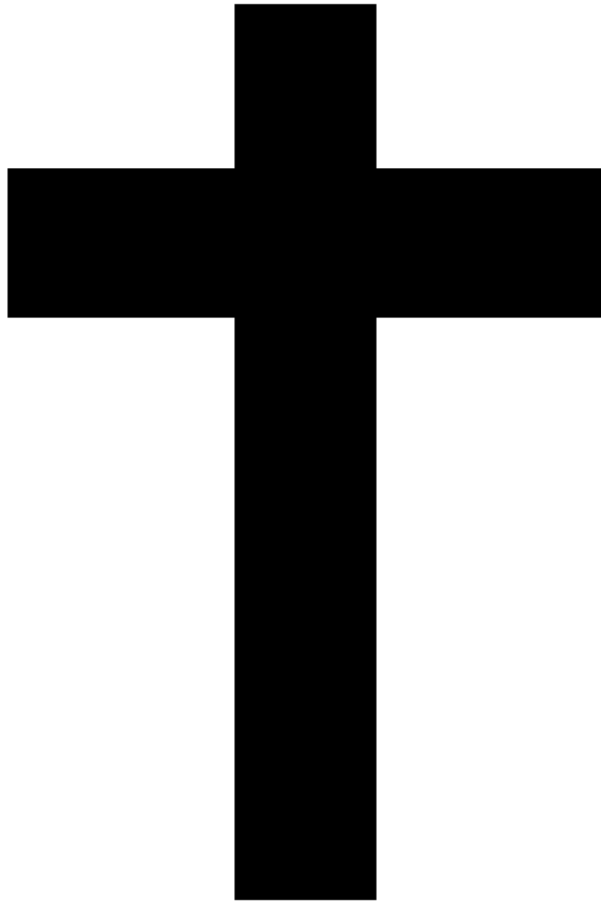


Ekáti Nku Nkə



New Testament in Kenyang (CM:ken:Kenyang)

Ekáti Nku Nkɔ  
New Testament in Kenyang (CM:ken:Kenyang)

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kenyang

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Kenyang

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-27

---

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 4 Mar 2019 from source files dated 14 Dec 2018  
0a400be4-2dfe-565d-bdea-5f3d59d48520

## Contents

Mátio . . . . .	1
Mák . . . . .	47
Lúkas . . . . .	73
Jǫn . . . . .	119
Betík . . . . .	149
Rom . . . . .	190
1 Kǫrint . . . . .	210
2 Kǫrint . . . . .	229
Galéschia . . . . .	241
Efesǫs . . . . .	248
Fílipi . . . . .	255
Kǫlǫse . . . . .	261
1 Tesalónika . . . . .	266
2 Tesalónika . . . . .	270
1 Timǫti . . . . .	273
2 Timǫti . . . . .	279
Táytǫs . . . . .	283
Filemǫn . . . . .	286
Hibru . . . . .	287
Jems . . . . .	302
1 Píta . . . . .	308
2 Píta . . . . .	314
1 Jǫn . . . . .	318
2 Jǫn . . . . .	323
3 Jǫn . . . . .	324
Jud . . . . .	325
Kenó Jǫn . . . . .	327

Mbok Ndíndí mbonyu  
Mátio  
ásíjì

*Bachĩmbi* Yesu Kristo  
(Lk 3.23-38)

<sup>1</sup> Né chi manyén bachĩmbi Yesu Kristo, ebhárémọ Mfọ Debhít ne Ábraham.

<sup>2</sup> Ábraham achí nyaka chi Áisek, Áisek abhak chi Jekóp, Jekóp abhak chi Júda ne bǒmayi.

<sup>3</sup> Júda achí nyaka chi Péres ne mómayi Será. Máyap aka nnyén be Táma. Péres abhak chi Hésrɔn, Hésrɔn abhak chi Rám. <sup>4</sup> Rám achí nyaka chi Amínadap, Amínadap abhak chi Náshɔn, Náshɔn abhak chi Sálmɔn. <sup>5</sup> Sálmɔn achí nyaka chi Bóas. Nnọ Bóas aka nnyén be Ráhab. Bóas abhak chi Óbed. Nnọ Óbed aka nnyén be Rúť. Óbed abhak chi Jése, <sup>6</sup> Jése abhak chi Mfọ Debhít.

Debhít achí nyaka chi Sólomon. Nnọ Sólomon ayambi abháy Uriá, ke ábhay Debhít.

<sup>7</sup> Sólomon achí nyaka chi Rehóboam, Rehóboam abhak chi Abíja, Abíja abhak chi Ása.

<sup>8</sup> Ása achí nyaka chi Jehósafat, Jehósafat abhak chi Jóram, Jóram abhak chi Úsia. <sup>9</sup> Úsia achí nyaka chi Jótam, Jótam abhak chi Áhas, Áhas abhak chi Hesékia. <sup>10</sup> Hesékia achí nyaka chi Manáse, Manáse abhak chi Émɔs, Émɔs abhak chi Josáya. <sup>11</sup> Josáya achí nyaka chi Jekonáya ne bǒmayi. Mpok yọ ké bápókó bo Israel be mandók manchókọ etók Bábilon.

<sup>12</sup> Mpok ane bo Israel báró Bábilon bápètnsem etók eyap, Jekonáya achí nyaka chi Síltiel, Síltiel abhak chi Serúbabel. <sup>13</sup> Serúbabel achí nyaka chi Ábiud, Ábiud abhak chi Eliákim, Eliákim abhak chi Ásọ. <sup>14</sup> Ásọ achí nyaka chi Sádok, Sádok abhak chi Ákim, Ákim abhak chi Éliud. <sup>15</sup> Éliud achí nyaka chi Eliása, Eliása abhak chi Mátan, Mátan abhak chi Jekóp. <sup>16</sup> Jekóp achí nyaka chi Joséf nném María, María ane ábhé Yesu mmu achi Mpeme Mandem afyé nyaka bariɛp be áťò.

<sup>17</sup> Bébhó amúét Ábraham beghaka amúet Debhít, mkpák bachĩmbi Kristo échí ye nyaka byo ne enwi. Bébhó amúet Debhít beghaka mpok bápókó bo Israel be mándók mánychókọ etók Bábilon, ébhák byo ne enwi. Bébhó mpok bo Israel báró Bábilon bápètnsem etók eyap, béchúɔp mpok Kristo, Mpeme Mandem afyé nyaka bariɛp be áťò, mkpák bachĩmbi Yesu ebhak byo ne enwi.

*Nebhe* Yesu  
(Lk 2.1-7)

<sup>18</sup> Enyu éfákárí nyaka ke bábhé Yesu Kristo: María achí nyaka nnọ Yesu. Mpok yọ Joséf ati bébhay yi. Ke bápére riŋi bati, éfákari be María achi ne menie. Apókọ menie bhọ chí ndũ betaŋ Efóŋó Bedyere. <sup>19</sup> Joséf abhak chak besí Mandem. Ékú yí keyáŋ bechye María ntíánwóp. Akú ye nti beway nebhay ne María ansem ansem. <sup>20</sup> Ke ené Joséf ákàysi ndak ane, Mandem ató ángel ywi amɔt ntá Joséf ndũ kenó. Ángel wu aghati yi be, “Joséf, ebhárémọ Debhít, kéchay besɔt María ndũ nebhay, apókọ menie chi ndũ betaŋ Efóŋó Bedyere. <sup>21</sup> Ne chɔŋ ambé móbakanem. Nnyén eni némbak be Yesu, mbonyune chɔŋ yí ampeme bǒbhi ndũ ntɛmsi bebú bhap.” <sup>22</sup> Menyiyi ebhen menkem béfákárí be enyiyi ene Mandem ághátí ndemekepinti andem, emfu tetep. <sup>23</sup> Arem nyaka be, “Chɔŋ Ngɔsɔŋ ane ábhíkí re riŋi mbakanem ampókọ menie ambé móbakanem, nnyén eni nembak be Emánuel”, nó chí be, “Mandem achi ne bhese.” <sup>24</sup> Joséf áŋémé nókó ndũ kenó, akú nkúbhé mbọ enyũ ángel Mandem aghati yi. Asɔt María ndũ nebhay. <sup>25</sup> Yě nó, bó keriyi bati kpáte María abhe Móywi. Ábhé nókó, Joséf arem be nnyén mmó chi Yesu.

<sup>1</sup> Bábhé Yesu etək Bétlehem atú Judéya. Mpok yə, Hérød abhak Mfə atú wu. Nebhé bábhé Yesu, bo abhen báriņi ěti mambe báfú atú mmok áfù batwə Yerúsalem, mámbēbhe nəkə be, <sup>2</sup> “Mmə ane bábhé bé ámbák Mfə bo Israel achí fá? Sébhēp mbənyune séghò nembe enén nérēm ěti nebhe eni awu atú mmok áfù, ne sétwə bechye yi kenókó.” <sup>3</sup> Mfə Hérød ághókó nókó enyīņ ene bōbhə bárémé, ntí átáka yi amem. Ébhák enyumót ne bō mankem amem etək Yerúsalem. <sup>4</sup> Hérød abhiņi bōbatí bachiākəp Mandem ne batəņ ebhé Mandem ndŭ nebhuət amət. Abhép bhə be, “Bábhəņ bebhe Mpepe Mandem afyé nyaka bariep be átò fá?”

<sup>5</sup> Bágháti yi be, “Bábhəņ bebhe yi etək Bétlehem, fá atú Judéya, mbənyune echi amem ekáti ndemekepŭnti be,

<sup>6</sup> Mandem arem be, ‘Wə Bétlehem ndŭ mmik Júda, puyě wə ke óchí ansem ndŭ betək Júda menkem, mbənyune ntá ye kě Mfə áfù.

Mfə ane ákəm bōbha, bo Israel, mbə erítí mbabheri bághəņəmén ákəm bághəņəmén yi.’”

<sup>7</sup> Hérød ághókó nókó nó, abhiņi mankə bhə, abhóņ kepi ne bhə ansem ansem, abhép bhə bé mángátí yi mpok ane bə baghə nembe enə atú etək yap. <sup>8</sup> Aghati ye bhə be, “Dók ká Bétlehem, mámbep sayri nebhuət ane mówu achi. Mánán mǎngó yi, pet ká nsem mǎngati me, bé me nkwo ndók nchye yi kenókó.”

<sup>9</sup> Mankə bhə bághókó nókó enyīņ ene Mfə Hérød árémé, báfá bare rəņ. Ndŭ bārəņ, bághó nkúbhé nembe enén báyámbi baghə atú etək eyap ne nó nérəņ nókó ambi, bó mánkoņo nəkə ansem. Báchwōbhé nókó Bétlehem, nembe enə néte amfay nebu, tébhé tébhé ne eket ené mówu áchí aré. <sup>10</sup> Neghó bághó nembe enə, maņák amap aya acha. <sup>11</sup> Bághó eket ene nó nété are tebhe tebhe, barək bachwe amem, baghə mmó ne máyi María. Bátép mánén amik bare chye yi kenókó. Mánéne bebha bhəp bafere menyīņ ebhen béyá nkáp báchye mbə awap akap ntá yi. Émət ebhak pí, écháκ ébhák enyŭ serwó esen bádüre sénchye nəkə erítí eriep. \* Enéfú ébhák enyīņ ené básòt beghoko ngú be áké chəņti. †

<sup>12</sup> Mankə bhə bápéré gure, Mandem asemti bhə ndŭ kenó bé báké petnsem ntá Mfə Hérød. Báfuét chí ndŭ mbi achak ke bágure etək eyap.

*Joséf ne María bápókə Yesu bábue bárók etək Íjip ne yi*

<sup>13</sup> Bō bhə nó batwə beghə Yesu bagure nəkə, ángel Mandem abhesi ntá Joséf ndŭ kenó ekén yi aghə aghati yi be, “Joséf, Hérød ayəņ mbi beway mone. Faté yé, sət mmó ne máyi, bue dók etək Íjip. Dók, ómbák aré kpáte ngati wə ómpétnsem.” <sup>14</sup> Joséf aneme, asət mmó ne máyi, afa, arək etək Íjip ne bhə nkúbhé beti ebhə mbə enyŭ ángel Mandem aghati yi. <sup>15</sup> Ágháká nókó aré, abhak are kpáte Mfə Hérød agú. Menyīņ bэфákári nyaka enyu eyə bé enyīņ ene Mandem ághátí ndemekepŭnti andem, emfu tetep be, “Mbíņí mówa be ámfá etək Íjip”.

*Hérød arem be mángwáy bōbabhakanem abhen*

<sup>16</sup> Hérød ághó nókó be mankə bhə bārwo yi ndŭ yi ánóņó bhə keghó, nti nénen yi amem. Achye eyəņ be mángwáy bōbabhakanem mankem abhen bábhíkí cha mamié apay ndŭ etək Bétlehem ne ndŭ betək ebhen bechi kekwoť. Hérød atik bé énán échí mamié apay bébhó mpok mankə bhə báyámbi baghə nembe mpok bábhé Yesu. <sup>17</sup> Ékú enyīņ ene ndemekepŭnti Jeremáya árémé bé chəņ émfakari, emfu tetep. <sup>18</sup> Arem nyaka be, “Eyəņó kebhe éfù etək Ráma. Kebhe káyá ne bása. Ráshel ädi bōbhi. Mánik yi mmuət be ambət kebhe ke apú ka mbənyune bágu barə yi.”

*Joséf ne María bápétnsem ndŭ mmik Israel ne Yesu*

\* 2:11 Bábhīņi enyŭ serwó esə be “Frankinsens” ndŭ eyəņóndik. † 2:11 Bábhīņi enyīņ eyə be “Myrrh” ndŭ eyəņóndik.

<sup>19</sup> Hérød ágú nókó, ángel Mandem abhesi ntá Joséf ndü kenó amem etak Íjip, <sup>20</sup> aghati yi be, “Joséf, faté sot mmó ne máyi petnsem ndü mmik Israel. Bo abhen báyañ nyaka beway mmó manañ bagu.” <sup>21</sup> Joséf aneme, asot nno ne mmó apetnsem etak Israel. <sup>22</sup> Ke Joséf ághókó nókó bé Akelos asot epok etayi mbə Mfə atú etak Judéya, acháy berəñ aré. Ndü kenó kéchák, ángel Mandem ayep Joséf batú be yi ándók chí atú Gálili. <sup>23</sup> Joséf arək, achəko amem etak Gálili ené bábhiñi be Násáret, mbənyune échi amem ekáti ndemekepinti be Mandem arem eti Kristo be, “Chəñ bo mámbiñi yi be ‘Mmu Násáret’ ”.

## 3

*Enyiñ ene Jōn Njwiti aghati bho eti Yesu*  
(Mk 1.1-8; Lk 3.1-18; Jn 1.19-28)

<sup>1</sup> Mpok yə, Jōn Njwiti abho bégháti bho amem baso atú Judéya be, <sup>2</sup> “Yěntiki mmu yweka abhəñ betiknsem ndü bebú bhi mbənyune mpok Mandem ábhák ne bo mbə Mfə wap arəp chi kekwoť.” <sup>3</sup> Jōn Njwiti kě Aisáya ndemekepinti Mandem árəme nyaka eti yi be, “Mmu achi amem baso ábik ne eyəñ amfay andeme nəko be, ‘Toñtí ká mbi ane Acha áfuět aré. Kú ka mbí ywi ambak chak.’ ” <sup>4</sup> Nkú Jōn abhak chi enyiñ ene baghoko ne babyək mpəñə baso. Mgbat ane yi ágwəť ebho abhak nkwobhénya, ne nenyíe eni nébhak ngémtáy ne baweré betu ámén yi ághə amem baso. <sup>5</sup> Beyə bho báfú, bárók ntá Jōn ndu beghok enyiñ ene yi árəm. Báfú etak Yerúsalem, ne atú Judéya ankem, ne betək menkem ebhen bechi kekwoť ne Nnyén Jódan. <sup>6</sup> Baré su bebú bhap, Jōn anjwiti nəko bhə amem Nnyén Jódan.

<sup>7</sup> Ke Jōn ághó nókó ndü beyə böñkwə Fárisi ne böñkwə Sádusi bátwə be yi anjwiti bhə, abho bérem ntá yap be, “Bě befél! Agha áyébhé be batú be mánjañ mbi bebəe ntemsi Mandem ane átwə?” <sup>8</sup> Bábhəñ beku menyin ebhen bétəñ be mánáñ bătiknsem ndü bebú ebheka tetep. <sup>9</sup> Báké chəko mánkáysi be bəchí bebhárebhə Ábraham ne yěnyiñ epu kway beku bhe. Diñí ká be Mandem ákwáy besot batay ane anku yó ámbak bebhárebhə Ábraham. <sup>10</sup> Yě chí néne, seti séchí bhueré, ne bákway bekpət yěntiki enək ene epu nyu berítí kepem te ndü bakan, manguer angó.”

<sup>11</sup> “Mějwiti bhe ne manyiep betəñ bé bătiknsem ndü bebú ebheka. Ke mmü ane átwə me ansem achá me enyune mbíkí kway mmu ane nchí kanari nkwobhányá bekek ebhi. Ántwə, chəñ anjwiti bhe ne Efónó Bedyere ne ngó. <sup>12</sup> Átwə ne nchán myákátí awə béchák nkway ndü bэфáп ene érí ne bekpáfu. Ánán ánkú nó, əsot mbwəť anten ndü nkpané, anyo mmik, ansot bekwəp ebhi amfye ndü ngo ane apu neme.”

*Jōn ajwiti Yesu*  
(Mk 1.9-11; Lk 3.21-22)

<sup>13</sup> Ébhíkí tat, Yesu afú atú Gálili arək ndü Nnyén Jódan be Jōn anjwiti yi. <sup>14</sup> Ke Jōn keyañ bejwiti Yesu. Are yáñ beku Yesu anjibhiri nkaysi yi. Arem be, “Ōtwə be njwítí wə, ené me ke mbónó bétwə ntá ye be ónjwítí mé?” <sup>15</sup> Yě nó, Yesu akeme yi chi be, “Dě émbák mbə enyü ngátí wó, mbənyune eri be senku yěntiki enyiñ ene Mandem áyañ.” Jōn aka ye, ajwiti Yesu. <sup>16</sup> Nejawiti Jōn ájwítí yi, Yesu afú anyén. Nebu nénéne, aghə ndü Efónó Mandem afú amfay, asot mkpá ebhónó are sep kpát ate yi amuet. <sup>17</sup> Eyəñ éfú ye amfay ére rem be, “Né chí Mówa. Nkəñ yi tontó. Achyè me beyə manják.”

## 4

*Satan are mə Yesu*  
(Mk 1.12-13; Lk 4.1-13)

<sup>1</sup> Éfuéré nókó nó, Efónó Bedyere aku Yesu arək amem baso be Satan amə yi. <sup>2</sup> Aré amem baso, Yesu abhak ndü netarénsay beti ne ngósí ndü manywəp besa bepəy. Nsay akém yi. <sup>3</sup> Satan arək ntá yi, arem be, “Mbák óchí Mmə Mandem tetep, chyə eyəñ be batay ane anjibhiri andəp bekpəkó bret.” <sup>4</sup> Ke Yesu akeme yi be, “Échí amem Ekáti Mandem be,

‘Puyě nenyíé nónó ke nékè̄m nepém.

Yěntiki enyiȳ ene Mandem árèm kě ébhó̄j̄ betar̄j̄ bekem nepém mmu.’ ”

<sup>5</sup> Satan asot̄ yi barok Yerúsalem, etok Mandem, bákó ndũ nebhuet ane áchí te amfay ndũ ekerákap Mandem. <sup>6</sup> Aré, arem ntá Yesu be, “Mbák ochí Mm̄o Mandem, dók, tẽndu echi amem Ekáti Mandem be,

‘Chõj̄ Mandem anchye eyõj̄ bõángel bhi mántwó manchye wõ nekwa. Ekáti Mandem

épet érèm be,  
chõj̄ mánpwep̄ wõ ne amó yap  
bé óké tem ekak ndũ ntay.’ ”

<sup>7</sup> Yesu akeme yi be, “Ekáti Mandem épet érèm be, ‘Kém̄o Mandem Acha ywe.’ ”

<sup>8</sup> Béfú afo, Satan asot̄ Yesu ndũ njie ane áré sáp amfay, atõj̄ yi betokó mmik menkem ne kefo ekem kéchí aré. <sup>9</sup> Arem ye ntá Yesu be, “Chõj̄ nchyé wõ menyiȳ ebhen menkem mbák óntep̄ mánén besí bha, onchye me kenókó.”

<sup>10</sup> Ke Yesu aghati yi be, “Fã me besí, wõ Satan! Ekáti Mandem érèm be ‘Mmu abhõj̄ bechye kenókó chi ntá Mandem Acha, antók chí yi aywĩnti.’ ”

<sup>11</sup> Satan arõ ye Yesu arok, bõángel Mandem barok bachye Yesu nekwa.

*Yesu abho betik ebhi*  
(Mk 1.14-15; Lk 4.14-15)

<sup>12</sup> Mpok Yesu aghoko be bákém Jõn Njwiti báfyẽ ekerékenõj̄, afa atú Judéya apetnsem atú Gálili. <sup>13</sup> Ke yí kerõj̄ Násáret. Arok achokõ Kapẽnaum. Etok Kapẽnaum ébhák nepak manyu Gálili, atú Sébulõn ne Náftali. <sup>14</sup> Éfákárí nyaka enyu yõ be enyiȳ ene Mandem ághátí ndemekepĩnti Aisáya andem émfú tetep̄. Aisáya arem nyaka be:

<sup>15</sup> “Mmik Sébulõn ne Náftali,

mmik ane bo báfuèt are berõj̄ ndũ ýntĩnyen ené bábhĩj̄i be Manyu Gálili,  
mmik ane áchí ebhẽnyen negho Jõdan,  
atú Gálili ane beyã bo abhen bápú bo Israel bachi are.

<sup>16</sup> Bõ abhen báchí amem ejuri,

bághõ beyã bediéré.

Bõ abhen báchí ndũ mmik ndíkándĩ newu, mbar̄j̄ ághõ etok eyap néne.”

<sup>17</sup> Nebho mpok yõ, Yesu abho béghátí bho be, “Yěntiki mmu abhõj̄ betiknsem ndũ bebá bhi mbõnyune mpok ane Mandem ábhák ne bho mbõ Mfõ wap arõp chi kekwa.”

*Yesu abhĩj̄i bo bati anwi be mámbák bakojo bhi*  
(Mk 1.16-20; Lk 5.1-11)

<sup>18</sup> Ewak émõt, ené Yesu ákõ nepak manyu Gálili, aghó bo bati apay, bõ nno amõt chi amõt. Amõt aka nnyén be Símun. Nnyén eni néchák nébhák be Píta. Manó ywi aka nnyén be Andru. Bõ bati apay bare gwep̄ beyã nkáp anyén ndu beway nsi mbõnyune bachi nyaka bawãnsi. <sup>19</sup> Yesu arem ntá yap be, “Twó ká bhák bakojo bha, ne chõj̄ ntõj̄ be enyũ bákũ bé bo bachak mámbák bakojo bha.” <sup>20</sup> Témté wu, Símun ne manó barõ beyã nkáp yap, bakojo Yesu.

<sup>21</sup> Yesu átén nókó mmuet ambi mandú, aghó bõ nno amõt chi amõt bachak bati apay, nõ chi, Jems ne Jõn, bõ Sebedi. Bábhák amem áchwí chokõ ne etayap Sebedi, mángoko nõkõ beyã nkáp yap. Yesu abhĩj̄i bhõ nkwa be mámbák bakojo bhi. <sup>22</sup> Témté wu, báró áchwí wap ne etayap, bakojo yi.

*Betik Yesu atú Gálili*  
(Lk 6.17-19)

<sup>23</sup> Yesu abho bekõ atú Gálili ankem antõj̄ nõkõ bhõ Eyõj̄ Mandem amem bekeré nenikímuet bo Israel, angati nõkõ bhõ nkwa Mbok Ndĩndĩ ane árèm enyũ Mandem ábhák ne bhõ mbõ Mfõ wap. Neambu nõkõ yěntiki enyũ neme enen bo babhõj̄õ. <sup>24</sup> Ékú nnyén Yesu nétáka kpát négháka atú Síria ankem. Bo béré pókó bõ abhen bábhõj̄õ mame menyũ ne menyũ mándok nõkõ ntá Yesu be ámbú bhõ. Mbok yap bábhák bo abhen befõj̄õ bebúbẽbẽ besõj̄õri bhõ, báchák bábhák bõ abhen bákwen ntímen, abhénéfú babhak bõ

abhen bachi bhuré. Yesu abú bhə mankem. <sup>25</sup> Beyă bhó bare fú mbarj ne mbarj mánkorjo nəkə Yesu yěntiki ebhak ene yi árəj. Mbək eyap báfú atú Gálili, báchák báfú Dikápolis, nə chi atú betək byo, báchák báfú Yerúsalem, báchák báfú atú Judéya, ne abhénéfú báfú ebhényén negho enen babhiñi be Jórdan.

## 5

*Yesu achəkə ambi njie are tóŋ bo menyij*

<sup>1</sup> Ewak émət, bo béré twə ntá Yesu ndü bakwó. Aghó nókó bhó, arək achəkə ambi njie. Bakorjo bhi bákó bátéméri yi, bachəkə ne yi. <sup>2</sup> Abho betəŋ bhə menyij.

*Manjáak amen tetep*  
(Lk 6.20-23)

<sup>3</sup> Are tóŋ andem nəkə be, “Éri echa ntá yěntiki mmu ane ághó be besí Mandem, yi apu yěnyij,

mbonyune Mandem achi Mfə ywi!

<sup>4</sup> Éri echa ntá bđ abhen báchí ndü nedí kebho néne;  
mbonyune chəŋ mánchye bhó nepərtí nti!

<sup>5</sup> Éri echa ntá bđ abhen bábhóŋó nesep̄t̄m̄uēt ne bápú təŋ betəŋ,  
mbonyune chəŋ yí anchye bhə áfók ankem ane yi afyé bariep bechye bhó!

<sup>6</sup> Éri echa ntá bđ abhen bábhóŋó nsay ne ekwak bekwə menyij ebhen bechi chak besí Mandem,  
mbonyune chəŋ yi anchye bhə menyij ebhen bábhóŋó ekwak bebhəŋ!

<sup>7</sup> Éri echa ntá yěntiki mmu ane ághə bho ntínso,  
mbonyune chəŋ Mandem angó yi ntínso!

<sup>8</sup> Éri echa ntá bđ abhen bati yap áchí amem pépép,  
mbonyune chəŋ Mandem ankə bó mángó yi!

<sup>9</sup> Éri echa ntá bđ abhen mánù be bo mámbák eyəŋ émət ne bati;  
mbonyune chəŋ Mandem ankə bə mámbak bđbhi!

<sup>10</sup> Éri echa ntá yěntiki mmu ane bo báchyè esəŋəri ndü ákə menyij ebhen bechi chak besí Mandem.  
Ăyet yi mbonyune achí Mfə ywi!

<sup>11</sup> “Éri echa ntá yeka mpok bo básəktəti bhe ne mpok ane báchyè bhe esəŋəri, mámbare nəkə bhe barak am̄uēt ndéndem ěti ya. <sup>12</sup> Ŋák ká ne mǎmbóŋ manjáak mbonyune Mandem abhuré bhe erem akap awu amfay. Ne bǎké ghəkəntik be báchyè nyaka baremé kep̄nti abhen tesáy esəŋəri nkwo.”

*Yesu yi bakorjo bhi báchí mbə ngáj ne eróŋó*  
(Mk 9.50; Lk 14.34-35)

<sup>13</sup> “Báchí mbə ngáj ntá bđ mmik mankem. Ke mbák ngáj ábhíkí pere bhóŋ manyijti mi, ná bákway bekwə wu ampet ambak erítí ngáj? Bápú pere kway bekwə yěnyij ne wu. Árəp chi enyij beto nefí ebhak ene bo báfuēt mánjati nəkə wu.

<sup>14</sup> “Báchí eróŋó ntá bđ mmik. Etək ené échí amfăy njie épú bhese. <sup>15</sup> Ne bápú dure eróŋó mánsōt enyij mánkuti. Bádure eróŋó mánte chi ebhak ene bábhóŋó bete yə bé mbarj ángo ntá yěntiki mmu ane achi anywóp. <sup>16</sup> Dđ yé ka epij eyeka éngó mbə eróŋó. Epij eyeka ébhəŋ bebhak mbə eróŋó bé bo mángó, mámbiti ětayeka mmu achi amfay.”

*Enyij Yesu ághátí bho ěti bebhé Moses*

<sup>17</sup> “Bǎké kaysi bé ntwə bэфére bebhé Moses. Bǎké kaysi bé ntwə chí beferə basijí baremé kep̄nti. Mbíkí twó bэфére mó, ntwə chí bekwə be yěntiki enyij ene bə básijí émfú tetep.

<sup>18</sup> Tetep, nchí ghati bhe be te mfăy am̄fuēt, mmik am̄fuēt, bápú kwáy beferə yě mandú enyij ndü basij amen wáwák. Basij amen ábhák kpáte yěntiki enyij ene básijí émfu tetep. <sup>19</sup> Yé agha ane ápú bhūere yé chí móbhé amət, antəŋ nəkə bo bachak be mánkú



enyumot mbə yi, chəŋ ambak ansem ndũ nkwo bhó mankem abhen Mandem achi Mfo wap. Ke mmu ane ábhàre bebhé Mandem menkem, antəŋ nəkə bo be mankə nkwo mbə yi, ábhák mũngo ndũ nkwo bho abhen Mandem achi Mfo wap. <sup>20</sup> Nchí ghati ye be be, mbák menyiŋ ebhen bākù bebhíki cha ebhén batəŋ ebhé Mandem ne ebhen bōnkwo Fárisi, bǎpú bhák bo abhen Mandem achi Mfo wap.”

*Enyiŋ ene Yesu átóŋó ėti beběnti*  
(Lk 12.57-59)

<sup>21</sup> “Bǎriŋi ndũ ebhé Moses éghàti nyaka bachĩmbi bheka be mmu áké wáy nti, ne yě agha ane áway mmu, bákù manyé ne yi. <sup>22</sup> Ke enyiŋ ene nchí ghati bhe chi be, yě agha ane áběnti ne mómayi Mandem átaŋ yi. Yě agha ane áśòkòti mómayi mbə berem be, ‘Wə ōchí agha?’ Básòt yi besi acha manyé. Ne yě agha ane árèm ntá mómayi be, ‘Wə echĩŋtímu’ chí mmu ane bábhóŋó memese amem nepĩngo. <sup>23</sup> Mbák ðrəŋ ye bechye akap ntá Mandem ke óntik be nti manó àbè nti ėti enyiŋ ené ókú yi, <sup>24</sup> dǎ akap aywe ndũ nebhuet ane bo báchyè akap, dók kpík kə mǎmbák eyəŋ émət ne yi ke ómpetnsem ōchye akabhe ywe ntá Mandem.

<sup>25</sup> “Mbák mmu abhəŋ ndak ne wə, antí wə, dók temerí yi ayak mǎnsokori ndak wu, mǎmbak eyəŋ émət. Mbák óbhíkí kə nə, mpok ámfuét, yi andək ntá ntaŋá manyé ne wə, afyé wə amə yi, ne yi anchye wə ntá bo mbǐŋ nkú, ne bó mámfyə wə ekerékəŋəŋ. <sup>26</sup> Dĩŋí be mbák émfákárí enyu eyə, opú fu wawak kpáte ōchye ákwó ywe ankem, yěnyiŋ kerəp.”

*Yesu átóŋ ėti berwəp*

<sup>27</sup> “Bǎriŋi ndũ ebhé Moses érèm be, ‘Mmu abhíkí bhəŋ bekwen berwəp.’ <sup>28</sup> Ke nchí ghati bhe be, yě agha ane afyé amík amuət ngoré, ambóŋ nkaysi bebhəere ne yi, anáŋ akwen berwəp ne ngoré wu ndũ nti eni. <sup>29</sup> Mbák nyésé ene nemət nétò wə ndũ bebú, feré nə għep. Éri be óném epókómuet eyə émət echa wə berəŋ ambi bekwə bebú, mǎnsət mmuət eyə nkem mǎmese amem nepĩngo. <sup>30</sup> Ne mbák awónem ywe átò wə ndũ bebú, kpót wú għep. Éri be óném epókómuet eyə émət echa wə berəŋ ambi bekwə bebú, mǎnsət mmuət eyə nkem mǎmese amem nepĩngo.”

*Enyiŋ ene Yesu atəŋə ėti awáy nebhay*  
(Mk 10.11-12; Lk 16.18)

<sup>31</sup> “Ebhé Moses epet érèm be, ‘Yě agha ane áro ngoré ywi ndũ nebhay, abhəŋ bechye yi ekátí ndu betəŋ be awáy nebhay.’ <sup>32</sup> Ke enyiŋ ene nchí ghati bhe chi be, yěntiki mmu ane áro ngoré ywi ndũ nebhay ené ngoré ábhíkí kwen berwəp, akə ngoré akwen berwəp, ne yěntiki mbakanem ane ábháy ngoré ane ápét apu ekerénebhay, akwen nkwo berwəp.”

*Yesu átóŋ ėti neyiki*

<sup>33</sup> “Bǎriŋi ndũ ebhé Moses épét éghàti nyaka bachĩmbi bheka be, ‘Ké fyé bariep bekwə enyiŋ ené óbhíkí bhəŋ nti bekwə yə. Mmu abhəŋ bekwə enyiŋ ene yi áyíkí bekwə ndũ nnyén Mandem.’ <sup>34</sup> Ke nchí ghati bhe be mmu abhíkí bhəŋ beyiki wáwák. Mmu abhíkí bhəŋ beyiki ambiŋi mfay, mbənyune mfay chi bechókó Kefó Mandem. <sup>35</sup> Mmu abhíkí bhəŋ beyiki ambiŋi mmik mbənyune mmiki ne achi mbə enək ene Mandem ásìki bekwə are. Ne mmu abhíkí bhəŋ beyiki ambiŋi Yerúsalem, mbənyune chi etək erémé Mfo ywese. <sup>36</sup> Ké yiki ombiŋi ntí ywe mbənyune óbhíkí bhəŋ betəŋ bekwə ekaká emene émbák pépép, ne óbhíkí bhəŋ betəŋ bekwə yə embak pyə. <sup>37</sup> Mbák ónká bekwə enyiŋ, dem be, ‘Éé’. Mbák óbhíkí ka bekwə enyiŋ, dem be, ‘Áe’. Yěntiki enyiŋ ene echa eyə, éfù chi ntá mbúmbu.”

*Yesu yi be ebhíkí ri bekwə bebú amfay bebú*  
(Lk 6.29-30)

<sup>38</sup> “Bǎriŋi be ebhé Moses érèm be, ‘Mbák mmu achóŋtí nyésé nti mánchóŋtí eni nkwo. Ne mbák mmu áféré nényén nti, bábhəŋ beferə eni nkwo.’ <sup>39</sup> Ke nchí ghati bhe be, mbák mmu akə wə bebú, óké kemə yi. Mbák mmu adəp wə atá ndũ ebhe awónem, tóŋ yi ebhe

écháak nkwo. <sup>40</sup> Mbák mmu áyàṅ beka manyé ne wə be ánsót nkú ye, kpik chyě yi nde ye nkwo. <sup>41</sup> Ne mbák ntemé nenu anyéré wó be ɔmpəkə ntu ywi ɔndək ne yi nekɔ ntay \* nemot, dók ne yi nekɔ batay apay. <sup>42</sup> Mbák mmu aníṅí wə enyíṅ ene óbhóṅó, chyě yi yə. Ne mbák mmu atwə ntá ye be ɔmpúo yi enyíṅ óké nisi beka nɔ.”

*Yesu yi be mmu abhəṅ bekaṅ bo abhen bápábhé yi  
(Lk 6.27-28, 32-36)*

<sup>43</sup> “Bǎríní ndū ebhé Moses éřem be, ‘Óbhóṅ békəṅ mmū etək eye, ɔmpap mmu ane ápábhé wə.’ <sup>44</sup> Ke nchí ghati bhe be, kəṅ ka bɔmpap abheka, mǎnik nəkə mmuet be Mandem ankwak bɔ abhen báchyè bhe esəṅori. <sup>45</sup> Mbák bǎkə nɔ, bo bágħə be bǎchí bɔ etayeka mmu achi amfay. Bǎké ghəkəntik be yi áto mmok ntá yěntiki mmū bebú ne yěntiki mmū ndíndí. Mandem áto manyier ntá yěntiki mmu ane ákə enyíṅ ene yi áyàṅ ne mmu ane ápú kə enyíṅ ene yi áyàṅ mmu wu anka. <sup>46</sup> Mbák bǎkəṅ chi bɔ abhen bákóṅó bhe, ntiki nsáy bǎbhəṅ? Yě chí bakǔ bebú mbə babhebhé nkábhénti bakəṅ bɔ abhen bákóṅó bhə. <sup>47</sup> Ne mbák bǎkaka chi bɔ abhen mǎnyie ne bhə, nó bǎkə yi? Yě chí bɔ abhen bápú bo Israel bákə nɔ. <sup>48</sup> Bǎbhəṅ ye bebhak chak ndū babhi ankem nkúbhé mbə enyū Etayeka Mandem mfay achi chak ndū babhi ankem!”

## 6

*Yesu atóṅ enyū mmu ábhóṅó bekwak mmu ane eyi epu*

<sup>1</sup> Yesu arək ambi berem be, “Sət ká mpok be yě mmu yweka áké kə beri ebhen Mandem áyàṅ yi anka besi bho ndu betəṅ mmuet. Mbák mmu anka nɔ, apú bhəṅ nsáy ane Etayeka Mandem mfay áchyè.

<sup>2</sup> “Yěntiki mpok ane óchyè enyíṅ ntá mmu ane eyi épú, ké deṅ akánkəṅ mbə bɔ abhen bákəṅ menyíṅ chi be mángó bhə. Bákə nɔ amem bekeré nenikímmuet ne ndu mántítək be bo mámbiti bhə. Díní ká be nebiti ane bo bábíti bhə chi awap akap ankem ané bo mǎnəṅ bǎbhóṅó. <sup>3</sup> Mbák ɔchyè mmu enyíṅ mbənyune eyi épú, kə nó enyune yě mmu apu ríṅí enyíṅ ene ókə. <sup>4</sup> Éri be ónkú beri bhésé bhésé ne chəṅ Etaye Mandem mmu ághə yěntiki enyíṅ ene mmu ákú bhésé bhésé ankap wə.”

*Yesu atóṅ enyū bo bǎbhóṅó menikmmuet*

<sup>5</sup> “Yěntiki mpok ane mǎnikmmuet, bǎké kə mbə bɔ abhen bákəṅ menyíṅ chi be mángó bhó. Bákəṅ bete amem bekeré nenikímmuet ne ndū manyé mbi ke manikmmuet bé mángó bhə. Díní ká be, neghó ane bo bágħə be bo mǎnikmmuet, chi awap akap ane mǎnəṅ bǎbhóṅó. <sup>6</sup> Mpok ane mmū yweka áyàṅ menikmmuet, áchwé anywóp, ebhak ene yi ábhak aywínti, antíep mbínywəp anikmmuet ntá Mandem Eta yeka mmū bápú ghə ne amík. Mbák mmu aka nɔ, chəṅ Etayeka mmu ághə yěntiki enyíṅ ene mmu ákú bhésé bhésé ankap yi.

<sup>7</sup> “Mpok mmu yweka ánikmmuet, áké řem beyǎ menyíṅ ebhen bébhíkí bhəṅ ntí ne nnet, mbə bɔ abhen bápú bo Israel bákə. Bákə nɔ mbənyune bákaysi be beyǎ keri ke kékə Mandem angok nenikímmuet enap. <sup>8</sup> Bǎké bhak mbə bhó. Bǎpere nikmmuet, Mandem Etayeka anaṅ aríṅí enyíṅ ene bǎyaṅ. <sup>9</sup> Enyu ene ké bǎbhóṅó menikmmuet: ‘Etayese, wə mmu óchí amfay:

Kə bo mánychyé nnyén ena kenókó;

<sup>10</sup> kə bé mandə wə ɔmbak Mfə wap;

ne be mánkú nókó chí menyíṅ ebhen óyaṅ bo manka fá amik, mbə enyū echi awu amfay.

<sup>11</sup> Chíé bhese nenyíé enen echəṅ;

<sup>12</sup> ɔmfəṅori bebú bhese,

mbə enyu séfóṅorí bo abhen bákú bhese bebú.

<sup>13</sup> Ne óké ka sénchwe ndū nemə enen nékə sénkwen ndū bebú,

\* <sup>5:41</sup> Ntay nemot: Ntay chi “Mile” ndū eyəṅóndik.

ke fere bhese ndu amo mbúmbu.’

<sup>14</sup> “Mbák ómfógorí bo abhen bákù wò bebug, chòy Etaye Mandem mmu áchí amfay nkwo amfògori wò. <sup>15</sup> Ke mbák apú fògori bo abhen bákù wò bebug, Etaye Mandem Mmu achi amfay apú fògori wò.”

*Yesu atóy* ãti netarénsay

<sup>16</sup> “Yěntiki mpok ane bātāt nsay ndu menikmuet ntá Mandem, besí ebheka béké bhak mbò bō abhen enyiyi ésdògori bhò. Báké bhak mbò bō betábhá. Bágwòt besí bhap chi be bo mángó be bò bachi ndū netarénsay. Dìjì ká be, neghó ane bo bágghò be bò bātāt nsay, chí awap akap ane mánánj bábhóyó. <sup>17</sup> Ke mpok óbhak ndū netarénsay, sò besí bhe watí, ómpák ntí. <sup>18</sup> Mbák ónkú nò, bo bápú riyi be óchí ndū netarénsay, ke Etaye mmu bápú ghó ne amík ãriyi. Ne chòy Etaye mmu ághò yěntiki enyiyi ene mmu ákù bhésé bhésé ankap wò.”

*Yesu atóy* ãti kefō mmik

(Lk 12.33-34)

<sup>19</sup> “Báké sòt kefō nkáp ne kefō menyiyi bechak mǎmbure fá amik. Fá amik, kengòk ne mfárékánj báchònti, ne baghép báway eket mámpòkò yěntiki enyiyi. <sup>20</sup> Enyiyi ene yěntiki mmu yweka ábhóyó beku chi be, ansòt kefō nkáp eki ne kefō menyiyi bechak ambure amfay ntá Mandem. Aré, kengòk ne mfárékánj bápú kway bechònti bhò ne baghép bápú kway bedak eket mángéy wú. <sup>21</sup> Ebhak ené nkáp aywe áchí, aré ké ntí ene nkwo nébhak.”

*Yesu atóy* be amík áchí mbò eróyó ene ékù mmu ángó mbanj

(Lk 11.34-36)

<sup>22</sup> “Amík áchí eróyó ene ékù mmu ángò mbanj. Mbák mmu abhòy amík ariari, ághò andiyi yěntiki enyiyi ene yi ákù. <sup>23</sup> Ke mbák apú ariari, mmu et ye nkem ábhák chi amem ejuri. Ke mbák eróyó eye égirigiri, nó ejuri ene óchí are eya echa.”

*Enyiyi* Yesu atóyó ãti Mandem ne menyiyi mmik

(Lk 16.13, 12.22-31)

<sup>24</sup> “Yě mmu apu kwáy betok bachi bati apay ndòy amòt. Mbák ámbóy bachi bapay, ákòy amòt ancha anefú, mbák éyú nó, áchye kenóké ntá amòt, ambyák anefu. Mmu apu kwáy betok Mandem antok nòkò menyiyi mmik.

<sup>25</sup> “Nó ké nchí ghati bhe be, mmu áké bhòy basémé ãti nepém eni andem bé, ‘Chòy nyíe yi? Chòy nyú yi? Chòy mfyé yi?’ Nepém nkwa nébhíkí cha nenyíe? Nepém nkwa nébhíkí cha ndené? <sup>26</sup> Yijì ká kenem. Kéyú kway nenyíe ne kéyú fere mbwòt ebhi kembay ndū betem. Yě nò, Etayeka mmu achi amfay áchye kò nenyíe. Bábhíkí riyi be báchá kenem-é? <sup>27</sup> Ne ntiki mmu yweka basémé ákway beku nepém eni nénsap yě chí mandú niyiniyi, nencha enyu nebhòyó bebhak?

<sup>28</sup> “Ne ndaká yí bábhòy basémé ãti nden ene béfyé amu et? Yijì ká enyū bòchuchu abhen bachi ebhi bágò. Bápú kà betik ne bapu ghoko nden. <sup>29</sup> Ke nchí ghati bhe be, yě chí Mfò Sólomon mmu ábhóyó nyaka beyá keném, abhíkí bhòy nyaka nden ene eri mbò yě chuchu amòt. <sup>30</sup> Mandem ké ághókó tákò ne beri ebhi, tákò ane ákway bebhak echòy, mbúré angwòsi, mámfyé ángó. Bákáysí bé be ké Mandem apu kwáy békwák mǎmbóy nden béfyé amu et ké? Neka eneká ne Mandem négúpsi necha!

<sup>31</sup> “Báké bhòy ye basémé, mǎndeme nòkò be, ‘Chòy sényie yi? Chòy sényú yi? Chòy sémfyé yi?’ <sup>32</sup> Menyiyi ebhen menkem ké bō abhen bápú bo Israel básíkí ntí are. Ke Etayeka mmu áchí amfay aríyí be bábhòy bébhóy menyiyi ebhen menkem. <sup>33</sup> Yá yé ka mbi befye ntí berò Mandem ámbák Mfò yweka, mámfyé ntí beku chi yěntiki enyiyi ene yi áyàn bo manku, ne chòy yi anchye bhe menyiyi ebhen menkem nkwo. <sup>34</sup> Báké bhòy ye basémé ãti nywòp enen mbúré. Chòy mbúré antwò ne ayi barak ane mmu afyé ntí are. Báké sòt besògori bechak mǎmáká ndū ebhen echòy.”

## 7

*Yesu atón* bé bo bábhíki bhonj bétánj bati

(Lk 6.37-38, 42-43)

<sup>1</sup> “Báké tánj bati kéká mántánj be nkwo. <sup>2</sup> Mmu áké tánj nti mbonyune, enyu ené ótànj nti enyu yó ke Mandem átànj wó. Enyũ óyènti ónchye nti, nkúbhé enyu yó ke báyènti mánychye wó. <sup>3</sup> Ndaká yí óyìnjì mójnyinjì ane achi anyese nti, ené ópú fyè ntí ndũ nkòkónòk ane achi wó anyese? <sup>4</sup> Ná óghàti nti be, ‘Manó, dǒ me mferé mójnyinjì ane achi wó anyésé,’ ené nkòkónòk achi wómbonj anyese? <sup>5</sup> Wó mmũ betábhá, feré kpík nkòkónòk ane achi wómbonj anyese, ke óngó mbanj sayri beferè mójnyinjì ane achi amem nyésé manóywe.

<sup>6</sup> “Báké sòt menyinj Mandem mánchye ntá bǒ abhen bábhíki bhonj mpok ne yi. Báchí mbó mmú. Mmu áké sòt menyinj Mandem ányché ntá bo abhen bábyak bhó. Báchí mbó bakók. Mbák mánychye bakók enyinjì nkáp, básòt mányop chi ndũ ntóp. Ne mbák mánchye mmú menyinj Mandem, ãyibhiri mmuet antoko bhe anet.”

*Bép, chonj mánychye wó*

(Lk 11.9-13)

<sup>7</sup> “Nik mmuet ãti enyinj ene óyàn, chonj Mandem anchye wó. Yánj, chonj óngó. Dep nekòk, chonj mánene ntá ye. <sup>8</sup> Ké nǒ mbonyune yèntiki mmu ane ánikmuet ãti enyinj ene yi áyàn, Mandem áchye yi. Yèntiki mmu ane áyàn enyinj, ághó yó. Yèntiki mmu ane ádébhé nekòk, mánene ntá yi. <sup>9</sup> Bě bachíbhó, mmu yweka ane mbák móywi ámbép yi bret, ansòt chi ntay anchye yi, chi agha? <sup>10</sup> Mbák ámbép wó tansi, ðchye yi nnyó ke? <sup>11</sup> Mbák be bǒ bebú, bábhonj nti bechye berítí menyinj ntá bǒbheka, bákáysí be Etayeka mmu achi amfay ke anòk bebhonj beyá ekonj ndu bechye berítí menyinj ntá bǒ abhen mánikmuet ke? <sup>12</sup> Yèntiki mmu yweka ánkú ye ne bati mbó enyũ yi ákway beyan be bo manké ntá yi. Mbák mánká nǒ, étònj be bákù menyinj ebhen Moses ne baremé kepinti bághàti bhese amem basiñjì amap.

<sup>13</sup> “Nyũbhá ané mmu áfuèt aré bechwe ndũ Kefó Mandem áchí mábhérí. Nyũbhá ané mmu áfuèt are andòk anchwe ndũ mbí newú ánéné mmuet ne mbi wu áchík, ne échí wikirik befuèt are. Éké bo abhen báfuèt are baya. Fuét yé ka chi ndũ nyũbhá ane achi mábhérí. <sup>14</sup> Fuét yé ka ndũ nyũbhá ane achi mábhérí mbonyune wú ké mmu áfuèt aré anchwe ndũ mbí nepém. Mbi wu ábè mmuet befuèt aré, ne bǒ abhen báfuèt are babhiki ya.”

*Yèntiki enòk ne eyi bakanj*

(Lk 6.43-44)

<sup>15</sup> “Sòt ka mpok ne bǒ-nsé abhen bárèm be báchí baremé kepinti Mandem. Bákòt ngepti be báchí bághónjómén, ke sayri sayri, báchí chí nkwo ene nsay ánu yó. <sup>16</sup> Chonj mánđinjì enyũ bó báchí ndũ bepìnj ebhap, nkúbhé mbó enyũ mmu árinjì enòk ndũ kepem eki. Bápú ronj ndũ támfanj mánkók nepi. Ne bápú ronj ndũ nnet árójóri mánkók bakwa. <sup>17</sup> Enyu yó ke échí ne erítí enòk. Ényu chi berítí kepem, epu kway menyinu bebéptí kepem. <sup>18</sup> Ne ebéptí enòk ényu chi bebéptí kepem, épú kwáy ményú berítí kepem. <sup>19</sup> Bákòt yèntiki enòk ene épú nyu berítí kepem, mánkpòti, mansonj ango. <sup>20</sup> Baremé kepinti nsé bachi mbó menòk ebhen bepnyu berítí kepem. Bãrinjì bhó chi ndũ bepìnj ebhap.”

*Bakonjo Yesu abhen tetep*

(Lk 13.25-27)

<sup>21</sup> “Puyé yèntiki mmu ane ábhinjì me be, ‘Acha, Acha’ ké áchwè ndũ Kefó mfáy. Mũne ákù enyinj Etaya mmu achi amfay áyanj ke áchwe are. <sup>22</sup> Ndũ nywòbhé manyé, chonj beyá bho mándem ntá ya be, ‘Acha, Acha, pú séghàti nyaka bho Eyonj eye ndũ nnyén ena? Pú sébòk nyaka befónjó bebúbèbè ndũ nnyén ena? Ne sékù nyaka menyinjì maknkay ndũ

nyén ena!'<sup>23</sup> Ke ndũ nywɔp enɔ chɔŋ ngati bhɔ bhe, 'Mbíkí rɪŋi be wáwák. Fǎ ká me besí, be bakǎ bebú.' ”

*Menyũ batě beket bati apay*

*(Lk 6.47-49)*

<sup>24</sup> Yěntiki mmu ane ághòk menyìŋ ebhen mě̀rèm, ankɛ mbɔ enyũ ndémé, achí mbo ndiŋindak ane até eket ndũ setárébhé. <sup>25</sup> Ěti yɔ, yěndu manyier akwéné tontó, ne manyén ájwí, agboko, babhúép atañataŋ anu, eket eyɔ éke kwen. Éke kwen mbɔnyune mbɔŋóket até yó ndũ setárébhé. <sup>26</sup> Ke mmu ane ághok menyìŋ ebhen mě̀rèm, yi ke kɛ mbɔ enyũ ndémé, achí mbo echɪŋtímu ane até eket ndũ ěsíép. <sup>27</sup> Eso étwó nókó, manyier akwen tontó, ajwi, ataka ebhi, babhúép atañataŋ ánú, eket eyɔ ébáy mmuēt amik juu!

*Yesu atón mbo mmu ane árèm émbak chi enyu yɔ*

<sup>28</sup> Yesu ánánjá nókó berem menyìŋ ebhen yi átòŋ, bǔ mankem abhen báchí are bábhák maknkay tontó ěti eyi enyũ ene yi átòŋ. <sup>29</sup> Átòŋ nyaka mbo mmu ane árèm emay, puyě mbo batòŋ ebhé Moses.

## 8

*Yesu abú mmu ebhanákwa*

*(Mk 1.40-45; Lk 5.12-16)*

<sup>1</sup> Yesu ánánjá nókó menyìŋ ebhen yi átòŋ, arɔ njiē aseŋ amik. Beyǎ bo bábhó bekoŋo yi. <sup>2</sup> Bápére yìŋí, mmu ebhanákwa amɔt atwɔ akwen yí bekak abho berem be, “Acha, mbák ɔkɔŋ, ɔkway beku me ntaŋ.” <sup>3</sup> Yesu anyabhe awɔ atok yi arem be, “Nkɔŋ beku wɔ óntáŋ, neme ene né máy.” Témte wu, ataŋ. <sup>4</sup> Yesu arem ntá yi be, “Ké ghati yě mmu enyìŋ ene éfákárí, ke dók ntá nchiakap Mandem be yi angɔ be ebhanákwa ye emay. Ánánj ámbýó wɔ, óndɔk, ɔnchye ye akap ntá Mandem békóŋo ebhé Moses. Chɔŋ eyɔ émbak enyìŋ ene étòŋ bo be ebhanákwa ye emay.”

*Yesu abú mmɔbetok münti batemé nenu Rom*

*(Lk 7.1-10)*

<sup>5</sup> Yesu afa are rón Kapěnaum. Ágháká nókó aré, mmu amɔt ane áchí münti eká batemé nenu Rom besa betay arɔk ntá Yesu, abho menikmuēt ntá yi, <sup>6</sup> andeme nɔkɔ be, “Acha, mmɔbetok awa achí anywóp bíŋírí ne beyǎ bebe.” <sup>7</sup> Yesu akeme yi be, “Chɔŋ ntwɔ nkɛ yi antaŋ.” <sup>8</sup> Ke münti batemé nenu wu arem be, “Acha, mbíkí kway mmu ane ótwó eket eyi. Chié chí eyɔŋ, chɔŋ mmɔbetok wa antaŋ. <sup>9</sup> Nchí rem nɔ mbɔnyune menkwó mbɔŋ bǔ abhen, mbák mángátí me nkɛ enyìŋ, mbɔŋ beghok bhɔ. Ne mbɔŋ nkwó batemé nenu antene ya abhen mbák ngati bhɔ enyìŋ, bábhɔŋ beghok mé. Yěntiki mmu wap ane ndémé be, ‘Dók’, áróŋ, ne yě agha ane ndémé be, ‘Twó’, átwɔ. Ne mbák ngátí mmɔbetok awa be, ‘Kɛ enyìŋ ene’, abhɔŋ beku yɔ.” <sup>10</sup> Yesu ághókó nɔkɔ nɔ, abhak maknkay tontó. Ayibhiri mmuēt, arem ntá bǔ abhen bákòŋo yi be, “Dìŋí ká be mbíkí re ghɔ yě mmu Israel amɔt ane ábhóŋó neka ne me enyu ené. <sup>11</sup> Dìŋí ká be beyǎ bo báfù chɔŋ bebhě menkem mántwɔ manchokɔ ne Ábraham ne Áisek ne Jekóp ndũ menyie epǎ ndũ nebhuere kefɔ mfay. <sup>12</sup> Ke chɔŋ mánten bo abhen bábhóŋó nyaka bebhak ndũ nebhuere Kefɔ Mandem nefí ndũ ejuri. Aré, mámbak ndũ kebɔ ne nenyie ámén.” <sup>13</sup> Yesu ayibhiri ye mmuēt arem ntá münti batemé nenu be, “Petnsem anywóp, yěntiki enyìŋ echi mbo enyu ónókó.” Nkúbhé mpok ane Yesu árèm nɔ, mmɔbetok wu ataŋ.

*Yesu abú beyǎ bǔmame*

*(Mk 1.29-34; Lk 4.38-41)*

<sup>14</sup> Yesu arɔk achwe eket Píta, aghó nno ngoré ywi bhúré ne mbúép amuēt. <sup>15</sup> Arɔk yi nékúmuēt atok yi ndũ awɔ. Mbúép wu ámay. Afate akɛ nenyíé abho mene Yesu. <sup>16</sup> Égháká nókó beku, bo bǎré sɔt beyǎ bo abhen befóŋó bebúbebu bésòŋɔri bhɔ mándɔk nɔkɔ ntá Yesu ne bhɔ. Yesu are sɔt chí eyɔŋónyu eyi amboko nɔkɔ befóŋó bebúbebu be méndó bho,

ne ambu nõkõ bõmame. <sup>17</sup> Yesu akũ menyiyi ebhen ntá bho be enyiyi ene ndemekerĩnti Aisáya árémé nyaka ěti yi ěmfú tetep. Aisáya arem nyaka be, “Asõt mame ayese ne apõkõ besõhõri ebhesé.”

*Enyũ* nrepém nkojo Yesu nébhõjõ bebhak  
(Lk 9.57-62)

<sup>18</sup> Yesu ághó nõkõ beyã bo ndũ bátwõ bákábhé yi, aghati baghõk abhi be, “Sémpé ebhẽ manyu éne awu.” <sup>19</sup> Ntõj ebhé Mandem amõt arõk ye ntá Yesu arem be, “Ntõj, chõj nkojo wõ yěntiki ebhak ene órõj.” <sup>20</sup> Yesu akeme yi ne nekay be, “Besõp bebhõj babhok, kenen kébhõj manyay, ke Me Mmu mfú ntá Mandem mbíkí bhõj ebhak besõj ntí.” <sup>21</sup> Nkojo Yesu achak arõk ntá yi arem be, “Acha, dõ krík ndók mbémé Etaya.” <sup>22</sup> Ke Yesu akeme yi be, “Kojo me. Dõ bawú mámbémé ngú wap.”

*Yesu akũ* mbúép atañataj akwen cháak  
(Mk 4.35-41; Lk 8.22-25)

<sup>23</sup> Yesu arõk achwe amem áchwí ne bakojo bhi ndu bépe berõj ebhẽ manyu echak. <sup>24</sup> Ndũ bárõj, bápére ghó mbúép atañataj ábhõ menu, mpérényen ebho bedep áchwí, manyier anchwe nõkõ amem. Yesu abhak ndũ kenó. <sup>25</sup> Bakojo bhi bárók manjeme yi barem be, “Acha, pemé bhese, sétwõ gu anyén!” <sup>26</sup> Yesu arem be, “Bácháy yi? Neka eneka négupsi necha!” Afate ye asáy mbúép ne mpérényen, nnyén nekwen tíi. <sup>27</sup> Bábhák maknkay tontó, babho berem be, “Ntiki enyũ mmu né? Yě chí mbúép ághõk yi, mpérényen éngok yí!”

*Yesu akũ* befõjõ bebúbebu bérõ bõbati apay  
(Mk 5.1-20; Lk 8.26-39)

<sup>28</sup> Yesu arõk aghaka atú mmik bõ Gerása ebhẽ manyu echak. Bõ bati apay abhen befõjõ bebúbebu bésõhõri bhõ, báfú ndũ nebhuéré manem ané bó báchõkõ are, bátémeri yi. Bághõ nyaka bo, mántoko bhõ anet. Ékú bo keperere fuét atú wu. <sup>29</sup> Neghõ ane bágghó Yesu, babho bebik mándeme nõkõ be, “Mmõ Mandem, õbhõj ntiki ndak ne bhese? Ótwõ bechye bhese ntensi ené mpok abhiki re kway?” <sup>30</sup> Ereme nkwo bakók anyie nyaka kekwo ne nebhuét wu. <sup>31</sup> Befõjõ bebúbebu ebhen bésõhõri bhõ bébhõ menik Yesu mmuet be, “Mbák õbõk bhese, tó bhese chi ndũ nkwo bakók wu.” <sup>32</sup> Yesu aghati befõjõ bebúbebu bhõ be, “Dók ká.” Béfú bõbhõ amuet, berõk, bechwe ndũ nkwo bakók. Bakók ankem bárókõri básep ndũ nkoko-njie dúgúdúgúdúgú bágúre anyén. <sup>33</sup> Bõ abhen bábhãbheri bakók, bágghó nõkõ nõ, bábué, bárõk ndũ etõk ene echi kekwo, baghati bho yěntiki enyiyi ne enyũ éfákárí ne bõ abhen befõjõ bebúbebu bésõhõri nyaka bhõ. <sup>34</sup> Etõk enkem émoko témté erõk étémeri Yesu. Mánik yi mmuet be ándó atú etõk eyap.

## 9

*Yesu abú* mbéntí  
(Mk 2.1-12; Lk 5.17-26)

<sup>1</sup> Yesu áfá nõkõ atú Gerása, arõk, asõt áchwí apé nnyén, apetnsem Kapěnaum, etõk ene yi áchõkõ. <sup>2</sup> Bõfú bátwõ ne mbéntí amõt ane bápókõ ndũ bekpaka ntá yi. Yesu ághó nõkõ enyũ neka enén bábhõjõ ne yi be abhõj betaj bebu mmu wu, arem ntá yi be, “Mõwa, óké chay, mfõjõrĩ bebú ebhe.” <sup>3</sup> Ekũ mbõk batõj ebhé Mandem abhen bachi are bábho berem ne mmuét eyap be, “Árem kpát mbõ bhé achi Mandem! Mandem aywĩnti kě ákway befõjõrĩ bebú mmu!” <sup>4</sup> Yesu arĩji nkaysi yap, abhép bhõ be, “Ndaká yí bákaysi bebépti menyiyi? <sup>5</sup> Enyiyi ene échí wikirik chí ene? Berem be, ‘Mfõjõrĩ bebú bhe,’ ke chi berem be, ‘Faté kõ?’ <sup>6</sup> Ke chõj nkũ mãndijĩ be, Me Mmu mfú ntá Mandem mbõj betaj fá amik befojõri bebú bhõ.” Arem ntá mbéntí wu be, “Faté, pókõ bekpaka bhe gure!” <sup>7</sup> Mbéntí wu afate kperep, agure. <sup>8</sup> Bo bágghó nõkõ enyiyi ene efakari, bábhak maknkay tontó, babho bebiti Mandem mmú áchyé nkwa enyũ betaj ebhõ.

*Yesu abhiñji* Mátio be ámbák nkoño ywi  
(Mk 2.13-17; Lk 5.27-32)

<sup>9</sup> Ené Yesu áró ebhak ene yi ábú mbéntí ákò, áròn, aghó mbebhé nkabhénti amot choko amem ekerébetik eyi. Aka nnyén be Mátio. Abhiñji yí, arem be, “Twó, bhák nkoño wa.” Mátio afate, abho bekoño Yesu.

<sup>10</sup> Étaré nókó, Mátio abhiñji Yesu eket eyi. Anak mamæere bhi ne babhebhé nkábhénti bachak, ne bakú bebú bachak. Yesu, achoko anyie noko nenyíe ne bhó, ne bakoño bhi nkwo. <sup>11</sup> Bónkwò Fárisi bágghó nókó ndú Yesu ányie nenyíe ne bhó, bábhó bebhép bakoño Yesu be, “Ndaká yí ntòn yweka ányie nenyíe ne menyú böbhen?” <sup>12</sup> Yesu ághók enyij ene bárèm, akeme bhó ne nekay be, “Bö abhen bápú me, bápú yan ngañ. Bö mame ke báyan ngañ.” <sup>13</sup> Áréme nókó nó, arók ambi berem be, “Dók ká, mánu berij enyij ene Mandem áréme. Arem be básij be, ‘Enyij ene mëyáñ chi be bo mángó ntínso ne bati, puyé chi akabhénya.’ Mbíkí twó bebhij bö abhen bakaysi be bachi chak besí Mandem be mámbák bakoño bha, ntwo bébhij chi bo babúbabú.”

*Bábhép* Yesu éti netarénsay ndú menikmæet ntá Mandem  
(Mk 2.18-22; Lk 5.33-39)

<sup>14</sup> Mbók bakoño Jón Njwiti bárók ntá Yesu bábhép yi be, “Ndaká yí besé ne bónkwò Fárisi sétare noko nsay ndu menikmæet ntá Mandem, ke bakoño bhe bápú ku nó?” <sup>15</sup> Yesu akeme bhó be, “Bákáysí bé bo bákway bechoko nsónso ndú epá nebhay ené mbäyngoré abhuet ne bhó? Nsé! Ke mpok ätwò ane báferé chon mbäyngoré ntá yap. Ne chon mäntare nsay mpok yó.” <sup>16</sup> Yesu arók ambi berem be, “Yé mmu apú kway besot ebhókónden nko anchók mbok ndú esí nden? Mbák mmu ankú nó, ebhókónden nko éñàti, enkú mbokó nden áchik ancha esí mbok. <sup>17</sup> Ne ntá bo abhen báfyé mmém ndú bebhá nkwobhanya, bápú fyé mmém bakó amem ebhá nkwobhanya ene esi. Mbák mánkú nó, ebha ésen, enchon, ne mmem andak amik. Báfyé mmém bakó chi ndú ebhá nkwobhanya ene ekó. Mbák mánkú nó, mmem apú ron amik ne ebha epu sen enchon.”

*Yesu aņeme* mmó münti  
(Mk 5.21-43; Lk 8.40-56)

<sup>18</sup> Ené Yesu abhuet beghati bhó menyij ebhen, bápére ghó münti bo Israel amot arók akwén yi bekak, abho berem be, “Éta, mówa agu néne. Chí móngoré. Nnikmæet, twó nyanjá amó yi amæet, ne chon ampetnsem ndú nepém.” <sup>19</sup> Yesu afate ne bakoño bhi bábhó beron ne münti wu. <sup>20</sup> Ené báròn, ngoré amot afú Yesu ansem, arók petii, atók nkoño nkú yi. Ngoré wu áfère nyaka manon ndú mamié byo ne apay. <sup>21</sup> Akú nó mbonyune arem nyaka ne mmæet yi be, “Mbák ntók yé chi nkoño nden Yesu, chon ntañ.” <sup>22</sup> Yesu ayibhiri mmæet aghó yi, aghati yi be, “Mówa, kéchay. Neka ene ne me néku òtañ.” Témté wu ngoré wu atañ. <sup>23</sup> Yesu afuét ye are ron ndú eket ene münti bo Israel wu. Ágháká nókó aré, achwe anywóp, aghó bafé babhañ ne ngémtay bho ndú bádi kebho ne beyá ewat. <sup>24</sup> Aghati bó mankem be, “Fú ká kpík, móné abhíkí gú. Ábhære chí kenó.” Bó mankem béré way Yesu way. <sup>25</sup> Bö nneréket bátén nókó bhó nefí, Yesu arók kekwo ne ngú wu, ákém yi ndú awó, mówu apetnsem ndú nepém, afate. <sup>26</sup> Mbok éti ndak ane ataka atú etók wu ankem.

*Yesu akú* manémámik bati apay babho beghó mban

<sup>27</sup> Ené Yesu áró nebhuet wu áròn ambi, manémámik bati apay babho bekoño yi mámbik noko be, “Mmó Mfó Debhit, ghó bhese ntínso!” <sup>28</sup> Mpok Yesu achwe anywóp, manémé amik bhó bákóño yi aré. Abhép bhó bé “Mánókó be mëkwáy beku mángó mban?” Bákéme be, “Acha, sénoko.” <sup>29</sup> Yesu atók ye amik ayap arem be, “Émbák ne bhe mbó enyú mánókó.” <sup>30</sup> Amik ánéne bhó témté, bapet babho beghó mban. Yesu asemte bhó be, “Báké ghati yé mmu enyij ene efakari.” <sup>31</sup> Yé nó, bárón nókó, mángati noko bhó ndú atú etók wu ankem enyij ene Yesu ákú ntá yap.

*Yesu akú* mbók abho berem kepi

<sup>32</sup> Bǒ-bhə bati apay báró nókó Yesu, bǒfu basot mbók bárók ntá Yesu ne yi. Efóhó ebúbə ke ékú nyaka yi ákwéné kebhok. <sup>33</sup> Yesu abók efóhó ebúbə ya. Éró mmu wu, abho berem kepi témté. Beyă bo abhen bachi aré, babhak maknkay, bábhó berem be, “Sébhíki re ghó ene enyu fá amem etok Israel.” <sup>34</sup> Ke bǒnkwə Fárisi báré rem chi be, “Chí mfə befóhó bebúbəbe kě áchyé Yesu betan bėbok befóhó bebúbəbe.” \*

*Yesu ághə bho ntínso*

<sup>35</sup> Yesu ákə nyaka amem betok begho ne ndü bǒbetok, antəh nəkə bho amem bekeré nenikímuet bo Israel. Ne angati nəkə bho Mbok Ndíndí eti Kefə Mandem. Ábù nyaka bo abhen bǎrdəh ntá yi ne mame menyu ne menyu. <sup>36</sup> Yesu ághó nókó ndü ngémtay bho bátwə ntá yi, aghó bhə ntínso mbənyune báchi ndü esəhəri, kebhóhə nkwa, mbə bǎghóhəmənen ane ábhíki bhəhə mbabheri. <sup>37</sup> Yesu arem ntá bakoŋo bhi be, “Mbuət bėfére ebhi aya, ke bakǔ betik bábhiki ya. <sup>38</sup> Nik ye ka mmuet ntá Mandem mmu achi mbəhónki bé ántó bakǔ betik mamfere mbwət ebhi.”

## 10

*Yesu ayap bǒbati byo ne apay be mámbák bǒnto bhi*

*(Mk 3.13-19; Lk 6.12-16)*

<sup>1</sup> Ewak émət, Yesu abhíhə bakoŋo bhi bati byo ne apay, achye bhə betan bėbok befóhó bebúbəbe ne ndü bėbú mame menyu ne menyu. <sup>2</sup> Manyén bǒnto Yesu bhə bati byo ne apay achi be: Ane mbi abhak Símun. Nnyén eni néchák nébhak be Píta. Achák abhak Andru, manó Píta. Ne Jems ne mǎmáyi Jǎn, bǒ Sebedi. <sup>3</sup> Báchák bábhak Fílip ne Batolómyo, ne Tómás, ne Mátio mbebhé nkabhénti, ne Jems mmə Alfeyəs, ne Tadiəs. <sup>4</sup> Ne Símun, mfyě-betan ndü barakátok, ne Júdas Iskariət mmu áti nyaka Yesu.

*Yesu ató bǒnto bhi bati byo ne apay nefí ndü betik*

*(Mk 6.7-13; Lk 9.1-6)*

<sup>5</sup> Yesu abhíhə bǒbhə bati byo ne apay aghati bhə be, “Mětə bhe nefí ndü betik. Ke bǎké rəh ntá bo abhen bápú bo Israel, ne bǎké chwe ndü yě etok Samária émət. <sup>6</sup> Dók ká chi ntá bo Israel abhen bachi mbə ághóhəmənen ane ánémé ebhi. <sup>7</sup> Dók ká mǎngati nəkə bhə be, ‘Mpok arəp kekəwət ane Mandem abhak ne bho mbə Mfə wap.’ <sup>8</sup> Bú ká bǒmame, hémé ká bawú, mǎmbu bǒ ebhanákwa nkwa. Bók ká befóhó bebúbəbe be méndó bho. Nchyé bhe betan ndu bekə menyih ebhen nke sət nkáp. Dók yé ka kə bhə ntá bho kebhép bhə nkáp. <sup>9</sup> Mmu áké pəkó yěntiki enyü nkáp amuet. <sup>10</sup> Mmu áké pəkó ebhə nekə, ne yě chí nkú áchák, ne yě chí nkəwbhánya échák, ne yě chí ntém. Bo bábhəhə béchíe nkəbetik enyih ene yi ábhóhó bėbhóhə. <sup>11</sup> Yěntiki etok ené bǎchuóbhé aré, yǎh ká esáyri mmu ane ábhóhó ekəh besyepi bhe eket eyi, mǎnchəkə ne yi kpáte mpok ane bǎrə etok eyə. <sup>12</sup> Nchwe ane bǎchwe anywóp, kaká ka bǒ abhen bachi are mǎndem be, ‘Áfók Mandem ámbák ne bhe.’ <sup>13</sup> Ne mbák básət bhe ne ekəh, nik ka mmuet be áfók Mandem ámbák ne bhə. Ke mbák bábhíki sət bhe ne ekəh, nik ka mmuet be Mandem ánkém áfók ywi, kechye bhə. <sup>14</sup> Ne mbák bábhiki syepi bhe ndü yě eket ne yě chí etok, kwet ka mfok ane áchí bhe bekak, mǎmfa are. <sup>15</sup> Nchí ghati bhe be, ewak ene Mandem átəh bǒ mmik, chəh angó ntínso ne bǒ etok Sódóm ne abhen Gomóra encha bǒ etok ené bábhíki sət bhe ne ekəh.” \*

*Yesu aghati bǒnto bhi esəhəri ené bábhóhó bėbhóhə*

*(Mk 13.9-13; Lk 21.12-17)*

<sup>16</sup> “Ghók ká, Nchí to bhe ntá bǒ mmik mbə bǎghóhəmənen nenti nkwa. Bák yé ka bǒ kéhəwǎh mbə nnyó, mǎmbóhə bati pépép mbə bebhóhó. <sup>17</sup> Sət ka mpok mbənyune bo bákəm chəh bhe mámfye amə bǒ batí etok, mǎndep manet ayeke amem bekeré nenikímuet ebhap. <sup>18</sup> Chəh bo mánja bhe gbaka gbaka gbaka ntá bəgóbhanə ne bafə eti

\* <sup>9:34</sup> Ndóh ane apu ndü mbək basiŋ amen tesáy. \* <sup>10:15</sup> Sódóm ne Gomóra: Chi betok ebhen Mandem átó nyaka ngo ásəhə bhə eti beyă bebú bǒbhəp.



ya. Ne chōy eyo énychye bhe mbi beghati bhō ne bō abhen bápú bo Israel Mbok Ndíndí ěti ya. <sup>19</sup> Mpok básóré bhe ambi ndu bétáj be, bǎké seme be, ‘Chōy séndem be yi ne yě chí be chōy séndem ná?’ Bǎké sōjōri mm̄uet mbōnyune mpok ánkway, Mandem āghati bhe enyij ene bǎbhōjó berem. <sup>20</sup> Nchí ghati bhe enyij ene mbōnyune mpok yō, menyij ebhen bǎrēm bépú fu be anti. Efójó mmu Mandem etayeka átò kě ághàti bhe enyij ene bǎbhōjó berem. <sup>21</sup> Chōy manó anchye nti manó ntá bōbati be mángwáy. Chōy mbók bachi mánkū enyumot ne bōbhap. Chōy mbók bhō mánte nenu ne bachi ne manō, mánkū be mángwáy bhō. <sup>22</sup> Chōy menyū bho menkem mámpap be ěti ya. Ke Mandem āpeme yěntiki mmu ane áté kpirí te ndū ngwenti. <sup>23</sup> Etók ene bo báchyè be esōjōri, fá ká aré áyák mǎndək etók échák. Dijní ká be bápú kway beko ndū betók Israel menkem beku betik ebha ené Me Mmu mfú ntá Mandem mbíkí re petnsem.

<sup>24</sup> “Mmōkátí apu kway berijí enyij ancha ntōy ywi. Ne mǔbetok apú cha chi-betok ywi. <sup>25</sup> Échí enyijí mañák be mánkū ne mmō ekátí mbō enyu bákú ne ntōy aywi. Ne échí enyijí mañák be mōbetok ámbák mbō chi-betok ywi. Mbák bo bákway béchik nti kpát mámbijí me mǔnti nneréket be Belsebul, ná ne be bōneréket? Chōy mánychye bhe manyén ané ábébhé áchá enō!”

*Mmu abhōy bécháy chi Mandem  
(Lk 12.2-7)*

<sup>26</sup> “Bǎké chay yě mmu ane ápàbhe. Yěntiki enyij ene bákútí, chōy mánene. Ne ené echi bhésé bhésé, chōy mánkū be bo mándijí yō. † <sup>27</sup> Yěntiki enyij ene ngátí bhe ansem ansem, ghati ká bho kpójórój. Ené bǎghókó ansem ansem, kó ka amfáy beket mǎndem be mmik nkem ángók. ‡ <sup>28</sup> Bǎké cháy bō mmik. Bákway beway chi mm̄uet nkwa. Bábhíkí bhōy betaj beku yěnyij ndu Efójó mmu. Mandem kě bǎbhōjó bécháy. Yí ke ábhōjó betaj bechye mm̄uet mmu ne efójó mmu esōjōri amem nepingo. § <sup>29</sup> Pú mmu ákwáy beku bōkenen bapay ne nkáp ane apu yěnyij? Yě nó, yě mósenen amot apú kway bekwen amik ené Etayeka mmu achi amfay abhíkí rijí. <sup>30</sup> Enyu yō ke échí ne bhe. Mandem aríj yě chí mpáy beaká emene ebhen béchí yěntiki mmu yweka anti. <sup>31</sup> Bǎké chay ye yěnyij ené bo bakway beku bhe. Besí Mandem, yěntiki mmu yweka abhōy menwōp tontó achá ngémtáy kenen.”

*Bō abhen bachi bō-Yesu  
(Lk 10.8)*

<sup>32</sup> “Yěntiki mmu ane árēm kpojoroj besí bō mmik be yi achi mmu wa, chōy menkwó ndem besí Etaya mmu achi amfay ndū nywōp manyé, be mmu wu achi awa. <sup>33</sup> Ke mmu ane átájá besí bho be yi apu mmu wa, chōy menkwó ntaja besí Etaya mmu achi amfay be yi apu mmu wa.”

*Mbok Yesu átwō ne ákóré  
(Lk 12.51-53, 14.26-27)*

<sup>34</sup> “Bǎké kaysi be ntwō fá amik chi beku bo mámbák ndu kpák ne bati. Āe. Ntwō chi be bo mánú ne bati. <sup>35</sup> Ntwō beku bō abhen babhakanem mánú ne bachi bhap, abhén baghōré mánú ne manō ne baghōré mánú ne manō maném abhap. <sup>36</sup> Bōmpap báfù chi eket mbōj mmu. <sup>37</sup> Mbák okōy etaye, ne yě chí máye ochá me, nó obhíkí kway bebhak nkojō wa. Ne mbák okōy móywe ocha me, nó obhíkí kway bebhak nkojō wa. <sup>38</sup> Mmu ane ábhíkí ka bepōkō ekotákátí eyi ankojō ndū bayarékak aya, abhíkí kway bebhak nkojō wa. <sup>39</sup> Mmu ane areme be abhíkí rijí me ndū áyàn be ámpémé mm̄uet yi, apú bhōy nepém enen tetep. Ke mmu ane áká bégu ěti ya, ábhōy nepém enen tetep.”

† 10:26 Belsebul: Mfō befójó bebúbebu akōy bebhese tetep ane Mandem áyàn bo mándijí.

‡ 10:27 Yesu yi be bakojo bhi babhōy beghati bo kpójórój menyij ebhen yi ághátí bho ansem ansem. § 10:28 Efójó nkwa éprú gu. Mm̄ere eyi ke ágù.

*Mandem* akap yěntiki mmu ane ásòt bakù betik abhi sayri

(Mk 9.41)

<sup>40</sup> “Yě agha ane ásòt bhe sayri, àsòt chi me. Ne yě agha ane ásòt me sayri, àsòt chi Eta mmu átó me. <sup>41</sup> Mbák osòt mmu sayri mbonyune oríjì be yi achi ndemekerǐnti wa, chon Mandem anchye wò nkúbhé akap ane yi áchye ntá ndemekerǐnti ywi. Ne mbák osòt mmu sayri mbonyune oríjì be akù chi enyiy ene Mandem áyàṅ bo manku, chon Mandem anchye wò akap mbò mmu ane akù enyiy ene Mandem áyàṅ bo manku. <sup>42</sup> Dìjì ká be yě agha ane áchyé yě chí manyier bakwen ntá yě mmu amot ndù nkwo bóbha bhen mbonyune achi nkonjo wa, dìjì be Mandem abhonj bechye yi akap.”

## 11

Jón ató mbok bakojo bhi be mámbép Yesu mmù yi achi

(Lk 7.18-35)

<sup>1</sup> Yesu ánáná nókó beghati baghok abhi bati byo ne apay enyiy ene bò bábhónjó beku, afa nebhuet yi achi ne bhò arok ndù betok Israel béchák ndu beghati bo Mbok Ndíndí.

<sup>2</sup> Mpok yò, Jón Njwiti abhak ekerékenon. Ághókó nókó menyiy ebhen Mreme Mandem afyé nyaka barier be átò akù, ató mbok bakojo bhi be mándók mámbép Yesu be, <sup>3</sup> “Wò ke óchí Mreme ane Jón árémé be átwò, ke chi be sébhonj menonj mmu achak?” <sup>4</sup> Yesu akeme bhò be, “Pet ka nsem ghatí Jón menyiy ebhen bǎghókó bo bárèm, ne ebhen be babhonj bǎghò. <sup>5</sup> Bǎghok ne bǎghò be manémámik bǎghò mbanj nénenene, ne bakem báfáté bákò. Bò ebhanákwa bátánj ne bachókó batú bǎghòk mbanj. Bawú bápetnsem ndù nepém ne bo bǎghàti bachébhébhò Mbok Ndíndí. <sup>6</sup> Éri echa ntá mmù ane ápú kwén ndù bebù éti menyiy ebhen mǎkù.”

<sup>7</sup> Ené bakojo Jón báró bárònj, Yesu abho berem ntá beyà bo abhen bátwò nebhuet ane yi achi éti Jón be, “Mpok bǎrònj nyaka awu amem baso, bǎrók beghò ntiki enyù mmù? Bǎròk beghò mmu ane achi mbò énsómanyier ene babhuép áfòk énkwen ene ebhe, ámfok enkwen ebhe échák ke? <sup>8</sup> Bǎrònj nyaka amem baso beghò yi? Mmu ane afyé berítí nden amuet ke? Bò abhen báfyè menyù nden ebhò bǎchòkò chi amem bekírì-bafò! <sup>9</sup> Ghatí ká me. Bǎrònj nyaka amem baso béghò ntiki enyù mmu? Ndemekerǐnti? Échi tetep. Ke dìjì ka be mmu ane bǎghò achá ndemekerǐnti. Bě bǎrók ye beghò kpik yi? Bǎrìnj be bǎrònj nyaka chi beghò ndemekerǐnti? Ke dìjì ka be, Jón acha baremé kerǐnti bǎchák. <sup>10</sup> Jón ké achi mmu ane Ekáti Mandem érèm éti yi be,

‘Mandem arem nyaka be, Yijì, chon ntó mpokontó wa wò ambi, be ángókó mbi ywe ke óntwò.’”

<sup>11</sup> Yesu aròk ambi berem be, “Nchí ghati bhe be Jón Njwiti acha yěntiki mmu achak, ndù bo abhen bágú ne abhen bachi nepém. Yě nó, yě chí mmu ane apu yěnyiy ndù mpáy bo abhen mányìè Kefò mfáy acha yi. <sup>12</sup> Bébhó ndù mpok ane Jón Njwiti ághàti nyaka bho Eyon Mandem beghaka echon, Kefò mfáy kégò ne betan ne mbok bho mánù béchwe are ne betan. <sup>13</sup> Jón ápére tó bò betik bhi, basiṅ amen Moses ne amen baremé kerǐnti àrem nyaka éti Mreme Mandem afyé barier be áto. <sup>14</sup> Mbák bǎbhonj nti menoko enyiy ene mǎrem, dìjì ká be sayri sayri mpok ane baremé kerǐnti bárémé be Eláija átwò, bárèm nyaka chi éti Jón. <sup>15</sup> Yě agha ane áyàṅ beghok enyiy ene mérèm, ántá batú ángók sayri.

<sup>16</sup> “Chon njenti mkpáká bho abhen echon ne yi? Báchí mbò bǎ abhen bǎchókó nefísie bákù ntok. Eka émot barem ntá abhen eka echak be,

<sup>17</sup> ‘Sékwáy bakwáy nebhay be mǎmben nebhen ke bǎbhiki bhen.

Sékwáy bakwáy newú, kebho bǎ kedi!’

<sup>18</sup> Jón Njwiti atwò nyaka antare nòkò nsay ndu menikmuet ne mmem yi ke nyu. Yěntiki mmu are rem be, ‘Éfójó ebúbu echi ne yi!’ <sup>19</sup> Mpok Me Mmu mfú ntá Mandem ntwó, nde nyie, nnyú nòkò ne bhe. Yěntiki mmu arem be, ‘Yijì nyiě menyijinyié ne nyúmém wu.

Mamure bhi chi babhebhé nkábhénti ne bakü bebú bachak! Ke dirí ká be menyin ebhen mmu ane ákòño mbi Mandem ákù ke bétòn be neriníndak enen néfú ntá Mandem nechi tetep.”

*Bö abhen bábhónó bétemsi  
(Lk 10.13-15)*

<sup>20</sup> Bö abhen báchí nyaka amem betok ebhen Yesu ákú beyä menyiní maknkay, bábhíki tík nyaka nsem ndü bebú bhap. Éku Yesu abho beji bhò andeme nòkò be, <sup>21</sup> “Bè bo Korasin, chòñ émbèp ntá yeka encha! Bè bo Betsáida, chòñ émbèp ntá yeka nkwo encha! Mbò chí amem betok Táya ne Sídon ke nkú menyiní maknkay ebhen-ne nkù ntá yeka, mbú báfyé nden pyò, mánto batwóp anti tesáy, beton be bátiknsem ndü bebú bhap! <sup>22</sup> Nchí ghati bhe be, ewak ene Mandem átàn bö mmik, chòñ angó ntínso ne bö Táya ne Sídon encha bhe! <sup>23</sup> Ne bë bho Kapënaum, bákaysi be bákway beyon mmuet, mánkó kpát mántok nebu? Nsé! Chòñ Mandem amese bhe amem etókó bawú! Mbò amem etok Sídon ke nkú menyiní maknkay ebhen-ne nkù ntá yeka, mbù yò ebhuet téé tē echon! <sup>24</sup> Dirí yé ka be, ewak ene Mandem átàn bö mmik, chòñ angó ntínso ne bö etok Sódóm ancha bhe.”

*Yesu yi bo mántwó ntá yi mambon neywemuet  
(Lk 10.21-22)*

<sup>25</sup> Ndü mpok yò, Yesu ánikmuet be, “Eta, wò mmu óbhónó mfay ne mmik! Nchí chye wò bakak ndü óró menyin ebhen mémbák bhésé bhésé ntá bariñindak ne ntá bo abhen báriñi beyä menyin. Ònéne bhò otòn kponoron ntá bo abhen bábhíki rinji yënyin mbò mambò. <sup>26</sup> Eta, enyu yò kë wambon óyáná be embak.” <sup>27</sup> Yesu apet abho beghati bho be, “Etaya achyé me menyin menkem. Yé mmu abhíki rinji mmu ane Mmò áchí ébhíki fuet chí Etayi. Ne yé mmu abhíki rinji mmu Eta áchí ébhíki fuet chí Móywi ne bö abhen yi áyábhé ndu beku bò mándiní Etayi. <sup>28</sup> Twó ká ntá ya, bë mankem abhen bápókó menwóptí batü besonori ne bápòp, chòñ nsebhè yò amik, nchyé bhe neywemuet. <sup>29</sup> Sot ka betik ebhen nchyé bhe, mǎngók menyin ebhen mètòn bhe mbonyune nchí kpák ndü epin eya ne neyotómuet népú me anti. Ku ka nó chòñ mambon neywemuet. <sup>30</sup> Twó ká ntá ya mbonyune ntu áne mëchye bhe achi fuyak.”

## 12

*Enyin bábhébhé Yesu éti nywobhé neywemuet  
(Mk 2.23-28; Lk 6.1-5)*

<sup>1</sup> Ébhíki tat, Yesu ne baghok abhi béré kò mámfuet nòkò amem nkí nchwifú ndü nywobhé neywemuet bo Israel. Nsay are nu baghok abhi. Éku bábhò békuèp enyü nchwi yò, mányie nòkò. <sup>2</sup> Mbok bônkwò Fárisi bágghó nókó nò, bárém ntá Yesu be, “Yiní, baghokó bhe bákù enyin ene épú chak bekonjo ebhé yese. Bákùèp nchwi ndü nywobhé neywemuet!” <sup>3</sup> Ke Yesu akeme be, “Bábhíki re pay amem Ekáti Mandem enyin ene Mfó Debhít ákú nyaka ne bö abhen báchí ne yi mpok nsay ákémé bhó? <sup>4</sup> Achwe nyaka amem ekeré Mandem, yi ne böbhi, mányíe nenyíe enen báchyé ntá Mandem. Békónjo ebhé, epú nyaka chak be yi ne böbhi mányie nenyíe enò. Ndiere bachiákap Mandem ke bábhónó nyaka ngàngan menyie nò. <sup>5</sup> Ne bérón ambi, bábhíki re pay amem ekáti Moses be bachiákap bákù betik amem ekerákap Mandem ndü nywobhé neywemuet ke? Eyo éku be bó mánkwen ebhé ene érèm be mmu áké ku betik ndü nywobhé neywemuet ke? Bábhíki rem be bò bákù bebú. <sup>6</sup> Nchí ghati bhe be, mmu achí fá ane áchá ekerákap Mandem. <sup>7</sup> Mandem ághàti bhese mbò enyu échí amem ekáti yi be, yi àrèm be, ‘Enyin ene mëyán chi be bo mángó ntínso ne bati, puyé chi akabhénya. Mbò bë bariñi ntí beyon ebhen, mbù bábhíki ji bö abhen békwéné bépú ne bhò.’ <sup>8</sup> Dirí yé ka be Me Mmu mfú ntá Mandem kë mbónó berem enyü mmu ábhónó beku ne ebhé ene éyíñi nywobhé neywemuet.”

*Yesu abú mmu awə ágú ndü nywəbhé neywěmuet*  
(Mk 3.1-6; Lk 6.6-11)

<sup>9</sup> Yesu arək etək échák achwe amem ekeré nenikímuetí eyap. <sup>10</sup> Mmu amət abhak amem ekeré nenikímuetí eyə ane awə ywi ágú. Mbək bo bábhák aré abhen báyaŋ mbi béréem be bekwéné béchí ne Yesu. Bábhép Yesu be, “Ébhé yeşe érəm be épu chak bebu mmu ndü nywəbhé neywěmuet ke?” <sup>11</sup> Yesu akeme bhə be, “Ntiki mmu yweká ane, mbák abhəŋ ághəŋəmen amət, ákwén nókó amem nepi ndü nywəbhé neywěmuet, andə, keferə wu? <sup>12</sup> Ná ne nkwaŋwaŋ mmu áchá ághəŋəmen tontó? Eyə étəŋ be ebhé eyeşe épu kəŋ mmu bekwak nti ndü nywəbhé neywěmuet.” <sup>13</sup> Yesu arem ntá mmu ane awə ágú be, “Nyabhé awó ywe.” Anyabhe, awó wu ápet atar, abhak mbə áchá. <sup>14</sup> Bənkwa Fárisi abhen bachi aré baghə nəkə nə, báfú, bárók. Bate eyu, bati beway Yesu.

*Əpiŋ ene nkubetik ane Mandem áyábhé*

<sup>15</sup> Yesu ariŋi be bate eyu ndu beway yi. Afa, arək ebhak échák. Beyə bho bákəŋo yi, abú bo mankem abhen mámè. <sup>16</sup> Yesu asemti bhə be báké ghati bo bachak enyiŋ éti yi. <sup>17</sup> Éfákári enyu yə be enyiŋ ene ndemekepinti Aisáya árémé nyaka émfú tetep. Mandem aghátí nyaka Aisáya andem éti yi be, <sup>18</sup> “Ghó ka məbetok wa ane njábhé. Chi Mənti wa ne mbəŋ maŋák ne yi tontó. Chəŋ nkə Efóŋó ya émbák ne yi. Ne chəŋ yí ankə məŋgati maneréket bə mmik ankem be chəŋ yí ampeme bhə. <sup>19</sup> Apú bhak mbə mmu ane ánù be bo mángók yi. Apú bhak mbə mmu ane bəghok eyəŋ eyi neffí. <sup>20</sup> Yí apú syep nkóré-tákó ane abho bewəsi, arəp chi bégu. Ne apú neme eróŋó ene bawet amay amem, érəp chi mandú ménémé. Enyu yə ké yi arəŋ ambi beghə bhə ntínso, kpáte yi ankə nkaysi ane achi tetep ansət awónem. <sup>21</sup> Ne chəŋ bə betəkó mmik menkem mámbaka nti chi ne yi be ampeme bhə.”

*Bo bárém be betar Yesu bífú chi ntá Belsebul*  
(Mk 3.20-30; Lk 11.14-23)

<sup>22</sup> Étáré nókó, bəfú básət mbók bárók ntá Yesu ne yi. Efóŋó ebúbə ke ékú nyaka amík anémé yi ne akwén kebək. Yesu abú yí, abho berem kepi, ne abho beghə mbaŋ. <sup>23</sup> Bə mankem abhen bachi are babhak maknkay tontó, bábho bebhep bati, mándeme nəkə be, “Ébhárémə Debhit né ke?” <sup>24</sup> Ke bənkwa Fárisi bəghókó nókó nó, babho berem be, “Chí Belsebul, mfo befóŋó bebúbəbe ke áchyé Yesu betar bəbók befóŋó bebúbəbe be mémfú, méndó, bho.” Mmü achák apú! <sup>25</sup> Yesu ariŋi nkaysi yap. Arem ntá yap be, “Yəntiki etək ene ákóré áchí are ne bəbati mánu nəkə ne bati, ébhəŋ chi ménémé. Nneréket ane ákóré achi are ákwene kwen. <sup>26</sup> Enyu yə ke echi ne kefo Satan. Mbák Satan əbók Satan, ná kefo eki kétee? <sup>27</sup> Ne mbák nchí bók befóŋó bebúbəbe chi ndü betar Belsebul, bə bheka básət betar ághá bəbók bhə méndó bhə? Éti yə chəŋ bó mántar be. <sup>28</sup> Ke mbák, sayri sayri, məbək befóŋó bebúbəbe chi ndü betar Efóŋó Mandem, nó Mandem anar achi nenti eneka mbə Mfo. <sup>29</sup> Yə mmu apu kway bechwe amem eket ene mmü ntantar angép enyiŋ, ampəkə, andək ne yó, mbák abhíkí yambi ankem yi angwət. <sup>30</sup> Yə agha ane apú ne me, achí chí mumpap awa. Ne ye agha ane apú kwak me menyokoti bho, ətəkátak. <sup>31</sup> Diŋí yé ka be, Mandem əfoŋori bebú ebhen bo bákə ne bebéptí menyiŋ ebhen bo bárəm. Ke apú foŋori mmu ane árəm bebéptí menyiŋ éti Efóŋó Bedyere. <sup>32</sup> Mandem əfoŋori yə agha ane árəm ebéptí enyiŋ éti nnyén ena, Me Mmu mfú ntá Mandem, ke apú foŋori mmu ane árəm ebúbə éti Efóŋó Bedyere. Mandem apú foŋori yi, yə ndü mmiki ne, ne yə ndü mmik nkə.”

*Əriŋi enək chí ndü kepem*  
(Lk 6.43-45)

<sup>33</sup> Yesu arək ambi berem be, “Mbák enək éri, kepem eki nkwa kéri. Mbák enək ebhəŋ neme, kepem eki nkwa kébhəŋ neme. Mmu əriŋi enək chí ndü kepem eki. <sup>34</sup> Bə befé, nó ke échí ne bhe. Ná berítí kepi kekway ye bífú be anyu ené bəchí bə bebú? Enyiŋ ene éjwí mmu anti, yó ke éfú yi anyu. <sup>35</sup> Nkúbhé mbə enyü menyiŋ nkáp bėjwi amem mókere

nkáp, nó kě nkaysi ndíndí ájwì anti mmu ndíndí, ne beri ke béfu are. <sup>36</sup> Dínjì ká be, ewak ene Mandem átàṅ bõ mankem, yěntiki mmu ághati yí enyìṅ ene ékú ke yěntiki epõ eyòṅ éfú yi anyu. <sup>37</sup> Kepi eken kéfù wò anyu kě yi ásòt antàṅ wò ewak émòt. Mbák berítí kepi ke kéfù wò anyu, ewak eyò, yi árem be òbhíkí bhòṅ manyé. Ke mbák bebéptí kepi ke kéfù wò anyu, ewak eyò, Mandem árem be ókwěṅ manyé.”

*Bárém be Yesu ántòṅ erìṅjì maknkay*  
(Mk 8.11-12; Lk 11.29-32)

<sup>38</sup> Mbók batòṅ ebhé Mandem ne bõnkwò Fárisi bárém ntá Yesu be, “Ntòṅ, tòṅ erìṅjì maknkay ene ékway betòṅ be betàṅ ebhe béfú ntá Mandem.” <sup>39</sup> Yesu akeme bho be, “Bebú ná ne mkpáká bho ane echòṅ! Bápú ká mbò enyũ Mandem áyàṅ. Báýàṅ beghò chi erìṅjì maknkay! Ke yě émòt mpú tòṅ be, ébhíkí fuet chi ene Jóna, ndemekepinti Mandem. <sup>40</sup> Nkúbhé mbò enyũ Jóna achi nyaka amem meniě nsí-ngo ndũ manywòp arat, nó ke bábhemé chòṅ Mè Mmu mfú ntá Mandem, mbak amem nnem ndũ manywòp arat. <sup>41</sup> Ewak ene Mandem átàṅ bõ mmik, bõ etòk Ninive báfate mángati bhe be bákú bebú. Ewak eyò, bó bárem nò ntá yeke mbònyune bò bítik nyaka nsem ndũ bebú bhap mpok Jóna ághatí bho Eyòṅ Mandem. Néne, mmu achi fá néntí eneka ane áchá Jóna; yě nò, bápú ka betiknsem ndũ bebú ebheka. <sup>42</sup> Ewak Mandem átàṅ bõ mmik, mfò ngòré ane áchí nyaka etòk Shéba áfate andem be bákú bebú. Árem be bákú bebú mbònyune yi afu nyaka nekò nesie aròk beghok menyìṅ ebhen Mfò Sólomon átòṅ bho ne beyá neriṅjìkepi. Ne nchí ghati bhe be mmu achi fá néntí eneka ane acha Sólomon, Yě nó, bápú ka beghok yi.”

*Efóṅó ebúbú ékway bepetnsem ntá mmu*  
(Lk 11.24-26)

<sup>43</sup> Béròṅ ambi Yesu arem be, “Mbák mámbók efóṅó ebúbú éndó mmu, érop chí bóṅbòṅbòṅ amem baso, énjàṅ nòkò ebhak ene yò échwe. Mbák ébhíkí ghó ebhak bechòkò, <sup>44</sup> érèṅ be, ‘Chòṅ mpetnsem ebhak ene mfú.’ Ne énáṅ émpétnsem, éngó be yě mmu apu amem esí eket eyi, ne be, mányò yò, bágghókò sayri, <sup>45</sup> efóṅó ebúbú eyò éróṅ ye, énsòt befóṅó bebúbébé béchák tándráṅmòt ebhen bébébhé becha yò. Bó menkem mendòk, menchwe mmu wu amuet, mémbak ne yi, nté yi ambép ancha ane mbi. Nò, kě ébhóṅó bífákari ne be bo bebú abhen mkpák ane echòṅ.”

*Nnò Yesu ne bõmáyi*  
(Mk 3.31-35; Lk 8.19-21)

<sup>46</sup> Ené Yesu áròṅ ambi berem menyìṅ ebhen yi ághàti bho, máyi ne bõmayi bátwó bátee nefí, mánjàṅ nòkò berem kepi ne yi. <sup>47</sup> Mmũ amòt aghati Yesu be, “Máye ne bõmaye báchí nefí téé, báýàṅ berem kepi ne wò.” \* <sup>48</sup> Ke Yesu akeme mmu wu be, “Sayri sayri, máya chí agha? Ne ntiki bho bachi bõmaya?” <sup>49</sup> Yesu asá awò ntá bakoṅo bhi, arem be, “Máya chí bõbhen, ne bõmaya chí bõbhen. <sup>50</sup> Bõ abhen bákú enyìṅ ene Etaya mmu achi amfay áyàṅ bó mankú, ke báchí maya, ne bõmaya.”

## 13

*Yesu atém nekay ntyěmbwòt*  
(Mk 4.1-9; Lk 8.4-8)

<sup>1</sup> Nkúbhé nywòp enò, Yesu afú amem eket ene yi achi are, aròk achòkò nekú manyu. <sup>2</sup> Beyá bo bákòṅo yi aré. Yesu arò bho tété, aròk achwe, achòkò amem áchwí ené beyá bõbhò báté angòkònyén. <sup>3</sup> Abho beghati bho beyá menyìṅ ndũ bakay be, “Ewak émòt, nkwanjanki amòt aròk betak enyũ nchwfífu amem nki ywi. <sup>4</sup> Ené yi átàk áròṅ, mbók akwenti ndũ mómbi ane áchí amem nki. Kenen kétwó kébwópti nchwi yò nkem. <sup>5</sup> Achák akwenti ndũ mmik setárebhé ane ntòp abhiki ya are. Awakari achak. <sup>6</sup> Ke mpok mmok

\* 12:47 Ndòṅ ane ápú amem basiṅ amen tesáy.

áfú, ásón yə ndũ bakan ayi ábhíkí kway bechwe amik sayri. Anĩnti, awəsi. <sup>7</sup> Anefú akwenti ndũ mmik ane táko nsense ágò are. Achak are gó, ke táko nsense agó áchet yə kpát agú. <sup>8</sup> Nchwi ácháak akwenti ndũ mmik ndíndí, achak, agó, achye beyă nchwi. Nchwi ayá acha ane bápí ndəŋ besa betay, achák ndəŋ besa berat, anefu ndəŋ esa nsem byo.” <sup>9</sup> Ndũ ngwenti, Yesu arem be, “Mmu ane áyàŋ beghok, ántá batú ángók sayri.”

*Yesu aghati baghok* abhi ntí ane yi átəm bakay

(Mk 4.10-12; Lk 8.9-10)

<sup>10</sup> Yesu ánánjá nókó betem nekăy nkwananki, baghok abhi bárók ntá yi bábhép yi be, “Ndaká yí óghàti bho menyih ndũ bakay?”

<sup>11</sup> Yesu akeme bhə be, “Mandem akə mändihni tetep ane áchí bhésé bhésé, ne eyə ékwak bārihni enyū yi ábhák ne bho mbə Mfə wap. Ke abhíkí kə nə ne bo bachak. <sup>12</sup> Mmu ane afyé ntí beghok menyih ebhen métəŋ əjwimem. Měkə yi andihni beyă menyih bechak. Ke mmũ ane apu fye ntí, yě chi mandú enyih ane yi arihni básət ntá yi. <sup>13</sup> Ntí ane nchí ghati bho menyih ndũ bakay achi be, báyihni ke bápú ghə, ne bāghok menyih mbə be bápú ghok, ne bápú jwimem. <sup>14</sup> Bəbhen, bákə enyih ene ndemekepinti Aisáya árémé nyaka émfú tetep. Mandem akə nyaka Aisáya andem be,

‘Chəŋ mǎngoko ghok beyəŋ ebha ke bápú jwimem wáwák;

chəŋ mǎnjihni yihni ke bápú ghə,

<sup>15</sup> Échí enyu yə mbənyune batí bəbhen ákə bārəp bechihtí bho,

báchí mbə bə abhen batú ábé bhə ne bapu pere yán beghok yěnyih,

báchí mbə bo abhen bákútí amík

be báké ghó mban,

ne bé batú yap áké ghók yěnyih,

ne be báké jwimem,

mantwə ntá ya, mbú bhə.’ ”

<sup>16</sup> Yesu arək ambi berem be, “Ke mbák chí bhe, éri ntá yeka echa, mbənyune amík ayeka ághə mban, ne batú yeká ághòk mban. <sup>17</sup> Nchí ghati bhe be, beyă baremé kepinti ne bə abhen báchí chak besí Mandem bábhəŋ nyaka ekwak beghə menyih ebhen bāghə ke bo keghə bhə. Bábhəŋ ekwak beghok menyih ebhen bāghòk, ke bábhíkí ghok bhə.”

*Yesu aghati baghok* abhi ntí nekăy ntyěmbwət

<sup>18</sup> Yesu arək ambi berem be, “Ghók yé ka enyih ene nekăy mmu ane ataka mbwət nétəŋ. <sup>19</sup> Mbuət ane ákwéntí ndũ mómbe ane achi amem nki, até ndũ mmu ane ághókó Mbok Ndíndí ěti enyu Mandem ábhak Mfə ywi, ke yi ke jwimem, Satan atwó ye afəŋə mbok ane Mandem ápí amem nti eni. <sup>20</sup> Mbuət ane ákwéntí ndũ mmik setárebhé até ndũ mmu ane ághòk Eyəŋ Mandem, anoko témté ne beyă maŋák. <sup>21</sup> Ke yi kebəŋ bakan amik. Ante kákáti ndu mómbeihni mpok. Ke mpok esəŋəri étwó ne bo mámbə menyok yi ěti Eyəŋ Mandem ene yi anoko, amfere amə témté. <sup>22</sup> Ne mbwət ane ákwéntí ndũ mmik táko nsense, até ndũ mmu ane ághòk Eyəŋ Mandem, ke básémé ěti menyih mmik atwó nókó yi anti, ne ngonó nkáp, angəkəntik Eyəŋ Mandem ene echi are, Eyəŋ Mandem yə kekwak yi ndũ nepém eni. <sup>23</sup> Mbák chi mmu ane ághòk Eyəŋ Mandem anjwimem, émbak yi anti, achí mbə mbwət ane ákwéntí ndũ mmik ndíndí, achak, ágó sayri, achye beyă mbwət nkə. Ne nsáy Eyəŋ Mandem ndũ nepém mmu achi mbə mbwət nkə ane áyá áchá ane bápí, ndəŋ esa nsem byo, achák ndəŋ besa berat, ne anefu ndəŋ besa betay.”

*Yesu atém nekay* táko ane mǔmpap ápí

<sup>24</sup> Yesu atém nekay nécháak be, “Mbák Mandem ambak ne mmu mbə enyū Mfə ábhák ne bəbhi, nepém eni nébhák mbə nki ané mmũfu ápí nchwi. <sup>25</sup> Ke mǔmpap arək ne beti ené bo bábhəre kenó, aták nchan, arək ebhak eyi. <sup>26</sup> Mpok nchwi ágó, abho menyu kepem, ke bāghó nchan aré. <sup>27</sup> Bakă-betik báfá bárók ntá mbəŋónki barem be, ‘Eta, pú nchwi ke sépí

amem nki? Nchaj éfu áré fá?’ <sup>28</sup> Akeme bhə be, ‘Mũmpap kě ápí nə nchaj eyə.’ Bábhép yi be, ‘Séndók sémféré yó éndəp chi nchwi yəyə ke?’ <sup>29</sup> Mbəhónki akeme bhə be, ‘Dǎ ká. Mbák mändók beferə nchaj eyə, bǎkway béfère mbək nchwi nkwa. <sup>30</sup> Dǎ ká yə ambak, mpok ánáj ánkway, chəh ndem bǎ abhen báfère nchwi ebhi mánjambi mamferə nchaj eyə mányokoti ndũ nebhuet amət, mánsón. Ke mǎmferə nchwi mǎmbure anywóp.’”

*Nekăy sepem mónək ane bábhìjì be móstat*

*(Mk 4.30-32; Lk 13.18-19)*

<sup>31</sup> Yesu atém nekay néchák be, “Kefə Mandem fá amik kechi mbə sepem mónək ane bábhìjì be móstat, ane bápí amem nki. <sup>32</sup> Sepeme mónək móstat séchí níjíníjì tontó, ke mbák sénchák, sengo, sébhak nnet mónək ane áchik. Kenen kéntwə kente manyay ndũ batabhe yi.”

*Yesu atém nekay yís*

*(Lk 13.20-21)*

<sup>33</sup> Yesu atém bhə nekay néchák be, “Kefə Mandem fá amik kechi mbə yís ane ngoré ásóré achemti ne nchán fláwa érá. Mandu yís wu akə fláwa nkem amwət, kpát ajwi ndũ enyij ene yi achi are.”

*Ntí ane Yesu átémé bakay*

*(Mk 4.33-34)*

<sup>34</sup> Yesu aghati bho menyij ebhen menkem chi ndũ bakay. Yi ke ghati bhó yěnyij ene yi abhiki tém nekay. <sup>35</sup> Atém bakay betəh be enyij ene ndemekerǐnti Aisáya árémé nyaka be chəh emfakari, éfákári. Aisáya arem nyaka be, “Chəh ngati bhə menyij chi ndũ bakay, chəh ntəh bə menyij ebhen Mandem ákú mémbak bhésé bhésé, te ndũ nebhómik.”

*Ntí ane Yesu ateme nekay tákə mbúmbə ne bakǒndik*

<sup>36</sup> Yesu arə ye beyǎ bǎ abhen bachi nefí, arək achwe anywóp ne baghəkó bhi. Aré, baghəkó bhi barem ntá yi be, “Eta, ghatí bhese ntí nekăy nchaj.”

<sup>37</sup> Yesu akeme bhə be, “Me Mmu mfú ntá Mandem kě nchí mmu ane ápí nchwi amem nki. <sup>38</sup> Nki chí mmik nkem, ne nchwi chi bo abhen Mandem áchí Mfə wap. Nchaj chí bǎ Satan. <sup>39</sup> Mũmpap ane ápí nchaj chi Satan. Mpok ane báfère mbwət ebhi chi nemăy mmik, ne bakǔ betik abhen báfère mbwət ebhi chí bǎngel Mandem. <sup>40</sup> Nkúbhé mbə enyũ báféré nchaj, mányokoti nebhuet amət básón, enyu yə ke ébhónó béfákari mpok mmik ámay. <sup>41</sup> Mpok yə, Me Mmu mfú ntá Mandem, nchí to bǎngel bha mǎmferə yěntiki enyij ené étwə ne bebú, ne yěntiki nkə bebú ndũ nkwa bo abhen me nchí Mfə wap. <sup>42</sup> Bǎngel bha báfère bhə mamese amem nepingo. Aré, bábhək ndũ nedí kebho ne nenyié ámén. <sup>43</sup> Mpok yə, bo abhen bachi chak besí Mandem bǎghə mbə mmok ndũ nebhuet ane Etayap achi Mfə. Yěntiki mmu ane áyàh begbok enyij ene mǎrəm, ántá batú ángók sayri!”

*Yesu atém nekăy enyij beyǎ nkáp ene echi bhésé bhésé*

<sup>44</sup> Yesu atém nekay néchák be, “Kefə Mandem kechi mbə enyij beyǎ nkáp ene echi bhésé bhésé amem nki. Mmu amət ághó nókó yə, apet abhese yə sayri, arə, arək ne beyǎ mañák, ati yěntiki enyij eyi, asət nkáp, aku nki wu.”

*Nekăy ntay enen beyǎ nkáp*

<sup>45</sup> Yesu atém nekay néchák be, “Kefə Mandem kéchí mbə nkəsíe ane áyàh beku batay beyǎ nkáp. <sup>46</sup> Ághó nókó némót enen neyá nkáp tontó, arək atí yěntiki enyij eyi, aku ntăy beyǎ nkáp enə.”

*Yesu atém nekay ási*

<sup>47</sup> Yesu apet atém nekay néchák be, “Kefə Mandem kechi mbə beyǎ nkáp ane báguébhé anyén ne ákém nsi menyu ne menyu. <sup>48</sup> Ási ájwí nókó ne nsi, báya bákó ebhi, bachəkə amik bayap nsi ene eri, báfýe ndũ menyij. Bato ené ébhíkí ri. <sup>49</sup> Enyu eyə ke ébhək chəh

mpok mmik ámay. Bøangel bátwò, mámfere bakǔ bebú ndũ nkwò bõ abhen bachi chak besí Mandem, <sup>50</sup> mámfyé amem nepingo. Aré, bábhak ndũ nedĩ kebho ne nenyie ámén.”

*Barak akò* ne ané así

<sup>51</sup> Yesu abhép baghókó bhi mbák bájwimem ndũ menyiñ ebhen yi ághátí bhò menkem. Bákéme yi be bajwimem.

*Nku Nsí* ne Nku Nkò

<sup>52</sup> Yesu arem be, “Yěntiki ntòñ ebhé Mandem ane ághókó, áriñi enyũ Mandem ábhák ne bho mbò Mfò wap, achí mbò mbòñóket ane áfère menyiñ beko ne ebhen besí amem móket ane yi ábhúré menyiñ.”

*Bábyak Yesu* etòk Násáret

(Mk 6.1-6; Lk 4.16-30)

<sup>53</sup> Yesu anaña nòkò betem bakay yò ndu betòñ bo menyiñ, afa atú etòk wu. <sup>54</sup> Apetnsem etòk eyi Násáret. Ené yi átòñ Eyòñ Mandem amem eket ene nenikímuet eyap, bo bábhak maknkay tontó. Bábhó bebhep batí be, “Aré bhòñ enen enyũ nerinǎndak fá? Aré bhòñ betañ fá ndu beku berem menyiñí maknkay enyu ene? <sup>55</sup> Pú mmǎ nchwě menòk né? Pú María kě achi máyi? Pú Jems, ne Joséf, ne Símun, ne Júdas, chi bõmayi abhen babhakanem? <sup>56</sup> Pú bõmayi abhen baghoré báchí fá mankem nebhuet amòt ne bhese? Aré bhòñ enyũ nerinǎkepi enen, ne enyũ betañ ebhen fá?” <sup>57</sup> Ekú bare byak yi byak.

Yesu aghati ye bhò be, “Bo báchyè ndemekerǎnti Mandem kenókó yěntiki ebhak. Ndiere etòk eyi, ne ndũ nneréket ywi, ke bápú chye yi kenókó.” <sup>58</sup> Těndu bó bábhíkí bhòñ neka ne Yesu, yi keku beyà menyiñí maknkay amem etòk eyi Násáret.

## 14

*Enyu báwáy* Jǎn Njwiti

(Mk 6.14-29; Lk 9.7-9)

<sup>1</sup> Mpok yò, Héròd abhak mmu ane ákèm atú Gálili. Ághókó nókó ěti menyiñ ebhen Yesu ákà, <sup>2</sup> arem ntá bakǔ betik abhi atú Gálili ěti Yesu be, “Jǎn Njwiti ke aperensem ndũ nepém. ěti yò kě yí ábhóñó betañ beku menyiñí maknkay.” <sup>3</sup> Héròd akaysi be Yesu chi Jǎn Njwiti ěti enyiñ ene yi ákú nyaka ntá Jǎn. Achyé nyaka eyòñ, bákém Jǎn, bagwòt, ne báfyé yí ekerékenòñ bekoño enyiñ ene ngoré ywi Heródias áyàn. Heródias ayámbi achi nyaka chi ngoré Fílíp, manò Héròd, ke Héròd àsòt yi ndũ nebhay. <sup>4</sup> Héròd ásóré nókó Heródias ndũ nebhay, Jǎn aré ghati yi be, “Ebhé eyese bo Israel ebhiki ka be ómbay Heródias ngoré mòmáye.” <sup>5</sup> Héròd áyàn nyaka berem mángwáy Jǎn, ke are cháý bõ abhen yi achi mǔnti wap. Bo Israel mánoko nyaka be Jǎn achi ndemekerǎnti Mandem. <sup>6</sup> Ke ewak Héròd ánáká epà nebbe eyi, mmǎ Heródias ane mǎngoré abhén nebhén sayri besí bo abhen bachi ndũ epà yò. Nebhén eni neku Héròd abhòñ beyà mañák, <sup>7</sup> kpát Héròd ayiki be, “Chòñ nchyé wò yěntiki enyiñ ene óyàn nchyé wò.” <sup>8</sup> Békóño enyiñ ene máyi aghati yi, aròk arem ntá Héròd be, “Chié me ntí Jǎn Njwiti amem nchán myákátí-ne néne!” <sup>9</sup> Mfò Héròd aròp! ěti neyiki ane yí áyiki nyaka besí mankò abhi échá yi beyibhiri eyòñ eyi. Achye ye eyòñ bé batemé nenu manku mbò enyũ mmǎ Heródias áyàn. <sup>10</sup> Akú ye bárók ekerékenòñ, bafere ntí Jǎn Njwiti, <sup>11</sup> báfyé amem nchán myákátí, bárók bachye ntá mmǎ Heródias. Asòt, aròk achye ntá máyi. <sup>12</sup> Bakoñó Jǎn bárók, basòt erené Jǎn baròk, babheme. Bárók ye baghati Yesu enyiñ ené éfákárí ne Jǎn.

*Yesu adík* ngemntay bho

(Mk 6.30-44; Lk 9.10-17; Jn 6.1-14)

<sup>13</sup> Yesu ághókó nókó mbok newú Jǎn, afa, bárók bachwe amem áchwí, babho beròñ ndũ nebhuet ane yě mmu achak apu. Áyàn nyaka be mámbák bõbhò. Ke mpok bo bághókó be yi asòt áchwí àròñ, báfá betòk ebhap, babho bekoño yi ne bekak. <sup>14</sup> Yesu áfú amem



áchwí, akó ebhi. Aghó beyă bho, ntínso nékém yi ne bhó. Abú abhen mámè. <sup>15</sup> Égháká nókó beku, baghókó bhi bárók ntá yi barem be, “Nywəp nénaŋ nerəŋ, ne nebhuət ane chi ebhi. Ghati böbhen be mándók ndü böbetək abhen báchi fá kekwoť manku enyiŋ ményié.” <sup>16</sup> Yesu aghati baghókó bhi be, “Ntí apu beghati bhə be mándók mánján nenyié. Bě babhəŋ, chyě ká bhə nenyié mányié.” <sup>17</sup> Bákéme yi be, “Sébhəŋ chi böbekpókó bret batay ne nsi epay. Enyiŋ echak épú.” <sup>18</sup> Yesu aghati bhə be, “Twó ká ne bhə.” <sup>19</sup> Aghati ye beyă böbhə be manchəkó amik ndü tákó. Asot ye bekpókó bret bhə bétáy ne nsi epay. Ayəŋ amik mfay. Achye bakak ntá Mandem, abho bébókóti bret wu anchye nəkó ntá baghókó bhi be mánkóre ne nsi ntá beyă böbhə. <sup>20</sup> Yěntiki mmu wap anyié kpát ajwi. Baghək Yesu mányókóti nenyié enen nerəbhe. Néjwí bekay byo ne bepəy. <sup>21</sup> Mpəy babhakanem abhen manyié bret wu ne nsi eyə ábhák mbə nka etay, kefyé baghərə ne bhə.

*Yesu are kə amfányén*  
(Mk 6.45-52; Jn 6.15-21)

<sup>22</sup> Ébhíki tat, Yesu aghati baghókó bhi be mándók mənchwe amem áchwí, mámpé nnyén manjambi ndü ebhə manyu echak. Arəp ansem beku beyă bo bhə abhen bachi are mangure. <sup>23</sup> Ánáná nókó beku nə, akó amfáy njie aywíntí ndu menikmuət. Beti begú bétémeri yi are. <sup>24</sup> Mpok yə, áchwí ane ápókó baghókó bhi anaŋ arəŋ nyaka nekə nesie befu angəkonyén. Mbúép atəŋataŋ ere fú bhə ambi. Ékú mpérényen eya écha, bə mánu nəkó ne yə. <sup>25</sup> Befuət nkárénká érat beghaka nkárénká étandat betí Yesu abho beku amfányén berəŋ betemeri bhə. <sup>26</sup> Ke bəghó nókó ndü yi ákò amfányén átwò, bécháy békém bhə tontó. Bábho bebik, mándeme nəkó be, “Chí efónó-ngu! Chí efónó-ngu!” <sup>27</sup> Témté wu, Yesu afyé bhə nti arem be, “Chí me, báké chay!”

<sup>28</sup> Píta akeme yi be, “Acha, mbák chí wə, chyě eyəŋ be nsép anyén, nkə, ntemeri wə.” <sup>29</sup> Yesu akeme Píta be, “Sep twó.” Píta afú amem áchwí aseŋ anyén abho beku andəkó nəkó betemeri Yesu. <sup>30</sup> Ke ághó nókó ndü mbúép ákú mpérényen ékò te amfay ke énsəp, abho becháy ne abho begure anyén témté. Abik ye arem ntá Yesu be, “Acha, pemé me!” <sup>31</sup> Yesu asá awə témté akem yi arem be, “Píta, neka ene négupsi necha! Ndaká yí ómákátí be məkway beku wə ónkə amfányen?” <sup>32</sup> Yesu ne Píta bákó nókó ndu áchwí, mbúép wu ákwən. <sup>33</sup> Baghək Yesu babho ye békwen yi bekek, ndu bechye yi kenókó, mándeme nəkó be, “Tetep, əchí Mmə Mandem!”

*Yesu abú bömame*  
(Mk 6.53-56)

<sup>34</sup> Yesu ne baghókó bhi mánáná nókó bepe manyu, bákó ebhi, atú Genésaret. <sup>35</sup> Bo abhen bachi atú etək eyə báríní bé Yesu achi are. Bátó eyəŋ mbänkem beku bo mántwó ntá yi ne bömame. <sup>36</sup> Bo abhen bárónó ntá Yesu ne bömame bhəp, mánikmuət bé yi andə bömame mántək yě chi nkokəŋ nden ayi. Ne yěntiki mmu ane ánú átókó nkokəŋ nden Yesu, ataŋ.

## 15

*Bepiŋí bho ne bebhé Mandem*  
(Mk 7.1-13)

<sup>1</sup> Étaré nókó, mbək bönkwo Fárisi ne batəŋ ebhé Mandem báfú Yerúsalem bárók ntá Yesu bábhep yi be, <sup>2</sup> “Ndaká yí baghókó bhe bápú kəŋə bepíŋ ebhen bachĩmbi bhese? Bápú so amə ke manyié nenyie.”

<sup>3</sup> Yesu akeme bhə be, “Ne ndaká yí bərə bebhé Mandem, mənkoŋə nəkó chi menyiŋ ebhen bachĩmbi bhəka batəŋə? <sup>4</sup> Mandem arem be, ‘Chié étaye ne máye kenókó’ ne be ‘Yě agha ane árəm ebéptí eyəŋ ntá etayi, yě máyi, bábhəŋ beway yi.’ <sup>5</sup> Ke bəghàti bhə be, ‘Mbák mmu ándém ntá etayi, yě máyi be, ‘Nsot enyiŋ ené mbónó mbú bekwak wə ne yə, nchye ntá Mandem’, ne bé yi abhiki bhəŋ bechye máyi, yě etayi kenókó,’ <sup>6</sup> nó bəbyak bebhé Mandem, ne bəbhəre chi bepíŋítək. <sup>7</sup> Bě bö betábhá! Ndemkepinti Aisáya arem nyaka ndak aywi tetep éti yeka! Aghátí nyaka bhə be Mandem arem be,

<sup>8</sup> B'òbhen báchyè me kenókó chi ne beyəḡnyu bhap,  
bati yap asap nekə ne me.

<sup>9</sup> Kenókó eken báchyè me kechi chi ndéndem,  
mbənyune bebhé ebhen bakwāḡwan báfyé, ke bə bátəḡ bho mbə be bechi Eyəḡ eya.' ”

*Enyiḡ ene ényəḡ mmu*  
(Mk 7.14-23)

<sup>10</sup> Yesu árémé nókó nó, abhiḡi beyă bo abhen bachi aré arem be, “Tá ká batú mǎḡḡok enyiḡ ene mbóḡḡ béréme, mǎḡjwimem! <sup>11</sup> Puyé enyiḡ ene échwè anyu ké ékə mmu áké bhák pépép besí Mandem. Enyiḡ ene éfú mmu anyu ke ékə mmu áké bhák pépép besí Mandem.”

<sup>12</sup> Yesu árémé nókó nó, bakoḡo bhi bákókósi mmuet ne yi, barem be, “Eta, ḡriḡi nó be ndak ane ḡrémé ákə bati ábè bōḡkwə Fárisi?” <sup>13</sup> Yesu akeme bhə be, “Chəḡ mǎḡḡwəḡ yěḡḡiki enyiḡ ene Etaya mmu achi amfay ábhíki pi, mámfere. <sup>14</sup> Dǎ ká bhə awu! Báchi chí manémámik abhen báyaḡḡ beya bho mbi. Ne mbák nnémámik ánjá nti nnémámik mbi, bó mankem bákwen amem nepi.”

<sup>15</sup> Píta arem ntá Yesu be, “Eta, ghatí bhese nti nekay enen.”

<sup>16</sup> Ékú Yesu abhéḡ bhə be, “Bě nkwo bǎbhíkiḡe jwimem ndú menyiy ebhen méréme? <sup>17</sup> Bǎbhíki riḡi be yěḡḡiki enyiḡ ene mmu afyé anyu, éḡsep yí menié, äḡi yə amfere? <sup>18</sup> Ke yěḡḡiki enyiḡ ene éfú mmu anyu, éfú yi chi anti, ne yə ké ékwəy bekə yi áké bhak pépép besí Mandem. <sup>19</sup> Nə chi be amem nti mmu ké nkaysi mbúmbə áfú, antó mmu ndú bebéḡḡti menyiy mbə beway mmu, bekwen berwəḡ, kebhuéré eken bǔ abhen bǎbhíki bhay bati, ne aghéḡ, ne bété ntísie ákwáre, ne béréme bebéḡḡti menyiy éti mmu ndú bechəḡḡti nnyén eni. <sup>20</sup> Menyiy ebhen ke békə mmu áké bhák pépép besí Mandem. Ményie nenyié keso amə, apú kə be mmu áké bhák pépép besí Mandem.”

*Yesu abú ngəré ane apu mmu Israel*  
(Mk 7.24-30)

<sup>21</sup> Yesu afa ye atú Gálili ne bakoḡo bhi, bārək ndú atú etək ane achi kekwoḡ Táyə ne Sídən. <sup>22</sup> Ngəré amət abhak atú etək wu ane apu mmu Israel, ke abhak mmu Kánǎn. Arək ntá Yesu, ambik nəkə be, “Acha, mmǎ Mfə Debhit, ḡhó mé ntínsə! Éfóḡḡ ebúmbə éśəḡḡri mówa tontó.”

<sup>23</sup> Yesu ke keme yí yě eyəḡ. Ne bakoḡo Yesu baghati Yesu be, “Bók yi andók. Ächyè bhese esəḡḡri.”

<sup>24</sup> Yesu akeme be, “Mandem ato mé be ntwo nkwaḡ chi bo Israel, báḡḡḡḡmén yi ane ánéme ebhi.”

<sup>25</sup> Ke ngəré wu arək akwén bekek Yesu are nik yi mmuet andeme nəkə be, “Acha, kwak me.”

<sup>26</sup> Yesu akeme yi be, “Épú chak besət nenyié bhə mánchyé ntá mmú.”

<sup>27</sup> Ngəré wu arem be, “Acha, échí tetep, ke mpok mmu ányie nenyié, apú káḡ mmú be éké nyie bechəkətí ebhen bákwenḡti amik.”

<sup>28</sup> Yesu akeme ye yi be, “Ōchi ngəré ane óbhóḡḡ neka ne me tetep, ne chəḡ Mandem ankə ntá yěḡḡiki enyiḡ ene óyaḡ.” Témté wu, móywi ataḡ.

*Yesu abú beyă bho bachak*

<sup>29</sup> Yesu afa ye atú Táyə ne Sídən apetnsem angəkə manyu Gálili. Akə, afuét aré, akó achəkə ambi njie. <sup>30</sup> Beyă bho babho berəḡ ntá yi ne bǔmame, ne bakem, ne bo abhen bachi bhure, ne manémámik, ne babhók ne bǔmame bǎchák, mámbure nəkə bhə besí bhi. Abú bhó mankem. <sup>31</sup> Manyu áchók bǔ abhen bachi are ndú báḡḡḡ bé babhók bǎbho berem kepí, ne be bǔ abhen bachi bhure bǎfəte kperep, ne bakem bǎbho bekə, ne manémámik babho beḡḡḡ mbaḡ. Bǎbhó bebiti Mandem, Mmu bo Israel báchyè kenókó.

*Yesu adík nka bo enwi*

<sup>32</sup> Yesu abhiñi ye bakoño bhi arem be, “Ntínso nékèm me ne böbhen. Báchi fá ne me ndũ manywəp arat, ne bábhíki bhón yěnyñ menyie. Mbíki yáñ berə bə mandək kenye nenyíe mbonyune bákway begu nsay ambi.”

<sup>33</sup> Bakoño bhi bábhép yi be, “Etək épú fá, chəñ sémbón nenyíe enen nékway beyă böbhen fá?”

<sup>34</sup> Yesu abhép bhó be, “Băbhəñ bekpəkó bret afə méní?”

Bákéme yi be, “Sébhəñ bekpək tándrámət, ne băru nsi.”

<sup>35</sup> Yesu achye ye eyəñ be bó mankem mánhókó amik. <sup>36</sup> Asət ye bekpəkó bret ebho tándrámət ne nsi. Áchyé nókó bakak ntá Mandem, abho bébókóti bhə anchye nəkə ntá bakoño bhi, bé mánkóré ntá böbhə. <sup>37</sup> Yěntiki mmu anyíe ane ákwáy yi. Bakoño bhi bábwəpti nenyíe enén néróbhé. Néjwí bekay tándrámət. <sup>38</sup> Mpăy babhakanem abhen mányíe nenyíe enə abhak mbə nká enwi kefyé mămbo ne baghəré.

<sup>39</sup> Yesu aghati ye bhó bé mángúré. Bo mankem bárovñ nókó, asep anyén ne bakoño bhi, asət áchwí arək atú Magádan.

## 16

*Bábhép Yesu eriñi maknkay*

*(Mk 8.11-13; Lk 12.54-56)*

<sup>1</sup> Ewak émót, böñkwə Fárisi ne böñkwə Sádusi bárovñ ntá Yesu bərə yəñ mbi memə yi. Bábhép yi ankə enyñi maknkay ené ébhak mbə eriñ ené étəñ be betəñ ebhi bífú chi ntá Mandem. <sup>2</sup> Yesu akeme bhə be, “Mbák mmok áném beku, nebu némbak chuuu, be băřəm be, Chəñ nywəp nendi mbore. <sup>3</sup> Ne mbák nywəp nénji nebu néngiri, băřəm be, ‘Chəñ nywəp némbép tontó.’ Băříñi béyíñi nebu mändem mbák manyiep ákwen chəñ, ne mbák apu kwen. Ke băghə menyñ ebhen bėfakari echəñ, be kerñi ntí ane bə bėfakari. <sup>4</sup> Bebú ná ne mkpáká bhə ane echəñ! Bápú kə mbə enyñ Mandem áyən. Báyən begħə chi eriñi maknkay! Ke yě émót mpú təñ be, ébhíki fuet chi ené Jóna, ndemekepñti Mandem.” Yesu árémé nókó nó, arə bhə, arək. \*

*Yís nkwo Fárisi ne Sádusi*

*(Mk 8.14-21)*

<sup>5</sup> Bakoño Yesu bápé barək ebhə manyu echak, bagħə be bagħəkəntik bepəkə bret. <sup>6</sup> Yesu aghati bhə be, “Sət ka mpok ne yís ane böñkwə Fárisi, † mänsət mpok ne yís ane böñkwə Sádusi.” <sup>7</sup> Bábhó berem ne bati be, “Ăřəm nə chi ndũ sébhíki twə ne bret.” <sup>8</sup> Yesu ariñi enyñ ené bó bərəm, abhép bhə be, “Ndaká yí bərəm ěti bret ane băbhíki bhón? Neka eneka négəpsi necha! <sup>9</sup> Kpátě echəñ băbhíkire jwimem-ε? Băghókəntik ndu ndíki nka bhə etay ne bekpəkó bret betay? Băghókəntik bekăy bret ane áróbhé? <sup>10</sup> Ná ne ane bekpok tándrámət ane nká bhə enwi mányíe? Băghókəntik bret ane áróbhé mănýókóti băfyə ndũ bekay? <sup>11</sup> Ndaká yí bápú kway begħə be mpú rem mbə chi ěti bret? Sət ka mpok ne yís ane böñkwə Fárisi, ne ane böñkwə Sádusi.” <sup>12</sup> Afə kě bakoño Yesu bájwimem be Yesu abhiki semti bhə chi ěti yís ane báfýe ndũ flawa, ke ěti menyñ ebhen böñkwə Fárisi ne ebhen böñkwə Sádusi bátəñ.

*Píta arem be Yesu chí Mpeme*

*(Mk 8.27-30; Lk 9.18-21)*

<sup>13</sup> Yesu arək atú Seséria Fílipi ne bagħəkó bhi. Aré, abhép bhə be, “Bo bərəm bé Me Mmu mfú ntá Mandem nchi agha?” <sup>14</sup> Bákéme Yesu be, “Mbək bhə bərəm be əchí Jón Njwiti. Bachak be Eláija, abhénéfú bé ndemekepñti Jeremáya, ne be, mbák puyě yi, nə chi ndemekepñti achak.” <sup>15</sup> Yesu abhép bhə be, “Ke bě babhəñ bərəm be menchí agha?” <sup>16</sup> Símun Píta akeme yi be, “Wə ke óchí Mpeme Mandem afýe nyaka bariəp be átò, wə ke

\* 16:4 Sádusi: Bo Sádusi babhiki noko nyaka be chəñ bawú mámpetnsem ndũ nepém. † 16:6 yís chi enyñ ene ékú fláwa ane bret anko.

óchí Mmᵔ Mandem ane áchí nepém.”<sup>17</sup> Yesu akeme Píta be, “Símun mmᵔ Jóna, éri ntá ye echa! Etaya mmu áchí amfay ke áká óríjǐ ndak ane, puyě nkwa. <sup>18</sup> Wᵔ, ᵔchí setárébhé, † ne ndü setárébhé esén ke nchí te eket eya. § Ne yě chí betanjá newú bépú kway betanj mencha nkwa bo Mandem. <sup>19</sup> Ne chᵔj nchyé wᵔ betanj amem Kefᵔ Mandem. Ne enyij ené ógwóré fá amik, chᵔj Mandem angwᵔt yᵔ awu amfay. Ené ókájárí, Mandem ákanjari awu amfay.”<sup>20</sup> Yesu árémé nókó nó, asemti ye bakoᵔo bhi bati byo ne apay be báké kᵔ yě mmu andijǐ be yi chí Mpeme ane Mandem afyé nyaka barietp be ätᵔ.

*Yesu arem be chᵔj manchye yi beyä esᵔjori ne mangway yi*  
(Mk 8.31-9.1; Lk 9.22-27)

<sup>21</sup> Bébhᵔ mpok yᵔ, Yesu abho bégháti bakoᵔo bhi menyij ebhen bebhᵔjᵔ befakari ne yi. Arem be yi abhᵔj berᵔj Yerúsalem, ne aré, böbati etak, ne böbati bachiäckap Mandem ne batᵔj ebhé Moses mánychye yi beyä esᵔjori, kpát mángwáy yi, ke éghaka nᵔkᵔ manywᵔp arat, ampetnsem ndü nepém. <sup>22</sup> Ke Píta asᵔt yi nepak, abho beji yi be, “Acha, Mandem áké ka! Awü ndak ábhíkí bhᵔj befakari ne wᵔ!” <sup>23</sup> Ke Yesu ayibhiri mmuet ayijǐ Píta, arem be, “Satan, fá mé besí! ᵔchí erem ntá, ntá ya. Nkaysi ye chí nkaysi nkwaᵔjwanj, abhíkí fu ntá Mandem!”

*Enyij ene mmu ábhᵔjᵔ bekᵔ ke ambak nkoᵔo Yesu*  
(Mk 8.34-9.1; Lk 9.23-27)

<sup>24</sup> Yesu aghati ye baghᵔkᵔ bhi be, “Mbák mmu äyàn bebhak nkoᵔo wa, ángókóntik mmuet yi, ampᵔkᵔ ekotákátí yi, ankoᵔo me. <sup>25</sup> Yě agha ane äyàn bepeme mmuet yi änem nepém eni. Ke yě agha ane áká menem nepém eni éti ya, äbhᵔj nᵔ. <sup>26</sup> Ntiki nsáy mmu ábhᵔj mbák abhᵔj yěntiki enyij fá amik, ke aném nepém eni? Ne mbák mmu aném nepém eni, ntiki enyij yí ákwáy besᵔt anchye bé yi ampet ambᵔj nepém eni? <sup>27</sup> Nchí ghati bhe menyij ebhen mbᵔnyune chᵔj Me Mmu mfú ntá Mandem mpetnsem fá amik ne betanj Etaya. Mbᵔj bétwᵔ ne böángel Mandem, nchyé yěntiki mmu aywi akap, békóᵔo betik ebhen yi áká. <sup>28</sup> Nchí ghati bhe be, mbᵔk yeka báchí fá te abhen bápú gu kpáte mängᵔ Me Mmu mfú ntá Mandem ndu nchí twᵔ fá amik mbᵔ Mfᵔ bö mankem.”

## 17

*Besí Yesu béyíbhíri*  
(Mk 9.2-13; Lk 9.28-36)

<sup>1</sup> Éfüéré nókó manywᵔp atandat, Yesu asᵔt Píta, asᵔt Jems nkᵔᵔ ne manᵔ ywi Jᵔn, akó amfay njie ngo ne bhᵔ, bábhak aré böbhᵔ. <sup>2</sup> Bápéere yijǐ, besí Yesu béyíbhíri berᵔbhe ghᵔᵔ ghᵔᵔ mbᵔ mmok. Nden éyi nkᵔᵔ éyíbhíri erᵔp pépépép, énkᵔᵔ nᵔkᵔ ᵔwanjwanjwanj. <sup>3</sup> Témchok, Moses ne Eláija, baremé kepᵔnti Mandem abhen tesáy bábhési, mándeme nᵔkᵔ kepᵔ ne Yesu. <sup>4</sup> Píta abho berem ntá Yesu be, “Acha, éri tontó be sechi fá. Mbák ᵔkᵔj, chᵔj nte betem barat. Emᵔt ntá ye, echak ntá Moses, ne enéfú ntá Eláija.” <sup>5</sup> Ené Píta ábhíkíre naᵔa enyij ene yí árém ntá Yesu, ekpᵔkᵔ nebhanj enen néghᵔ pépépép ékúti bhᵔ mankem. Eyᵔj éfú ndü nebhanj enᵔ éré rem be, “Né chí Mᵔwa. Nkᵔj yí tontó. Ghók ka yi!” <sup>6</sup> Píta ne mamüere bhi bágghókᵔ nókó eyᵔj eyᵔ, becháy bekem bhᵔ tontó, ne yěntiki mmu wap ákwén, atep besí amik. <sup>7</sup> Ke Yesu arᵔk, atᵔk bhᵔ arem be, “Faté ká, báké cháý.” <sup>8</sup> Báyᵔj nókó amík amfay, bó keperere ghᵔ yě mmu. Erᵔp chi Yesu aywíntí.

<sup>9</sup> Ne ndü Yesu ne bᵔPíta básèp njie, Yesu aghati bhᵔ be, “Báké ghati yě mmú enyij ene Mandem áká băghᵔ fá, kpáte yi ankᵔ Mmu ane áfú ntá yi ampetnsem ndü nepém.” <sup>10</sup> Píta ne mamüere bhi bábhép Yesu be, “Ndaká yí batᵔj ebhé Moses bárèm be Eláija abhᵔj bepētēsem fá amik ke Mpeme Mandem afyé barietp be ätᵔ antwᵔ?” <sup>11</sup> Yesu akeme bhᵔ be, “Échí tetep bé Eláija abhᵔj béyámbi antwᵔ, angoko yěntiki enyij fá amik, ke Mpeme antwᵔ. <sup>12</sup> Ke nchí ghati bhe be, Eláija anán atwᵔ ke bo bábhíkí riᵔj yi. Báká ne yi mbᵔ enyü

† 16:18 setárébhé: Píta, chi “Setárébhé” ndü eyᵔjᵔ Grik chí Píta. § 16:18 eket eya: Chi nkᵔᵔ bo Mandem.

bákóhó. Nó kě Mmu ane áfú ntá Mandem nkwo ábhəhə chəh esəhəri amə yap.”<sup>13</sup> Mpok yə kě bakoŋo Yesu báriŋi sayri sayri be Yesu ərəm chi ėti Jōn Njwiti.

*Yesu abú mó* ane efóhó ebúbə échyé yi ntímen  
(Mk 9.14-29; Lk 9.37-43a)

<sup>14</sup> Yesu ne bakoŋo bhi básébhé nókó anten njie, bátémeri beyă bo abhen báchémé aré mánəhə bhə. Mmu amət afú ndü eka yə, arək, atep mánén besí Yesu,<sup>15</sup> arem be, “Acha, ghó ntínso ne mówa. Ākwen ntímen, ne esəhəri éné yí ábhəhə eya echa. Beyă mpok, ākwen angó, ndəh echak, ākwen anyén.<sup>16</sup> Nsət yí ntwó ntá bakoŋo bhe, ke bábhíkí kway bebu yi.”<sup>17</sup> Yesu arem ntá bakoŋo bhi be, “Bě mkpáká bho ané ábhíkí bhəhə neka ne me, bě bhó bāyibhiri tetep ndü enyih echak, chəh mpet ntat ne bhe ná? Chəh nképnti ne bhe ngaka fá? Twó ká ne mówu ntá ya.”<sup>18</sup> Báróhó nókó ntá yi ne mówu, Yesu ásáy efóhó ebúbə yə, bé éndó yi. Efóhó ebúbə éró yi, atəh témenté.<sup>19</sup> Mpok Yesu áróbhé chí ne bakoŋo bhi, bábhép yi be, “Ndaká yí sébhíkí kway bebok efóhó ebúbə yə?”<sup>20</sup> Yesu akeme bhə be, “Chí ėti bábhíkí bhəhə neka ne Mandem. Nchí ghati bhe be, mbə bābhəhə neka ne Mandem enén néchí yě chi nīhīnīhī mbə mósepeménək ene bábhiŋi be \*móstat, \*bākwáy beghati njie bé ámfá fá andək nebhuet áchák, émfakari enyu yə, ne yěnyih kekwéy becha bhe.<sup>21</sup> [Bo bākwáy bébók enyü efóhó ebúbə yə chí mbák báchí ndü netarénsay ne nenikímuet]” †

*Yesu apet* aghati bakoŋo bhi bé chəh mángwáy yí  
(Mk 9.30-32; Lk 9.43b-45)

<sup>22</sup> Ewak émót, bakoŋo Yesu mankem bati byo ne apay bápét nókó nsem atú Gálili, Yesu aghati bhó be, “Bákém chəh Mmu ane áfú ntá Mandem mámfye yi amə bđ mmik.<sup>23</sup> Bđ-bhə mángwáy yi, ke égháká nókó manywəp arət, Mandem ankə yi ampətnsem ndü nepém.” Beyəh ebhen bekə bakoŋo bābhəhə beyă basémé.

*Yesu arem* ėti nkábhénti amem ekerákap Mandem

<sup>24</sup> Yesu ne bakoŋo bhi bárók baghaka Kapénaum. Ené bó báchí are, babhebhé nkábhénti abhen ekerákap Mandem bárók ntá Píta bábhép yi be, “Ntəh yweka áchyé nkábhénti ane ekerákap Mandem-ə?” ‡<sup>25</sup> Píta akeme be, “Ée.” Píta apətnsem anywóp berem kepi ne Yesu. Ke ápére rem enyih, Yesu ayambi abhep yi be, “Píta, okáysí bé yí? Ntíkí bhó báchyè nkábhénti ntá bafđ mmik? Chí bđmik ke chi mankə?”<sup>26</sup> Píta akeme be, “Bafđ básət nkábhénti ntá mankə.” Yesu arem ye be, “Éyə étəh bé babhəhə bđmik bábhíkí bhəhə bechyé nkábhénti.<sup>27</sup> Ke tēndu sépú yáh bekə bəbhen mambe nti, sep, dók manyu, guép áwám anyén. Nsi mbi ane ókémé nené nnyu ywi. Chəh óngó nkáp are ane akway bechyé awa nkábhénti ane ekerákap Mandem ne aywe. Sət wu chyé bhə.”

## 18

*Nkoŋo Yesu ane* acha bachak  
(Mk 9.33-37; Lk 9.46-48)

<sup>1</sup> Ébhíkí tat, bakoŋo Yesu bárók ntá yi babhep yi be, “Ndü nkwo bhó abhen Mandem achi Mfə wap, ághá áchíkí áchá báchák?”<sup>2</sup> Yesu abhiŋi mandú mə, akə yi ate besí bhəp.<sup>3</sup> Arem be, “Nchí ghati bhe be mbák bābhíkí yibhiri mändóp mbə māmbo, bāpú kway bebhak ndü mpāy bho abhen Mandem achi Mfə wap wáwák.<sup>4</sup> Yě agha ane ásəpti mmuet mbə māmbo, yí wu ke ákway bechwe ndü kefđ mfay.”

*Mmu áké* kə nti ankwen ndü bebú  
(Mk 9.42-48; Lk 17.1-2)

\* 17:20 sepeme móstat: Móstat chi mónək ane kepem eki kechi mbə kepemé mkpəh. Āgo, ambóhə beyă batap ne ngep ndü mmik Pálestain. † 17:21 Mbək bekáti ebhen mbok ane achi are, bébhíkí bhəhə beyəh ebhen. ‡ 17:24 Nkábhénti ane ekerákap Mandem: Nkábhénti wu achí mandú nkáp ane bo báchyè nyaka be mangoko nəkə ekerákap ene Yerúsalem.

<sup>5</sup> “Yě agha ane ásiɛpti mandú mɔ mbɔ ané, ɛti ya, ásiɛpti chí mɛ. <sup>6</sup> Chɔɯ embɛp encha ntá mmu ane ákù mówa amɔt ane abhóɯó neka ne mɛ ánkwén ndù bebú. Echi sayri ntá mmu wu, be mánsɔt ntay nɛgho mánsɛt emi eyi, mámesɛ yi amɛm manyu.

<sup>7</sup> “Ébɛp ntá bɔ mmik ɛcha, mbɔnyune bó bátwɔ ne mamɔ ane ákù bo mankwɛn ndù bebú! Mamɔ ápú nɔk bétwɔ, ke chɔɯ émbɛp ntá mmu ane átwɔ ne mamɔ encha! <sup>8</sup> Éri ye be mbák awɔ ywɛ amɔt, ne yě chi ekak eye kě ékù ɔnkwɛn ndù bebú, kpót awɔ wu, ne yě chí ekak gɛɛp! Échí sayri bé ómbák ne Mandɛm ndù nɛpém enɛn nɛbhiki bhɔɯ ngwɛnti, yě chí ne awɔ amɔt, yě chí ne ekak émɔt, échá bémɛsɛ wɔ amɛm ngó ane apu nɛmɛ, ne amɔ apay, bɛkak bɛpay. <sup>9</sup> Ne mbák nyésé ɛnɛ nékù bé ónkwén ndù bebú, pɔɯjóri nó fɛrɛ, óngɛɛp. Échí sayri bé ónchwe ndù nɛpém enɛn nɛbhiki bhɔɯ ngwɛnti ne nyésé némɔt ɛcha mémɛsɛ wɔ amɛm nɛpíngo ne amík ayɛ ankɛm apay.”

*Nekay ághóɯɔmɛn ane ánémé*

*(Lk 15.3-7)*

<sup>10</sup> Yesu arɛm ntá bakɔɯo bhi be, “Sɔt ka mpok bé báké byak yě amɔt ndù nkwɔ bãru bɔbha abhɛn. Yěntiki mmu wap abhɔɯ ángɛl amfay ane ákway bɛghati Mandɛm ɛnyih ɛnɛ éyíɯí yi yěntiki mpok. <sup>11</sup> [Mɛ Mmu mfú ntá Mandɛm, ntwó chí bɛpɛmɛ yěntiki mmu ane ánémé ebhi] \* <sup>12</sup> Bákaysi be yi? Mbák mmu abhɔɯ bághóɯɔmɛn besa bɛtay, amɔt anɛm ebhi, yí ákɛ yi? Pú áɔ bághóɯɔmɛn ane achi ndù nkwó besa mɛnwi nɛm neku ne anwi ambí-njie, andɔk bɛyaɯ awu amɔt ane ánémé? <sup>13</sup> Nchí ghati bhe be, mbák ayaɯ wú aghɔ, maɯák áyá yi anti ɛti ághóɯɔmɛn wu amɔt encha maɯák amɛn yi ábhɔɯ be ané besa mɛnwi nɛm neku ne anwi abhiki taka ebhi. <sup>14</sup> Échí ɛnyumɔt ne ɛta yɛka mmu achi amfay be apú yaɯ yě mandú móywi amɔt áném ebhi.” †

*Enyih ɛnɛ mmu ábhóɯó bɛkɛ ne nti manɔ ane ákú yi bebú*

<sup>15</sup> Bɛɔɯ ambi Yesu arɛm be, “Mbák nti múnkwɔ ánkú wɔ bebú, dók tɛmɛrí yi, mámbák ndiɛrɛ be bati apay. Mbák ɔkɛ yi ángó bɛkwéné bhi mánsokori ndakáré, nɔ ɔwéné nti múnkwɔ. <sup>16</sup> Ke mbák abhíkí ka bɛghok ɛnyih ɛnɛ órɛm, pɛt dók ghó yi ne manɔ achak amɔt, yě bati apay, yě arat, bé bó mámbák batísie ndù yěntiki ɛnyih ɛnɛ bárɛm. ‡ <sup>17</sup> Mbák abhíkí ka bɛghok bhɔ nkwɔ, kɛ nkwɔ Mandɛm mándíɯí. Ne mbák bo Mandɛm báɛm ke yí áchòk chi batú, dɔ yi ambak yě mbɔ mmù ane ápú chye Mandɛm kɛnókó, ne mbɔ mbɛbhé nkabhénti. <sup>18</sup> Dɯí ká be, yěntiki ɛnyih ɛnɛ bágwórɛ fá amík, Mandɛm ágwɔt awu amfay. Ne ɛné bákánári fá amík, Mandɛm ákaɯari yɔ awu amfay. <sup>19</sup> Enyih écháɔ ɛnɛ mɛyaɯ mándíɯí chi be mbák bo bati apay mánká eyɔɯ émɔt fá amík ndù ɛnyih ɛnɛ bó báyaɯ ne mánikmɛt, ɛtaya mmu achi amfay, ághók nɛnikímɛt ɛnɛp. <sup>20</sup> Yěntiki ebhak ɛné bakɔɯo bha bati apay, bati arat, báchémé ɛti ya, nchí aré ne bhɔ.”

*Yesu atém nekay ndu bɛɔɯ ɛnyu sébhóɯó bɛfɔɯori bati*

<sup>21</sup> Píta arɔk ye ntá Yesu abhɛp yi be, “Acha, mbák mmu ántóɯóri bɛkɛ mɛ bebú, mbɔɯ bɛfóɯóri yi ndɔɯ ɛní? Ndɔɯ tándrámɔt ke?” <sup>22</sup> Yesu akɛmɛ yi be, “Wáwák! Mbák mmu ántóɯóri bɛkɛ wɔ bebú, ɔbhɔɯ bɛfóɯóri yi maɯɔk besa bɛrat nɛm byo, ndɔɯ tándrámɔt.” §

<sup>23</sup> “Dɔ ka ngati bhe ɛti Kɛfɔ Mandɛm. Kéchí mbɔ Mfɔ ane ábhíɯí bɔ bɛtik abhi bé yěntiki mmù wap ánkémé nkáp ane yi ákɛm yi. <sup>24</sup> Ábhó nókó bɛbhɛp barem ami, bátwɔ ntá yi ne mmu amɔt ane ákɛm yi nkáp ane aya acha. <sup>25</sup> Nkɛ bɛtik wu kekway bɛkɛmɛ beyá nkáp wu. Chi-bɛtik ywi achye eyɔɯ be mántí yi ne ngórɛ ywi ne bɔbhi, ne yěntiki ɛnyih écháɔ ɛnɛ yi ábhóɯó, bé nkáp ywi ámfú. <sup>26</sup> Mmù bɛtik wu ághókó nókó nó, akwén bɛkak mfɔ wu abho

\* 18:11 Mbɔk bɛsi bɛkátí ebhɛn tɛtɛp bɛbhíkí bhɔɯ ndɔɯ anɛ. † 18:14 Mbɔk bhɔ abhɛn básíɯ ɛkátí ɛnɛ, básíɯ chí bé ɛtayá. ‡ 18:16 Ghó ɛkátí Dɛtɛronɔmi 19.15 nkwɔ. § 18:22 Ékwáy nkwó bɛbhak ndɔɯ “Besa bɛrat nɛm nekú ne épáy”.

ménikmuet be, ‘Acha, chyě mé mpok, chəŋ nkeme yěntiki enyiŋ ene mĕkem wó.’ <sup>27</sup> Chibetik aghó nkubetik wu ntínso, afoŋori yi, afere ntí ndü yěntiki enyiŋ ene yi ákəm yi, arə yí ándók. <sup>28</sup> Ke nkúbhé mmu ane mfó wu áfóŋorí áfú nókó, arək atemeri nti nkubetik ane ákəm yi manyü nkáp ane ápú yěnyiŋ. Akém yi angoŋo arem be, ‘Kwə barem amen ókəm me néne.’ <sup>29</sup> Nti nkubetik wu akwén yi beka abho menikmuet be, ‘Chié mé mpok, chəŋ nchyé enyiŋ ene mĕkəm wó.’ <sup>30</sup> Ke abhíkí ghok wáwák. Akə bákém mmuere ywi wu, bárək, bafye ekerékenəŋ, be mbák abhiki kwə barem ami ánáná, apú fú aré. <sup>31</sup> Batí bō betik bágghó enyiŋ ene yi ákú, bati ábé bhə tontó. Bárók bággháti mfó wu yěntiki enyiŋ, ene efakari. <sup>32</sup> Mfó achye eyəŋ bé mándók mántwó ne yi. Bátwó nókó ne yí, arem ntá yi be, ‘Wə ebéptí nkubetik ne! Óníkmuet ndó wó ɔrəŋ ne beyă nkáp ane ókémé me. <sup>33</sup> Wə nkwó ɔpú kwáy beghə mbə nti mübetik ntínso mbə enyü ngó wə ntínso?’ <sup>34</sup> Mfó wu achye eyəŋ ne beyă beběntí, be mánsət yi mămése ekerékenəŋ bé mbák abhíkí keme yěntiki enyiŋ ene yi ákémé, apu fú aré.” <sup>35</sup> Yesu ánáná nókó betem nekay enen, aghati bakoŋo bhi be, “Nó kĕ Etaya mmu achi amfay ákə ne yěntiki mmü yweka ane ánísí beghə nti ntínso, kéka befoŋori yi ne nti nenkem.”

## 19

*Yesu átóŋ ěti awáy nebhay*  
(Mk 10.1-12)

<sup>1</sup> Mpok Yesu ánáná berem menyih ebhen atú Gálili, afa, apé Nyén Jódan, asep, arək atú Judéya. <sup>2</sup> Beyă bhó bákóŋo yi are, abú abhen mámè.

<sup>3</sup> Ágháká nókó aré, mbək bōnkwo Fárisi bárók memə yi, bábhep yi be, “Yĕ yí, yĕ yi, ebhé eyese eka be mmu ándó ngərə ywi ndü nebhay ke ebhiki ka?” <sup>4</sup> Yesu akeme bhə be, “Băbhíkire pay enyiŋ ene echi amem ekáti Mandem-ε? ěghàti bhese be, te nebhōmik, Mandem aghókó nyaka menyü bo bapay, ngərə ne mbakanem, <sup>5</sup> arem be, ‘ěti yə, mbakanem abhəŋ béro etayi ne máyi, ambat mmuet ne ngərə ywi, <sup>6</sup> bó batí apay mándəp chi mmü amət.’ Bó keperere bhak ye bati apay, ke mmü amət. Mmu áke fyə ye ákóre nénti bo abhen Mandem áchéme.” <sup>7</sup> Bōnkwo Fárisi bábhep Yesu be, “Mbák enyu yə ke échí, ndaká yí Moses áréme bé mmu ákway berə ngərə ywi mbák achye yi ekáti awáy nebhay?” <sup>8</sup> Yesu akeme bhə be, “Chí ěti netanánti eneka kĕ Moses áká nyaka be bākway berə bəghərə bhəka ndü nebhay. ěpú nyaka enyu yə ndü nebhōnet. <sup>9</sup> Dīŋí ká be, yĕ agha ane áro ngərə ywi ndü nebhay, kebhak bé ngərə akwen berwəp, ambáy ngərə achak, akwen berwəp.”

<sup>10</sup> Yesu áréme nókó nó, bakoŋo bhi bárem be, “Mbák échí nó, ntí ápú yé ane mmu abhay ngərə.” <sup>11</sup> Ke Yesu akeme bhə be, “Puyĕ yěntiki mmu ke ákway beka beyəŋ ebhen. Ndiere bo abhen Mandem achyé bhə nti béchókó nə, kĕ bākway beka bhə. <sup>12</sup> Mbək bo bachi bagú-bhó te amem menie. Abhénéfú báchí bagú-bhó mbənyune bo bachak ke bákú bə mámbák nə. Ke báchák bábhíkí ka nebhay ndu báchyé mmuet beku betik Kefó mfáy. Yěntiki mmu ane ákway bekoŋo enyiŋ ene ndémé, ánkóŋó yó.”

*Yesu ayét mămbo*  
(Mk 10.13-16; Lk 18.15-17)

<sup>13</sup> Bofú básót bōbhəp bárók ntá Yesu ne bhə be yi anyəŋa bhə amə anti, anikmuet be Mandem anjet bhə. Bakoŋo bhi bágghó nókó nó, bábho besayti bhə be báké səŋori Yesu. <sup>14</sup> Ke Yesu arem be, “Dĕ ká mămbo mantwó ntá ya, báké chyət bhə mbi mbənyune bō abhen bachi mbə bhə kĕ Mandem ábhak Mfó awap.” <sup>15</sup> Yesu áréme nókó nó, asət bōbhə anyəŋa bhə amə anti, ayet bhə. Ákú nókó nó, arə nebhuet wu arək ebhak échak.

*Mfó nkáp*  
(Mk 10.17-31; Lk 18.18-30)

<sup>16</sup> Éfákari be mmu amot arək ntá Yesu, abhép yi be, “Ntəŋ, ntiki erítí enyiŋ məkwáy beku ke Mandem anchye me nepém enen nébhíki bhəŋ ngwenti?” <sup>17</sup> Yesu akeme yi be, “Ndaká yí óbhèp me éti erítí enyiŋ? Mmũ amot aywintí ke árí. Mbák ðyáŋ yi anchye wə nepém enen nébhíki bhəŋ ngwenti, óbhəŋ bébhúré bebhé Mandem.” <sup>18</sup> Mmũ wu abhep Yesu be, “Ébhén?” Yesu akeme yi be, “Órínjí bebhé Mandem. Bérèm be, ‘Ké kwen berwəp. Ké wáy mmu, Ké ghep aghép. Ké te ntísie akware, <sup>19</sup> chyě máye ne etaye kenókó. Ne óbhəŋ bekəŋ nti nkwa mbə enyu ókónjó mmuet eyé.’” <sup>20</sup> Esakámu yə arem be, “Nnánŋ nchí bhueere bebhé ebhen menkem. Enyiŋ écháak ébhúét ké?” <sup>21</sup> Yesu aghati yi be, “Mbák ðyáŋ ómbak chak ndũ babhi ankem, dók tí menyiŋ ebhe menkem, chyě nkáp ntá bachébhébhə. Mbák ónkú nə, chəŋ ómbəŋ kefó menyiŋ amfay. Óntwó ye ónkoŋo me.” <sup>22</sup> Esakámu yə ághókó nókó nó, arəbhe rəŋerəŋ nsónso mbənyune abhəŋ nyaka beyá menyiŋ.

<sup>23</sup> Yesu ayibhiri mmuet arem ntá bakoŋo bhi be, “Nchí ghati bhe be ébè mmuet tontó be mñnkáp anka Mandem ambak Mfə ywi. <sup>24</sup> Échí wikirik be mpəŋo baso ámfuét ndũ mbok mbíábhan écha mñnkáp béka Mandem ambak Mfə ywi.” <sup>25</sup> Bakoŋo Yesu bəghókó nókó nó, bápóp! Babho bebhəp yi be, “Mbák enyu yə ké echi, ághá yé ákway bebhak mmu ane Mandem ápeme?” <sup>26</sup> Yesu ayinji bhə diíí, arem be, “Ntá nkwaŋwan, mbi ápú, ke yənyiŋ épú cha Mandem.” <sup>27</sup> Píta asá eyəŋ arem be, “Ná ne bhesé? Séró yəntiki enyiŋ sékəŋo wə! Nsáy ane sébhəŋ chí yí?” <sup>28</sup> Yesu aghati bhə be, “Nchí ghati bhe be ndũ mmik nkə, mpok Mmu ane áfú ntá Mandem áchəko ndũ enəkó kefó yi ne keném kenkem, be bakoŋo bha bəchəko nkwo ndũ menəkó kefó, bekem maneréket Israel byo ne apay. <sup>29</sup> Ne yě agha ane áró yě chí beket, yě chí bəmayi, yě chí étayi, yě chí máyi, ye chí bəbhi, yě chí baki yi éti yí ákəŋo me, chəŋ ampet ambəŋ menyiŋ ebhen menkem ndəŋ besa betay, ambəŋ nkwo nepém enen nebhiki bhəŋ ngwenti. <sup>30</sup> Ke chəŋ beyá bo abhen bachi ambí néne, mándəp ansem, ne abhen bachi ansem, mándəp bayámbi.”

## 20

### Mandem ákap bakũ betik abhi

<sup>1</sup> Yesu arək ambi berem be, “Mbák Mandem achi ne bho mbə Mfə wap, menyiŋ bébhak mbə enyu échí ndũ nekay enen. Nekəy enen nechi be, mbəŋónkífú achi nyaka. Ewak émət, afa beti beti arək beyəŋ bə abhen bákũ betik amem nki ywi. <sup>2</sup> Aka ne bakũ betik abhen yi ayambi ásóré be chəŋ yi anchye bhə nkáp ané ákwáy ndũ betik ebhen nywəp nemət. Ató yé bhə be mándók mánkú betik amem nki ywi.” <sup>3</sup> Égháká nókó nkárénká nənenamət beti bhə, afa arək nefísie, aghó bəfu tété abhen babhiki bhəŋ yənyiŋ beku. <sup>4</sup> Aghati bhə be, “Dók ká nkwo ndũ nki wa mankú betik aré. Mánánŋ māmfaté beku, chəŋ nchyé bhe nkáp ane ákwáy.” Báfúét bárók. <sup>5</sup> Égháká nókó mbə nkárénká byo ne epay, ne nkarenka érat ene ngósi, mbəŋónki wu akə enyumət. Nó chí, asət bə betik bachak ató ebhi. <sup>6</sup> Bérəŋ nkárénká etay beku, apet afú, arək etək, aghó bo bəchák tété, enyiŋ ene bákũ ti. Abhép bhə be, “Ndaká yí bəchí fá tété, nywəp nenkem, enyiŋ ene bákũ ti?” <sup>7</sup> Bákéme yi be, “Séchí fá tété mbənyune sebhiki bhəŋ mmu ane ásət bhesə ndũ betik.” Mbəŋónki wu aghati bhə be, “Dók ká nkwo mánkú betik amem nki wa.” <sup>8</sup> Égháká nókó bəku, mpok bakũ betik bápətnsem anywóp, mbəŋónki abhinji mmu ane áyiŋi bakũ betik aghati yi be, “Binjí bakũ betik chyé bhə bakáp ayap, bébhó ne abhen bárəŋó ebhi ndəbhensem, bewenti ne abhen báyámbi.” <sup>9</sup> Abho ne abhen básóré bhə ndũ betik nkárénká etay beku, achye yəntiki mmũ wap nkáp nywəp nemət ankem. <sup>10</sup> Ágháká nókó ntá bə abhen báyámbi bəbhó betik beti beti, bákáysi be chəŋ anchye awap nkáp anja ancha ane bə abhen babho betik chi beku. Ke achye yəntiki ntí mmu chi enyumət, nə chí nkáp betik ebhen nywəp nemət. <sup>11</sup> Básóré nókó bakap ayap, babho menywinti éti mbəŋónki, <sup>12</sup> mándeme nəkə be, “Bə abhen bákú betik chí ndũ neŋəkó nywəp nemət, óchyé bhə nkáp enyumət ne bhesé bhó sékú betik ndũ nywəp nenkem amem esóŋtí mmok.” <sup>13</sup> Ke mbəŋónki akeme mmu wap amot be, “Nkwáne, mbíki nyié be yənyiŋ. Séká eyəŋ émət ne bhe be məchyé yəntiki mmu yweka nkáp betik



ebhen nywəp nemət. Pú nó? <sup>14</sup> Sət nkáp aywe dók. Membəŋ kě mbóŋó nti bechye mmu ane abho betik ndobhensem nkáp betik ebhen nywəp nemət mbə enyũ nchyé wə. <sup>15</sup> Nkáp chi awa. Mbíkí bhəŋ betəŋ beku enyũ nkóŋó ne wú? Mpabhamík aku ðbénti ndũ ntóŋó bəbhen berĩnti?” <sup>16</sup> Yesu ánánjá nókó bétém nekay enen, arem ye be, “Enyu eyə ke echi be chəŋ beyä bayämbi mándəp ansem, ne beyä barəbhensem mándəp ambi.”

*Yesu arem ndəŋ ené éjwí éráť be chəŋ mángwáy yi*  
(Mk 10.32-34; Lk 18.31-34)

<sup>17</sup> Ené Yesu ákə berəŋ Yerúsalem ne bakoŋo bhi bati byo ne apay, asət bhə nepak, abho beghati bhə enyĩŋ ené ébhóŋó béfákari ne yi. <sup>18</sup> Arem be, “Ghók ká, sérəŋ nə chi Yerúsalem, ne mpok ségháká aré, chəŋ mámfye Mmu ane áfú ntá Mandem amó bəbati bachiäkap Mandem ne ntá batəŋ ebhé Moses, bó mándem be mángwáy yi. <sup>19</sup> Ne bəbati mánsət yi mamfye amə bo abhen bápú bo Israel, bé mánjókó yi, ne be mándén yí ne ekpa, ne be mángó yi ndũ ekotákátí. Ke égháká nókó manywəp arat, ampetnsem ndũ nepém.”

*Yesu yi be mũnti abhəŋ bebhak mübetok*  
(Mk 10.35-45)

<sup>20</sup> Ébhíkí tat, ngərə Sebedi asət bəbhi bati apay, arək ntá Yesu ne bhə. Aterp mánén besí bhi are bhép yi be ankwak yi. <sup>21</sup> Yesu abhéř yi be, “Ŷyán mənku wə yi?” Akeme be, “Eta, ku bé mpok óbhək Mfə, bəbha abhen bati apay, manchəkə ne wə, amət ebhe awónem, achák ebhe awóghə.” <sup>22</sup> Ke Yesu akeme yi be, “Ŷbhíkí riŋi enyĩŋ ene óyàn nkə ntá ye. Băkwáy beka menyu esəŋəri ane mbóŋó ményú?” Bákéme yi be, “Sékwáy beku nə.” <sup>23</sup> Yesu aghati bhə be, “Tetep, chəŋ mănyú nkóp esəŋəri ane mbóŋó menyu, ke mbíkí bhəŋ betəŋ beyap bo abhen babhəŋə bechəkə ebhe awónem eya ne abhen babhəŋə bechəkə ebhe awóghə. Bebhak ebhə bechi ntá bə abhen Etaya aghoko bhó ábhúré ntá yap.” <sup>24</sup> Bakoŋo Yesu báchák bati byo bəghókó nókó enyĩŋ ene bə Sebedi bareme, bábhó bebənti ne mamuere bhap nə bachi nno amət. <sup>25</sup> Ékú Yesu abhiŋi bhə mankem arem be, “Băriŋi be ntá bə mmik, bafə bábhəŋ beyä betəŋ amfay bəbhəp, ne bəbati básət beyä betəŋ beku bəbhəp mángók bhə. <sup>26</sup> Ke ébhíkí bhəŋ bebhak enyu yə ndũ nkwo yweka. Mmu ane áyàn bebhak mũngo yweka, abhəŋ bebhak mübetok yweka, <sup>27</sup> ne yəntiki mmu yweka ane áyàn bebhak mmũ mbi abhəŋ bebhak nsem ayweka, <sup>28</sup> nkúbhé mbə enyũ Me Mmu mfú ntá Mandem mbíkí twə be bo mántók me. Ntwə chi bebhak mübetok, ne bechye nepém ena ndu beku beyä bhó, mféré bhə ndũ kesemé bebú.”

*Yesu abú manémámik bati apay amem etək Jeríko*  
(Mk 10.46-52; Lk 18.35-43)

<sup>29</sup> Yesu áfũ nyaka etək Jeríko ne bakoŋo bhi. Ngémtay bhə béré koŋo bhə. <sup>30</sup> Manémámik bati apay babhak nepaká mbi chəkə. Bəghókó nókó bé Yesu kě áfuət, bábho bebik mandeme nəkə be, “Eta, Mmđ Mfə Debhít! Ghó bhesé ntínso!” <sup>31</sup> Bo abhen bachi are bábhó besayti manémámik bhə be, “Kusí ká!” Ke bákpiik bare bik ne eyəŋ amfay be, “Acha, Mmđ Mfə Debhít! Ghó bhesə ntínso!” <sup>32</sup> Yesu ate, abhiŋi bhə, abhéř bhə be, “Băyàn bé nkə bhe yí?” <sup>33</sup> Bákéme yi be, “Eta, séyàn ónkú amík yese ánéné.” <sup>34</sup> Yesu aghó bhə ntínso. Atək amík ayap. Témté wu, babho beghə mbaŋ ne babho bekoŋo Yesu.

## 21

*Yesu achwe Yerúsalem mbə mmu ane anu ansət awónem*  
(Mk 11.1-11; Lk 19.28-40; Jn 12.12-19)

<sup>1</sup> Yesu ne baghəkó bhi bákó baghaka ndũ bəbetək Betfáge ne Bétani, ndũ Njie Menok Ólif, kekwoť ne Yerúsalem. Aré, ató baghəkó bhi bati apay ambi. <sup>2</sup> Ápére tó bhə, aghati bhə be, “Dók ká ndũ móťək ane achi afə ambi. Nəchwe bəchwè etək, chəŋ mángó mpəŋə batu sesét, ne móywi. Kaŋári ká, mántwə fá ne yə. <sup>3</sup> Mbák yě mmu abhep be ntí ane bákəŋari yə, ghatí ká yi be, ‘Acha, áyàn yə.’ Témté wu, chəŋ yi andə mánsət yə.” <sup>4</sup> Éfákari

nkúbhé enyu eyo bé enyih ndemekepinti árémé nyaka émfú tetep. Ndemekepinti arem nyaka be,

<sup>5</sup> “Ghatí bo Síon \* bé mfō wap átwò.

Abhōh neseptimuet,  
átwō chōkō amfāy mpōhō batu,  
amfay mómpōhō batu.”

<sup>6</sup> Bakoḥo Yesu bhō bārók bakū mbō enyū yi aghati bhō. <sup>7</sup> Básót mpōhō batu yō ne móywi, bārók ntá Yesu ne yō. Básót nden mfāmuet yap basōbheri yō, Yesu akó achōkō amfay. <sup>8</sup> Beyā bo abhen bachi are, báfere nden mfāmuet yap baghay ambi. Bácháak bārē kpōt béwōkéndé mángay nōkō ndū mbi ane yí áfuēt aré. † <sup>9</sup> Beyā bhō bārē rōh ambi, bachak mankoḥo nōkō ansem. Yesu abhak néntí enap. Bó mankem bārē bik mándeme nōkō be, “Sémbítí Nyiē newú Mfō Debhít! Mandem ánjet mmu ane átwò ndū nnyén Acha! Sémbítí Mandem mfay!” <sup>10</sup> Nchwe yí áchwé Yerúsalem, etak enkem ényíkisi tikítik. Bo bábhō bebhēp bati be, “Ane mmu átwò chi agha?” <sup>11</sup> Bo abhen bákò ne yi bārē kemē mandeme nōkō be, “Chí Yesu, Ndemekepinti Mandem ane áfú Násaret, atú Gálili.”

*Yesu abók bakōsie*  
(Mk 11.15-19; Lk 19.45-48; Jn 2.13-22)

<sup>12</sup> Yesu áchwé nókó etak, arak amem ekerákap Mandem. Abók bakōsie ne bo abhen bákū menyih. Atakati bэфémé bo abhen bákò esie bakap bewupsi. Atakati nkwo menak bo abhen bátì bebhōhō. <sup>13</sup> Ndū Yesu ákū nō, aghati bhō be, Mandem arem be, “Eket eya ébhōh bebhak chi ekeré nenikimuet, ke bāyibhiri yō érop nebhuet ane baghēp bábhēse are.” Nó kē básihí amem Ekáti Mandem.

<sup>14</sup> Ené Yesu ábhuet amem ekerákap Mandem, beyā manémámik ne bakem bārók ntá yi, abú bhō mankem. <sup>15</sup> Bōbati bachiākap Mandem ne batōh ebhé Moses bāghō menyihí maknkay ebhen Yesu ákū. Bāghō nkwo ndū māmbo bábik amem ekerákap mándeme nōkō be, “Bakak ne kenókó ámbák ne Nyié-newu Mfō Debhít!” Baghō nókó nō, bati ábé bhō amem tontó. <sup>16</sup> Bábhēp Yesu be, “Ōpú ghók nō enyih ene bōbhen bārēm-ε?” Yesu arem be, “Nchí ghók. Nó tē bāchí, bābhíkí re ghók wáwák enyih ene basiḥi amem Ekáti Mandem?” Básih be, “Ōkū māmbo ne abhén babhuet amō mándihí bechye wō bakak ne kenókó?” <sup>17</sup> Yesu áró nókó bhō, afa Yerúsalem arak Bétani, abhure are.

*Yesu akū enak ékúri*  
(Mk 11.12-14, 20-24)

<sup>18</sup> Néyí nókó, Yesu afa abho bepetnsem Yerúsalem. Nsay akém yi. <sup>19</sup> Ndū árōh, aghó enak fig nékú mbi. Arak aré, ke yē mósepeménak ake ghó amfay. Ébhíkí fuét chí beyé bōbhō. Yesu arem ntá enak eyo be, “Tē mmik ámány, ōpú pere kway menyu kepem.” Enak fig eyo egu témté. <sup>20</sup> Baghok Yesu bāghō nókó enyih ene éfákári, bábhák maknkay tontó. Bábhō berem ne bati be, “Yi ékú enak fig ene egu témté enyune?” <sup>21</sup> Yesu aghati bhō be, “Nchí ghati bhe be, mbák māmboḥo neka ne Mandem tetep, kemakati betāh ebhen yí ábhōhō, bākwáy beku enyih ene nkū enak fig ene. Ne bākwáy bégháti yē chí njie ne be ‘Fā fá kwén awu amem manyu,’ émfakari enyu yō. <sup>22</sup> Ne yēntiki enyih ené mānikmuet be Mandem anchye bhe, apú rō bechye bhe, mbák mānókó.”

*Ebhak ené betāh Yesu bэфú*  
(Mk 11.27-33; Lk 20.1-8)

<sup>23</sup> Yesu achwe amem ekerákap, abho betōh bhō Eyōh Mandem. Ndū yí ákū nō, bōbati bachiākap ne bōbati etak bácháak bārók ntá yi bábhēp yi be, “Ntiki betāh óbhōhō beku menyih ebhen ne ókū? Agha áchyé wō betāh ebhō?” <sup>24</sup> Yesu akeme bhō be, “Menkwō mbōh enyih émot bebhēp be. Mbák mānkémé me yō, chōh menkwō ngati be mmu ane

\* 21:5 síon chi Yerúsalem. † 21:8 Enyu eyo ké bo Ju bákū nyaka mpok mūngo átwò.

áchyé me betaj bekū menyij ebhen měkū.”<sup>25</sup> Enyij ene mbóhó bebher be chi be, “Agha áchyé nyaka Jǝn Njwiti betaj bejwiti bho? Mandem, ke chí bǝ mmik?” Báre kem epúítí ne bati be, “Chǝj séndem be yi? Mbák séndem be betaj ebhen Jǝn bǝfú nyaka ntá Mandem, ábhép bhese be, ‘Ke ndaká yi bǝbhíkí noko eyǝj eyi?’<sup>26</sup> Ne mbák séndém be, ‘Bǝfú nyaka ntá nkǝwǝ’, nó séyǝj esǝjǝri ne bǝ bhese mbǝnyune bó mankem mánoko sayri be Jǝn achi nyaka ndemekepǝnti Mandem.”<sup>27</sup> Bákéme Yesu chi be, “Sǝbhíkí riñi.” Yesu aghati bho be, “Menkwó mpú ghati ye bhe mmu ane áchyé mé betaj bekū menyij ebhen né měkū.”

*Nekay chi ne bǝbhi*

<sup>28</sup> Yesu arem be, “Bǝrem bé yi ǝti ndak ane? Mmu amǝt achi nyaka ne bǝbhi bati apay. Bǝbhák bǝ babhakanem. ǝwak ǝmǝt abhiñi ane mbi aghati yi be, ‘Mówa, dǝk kú betik amem nki echǝj.’”<sup>29</sup> Mówu akeme be, “Mpú rǝj.” Ke ansem mpok, awupsi ntǝ arǝk.<sup>30</sup> Chi afuǝt arǝk ntá mmǝ ane mǝnkwen, aghati yi nkǝwǝ be, “Mówa, dǝk amem nki kú betik echǝj. Mówu akeme yi be ‘ǝta, chǝj ndǝk.’ Ke akérǝj. <sup>31</sup> Ghatí ká me. Ndǝ bǝbho bati apay, ane ághókó ǝtáyí, akū enyij ene yi áyǝj chí ané?” Bǝ mankem bakeme be, “Ane nsénsí.” Yesu aghati bǝbati bo Israel bho be, “Dirǝj ká tetep be bǝ bebú mbǝ babhebhé nkábhénti ne baghǝré-nekǝ báyámbi bǝbhǝj mbi bebhak bǝ abhen Mandem achi ne bho mbǝ Mfǝ wap, ǝné bǝrǝp nsem. <sup>32</sup> Nchí rem nǝ mbǝnyune Jǝn Njwiti atwó nyaka ntá yeka bo Israel mankem, betǝj bé enyǝ mmu ákwáy bebher neperém eni chak besí Mandem, ke bǝbhíkí noko enyij ene yi árǝm. Babhebhé nkabhenti ne baghǝré-nekǝ kǝ mánókó enyij ene yi árǝm. Yǝndu bǝghó bé babhebhé nkábhénti ne baghǝré-nekǝ mánókó Jǝn, bǝke tíknsem be mánókó enyij ene yí árǝm.”

*Bakǝ betik ne mbǝjǝnki*

*(Mk 12.1-12; Lk 20.9-19)*

<sup>33</sup> Ghok ka nekay néchák, “Mmǝfú abhǝj nyaka nki. Api menǝk vain are. Ater ebhá ene eghabheri nki ankem. Atém mbok aghoko nebhuet ane báyǝt kepem váin, be nnok ywi amfu, mánsǝt, máná mmém. Ate mókerǝmfay amem nki wu, bé ámbák nebhuet ane mmu áchǝkǝ ndu bǝbhábhéri nki. Afyé ye bo aré be mánkū betik mánkǝre nsáy ne yi. Arǝ, arǝk nekǝ ǝtǝk echak. † <sup>34</sup> Mpok bekǝk kepemǝnǝk ákwáy nókó, mbǝjǝnki ató bakǝ betik bhi bachak be mándók mánsǝt aywi ákǝré mbwǝt. <sup>35</sup> Ke bǝchwǝbhé nókó amem nki, bakǝ betik ndǝ nki bákém bho. Bádén amǝt, báwáy áchák, bátémtí anefú ne batay. <sup>36</sup> ǝbhíkí tat, mbǝjǝnki wu aferǝ bakǝ betik abhi bǝchák ató. Báyá bǝchá abhen mbi. Ke bakǝ betik abhen bǝchí amem nki bákém bho, bákú enyumǝt ne bhó, mbǝ enyǝ bákú ne abhen mbi. <sup>37</sup> Ndǝ ngwenti, mbǝjǝnki arem ne mmǝt yi be, ‘Chǝj ntó mbǝjǝ mówa. Yǝ yí, bǝbhǝj bǝchye yi kenókó.’ Aferǝ ye móywi ató. <sup>38</sup> Ke neghó ane bakǝ betik bǝghó yi, bǝbhó berem ne bati be, ‘Yiñj mbǝjǝ móywi né, ne yí kǝ ábhǝjǝ ményié newú ǝtayi. Twó ká sénkem yi séngwáy bé ǝtayi ánán ángú, menyij ebhi méndǝp chi ebhese.’ <sup>39</sup> Bákém yé yi, baya, báfú amem nki ne yi, barǝk baway.” <sup>40</sup> Yesu ánánǝ nókó bétém nekay enen, abhép ye bǝbati ǝtǝk Israel be, “Bǝ bǝkǝyísí bé mpok mbǝjǝnki wu áperǝnsem nekǝ enen yí árǝjǝ, ákū yi ne bakǝ betik bho?”

<sup>41</sup> Bǝbati bho bakeme Yesu be, “Mpok ane mbǝjǝnki wu áperǝnsem, ákū bebǝptí bakǝ betik bho mángú ebǝptí newú, ansǝt nki wu anchye ntá bakǝ betik abhen bápú nók bechye yi aywi ákǝré mbwǝt témté, yǝntiki mpok ane enyij ǝfú ebhi.”

<sup>42</sup> Yesu abhép bho be, “Bǝbhíkí re pay enyij ene echi amem ǝkátí Mandem?”

Básij be, ‘Nkúbhé ntay enen batǝket báguǝbhé bé nébhíkí ri,  
 nó ke nérǝbhé ntay enen nékémé ǝket nechá batay áchák ankem.  
 Mandem ke ákú bé ǝmbák enyu yǝ,  
 ne echi ndaká maknkay tontó ntá yese!’

† 21:33 Vain áko ndǝ menǝk ne básǝt kepem eki mána mmém.

<sup>43</sup> “Měghàti ye be be, chòŋ Mandem amfere áfók ane bãbhòŋó ndũ yí áchí ne bhe mbò Mfò ywèka, anchyè ntá bo báchák abhen bákù menyìŋ ebhen yi áyàŋ bò mankũ.”

<sup>44</sup> [Yěntiki mmu ane akwene ndũ ntay enen, àsièpti ndũ mbiŋ, ne mmu ane ntay enen nékwené yi amæet, néchòkòti yi.]

<sup>45</sup> Bòbati bachiãkap Mandem ne bõnkwo Fárisi bágghókó nókó bakay yò nó Yesu átémé, báriŋi be àrèm nò chí èti yap. <sup>46</sup> Bäre yan bekem yi, ke báchày nyaka beyã bo abhen báchi are, mbonyune báriŋi nyaka be bõbhò básòt Yesu mbò ndemkekèpinti Mandem.

## 22

*Yesu átém nekãŋ epã nebhay*

*(Lk 14.15-24)*

<sup>1</sup> Yesu apet abho beghati bhò menyìŋ ndũ bakay. <sup>2</sup> Yí be, “Mbák Mandem achi ne bho mbò Mfò wap, menyìŋ bébhak mbò enyu echi ndũ nekay enen. Mfò amòt anak nyaka epã nebhay ntá móywi. <sup>3</sup> Mpok epa ákwáy nókó, ató bõ-betok abhi bé mándók mángátí bõ abhen yi ánáká be mpok akway. Ke yě amòt ke twò. <sup>4</sup> Apet abhiŋi bõ-betok abhi báchák aghati bhò be, ‘Dók ká ghati bo abhen nnáká bé ngwáy bhò besené mpòŋ ne mǎnáj mana nenyíé, yěntiki enyìŋ énáŋ échí téé. Dók ká ghati bhò mántwó.’ <sup>5</sup> Ke ndũ bo abhen yi ánáká mankem, yě mmu amòt abhíkí fyè ntí. Mánkũ nòkò chi ebhap menyìŋ. Amòt aròk ebhi eyi, achák aròk chí ekerésie eyi, <sup>6</sup> abhénéfú bákémnti bõ-betok abhen mfò wu átó, bádèn mbò nnya baway. <sup>7</sup> Mfò wu abhòŋ beyã bebènti. Ató batémé nenu bhi bárók báwáy bõbhò, básòŋ etòk eyap. <sup>8</sup> Abhiŋi ye bõ-betok abhi arem be, ‘Mpok epa akway. Ke bõ abhen nnáká bátòŋ be babhiki kway bõ abhen bátwò ndũ epã eya. <sup>9</sup> Dók yé ká ndũ yěntiki mbay, mǎnák yěntiki mmu ane bǎghó, bé ántwó ndũ epã nebhay.’ <sup>10</sup> Bõbetok bhò bárók bakũ mbò enyũ yi ághátí bhò. Bábhiŋi yěntiki mmu. Mmũ mbúmbũ mǎmbiŋi bhíŋi, mmũ ndíndí mǎmbiŋi bhíŋi. Èká eket epã nebhay éjwí ne bo.

<sup>11</sup> “Ke mpok mfò áchwé anywòp beghò bõ abhen yi ánáká, aghó bé mmu amòt abhiki bhòŋ nkú-nebhay amæet. <sup>12</sup> Abhép mmu wu be, ‘Nkwǎne, òkú ná ke òchwe fá, nkú-nebhay wò amæet tí?’ Echa mmu wu enyìŋ berem. <sup>13</sup> Mfò achyè eyòŋ be mánkém yi mángwót amò ne bekak, mámesè nefí ndũ ejuri. Aré, bo bábhak ndũ nedí kebho ne nenyíé ámén.” <sup>14</sup> Yesu ánájá nókó betem nekay enen, arem be, “Mandem ànak beyã bho, ke àyap chí bǎrú.”

*Bábhép Yesu èti nkábhénti ndu báyan yi ánkwen anyu*

*(Mk 12.13-17; Lk 20.20-26)*

<sup>15</sup> Èbhíkí tat, mbòk bõnkwo Fárisi bárók báté eyu, babho beyan enyũ bákway bekũ Yesu ánkwen anyu, be bò mámbòŋ mbi bekem yi. <sup>16</sup> Báká eyòŋ émòt, bátó mbòk bakoŋo bhap ne mbòk bo Israel abhen báté ansem Héròd ntá Yesu be mámbép yi be, “Ntòŋ, séríŋi bé wò òchí mmu tetep, ne bé òtòŋ bhò mbi Mandem tetep. Séríŋi bé òpú yiŋi mmu ndũ besí òncháy yi. <sup>17</sup> Ghatí ye bhese, ebhé yese eka be sènyché nkábhénti ntá Mfò Rom ke ébhíkí ka?” <sup>18</sup> Yesu aríŋi nkaysi mbúmbũ yap. Arem be, “Bě bhò betábhá, ndaká yí mǎmò me?” <sup>19</sup> Aghati bhò be, “Tòŋ ká me nkáp kpokorok ane básòt bechyè ndũ nkábhénti.” Bátwó yi ne ebhòkò nkáp. \* <sup>20</sup> Yesu asòt akém awò, abhép bhó be, “Ntí ághá né are? Ne nnyén chi enen ághá?” <sup>21</sup> Bákéme yí be, “Chí ntí Sísa, Mfò Rom. Ne nnyén, chi eni.” Yesu aghati ye bhò be, “Chíé yé ka mfò Rom yěntiki enyìŋ ene echi eyi, mǎnchyè Mandem yěntiki enyìŋ ene echi ene Mandem.” <sup>22</sup> Bágghókó nókó enyìŋ ene Yesu areme, bápòp! Báro yi, baròk ebhak eyap.

*Enyìŋ bábhébhé Yesu èti neperénsem ndũ nepém*

*(Mk 12.18-27; Lk 20.27-40)*

<sup>23</sup> Nkúbhé nywòp enò, mbòk bõnkwo Sádusi bárók ntá Yesu bebhèp yi enyìŋ ndu beku yi ánkwen anyu. Bõnkwo Sádusi babhiki noko nyaka be ewak émòt bawú bápètnsem ndũ

\* 22:19 Yesu aríŋi be báyan yi ankwen ndũ ntá yap.

nepém. <sup>24</sup> Bábhép Yesu be, “Ntəŋ, Moses asiŋ ndũ ebhé eyese be, mbák mmu ángú ándó ngərə ke bó kebəŋ yě mmó, mómayi abhəŋ besət ngərə wu bé ámbé bə ne yi ndũ nnyén manə ane ágú. <sup>25</sup> Bǝ chi amət bati tándramət báchí nyaka fá. Ane mbi abháy ngərə, agú ené yi abhiki bhəŋ yě mmó. Ane ákòŋo yi, asət kénkwésé wu ndũ nebhay. <sup>26</sup> Yí nkwo agú, kebəŋ mmó ne kénkwésé wu. Éfákari enyumət ne ane ájwí bati arət, ne bǝmayi bachak nkwo. <sup>27</sup> Ndũ ngwenti, ngərə wu nkwo agú. <sup>28</sup> Ndu echi nə, mpok Mandem ákə bawú mámpétnsem ndũ nepém, ngərə wu ábhák ane agha? Ndu bó mankem, bati tándramət, yěntiki mmu wap abhay nyaka yi.”

<sup>29</sup> Yesu akeme bhə be, “Bekwéné béchí ne bhe tontó! Nti achi be bǝbhíki riŋi yě chi menyih ebhen bechi amem Ekáti Mandem ne yě chi betaŋ Mandem. <sup>30</sup> Mpok Mandem ákú bawú mámpétnsem ndũ nepém, bo bábhak mbə bəáŋgel awu amfay. Bápú pere bhay nebhay. <sup>31</sup> Ke mbák mǝmàkati be bawú bapu kway bepetnsem ndũ nepém, nə bǝrem be bǝbhíki re pay ndũ Ekáti Mandem enyih ene yi ágháti bhe? Échí amem ekáti bé Mandem arem be, <sup>32</sup> ‘Me nchí Mandem Ábraham, Mandem Áisek, ne Mandem Jekóp!’ Mandem achí Mandem bo abhen bachi nepém. Apú Mandem bawú.” <sup>33</sup> Beyǝ bo abhen báchí nyaka are bǝghókó nókó enyih ene Yesu árémé, manyu áchók bhə, béyihni enyũ netəŋ enen Yesu átəŋ.

*Ebhé Mandem ene echa bechak menkem  
(Mk 12.28-34; Lk 10.25-28)*

<sup>34</sup> Bǝnkwo Fárisi bǝghók be enyih ene Yesu ágháti bǝnkwo Sádusi ékú manyu áchók bhə. Báté eyu, báyáŋ enyih échák ene bábhep Yesu. <sup>35</sup> Mmũ wap amət ane áchí esáyri ntəŋ ebhé Moses arək memə Yesu. Abhép yi be, <sup>36</sup> “Ntəŋ, ebhé ene échá bebhé Moses béchák chi éné?” <sup>37</sup> Yesu akeme yi be, chí ebhé ene érəm be, “‘Kəŋ Mandem Acha ywe ne nti ene nenkem, ne efóŋó ye enkem, ne nkaysi ye nkem’.” <sup>38</sup> Ené ke echi ebhé mbi, ne yó ke échá bechak menkem. <sup>39</sup> Ené éjwí bepay échi mbə ené, ne érəm be, ‘Kəŋ nti nkwa mbə enyu ókəŋó mmuət eye.’ <sup>40</sup> Bebhé ebhen bepay békúti yěntiki enyih ene Mandem áyàŋ bo mándihí, mbə enyũ echi ndũ menyih menkem ebhen Moses ásihí, ne ebhen baremé kepinti Mandem básihí.”

*Mpeme Mandem afyé nyaka bariep bé átə  
(Mk 12.35-37; Lk 20.41-44)*

<sup>41</sup> Ené bǝnkwo Fárisi babhuət ebhak émət ne Yesu, yi abhép bhə be, <sup>42</sup> “Ndũ nkaysi ye, Mpeme Mandem afyé nyaka bariep be átə abhəŋ bebhak mmǝ agha?” Bákéme Yesu be, “Abhəŋ bebhak ebhárémə Debhít.”

<sup>43</sup> Yesu arem be, “Ná echi ye be Efóŋó Mandem ákə nyaka Mfə Debhít ambiŋi yi be ‘Acha?’ Mfə Debhít arem nyaka be,

<sup>44</sup> ‘Mandem Acha arem nyaka ntá Acha wa be,

chəkə fá ebhə awónem eya ndũ enəkə-kenókó, †

kpate nkə bǝmpap abhe mándəp mbə enək ene ónyàŋa chəŋ bekek are.’

<sup>45</sup> Yesu abhép ye bhə be, mbák Mfə Debhít ábhihni nyaka Mpemé ré be Acha. Ná Achǝ-re áyibhiri ambak ebhárémə ywi?”

<sup>46</sup> Yě mmu kekway bekeme Yesu enyih ene yi ábhébhé bǝnkwo Fárisi. Ne bébhó mpok eyə, yě mmu keperə mə bebhəp yi yěnyih.

## 23

Sət ká mpok ne batəŋ ebhé Mandem ne bǝnkwo Fárisi

*(Mk 12.38-39; Lk 11.43, 46, 20.45-46)*

<sup>1</sup> Ébhíki tat, Yesu abho beghati bakoŋo bhi ne beyǝ bo abhen bachi ebhak émət ne yi be, <sup>2</sup> “Batəŋ-ebhé Mandem ne bǝnkwo Fárisi ke bǝbhóŋó betaŋ beghati bho mbəŋ menyih

† 22:44 Ebhe awónem Mandem: Nə chi nebhuət kenókó.

ebhen béchí amem bekáti ebhen Moses asíjǵ. <sup>3</sup> Bǎbhǵ ye bekoŋo chi menyǵ ebhen bǵ bǎrǵm, bǎké kǵ menyǵ ebhen bǵ bǎkǵ. Nchǵ rǵm nǵ mbǵnyune bǵ babhǵ bǎpǵ kǵ menyǵ ebhen bǵ bǎghǵti bho wǎwǎk. <sup>4</sup> Bǎbǎy bho menwǵptǵ batu anti be mǎmpǵkǵ, ndǵ beyǎ bebhé ebhen bǵ bǎfyè, ke bǵ babhǵ bǎpǵ kwak bo mǎmbǎré bebhé bho yé mandǵ. <sup>5</sup> Bǎkǵ yǵntiki enyǵ eyap chi ndu betǵ mmǵet. Enyǵ émot echi be, yǵntiki mmu wap ǎsǵt Eyǵ Mandǵm ansǵ amfyǵ amem bǵmenyǵ mbǵ nchǵ ambat nefǵ puréé, angwǵt échǎk ndǵ erebhǎwǵ, kémbýákǵ bejenjǵmé ndǵ eyap nkǵwǵ bésǎpti méncha enyu bébhǵǵ bebhak. <sup>6</sup> Bǎkǵ nkǵwǵ béchǵkǵ ndǵ bebhakǵ kenǵkǵ amem bekeré neníkǵmmǵet ne ndǵ bepa. <sup>7</sup> Bǎkǵ nkǵwǵ be bo mǎnkaka nǵkǵ bho nefǵsǵ ne kenǵkǵ. Ne bǎkǵ be bo mambǵǵi nǵkǵ bho be, ‘Ntǵ.’ \* <sup>8</sup> Yé mmu ywǵka áké ka mǎmbǵǵǵi yi be, ‘Ntǵ! Bǎbhǵ chi ntǵ amǵt, ne be mǎnkǵm bǎchi chi bati bǵnkǵwǵ.’ <sup>9</sup> Ne bǎké bhǵǵi nti mǵnkǵwǵ be, ‘Éta mbǵnyune bǎbhǵ chí chi amǵt, yǵ mmǵ áchǵ amfay.’ <sup>10</sup> Ne mmu ywǵka áké ka bati mǎmbǵǵǵi yi be, ‘Ntǵ’ † mbǵnyune bǎbhǵ chi amǵt, Mpǵeme Mandǵm afyǵ nyaka bariǵp be ǎtǵ. <sup>11</sup> Mmu anǵ áchǵ bǎchǎk abhǵ bebhak mǵbetok ywǵka. <sup>12</sup> Yé agha anǵ áyǵǵ mmǵet, Mandǵm ǎsepti yi amǵk, ne yé agha anǵ ǎsepti mmǵet amǵk, Mandǵm ákosi yi amfay.”

Betǎbhǵ batǵ ebhé Moses ne ebhen bǵnkǵwǵ Fǎrisi

(Mk 12.40; Lk 11.39-42, 44, 52, 20.47)

<sup>13</sup> Yesu abho ye berǵm ntǵ batǵ ebhé Moses ne bǵnkǵwǵ Fǎrisi be, “Bé batǵ ebhé Moses, ne be bǵnkǵwǵ Fǎrisi, bo betǎbhǵ! Chǵǵ émbǵp ntǵ yǵka encha mbǵnyune bǎchyét bo mbǵnywǵp be bǎké rǵ Mandǵm ambak Mfǵ wap. Bé babhǵ bǎpǵ ka Mandǵm ambak Mfǵ ywǵká, ne bǎchyét mbi ntǵ abhen bǎkway beyǵ bǵchwe arǵ! <sup>14</sup> [Bé batǵ ebhé Moses, ne be bǵnkǵwǵ Fǎrisi, bǵ betǎbhǵ! Chǵǵ émbǵp ntǵ yǵka encha. Bǎsǵt beket mǎnkǵwǵsé, mǎnkǵ nǵkǵ berǵrǵ neníkǵmmǵet, berwǵ bho be bǎchi besayri bo Mandǵm. Éti yǵ, chǵǵ ntǵmsǵ yǵka ancha anǵ bo bachak.] <sup>15</sup> Bé batǵ ebhé Moses, ne be bǵnkǵwǵ Fǎrisi, bǵ betǎbhǵ! Chǵǵ émbǵp ntǵ yǵka encha. Bǎkway beko mǎnkǵǵi bǵmanyu mǎndǵk mbaǵ ne mbaǵ ménǵ beyǵ yé chí mmu amǵt be ámbák mǵnkǵwǵ ywǵka. Ke mpok yi ayibhiri arǵbhe mbǵ bhe, nkǵbhé bé ké bǎkǵ yi ámbǵp ancha be babhǵ ndǵ eyap, ambak mmǵ anǵ árǵǵ ndǵ nepǵǵo.

<sup>16</sup> “Bé manémǎmik abhen bǎyǵ bho mbi, chǵǵ émbǵp ntǵ yǵka encha! Bé bǎrǵm be, ‘Mbák mmu ámfyǵ bariǵp ne Mandǵm beku enyǵ, anjǵki ndǵ nnyén ekerǎkap Mandǵm betǵ be yi abhǵ beku enyǵ eyǵ, ke yi kekǵ yǵ, yé esǵǵǵri epu bhak.’ Ne be, ‘Mbák mmu ánjǵkǵ ambǵǵi berǵtǵ menyǵ ebhen bechi amem ekerǎkap Mandǵm, abhǵ bébhǵre bariǵp ami.’ <sup>17</sup> Bé bechǵǵtǵ manémǎmik! Ekerǎkap Mandǵm ké échǵ menyǵ gol, ke menyǵ gol ke becha ekerǎkap ene ekǵ menyǵ gol mémbak nyǎǵǵ? <sup>18</sup> Ne bǎrǵm be mbák mmu ámfyǵ bariǵp ne Mandǵm beku enyǵ, anjǵki ambǵǵi nnyén éfémé akap Mandǵm betǵ be abhǵ beku enyǵ eyǵ ke yi kekǵ yǵ, yé esǵǵǵri épǵ bhak. Bǎrǵm nkǵwǵ be Mbák mmu ánjǵkǵ ndǵ nnyén menyǵ ebhen bǎbhǵré ndǵ éfémé bechye akap ntǵ Mandǵm, abhǵ bébhǵre bariǵp ami. <sup>19</sup> Bé manémǎmik! Besǵ Mandǵm, éfémé akap Mandǵm ké écha menyǵ ebhen bǎbhǵre arǵ ndu bechye akap, ke menyǵ ebhǵ ke becha éfémé akap Mandǵm? Pǵ éfémé yǵ ké ékǵ enyǵ ene bǎbhǵré arǵ embak nyǎǵǵ? <sup>20</sup> Ndu échǵ nǵ, mmu anǵ árǵm ndak, anjǵki ambǵǵi nnyén éfémé akap Mandǵm, abhǵ berǵǵi be, ayǵkǵ nǵ nkǵwǵ ndǵ nnyén yǵntiki akap anǵ achi ndǵ éfémé yǵ. <sup>21</sup> Ne mmu anǵ árǵm enyǵ, anjǵki ambǵǵi nnyén ekerǎkap Mandǵm, abhǵ berǵǵi be, ayǵkǵ nǵ nkǵwǵ chi ndǵ nnyén Mandǵm mmu achi amem ekerǎkap, <sup>22</sup> ne mmu anǵ árǵm enyǵ anjǵki, ambǵǵi mfay, abhǵ berǵǵi be áyǵkǵ nǵ chi enǵkǵ kefǵ Mandǵm ne Mandǵm mmu áchǵkǵ arǵ.”

<sup>23</sup> Yesu arǵk ambi berǵm be, “Bé batǵ ebhé Moses, ne bé bǵnkǵwǵ Fǎrisi, bǵ betǎbhǵ, chǵǵ émbǵp ntǵ yǵka encha! Bǎsǵt ndu bǵri amǵt ndǵ baru byo mǎnchye ntǵ Mandǵm,

\* 23:7 Bo bǎchyé nyaka batǵ beyǎ kenǵkǵ. † 23:10 “Ntǵ” ndǵ ndǵǵ anǵ até ndǵ “Kristo”, Mpǵeme anǵ ábhǵǵ nyaka bǵtwǵ.

mănkũ enyumət ne mbwót achak, ke bǎpú fyé ntí bebhak chak ne bo mankem, bǎpú fyé ntí begħo bho ntínso, ne bǎpú fyé ntí bebhak tetep ne bo mankem. Éri bekw̃a menyij ebhen echa bekore menyij baru byo, mǎnchye ndu amət ntá Mandem. Éri nyaka be mǎnkónó ebhé ene bekore menyij ndũ baru byo mǎnchye ndu amət ntá Mandem, ke bǎbhiki bhōj nyaka begħokontik bebhé béchák. <sup>24</sup> Bě manémámik abhen bǎyà bho mbi, bǎsət mpok béfére yěntiki mónya ane áchí amem enyij ene mǎnyú, ke mpōjō baso mǎmenemén ham.

<sup>25</sup> “Bě batōj ebhé Moses, ne be bōnkwo Fárissi, bō betábhá, chōj émbep ntá yeka encha! Chōj émbep ntá yeka encha mbōnyune bǎsət mpok bétyet nsem-ámok ne nsemé nchán, ke bati yeka ájwí ne bepō nkaysi ndũ bǎsət menyij bho ne betañ, ne ndũ bǎchi bo bati rakáraka. <sup>26</sup> Bě Nkwō Fárissi, manémámik! Ya ká mbi sō mmem ámók ne mmem nchán. Mbák mǎnkũ nō, chōj nsem-ámok ne nsemé nchán éndyere pépépép nkwō.

<sup>27</sup> “Bě batōj ebhé Moses, ne be bōnkwo Fárissi, bō betábhá! Chōj émbep ntá yeka encha mbōnyune, bǎchí mbō manem ane bǎghókó sayri, bawati ne mbi pépép, enyu ene mmu ághò, ankōj, yěndu berené bawú ebhen ménánj béchónó ne beghep ke bechi amem. <sup>28</sup> Enyu yō ké bǎchi. Mmu ágho be ankaysi be bǎchi chak ne bho, ke bati yeka ájwí amem ne bapu ne bebú.”

*Chōj mántémsi batōj ebhé Moses ne bōnkwo Fárissi*

*(Lk 11.47-51)*

<sup>29</sup> Yesu arək ambi berem be, “Bě batōj ebhé Moses, ne be bōnkwo Fárissi, bō betábhá, chōj émbep ntá yeka encha! Bachĩmbi bhēka baway nyaka baremé kepñti ne bo abhen bachi chak besí Mandem. Bǎtè manem ayap néne, mǎngwati nōkō mbi aré bekw̃a yō ándí amík. <sup>30</sup> Bǎkw̃a menyij ebhen mǎndeme nōkō be, ‘Mbō bhese sechi nyaka mpok bachĩmbi bhese, mbú sébhíki ka ne bhō be mǎngwáy baremé kepñti Mandem Acha.’ <sup>31</sup> Nerem ane bárēm nō átōj be bē bǎbhōj bárēm ne manyu yeka be bǎchi enyumət mbō bachĩmbi bhēka abhen bǎwáy nyaka baremé kepñti Mandem. <sup>32</sup> Dók yé ka ambi mǎnánjǎ betik ebhen bachĩmbi bhēka bǎbhó. <sup>33</sup> Bě nnyó ene! Bě bho bǎbebhē bǎchá mbōj befé! Bǎkǎysí bé bǎkway bebhōj mbi bebue be Mandem ake temsi bhe amem nepingo? <sup>34</sup> Ghók yé ka, nchí to be baghatí Eyōj Mandem ne yěntiki mmu ane áchí ndijindak ndu ákōjō Eyōj Mandem. Chōj ntó be bátōj-Eyōj Mandem nkwó. Chōj mǎngwáy mbək eyap, mǎngo bǎchák ndũ bekotakati, ne mǎnden abhénéfú ne bekpa amem bekeré nenikímuet ebheka, mǎnkōjō nōkō bó betək ne betək ndu bekem bhō beway. <sup>35</sup> Chōj eyō enkũ be manōj yěntiki mmu ane achi chak ane bo bǎwáy, ámbák be anti, bébho ne manōj Ábel mmu achí nyaka chak besí Mandem, begħaka ndũ manōj Sakaríá mmō Barákia, mmu bǎwáy nyaka nenti ekerákap Mandem ne nebhuet ane bǎchyè akap aré. <sup>36</sup> Nchí ghati bhe be, chōj Mandem antemsi be bho mkpák ane echōj mankem ěti bebéptí menyij ebhen bē ne bachĩmbi bhēka bǎkú.”

*Yesu adi kebho ěti bo Yerúsalem*

*(Lk 13.34-35)*

<sup>37</sup> Yesu akók arem be, “Eé Yerúsalem, bō Yerusalem! Bě bo bǎwáy baremé kepñti Mandem, mǎntemti nōkō ne batay ndu beway bo Mandem átó be mǎngátí bhe Eyōj eyi. Ndũ beyǎ mpok, nján besət bhe mfyé amuet bé mǎmbak ne me mbō bōnkək abhen nno nkək ákútí nebhuet amət ne bebhap ebhi, ke bǎpú ka be nkũ nō! <sup>38</sup> Ne néne, chōj Mandem andō eket eyeka, éndōp enyu yō. <sup>39</sup> Ne diñí ká be, bǎpú pere ghó chōj me wáwák kpatē mpok ane bǎrēm be, ‘Sémbítí mmu ane átwò ndũ nnyén Mandem Acha.’ ”

## 24

*Yesu arem bé chōj mǎnchōnti ekerákap*

*(Mk 13.1-2)*

<sup>1</sup> Mpok Yesu áró ekerákap Mandem árōñ, bagħókó bhi bǎbhíñi yi, mǎndeme nōkō be yi ángó ndũ eket eyō eri echa! <sup>2</sup> Ke akeme bhō be, “Pú bǎghō menyij menkem ebhen básóré

báté beket ebhen bechi ndü ekerákap ke ébhak enyune? Nchí ghati bhe be, mpok átwò ane eket ene érdñ amik enkem, yěnyñ kerəp téé.”

*Chəŋ mánychye nõkə bhe beyă esəŋəri  
(Mk 13.3-13; Lk 21.7-19)*

<sup>3</sup> Ené Yesu achi chókó ambi Njie Menək Ólif. Bakoŋo bhi bárók ntá yi. Yě mmu achak kebhak ne bhə. Bárém be, “Eta, ghati bhese, chəŋ émfakari nõ ntiki mpok, ne ntiki eriŋ ébhóŋó beku bo mándiŋi be mpok ane ótwò arəp kékwoť, ne bé mandú mpok mmik ámay?” <sup>4</sup> Yesu akeme bhə be, “Səť ka mpok bé yě mmu áké rwó bhe! <sup>5</sup> Beyă bo bátwò chəŋ mánsəť nnyén ena mánten ambi, yěntiki mmu wap andem nõkə be ‘Yi ke achi Mpepe ane Mandem afyé nyaka bariəp be áťó!’ Ne mándwə beyă bhó be mánjibhiri bati yap. <sup>6</sup> Chəŋ mǎngók nsóŋó nenu, mǎngok mbok éti manu ane achi nekə nesie ne ane átwò ansem. Ke báké chay. Menyũ menyñ ebhə bébhəŋ befakari, ke eyə epu təŋ be ngwenti mmik aghaka. <sup>7</sup> Chəŋ betək ménu ne betək béchák, bafš etək mánu ne bati bafš etək. Chəŋ nsay ankwén mbarj ne mbarj, mmik anyikisi ndü betək ne betək. <sup>8</sup> Ke menyñ ebhen menkem bechi chi mbə nebhönet enen bebe ntá ngərə ane ándəŋsi.

<sup>9</sup> “Mpok menyñ ebhen béfakari, chəŋ mánkem be mámfye amó böbati etək be mányok bhe sayri, mángwáy bhe. Ne chəŋ bö betəkó mmik mankem mámpap bhe éti báchí bakoŋo bha. <sup>10</sup> Ne mpok yə, chəŋ beyă bakoŋo bha mánkeme mmuet ansem, mánti nõkə bati ntá böbati etək, ne mámpabhe nõkə bati. <sup>11</sup> Mpok yə, beyă bo báfù, mándeme nõkə be báchí baghatí Eyəŋ Mandem, ené bárùo bho rwó be mankoŋo bhə. <sup>12</sup> Chəŋ bebéptí menyñ ebhen bo bákù ménja kpát bo keperə kəŋ bati. <sup>13</sup> Ke mmũ ane átè kákátí te ndü ngwenti, Mandem əpepe yi. <sup>14</sup> Ne bo bábhəŋ beghati Mbok Ndíndí ne éti Kefə Mandem ndü betəkó mmik menkem, bé amem yěntiki etək bo mámbóŋ mbi beghok yə, ke Mandem ankə ngwenti mmik antwó.”

*Erəm esəŋəri ene ebhəŋə bétwə Yerúsalem  
(Mk 13.14-23; Lk 21.20-24)*

<sup>15</sup> “Chəŋ mǎngə ‘Erəm enyñ ene Mandem ápábhé’ téé amem Ekeré Mandem ndu ényòp yə mbə enyũ Daniél ndemekepinti Mandem árémé tesáy be chəŋ émfakari.” [Yěntiki mmu ane apay ekátí ené ámfye anti, anjwimem.] <sup>16</sup> “Mpok yə, bö abhen bachi atú Judéya mámbúé, mámbésé amfáy njie. <sup>17</sup> Mpok yə, mbák éfákári bé mmu ákə betik amfáy eket eyi, áké səŋəri mmuet besəp kpik be andək amfere menyñ anywóp ke ambue. <sup>18</sup> Ne mmu ane achi ebhi ákú betik, áké róŋ kpík bebuəp nde yi. <sup>19</sup> Ne chəŋ émbéř encha ntá baghərə abhen báchi ne menie ne abhen báchí ne bə amə mpok yə! <sup>20</sup> Ník nókó ka mmuet be mpok bebuə áké kwen yě chi mpok mbarj ákwen chae, ne yě chi ndü nywəbhé neywəmmuet. <sup>21</sup> Bǎke rə menikmuet, mbənyune esəŋəri ené bo bábhəŋ mpok yə chi enyũ esəŋəri ene bábhíkí re ghə wáwák te nebhömik. Ne mpok yə ánəŋ ámfuét, enyũ esəŋəri yə epu pere bhák wáwák. <sup>22</sup> Ne mbə Mandem abhíkí kpət manywəp yə be ake ya, mbə ye nkwəŋwan amət apu rəp nepém. Ke Mandem akpət mpok esəŋəri yə mbiŋ éti bo abhen yi áyábhé be mambak abhi. <sup>23</sup> Mpok yə, mbák mmu ángátí bhe be, ‘Ghó ká Mpepe ane Mandem áťó fá’, yě chi be, ‘Ghó yi awu!’ Báké noko be echi tetep. <sup>24</sup> Báké noko bé échí tetep mbənyune chəŋ bö betábhá mantwə, yěntiki mmu wap andem nõkə be yi ke achi Mpepe Mandem afyé nyaka bariəp be áťo. Chəŋ baremé kepinti nsé nkwo mantwə. Ne yěntiki mmu wap átwə, ankə nõkə bereme menyñj maknkay ndu berwə bhə. Ne mándwó yě chí bö abhen Mandem áyábhé be mámbák abhi, mbák bábhəŋ mbi beku nõ. <sup>25</sup> Səť ye ka mpok! Nnəŋ ngati nõ bhe menyñ ebhen ambi ambi. <sup>26</sup> Ndü echi nõ, mbák yě mmu angati bhe be, ‘Yiŋj ká Kristo awu amem baso’, báké noko mǎmfá berəŋ are. Yě mmu andem chi be, ‘Yiŋj ká Kristo fá amem móket’ báké noko enyñ ene yi árəm. <sup>27</sup> Báké rə mmu ándwó bhe mbənyune, mbə enyũ miámianj ákət, angə, befu ebhókó nebu éməť beghaka echak, nó



kě ébhónó bebhak mpok Me Mmu mfú ntá Mandem nchí twò. <sup>28</sup> Nebhuet ane egú-nnya echi, aré kě kenen ekén kényie begú nnya kéchemti.

Menyiñ ebhen bébhónó béfákari ke Yesu antúó  
(Mk 13.24-27; Lk 21.25-28)

<sup>29</sup> “Mbák manywòp ane beyä esòhòri yò ámay, mmok ánem témté, ntañ kepere ghòò, mambe ámfu amfay ánkwentí, ne betañ mfáy menyikisi. <sup>30</sup> Mpok yò kě eriy ené étòn be Me Mmü mfú ntá Mandem nchí twò ébhesi ye amfay, ne bö yěntiki nneréket fá amik mámbò mémiak ne amò mámbiki nòkò ndü kebho áyómé. Ne mángò nòkò ndü Me Mmu mfú ntá Mandem nchí sep nchí twò amem nebhán enen mfay ne betañ, mbañ énkem éngò nòkò ne bediéré Mandem. <sup>31</sup> Ne erem eyòhò mmba énkwen. Chòñ ntó bòàngel abha ndü mmik nkem, mánsòt bo abhen Mandem áyábhé, bebhò ndü ebhókómik émòt beghaka ndu echak, mánhem nebhuet amòt.

Enyiñ ene nekäy enòkò Fig nétòn bhese  
(Mk 13.28-31; Lk 21.29-33)

<sup>32</sup> “Ghók ká enyiñ ene enokárem ene bábhini bé ‘Fig’ étòn bhese. Énán émbó betem betó, bãriñi bé eso érop chi kekwo. <sup>33</sup> Échí enyumòt ne netwò wa, Me Mmu mfú ntá Mandem. Mánán mángò ndü menyiy ebhen menkem ne ngátí bhe béfákari, diñi ka be mpok netwò wa aròp kekwo. <sup>34</sup> Nchí ghati be tetep be menyiy ebhen menkem bébhòñ befakari, ke mkpáká bho abhen echòñ amfuét. <sup>35</sup> Chòñ mfay amfuét, mmik amfuét, ke Eyòhò eya épu fuét wáwák.

Yě mmu abhíki riñi mpok Yesu átwò  
(Mk 13.32-37; Lk 17.26-30, 34-36)

<sup>36</sup> “Ke yě mmu abhiki riñi mbòñ mpok ane menyiy ebhen bébhónó béfákari. Bòangel Mandem bábhíki riñi, Yě chí Mmò Mandem abhíki riñi. Eta aywíntí kě ariñi. <sup>37</sup> Mpok ane Me Mmu mfú ntá Mandem nchí twò, menyiy bébhak mbò enyü béchí nyaka mpok Nóa. <sup>38</sup> Eghorí manyiep épére twò ndü mpok Nóa, bo mányìè nyaka mányu nòkò, ne mámbay nòkò babhay, ne mántoko nòkò bò, kpáte mpok ane Nóa áchwe amem eremé áchwí ane Mandem ághátí nyaka Nóa ángókó. <sup>39</sup> Bo bábhíki riñi nyaka enyiñ ene ébhónó béfákari, kpáte mpok éghorí manyiep étwò. Ne mpok étwò épókò bò mankem. Enyu yò kě netwò wa, Me Mmu mfú ntá Mandem ábhák chòñ. <sup>40</sup> Mpok yò, mbák bö bati apay bachi ebhi bákè betik, bákway besòt amòt mándò achak. <sup>41</sup> Ne mbák baghoré bati apay bachi nebhuet amòt bákòk nchwi, bákway besòt amòt mándò achák. <sup>42</sup> Bák yé ka pè, mbonyune bãbhíki riñi nywòp enen Acha yeka átwò. <sup>43</sup> Bãbhòñ beriñi be mbák mbòhòket aríñi mpok ane ngép átwò eket eyi, apú bhüere kenó. Ábhak pè, be ngép ake twò andak eket. <sup>44</sup> Bě nkwo bãbhòñ ye bebhak pè mpoknkem, mbonyune, Me Mmu mfú ntá Mandem, nchí twò chí mpok ane yě mmu apu kway bekaysi be mètwa.”

Mmò betok ane achi tetep  
(Lk 12.41-48)

<sup>45</sup> Ébhíki tat Yesu arem be, “Agha yé áchí mmòbetok tetep ane ábhónó kebon ne mbòhòket ásíkínti ne yí? Chí mmòbetok ane mbòhòket ákway berò eket ntá yi, angati yí be ányché nókó nenyié ntá batí bö-betok ndü mpok. <sup>46</sup> Chòñ éndi ntá mmòbetok wu encha mpok chi-betik ywi afu nekò, apetnsem, aghó bé yi ákè betik ebhi sayri. <sup>47</sup> Diñi ká be chi-betik apú nók berò yěntiki enyiñ eyi awó mmòbetok wu. <sup>48</sup> Ke mbák mmòbetok achi ebéptí mmu, andem ne mmuet yi be, ‘Mbíki kaysi be chòñ chi-betik awa ampetnsem ndu nekò enen yi áróhò áyák’, <sup>49</sup> ambo beden batí bö-betok, anchem ekakáneko ne manyü mmém, ambo menyie, anyu nòkò ne bhò, <sup>50</sup> chi-betik ywi ákway bétwò ndü nywòp enen yi abhiki kaysi be yi ákway bepetnsem. <sup>51</sup> Ne mbák émfákári enyu yò, chi-betik átemsí yi sayri, antén yi ándók ámbák ne bö betábhá, ndü nebhüéré kebho ne nenyié ámén.”

## 25

## Nekăy baghōsōj bati byo

<sup>1</sup> Yesu atém nekay enen be, “Nywōp Mandem átwò bebhak Mfō böbhi, menyij bébhak mbō enyū echi ndū nekăy baghōsōj bati byo abhen básóré nyaka berōjō ebhap, barok betemeri mbăyngoré amot. <sup>2</sup> Bati atay bábhōj kējwāj, báchák bati atay bábhák echijti. <sup>3</sup> Abhen echijti bápókō berōjō bhap, ke bó kepōkō bawet mánkém amuet. <sup>4</sup> Ke abhen kējwāj bápókō nókō ebhap berōjō, bápókō menyij bawet nkwo bákém amuet. <sup>5</sup> Éfákari be mbăyngoré ane bō mankem mánōj abhiki twó áyák. Ékú bábhō memok kenó, kpát bákwen kenó. <sup>6</sup> Égháká nókō néntíbhēti, mmū amot abho bebik andem nōkō be, ‘Ghók ká, mbăyngoré wu atewú átwò! Twó ká sensyepti yi!’ <sup>7</sup> Baghōsōj bhō mankem bácháyti, mañeme, yěntiki mmu wap abho békosi nnik-erōjō ywi. <sup>8</sup> Abhen echijti bati atay babho berem ntá abhen kējwāj be, ‘Kwak ka bhese ne mbō bawet erōjō. Ebhesé berōjō bétwō neme.’ <sup>9</sup> Ke abhen kējwāj bákéme be, ‘Ngufú bawet amen sébhōjō apu kway chōj bhese ne bhe. Dók ká ntá batí bawet mánku ameka bawet.’ <sup>10</sup> Ke bārōj nókō beku amap bawet, mbăyngoré achwōp, asot abhen bati atay, abhen ebhap berōjō bédū, achwe amem epă nebhay ne bhó. Bakă-betik báya nekok batiep. <sup>11</sup> Ébhíkí tat, baghōsōj abhen báfú beku bawet bápētnsem, báte nefí, babho bedep nekok, mándeme nōkō be, ‘Eta, eta, dem mánéné bhese mbñywōp’. <sup>12</sup> Ke mbăyngoré akeme bhō chi be, ‘Dijí ká be mbíkí rijí bhe!’” <sup>13</sup> Yesu ánánjá nókō bétém nekay enen, arem be, “Bák ye ka pē, mbōnyune bābhíkí rijí mpok ane Me Mmu mfú ntá Mandem nchí twō.”

## Nekăy böbetik bati arat

(Lk 19.11-27)

<sup>14</sup> Yesu atém nekay enénéfú be, “Mpok Me Mmu mfú ntá Mandem nchí twō, menyij bébhak mbō enyu éfákári nyaka ne mmu amot ne bakă betik abhi. Nywōp némót, achye nkáp be mándōp mánkō nōkō esié ne wu. <sup>15</sup> Arō bhō nkáp bekojō enyū yěntiki mmu wap ákwāy beku ne aywi nkáp. Achye amot bebhă nkáp betay. Achye achák bebhă nkáp bepāy. Achye anefu ebhă nkáp émōt. Afa ye arok nekō. <sup>16</sup> Bārōbhé nókō, mübetik ane yí áchyé bebhă nkáp betay abho beko esie ne wu témté. Ébhíkí tat, abhōj nsáy bebhă nkáp béchák betay. <sup>17</sup> Ane bebhă nkáp bépáy akū enyumot, abhōj nsáy bebhă bepāy. <sup>18</sup> Ke nkūbetik ane ebhă nkáp émōt, ásóré nókō aywi nkáp, arok atém chí mbok amik abhese ebhă nkáp eyō are. <sup>19</sup> Chi-betik, átát nókō ndū nekō enen yi árōjō, apētnsem, abhijí bakă betik be mántwó, yěntiki mmu wap andem enyū yi akū ne aywí nkáp. <sup>20</sup> Ane bebhă nkáp betay atwó ne bebhă byó, arem be, ‘Eta, ochyé nyaka me bebhă nkáp betay be nkō esie ne wu. Nnu kpát bebhă béchák bétay béko amfay.’ <sup>21</sup> Chi-betik akaka yi tontó arem be, ‘Ōkū sayri! Ōchí erítí mübetik ne ochí mmu tetep. Ōjōj ndū mandú nkáp be ochí mmu tetep. Néne, chōj nchyé wō betāj amfay beyă menyij. Twó sénkú mañák!’ <sup>22</sup> Ane bebhă nkáp bepāy atwó ne menwi arem be, ‘Eta, ochyé nyaka me bebhă nkáp bepāy. Nnu kpát bechak bepāy beko amfay.’ <sup>23</sup> Chi-betik akaka yí tontó arem be, ‘Ōkū sayri! Ōchí erítí mübetik ne ochí mmū tetep. Ōjōj ndū mandú nkáp bé ochí mmū tetep. Néne, chōj nchyé wō betāj amfay beyă menyij. Twó sénkú mañák!’ <sup>24</sup> Ane ebhă nkáp atwó nkwo arem be, ‘Eta, ndíjé bé ochí mmu mbeápak. Ōkōj beghem nebhuet ane óbhíkí pi, ðnyokoti nebhuet ane óbhíkí tak mbwōt are.’ <sup>25</sup> Mbōj yě becháy békó esié ne nkáp aywe kéka áném mbōj esōjōri ne wō. Ékú ndok ntém mbok amik mbeme wú aré. Yijí ebhă nkáp eye. <sup>26</sup> Ke chi-betik akeme yi be, ‘Wō ebéptí nkūbetik! Wō mbót! Ōrijí sayri bé nkōj beghem nebhuet ane mbíkí pi, nnyokoti nebhuet ane mbíkí ták mbwōt are, pú nō? <sup>27</sup> Ke ndaká yí óbhíkí fye nkáp awa amem ekerénkap be nnāj ntwó, mbōj nsáy are?’ <sup>28</sup> Chi-betik achye ye eyōj be mánsot ebhă nkáp mübetik wu manchye ntá ane ábhōjō bebhă nkáp byo. <sup>29</sup> ‘Yěntiki mmu ane ábhōjō enyij, māmaka yi béchák, ambōj ménja mencha. Ke yěntiki mmu ane ábhíkí bhōj enyij, yě chí mandú ane yi ábhōjō, básot ntá yi.’ <sup>30</sup> Ke mbák chí nkwendōj mübetik

ne, bwóp ká yi mămese nefí ndü ejuri, bé ámbák awu ndü nebhuet nedí kebho ne nenyié ámén.”

*Manyé ané ngwenti mmik*

<sup>31</sup> Yesu arək ambi berem be, “Mpok Mmu ane áfú ntá Mandem átwò mbò Mfò ne keném eki, boángel Mandem bátwò ne yi, ambak chókó ndü enókó kefò yi ne betaŋ ebhi menkem. <sup>32</sup> Ánánj ántwò, bákù mkpaká bho betókó mmik menkem mánhem besí bhi, áfap bhó ndü bakwó apay, nkúbhé mbò enyũ mbabheri bághónómén áfap mméné mbòŋ ne bághónómén, <sup>33</sup> antén bághónómén ebhě awónem eyi, anten mmén ebhě awòghò. <sup>34</sup> Mfò andem ye ntá bo abhen báchi ebhe awónem ywi be, ‘Twó ká fá, be bhó Etaya áyééré! Twó ká mǎmbak nebhuet ane Mandem achi ne bo abhen yi achi Mfò wap. Yí ághókó nebhuet wu chi ntá ye ka te nebhómik. <sup>35</sup> Twó ka! Mpök nsay ánu me, bãchyé me nenyié; mpök manyier ákwàk me, bãchyé me manyier nnyú; ne mpok ntwó mbò kenkò, bãsót me mbò mómáyeka. <sup>36</sup> Mpok mbíkí bhónj nden, bãchyé me nden; mpok mǎme, bãkókóri me; mpok nchí ekerékenonj, bãré twò beghò me.’ <sup>37</sup> Mpok yò, chonj bo abhen báchi chák besí Mandem mankeme yi be ‘Acha, ntiki mpok séghó bé nsay ánu wò, séchíe wò nenyié? Ntiki mpök manyier ákwàk wò ke séchíe wò manyier ónyú? <sup>38</sup> Ntiki mpok ótwó mbò kenkò, ke sésót wò chí mbò mómayese? Ntiki mpok óchébhé nden, ke séchíe wò nden? <sup>39</sup> Ntiki mpok ómè, mbák épú nò, obhak ekerékenonj, ke séré twó beghò wò?’ <sup>40</sup> Mfò akeme bhò be, ‘Dinjí ká be yěntiki mpok ane bákù nyaka beri ntá bo abhen báchi mbò bómaya, yě chí ntá mmu wap amot ane ápú yěnyinj, échí enyumot mbò be bákù nyaka beri ebhò chi ntá ya.’ <sup>41</sup> Mpok yò áyibhiri mmuet andem ye ntá bo abhen bachi ebhe awòghò ywi be, ‘Fǎ ká me besí, bě bho ntemsi Mandem achi ne bhe! Fǎ ká, dók amem ngo ane apu neme yě ewak, ngó ané Mandem aghókó ábháré ntá Satan ne boángel abhi. \* <sup>42</sup> Fǎ ká me besí. Mpök nsay ánu me, bãbhíkí chye me nenyié; mpök manyier ákwàk me, bãbhíkí chye me manyier menyú. <sup>43</sup> Mpök nchí kenkò nenti eneka, bãbhíkí sòt me mbò nti manó; mpok mbíkí bhónj nden, bãbhíkí chye me nden; mpok mǎme, bãbhíkí kokori me, ne mpok nchí ekerékenonj, bãbhíkí twò beghò me.’ <sup>44</sup> Mpok yò, bǒ abhen bachi ebhe awòghò yi bákéme be, ‘Acha, ntiki mpok séghó ndü nsay ánu wò, ke séke chye wò nenyié? Ntiki mpok ane manyier ákwàk wò ke séke chye wò manyier? Ntiki mpok ótwó mbò kenkò ntá yese ke séke sòt wò mbò nti manó? Ntiki mpok nden échébhé wò, ke séke chye wò nden? Ntiki mpok ómè ke séke kokori wò? Ne ntiki mpok óchí ekerékenonj ke séke kwak wò?’ <sup>45</sup> Mfò akeme ye bhò be ‘Dinjí ká be, yěntiki mpok ane mǎnisi nyaka bekù beri ntá yě chí mmu amot ane ápú yěnyinj, échí enyumot mbò be me kě mǎnisi nyaka bekwak.’ <sup>46</sup> Mpok yò, bó bárøn ye ndü nebhuet ntemsi ane ábhíkí bhøn ngwenti, ke bǒ abhen bachi chak besí bhi, mǎnchwe ndü nepém enen nebhiki bhøn ngwenti.”

## 26

*Bǒbati etək báté eyu be mángwáy Yesu*

*(Mk 14.1-2; Lk 22.1-2; Jn 11.45-53)*

<sup>1</sup> Yesu ánánjá nókó betonj menyinj ebhen menkem, arem ntá baghókó bhi be, <sup>2</sup> “Bǎrínjí bé ndü manywop apay echonj, Epǎ Nekinj ebho. Chonj mánti Me Mmu mfú ntá Mandem ntá bǒmpap abha, mánkém me mango ndü ekotákátí.” <sup>3</sup> Mpok yò, bǒbati bachiákap Mandem ne bǒbati etək báchem amem senta Mũngo bachiákap Mandem. Mũngo wu aka nnyén be Káyfas. <sup>4</sup> Báché m aré baka eyonj émot be mánkém Yesu bhésé bhésé mángwáy. <sup>5</sup> Ke bághó bé ebhiki ri be mánkém yi mpok epa. Bǎrínjí nyaka bé mbák mánkém yi mpok epa, bo báguép esonjori amem etək.

*Ngóré amot atemti bawerérier anti Yesu amem etək Bétani*

*(Mk 14.3-9; Jn 12.1-8)*

\* <sup>25:41</sup> “Boangel” Satan chi befónjó bebúbebu.

<sup>6</sup> Mpok Yesu áchí etok Bétani, abhak amem eket Símun. Símun wu anánj ame nyaka ebhanjákwá. <sup>7</sup> Ené Yesu ányie nenyíé aré, ngoré amot arok ntá yi ne bawerérierp amen aré ya nkáp amem mǎenyinjífú. Bághókó nyaka mókpémé wu ne enyũ ntay enen bábhñj be alabásta. Ngoré wu atwó ne baweré mǎ, atemti anti Yesu. <sup>8</sup> Ke baghok Yesu bághó nókó nó, bati ábé bhǎ amem, bábhǎ berem ne bati be, “Ndaká yí ngoré ne aré chǎnti bawerérierp amen enyuné? <sup>9</sup> Bákway mbǎ beti mǎ ndũ beyǎ nkáp, mánsot nkáp wu mánychye ntá bachébhébhǎ”. <sup>10</sup> Yesu arinj enyinj ene bǎ bárèm. Ékú arem be, “Ndaká yí bǎsǎnjǎri ngoré ne? Akǎ erítí enyinj ntá ya. <sup>11</sup> Bachébhébhǎ báchí ne bhe mpoknkem, ke mpú bhak chǎnj ne bhe mpoknkem. <sup>12</sup> Atémí mé bawerérierp amen amǔet be báképeré fyé me bawet amǔet ke mámbeme me. <sup>13</sup> Dǎnj ká be, yǎntiki ebhak ene bo bághàti Mbok Ndíndí fá amik, chǎnj mángati enyinj ene ngoré ne ákú nkwo, ne eyǎ énkǎ bé báké ghǎkǎntik yi.”

*Júdas aka beti Yesu*

*(Mk 14.10-11; Lk 22.3-6)*

<sup>14</sup> Étáré nókó, ngok Yesu amot ane áká nnyén be Júdas Iskariot afuét arok ntá böbati bachiákap Mandem <sup>15</sup> abhép bhǎ be, “Chǎnj mánychye me yi mbák nkwak be mánkém yi?” Bápáy nkáp silbha bebhók esǎ nsem byo bachye yi. <sup>16</sup> Bébhó mpok yǎ, Júdas abho béyǎnj mbi bekwak bǎ mánkém Yesu.

*Yesu anyié nenyíé Epǎ Nekiñj ne baghókó bhi*

*(Mk 14.12-21; Lk 22.7-13, 21-23; Jn 13.21-30)*

<sup>17</sup> Nywǎp Epǎ Bret ane kebǎnj yís yǎ, baghok Yesu bárók ntá yi bábhép yi be, “Éta, séndók séntǎntí ebhak ene ónyie Epǎ Nekiñj fá?” <sup>18</sup> Yesu arem be, “Dók ká afǎ etok egǎo, chǎnj mángó mmũ fú. Négǎó bághó yí, ghati ká yi be Ntǎnj arem be mpok akway, ne yi abǎnj menyie nenyíé Epǎ Nekiñj amem eket eye ne baghókó bhi”. <sup>19</sup> Baghok Yesu bárók bakǎ ntǎnti mbǎ enyũ yi aghati bhǎ. <sup>20</sup> Égháká nókó beku, Yesu arok achǎkǎ menyie nenyíé ne baghókó bhi bati byo ne apay. <sup>21</sup> Ené mányìè nenyíé, Yesu arem be, “Dǎnj ká be, chǎnj mmu yweka amot anti me”. <sup>22</sup> Étók baghok Yesu tontó, babho bebhép yi amot amot be, “Acha, chi me ke?” <sup>23</sup> Yesu akeme be, “Mmũ yweka amot ane ásebhe awǎ ywi amem ekpǔré nenyie ne me áti chǎnj me. <sup>24</sup> Me Mmu mfú ntá Mandem, nchí rǎnjǎrǎnj mbǎ enyũ básinj éti ya, ke chǎnj émbép ntá mmu ane áti me éntcha! Mbǎ bábhíkí bhe yi, mbǎ erí ntá yi echa!” <sup>25</sup> Júdas mmu abǎnjǎ beti Yesu arem be, “Éta, chi me ke?” Yesu akeme be, “Échí mbǎ enyũ órémé.”

*Yesu anyié nenyíé ngwenti eni ne baghókó bhi*

*(Mk 14.22-26; Lk 22.14-20; 1 Kǎr 11.23-25)*

<sup>26</sup> Ené mányìè nenyíé, Yesu asot ekpǎkǎ bret, achye bakak ntá Mandem. Abho bébókóti anchye nǎkǎ ntá baghókó bhi, andeme nǎkǎ be, “Sot ka, nyié. Né chi mmǔét eya.” <sup>27</sup> Asot ye amokó mmem, áchye nókó bakak ntá Mandem, abho bechye ntá yap, andem nǎkǎ be, “Sot ka nyu, bë mankem. <sup>28</sup> Né chi manǎnj ma. Ákǎ nku ane Mandem ányú ne böbhi ántéé. Bákǎ manǎnj ma arǎnj amik bé Mandem ámfǎnjǎri bebú beyǎ bhǎ. <sup>29</sup> Nchí ghati bhe be mpú peré nyu mmém amen, kpáte ewak ene mǎnyú mmém bakǎ ne bhe ndũ nebǎet bechǎkǎ étaya”. <sup>30</sup> Ndũ ngwenti, Yesu ne baghókó bhi bákway nekwáy báchyé Mandem bakak. Báfú ye bákó amfay Njie Menok Ólif.

*Yesu arem be chǎnj Píta andem be abhíkí rinj yi*

*(Mk 14.27-31; Lk 22.31-34; Jn 13.36-38)*

<sup>31</sup> Bágháká nókó ndũ Njie Menok Ólif, Yesu aghati bhǎ be, “Nkúbhé beti ebhen echǎnj, chǎnj bë mankem mámfere ntí ne me mbǎnyune Ekáti Mandem érèm be, ‘Mandem ádep chǎnj mbabheri bághǎnjǎmén angǔep amik, nkwo bághǎnjǎmén ántaka ebhi. <sup>32</sup> Ke Mandem ánánj ánkú mpétnsem ndũ nepem, chǎnj njambi atú Gálili, mántemeri me aré.’” <sup>33</sup> Píta

\* 26:7 Alabásta: Ntáy alabásta néfú nyaka etok Íjip.

arem be, “Yě bö mankem mámbúé wə, me, mpú búé!” <sup>34</sup> Yesu aghati Píta be, “Nchí ghati wə be, nkək aperé kok nkúbhé beti ebhen, chəŋ óndem ndəŋ éráť be əbhiki riŋi me.” <sup>35</sup> Yě nó, Píta arem be, “Yě chí newú, chəŋ ngu ne wə. Mpú bue wə.” Baghək Yesu báchák mankem bárém chí enyumət.

*Yesu are nikmuet amem Getsémani  
(Mk 14.32-42; Lk 22.39-46)*

<sup>36</sup> Yesu arək ye nebhuet ane bábhŋi be Getsémani ne baghəkó bhi. Aré, aghati bhə be, “Chəkó ká fá, měten mmuet ambi ndu menikmuet.” <sup>37</sup> Áré m nókó nó, asət Píta ne bö Sebedi bati apay, arək ne bhə. Arəp nsónso ne beyă basémé anti. <sup>38</sup> Aghati bəPíta be, “Basémé ajwi me anti mbə be əway me way. Chəkó ká fá, mámbak pə ne me.” <sup>39</sup> Arə bhə atén mmuet ambi mandú. Akwen ne besí amik, abho menikmuet be, “Etaya! Kə nkóp esəŋəri ene ámfuét me ansem ntí, mbák mbi achi beku nə. Ke éké bhák mbə enyū měyáŋ, émbák chi mbə enyū óyàŋ.” <sup>40</sup> Afate ye, apetnsem ntá baghəkó bhi abhen bati arət. Aghə bhə ndu bábhure kenó. Abhép Píta be, “Bápú kwáy béchókə pə ne me ndū neŋəkó nywəp némt-ε? <sup>41</sup> Bák ká pə, mánik nəkə mmuet, bé nemə néké dəp be amik. Bəbhəŋ nti, ke mmuet apu bhe.” <sup>42</sup> Yesu apət arək are nikmuet be, “Etaya! Mbák nkóp esəŋəri ane apú kway befuət me ansem ntí, nká bé émfákári mbə enyu óyàŋ.” <sup>43</sup> Yesu apetnsem ndəŋ ene ejwi epay, aghə baghəkó bhi ndū bábhure kenó. Bápú kwáy nyaka béchókə pə ndū kenó kéjwí bə amík. <sup>44</sup> Arə bhə arək ndəŋ ane ajwi éráť are nikmuet enyumət mbə ndəŋ ene mbi epay. <sup>45</sup> Yesu apət ye nsem ntá baghəkó bhi bhə bati arət, aghə ndu bábhure kenó. Abhép bhə be, “Bəbhuet bebure kenó? Bəbhuet béywəməre? Mpok akway ane bátì Me Mmu mfú ntá Mandem ntá bö bebú. <sup>46</sup> Faté ká séndók, ghó ká, mmú ane áti me ndū átwə.”

*Bákém Yesu  
(Mk 14.43-50; Lk 22.47-53; Jn 18.3-12)*

<sup>47</sup> Ené Yesu abhuet berem nə ne baghəkó bhi, ngək aywi amət ndū abhen bati byo ne apay ane aka nnyén be Júdas, achwəp ne beyă bho. Bö bhə bábhák ne bə akparenja ne nkík amə. Bəbati bachiäkap ne bəbati etək ké bátó nyaka bhə. <sup>48</sup> Júdas anəŋ ayámbi achyé nyaka bhə eriŋ ene ékwák bó mándŋi Yesu. Akə nó, ndū ághátí bhə be, “Mmu ane məbhene chəŋ, chí yi. Kém ká yi!” <sup>49</sup> Júdas áchwóbhé nókó, afuét téé, abhene Yesu arem be, “Ntəŋ!” Abhene yi. <sup>50</sup> Yesu arem be, “Mmure wa, dók ambi, enyŋ ene ótwó beku, kə yó.” Témté wu, bö abhen Júdas átwó ne bhə bárók téé bákém Yesu bábáyti. <sup>51</sup> Bákém nókó Yesu, mmu amət ane áchí ne yi, agwəp akparenja ywi akpót atú nsem Mŋngo bachiäkap Mandem chwát aguer amik. <sup>52</sup> Yesu aghati mmu ywi wu be, “Keme akparenja ywe amem kénkwóp. Mmu ane ánù nenu ne akparenja, əgu newú akparenja. <sup>53</sup> Əbhíki riŋi bé məkwáy menikmuet nta Etaya antó me témté bəáŋgel mánja máncha nka byo ne epay, mántwó mánu ntá ya? <sup>54</sup> Ke mbák nkə nə, ná enyŋ ene echi amem Ekáti Mandem éfú tetep?” <sup>55</sup> Yesu abhép ye beyă bəbhə be, “Bətwə bekem me ne bəakparenja ne nkík mbə be nchí ngébhé ntantaŋ? Yəntiki ewak, nchí chəkə ekerákap Mandem, ntəŋ nəkə bho menyŋ éti Mandem, bəro nyaka kekém me? <sup>56</sup> Ke diŋi ká be menyŋ ebhen menkem béfákari chi be menyŋ ebhen baremé kepinti Mandem básŋi mémfú tetep.” Afó ké baghəkó bhi báró yi bábué.

*Básót Yesu barək ndū echeme batəŋá manyé*

<sup>57</sup> Bo abhen bákémé Yesu, básót yi barək ndū eket Káyfas, Mŋngo bachiäkap Mandem. Batəŋ-ebhé Mandem ne bəbati etək báchémé nyaka are. <sup>58</sup> Ndu bárəŋ are, Píta are koŋo bhə te ansem, kpát aghaka ndū senta Mŋngo bachiäkap Mandem. Achwe aré, arək achəkə ne bo abhen bábhəbheri senta wu, anəŋ nəkə beghə enyŋ ene bákə chəŋ ntá Yesu. <sup>59</sup> Bəbati bachiäkap Mandem ne bö echémé batəŋá manyé bachak mankem bərə yaŋ bö abhen bákway bebhat Yesu barak amuet enyu ene bó bábhəŋ mbi beway yi. <sup>60</sup> Ke báke bhəŋ yě mbi. Beyă bho báfú bərə sėnse amuet Yesu, ke yě mmú kerem enyŋ ene ékway beku be mángwáy yi. Étaré nókó, bo bati apay báfú báté besí batəŋá manyé, <sup>61</sup> bərəm be,

“Yí wu arem be äkwáy memokoti ekerákap Mandem ampét ante yó ndü manywəp arat.”  
<sup>62</sup> Mũngo bachiäkap afate arem ntá Yesu be, “Ōbhíkí bhón yěnyiy bekeme ndü menyiy ebhen böbhen bárəm be əku?”<sup>63</sup> Yě nó, Yesu achəkwə kpák, ake rem yěnyiy. Mũngo bachiäkap Mandem arem be, “Ndü nnyén Mandem ane achi nepém mpoknkem, ghati bhesé tetep mbák wə ke óchí Mpepe Mandem afyé nyaka bariep be ätò, Mmə Mandem.”  
<sup>64</sup> Yesu akeme be, “Échí mbə enyü órémé. Ke ðijí ká bé mpok átwò ane bəghə chəy Me Mmu mfú ntá Mandem, chəkwə ndü enəkwə kefə, ebhe awónem Mandem betəy menkem. Chəy mǎngə ndü Mmu ane áfú amfay átwò amem nebháñ.”<sup>65</sup> Mũngo bachiäkap Mandem ághókó nókó enyiy ene Yesu árémé, akém nkú yi adak ndu betəy beběnti bhi. Akók bé, “Aku te anáná! Áyenti mmuet ne Mandem! Sépét séyən batísíé mántwó mándém enyiy ene yi ákú ndaká yí? Bě mankem bəghok ndü yí áyènti mmuet ne Mandem! <sup>66</sup> Bǎrem be yí?” Bákéme be, “Abhəy bégul!”<sup>67</sup> Bábhó bépa yi batié besí, mándepti nəkwə. Báchák mánychy nəkwə yi nsáp. <sup>68</sup> Bákú nókó nó, mándem nəkwə be, “Ndemé kepinti Mandem, Mpepe Mandem afyé nyaka bariep be ätò, ghati bhesé enyiy ene Mandem aku wə óríní. Ghati bhesé! Agha ádébhé nó wə?”

*Píta arem be abhíkí riñi Yesu*

*(Mk 14.66-72; Lk 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-27)*

<sup>69</sup> Mpok yə, Píta abhak nefí, amem senta chókó. Ngərə ane achi mmə-betik Mũngo bachiäkap Mandem arək ntá yi arem be, “Wə nkwo óchí nyaka ne Yesu mmu Gálili wu.”  
<sup>70</sup> Ke Píta atəya besí bö abhen bachi are mankem be, “Mbíkí riñi mbəy enyiy ene órəm nə.”  
<sup>71</sup> Étáré nókó, áfú arək anyübhá ené senta. Aré, mmə-betik Mũngo bachiäkap Mandem achák, ághó nókó yi arem ntá bo abhen bachi aré téé be, “Tánkwəne achí nyaka nkwo ne Yesu mmü Násáret wu.” Mmə betik anefú wu nkwo abhak chi ngərə. <sup>72</sup> Píta apet atəya, kpát, ayiki be, “Mandem arinji, mbíkí riñi mónkwə wu.”<sup>73</sup> Ébhíkí tat, bo abhen bachi are téé bákókósi mmuet ne Píta barem be, “Nsé apu are, wə nkwo óchí mmü amət ndü nkwo bho Yesu mmü atú Gálili wu. Eyəyónyuy ye éti wə.”<sup>74</sup> Ndəy ane, Píta arem be, “Mandem ántémsí me mbák məšə chi nsé! Mbíkí riñi mbəy mmu wu!” Témté wu, nném nkək akók.  
<sup>75</sup> Píta atik enyiy ene Yesu ághátí nyaka yi be, “Nkək aperé kók, chəy óndem ndəy érat be öbhíkí riñi me.” Afú nefí, adi kebho, ne beyə basémé anti.

## 27

*Bárók ntá Páilet ne Yesu*

*(Mk 15.1; Lk 23.1-2; Jn 18.28-32)*

<sup>1</sup> Néyí nókó, böbati bachiäkap Mandem ne böbati etək báchókə betí betí báká eyəy émət enyü bábhónjə bekwə be mángwáy Yesu. <sup>2</sup> Báchyé eyəy be mángwót yi. Bafyé yi ngem amə, básót bárók ntá Páilet, mmu Rom ane achí nyaka góbhanə atú Judéya mpok yə.

*Júdas asuri*

*(Bk 1.18-19)*

<sup>3</sup> Júdas mmu átí Yesu ághók nókó bé bábhəy beway Yesu nedí kebho néjwí yi anti éti epəndak ene yi ákú. Asət nkáp silbha bebhók esa nsem byo ane báchyé yí anti Yesu arək békéme ntá böbati bachiäkap Mandem ne böbati etək. <sup>4</sup> Ágháká nókó besí ebhap arem be, “Nkə-bebú ndu ntí mmu ane ábhíkí ku yěnyiy, kpate bátwə way yi.” Bákéme yí be, “Eyo éyinjí bhesé ná? Esəyəri eye ke échí.”<sup>5</sup> Júdas aták nkáp wu amik amem ekerákap Mandem, afú arək asuri. <sup>6</sup> Böbati bachiäkap Mandem bárók bábwópti nkáp wu, bárəm be, “Nkáp ane chí nkáp manəy ne ebhé eyese ébhíkí ka be mánychém nkáp manəy ne ane ekerákap Mandem.”<sup>7</sup> Báká nókó eyəy émət, básót nkáp wu bárók bákú nebhuéremik ntá ngoko bete ndu bébhéme nəkwə mankwə. <sup>8</sup> Éti eyəy ké bó bábhuét bébhinjí nebhuéremik wu bé Mmíkí Manəy kpátə echəy. <sup>9</sup> Éfákárí nókó enyuy eyəy, enyiy ene ndemekepinti Mandem Jeremáya árémé nyaka éfú tetep. Jeremáya arem nyaka be, “Básót bebhókó nkáp esa nsem

byo, manyũ nkáp ane mbok bo Israel bágghó be ákway béchyé ntá mmu ane ati yi. <sup>10</sup> Bákú mmik ntá ngoko-bete ne nkáp ére, nkúbhé mbə enyu Mandem ághátí nyaka me nkə.”

*Páílet are bhép* Yesu bebhep  
(Mk 15.2-5; Lk 23.3-5; Jn 18.33-38)

<sup>11</sup> Bárõñ nókó ntá Páílet ne Yesu, ate besí bhi. Páílet abhép yi be, “Wə ke óchí né Mfə bo Israel?” Yesu akeme yi be, “Échí mbə enyu óréme.” <sup>12</sup> Bõbati bachiäkap Mandem ne bõbati etək bábhó bébhát yí barak amuet, ke abhíkí keme yě eyõñ. <sup>13</sup> Ékú Páílet arem ntá yi be, “Ɖpú ghók nó beyä menyin ebhén bárəm bé əkə?” <sup>14</sup> Ke Yesu akere yenyin. Ékú gõbháno abhak maknkay tontó.

*Páílet akpót* manyé be mángwáy Yesu  
(Mk 15.6-15; Lk 23.13-25; Jn 18.39-19.16)

<sup>15</sup> Gõbhanə abhõñ nyaka epin be yěntiki mmíé, ndũ mpok Epä Nekinji, äfere mükenõñ amot ane bo báyan yí ámféré. <sup>16</sup> Mpok yə, mükenõñ amot ane bo b́aré rinji eti barak ane yí áré kə, abhak ekerékenõñ. Aka nnyén bé Barábas. \* <sup>17</sup> Beyä bhó báchéme nókó eket Páílet betí ebhə, abhép bó be, “Agha b́ayán mendó ándók, Barábas ke chí Yesu, ane bábhñji bé Mpepe Mandem afyé nyaka bariep be ätò?” <sup>18</sup> Páílet arinji nyaka sayri bé bõbati bo Israel bákem Yesu bárõñ ntá yi ne yi chí eti mpabhamík. <sup>19</sup> Éfákárí nkwo be, ené Páílet áchókó bétán Yesu, ngoré ywi ató mmu ntá yi ne eyõñ be, “Dõ mmu wu ándók. Achi chak. Ngo kenó ekén kére sõñori me eti yi ndũ beti ebhén béfúéré.” <sup>20</sup> Mpok yə nə, bõbati bachiäkap ne bõbati etək b́aré ghati beyä bhó abhen báchí aré bé báké rə bebhep Páílet ándó chí Barábas ándók, anchye betan be mángwáy Yesu. <sup>21</sup> Ékú Páílet apet abhép bó be, “Ndũ bõbhen bati apay, ane b́ayán ndó ándók chí agha?” Bábík be, “Barábas!” <sup>22</sup> “Nkú yi ne Yesu mmu bábhñji bé Mpepe Mandem afyé nyaka bariep be ätò?” Bó mankem bábhó bébík be, “Dem mángó yi ndũ ekotákátí!” <sup>23</sup> Ke Páílet abhép bó be, “Ntiki ebéptí ndak yi ákú?” Bó mankem bápét bábhó bébík be, “Dem mángó yi ndũ ekotákátí!”

<sup>24</sup> Páílet ághó nókó bé yí ächõñti chí mpok ne bé ebyək ébho békwén, arem mántwó yí ne manyiep ndũ enyin. Asot manyiep amə aso amə amem besí beyä bõbhə andem nõkə be, “Me mbíkí bhõñ amə ndũ newú mmu ne. Newú eni néyinjí chí bhél!” <sup>25</sup> Bó mankem bákéme be, “Də manõñ ami ámbák bhesé antí, ne bõ bhesé!” <sup>26</sup> Páílet aferé ye Barábas mmũ bo Israel ne bõbati bhap báyan yi amfere. Achye eyõñ bé batemé nenu mánden Yesu ne ékpá, mánsot yí, mándək, mángó ndũ ekotákátí. †

*Batemé nenu b́aré yəkə* Yesu  
(Mk 15.16-20; Jn 19.2-3)

<sup>27</sup> Batemé nenu Páílet básót Yesu b́arók amem áchá ywi ne yí, batemé nenu báchák mankem ndũ eká batemé nenu eyap bátwó nkwo b́akáp Yesu. <sup>28</sup> Báyók nkú yi amuet, básót nkú chu báfyé yí amuet. ‡ <sup>29</sup> Básót bõbatábhénək nsěnsé mání mbə ntá kefə báfyé yí antí, básót enəkəfú báfyé awónem aywi. Bábhó bétép mánén besí ebhi máñəkə nõkə yí be, “Acha mfə bo Israel, kenókó kéchí eke eta!” <sup>30</sup> Bákú nókó nó, b́apáti yí batié amuet, b́afõñ enək eyə yi awə bákébhə bedepti yi anti ne yə. <sup>31</sup> Bápəbhə nõkə beyəkə yi, b́afére nkú chu yi amuet, básót ayi yimbõñ bákéme yi amuet. Básót ye yi b́arók bego ndũ ekotákátí.

*Bágó Yesu ndũ* ekotákátí  
(Mk 15.21-32; Lk 23.26-43; Jn 19.17-27)

<sup>32</sup> Ené b́afú eket Páílet bárõñ, bátémeri mmu etək Sírene fú ambi ane áká nnyén bé Símun. Bájire yí ápókó ekotákátí Yesu. <sup>33</sup> B́arók ebhak ené bábhñji bé Golgóta, nó chi

\* 27:16 Ndũ mbok bekátí, básin chí Yesu Barábas. † 27:26 Ekpa: Ekpa yə ebhõñ nyaka senõñ anti. ‡ 27:28 Báfyé yi nkú chu amuet ndu beyəkə yi be achi Mfə.

“Nebhuet Enkónti.” § 34 Aré, batemé nenu básót enyij ene énen mbə mbənya, \* báfyé ndü mmem báchyé yí ányú. Ághókótí nókó mó, ake ka ményú yě ndu báyan nyaka be yi anyu mo. 35 Básót Yesu bágó ndü ekotákátí. Batemé nenu abhen bágó yi ndü ekotákátí, báguép ebháñá béríñi enyü bábhón békóre nden eyi be yěntiki mmu wap ambəñ amət. 36 Báchóko ye amik mámbabheri nəkó yí. 37 Básij enyij ene Yesu ákú ke bágò yí ndü ekotákátí, ndü ebhók enək. Bágó ebhók enək eyə ndü eko amfay ntí aywi. Enyij básij aré ébhák be, “Né chí Yesu, Mfə bo Israel.” 38 Bágó ngébhé ntantañ amət ndü eyi ekotákátí ebhe awónem Yesu. Bákú enyu émót ne achák ebhe awəghə yi. 39 Bo abhen báfuere fuet, bágħaka nyaka are mánte, mámək ne bati, mánsəkoti yi ne mándeme nəkə be, 40 “Wə mmu ókway memokoti ekerákap Mandem, ne ónte yó ndü manywəp arət! Pemé mmuet eye mbák əchí Mmə Mandem! Fú ndü ekotákátí sep amik séngó!” 41 Bəbati bachiákap Mandem ne batəñ ebhé Mandem ne bəbati etək bərə way nkwo yi, mándeme nəkə be, 42 “Ápəme nyaka bo báhák, ke apú kway bepeme mmuet yi! Pú yí achi Mfə bo Israel? Ámfá ndü ekotákátí ansep amik, chəñ sənoko yi. 43 Asíkí ntí ne Mandem. Mandem ampeme yi néne mbák əyan bepeme yi, mbənyune arem be achi Mmu ane áfú ntá Mandem.” 44 Baghép abhen bágó ndü ebhap beko mbə yí, bərə so yí nkwo ne nsək enyu émót.

*Yesu agú ndü ekotákátí*

*(Mk 15.33-41; Lk 23.44-49; Jn 19.28-30)*

45 Égháká nókó nkárénká byo ne epay ne ngósí, ejuri ékwén etək enkem. Ebhák kpáte nkárénká érat ne ngósí. 46 Égháká nókó mbə nkárénká eyə érat ne ngósí, Yesu abik arem be, “Eli, Eli, lama sabatani?” Nó chi, “Mandem wa, Mandem wa, ndaká yí ófére ntí ne me?” 47 Mbək bo abhen báté kékwót báyiñi, bágħók nókó ndü Yesu ábíki enyu eyə, bərə rem ne bati be, “Ābhijí Elájia!” 48 Ntemé nenu amət ajet témté arək asət ekuchá fofok asebhé ndü echyé mmém, asət akpañ anti mónək, asá amfay ntá Yesu, bechye yi anyu. 49 Ke abhénéfú bərə rem be, “Dó yi séngó mbák Elájia átwə bepeme yi!” 50 Yesu abik ndəñ achak, arə efójó yi awó Mandem.

51 Nkúbhé mpok yə, ekát ene echi amem ekerákap Mandem égháre bebhək bepəy befu amfay beghaka amik. Mmik anyíkisi, ketarábhé kérákátí. 52 Manem ánéne, Mandem akə beyə bo Mandem abhen mánáj bágú nyaka bapetsem ndü nepém. 53 Báfú amem manem ayap, ne Yesu ápéré nókó nsem ndü nepém, bo Mandem bhə bərək Yerúsalem. Beyə bhə bágħó bhə. 54 Múngo batemé nenu ne batemé nenu abhen bachi ne yi bábħabheri Yesu bágħó nókó ndü mmik ányíkisi, bágħó menyij béchák ebhen béfákári. Bechay békém bhə tontó. Bábħó berem be, “Achí mbə Mmə Mandem tetep!”

55 Beyə bagħoré bábħák are nkwo. Abhen bákəñə nyaka Yesu befu te atú Gálili mánkwak nəkə yi, babhak téé, nekə nesie, mámkpəkə nəkə. 56 Mbək bagħoré bhə bábħák María mmə etək Mágdala, ne María nnə Jems ne Joséf, ne María ngərə Sebedi, nnə Jems ne Jəñ.

*Bábhéme Yesu*

*(Mk 15.42-47; Lk 23.50-56; Jn 19.38-42)*

57 Mmü nkáp amət afü nyaka etək Arimátia. Aka nnyén be Joséf. Abhak nkoñə Yesu amət. Égháká nókó beku, 58 arək ntá Páilet be anchye betañ amfere erene Yesu ndü ekotákátí. Páilet achye eyəñ bé mámféré Yesu ndü ekotákátí manchye yi. 59 Joséf asət ye Yesu anép ne ésienden nkə. 60 Joséf abhəñ nyaka nnem nekə enén yi átémé ndü setárebhé. Arək abheme Yesu ndü nnem eni nə. Abijiri ye erem ntay áchók nnyü nnem, agure. 61 María, mmə etək Mágdala ne María achák, bábħák kékwót chókó mánjijə nəkə nnem.

*Páilet ató bo be mámbábhéri nəkə nnem Yesu*

§ 27:33 Nebhuet wu achi nyaka chi njie ane achi amik mbə ĩnkónti. \* 27:34 Enyij ene énen mbə mbənya echi nyaka mbə babhé amen bó báyan be ánkə yi ake ghok beyə bebe.



<sup>62</sup> Néyí nókó, ndü nywòbhé neywěmuet bo Israel, bōbati bachiäkap Mandem ne bōnkwo Fárisi bārók bátémeri Páilet. <sup>63</sup> Bárem be, “Eta, sébhíki re ghokantik be mmü nsé wu arem nyaka be ndü manywop arat yi apetnsem ndü nepém. <sup>64</sup> Éri ye be ónchyé eyon bo mandok mambabheri nako nmem eni kpáte manywop arat amfuet. Bakojo bhi bákway beron mángep yi mámpokò, mándok, mámbò ye beghati bho be yi apetnsem ndü nepém. Ne mbák émfákári nó, nsé yap yo achonji menyin ancha nsé ane mbi.” <sup>65</sup> Páilet arem be, “Yini batemé nenu no. Sot ka bhó mándok mámbábhéri nókó nmem mbò enyü bãyan.” <sup>66</sup> Báró ye barok báfyé erin ndü ntay, ne báró bo are be mambabheri nako nmem.

## 28

*Yesu apetnsem ndü nepém*

*(Mk 16.1-10; Lk 24.1-12; Jn 20.1-10)*

<sup>1</sup> Nywòbhé neywěmuet bo Israel néfueré nókó, María mmò etok Mágdala ne María achák, báfú ntinywop, ené mban abhíki re kanari ndu beron beyini nmem Yesu. <sup>2</sup> Éfákári bé ángel Mandem áfú amfay ásèp amik, abiniri ntay aferé anyunnem, achokò aré. <sup>3</sup> Besí ángel Mandem wu béré ghoo mbò miámian, nden eyi éndiere nako pépèpèp mbò etokofion. <sup>4</sup> Babhabheri nmem béré wet ne becháy ne bārōp mbò bawú. <sup>5</sup> Ke ángel arem nta baghoré be, “Báké chay. Ndíni bé bãyan Yesu mmu bágó ndü ekotákati. <sup>6</sup> Apú fá. Mandem akü yi apetnsem ndü nepém nkúbhé mbonyu yi areme be ebhon befakari. Twó ká ghò nebhuet ane bábhúré yi. <sup>7</sup> Dók yé ka áyák mǎngátí bakojo bhi be apetnsem ndü nepém ne achi be ambi aron atú Gálili. Chon mǎngó yi are! Nnan ngati no bhe.” <sup>8</sup> Baghore bho báró nebhuet ane nmem nechi ntiét ntiet. Becháy békém bò, ke manák nkwo ajwi bho anti. Bájét barok béyan bakojo Yesu be mǎngátí bho enyini ene ángel Mandem ághátí bho. <sup>9</sup> Ndu bārōn, bápère ghò, Yesu atemeri bho, arem be, “Mandem ámbák ne bhe!” Bárók bákwen amik besí bhi bábhó bekem bekak ebhi mánchye nako yi kenókó. <sup>10</sup> Yesu aghati bho be, “Báké chay. Dók ká ghati bakojo bha. Ghatí ká bho be, mándok atú Gálili. Chon mǎngó me aré.”

*Babhabheri nmem bārók bǎghátí enyini ene efakari*

<sup>11</sup> Ené baghoré bho bārōn, éfákari be mbok bo abhen bábhàbheri nmem bārók Yerúsalem bǎghátí bōbati bachiäkap Mandem yéntiki enyini ene efakari mpok ángel Mandem ásébhé átwó ndü nmem. <sup>12</sup> Bōbati bachiäkap Mandem báchókò ne bōbati etok, báká eyon émot, báchyé bho beyá nkáp ndü beson. <sup>13</sup> Bǎghátí bho be, “Ghatí nókó ká bho chi be bakojo bhi bátwó ne beti, mpok sékwéné kenó, bǎghép yi, bápókò bārók. <sup>14</sup> Mbák góbhanò ángók ndak ane, chon séndini ndü séchòk nnyu ywi be nti nendi yi amem, enyu ené bãpu chwe ndü esonari.” <sup>15</sup> Babhabheri nmem básót ye nkáp beson wu, bārók bákü mbò enyü bōbati bǎghátí bho. Ne mbok yo bé bakojo Yesu bǎghép yi ghep ké bo Israel bábhúét beghati bo kpaté echon.

*Yesu aton mmuet ntá bakojo bhi*

*(Mk 16.1-10; Lk 24.1-12; Jn 20.1-10)*

<sup>16</sup> Bakojo Yesu abhen bati byo ne amot báró ye bārók atú Gálili ndü njie ane Yesu ághátí nyaka bó mándok aré. <sup>17</sup> Mpok bǎghó yi, bákwen amik babho bechye yi kenókó. Ke mbok ayap bare makati mbák, sayri sayri, Yesu ke bō bǎghò no. <sup>18</sup> Yesu akokosi mmuet ne bhó, aghati bho besí ne besí be, “Etaya achyé me betan menkem amfay yéntiki enyini ne yéntiki mmu awu amfay ne fá amik. <sup>19</sup> Dók yé ka, mǎnkú be bō betok menkem mámbak bakojo bha, mǎnjwiti bho ndü nnyén eta, ne nnyén Mmò, ne nnyén Efónó Bedyere, <sup>20</sup> mǎnton nókó bho be mǎnkú yéntiki enyini ené ngátí be mǎnkú nako. Ne nchí bhák ne bhe mpoknkem, te ndü ngwenti mmik.”

## Mbok Ndíndí mbonyu

Mák  
ásíjǐ

*Mbok Jǒn Njwiti ɛti Yesu*

*(Mt 3.1-12; Lk 3.1-18; Jn 1.19-28)*

<sup>1</sup> Fá chí Mbok Ndíndí ɛti Yesu Kristo Mmɔ Mandem. <sup>2</sup> Abho nyaka mbɔ enyũ ndemekepinti Aisáya ásíjǐ amem ekáti yi be, Mandem arem nyaka be, Yijǐ, chɔɔ ntó mpɔkɔntó wa wɔ ambi, be ángókó mbi ywe ke óntwɔ. ✠

<sup>3</sup> “Mmũ achi amem baso ǎbik andeme nɔkɔ bé, ‘Tɔɔtí ká mbi ane Acha áfuèt aré. Ká ka mbi ywi ambak chak.’ ”

<sup>4</sup> Jǒn Njwiti abhési nyaka amem baso angati nɔkɔ bho Eɔɔɔ Mandem be bó mántíknsen ndũ ebú bhap mánjwítí bhɔ be Mandem amfoɔɔori bebú bhap. <sup>5</sup> Beyǎ bho báfú atú Judéya ankem, ne bǔ Yerúsalem mankem mándɔk nɔkɔ ntá Jǒn ndu beghok enyij ene yi árèm. Béré su bebú bhap, Jǒn anjwiti nɔkɔ bhɔ amem Nnyén Jódan. <sup>6</sup> Nkú Jǒn abhak enyij ene baghoko ne babyɔk mpɔɔɔ baso. Mgbat ane yi ágwɔt ebho abhak nkwo bhénya ne nenyíe eni nébhak ngémtáy ne bawéré betu amen yi ághò amem baso. <sup>7</sup> Jǒn ǎrèm nyaka nkwo be, “Mmũ átwɔ me ansem ane áchá me. Mbíkí kwáy yě béchóti yi bekak bé nkájári nkubhanya bekak ebhi. <sup>8</sup> Méjwiti bhe ne manyieɔ, ke chɔɔ yí anjwiti bhe chí ne Efojɔ Bedyere.”

*Jǒn ajwiti Yesu, Satan amɔ yi*

*(Mt 3.13-4.11; Lk 3.21-22, 4.1-13)*

<sup>9</sup> Ndũ mpok yɔ, Yesu afú Násáret atú Gálili arɔk Jǒn ajwiti yi ndũ Nnyén Jódan. <sup>10</sup> Nefú Yesu afú anyén, aghó ndũ nebu nénéne, ne Efojɔ Mandem asɔt mkpá ebhóɔɔ aseɔ yi amuet. <sup>11</sup> Eɔɔɔ ɛfú amfay éré rem be, “Wɔ ɔchí Mówa. Nkɔɔ wɔ tontó. ǎchye me beyǎ maɔák.” <sup>12</sup> Témté wu, Efojɔ Mandem akɔ yí arɔk amem baso. <sup>13</sup> Abhak aré ndũ manywɔp besa bepaya Satan amɔ nɔkɔ yí. Nnya ebébé ébhák aré nkwo, ke bɔángel Mandem báchye Yesu nekwak.

*Yesu abhijǐ baghok abhen mbi bati anwi*

*(Mt 4.12-22; Lk 4.14-15, 5.1-11)*

<sup>14</sup> Ené mánáj bákémé Jǒn báfyé ekerékenɔɔ, Yesu arɔk atú Gálili abho beghati bho Mbok Ndíndí Mandem, <sup>15</sup> andeme nɔkɔ be, “Mpok ane Mandem ábhak ne bho mbɔ Mfɔ wap arɔp chi kekwo. Tík ká nsem ndũ bebú ebheka, máńókó Mbok Ndíndí!” <sup>16</sup> Ené Yesu ákò nepaká Manyu Gálili, aghó Símun ne mómayi Andru ndũ báguèɔp beyǎ nkáp ndu beway nsi mbonyune báchí nyaka bawansi. <sup>17</sup> Yesu arem ntá yap be, “Twó ká mámbák bakoɔ bha ne chɔɔ ntɔɔ bé enyũ báku bé bo báchák mambak bakoɔ bha.” <sup>18</sup> Témté wu, bárɔ beyǎ nkáp yap bakoɔ Yesu. <sup>19</sup> Átén nókó mmuet ambi mandú, aghó Jems ne mómayi Jǒn, bǔ Sebedi. Báchí nyaka amem áchwí mángoko nɔkɔ beyǎ nkáp yap. <sup>20</sup> Neghó Yesu aghò bhɔ, abhijǐ bhɔ be mankoɔ yi. Báró etayap Sebedi amem áchwí ne bǔ betik, bákóɔ yi.

*Mmu ane efojɔ ebúbu échye esɔɔɔri*

*(Lk 4.31-37)*

<sup>21</sup> Yesu ne baghókó bhi bárók etɔk Kapěnaum. Néyí nókó ndũ nywɔbhé neywemuet bo Israel, Yesu arɔk téé ekeré nenikimueti eyap abho betɔɔ Eɔɔɔ Mandem. <sup>22</sup> Bo abhen bachi

are bábhák maknkay tontó ěti enyu ene yi átòh. Ātòh nyaka mbò mmu ane árèm émay, puyě mbò batòh ebhé Moses. <sup>23</sup> Bápére ghò, mmu ane efóhó ebúbu éshòrì atwó achwe amem ekeré neníkímuetí are bik bé, <sup>24</sup> “Yesu, Mmu Násáret, òbhòh yí beku ne bhese! Òtwo fá beway bhese? Ndíhí mmũ wò óchí. Óchí Mmu Nyájá ane Mandem ától!” <sup>25</sup> Yesu asáy Efóhó yò be, “Kusí! Fú yi amuet!” <sup>26</sup> Efóhó ebúbu ényíkisi yi gboghògbok, ébik ne betañ, éró yi. <sup>27</sup> Bò mankem bábhák maknkay, ne bábho bebhep bati be, “Ené enyu echi ná? Chi enyũ netòh enen nekò ke? Mmũ-ne abhòh betañ ebhen ásay befóhó bebúbebu ne méngok yi!” <sup>28</sup> Mbok Yesu atíh ataka atú Gálili ankem.

*Yesu abú beyă bömame*  
(Mt 8.14-17; Lk 4.38-41)

<sup>29</sup> Yesu áró nókó ekeré neníkímuetí bo Israel ne baghókó bhi, báròk téé ndũ eket Símun ne Andru. Jems ne Jón bábhak ne bhó. <sup>30</sup> Neshwe Yesu áchwé anywóp, bággháti yí be nno ngòré Símun achí bhúré ne mbúép amuet. <sup>31</sup> Yesu aròk nepakámuet eni akém yí ndu awó akwak yí afate achòkò chókó. Mbúép wu ámay. Abho mene bhò. <sup>32</sup> Égháká nókó beku, ené mmok ánémé, bo béré sòt bömame mankem ne abhen befóhó bebúbebu bésòhòri mándòk nòkò ntá Yesu ne bhó. <sup>33</sup> Etòk enkem érók échem ambinywóp. <sup>34</sup> Yesu abú beyă bo abhen bábhòhó mame menyu ne menyu. Abók beyă befóhó bebúbebu bérò bhò. Yí kekà be bó méndem yěnyìh mbònyune bérìhì nyaka mmũ yi achi.

*Yesu are ghati Mbok Ndíndí atú Gálili*  
(Lk 4.42-44)

<sup>35</sup> Neyí nókó, Yesu afate krañwák, aròk nebhuet ane bo bápú are, are níkmuet. <sup>36</sup> Ébhíkí tat, Símun ne mamæere bhi báfú béré yañ yi. <sup>37</sup> Bágghó nókó yi, bárem ntá yi be, “Yěntiki mmu àyàh wò.” <sup>38</sup> Yesu akeme bhò be, “Sébhòh beròh ambi ndũ betòk bechak ebhen bechi fá kekwo. Mbòh bégháti Eyòh Mandem árè nkwo mbònyune ěti yò ke ntwó.” <sup>39</sup> Yesu abho ye beko atú Gálili ankem angati nòkò bhò Mbok Ndíndí amem bekeré neníkímuet bo Israel, ankũ nòkò befóhó bebúbebu ebhen bésòhòri bhò mémfu bó amuet.

*Yesu abú mmu ebhanákwa*  
(Mt 8.1-4; Lk 5.12-16)

<sup>40</sup> Ewak émòt, mmu ebhanákwa amòt aròk akwén yi beka abho berem be, “Eta, mbák òkòh, òkway beku me ntájh.” <sup>41</sup> Yesu aghó yi ntínso. Anyabhe awò, atòk yi, arem be, “Nkòh, ebhanákwa ye émay!” <sup>42</sup> Témte wu, ebhanákwa yi émay, atañ. <sup>43</sup> Yesu aya yí batú ansemti nòkò <sup>44</sup> be, “Ké ghati yě mmu enyìh ene éfákárí, ke dók ntá nchiakap Mandem be yi ángò be ebhanákwa ye émay. Ánájh ámbýó wò, óndòk, ònchye ye akap ntá Mandem bekoño ebhé Moses. Chòh eyò émbak enyìh ene étòh bhò be ebhanákwa ye émay.” <sup>45</sup> Yě nò, ndu áròh, are ghati bhò mbànkem enyìh ene efakari. Akũ Yesu keperè kwáy bechwe etòk kroñoròh. Aròp chi bhesé bhesé ndũ mbanj ene bo bápú aré. Yě nò, bo béré fú mbàñ ne mbanj mándòk nòkò ntá yi.

## 2

*Yesu abú mbéntí*  
(Mt 9.1-8; Lk 5.17-26)

<sup>1</sup> Ansem mpây manywóp, apetnsem Kapñnaum ne mbok ataka mbànkem bé Yesu achí etòk. <sup>2</sup> Beyă bo báròk eket ené yi achi aré, enyu ené epok épú nyaka besòh ekak, yě chí nefí. Yesu are ghati bhò Eyòh Mandem. <sup>3</sup> Ndu árèm nò, bò bati anwi bátwó ne mbéntí amòt ane bápókó ndũ bekpaka. <sup>4</sup> Ke bó kebhòh mbi ane báfuet mánchwe anywóp ěti beyă bhò. Báko amfay eket mánene mbok aré, básebe ye bhæere ndũ bekpaka bhi nenti bhò, besí Yesu. <sup>5</sup> Yesu ághó nókó enyũ neka enén bábhòhó ne yi, aghati mbéntí wu be, “Mówa, mfóhórí bebú bhe.” <sup>6</sup> Mbòk batòh ebhé Moses abhen báchí nyaka aré chòkò báre bhep mmuet eyap be, <sup>7</sup> “Agha né? Enyìh ene yi árèm chi nsòk ntá Mandem! Mandem aywínti ke ákway befoñori bebú mmu!” <sup>8</sup> Témte wu, Yesu aríhì nkaysi yap, abhep bhò be, “Ndaká

yí bǎkǎysi menyũ menyĩy ebhǎ? <sup>9</sup> Enyĩy ene echi wikirik berem ntá mbéntí-ne chí ené? Berem be ‘Mfónórí bebú bhe’, ke chi, ‘Faté pǎkó bekpaka ebhe kǎ?’ <sup>10</sup> Ke chǎy nkũ mǎndĩyĩ be, Me Mmu mfú ntá Mandem mbǎy betay fá amik ndu befonjori bebú bho.” Arem ntá mbéntí wu be, <sup>11</sup> “Nchí ghati wǎ, faté pǎkó bekpaka bhe gure!” <sup>12</sup> Bápére ghǎ, mbéntí wu afáté kperer, apǎkǎ bekpaka bhi, afa amik. Bó mankem bábhak maknkay tontó bábho bebiti Mandem mǎndeme nǎkǎ be, “Sébhíkí re ghǎ ené enyu!”

*Yesu abhiyĩ Lévi be ámbák nkojɔ ywi  
(Mt 9.9-13; Lk 5.27-32)*

<sup>13</sup> Yesu apet arǎk nepaká Manyu Gálili. Ngémtay bo báre rǎy ntá yi, antǎy nǎkǎ bho. <sup>14</sup> Ndu ákǎ árǎy, aghó mbébhé nkabhénti amǎt chǎkǎ amem ekerébetik eyi. Aka nnyén be Lévi. Abhak mmǎ Álfeos. Abhiyĩ yi, arem be, “Tǎwǎ bhák nkojɔ wa.” Lévi afaté, abho bekojɔ Yesu. <sup>15</sup> Étǎré nǎkǎ Yesu ne bakojɔ bhi bǎré nyie nenyíé amem eket Lévi. Beyǎ babhebhé nkábhénti ne bakũ bebú bǎchák bákójo Yesu, mányie nǎkǎ nenyíé ne yi. <sup>16</sup> Mbǎk batǎy ebhé Mandem abhen bǎchí nyaka bǎnkǎwǎ Fárisi bǎghó nǎkǎ ndu Yesu ányie nenyíé ne bǎ bebú ne babhebhé nkábhénti, bǎbhép bakojɔ bhi be, “Ndaká yí yi ányie nenyíé ne menyũ bǎbhen?” <sup>17</sup> Yesu ághók enyĩy ene bǎrém, akeme bho be, “Bo abhen bapu me, bǎpú yay ngay. Bǎ mame ke báyan ngay. Mbíkí tǎwǎ bebhĩyĩ bǎ abhen bákáysí be bachi chak besí Mandem be mǎmbák bakojɔ bha, ntǎwǎ bebhĩyĩ chi bǎ bebú.”

*Enyĩy ene bǎbhébhé Yesu éti netarénsay  
(Mt 9.14-17; Lk 5.33-39)*

<sup>18</sup> Bakojó Jǎn Njwiti ne abhen nkǎwǎ Fárisi bǎchí nyaka ndũ netarénsay mpokófu. Mbǎk bho bǎrǎk ntá Yesu bǎbhép yi be, “Ndaká yí bakojó Jǎn Njwiti ne abhen nkǎwǎ Fárisi bátare nǎkǎ nsay, ke babhǎk abhe bǎpú kũ nǎ?” <sup>19</sup> Yesu akeme bho be, “Bǎkǎysi be mankǎ abhen epǎ nebhay bǎkway bebhak ndũ netarénsay? Nsé! Tǎndu mbǎyngǎré abhǎét ne bhó, bǎpú kway betat nsay. <sup>20</sup> Ke mpok átwǎ ane bǎfere mbǎyngǎré ntá yap. Chǎy mántare nǎkǎ nsay mpok yǎ.” <sup>21</sup> Yesu atém bó nekay enen be, “Yǎ mmu apú kway besǎt ebhókónden nkǎ bechok mbok ndũ esí nden, mbǎnyune mbák ánkũ nǎ ebhókónden ane nkǎ éyati, ane nsí andaka, mbok ámpet anchik ancha. <sup>22</sup> Ne ntá bo abhen báfyè mmém ndũ bebhǎ nkǎwbhénya, mmũ apú kway befyé mmém bako amem esí ebhǎ nkǎwbhénya, mbǎnyune, mbák ánkũ enyu yǎ, mmém bako ákũ esí ebha énsen, enchǎyǎ, mmém andǎk amik. Báfyé mmém bako chi amem ebhǎ nkǎwbhénya ene ekǎ.”

*Enyĩy ene bǎbhébhé Yesu éti nywǎbhé neywǎmǎet bo Israel  
(Mt 12.1-8; Lk 6.1-5)*

<sup>23</sup> Éfákári be, Yesu ne baghǎkǎ bhi bákǎ mǎmfuere nǎkǎ amem nkǎ nchwi ndũ nywǎbhé neywǎmǎet bo Israel. Ené báfuét, baghǎkǎ bhi bábho bekuer enyũ nchwi yǎ. <sup>24</sup> Mbǎk bǎ nkǎwǎ Fárisi bǎghó nǎkǎ nǎ, bǎrem ntá Yesu be, “Yĩyĩ, baghǎkǎ bhe bákũ enyĩy ene épú chak beku ndũ nywǎbhé neywǎmǎet!” <sup>25</sup> Ke Yesu akeme bho be, “Bǎbhíkí re pay amem Ekáti Mandem enyĩy ene Mfǎ Debhít ákú mpok yi áyan enyĩy menyie ndũ nsay ákémé yi ne bǎbhi? <sup>26</sup> Achwe nyáká amem ekeré Mandem anyié nenyíé enen bǎchyé mbǎ akap ntá Mandem. Achye ntá bǎbhi nkǎwǎ, mányíé, ené ebhé ébhíkí ka nyaka be mmu achak anyie, ebhikifuet nkǎbetik amem ekerákap Mandem. Éfákári nǎ ndũ mpok ane Abiata achi mǎngo ndũ ekerákap Mandem.” <sup>27</sup> Bérǎy ndũ ngwenti, Yesu arem ntá yap be, “Dĩyĩ ká be bǎghoko nywǎbhé neywǎmǎet éti nkǎwǎ, bǎbhíkí ghoko nkǎwǎ éti nywǎbhé neywǎmǎet. <sup>28</sup> Me Mmu mfú ntá Mandem ké mbójó ye berem enyũ mmu abhǎyǎ beku ne ebhé ene éyĩyĩ nywǎbhé neywǎmǎet.”

## 3

*Yesu abú mmu ane awó ágú yi ndü nywəbhé neywəmmæt*  
(Mt 12.9-14; Lk 6.6-11)

<sup>1</sup> Yesu apət achwe amem ekeré neníkímmætí bo Israel angati nəkə bho Mbok Ndíndí. Mmu amət abhak amem ekeré neníkímmætí eyə ane awó ywi ágú. <sup>2</sup> Mbək bho bábhak aré abhen báyaŋ mbi berem be bekwéné bechi ne Yesu. Bátép ye yi amík amæt beghə mbák chəŋ Yesu ambú mmü wu ndü nywəbhé neywəmmæt. <sup>3</sup> Yesu arem ntá yi be, “Fú, twó fá ambi.” <sup>4</sup> Abhép ye bhə be, “Ebhé ye se éřem be sėnkə yi ndü nywəbhé neywəmmæt? Bé sėnkə beri ke chi bebú? Chi bėpėme ke chí bechəŋti nepėm?” Bárəp kpákák. <sup>5</sup> Nti nébé Yesu tontó. Abhaŋari ayiŋi bhó mankem ne bebenti bhə mbənyune bátəŋ batí. Yě nə, abhóŋ ntínso ne mmu ane awó ágú nó yi aghati yi be, “Nyabhé awó ywe.” Anyabhe awó wu, apət ataŋ abhak mbə áchák. <sup>6</sup> Bönkwə Fárisi báfú, bárók. Bátəməri bo Israel abhen báté ansem Hérəd, bákém echeme, batí beway Yesu.

*Beyä bhó bakoŋo Yesu angəkə Manyu Gálili*

<sup>7</sup> Yesu ne bakoŋo bhi bárə bārək angəkə Manyu Gálili. Ngémtay bho báre koŋo yi. Bo báfú atú Gálili, mbək atú Judéya, <sup>8</sup> Yerúsalem ne Iduméya. Báchák báfú ebhənyen Jórdan, abhénéfú báfú atú betək Táya ne Sídən. Bo mankem abhen mámə bárók ntá Yesu ndu bágħókó menyiŋ ebhen yi ákə. <sup>9</sup> Yesu aghati bakoŋo bhi bé mántóŋtí áchwí ane yi áchwə are ndü bo baya bacha, be báké nyire yi. <sup>10</sup> Ntí abhak be anəŋ abu nyaka beyä bömame. Beyä abhen bábhuət mēme bərə nu, mányire nəkə batí, be mámbóŋ mbi betək yi. <sup>11</sup> Yěntiki mpok ane bo abhen befóŋó bebúbəbə bésəŋəri bhə bágħó nyaka yi, bákwen yi bekak mámbiki nəkə be, “Wə ke óchí Mmə Mandem!” <sup>12</sup> Ke Yesu asemti befóŋó bebúbəbə be, “Báké ghati yě mmu enyü mmu me nchí.”

*Yesu ayap bönto bati byo ne apay*  
(Mt 10.1-4; Lk 6.12-16)

<sup>13</sup> Étaré nókó, Yesu akó amfäy njiə, abhiŋi bakoŋo bhi mánkóŋó yi. Báróŋ nókó, <sup>14</sup> ayap batí byo ne apay, áchye bhó nnyén be bönto. Aghati bhə be, “Njap be bé mǎmbák ne me. Chəŋ ntó bhe neŋí ndu beghati bho Mbok Ndíndí Mandem, <sup>15</sup> ne chəŋ nchyé bhe betaŋ ndu bébók befóŋó bebúbəbə ebhen bésəŋəri bho.” <sup>16</sup> Manyén bönto Yesu bhə bati byo ne apay achi be, Símun ane Yesu áchyé nnyén nechak be Píta; ne <sup>17</sup> Jems, ne mómayi Jǎn, bö Sebədi [Yesu achye bhó nnyén néchák bé Boanejis, nə chi bönefaŋ]; ne <sup>18</sup> Ándru, ne Fílip, ne Batolómio, ne Mátio, ne Təmás, ne Jéms mmə Alfeyəs, ne Tadiəs, ne Símun, mfyě-betaŋ ndü barakátək, <sup>19</sup> ne Júdas Iskariot ane ábhóŋó nyaka beti Yesu.

*Betaŋ Yesu bebhíkí fú ntá Belsebul*  
(Mt 12.22-32; Lk 11.14-23, 12.10)

<sup>20</sup> Ené Yesu ne bakoŋo bhi bápətnsem anywóp, bo abhen báchémé aré, bápət baya bacha, ekə yí ne bakoŋo bhi kebhóŋ yě epok ndu ményie nenyíé. <sup>21</sup> Bö nneréket ywi bágħókó nókó nə, bábho berəŋ ndu besət yi mbənyune bərəm nyaka be, “Nti átáká yi amem!” <sup>22</sup> Mbək batəŋ ebhé Moses abhen báfú Yerúsalem báre rem be, “Belsebul, mfə befóŋó bebúbəbə, ké áchyé Yesu betaŋ bebok befóŋó bebúbəbə.” <sup>23</sup> Yesu abhiŋi bhó be mantwə ntá yi. Báróŋó nókó, abho beghati bhə ndü bakay be, “Satan ákway bebok mmæt ná? <sup>24</sup> Mbák ákóre ánkwen etək, bo mánu nəkə ne batí, etək eyə épú te. <sup>25</sup> Mbák ákóre ánkwen ndü nneréket, bo mánu nəkə ne batí, nneréket wu ákwèn. <sup>26</sup> Enyumət ke echi be mbák Satan ənù ne mmæt eyi, ákóre ákwen ndü kefə eki, ne betaŋ ebhi mémay. <sup>27</sup> Ná mmu ákway bechwe amem eket ené ntantaŋ angép menyiŋ ebhi mbák abhíkí yambi ánkém yi angwót? Ənaŋa kém yi angwót, ke ánkway beghəp menyiŋ ebhi. <sup>28</sup> Diŋí ká, ne échí tetep be bákway befóŋóri bebú bo mankem ne bebéptí beyəŋ ebhen befú bho anyu. <sup>29</sup> Ke bápú foŋori yě agha ane árəm ebúbə éti Efóŋó Bedyere. Éyď enyü bebú bėtiŋi mmu

anti, ngwenti ti.” <sup>30</sup> Yesu arem nò, mbònyune mbòk bho bárèm nyaka be, εφόρό εβύβη εσηορι yi.

*Nnò Yesu ne bõmayi  
(Mt 12.46-50; Lk 8.19-21)*

<sup>31</sup> Nnò Yesu ne bõmayi bátwó bátee nefí, báto εyoη be mámbiñí yi. <sup>32</sup> Ngémtay bo abhen báchókó bákábhé Yesu bággháti yi be, “Máye ne bõmaye báchí nefí téé báyaη wò”. <sup>33</sup> Ke Yesu akeme bhó be, “Sayri sayri, máyá chi agha? Ne ntiki bho bachi bõmaya?” <sup>34</sup> Ayibhiri mmuet ayiñi bo abhen báchókó bákábhe yi arem be, “Máya chi bõbhen, ne bõmaya chi bõbhen, <sup>35</sup> Bõ abhen bákù enyiñ ene Etaya mmu achi amfay áyaη bó mánkù ke báchí máya ne bõmaya.”

#### 4

*Yesu atém nekäy ntyëmbwot  
(Mt 13.1-9; Lk 8.4-8)*

<sup>1</sup> Yesu apet abhò betoη bo angòkò manyu Gálili. Beyä bho bákoηo yi aré báté angòkònyén. Yesu arò bhó tété, aròk achwe, achòkò amem áchwí. <sup>2</sup> Ené beyä bõbhò báté angòkònyén, abho beghati bhò beyä menyìñ ndü bakay be, <sup>3</sup> “Ewak émot, nkwanjanki amot aròk betak enyü nchwifú amem nkí ywi. <sup>4</sup> Ené yi átàk áròη, mbòk akwenti ndü mómbi ane áchí amem nkí. Kenen kétwó kébwopti yo nkem <sup>5</sup> Mbuot ácháak akwenti ndü mmik setárébhé ane ntòp abhiki ya are. Awakari achak. <sup>6</sup> Ke mpok ane mmok áfú, ásòη yó ndü bakaη ayi ábhíki kway bechwe amik sayri. Aniñti, awòsi. <sup>7</sup> Mbuot anefu akwenti ndü mmik ane tákò nsense ágò are. Achak are gó, ke tákò nsense agó áchók yo. Ake fyé. <sup>8</sup> Nchwi ácháak akwenti ndü mmik ndíndí, achak, agó, achye beyä nchwi. Nchwi ayá acha ane bápí ndoη esa nsem byo, achák ndoη besa berat, anefu ndoη besa betay.” <sup>9</sup> Ndü ngwenti, Yesu arem be, “Mmu ane áyaη beghok, ántá batú angok sayri.”

*Ntí ane Yesu árèm kepi ndü bakay  
(Mt 13.10-17; Lk 8.9-10)*

<sup>10</sup> Mpok Yesu achi aywínti, mbòk bho ne baghòkó bhi bati byo ne apay bábhak aré, bábhép yi ntí bakay ane yi átémé. <sup>11</sup> Akeme bhó be, “Ngátí bhé kponoroη menyìñ ebhen bechi bhésé bhésé èti Kefò Mandem, ke ntá bo báchák, nchí ghati bhò menyìñ chi ndü bakay, <sup>12</sup> ne ntí be,

‘Bákwayé beyiñi ne amík  
ke bápú gho yényìñ;  
mángók ne batú,  
ke keiwimem,  
bé báké petnsem ntá Mandem  
yi ámfogori bhò.’ ”

*Yesu aghati baghòkó bhi ntí nekäy ntyëmbwot  
(Mt 13.18-23; Lk 6.11-15)*

<sup>13</sup> Yesu arem ntá yap be, “Bábhiki jwimem ndü nekay enen, choη mǎnjwimem chí ndü bakay anéfu? <sup>14</sup> Mbuot ane nkwanjanki átíé, chí Eyoη Mandem. <sup>15</sup> Mbòk bho báchí mbo mbwot ane ákwéntí ndü mómbi ane achi amem nkí. Nèghok ane bágghókó Mbok Ndíndí, Satan antiñ antwó amfere yó amem batí yap. <sup>16</sup> Bo báchák báchí mbo mmik setárébhé ane mbwot achak akwenti aré. Bágghòk Eyoη Mandem mánsot yó ne mañák témté. <sup>17</sup> Ke enyü mú wu kebhoη bakaη amik. Ante kákáti ndu mómbiñí mpok. Ke mpok εσηορι étwó, bo mámbò menyok yi èti Eyoη Mandem ene yi ánókó, amfere amó témté. <sup>18</sup> Bo abhénéfú báchí mbo mmik ane ábhóηó tákò nsense. Bágghòk nkwo Eyoη Mandem, <sup>19</sup> ke basémé èti menyìñ mmik atwó nókó yi anti, ne ngonó nkáp, ne ekwak bebhòη menyü menyìñ bechak menkem, angòkòntik Eyoη Mandem ene echi aré, yo kekwaκ yi ndü nepém eni. <sup>20</sup> Ke bo

bachak báchí mbə mbwət ane ákwéntí ndű mmik ndíndí. Bághòk Eyə Mandem, mányu kepem ndű bapém ayap. Mbuət amət anchye mbwət nkə ane aya acha ane bapi ndəy esa nsem byo, achák ndəy besa bérát, anefú ndəy besa betay.”

*Nekăy eróŋó ené bádúré*

*(Lk 8.16-18)*

<sup>21</sup> Yesu arək ambi berem be, “Bádure eróŋó mánsət enyih mankuti ke? Bádure eróŋó mánten antené bekək ke? Pú bádure erəŋə mánte chi ndű nebhúét ane báte erəŋə?”

<sup>22</sup> Chəŋ mánkə yəntiki enyih ené echi bhésé bhésé emfu kponorəŋ. Ne chəŋ mánene ene bákúti. <sup>23</sup> Mbák mmu abhəŋ batú béghok mbaŋ, ángók sayri!”

<sup>24</sup> Yesu apət aghati bhə be, “Tá ká batú ndű menyih ebhen bəghòk! Enyu óyènti ənchye ntí, nkúbhé enyu yə ke báyènti mánychye wə. Báperé chye wə, mámaka écháak aré, <sup>25</sup> mbənyune, mmu ane ábhóŋó enyih, mámaka yi écháak. Ke mmű ane ábhíki bhəŋ yənyih, yə chí mandú ane yi ábhóŋó, chəŋ mánsət mamfere ntá yi.”

*Nekăy mbwət ane ágò*

<sup>26</sup> Yesu arək ambi berem be, “Kefə Mandem kéchí mbə enyih ene éfákári ndű mpok ane nkwananki átíè mbwət ebhi. <sup>27</sup> Beti bégə, ambure kenó. Néyi nókó, amfate, ankə, ankə nkə menyih. Mbuət anchak, ango nkə, ke yi kerih ndu éfákári. <sup>28</sup> Mbuət ane áchí amik áchak ndű mmuet yi ango nkə, kpát anchye ane nkə. <sup>29</sup> Mpok áŋəŋ ánkway, áto bə betik ne ngak témté, mándək mámféré yó ebhi.”

*Nekăy sepem mónək móstat*

*(Mt 13.31-32, 34; Lk 13.18-19)*

<sup>30</sup> Yesu achəkə abhép bhə be, “Kefə Mandem fá amik kechi mbə yi? Chəŋ sénsət ntiki nekay betəŋ enyu kə kechi? <sup>31</sup> Kéchí mbə mósepeménək ane bábhiŋi be móstat. Ségupsi sécha kepeménək kécháak kenkem fá amik. <sup>32</sup> Yə nə, mbák mmu ánsət só ampi, séchək, séngó, enək énichik ácha bəmenək bácháak mankem, ne éngat batáp enyu ené kenem kétwə kente manyay ndű batábhé yi.”

<sup>33</sup> Yesu asət beyə bakay mbə enen ndu betəŋ bho mpoknkem enyu ené bákway bejwimem. <sup>34</sup> Yi ke ghati bhə yənyih ené abhíki tém nekay. Ke mpok ane yi ábhák aywintí ne bakoŋo bhi, anene yəntiki enyih kponorəŋ ntá yap.

*Yesu aku mbúép atəŋatəŋ ákwen chák*

*(Mt 8.23-27; Lk 8.22-25)*

<sup>35</sup> Égháká nókó beku ndű nkúbhé ewak eyə, Yesu arem ntá bakoŋo bhi be, “Sémpé séndók ebhə manyu ené awu.” <sup>36</sup> Bárə ye beyə bho, bətemeri Yesu amem áchwí, bábho bérəŋ ne yi. Báchwí ácháak ané áchí nyaka aré áre koŋo bhó. <sup>37</sup> Báperé ghó mbúép atəŋatəŋ átwə, áku mpérényen ébho bedep áchwí, manyier anchwe nkə amem, kpát árəp kekwtə bebət. <sup>38</sup> Ke Yesu abhak anet áchwí. Anyəŋá nyaka ntí ndű enəkónti, ambure nkə kenó. Ke baghəkó bhi bárók máŋéme yi bárem be, “Ntəŋ, ébhíki yih wə bé sétwə gu anyén-é?”

<sup>39</sup> Yesu afaté asáy mbúép arem be, “Mbaŋ ánkwen!” Aghati nnyén be, “Kwen tí!” Mbúép ámay, mbəŋ akwen chák. <sup>40</sup> Yesu arem ye ntá bakoŋo bhi be, “Bəchay enyune ndaká yí? Bəbhíki re bhóŋ neka ne me?”

<sup>41</sup> Bəcháy bəpet bekem bó tontó. Bábho bebhep bati be, “Ntiki enyű mmú ne? Yə chí mbúép ághòk yi, mpérényen éngok yi!”

## 5

*Yesu aku befóŋó bebúbebu berə mmu ane bə besəŋəri*

*(Mt 8.28-34; Lk 8.26-39)*

<sup>1</sup> Yesu ne baghəkó bhi mánók ye bárək ebhə manyu Gálili echak, báchwəp angəkonyén, kekwtə ne atú Gerása. <sup>2</sup> Nefú ane Yesu afú amem áchwí asebbe angəkonyén, mmű amət ane befóŋó bebúbebu bésəŋəri afú ndű nebhúéré manem arək atemeri yi. <sup>3</sup> Áchəkə nyaka

chí ndũ manem ne yě mmu kepere kwáy begwot yi yě chí ne ngem. <sup>4</sup> Báfyé nyaka yi beko beka ne ngem amó. Ke ngem eyó éré kiti kiti ne beko méndakati nòkò. Yě mmu kebhoj betaj ebhen ákway bekem yi. <sup>5</sup> Beti ne ngósí, arebik, andakati nòkò mmuet ne batay ndũ nebhuet manem ne ndũ njie. <sup>6</sup> Ághó nókó Yesu nekò nesie, ajet, aròk atep mánén besí bhi, <sup>7</sup> abho bébik ne eyoj etajataj andeme nòkò be, “È Yesu, Mmò Mandem mfay! Óbhõj ntiki ndak ne bhese? Yíkí Mandem bé opú chye chõj me esõjõrí.” <sup>8</sup> Are rem nó, mbõnyune Yesu arem bé efóhó ebúbu ené ésõjõri yí éndó yi. <sup>9</sup> Yesu abhép yi be, “Nnyén ene nechi be yi?” Akeme Yesu be, “Nnyén ena nechi be ngémtáy, mbõnyune séyã tontó.” <sup>10</sup> Aròk ambi menik Yesu mmuet be áké to befóhó bebúbubú bhò atú etòk achak. <sup>11</sup> Èremé nkwó bakók ányie nyaka ambi njie ane achi kekwot. <sup>12</sup> Befóhó bebúbubú bhò ménik Yesu mmuet be andò bõ mándòk mánchwe amuet bakók bhò. <sup>13</sup> Yesu achye bhò mbi. Befóhó bebúbubú bhò befú mmũ wu amuet, beròk bechwe ndũ nkwó bakók. Nkwó bakók ankem abhak mbò nká epay. Bárókóri básèp ndũ nkókõnjie dúgúdúgúdúgú kpát bágúre anyén. <sup>14</sup> Bò abhen bábhàbheri bakók bágghó nókó nó, bábué ntiét ntiét bárók etòk égho ne amem baki mángati nòkò enyij ene éfákári. Bò báfú báre rõj begghò ne amík enyij ene éfákári. <sup>15</sup> Bággháká nókó nebhuet ane Yesu achi, bágghò mmu ane befóhó bebúbubú befú yi amuet aré chòkò. Abhak sayri ndũ nkaysi yi, ne nden amuet. Becháy békém bò mankem. <sup>16</sup> Bò abhen bágghó enyij ene éfákári, báre ghati bõ abhen bárõj are enyij ene éfákári ntá mmu ane befóhó bebúbubú básõjõri nyaka ne ené éfákári ne nkwó bakók. <sup>17</sup> Bábhò ye ménikmuet ntá Yesu be ándó atú etòk epay. <sup>18</sup> Nèchwe ane Yesu achwe amem áchwi, mmu ane befóhó bebúbubú básõjõri nyaka yi, abho menik yi mmuet bé ándó yí ándók ne yi. <sup>19</sup> Ke Yesu keka. Aghati yí chí be, “Petnsem ntá bõbhe ghati bhò enyijí maknkay ene Mandem ákú ntá ye.” <sup>20</sup> Mmũ wu afa ye, aròk, angati nòkò bhò ndũ betòk byo menkem enyij ene Yesu ákú ntá yi. Mankem abhen baghókó bábhák maknkay.

*Yesu ataj acha neme ne newú*

*(Mt 9.18-26; Lk 8.40-56)*

<sup>21</sup> Yesu apetnsem ndũ ebhè manyu echak. Ndu yi áchí angòkõnyén téé, beyã bò bárók bákáp yi. <sup>22</sup> Mũnti ane ekeré nenikímuetí bò Israel ndũ nebhuet ane yi achi, ane áká nnyén be Jáyròs atwó are nkwò, ne ághó nókó Yesu, aròk akwén yi beka <sup>23</sup> abho ménikmuet ntá yi ne nti eni nenkem be, “Mówa ane móggõré ãme tontó. Acha, twó nyanjá yi amò amuet be ántaj, áké gu.” <sup>24</sup> Yesu afa, abho berõj ne yi. Beyã bò bákáp yi bebhe bepáy. <sup>25</sup> Ngõré amòt abhak aré ane áfère manõj ndũ mamié byo ne apay. <sup>26</sup> Anáj abhõj nyaka beyã esõjõri amò beyã baghaj ne achõjti nkáp ankem ane yi ábhõhó ndéndem. Nte yi ambép andòkò nòkò chí ambi. <sup>27</sup> Aghók èti Yesu. Ékú atõtí amem beyã bhò kpát aròk, atòk nkõjõ nkú yi. <sup>28</sup> Akú nó mbõnyune ãrem nyaka ne mmuet yi be, “Mbák ntók yě chí nkú yi, chõj ntaj.” <sup>29</sup> Netòk yí átókó nkõjõ nkú Yesu, manõj amen yi áfère nyaka asíép. Aghók ndũ mmuet yi bé neme eni némay. <sup>30</sup> Témté wu, Yesu arinj be betaj befú yi amuet. Ayibhiri mmuet, abhép beyã bò abhen bachi yi ansem be, “Agha átókó nden eya?” <sup>31</sup> Bakojo bhi bákéme yi be, “Óghõ beyã bhò ndu bákábhé wò, yě nò, òbhép be, ‘Agha átókó me?’ ” <sup>32</sup> Are bhajari ndu begghò mmu ane átókó yi. <sup>33</sup> Móggõré wu anáj árijí nyaka enyij ene éfákári ne yi. Afú angwere nòkò gbagbãgbak ne becháy. Atep mánén besí Yesu aghati yi tetep nkem. <sup>34</sup> Yesu arem ntá yi be, “Mmá, neka enè ne me nékú òtaj. Mandem áchí ne wò, dók sayri, képere chay.” <sup>35</sup> Ené Yesu ábhuet berem kepí ne ngõré wu, bõnto abhen báfú eket Jáyròs, bátwó bággháti yi be, “Móywe anáj águ, òbhuet besõjõri Ntõj yi?” <sup>36</sup> Ke Yesu kefyé ntí ndũ enyij ene béréme. Aghati yi be, “Óké cháy. Dókó rõj ambi menoko.” <sup>37</sup> Yesu keka yě mmu amòt ánkõhó yi, ébhikífuet Píta ne Jems ne mómayi Jõn. <sup>38</sup> Bákwò, báròk, báchwõp eket Jáyròs. Yesu aghó ebyòk ene echi aré ndũ bò bádì, mámbik nòkò. <sup>39</sup> Achwe, arem ntá yap be, “Chí yí ne beyã ebyòk ne kebho? Mónè abhíkí gu. Ábhure chí kenó.” <sup>40</sup> Báre way Yesu way. Ke Yesu abók bõ mankem atén nefí. Asòt chimo ne nnomò ne bakojo bhi bati arat aròk, achwe ebhak ene mówu áchí bhuré. <sup>41</sup> Akém yi ndũ awò arem be, “Talíta, kum!”



Nə chi be, “Móngəəə, faté!” <sup>42</sup> Témte wu, afaté abho beko. [Achí nyaka mamié byo ne apay.] Manyu áchók bo mankem. <sup>43</sup> Ke Yesu asemti bhó bé, “Báké ghati yě mmu enyiŋ ene éfákári.” Achye eyəŋ be mánchyé Tabíta nenyíé ányíé.

## 6

*Bábyak Yesu amem etək Násáret*  
(Mt 13.53-58; Lk 4.16-30)

<sup>1</sup> Yesu afa atú etək eyə apetnsem etək eyi Násáret. Bakoŋo bhi bárók ne yi. <sup>2</sup> Égháká nókó ndü nywəbhé neywəməet bo Israel, arək ekeré nenikímuetí, abho betəŋ bo Eyəŋ Mandem. Beyä bho bábhák aré. Bághókó nókó menyiŋ ebhen yi átəŋ, beyä bhap bábhak maknkay. Ékə béré bhep be, “Aré fú fá ne menyiŋ ebhen menkem? Ntiki enyü nerinđindak né báchyè yi? Ná yi ákə menyiŋí maknkay ebhén?” <sup>3</sup> Pú mmə nchwě menək ne? Pú mmə María ne? Pú yi achí manó Jems, ne Júdas ne Símun? Pú bömayı abhen baghəré bachí fá ne bhesé?” Ékú bare byak yi byak. <sup>4</sup> Afđ ke Yesu árémé ntá yap be, “Bo báchyè ndemekepinti Mandem kenókó yěntiki ebhak. Ndiere etək eyi ne ndü nneréket ywi, ke bápú chye yi kenókó.” <sup>5</sup> Ekə Yesu kekə menyiŋí maknkay aré, ébhíkífuet chí nenyəŋa ane yi ányáná amə aməet mpäy bömame, abú bhó. <sup>6</sup> Yesu abhak maknkay mbənyune bö etək eyi bábhíkí bhəŋ neka ne yi.

*Yesu ató bakoŋo bhi bati byo ne apay*  
(Mt 10.5-15; Lk 9.1-6)

Yesu are kə ndü böbetək abhen bachi kekəwət, antəŋ nəkə bho Eyəŋ Mandem. <sup>7</sup> Abhiŋi ye bakoŋo bhi bati byo ne apay ató nəfí, bati apay apay. Achye bhó betəŋ bebok befóŋó bebúbəbə. <sup>8</sup> Asemti bhó báké pəkə yěnyiŋ ndü nekə enap, ébhíkífuet chí ntém. Yí báké pəkə nenyíé, ne yě bebhä-nekə, ne yě chi nkáp. <sup>9</sup> Yí mámfyé nkəwəbhánya ke báké pəkə nden écháák. <sup>10</sup> Ne aghati bhə be, “Yěntiki etək ene básieptí bhe aré, bák ká amem eket émot kpáte mándə etək eyə. <sup>11</sup> Ne mbák bəchwəp etək ke bo kesyepti bhe ne maŋák ne bó keka beghok enyiŋ ene bəghàti bhə, fá ká aré. Ne bəpere fá aré, kwet ka mfok ane achi bhe bekek. Chəŋ eyə émbak mbə ntísie ndü enyiŋ ene bó báká.” <sup>12</sup> Báró ye bárók, mángati nəkə bho Eyəŋ Mandem be bó mántiknsem ndü bebú bhap. <sup>13</sup> Bäre bok beyä befóŋó bebúbəbə, ne mángwati nəkə beyä bömame ne bawet ólif mámbu nəkə bhə.

*Enyu bawáy nyaka Jəŋ Njwiti*  
(Mt 14.1-12; Lk 9.7-9)

<sup>14</sup> Mfə Hérəd aghók éti menyiŋ ebhen menkem, mbənyune bo mánán báriŋi nyaka nnyén Yesu mbänkem. Mbək bərəm nyaka be, “Jəŋ Njwiti ke ápérénssem ndü nepém. Éti yə kě yi ábhəŋó betəŋ beku menyiŋí maknkay.” <sup>15</sup> Ke abhénéfú be, “Chí Eláija.” Báchák bərəm be, “Ndemekepinti amot ane te nyaka” <sup>16</sup> Ke mbák chí Hérəd, ághókó nókó éti Yesu arem be, “Chí Jəŋ ane ndémé nyaka be mámkpót ntí ywi ke ápérénssem ndü nepém.” <sup>17</sup> Efakari nyaka be Hérəd achye eyəŋ, bákém Jəŋ, bagwət, ne báfyé yi ekerékenəŋ éti Heródias, ngərə mómayi Fílip ane yí áfəŋó, ábháy. <sup>18</sup> Jəŋ əghati nyaka Hérəd be, “Ébhé eyese bo Israel ébhíkí ka be ónsət ngərə mómaye əmbay.” <sup>19</sup> Éti yə, Heródias afyé Jəŋ anti, ne are yaŋ berem mángwáy yi, ke yi kebəŋ mbi. <sup>20</sup> Hérəd are cháý beway Jəŋ mbənyune arinđi nyaka be Jəŋ achi chak ne nyáná besí Mandem. Yěndu enyiŋ ene Jəŋ arəm éfyè nyaka yi ebyək anti abhəŋ maŋák beghok Jəŋ. <sup>21</sup> Nywəp némət, Heródias abhəŋ mbi. Hérəd anak epa ndü betik nywəbhé nebhe eni. Abhiŋi maném bö etək, ne bö bagho, ne batemé nenu, ne maném bo Gálili. <sup>22</sup> Mmə Heródias ane móngərə arək ndü epə eyə, abhén nebhén enyu ene Hérəd ne mankə bhi bábhəŋó beyä maŋák. Hérəd arem ntá móngəəə wu be, “Ghatí me, yě óyən yi, chəŋ nchyé wə.” <sup>23</sup> Ayiki beyä ndəŋ ntá yi be, “Chəŋ nchyé wə yěntiki enyiŋ ene óyən nchyé wə, yě chí ebhakətək eya émot.” <sup>24</sup> Ngəəəŋ wu arək ntá nno, abhép yi be, “Mma, ndém mfə ánchyé me yi?” Nno yi be, “Ntí Jəŋ Njwiti.” <sup>25</sup> Ngəəəŋ wu

apetnsem áyák ntá mfo arem be, “Chié me ntí Jǒn Njwiti amem nchán myákátí ne, néne!”  
<sup>26</sup> Hérød arɔp! Ke ébé yí mmuet beku enyu échák ěti neyiki ane yí áyíkí besí mankǒ bhi.  
<sup>27</sup> Témté wu, Hérød ató mbabheri ywi amot ne eyɔɔ bé ándok ántwɔ ne ntí Jǒn. Arək, afere ntí ywi amem ekerékenɔɔ, <sup>28</sup> atwó ne wu amem nchán myákátí, barək bachye ntá mmǒ Heródias. Asot, arək achye ntá máyi. <sup>29</sup> Bakonó Jǒn bághókó nókó enyih ene éfákári, bárək basot erené Jǒn, barək babheme.

*Yesu adík ngemntay bho*

*(Mt 14.13-21; Lk 9.10-17; Jn 6.1-14)*

<sup>30</sup> Bǒnto báfú ndũ nekɔ enen Yesu átó bhɔ bápɛtnsem ntá yi, bághátí yi ěti menyih ebhen bó bákɔ ne ebhen bátónó bho. <sup>31</sup> Beyǎ bhó bátwò nyaka mándok nɔkɔ enyuné Yesu ne baghókó bhi bábhíkí bhɔɔ yě epok menyie nenyíé. Éku arem ntá yap be, “Séndók ndũ nebhuet ane achi kpák be mǎnjwémuet mandú.” <sup>32</sup> Báfa ye báre rón amem áchwí ndũ nebhuet ane yě mmu achak apu. <sup>33</sup> Beyǎ bhó bághó ndu bó báròn. Báriɔɔi bé chí Yesu ne bǒbhi bhɔ, ne báriɔɔi nebhuet ane báròn. Beyǎ bho báfú ndũ betok ne betok, báfa ne bekek, bárək ntiét ntiét, báre non bɔ ambi. <sup>34</sup> Mpok Yesu áfú amem áchwí, aghó ngemntay bho. Ntínso nékém yi ne bhɔ mbɔnyune bachi nyaka ndũ esɔɔɔri, nkwa ti, mbɔ bághónómén ane ábhíkí bhɔɔ mbabheri. Abho ye bétɔɔ bhɔ beyǎ menyih. <sup>35</sup> Ené mpok áfuet bëku ebhɔ, baghókó bhi bárók ntá yi barem be, “Nywɔp nénaɔ nérɔɔ ne nebhuet ane sechi-ne aré chi ebhi. <sup>36</sup> Ghatí bǒbhen mándók ndũ baki ne bǒbetok abhen báchí fá kekwaɔ manku enyih menyie.” <sup>37</sup> Yesu akeme bhó be, “Bé babhɔɔ, chyé ká bhɔ nenyíé mányíé.” Ke bábhép yí be, “Ǐyáɔ séndók sénku nenyíé ne nkáp ane nkɔ bétik ányie ndũ batan anen séchié bǒbhen?” <sup>38</sup> Yesu abhép ye bhó be, “Bǎbhɔɔ bekpókó bret afɔ méní? Dók ká byo.” Bábýó nókó, bárem be, “Bekpókó bret bétay ne nsi épay.” <sup>39</sup> Yesu aghati bhɔ be mámfyé bho ndũ bakwó, mánkɔ bɔ manchokɔ amik ndu tákɔ. <sup>40</sup> Báchókɔ ye amik ndũ barón, ndũ bakwó besa bétay ne besa bépay nsem byo. <sup>41</sup> Yesu asot ye bekpókó bret bhɔ betay ne nsi epay. Ayon amik amfay. Achye bakak ntá Mandem, abho bébókóti bret wu anchye nɔkɔ ntá baghókó bhi be mánkóré ne nsi ntá beyǎ bǒbhɔ. <sup>42</sup> Yěntiki mmũ wap anyíé kpát ajwi. <sup>43</sup> Baghok Yesu mányókóti nenyíé enen néróbhé. Néjwí bekay byo ne bepáy. <sup>44</sup> Mpǎy babhakanem abhen manyíé bret wu ne nsi eyɔ abhak mbɔ nka etay.

*Yesu are kɔ amfányen*

*(Mt 14.22-33; Jn 6.15-21)*

<sup>45</sup> Ébhíkí tat, Yesu aghati baghókó bhi be mándók mǎnchwe amem áchwí, mampe nnyén manjambi Betsáida, ndũ ebhě manyu echak. Yímbɔɔ arɔp ansem beku beyǎ bǒbhɔ mángúré. <sup>46</sup> Ághátí nókó bhɔ be, “Mǎnkɔ sayri”, arɔ akó amfay njie ndu menikmuet. <sup>47</sup> Ené mpok ánán árónó beku bhɔ, áchwí ábhak nenti manyu, Yesu abhak ebhi aywinti. <sup>48</sup> Yesu aghó ndu ébè baghókó bhi mmuet ménók áchwí ěti mbúép ane áfù bhó ambi. Befuet nkárénká érát beghaka nkárénká etandat betí, abho beko amfay manyu ankonɔ nɔkɔ bhɔ. Arək kpát erɔp kekwaɔ befuet bhɔ. <sup>49</sup> Bághó nókó ndũ yi ákò anyén átwò, bécháy békém bó tontó. Bábho bebik, mándeme nɔkɔ be, “Chí efónó-ngú! Chi efónó-ngú!” <sup>50</sup> Bó mankem bághɔ nyaka yi, becháy békem bhɔ. Témté wu, Yesu afyé bhɔ nti arem be, “Chi me, bǎké chay!” <sup>51</sup> Áchwé nókó amem áchwí, mbúép wu ákwén. Bechay békém bó tontó. <sup>52</sup> Yěndu Yesu adík nyaka nka bho etay ne bekpókó bret, bɔ kekwimem ndũ enyũ mmu yi achi. Bó kenene batí yap amem.

*Yesu abú bǒmame atú Genésaret*

*(Mt 14.34-36)*

<sup>53</sup> Yesu ne baghókó bhi mánáná nókó bepe manyu, bákó ebhi, atú Genésaret. Básɛt áchwí wap. <sup>54</sup> Nefú báfú amem áchwí, bo báriɔɔi bé Yesu achi are. <sup>55</sup> Ntiét ákwén atú etok eyɔ ankem ndu bápɔkɔ bǒmame ndũ bésák ebhap mándok nɔkɔ mbǎɔ enkem ene bághókó bé Yesu achí aré. <sup>56</sup> Yěntiki nebhuet ane yí áchwóbhé ndũ bǒbetok, ne yě chi amem betok

begho ne amem baki, béré pəkó bōmame ndū mbarj ene bo bāchēm mbə nefísie, mánik nəkə m̄uet be yi andə bōmame mantək yě chi nkokoj nden yi. Ne yěntiki mmu ane ánu átókó nkokoj nden Yesu, atarj.

## 7

Βεπιηί bho bebhiki bhəj beyibhiri bebhé Mandem  
(Mt 15.1-9)

<sup>1</sup> Bōnkwə Fárisi ne mbək batəj ebhé Mandem abhen báfú Yerúsalem, bātów nyaka bákáp Yesu. <sup>2</sup> Bágħə bé mbək bakojo Yesu mányìè nenyíé keso amó mbə enyū epiní bō bhap étəj. <sup>3</sup> Bōnkwə Fárisi ne bo Israel mankem bápú nyie nenyíé ke yambi beso amə mbə enyū epiní bachĩmbi bhap étəj. <sup>4</sup> Ne bápú nyie enyij ene éfu esie kpáte mánso yə mbə enyū epin eyap étəj. Bābhəj bepij béchak tontó ebhen bābhùre mbə bésə nkóp, bekrəre, ne bete árik. <sup>5</sup> Mbək bōnkwə Fárisi ne batəj ebhé Mandem bābhép Yesu be, “Ndaká yí bagħəkó bhe bápú kəjo bepij ebhen bachĩmbi bhese? Ndaká yí mányie nenyíé keso amə mbə enyu éyàj?” <sup>6</sup> Yesu akeme bhó be, “Ndemekerpinti Aisáya arem nyaka ndaká yí tetep eti yeka! Bāchi bō betábhá nkúbhé mbə enyu yi ásiní be Mandem arem be, ‘Bōbhen bāchyè me kenókó chi ne beyəjnyu bhap, bati yap ásap nekə ne me. <sup>7</sup> Kenókó eken bə bāchyè me kechi chi ndéndem, mbənyune bebhé ebhen bakwəjwəj báfýé kě bə bátəj bho mbə be bechi Eyəj Mandem.’ <sup>8</sup> Bārə bebhé Mandem bākojo chi bepij ebhen bō mmik.” <sup>9</sup> Yesu arək ambi aghati bhó be, “Bābhəj erítí mbi bérə bebhé Mandem ndu békojo chí menyij ebhen bachĩmbi bheka bātəj! <sup>10</sup> Moses arem be, ‘Chié étáye ne máye kenókó’ ne be ‘Yě agha ane árəm ebépti eyəj ntá etayi, yě máyi, bābhəj beway yi.’ <sup>11</sup> Ke bāghāti bho be mbák mmu ándém ntá etayi, yě máyi be, ‘Nsət enyij ene mbójó mbə bekwak wə ne yə, nchyé ntá Mandem’, <sup>12</sup> nə, bāchet bho mbi be báké kwak bachi ne manə bhap. <sup>13</sup> Ndū bākə nə, bāsət bepij ebhen bachĩmbi bheka bebyak Eyəj Mandem. Ne beyǎ menyij bechak ebhen bākə béchí mbə ebhə.”

Menyij ebhen békə mmu áké bhak pépép besí Mandem  
(Mt 15.10-20)

<sup>14</sup> Yesu árəm nókó nó, apət abhiní beyǎ bo abhen bachi aré arem be, “Bě mankem, tá ká batú mǎngok enyij ene mbójó berem, mǎnjwimem! <sup>15</sup> Yěnyij epu ene mmu ányie énkə be yi aké bhak pépép besí Mandem. Enyij ene éfu mmu anyu ke ékə mmu áké bhák pépép besí Mandem. <sup>16</sup> Mmu ane ábhójó batú begħok ángók.” <sup>17</sup> Yesu aró nókó bhó, arək anywóp. Aré, bagħəkó bhi bābhép yi ntí beyəj ebhə. <sup>18</sup> Yesu akeme bhə be, “Bě nkwo bābhíkire jwimem-ε? Bābhíkí riní be enyij ene mmu ányie enchwe yi menie épú kway bekwə be yi ake bhak pépép besí Mandem? <sup>19</sup> Enyij ene mmu ányíé, épú chwe yi anti, érəj chi menie ebhi ne əji yə amfere.” Yesu arem nə, ndu áyàj bo mándiní be yěntiki nenyíé nékway menyie. <sup>20</sup> Arək ambi berem be, “Enyij ene éfu mmu anti ke ékə yi ake bhak pépép besí Mandem. <sup>21</sup> Chí amem nti mmu kě nkaysi mbúmbə áfu, antén yi ndū epúsí, ne beway mmu, ne bekwen berwəp, ne <sup>22</sup> béfye amík ndū menyij bo bachak, ne ebébhénti, ne berwə bho, ne epǎ epin ene mmu apu kem mm̄uet, ne m̄pap amík, ne bechənti nnyén mmu, ne neyoyóm̄uet ne echiní. <sup>23</sup> Bebepti menyij ebhen menkem bífú mmu chi anti ne bó ke békə mmu ake bhak pépép besí Mandem.”

Ngərə ane ábhójó neka  
(Mt 15.21-28)

<sup>24</sup> Yesu afa ye nebhúét wu are rój atú etək ane achi kekwoł Táya ne Sídon. Arək achwe eket émət abhak aré. Ake yáj mándiní bé yi achi aré. Yě nə, ake rəp bhésé bhésé. <sup>25</sup> Ngərə amət ane efójo ebúbə ésəjəri móywi ane ngəsəj aghok eti Yesu. Arək ntá yi kechənti mpok, akwén bekak ebhi. <sup>26</sup> Ngərə wu apú nyaka mmu Israel. Bābhe yi chi atú Síria ndū nneréket agho ané bābhiní be Fonísia. Anik Yesu mm̄uet be ambok efójo ebúbə yə émfu móywi am̄uet. <sup>27</sup> Ke Yesu arem ntá yi be, “Dǎ sénchíe kpík mǎmbə nenyíé. Épú chak

besot nenyíé mǎmbə mánchyé ntá mmú.”<sup>28</sup> Ngəré wu akeme yi be, “Acha, échí tetep. Ke mmú ényie nəkə bechəkətí ebhen béfù ntá mǎmbə amfay éfémé nenyie ménkwenti amik.”<sup>29</sup> Yesu arem be, “Éti beyəŋ ebhe ebhen, petnsem anywóp, efóŋó ebúbə eyə énaŋ éro móywe.”<sup>30</sup> Apetnsem anywóp, aghó mó bhəre ndú ndu ené efóŋó ebúbə yə énáŋ éro yi.

### Yesu abú mbók

<sup>31</sup> Yesu arə atú Táya, afuét Sídon achwe atú betok byo ane bábhiŋi be Dikápolis, ako achwəp ndú Manyu Gálili. <sup>32</sup> Básót mmú amət bárók ntá yi ne yi. Mbaŋ yi ke ghók, kepi yi kerem kəkə kəkə. Mánik Yesu mmuet bé ányáná yi amə anti. <sup>33</sup> Yesu aya yí báfá nenti bho, bárək nékú. Asoŋ yí kenəŋámə batú, apá batié, atək néri eni. <sup>34</sup> Yesu ayiŋi mfay asók nsək arem be, “Éfáta” nə chi, “Nené.” <sup>35</sup> Témté wu, batú yi ánéne, nerí nékáŋari yi anyu abho berem kepi sayri. <sup>36</sup> Yesu asemti bho be báké ghati yě mmu enyiŋ ene éfákári. Yě nə, ásémtí nókó bhə, mángati nəkə ghati bho. <sup>37</sup> Bo bábhák maknkay, mándeme nəkə be, “Yiŋí, enyiŋ ene yí ákú éri echa. Ākə yě chí bo abhen batú áchókó mángók mbaŋ, babhók mándem kepi.”

## 8

### Yesu adík nka bho enwi (Mt 15.32-39)

<sup>1</sup> Ébhíkí tat, ené beyǎ bho bápət báchəm nebhuət amət, Yesu abhiŋi bakoŋo bhi arem be, <sup>2</sup> “Ntínso nékəm me ne böbhen. Báchí fá ne me ndú manywəp arət, ne bábhiíkí bhəŋ yěnyíŋ menyie. <sup>3</sup> Mbák ntó bhə mámpetnsem kenyié nenyíé, bákway begu nsay ambi, ne beyǎ bhap báfú bakə asié.” <sup>4</sup> Bakoŋo bhi bábhep yi be, “Etək épú fá, chəŋ mmu ambəŋ nenyíé enen nékway böbhen mankem fá?” <sup>5</sup> Yesu abhép bhə be, “Bǎbhəŋ bekpəkó bret afə meni?” Bákeme yi be, “Sébhəŋ bekpək tándramət.” <sup>6</sup> Yesu achye eyəŋ be bó mankem mánchókó amik. Asət ye bekpəkó bret bhə tándramət. Áchyé nókó bakak ntá Mandem, abho bebəkəti bhə anchye nəkə ntá bakoŋo bhi be mánchyé ntá bo bhə. Béré sət mánkəre nəkə. <sup>7</sup> Bǎbhəŋ nyaka bǎrú nsi nkəwə. Yesu áchyé nəkə bakak ntá Mandem, achye yó ntá bakoŋo bhi be mánkóre yə nkəwə. <sup>8</sup> Yěntiki mmu anyié ajwi. Baghəkó bhi bábwópti nenyíé enen néróbbhé, néjwí bekay tándramət. <sup>9</sup> Mpǎy bho abhak mbə nka enwi. <sup>10</sup> Yesu aghati bhó mángúré. Témté wu, Yesu ne bakoŋo bhi báchwe amem áchwí bárók atú Dalmanúta.

### Bǎnkəwə Fárisi bábhep Yesu ántəŋ bə eriŋí maknkay (Mt 12.38-42, 16.1-4)

<sup>11</sup> Mbək bǎnkəwə Fárisi bárək ntá Yesu bábho bekem epúítí ne yi. Béré yaŋ mbi memo yi. Bábhep yi ankə enyiŋí maknkay ené ébhak mbə eriŋ ené étəŋ be betəŋ ebhi béfú chi ntá Mandem. <sup>12</sup> Yesu asók nsək arem be, “Ndaká yí mkpáká bho ané echəŋ áyàŋ eriŋí maknkay? Tetep, nchí ghati bhe be yě mmu apú təŋ bhə enyü eriŋí maknkay ené bo báyàŋ.” <sup>13</sup> Arem nókó nə, arə bhó apət achwe amem áchwi, are pé bérəŋ ebhé manyu écháák.

### Sət ka mpok ne yís bǎnkəwə Fárisi ne ane Hérəd (Mt 16.5-12)

<sup>14</sup> Bakoŋo Yesu bǎghókəntik bépókə bret. Babhəŋ nyaka chí mókpəkó bret amət amem áchwí. <sup>15</sup> Yesu are semti bhə be, “Sət ka mpok ne yís bǎnkəwə Fárisi ne ane Hérəd.” <sup>16</sup> Bábhó berem ne bati be, “Ārəm nə mbənyune sébhíkí bhóŋ bret.” <sup>17</sup> Yesu ariŋi enyiŋ ene bó bərəm abhép bhə be, “Ndaká yí bərəm éti bret ane bǎhíkí bhəŋ? Bǎbhíkire jwimem-é? Bati ábhuet be amem chóchókó? <sup>18</sup> Bǎbhəŋ chí amík ntíako? Bábheŋ chí batú nemak-a? <sup>19</sup> Bǎghókəntik ndu ndíkí nka bho etay ne bekpəkó bret betay? Ane áróbbhé abhak bekay méni?” Bákéme yi be, “Bió ne bepay.” <sup>20</sup> Yesu apət abhép bhə be, “Ne mpok nkóré

ane bekpək tándrámtət nká bho enwi ényíé, ane áróbhé mǎnyokoti, abhak bekay méni?" Bákeme yi be, "Tándrámtət." <sup>21</sup> Abhép bó be, "Bǎbhíkíre jwimem?"

*Yesu akw* nnémámík aghó mbanj

<sup>22</sup> Ené Yesu ne baghókó bhi bǎgháká Betsáida, böfú básót nnémámík bárók ntá yi, mánikmuet be ántək yi. <sup>23</sup> Yesu akém yi ndu awə, aya bárək antí etək. Apá yi batíé amík, anyanə amó anti ywi abhep yi be, "Ǿghò nə yěnyin?" <sup>24</sup> Mmu wu ayinji mfay arem be, "Nchí ghó bo ke bachi chi mbə be menək ke békò." <sup>25</sup> Apet atək amík yi. Ndonj yə, mmü wu ayinji dīi, apet abho beghə mbanj, ne are ghó yěntiki enyinj sayri. <sup>26</sup> Yesu aghati yi be ándək eket eyi, ne beyənj ebhen be, "Képetnsem etək."

*Píta arem* be Yesu chí Kristo  
(Mt 16.13-20; Lk 9.18-21)

<sup>27</sup> Yesu ne bakoŋo bhi báfuét bǎré rənj ndü böbetək abhen bachi kekwoť Seséria Fílipi. Ambi, Yesu abhép bhə be, "Bo bǎrəm be me nchí agha?" <sup>28</sup> Bákeme yi be, "Mbək bǎrəm be ɔchí Jǒn Njwiti. Bachak be Eláija, ne abhenefu be ɔchí ndemekepinti amot." <sup>29</sup> "Ke bë babhənj bǎrəm be me nchí agha?" Símun Píta akeme yi be, "Wə ke ɔchí Mpeme Mandem afyé nyaka bariəp be áto." <sup>30</sup> Yesu asemti bhə be báké ghati yě mmu.

*Yesu arem* be chənj mánchye yi beyǎ esənjəri ne mángwáy yi  
(Mt 16.21-28; Lk 9.22-27)

<sup>31</sup> Yesu abho beghati bhə be, "Me Mmu mfú ntá Mandem mbənj beghə beyǎ esənjəri. Böbati etək, ne böbati bachiäkap Mandem, ne batənj ebhé Mandem bábyak chənj me ne mángwáy me, ke égháká nəkə manywəp arət, mpetnsem ndü nepém." <sup>32</sup> Yesu aghati bhə nə kpoŋoroŋ. Píta asot yi nepak arem be, "Eta kerem awü ndak." <sup>33</sup> Ke ndu Yesu áyíbhíri mmuet aghə baghókó bhi, aji Píta be, "Satan, fá mé besí! Nkaysi ye chi ane nkwaŋwanj, abhíkí fu ntá Mandem!"

*Enyinj ene* mmu ábhóŋó bekwə ke ambak nkoŋo Yesu  
(Mt 16.24-28; Lk 9.23-27)

<sup>34</sup> Yesu abhinji ngémtáy bho ne bakoŋo bhi arem ntá yap be, "Mbák mmu áyanj bébhak nkoŋo wa, abhənj béghókəntik mmuet yi, ampəkə ekotákátí yi, ankoŋo me. <sup>35</sup> Yě agha ane áyanj bereme mmuet yi ánem nepém eni. Ke yě agha ane áká menem nepém eni éti ya ne éti Mbok Ndíndí, ábhənj chənj nə. <sup>36</sup> Ntiki nsáy mmu ábhənj mbák abhənj yěntiki enyinj fá amík, ke aném nepém eni? <sup>37</sup> Ne mbák mmu aném nepém eni, ntiki enyinj yí ákwáy besot anchye be yi ampət ambənj nó? <sup>38</sup> Mbák mmu abhənj ntíanwóp éti ya ne éti Eyənj eya ndü mkpáká bho ané ápú kwə mbə enyu Mandem áyanj, mkpáká bho bebú, chənj Mme Mmu mfú ntá Mandem mbənj ntíanwóp éti yi mpok nchí twə ne keném Etaya ne böáŋgel bhi."

## 9

<sup>1</sup> Yesu arək ambi beghati ngémtáy böbhə be, "Nchí ghati bhe be, mbək bho báchi fá abhen bápú gu kpáte mángə ndü Kefə Mandem kétwə ne betanj."

*Besí Yesu béyíbhíri*  
(Mt 16.21-28; Lk 9.22-27)

<sup>2</sup> Éfuéré nókó manywəp atandat, Yesu asot Píta, ne Jems ne Jǒn, akó amfay njie ngo ne bhə. Bǎbhák aré böbhó. Bǎpére yinji, besí Yesu béyíbhiri. <sup>3</sup> Nden eyi nkwo éré diere pépépép enyu ené yě mmu ápú kwáy beso nden yě chí ne babhé éndiere enyu yə. <sup>4</sup> Témchok, Moses ne Eláija, baremé kepinti Mandem abhen tesáy, bǎbhəsi mándeme nəkə kepí ne Yesu. <sup>5</sup> Píta abho berem ntá Yesu be, "Acha, éri tontó be sechi fá. Dǒ sénté bétém barat. Émət ntá ye, échák ntá Moses, ne enéfú ntá Eláija." <sup>6</sup> Píta arem nə mbənyune abhíkí rinji nyaka enyinj echák ene yi ábhóŋó berem ndü becháy bekeme bhə tontó. <sup>7</sup> Nerem ane Píta árémé enyu yə, nebhanj nésep témté, nebho békúti bhə. Eyənj éfú amem nebhanj

éndeme nɔkɔ be, “Né chí Mówá. Nkɔŋ yí tontó. Ghók ká yi!” <sup>8</sup> Témte wu, bɔPíta báyiŋi, ke bákepere ghó yě mmu, ebhiki fuet chi Yesu aywinti.

<sup>9</sup> Ne ndũ Yesu ne bɔPíta básèp njie, Yesu aghati bhɔ be, “Báké ghati yě mmu enyiŋ ene bǎghó fá, kpáte Mmu ane áfú ntá Mandem ampetnsem ndũ nepém.” <sup>10</sup> Bábhúre enyiŋ ene Yesu aghati bhɔ anti, bóke ghati yě mmu enyiŋ ene bǎghɔ. Mámbebbe nɔkɔ chi bati be, “Nepérénssem ndũ nepém chi yi?” <sup>11</sup> Bó bati arat bábhèp Yesu be, “Ndaká yí batɔŋ ebhé Moses bárèm be Eláija abhɔŋ bɛpetnsem fá amik ke Mɛpeme Mandem afyé bariɛp be áto antwó?” <sup>12</sup> Yesu akeme bhɔ be, “Échí tetep be Eláija abhɔŋ beyambi antwó, anyure menyih menkem ambure, ke ná básíŋí amem Ekáti Mandem bé Mmũ ane áfú ntá Mandem abhɔŋ béghɔ esɔŋɔri ne bé bábyak chɔŋ yi? <sup>13</sup> Ke nchí ghati bhe be Eláija anán átwɔ ne bo bákú yi bebú mbɔ enyu bákóŋɔ mbɔ enyu básíŋí nyaka amem Ekáti Mandem éti yi.”

*Yesu abú mmó ane efóŋɔ ebúbɔ échyè esɔŋɔri*  
(Mt 17.14-21; Lk 9.37-43a)

<sup>14</sup> Ené Yesu ne baghɔkó bhi bati arat bápètnsem, bátéméri bakoŋo bhi báchák. Bǎghó beyá bho ne batɔŋ ebhé Moses ndu bákèm epúítí ne bhɔ. <sup>15</sup> Témte wu, beyá bo bho mankem bǎghó nókó Yesu, bábhák maknkay tontó. Báre rɔŋ ntiét ntiet bekaka yi. <sup>16</sup> Abhép bakoŋo bhi be, “Ntiki epúítí nɔ bákèm ne bhɔ?” <sup>17</sup> Ke mmu amɔt amem nkwo bɔbhɔ akeme yi be, “Ntɔŋ, ntwɔ ne mówá ntá ye. Efóŋɔ ebúbɔ epú ka yi andem kepi, <sup>18</sup> ne yéntiki ebhak ené efóŋɔ yɔ ékém yi, éguɛp yi amik, befen mémfu nɔkɔ yi anyu. Mpok yɔ, ande nyie amen ne anɔkɔ. Nnik baghɔkó bhe mmuet bé mámbók yɔ éndó yi, ke bábhíkí kway beku nɔ.” <sup>19</sup> Yesu akeme bhɔ be, “Bé mkpaká bho ane ábhíkí bhɔŋ neka ne me, bé bho báyiŋhiri tetep ndũ enyiŋ echak, chɔŋ mpɛt ntat ne bhe ná? Chɔŋ nképti ne bhe ngaka fá?” Ke árem be, “Twó ká ne mówu fá ntá ya.” <sup>20</sup> Básɔt mɔre bárók ntá Yesu ne yi. Efóŋɔ ebúbɔ yɔ eghɔ nɔkɔ Yesu, témte wu, ényíkísi mówu gbogbɔgbok, akwén amik are biŋiri, efen émfu nɔkɔ yi anyu. <sup>21</sup> Yesu abhép chimɔ be, “Efóŋɔ ene énaŋ etat yi amuet ná?” Chi mówu akeme be, “Te kembó eki. <sup>22</sup> Beyá ndɔŋ efóŋɔ ebúbɔ yɔ ékà yi ankwén ango. Mpokófu éku yi ankwén anyén ndu beway yi. Mbák ðkway beku enyiŋ, ghɔ bhesé ntínso kwak bhesé.” <sup>23</sup> Yesu akeme be, “Wɔ bé mbák mǎkwáy beku enyiŋí! Yéntiki enyiŋ ékway beko ntá mmu ane ánókó Mandem.” <sup>24</sup> Témte wu, chimɔ arem ne eyɔŋ amfay be, “Nnókó ke neka ená nébhíkí taŋ. Kwak me nnókó sayri.” <sup>25</sup> Yesu ághó nókó bé bo bátwò chi tontó tontó, ásáy efóŋɔ ebúbɔ yɔ be, “Wɔ efóŋɔ ené, efóŋɔ kebók ne batú chóchók, ghók. Fú yi amuet, ne yě ewak, óké pere twó yi amuet!” <sup>26</sup> Yesu árem nɔkɔ nɔ, efóŋɔ yɔ ébik, ényíkísi mówu gbogbɔgbok, éfú yi amuet. Arɔp mbɔ ngú. Bo abhen báchi are barem be, “Ágú.” <sup>27</sup> Ke Yesu akém yi ndu awɔ, akwak yi afate. <sup>28</sup> Yesu ákú nɔkɔ nɔ, achwe anywóp. Bakoŋo bhi bábhép yi ansem ansem be, “Ndaká yí sébhíkí kway bebok efóŋɔ ebúbɔ yɔ?” <sup>29</sup> Yesu akeme bhó be, “Ndiere ne neníkímmuet ne netarénsay ke bákway beku enyũ efóŋɔ ebúbɔ ene émfu mmu amuet.” \*

*Yesu apɛt arem be chɔŋ mángwáy yi*  
(Mt 17.22-23; Lk 9.43b-45)

<sup>30</sup> Yesu ne baghɔkó bhi bárɔ báre fuet atú Gálili mándɔk nɔkɔ. Akéyán mándíŋí ebhak ene yi achi, <sup>31</sup> mbɔnyune, átoŋ nyaka bakoŋo bhi angati nɔkɔ bhɔ be, “Bákèm chɔŋ Mmũ ane áfú ntá Mandem mámfye yi amó bɔ mmik mángwáy yi, ne éghaka nɔkɔ manywɔp arat ampetnsem ndũ nepém.” <sup>32</sup> Ke bó kejwimem ndũ enyiŋ ene yi áreme ne báre chay bebhep yi.

*Nkoŋo Yesu ane áchá abhenefu*  
(Mt 18.1-5; Lk 9.46-48)

\* 9:29 Netarénsay: Mbɔk besí basiŋ abhíkí bhɔŋ “Netarénsay”.

<sup>33</sup> Bágħáká nókó Kapěnaum, báchwe anywóp. Ené bachi aré, Yesu abhép bhó be, “Bākèmbu epúítí ambi éti yi?” <sup>34</sup> Báchókó kpák, mbənyune bákèmbu nyaka epúítí ne bati ankəwəmbi ndu berini mmũ wap ane áchá báchák. <sup>35</sup> Yesu achəkó amík, abhini bhó bati byo ne apay, abho beghati bhó be, “Mmũ yweka ane áyàñ bebhak mungo, abhəñ besət mmuet yi mbə be apu yěnyin ne ambak mübetok ntá bo bachak mankem.” <sup>36</sup> Asət mandú mmó ate néntí nap, apókó ye yí amuet, arem ntá yap be, <sup>37</sup> “Yě agha ane ásót mmó mbo ane sayri éti ya, əsət chi me, ne yě agha ane əsət me sayri, əsət chi mmu ane átó me.”

Yě agha ane áká ne bhesé achi ne bhesé

(Lk 9.49-50)

<sup>38</sup> Jón arem ntá yi be, “Ntəñ, séghə mmu ane apu ndũ nkwo ywese ndu ábòk befónó bebébebu ndũ nnyén ena. Ségháti yi be, áképeré kə nə mbənyune apú ndũ nkwo ywese.”

<sup>39</sup> Yesu akeme be, “Bāké kan mmu mbə awu mbənyune yě mmu apú ane ákə enyini maknkay ndũ nnyén ena antiñ anjibhiri mmuet andem bebéptí menyini éti ya. <sup>40</sup> Mmu ane apu nu ne bhesé, achi ne bhesé. <sup>41</sup> Dini ká be yě agha ane áchyé be nkóp manyier manyú mbənyune bachi bakonjo abhen Mreme Mandem afyé nyaka barier be ətò, apu nók bebhəñ akap.”

Sət ka mpok bé mmu áké kə nti ankwen ndũ bebú

(Mt 18.6-9; Lk 17.1-2)

<sup>42</sup> Yesu arem be, “Chəñ émbep encha ntá mmu ane ákú mówa amət ane abhónó neka ne me ákwén ndũ bebú. Echi sayri ntá mmu wu, be mánsət ntəy negho mánsət emi yi, mamese amem manyu. <sup>43-44</sup> Mbák awə ywe ákə ənkwen ndũ bebú, kpót wu fere! Échi sayri be ənchwe ndũ nepém enen nebhiki bhəñ ngwenti ne awə amət echa memese wə amem nepingo ane apu neme ne amə apay! <sup>45-46</sup> Mbák ekak eye étò wə ndũ bebú, kpót yə feré. Échi sayri be ənchwe ndũ nepém enen nebhiki bhəñ ngwenti ne ekak émət echa bé mámése wə amem nepingo ne bekak bepəy. <sup>47</sup> Ne mbák nyésé ene nékə ənkwen ndũ bebú, poróri nó guép. Échi sayri bé ənchwe ndũ Kefə Mandem ne nyésé nemət echa be mámése wə amem nepingo ne amík apay. <sup>48</sup> Amem nepingo enə, kényore eken kényie bho kékú gú, ne ngó apu neme. <sup>49</sup> Chəñ mángoko yéntiki mmu ne ngó nkúbhé mbə enyu báfyé ngán ndũ nenyié be néndí anyu. <sup>50</sup> Ngán áchi eríti enyini. Ke mbák ngán ábhiki pere bhəñ manyinti mi, ná bákway be kə wu ampet ambak eríti ngán? Bón ká ngán amuet, mənchəkə eyəñ émət ne bati.”

## 10

Enyini ene Yesu átónó éti awáy nebhay

(Mt 19.1-12; Lk 16.18)

<sup>1</sup> Yesu ne baghəkó bhi bárə ye Kapěnaum bárók atú Judéya. Bákini Manyu Jódan. Ngémtay bho, bápət báre rəñ ntá yi. Are tón bə mbə enyú yi ákə nyaka mpoknkem.

<sup>2</sup> Mbək bönkwo Fárisi bátwó memə yi. Bábhép yi be, “Ebhé yese éká be mmu ándó ngoré ywi ndũ nebhay?” <sup>3</sup> Yesu akeme bhó be, “Moses aghati nyaka bhe be yi éti awáy nebhay?”

<sup>4</sup> Bákéme be, “Moses arem be mmu ákwáy berə ngoré ywi mbák achyé yi ekáti ené awáy nebhay?” <sup>5</sup> Yesu aghati bhó be, “Chí éti netananti eneka ke Moses áchyé nyaka bhe ebhé ene. <sup>6</sup> Sayri sayri, te nebhómik, ‘Mandem ághókó nyaka bo, ngoré ne mbakanem.’ <sup>7</sup> Éti yə, ‘Mbakanem abhəñ béró etayi ne máyi, ambat mmuet ne ngoré ywi, <sup>8</sup> bó bati apay mándəp mbə mmũ amət. Bó keperé bhak ye bati apay, ke mmũ amət.’ <sup>9</sup> Mmu áké fye ye ákóré nenti bo abhen Mandem áchémtí.”

<sup>10</sup> Yesu ne baghəkó bhi bápéré nókó nsem anywóp, baghəkó bhi bápət babhep yi menyini éti nkúbhé ndaka wu. <sup>11</sup> Arem ntá yap be, “Yě agha ane áró ngoré ywi ndũ nebhay, abháy achak, akwən berwəp, \* <sup>12</sup> ne ngoré ane áró nném abháy achak, akwən berwəp.”

\* 10:11 Nə chi akwən nku nebhay ne ngoré ywi.

*Yesu áyét mǎmbɔ*

*(Mt 19.1-12; Lk 16.18)*

<sup>13</sup> Bofú básót bǔbhap bǎrók ntá Yesu ne bhɔ be yi anyarɔ bhɔ amɔ anti anjet bhɔ. Baghɔkó bhi bábho besáyti bhɔ. <sup>14</sup> Ke Yesu aghɔ nɔkɔ nɔ, nti nébé yi amem, arem ntá yap be, “Dǔ ká mǎmbɔ mántwɔ ntá ya, bǎké chyɛt bhɔ mbi mbɔnyune bo abhen bachi mbɔ bhɔ ké Mandem abhak Mfɔ wap.” <sup>15</sup> “Nchí ghati bhe be, mbák mmu apú ne Mandem mbɔ enyũ mmó ábhàk ne etayi, apú kway bebhak ndũ mpǎy bhɔ abhen Mandem achi Mfɔ wap wáwák.” <sup>16</sup> Yesu asɔt ye bhó amɔt amɔt, ne yentiki ane yi ásóré ambat amɛt, anyarɔ yi awɔ anti, anjet yi.

*Mmũ nkáp*

*(Mt 19.16-30; Lk 18.18-30)*

<sup>17</sup> Ené Yesu árɔn nekɔ, mmũfú ajiet, arɔk, atep mánén besí bhi, abhép yi be, “Ntɔn, wɔ mmũ ndíndí, chɔn nkɛ yi ke mbɔn nepém enén nebhiiki bhɔn ngwenti?” <sup>18</sup> Yesu akeme yi be “Ndaká yí óbhiɔni me be mmũ ndíndí? Yě mmũ ndíndí apú. Mandem aywinti ke achi Ndíndí. <sup>19</sup> Ɔrɔnɔni bebhé Mandem. Bérém be, ‘Kéwáy mmu, Kékwen berwɔp, Kéghép aghép, Kéte ntísie ákwáré, Kényie enyɔnɔni mmu ndũ bapu, Chiě máye ne etaye kenókó.’” <sup>20</sup> Mmu wu arem be, “Ntɔn, nnán nchí bhɛere bebhé ebhen menkem te kembó eka.” <sup>21</sup> Yesu ayɔnɔni yi ne beyǎ ekɔn arem be, “Érɔp chi enyɔnɔni émɔt ené ɔbhɔnɔ bekɛ. Dók tí menyɔnɔni ebhe menkem chyě nkáp ntá bachébhébhɔ. Mbák ónkú nɔ, chɔn ómbɔn kefɔ menyɔnɔni amfay. Ɔntwɔ ye ɔnkoɔn me.” <sup>22</sup> Ághoko nɔkɔ nɔ, arɔp, arɔbhe rɔnɔrɔn ne basémé anti mbɔnyune abhɔn nyaka beyǎ menyɔnɔni

<sup>23</sup> Yesu ayibhiri mmɛt arem ntá baghɔkó bhi be, “Ébe mmɛt tontó be mǔnkáp anka Mandem ambak Mfɔ ywi!” <sup>24</sup> Baghɔkó bhi bághókó nókó nɔ, mmɛt agú bhɔ. Ke Yesu apɛt arem ntá yap be, “Bǔbha, ébe mmɛt tontó be mmu anka Mandem ambak Mfɔ ywi!” <sup>25</sup> Échí wikirik be mpɔnɔ baso ámfúét ndũ mbok mbiábhan écha mǔnkáp beka Mandem ambak Mfɔ ywi.” <sup>26</sup> Bághókó nókó nɔ, mmɛt agú bhó tontó, bábhép yi be, “Agha ákwáy ye bebɔnɔ nepém enén nebhiiki bhɔn ngwenti?” <sup>27</sup> Yesu ayɔnɔni bhɔ díi arem be, “Ntá nkwanwan, mbi apú, ke yěnyɔnɔni épú cha Mandem.” <sup>28</sup> Píta asá eyɔn arem be, “Ná ne bhesé? Séró yěntiki enyɔnɔni sékòɔn wɔ!” <sup>29</sup> Yesu aghati bhó be, “Tɛtɛtɛp, mmũ ane áró yě chí eket eyi, yě chí bǔmayi abhen babhakanem yě chí abhen baghɔré, yě chí máyi ne etayi, yě chí bǔbhi, ne yě chí bakí yi éti ya ne éti Mbok Ndíndí, <sup>30</sup> chɔn Mandem anchye yi beyǎ menyɔnɔni fá amik, ne chɔn ampet ambón bekɛt, bǔnnɔ abhen babhakanem ne abhen baghɔré, ne mánó, ne bɔ, ne baki, ndɔn besa betay. Chɔn bo mánchye yi beyǎ nenyok, ke ndũ mmik nkɔ Mandem anchye yi nepém enén nebhiiki bhɔn ngwenti. <sup>31</sup> Ke chɔn beyǎ bo abhen bachi ambi néne, mándɔp ansem, ne abhen bachi ansem, mandɔp ambi.”

*Yesu arem ndɔn ane ajwi érát be chɔn mángwáy yi*

*(Mt 20.17-19; Lk 18.31-34)*

<sup>32</sup> Yesu ne baghɔkó bhi báfa báre ko berɔn Yerúsalem, yi ambi, bó ansem. Mmɛt agú baghɔkó bhi ne becháy békem bo abhen bákòɔn bhɔ. Apɛt asɔt baghɔkó bhi bati byo ne apay nepak abho beghati bhɔ menyɔnɔni ebhen bebɔnɔ befakari ntá yi be, <sup>33</sup> “Ghók ká, sérɔn nɔ chi Yerúsalem, ne mpok ségháká aré, chɔn mánti Mmu ane áfú ntá Mandem, mánsɔt yi mamfye amɔ bǔbati bachiákap Mandem ne ntá batɔn ebhé Moses, mándem be mangway yi, mámfye yi amó bo abhen bápú bo Israel. <sup>34</sup> Chɔn mánjokɔ yi, mámpati batíé yi amɛt, mánden yi ne ékpá ne mángwáy yi. Ke éghaka nɔkɔ manywɔp arat, ampetnsem ndũ nepém.”

*Yesu yi be mǔnti abhɔn bebhak mǔbetok*

*(Mt 20.20-28)*

<sup>35</sup> Jems ne Jǔn, bǔ Sebɛdi bǎrók ntá Yesu bárem be, “Ntɔn, séyàn be ónkɛ yěntiki enyɔnɔni ene sénikmɛt be ónkɛ ntá yese.” <sup>36</sup> Yesu abhép bhɔ be, “Bǎyan nkɛ be yi?” <sup>37</sup> Bákéme yi be, “Kɛ enyu ené bese séchokɔ ne wɔ, amɔt ebhé awónem, achák ebhé awóghɔ mpok



óbhak ndü enókó kefo eye ne kenókó.”<sup>38</sup> Ke Yesu arem ntá yap be, “Bǎbhíkí riñi enyiñ ene bǎyàñ nkɛ ntá yeke. Bǎkwáy beka menyu nkóp esòñori ane mbónjó ményú? Chòñ mǎnkwáy beká bégu enyu newú enen mbónjó begu?”<sup>39</sup> Bákéme yi be, “Sékwày beka nɔ.” Yesu arem ntá yap be, “Tetep chòñ mǎnka enyũ esòñori ene mëghò ne mǎngu enyũ newú enen mëgù,<sup>40</sup> ke mbíkí bhòñ betañ beyap bo abhen bǎbhòñ bechòkò ebhé awónem eya ne abhen bǎbhòñ bechòkò ebhé awòghò. Mandem ke áchye bebhak ebhò ntá bo abhen bǎbhòñ bebhak are.”<sup>41</sup> Baghòk Yesu bǎcháak bati byo bǎghókó nókó enyiñ ene Jems ne Jñn bǎrémé, bǎbhó bebenti ne bhò.<sup>42</sup> Yesu abhiñi bó mankem arem be, “Bǎriñi be, ntá bǔ mmík, bo abhen básòt be bǎchí bafò, bǎbhòñ beyǎ betañ amfay bǔbhap, ne bǔbati básòt beyǎ betañ beka bǔbhap mangok bhò.<sup>43</sup> Ke ébhíkí bhòñ bebhak enyu yò ndü nkwo yweka. Mmu ane áyàñ bebhak mǎngo yweka, abhòñ bebhak mübetok yweka,<sup>44</sup> ne yéntiki mmu yweka ane áyàñ bebhak mmù mbi abhòñ bebhak nsem yweka, abhòñ bebhak nsem ntá abhenefu mankem.<sup>45</sup> Yé chi Me Mmu mfú ntá Mandem, mbíkí twò be bo mántók me. Ntwò chi bebhak mübetok ne bechye nepém ene ndu beku beyǎ bhó mféré bhò ndü kesemé bebá.”

*Yesu abú Batímaos, nnémámík etòk Jeríko*  
(Mt 20.29-34; Lk 18.35-43)

<sup>46</sup> Yesu ne baghòkó bhi bǎchwòp Jeríko. Ené bó bǎró Jeríko béròñ, ngémtay bho bare koño bhó ansem. Nnémámík amòt ane aka nnyén be Batímaos, mmó Timáyos, abhak nepaká mbi chókó.<sup>47</sup> Ághókó nókó bé Yesu ane Násáret ke áfuèt, abho bebik be, “Yesu! Mmó Mfò Debhít! Ghó me ntínsò!”<sup>48</sup> Beyǎ bo báre sayti yi be ánychókó kpák. Ke akpik are bik ne eyòñ amfay be, “Mmó Mfò Debhít, ghó me ntínsò!”<sup>49</sup> Yesu ághókó nòkò nò, ate arem be, “Binjí ká yi antwó.” Bǎròk babhiñi yi bárem be, “Faté twó, óké chay, ábhìñi wò.”<sup>50</sup> Nnémámík wu ayók nde yi amese awu, afate, báyá yi aròk ntá Yesu.<sup>51</sup> Yesu abhép yi be, “Óyáñ me nkú wò yi?” Nnémámík wu akeme Yesu be, “Acha, nchí yan be mpet ngó mban.”<sup>52</sup> Yesu arem ye ntá yi be, “Guré, neka ene nékú òtan.” Témté wu, abho beghò mban, ne abho békòño Yesu.

## 11

*Yesu achwe Yerúsalem mbò Mmu ane ábhòñó betañ menkem*  
(Mt 21.1-11; Lk 19.28-40; Jn 12.12-19)

<sup>1</sup> Yesu ne baghòkó bhi bákó baghaka ndü bǔbetòk Betfáge ne Bétani ndü Njie Menok Ólif, kekwoò Yerúsalem. Ató baghòkó bhi bati apay ambi.<sup>2</sup> Aghati bhò be, “Dók ká ndü mótk ane achi afò ambi. Nchwe ane bǎchwe aré, chòñ mǎngo mómpòño batu sesét, ane yé mmu abhíkire kò ne yó. Kanjari ká, twó ne yó.<sup>3</sup> Mbák mmú ámbép bhe ntí ane bǎkàñari yó, ghatí ká yí be, ‘Acha ke áyàñ yò, ne chòñ antó mántwò mánkeme yó témté.’”<sup>4</sup> Báfa bǎròk, bǎghò mómpòño batu wu sesét nefí eket, nékú mbi. Bábho békanjari yò.<sup>5</sup> Éné bǎkàñari mómpòño batu wu, bo abhen bǎchí are téé bǎbhép bhò be, “Ndaká yí bǎkàñari mómpòño batu wu?”<sup>6</sup> Baghòk Yesu bǎgháti bhò enyiñ ene Yesu árémé mpok yi átó bhò. Bǎró ye bò mándòk ne mómpòño batu.<sup>7</sup> Básòt yò bǎrók ntá Yesu. Básòt nden mfámuet yap básòbheri mómpòño batu wu, Yesu achòkò amfay.<sup>8</sup> Bo abhen bachi aré, bǎfére nden mfámuet eyap baghay ambi. Bǎcháak báre kpòt béwuókéndé mǎngay nòkò ndü mbi ane yí áfuèt are. Bǎcháak báre kpòti kefébhé eken kébhòñó beyé mǎngay nòkò ambi.<sup>9</sup> Ndu bǎròñ, bo abhen bachi ambi ne abhen bachi ansem báre bik mándeme nòkò be, “Sémbítí Mandem mfay! Mandem ánjét mmu ane átwò ndü nnyén Acha!<sup>10</sup> Mandem ánjét kefo etayese Debhít eken kétwò! Sémbítí Mandem mfay!”

<sup>11</sup> Nchwe yí áchwé Yerúsalem, aròk amem ekerákap Mandem, abyò yéntiki enyiñ. Ághó nókó bé mpok áfuèt, asòt baghòkó bhi bati byo ne ápay bǎròk ndu mótk Bétani.

*Yesu akɛ enòk ene babhiñi bé Fig ekuri*  
(Mt 21.18-19)

<sup>12</sup> Nényi nõkò, ené Yesu ne baghokó bhi bárò Bétani bápetnsem, nsay akém Yesu. <sup>13</sup> Aghó enok fig nekò nesie ne beyé aré gebheee, arak beyiñi mbák ákway béghò yě sepepienok are. Aghaka nõkò aré, ake ghó yěnyiy ebhiki fuet chi beyé, mbonyune mpok menok fig ményù kepepi abhiki re ghaka nyaka. <sup>14</sup> Yesu arem ntá enok eyò be, “Bebho echò, apú pere nyu kepepi.” Baghok abhi bághok enyiy ene yi árémé.

*Yesu achwe amem ekerákap Mandem abók bakòsie*  
(Mt 21.12-17; Lk 19.45-48; Jn 2.13-22)

<sup>15</sup> Baghaka nõkò Yerúsalem, Yesu arak achwe amem ekerákap Mandem. Abók bakòsie ne bo abhen bákù menyiy. Atakati béfémé bo abhen bákò esie bakáp bewupsi. Atakati nkwo menok bo abhen báti bebhògò, <sup>16</sup> ne akeka bé yě mmu ámpókò enyiy ámfuet amem ekerákap Mandem ndu áyàñ mbí mbiñ. <sup>17</sup> Are tóñ ye bho andeme nõkò be, “Pú basiy Mandem arem be, ‘Eket eya ébhòñ bebhak chi ekeré nenikímueti ntá bo betakó mmik menkem’, ke báyiñbíri yó érop chi eket ené baghép bábhèse are!” <sup>18</sup> Bòbati bachiákap Mandem, ne batòñ ebhé Moses bághok nõkò nõ, báre yáñ mbi beway yi bhésé bhésé mbonyune báchàñ nyaka ngémtay bo abhen báchi are, ne ntí bé bòbhò bachi nyaka maknkay tontó ndù menyiy ebhen Yesu átòñ. <sup>19</sup> Égháka nõkò beku, Yesu ne baghokó bhi bárò etok eggho báfú.

*Enyiy ene enok Fig ene ekuri étòñ bhese*  
(Mt 21.20-22)

<sup>20</sup> Bèti, ene Yesu ne baghokó bhi báfuèt bepetnsem, bághò enok fig ené Yesu areme bé epu pere kwáy ményu kepepi, ndu énáñ égú te ne bakan. <sup>21</sup> Píta atik nõkò enyiy ené Yesu árémé ntá enok fig eyò, arem be, “Acha, yiyi! Enok ené órémé be epu kwáy menyu kepepi égu.” <sup>22</sup> Yesu akeme bhò be, “Bòñ ká neka ne Mandem. <sup>23</sup> Nchí ghati bhe be, yě agha ane ághàti njie be, ‘Fá fá dók kwén awu amem manyu,’ ne yí ke makati ndù ntí eni ke anoko be Mandem áku nõ ntá yi, Mandem áku yò ntá yi mbonyune abhíkí makati be Mandem áku enyiy ene yi areme emfakari. <sup>24</sup> Nchí ghati ye bhe be yéntiki enyiy ené mánikmuet be Mandem anchye bhe, nokó ká be mánàñ bábhòñ yó ne chòñ mambòñ yò tetep. <sup>25-26</sup> Yéntiki mpok ane mmù yweka ánikmuet, ámfónórí yéntiki mmu ane ákú yi bebú. Mbák bákù nõ, chòñ Etayeka Mmu achi amfay ámfonori be nkwo.”

*Bábhép Yesu ebhak ene betañ ebhi béfú*  
(Mt 21.23-27; Lk 20.1-8)

<sup>27</sup> Yesu ne baghokó bhi bápetnsem Yerúsalem. Ené Yesu ákò amem ekerákap Mandem, bòbati bachiákap Mandem ne batòñ ebhé Moses ne bòbati etok bárók, <sup>28</sup> bábhép yi be, “Ntiki betañ óbhògò beku menyiy ebhen ne ókù? Agha áchyé wò betañ ebhò?” <sup>29</sup> Yesu akeme bhò be, “Me nkwo mbòñ enyiy bebhep be. Mbák mánkémé me yò, chòñ me nkwo ngati bhe mmu ane áchyé me betañ beku menyiy ebhen mēkù.” <sup>30</sup> Ghati ká me, “Agha áchyé nyaka Jñ Njwiti betañ bejwiti bho? Mandem ke chí bō mmik?” <sup>31</sup> Báre kem epúti ne bati be, “Chòñ séndem be yi? Mbák séndem be betañ ebhen Jñ béfú nyaka ntá Mandem, ábhép bhese be, ‘Ke ndaká yí bábhíkí noko eyò eyi?’ <sup>32</sup> Ke chòñ séndem be yi? Séndem be, ‘Béfú nyaka ntá nkwo?’ Bápú kway nyaka berem enyu eyò ndu báchàñ ngémtáy bo abhen báchí aré mbonyune bó mankem mánoko nyaka sayri be Jñ achi ndemeképiñti Mandem.” <sup>33</sup> Eku bákéme yi be, “Sébhíkí riñi.” Yesu aghati bhò be, “Me nkwo mpú ghati ye bhe mmu ane áchyé mé betañ beku menyiy ebhen né mēkù.”

## 12

*Nekáy bakú betik ne mbòñnki*  
(Mt 21.33-46; Lk 20.9-19)

<sup>1</sup> Yesu abho bétém bó nekay néchák be, “Mmúfú achí nyaka. Atí nki api menok vain aré. Atep ebhá ene eghabheri nki ankem. Atém mbok aghoko nebhuet ane báyàt kepepi

váin, be nnok ywi ámfu, mánsot, máná mmem. Ate mókerémfay amem nki wu bé ámbák nebhuet ane mmu áchòkò ndü bébhábhéri nki. Afyé ye bo aré be mánkə betik mánkəre nsáy ne yi. Arə, arək nekə etək echak. <sup>2</sup> Mpok bekək kepeménək ákwáy nókó, mbəjónki ató nkəbetik ywi be ándók ánsót aywi ákóré mbwət. <sup>3</sup> Ke bö betik bhə kechye. Bákém yi bádén, báfén apetnsem amó apay. <sup>4</sup> Mbəjónki ató mmə-betik achak. Bákém awu nkwo bádén báfýé yi befuet anti ne báchye yi ntíánwóp. <sup>5</sup> Ató anefu ane akú batí arat. Yí wu, bákém báyáy. Arək ambi bétó bakü betik abhenefu. Bákə enyumət ne bhó. Báden mbək, báyáy abhenefu. <sup>6</sup> Érəp chi njaŋa-mə ywi ane yi are kəŋ. Ndü ngwenti, mbəjónki arem ne mmuet yi be, ‘Chəŋ ntó mbəŋ mówa. Yé yí, bábhoŋ béchye yi kenókó.’ Afere ye móywi ató. <sup>7</sup> Ke bö betik bhə bágħə nəkə yi, bábho berem ne bati be, ‘Yíŋí mbəŋ móywi né, ne yí ke ábhóŋó menyie newú etayi. Twó ká sénkem yi sengway bé etayi ánán ángú menyij ebhi méndəp chi ebhese.’ <sup>8</sup> Móywi wu áchwé nəkə amem nki, bákém báyáy báfémeri ansem ebhá. <sup>9</sup> Bákaysi be chəŋ mbəjónki wu ankə yi ntá bo bhə? Chəŋ antwó angwáy bhə anchye nki wu ntá bo bachak. <sup>10</sup> Bəbhiki re pay enyij ené basiŋi ndü Ekáti Mandem bé:

‘Nkúbhé ntay enen batēket báguébhé bé nébhíki ri,  
nó ke néróbhé ntay enen nékémé eket  
nechá batay ácháak ankem?

<sup>11</sup> Chi Mandem Acha ke akə émbak nə,  
ne chí eremé enyij ntá yesé.’ ”

<sup>12</sup> Yesu átém nókó nekay enen, bárŋi be atém nekay enə chi éti yap. Báre yaŋ bekem yi, ke ndu báchəy beyə bo abhen báchi are, báró yi bárók.

*Bábhép Yesu éti nkábhénti ndu báyəŋ yi ánkwén anyu*

*(Mt 22.15-22; Lk 20.20-26)*

<sup>13</sup> Bátó mbək bönkwo Fárisi ne mbək bo Israel abhen báté ansem Hérəd ntá Yesu ndu bebhep yi menyij mbə ntá ndu bekə yi ankwen anyu. <sup>14</sup> Bárəŋ nəkə ntá Yesu bárem be, “Ntəŋ, sérŋi be ochí mmu tetep, ne əpú təŋ kériŋámík. Sérŋi bé əpú yŋi mmu ndü besí óncháy yi, ke őtəŋ tetep éti menyij ebhen Mandem áyəŋ bo mánkə. Għatí bhese, ebhé yeŋe éka be sénchíe nkábhénti ntá Mfə Rom ke ébhíki ka?” <sup>15</sup> Yesu arŋi bapu amap, abhép bhə be, “Ndaká yí mămə me? Təŋ ká me ebhókó nkáp.” <sup>16</sup> Bátwó yi ne ebhəkə nkáp. Abhép bhə be, “Ntí ághá né aré? Ne nnyén chi enen ághá?” Bákéme yi be, “Chí ntí Sísa, Mfə Rom. Ne nnyén, chi eni.” <sup>17</sup> Yesu arem ntá yap be, “Chíe yé ka Mfə Rom yəntiki enyij ene echi eyi, mánchye Mandem yəntiki enyij ene echi ene Mandem.” Bágħókó nókó enyij ene Yesu areme, bápóp!

*Enyij ene bábhébhé Yesu éti neperénsem ndü nepém*

*(Mt 22.23-33; Lk 20.27-40)*

<sup>18</sup> Mbək bönkwo Sádusi bárók ntá Yesu babhep yi éti neperénsem ndü nepém. Bönkwo Sádusi bábhíki noko nyaka be chəŋ bawú mámpetnsem ndü nepém. Babhep yi be, <sup>19</sup> “Ntəŋ, Moses asiŋ ndü ebhé eyese be mbák mmu ángú ándó ngərə kebħəŋ yé mmó, mómayi abhəŋ besət ngərə wu bé ámbé bə ne yi ndü nnyén manə ane ágú. <sup>20</sup> Bö chi amət bati tándramət báhí nyaka. Ane mbi abháŋ ngərə, agú kebħəŋ yé mmó. <sup>21</sup> Ane ákəŋo asət kénkwésé wu ndü nebhay. Yí nkwo agú kerə mmə. Éfákári enyumót ne ane ajwi bati arat. <sup>22</sup> Enyu yə enyu yə kpát mankem bati tándramət bágú kerə yé mə amət. Ndü ngwenti, ngərə wu nkwo agú. <sup>23</sup> Ndu echi nə, mpok Mandem ákə bawú mámpétntsem ndü nepém, ngərə wu ábhák ane agha? Ndu bó mankem, batí tándramət, yəntiki mmü wap abhəŋ nyaka yi.” <sup>24</sup> Yesu akeme bhə be, “Bekwéné béchí ne bhe mbənyune bəbhíki riŋi yé chi Eyəŋ Mandem ne yé chi betəŋ Mandem. <sup>25</sup> Mpok Mandem ákú bawú mámpétntsem ndü nepém, bo bábħak mbə bəángel awu amfay. Bápú pere bháy nebhay. <sup>26</sup> Ne beyŋi neperénsem ndü nepém, bəbhíki re pay amem ekáti Moses éti mónək ane ágò ebhi ndu ádu nyaka kesəŋ? Bəbhíki pay ndu Mandem ághatí Moses be, ‘Me nchí Mandem

Ábraham, Mandem Áisek ne Mandem Jekóp'? <sup>27</sup> Ndem nõ mbõnyune yëndu Ábraham ne Áisek ne Jekóp bárõ mmiki ne, báchi nepém, ne Mandem achi ne bhõ. Mandem achi Mandem bo abhen bachi nepém. Apú Mandem bawú. Bě bo Sádusi bãchi ndũ bekwéné tontó!”

*Ebhé Mandem* ενέ έχά ebhénéfú  
(Mt 22.34-40; Lk 10.25-28)

<sup>28</sup> Ntõj ebhé Moses amõt achi nyaka are. Aghók ndu Yesu áreme ne bõ nkwo Sádusi. Ne ághókó nõkõ ndu Yesu ákéme bebhep ebhap ne beyã keboj abhép yi be, “Ebhé Mandem ενέ έχά bechak menkem chi ενέ?” <sup>29</sup> Yesu akeme yi be, “Ebhé ενέ έχά béchák menkem chi ενέ érèm be, ‘Bo Israel, ghók ká. Mandem Acha ane ábhõjõ bhesé mankem achí amõt.’ <sup>30</sup> ‘Ne õbhõj bekoj Mandem Acha ywe ne nti ene nenkem, ne efõjõ eye enkem, ne nkaysi ye nkem, ne betaj ebhe menkem.’ <sup>31</sup> Ενέ éjwí bepay échí mbõ eyõ ne érèm be, ‘Kõj nti nkwa mbõ enyu ókõjõ mmuet eye.’ Ebhé ene écha ebhen bepay epu.” <sup>32</sup> Ntõj ebhé arem ntá Yesu be, “Ntõj õrem sáyri! Échi tetep mbõnyu óréme bé Mandem Acha achi amõt, achák apú. <sup>33</sup> Ne bekoj Mandem Acha ywe ne nti ene nenkem, ne nkaysi ye nkem, ne betaj ebhe menkem, ne bé nkõj nti nkwa mbõ enyu ókõjõ mmuet eye ari acha. Besí Mandem, bebhep bebhe ebhen bepay achá akabhé nya besõj ankem ne akap achak ane bo báchyè ntá yi” <sup>34</sup> Yesu aghõ nõkõ be ntõj ebhé Mandem ane akeme yi sayri ne keboj, arem ntá yi be, “Érõp wõ chí mandú bérõ Mandem ambak ne wõ mbõnyu Mfõ ábhák ne mmu ane áchí anten eyi.” Bebho mpok eyõ, yě mmu kepere mõ bebhep yi yěnyij.

*Mpeme Mandem* afyé nyaka bariep be ätò  
(Mt 22.41-46; Lk 20.41-44)

<sup>35</sup> Ενέ Yesu átõj bo Eyõj Mandem amem ekerákap abhép bó be, “Ná batõj ebhé Mandem bárèm be Mpeme Mandem afyé nyaka bariep be ätò chi ebhárémõ Mfõ Debhít? <sup>36</sup> Efõjõ Bedyere akũ nyaka mbõj Mfõ Debhít arem be Mandem Acha arem nyaka ntá Acha wa be, ‘Chókó fá ebhẽ awõnem eya ndũ enókó kenókó, kpatе nkũ bõmpap abhe mámbak mbõ enõk ene ónyàja bekak aré.’ <sup>37</sup> Séghò fá be mbõj Debhít äbhijõ nyaka Mpemé be Acha. Ná Achã-re áyibhiri ambak ebhárémõ ywi?” Beyã bo babhõj manjáк béghok menyij ebhen Yesu átõj.

*Yesu aghati bakojo bhi* be mánsõt mpok ne bõ bapu  
(Mt 23.1-36; Lk 20.45-47)

<sup>38</sup> Ενέ Yesu átõj arem be, “Sõt ka mpok ne batõj ebhé Moses. Bákõj béghap, mãnkó mansep ne bewubhe wubhé nden amuet neffisie be bo mánkaka nõkõ bhõ ne kenókó. <sup>39</sup> Bákõj nkwo bechõkõ ndũ bebhaká kenókó amem bekeré nenikímmuet ne ndũ bepa. <sup>40</sup> Ne bó bhere ke mányie menyij mánkwésé ne yě chi beket ebhap ndũ mangwõ, mánkũ nõkõ berórí nenikímmuet bapu besí bhõ. Chõj ntémsi yap anjá ancha!”

*Akap ane* kénkwésé ngõré  
(Lk 21.1-4)

<sup>41</sup> Yesu achi nyaka kékwót ekubhé nkáp amem ekerákap Mandem anjijõ nõkõ ndu bo báfyè bakáp amem. Aghó ndũ beyã bõ nkáp bátwõ, yěntiki mmu wap amfyè nõkõ beyã nkáp amem. <sup>42</sup> Étáré nõkó, aghó ndu kénkwésé-ngõre ane eyi épú átwó, afyé bõbebhókó nkáp bapay abhen bapu yěnyij. <sup>43</sup> Yesu abhijõ bakojo bhi arem be, “Nchí ghati bhe be, akap kénkwésé-ne ácha ané yěntiki mmu. <sup>44</sup> Ndũ beyã bakáp kě yěntiki mmu wap áfére mandú achye mbõ akap, ke nchébhe ngõré ne achyé yěntiki enyij ene yi ábhõjõ.”

## 13

*Yesu arem* bé chõj mánychõnti ekerákap  
(Mt 24.1-2; Lk 21.5-6)

<sup>1</sup> Nefú Yesu áfú amem ekerákap Mandem, nkojo ywi amõt arem ntá yi be, “Ntõj, yijõ. Báte ekerákap Mandem ene-o! Batãj ané básóré báté yó ári ácha!” <sup>2</sup> Yesu akeme yi be,

“Ɔghǒ berem beket ebhen? Mpok átwò ane ekerákap ene érdñ amik enkem yěnyiy kerəp tée.”

*Chəŋ bo mánychye nəkə bakoŋo Yesu beyǎ esəŋəri*  
(Mt 24.3-14; Lk 21.7-19)

<sup>3</sup> Étaré nókó, ené Yesu achi chókó ebhě Njie Menok Ólif ene éyiyi ekerákap Mandem, Píta ne Jems ne Jǒn ne Andru bárók ntá yi ansem ansem. <sup>4</sup> Bábhep yi be, “Éta, ghati bhese, chəŋ émfakari nǒ ntiki mpok, ne ntiki eriŋ ébhóŋó beku bo mándiyi be mpok ane ótwò arəp kékwót.” <sup>5</sup> Yesu abho béghati bhə be, “Sət ka mpok bé yě mmu áké rwó bhe! <sup>6</sup> Beyǎ bo bátwò chəŋ mánsət nnyén ena mánten ambi, yěntiki mmu wap andem nəkə be, ‘Me ke nchí Mpeme ane Mandem afyé nyaka bariəp be átó!’ Ne mándwə beyǎ bho be mánjibhiri bati yap. <sup>7</sup> Ne mpok bǎghókó nsóŋó-nenu bǎké chay. Menyũ menyiy ebhə bébhəŋ befakari, ke eyə epu təŋ be ngwenti mmik aghaka. <sup>8</sup> Chəŋ betək ménu ne betək béchák, bafǒ etək mánu ne batí bafǒ etək ne chəŋ mmik anyikisi ndũ beyǎ bebhak, nsay ankwén etək. Ke menyiy ebhen menkem bechi chi mbə nebhənet enen bebe ntá ngərə ane ándəŋsi.

<sup>9</sup> “Ke sət ka mpok! Chəŋ mánkem be mánychye ntá böbati etək bó mántəŋ be. Chəŋ mángwapti bhe amem bekeré nenikímæet. Chəŋ mánte besí bəgóbhanə ne bafó éti ya be mángátí bhə Mbok Ndíndí éti ya. <sup>10</sup> Mbok Ndíndí abhəŋ bégháka betəkó mmik menkem ke ngwénti antwó. <sup>11</sup> Yěntiki mpok ane bákémé bhe ndu betəŋ be, bǎké seme ambi ambi be, ‘Chəŋ séndem be yi?’ Mpok ánkway, dem ka yěntiki eniyi ené éfú be anyu mbənyune éfóŋó Bedyere ke ághàti chəŋ be eniyi ené bǎbhóŋó berem. <sup>12</sup> Chəŋ manó anchye nti manó ntá böbati be mángwáy. Chəŋ mbək bachi mánkə enyumət ne böbhəp. Chəŋ mbək bə mánte nenu ne bachi ne manó bhəp, mánkə be mángwáy bhə. <sup>13</sup> Chəŋ menyũ bo menkem mámpəp bhe éti bǎchí bakoŋo bha. Ke mmu ane áte kákátí te ndũ ngwenti, Mandem əpeme yi.”

*Èrem esəŋəri ene ebhəŋə bétwə Yerúsalem*  
(Mt 24.15-28; Lk 21.20-24)

<sup>14</sup> Yesu apət arem be, “Chəŋ mángə ‘Èrem eniyi ene Mandem ápábhé’ tée ndũ nebhæet ane ébhiki bhəŋ bebhak. Mpok yə, bo abhen bachi atú Judéya mámbúé mámbésé amfáy njie. [Yěntiki mmu ane ápáy ekáti-ne ámbúré antí, anjwimem.] <sup>15</sup> Mpok yə, mbák éfákári bé mmu áku betik amfay eket eyi, áké səŋəri mmæet besep kpik be andək amfere menyiy anywóp ke ambæ. <sup>16</sup> Ne mmu ane achi ebhi áku betik, áké rón kpik anywóp ndu bebwəp nde yi. <sup>17</sup> Ne chəŋ émbép encha ntá baghərə ne menie ne abhén bábhak ne bə amə mpok yə! <sup>18</sup> Nik nókó ká mmæet be barak ane áké fakari ne eso ndu ébè mmæet bébæ mpok yə. <sup>19</sup> Bǎké rə menikmæet, mbənyune esəŋəri ené bo bǎbhəŋ mpok yə chi enyũ esəŋəri ene bǎbhíki re ghə wáwák tě mmik ábhó. Ne mpok yə ánán amfæet, enyũ esəŋəri yə epu pere bhák wáwák. <sup>20</sup> Ne mbə Acha abhíki kpət manywəp yə be ake ya, mbə yě nkwaŋwəŋ amət apu rəp nerpém. Ke Mandem akpət mpok esəŋəri yə mbiŋ éti bo abhen yi áyábhé be mambak abhi. <sup>21</sup> Mpok yə, mbák mmu ángátí bhe be, ‘Ghó ká Mpeme ane Mandem áto fá’, yě chi be, ‘Ghó yi awu!’ Bǎké noko be echi tetep. <sup>22</sup> Bǎké noko bé échí tetep mbənyune chəŋ bö betábhá mantwə, yěntiki mmu wap andem nəkə be yi ke achi Mpeme Mandem afyé nyaka bariəp be áto. Chəŋ baremé kepǎnti nsé nkwo mántwə. Ne yěntiki mmu wap átwə, ankə nəkə menyiyí maknkay ndu berwə bho. Ne mándwó yě chí bö abhen Mandem áyábhé be mámbák abhi, mbák bǎbhəŋ mbi beku nə. <sup>23</sup> Sət ye ka mpok! Nnán ngati nə bhe menyiy ebhen ambi ambi.

*Menyiy ebhen bébhóŋó béfákari mpok Kristo átwò*  
(Mt 24.29-31; Lk 21.25-28)

<sup>24</sup> “Mbák manywəp ane beyǎ esəŋəri yə ámay, mmok ánem témté, ntaŋ kepere ghə, <sup>25</sup> mambe ámfu amfay ánkwenti, ne betəŋ mfáy ményikisi. <sup>26</sup> Ne chəŋ Mmũ ane áfú ntá Mandem ambesi ande twó amem nebhán ne beyǎ betəŋ ne kenókó. <sup>27</sup> Mpok yə, chəŋ

ntó boángel abha, mándək ndü mmik nkem, bebho ndü ebhókó mmik émōt beghaka ndu echak, mánsōt bo abhen Mandem áyábhé mánhem nebhæet amōt.

Enyiñ ene nekāy enōkō Fig nētōñ bhese  
(Mt 24.32-35; Lk 21.29-33)

<sup>28</sup> “Ghók ká enyiñ ene enōkárēm ene bábhijñi bé, fig étōñ bhese. Énánj émōt betem betó, bárijñi bé eso érōp chi kékwoť. <sup>29</sup> Échí enyumōt ne netwó wa, Me Mmu mfú ntá Mandem. Mánánj mǎngō ndü menyiñ ebhen ne ngátí bhe békákari, diñj ká be mpok netwō wa arōp kekwoť. <sup>30</sup> Nchí ghati bhe tetep be menyiñ ebhen menkem bébhōñ befakari, ke mkpáká bho abhen echōñ ámfæet. <sup>31</sup> Chōñ mfay amfæet, mmik amfúét, ke Eyōñ eya épú fæet.

Yě mmu abhíkí rijñi nywōp ne mbōñ mpok eyo  
(Mt 24.36-44)

<sup>32</sup> “Yě mmu abhíkí rijñi nywōp ne mbōñ mpok ane menyiñ ebhen békákari chōñ. Boángel Mandem bábhiki rijñi, yě me Mmu mfú ntá Mandem mbíkí rijñi. Eta Mandem aywínti ke árijñi. <sup>33</sup> Sōt yeka mpok, mǎmbak pē mbōnyune yě mmu abhíkí rijñi mbōñ nywōp enō. <sup>34</sup> Échí enyumōt mbō mmü ane árōñ nekō, ke ápéré rō eket eyi, arō yěntiki enyiñ amō bō betik abhi, achye yěntiki mmu wap ayi ntí betik. Aghati ye mbabheri nyūbha bé ámbák pē. <sup>35</sup> Bák yé ka pē! Bábhíkí rijñi mbōñ mpok ane chi eket ápētnsem. Ke chí beku-a, ke ne nénti beti-a, ke manémnkōk-a, ke chi neyinywōp-a, yě mmu abhíkí rijñi. <sup>36</sup> Ébhíkí ri be yi ántwó témchok antemeri bhe ndü bábhūre keñō. <sup>37</sup> Mbō enyu ngátí né bhe, ke nchí ghati bo mankem fá amik: Bák ká pē.”

## 14

Bōbati etōk báté eyu be mángwáy Yesu  
(Mt 26.1-5; Lk 22.1-2; Jn 11.45-53)

<sup>1</sup> Éróp manywōp apay ndu ménýie Epǎ Nekiñi ndu bétik nefere Mandem áféré bo Israel ndü kesem amem etōk Íjip, ne Epǎ Bret ane ábhíkí bhōñ yís. Bo bati bachiäkap Mandem ne batōñ ebhé Moses báre yañ mbi bekem Yesu bhésé bhésé mangway. <sup>2</sup> Báre rem be, “Séké kem yi mpok epa mbōnyune bo bákway béchye esōñori.”

Ngōré amōt atemti bawere eriep anti Yesu  
(Mt 26.6-13; Jn 12.1-8)

<sup>3</sup> Yesu abhak etōk Bétani, amem eket Símun ane ánánj ámé nyaka ebhanjákwá. Ené yi ányie nenýié aré, ngōré amōt atwó ne esáyri ékprémé bawerérierp amen áyá nkáp. \* Móngōré wu asiép emi ékprémé bawet eyo, apikiri mō anti Yesu. <sup>4</sup> Ekū mbōk bo abhen bachi are chōkō bábénti tontó, mándeme nōkō ne bati be, “Móngōré ne áchōñti bawerérierp amen ndaká yí? <sup>5</sup> Bákway mbū bėti mō anchye nkáp ané áyá échá nkáp ane nkūbetik ányie ndü mmie, mánsōt nkáp wu mánychye ntá bachébhé bho.” Bōbhō bábho beji móngōré wu. <sup>6</sup> Ke Yesu arem be, “Dǎ ká yi. Ndaká yí bāsōñori yi? Akū me erítí enyiñ. <sup>7</sup> Bachébhébhō báchí ne bhe mpoknkem. Yěntiki mpok ane mmu ákōñj, ánkwák bhō. Ke mpú bhak chōñ ne bhe mpoknkem. <sup>8</sup> Akū enyiñ ené yi ábhōñj mbi bekwá ntá ya. Awátí me ne bawerérierp ke mpok bébhéme me ankwáy. <sup>9</sup> Diñj ká tetep be yěntiki ebhak ené bágħàti Mbok Ndíndí ndü mmik nkem, chōñ bo mándem eti enyiñ ené móngōré ane ákú.” Ne ndü bo bárēm eti enyiñ ené yi ákú, chōñ mántík nōkō yi.

Júdas aka beti Yesu  
(Mt 26.14-16; Lk 22.3-6)

\* 14:3 Bágħóko ékprémé yō ne ntay enen bábhijñi bé “Alabásta” ne bágħóko bawerérierp amo ne bakan mónōk ane bábhijñi be “Nad”.

<sup>10</sup> Júdas Iskariot achi nyaka mmũ amot ndũ nkwo baghok Yesu bati byo ne apay. Afuét arak ntá bõbati bachiakap ndu beti Yesu ntá yap. <sup>11</sup> Ághátí nókó bhó nkaysi yi, bábhõj mañák. Báfyé bariep béchye yi nkáp. Júdas abho beyañ ye mbi ndu beti Yesu ntá yap.

*Yesu anyié* nenyíé Epã Nekiñi ne baghokó bhi

(Mt 26.17-25; Lk 22.7-14, 21-23; Jn 13.21-30)

<sup>12</sup> Ndũ nywõbhé mbi enen Epã Bret ane kebõj yis, nõ chi nywõp enen beway mónkwõmen ndu beku nenyíé Epã Nekiñi, baghok Yesu bábhõp yi be, “Ñyan sëndók sénkũ nenyíé Epã Nekiñi ntá ye fá?” <sup>13</sup> Ató baghokó bhi bati apay ne eyõj be, “Dók ká afõ ndũ etok eghe. Aré, chõj mãngó mmu ane ápókó ejõ manyiep. Koñó ká yi. <sup>14</sup> Chwe ká ndũ eket ené yi áchwe mãngati mbõjõket be, ‘Etayesé ato bhesé sémbep wõ be, ekeré manko ené yi ábhõjõ ményie Epã Nekiñi ne baghokó bhi aré échi fá?’ <sup>15</sup> Chõj antõj ye be móket ane áchíkí amfay, ndũ ekerémfáy. Yëntiki enyij ene séyàn échí amem. Toñtí ká yëntiki enyij aré ntá yese.” <sup>16</sup> Baghok Yesu bhõ bati apay bárak etok eghe eyõ. Bághõ yëntiki enyij mbõnyu Yesu ághati bhõ, bákũ nenyíé Epã Nekiñi bábhõre.

<sup>17</sup> Égháká nókó beku, Yesu atwó ne baghokó bhi bati byo ne apay báchokó ményie nenyíé epã eyõ. <sup>18</sup> Ené mányie nenyíé, Yesu arem be, “Dijí ká tetep be mmu yweka amot áti chõj me. Yí wu achi fá ne me ãnyie nenyíé enen.” <sup>19</sup> Ndak ane ákú bati ábé baghokó bhi amem, bábhõ bebhep Yesu amot amot be, “Puyě me, pú nõ?” <sup>20</sup> Akeme bhõ be, “Chi mmu amot ndũ nkwo yweka batí byo ne apay. Yí nkwo ãsèbhe awõ amem nkúbhé ekpüre nenyie ene émõt ne me. <sup>21</sup> Chõj Me Mmu mfú ntá Mandem ngú mbõ enyu Ekáti Mandem érèm. Ke chõj émbep éncha ntá mmu ane áti me. Éri nyaka bé báké bhe yi wáwák.”

*Yesu anyié* nenyíé ngwenti eni ne baghokó bhi

(Mt 26.26-30; Lk 22.14-20; 1 Kõr 11.23-25)

<sup>22</sup> Ené Yesu ne baghokó bhi mányie nenyíé, asõt ekpókó bret akém awó. Achye bakak ntá Mandem abho bébókóti anchye nõkõ bhó ne beyõj ebhen be, “Sõt ka nyié. Né chi mmuét eya.” <sup>23</sup> Asõt ye nkõbhémém, áchyé nókó bakak ntá Mandem, abho bechye ntá yap. Básõt. Nti anyũ anchye nti. <sup>24</sup> Yesu arem ye be, “Né chi manõj ma. Ækũ nku ane Mandem ányú ne bõbhi ántéé. <sup>25</sup> Nchí ghati bhe be mpú pere nyu mëmen, kpáte ewak ene mënyú mmëm bakõ amem Kefõ Mandem.” <sup>26</sup> Ndũ ngwenti, Yesu ne baghokó bhi bákway nekway báchyé Mandem bakak. Báfú ye bákó amfay Njie Menõk Ólif.

*Yesu arem* be chõj Píta andem be abhíkí riñi yi

(Mt 26.31-35; Lk 22.31-34; Jn 13.36-38)

<sup>27</sup> Bágháká nókó ndũ Njie Menõk Ólif, Yesu aghati bhõ be, “Chõj bë mankem mãmfere ntí ne me mbõnyune Ekáti Mandem érèm be, ‘Mandem ãdep chõj mbabheri bághõjõmén anguép amik, nkwo bághõjõmén ántaka ebhi. <sup>28</sup> Ke Mandem ánánj ánkú mpétnsem ndũ nepém, chõj njambi atú Gálili, mãntemeri me aré.’” <sup>29</sup> Píta akeme be, “Yě bõ mankem mámbúé wõ, me, mpú búé!” <sup>30</sup> Yesu aghati Píta be, “Nchí ghati wõ be, nkõk aperé kok ndõj epay nkúbhé beti ebhen, chõj óndem ndõj érat be õbhíkí riñi me.” <sup>31</sup> Yě nõ, Píta arem ne nti eni nenkem be, “Yě chí newú, chõj ngu ne wõ. Mpú búe wõ.” Baghok Yesu báchák mankem bárém enyumõt.

*Yesu are* nikmuet amem mónki ane bábhij be Getsémani

(Mt 26.36-46; Lk 22.39-46)

<sup>32</sup> Yesu arak ye nebhuet ane bábhij be Getsémani ne baghokó bhi. Aré, aghati bhõ be, “Chokó ká fa, mëten mmuēt ambi ndu menikmuet.” <sup>33</sup> Asõt Píta ne Jems ne Jõn arak ne bhó. Arõp nsõnso ne basémé anti. <sup>34</sup> Arem ntá yap batí arat be, “Basémé ajwí me anti mbõ be áway me way. Chokó ká fá, mãmbak pë ne me.” <sup>35</sup> Arõ bhó atén mmuēt ambi mandú. Akwen ne besí amik, abho menikmuet, béghõ mbák ãkway béfere esõjõri ené échi yi ambi. <sup>36</sup> Ndu nenikímuet eni arem be, “Éta, Etaya! Enyij ené écha wõ épú. Kũ nkõp esõjõri ene ámfuét me ansem nti. Ke éké bhák mbõ enyũ mëyán, émbák chi mbõ enyũ

óyàŋ.” <sup>37</sup> Afate ye, apetnsem ntá baghókó bhi abhen bati arat. Agho bho ndu bábhùre kenó. Aneme bhó abhep Píta be, “Símun, bábhùre chi kenó? Bápú kwáy béchókó pè yè chí ndù nenókó nywòp némót-ε?” <sup>38</sup> Aghati ye bho be, “Bák ká pè, mánik nókó mmuet, bé nemó néké dep be amik. Bábhòŋ nti, ke mmuet apu bhe.” <sup>39</sup> Apet aró bhó arók anikmmuet ntá Mandem enyumot mbo ndòŋ ane mbi. <sup>40</sup> Apetnsem, aghó bho bati arat ndu bápet bákwené kenó. Bápú kwáy nyaka béchókó pè ndù kenó kéjwí bho amík. Bó kerinŋ enyinj ene bákway beghati yi. <sup>41</sup> Yesu aró bho arók. Ápéré nókó nsem ndòŋ ane ajwi erat, arem ntá yap be, “Bábhùét bebhùre kenó? Bábhùét béywèmmuere? Ékway nò! Mpok akway ane bákem Me Mmu mfú ntá Mandem mánychye ntá böbebú. <sup>42</sup> Faté ká, mmu ane átí me anán achi kékwót. Séndók séntémérí yi.”

#### *Bákém Yesu*

(Mt 26.47-56; Lk 22.47-53; Jn 18.3-12)

<sup>43</sup> Ené Yesu abhùét berem nò ne baghókó bhi, ngók aywi amot ndù abhen bati byo ne apay ane aka nnyén be Júdas, achwòp ne beyà bho. Bö bho bábhák ne boakparenja ne nkík amò. Böbati bachiäkap, ne batòŋ ebhé Moses, ne böbati etók kè bátó nyaka bho. <sup>44</sup> Júdas anán achyé nyaka bho erinŋ ene ékwák bo mándinŋ Yesu. Aku nó, ndù ághátí bhó be, “Mmù ane mēbhene chòŋ chí yi. Kém ká yi mändok ne yi be áké bué.” <sup>45</sup> Áchúóbhé nókó ebhak ené Yesu achi, arók akaka yi be, “Ntòŋ!” Abhene yi. <sup>46</sup> Bö bho barók \*bákém Yesu bábáyti. <sup>47</sup> Ke mmu amot ane áchi kékwót, agwòp akparenja ywi akpót atú nsem Mungo bachiäkap Mandem chwát aguer amik. <sup>48</sup> Yesu abhép bo abhen bátwò bekem yi be, “Bátwò bekem me ne boakparenja ne nkík mbo be nchí ngébhé ntantaŋ? <sup>49</sup> Nchí nyaka ne bhe amem ekerákap Mandem nénjí nenji ntòŋ nókó, be kékém me. Ke echi enyu ene be enyinj ené básínjí amem Ekáti Mandem émfú tetep.” <sup>50</sup> Afó kè baghókó bhi bárov yi bábue.

<sup>51</sup> Esakámu amot abhak aré ane áchi ne nden amuet nénép. Are koŋo Yesu. Báyan nyaka bekem yi, <sup>52</sup> ke abue ebhówò, nden ayi aròp bó amò.

#### *Básót Yesu ntá bataná manyé*

(Mt 26.57-68; Lk 22.54-55, 63-71; Jn 18.13-14, 19-24)

<sup>53</sup> Básót Yesu bárov ntá mungo bachiäkap Mandem. Böbati bachiäkap Mandem ne bo batí etók ne batòŋ ebhé Moses báchem aré. <sup>54</sup> Píta ákoŋo nyaka bho ansem nekó nesie, kpáte amem senta mungo bachiäkap Mandem. Aré, arók achókó ne babhabheri angókó ngó angwaka nókó ngó. <sup>55</sup> Böbati bachiäkap Mandem ne bö echeme bataná manyé bachak mankem béré yan bo abhen bákway bebhat Yesu barak amuet enyu ené bó bábhòŋ mbi beway yi, ke báke bhòŋ yè mbi. <sup>56</sup> Beyà bho bápú barak bábáy yi antí, ke menyinj ebhen bó béréme kebák enyumot mbonyune báchi nyaka beyòŋ beyòŋ. <sup>57</sup> Báchák báfáte ye básé nsé amuet Yesu be, <sup>58</sup> “Séghok ndù yi árèm be, ‘Chòŋ mmokoti ekerákap Mandem ene báté ne amò, ne beku manywòp arat, nte échák ené puyè bo ke báté.’ ” <sup>59</sup> Yè nò, bó nkwo kebák eyòŋ émot. <sup>60</sup> Mungo bachiäkap Mandem afaté besí bo echeme eyò abhép Yesu be, “Òbhíkí bhòŋ yènyinj bekeme ndù menyinj ebhen bö bhen bərəm be oku?” <sup>61</sup> Yè nó, Yesu achókó kpák, akere m yènyinj. Mungo bachiäkap Mandem apet abhép yi be, “Wò ke óchí Mpeme Mandem afyé nyaka bariep be àtò, wò ke óchí Mmò Mandem Mmu sébhòŋó bebiti?” <sup>62</sup> Yesu akeme be, “Chi me, ne chòŋ mǎngò Mmu ane áfú ntá Mandem chókó ndù enók kenókó ebhe awónem Mandem betan menkem. Chòŋ mǎngò ndù Mmu ane áfú amfay átwò amem nebháŋ.” <sup>63</sup> Yesu akeme nókó nò, mungo bachiäkap wu akém nden ené échi yimbòŋ amuet adak. Arem be “Sépét séyàn batísíé mántwò mándém enyinj ene yi ákú ndaká yí? <sup>64</sup> Bǎghok menyinj ebhen yi árémé ndu bétòŋ bé äyenti mmuet ne Mandem. Bákaysi be yi? Báká eyòŋ émot be mángwáy yi.” <sup>65</sup> Mbók eyap bábho bépáti Yesu batié amuet. Básót nden bágwòt yi amík. Bäre depti yi mándem nókó be, “Ghatí bhese! Agha ádébhé nó wò?” Babhabheri básót yi. Ndu bǎròŋ, mándepti nókó yi.



*Píta arem be abhíkí riñi Yesu*

*(Mt 26.69-75; Lk 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-27)*

<sup>66</sup> Ené Píta ábhuet amem senta mungo bachiäkap Mandem, ngoré betok aywi amot arök ebhak ene Píta achi. <sup>67</sup> Ághó nókó yi ndü áwàk ngó, ayiñi yi dĩ arem be, “Wò nkwo óchí mbú ne Yesu mmu Násáret-ne.” <sup>68</sup> Píta atañ, arem be, “Mbíkí riñi enyiñ ene órem. Mbíkí riñi ntí ne nnet aré.” Arém nòkò nò, afa arök ate ndü nyúbha ene senta, [nkúbhé mpok eyò nném nkòk akók]. <sup>69</sup> Ngoré betok wu aghó yi aré, apet abho berem ntá bo abhen báchi are téé be, “Mmüne achi mmü ywi nkwo.” <sup>70</sup> Píta apet atañ. Ébhíkí tat, bo abhen báté aré ne Píta bárem ntá yi be, “Sayri sayri, óchí mmü ywi amot mbonyune wò nkwo óchí mmu Gálili!” <sup>71</sup> Ndòñ ayò, Píta arem be, “Mandem ántémsí me mbák mēsè chi nsé! Mbíkí riñi mbòñ mmú ane bãrèm nò òti yi!” <sup>72</sup> Nkúbhé mpok ayò, nném nkòk akók ndòñ ane ajwí épay. Píta atik ndü Yesu ághátí yi be, “Nkòk aperé kók ndòñ épay, chòñ óndem ndòñ erat be óbhíkí riñi me.” Agbòkò kebho, are di.

## 15

*Bárók ntá Páilet ne Yesu*

*(Mt 27.1-2, 11-14; Lk 23.1-5; Jn 18.28-38)*

<sup>1</sup> Bětí bėti, bōbati bachiäkap Mandem ne bōbati etok ne batòñ ebhé Moses báté eyu ne nkwo echémé bōbati etok báchák mankem. Báfyé yi ngem amó, básot barök ntá Páilet, mmu Rom ane achi nyaka góbhanò atú Judéya mpok yò. <sup>2</sup> Páilet abhép yi be, “Wò ke óchí né Mfò bo Israel?” Yesu akeme yi be, “Échí mbò enyu órémé.” <sup>3</sup> Bōbati bachiäkap Mandem bábhat Yesu beyà barak amuet besí Páilet. <sup>4</sup> Páilet apet abhép yi be, “Óbhíkí bhòñ yěnyiñ békémé? Ghok bebépti menyiñ ebhén bárèm bé òkù!” <sup>5</sup> Ke yěnyiñ Yesu kerem. Páilet abhak maknkay tontó.

*Páilet akpót manyé Yesu*

*(Mt 27.15-26; Lk 23.13-25; Jn 18.39-19.16)*

<sup>6</sup> Góbhanò abhòñ nyaka epìñ be yěntiki mmíé, ndü mpok Epã Nekìñi, áfere mükèñòñ amot ane bo báyan yí ámféré. <sup>7</sup> Mpok eyò bo bábhák ekerékenòñ. Báfyé bhó kenòñ ndu bápú noko bōbati etok ne ndu bágúébhé ebyòk amem etok kpát báway bho. Mmü wap amot aka nnyén bé Barábas. <sup>8</sup> Èká bho bárök ntá Páilet bé ámfere mükèñòñ nkúbhé mbonyu yi ákà yěntiki mmíé mpok Epã Nekìñi. <sup>9</sup> Páilet abhép bó be, “Bāyan mféré Mfò bo Israel amò be yi andòkò?” <sup>10</sup> Páilet aríñí nyaka sayri be bōbati bachiäkap bákem Yesu bátwò ntá yi ne yi chi òti mpabhamík. <sup>11</sup> Yě nò, bōbati bachiäkap Mandem bákù ngémtáy bōbhò mándem Páilet ámfere chi Barábas ekerékenòñ. <sup>12</sup> Páilet abhép bó be, “Bāyan ye be nkù yi ne mmu ane bãbhiñi bé Mfò bo Israel?” <sup>13</sup> Bábho bébik be, “Dem mángó yi ndü ekotákátí.” <sup>14</sup> Ke Páilet abhép bó be, “Ntiki ebépti ndak yi ákú?” Ke ngémtáy bōbhò bápét báre bik ne betañ be, “Dem mángó yi ndü ekotákátí!” <sup>15</sup> Ndu Páilet áyan nyaka beku mbò enyü beyà bōbhò báyan, afere Barábas ekerékenòñ. Achye eyòñ bádén Yesu ne ékpá. Achye yi ntá yap bé mángó ndü ekotákátí.

*Batemé nenu béré yòkò Yesu*

*(Mt 27.27-31; Jn 19.2-3)*

<sup>16</sup> Batemé nenu básot yi bárök amem áchá góbhanò. Bábhiñi batemé nenu báchák mankem nebhet amot. <sup>17</sup> Báfyé yi nkú chu amuet ane ágháká yi te bekak. Básot bōbatábhénòk abhén báchí nsense mání ntá báfyé yi anti be chi ayí nta kefò. <sup>18</sup> Bábho beway Yesu mándem nòkò be, “Acha mfò bo Israel, kenókó kéchí eke etá!” <sup>19</sup> Báre depti yi anti ne menòk. Mámpati nòkò yí batié amuet ne mántep nòkò mánén besí bhi mbó be báchyè nò yi chi kenókó. <sup>20</sup> Bápóbhé nòkó béyòkò yi, báfere nkú chu yi amuet, básót eyi yímbòñ bákémé yi amuet. Básót ye yi bárók bego ndü ekotákátí.

*Bágó Yesu ndũ ekotákátí*  
(Mt 27.32-44; Lk 23.26-43; Jn 19.17-27)

<sup>21</sup> Ené bárõn, bátemeri mmũ etok Sírene amot ane aka nnyén bé Símun ndu áfú ebhi árõn etok. Mányiere yi ámpókó ekotákátí Yesu. Símun achi nyaka chi Aleksánda ne Rúfõs. <sup>22</sup> Básot Yesu bárõk ebhak ené bábhìñi bé Golgóta, nó chi “Nebhuet Ënkónti.” <sup>23</sup> Báchye yi mmëm amen báchóbbhé ne babhé amen bábhìñi be myrrh. Ke Yesu kenyu mó. \* <sup>24</sup> Bágó yi ndũ ekotákátí. Básot nden eyi bekóre. Báguer ebháñá bériñi ane yëntiki mmu wap ábhóñó básot. <sup>25</sup> Bágó yi ndũ ekotákátí mpok nywõp néghaka nkárenka nénéenamot. <sup>26</sup> Amfáy ntí Yesu, ndũ ekotákátí, ebhok enok ebhak babhát. Básiñ aré enyiñ ené ékũ ke báway yi. Básiñ be, “Mfõ bo Israel.” <sup>27-28</sup> Bágó nkwo ngébbhé ntantañ amot ndũ eyi ekotákátí ebhe awõnem Yesu. Bákú enyumot ne achák ebhe awõghõ yi. <sup>29</sup> Bo abhen báfuere fuét, bágháká nyaka are mántě, mánka ne batí, mánsokoti nõkõ yi be, “Aha! Wõ mmu ókway memokoti ekerákap Mandem, ne ónte yó ndũ manywõp arat! <sup>30</sup> Pemé mmuet, ne fã ndũ ekotákátí sep amik!” <sup>31</sup> Bõbati bachiákap Mandem ne batõñ ebhé Mandem ne bõbati etok báre way nkwo yi, mándeme nõkõ ne bati be, “Ápeme nyaka bo báchák, ke apú kway bepepe mmuet yi! <sup>32</sup> Dõ ká séngó ndũ Mpeme Mandem afyé nyaka bariop be átò, Mfõ bo Israel, áfa ndũ ekotákátí ansep amik. Mbák ánsép amik, chõñ sénoko bé Mandem ke átó yi.” Baghép abhen bati apay báre sokoti Yesu nkwo.

*Yesu agú ndũ ekotákátí*  
(Mt 27.45-56; Lk 23.44-49; Jn 19.28-30)

<sup>33</sup> Égháká nõkó nkárénká byo ne epay ne ngósí, ejuri ékwén etok enkem. Ébhák kpáte nkárénká érat ne ngósí. <sup>34</sup> Égháká nõkó mbõ nkárénká eyõ érat, Yesu abik arem be, “Eli, Eli, lama sabátani?” Nó chi, “Mandem wa, Mandem wa, ndaká yí óféré ntí ne me?” <sup>35</sup> Mbok bo abhen báté kékwót báyiñi, bághók nõkó ndũ Yesu ábíki enyu eyõ, báre rem ne bati be, “Ghók ka, ábhìñi Eláija!” <sup>36</sup> Mmũ wap amot ajiat arok asot ekuchá agwót antí mónok asebbe yó amem echyé mmém. Asá amfay, ateme Yesu anyu bé ánsók. Arem be, “Dõ séngó mbák Eláija átwò beferé yi ndũ ekotákátí ne.” <sup>37</sup> Yesu ábíki nõkó, asebbe. <sup>38</sup> Nkúbbhé mpok yõ, ekát ene echi amem ekerákap Mandem égháre bebhok bepay befu amfay beghaka amik. <sup>39</sup> Münti nkwo batemé nenu besa betay ane áte áyiñi Yesu aghó enyu yi ágú. Ekũ arem be, “Tetep, mñne achi mbũ chi Mmõ Mandem!”

<sup>40</sup> Baghõré fú báté nekõ nesie mánjñi nõkõ. Mbok eyap báchi nyaka María ane etok Magdala, ne Salóme ne María nno Jems ane mónkwen ne Jóses. <sup>41</sup> Baghõré bhõ bákõño nyaka Yesu máchye nõkõ yi nekwak bebhó mpok ane yi áchi atú Gálili. Beyã baghõré báchak abhen bákõño nyaka Yesu Yerúsalem bábhak aré nkwo.

*Bábhéme Yesu*  
(Mt 27.57-61; Lk 23.50-56; Jn 19.38-42)

<sup>42</sup> Éghaka beku ndũ Nywõp Ntoñtí, ené bátõñti mmuet béchwe ndũ nywõbbhé neywëmuet, <sup>43</sup> Joséf mmũ Arimátia amot, áfa ne netañánti arok ntá Páilet be áchyé yi betañ amfere Yesu amfay ekotákátí. Joséf achi nyaka mmũ echem eghe ene bõbati etok ane abhõño kenókó besí bhõ, ne áñoñ nyaka mpok ane Mandem átwò ambak Mfõ ntá bo abhen bachi abhi. <sup>44</sup> Páilet ághókó nõkó enyiñ ene Joséf árémé, abhak maknkay bériñi bé Yesu agu. Abhiñi müntí batemé nenu ane aghõ ndu Yesu ágú, abhép yi mbák anán agu tetep. <sup>45</sup> Müntí batemé nenu wu aka bé anán agu. Páilet aghati ye Joséf bé ákway bérõñ beferé erene Yesu. <sup>46</sup> Joséf arok aku ésienden. Afere yi asebbe amik. Anép ne ésienden eyõ, arok afyé yi amem nnem enén bátémé ndũ setárebhé. Afú abijiri ye eremé ntay akuti nyñnem. <sup>47</sup> María ane etok Magdala ne María nno Jóses bághó nebhuet ane bábhure Yesu.

\* 15:23 Babhé mõ achi nyaka ndu bekũ yi áké ghok bebe tontó.

## 16

*Yesu apɛtnsem ndũ nepém*

*(Mt 28.1-8; Lk 24.1-12; Jn 20.1-10)*

<sup>1</sup> Nywəbhé neywəməet nefuere nəkə, baghərə bati arat báku bawerérip ndu berəŋ bewati Yesu amuet. Bábhák María ane etək Mágdala ne María nno Jems ne Salome. <sup>2</sup> Bětí bėti ndũ nywəbhé mbi amem Sónde, báfú báre rəŋ ndũ nnem. Báchwəp aré mpok mmok ánánj áfúú <sup>3</sup> Ené bó bárəŋ, báre rem ne bati be, “Agha ábiŋiri chəŋ ntay amfere anyu nnem ntá yeŋe?” <sup>4</sup> Bárəm nyaka nə mbənyune ntay enə néchik nyaka tontó. Bápere chwəp aré, bágħó bé bábiŋiri nə nérəp chi nepak. <sup>5</sup> Baghərə bhə báchwe amem nnem, bágħə esakámu chəkə ebhe awónem eyap ne nkú pépép amuet. Becháy békém bó tontó. <sup>6</sup> Esakámu eyə éghati bhó be, “Bǎké cháý! Ndíŋí bé bǎyàŋ Yesu ane Násáret ane bágó ndũ ekotákátí. Apú fá. Mandem akə yi apɛtnsem ndũ nepém nkúbhé mbə enyũ yi árémé nyaka be ebhəŋ be fakari. Twó ká ghə nebhuet ane bábhúré yi. <sup>7</sup> Dók ye ka ghati bakoŋo bhi, sayri sayri Píta, bé achi be ambi ărəŋ atú Gálili. Chəŋ mǎngə yi aré, nkúbhé mbənyu yi ágháti nyaka bhe.” <sup>8</sup> Baghərə bhə báfú ndũ nnem báre rəŋ ntiét ntiet mǎngwəre nəkə ne bábhak maknkay tontó. Becháy be kə bə kerem yənyiy ntá mmu.

*Yesu abhesi ntá María ane Mágdala*

*(Mt 28.9-10; Jn 20.11-18)*

<sup>9</sup> Yesu áfú nəkə ndũ newú beti bheti ndũ nywəbhé mbi ndũ sónde, ayambi atəŋ mmuet ntá María ane etək Magdala. Yi ke achi nyaka ngərə ane Yesu ábókó be fónó bebúbebu tándrámət bérə yi. <sup>10</sup> María arək aghati ndak ane ntá bo abhen bákə nəkə nyaka ne Yesu. Atemeri bó ndũ básəme mándi nəkə. <sup>11</sup> Ke bágħokə nəkə be Yesu apɛtnsem ndũ nepém ne bé María aghə yi, báke noko bé echi tetep.

*Yesu abhesi ntá bakoŋo bhí bati apay*

*(Lk 24.13-35)*

<sup>12</sup> État nəkə, Yesu abhesi enyu echak besí bakoŋo bhi bati apay abhen báfú etək egho bákə mándəkə nəkə ndu mótək ebhi. <sup>13</sup> État nəkə, bárinji enyu mmu yi áchi. Bápɛtnsem etək egho bágħáti bakoŋo bhi báchák, ke yě mmu wap ke noko be echi tetep.

*Yesu abhesi ntá bakoŋo bhi bati byó ne amət*

*(Mt 28.16-20; Lk 24.36-49; Jn 20.19-23; Bk 1.6-8)*

<sup>14</sup> Ansem mpok, ené bakoŋo bhi batí byo ne amət mányie nenyié, Yesu afú bhə besí. Are bé ne bhə ne ntí be bágwət bati yap ne bábhíkí noko be yi apɛtnsem ndũ nepém mbə enyũ bo abhen báýambi bagħə yi bágħáti bhó. <sup>15</sup> Aghati yě bhə be, “Dók ká ndũ betəkó mmik menkem ghati nəkə ká Mbok Ndíndí ntá bö mankem. <sup>16</sup> Yě agha ane ánókó Mbok Ndíndí ne bǎjwíti yi, Mandem ǎpeme yi ndũ bebú be ámbák mmũ ywi mpoknkem. Ke mmu ane abhiki ka menoko, Mandem ǎchye yi ntemsi ndũ bebú bhi bebhuet ne yi. <sup>17</sup> Chəŋ bo abhen mánókó mámbəŋ betəŋ békə menyinjí maknkay. Chəŋ mámbok be fónó bebúbebu ndũ nnyén ena, chəŋ mándem beyəŋótək ebhen bábhiki riŋi ndũ nnyén ena. <sup>18</sup> Mbák mǎnkém nnyó ne awə, apú kə bhe yənyiy, ne mbák mǎnyú enyiy ené éwàý mmu, épú kə bhe yənyiy. Chəŋ mǎnyəŋa bömame amó anti mántəŋ.”

*Yesu apɛtnsem ntá Mandem*

*(Lk 24.50-53; Bk 1.9-11)*

<sup>19</sup> Yesu Acha ánánj nəkə bérem kepi ne bagħəkó bhi, Mandem asət yi apɛtnsem amfay, achəkə ndũ enəkə kenókó ndu ebhe awónem Mandem. <sup>20</sup> Bakoŋo Yesu bárəbhé nəkə, báre kə mǎngati nəkə Mbok Ndíndí mbǎnkem. Yesu Acha abhak ne bhə, achye bhə betəŋ be kə menyinjí maknkay ndu betəŋ be Mbok Ndíndí ane bə bágħáti bhə achi tetep.

## Mbok Ndíndí mbò enyü

### Lúkas

#### ásíjì

<sup>1</sup> Eta Tiófilos: Òrínjì be beyä mámò besij menyij ebhen befakari ndü nkwo ywese. <sup>2</sup> Básij eti menyij ebhen bo abhen bágghó ne bággháti bhese. Batísyé bho bággho nyaka barak ayó te nebhōnet, ke bábhak bō betok ndu béggháti bho Eyōh Mandem. <sup>3</sup> Eta, mbò enyü membōh nkwo nnánj nkóhó menyij ebhen menkem sayri ndü erōri mpok, nkáysí bé eri be nsij ngati wò enyij émot émot enyu efakari. <sup>4</sup> Nchí sij beku òndijì tetep ane ayijì menyij ebhen bággháti wò.

Ángel Mandem arem be chōh mámbé Jōn Njwiti

<sup>5</sup> Mpók ane Hérōd achí mfō atú Judéya, nchiakap Mandem abhak ane áká nnyén bé Sakaríá. Àkù nyaka betik Mandem ne nkwo bo abhen babhiñjì be Nkwó Abíja. Nnyén ngoré ywi nebhak be Elísabet. Yí nkwo afú ndü nneréket Arōn, nneréket bachiäkap Mandem. <sup>6</sup> Sakaríá ne ngoré ywi babhak chak besí Mandem. Bábhōh kenókó ne Mandem, mámbure nòkò bebhé bhi menkem bekwéné ti. <sup>7</sup> Ke bó kebhoñ yé mmó mbōnyune Elísabet achí nyaka nkongoré, ne bó bati apay mánánj nyaka bákòk.

<sup>8</sup> Ewak émot, nkwo bachiäkap ané Sakaríá bábhák ndü betik. Ekù Sakaríá are kù betik mbò nchiakap besí Mandem. <sup>9</sup> Békóhō epij ené bachiäkap Mandem, bágher nyaka ebhánjá ndu beyap mmu ane árōñ ndü móket ane achi te amem ekerákap Acha ndu besōh enyij ene échyè erítì \* eriep amem ekerákap Mandem. Bagher ebhánjá, ékwén amuet Sakaríá. <sup>10</sup> Mpok ákwáy nòkò, bo bachem nefí ekerákap Mandem. Báre nikmuet ené Sakaríá achi amem ásdōh enyij erítì eriep eyó. <sup>11</sup> Ángel Mandem abhesi ntá yi, ate ebhe áwōnem, ndü nebhuet efeme-akap atú ane básōh enyij erítì eriep eyó. <sup>12</sup> Mpok Sakaríá ághó yi achayti, becháy békém yi tontó. <sup>13</sup> Ke ángel wu arem ntá yi be, “Sakaríá, óké cháý! Mandem aghok nenikímuet ene. Ne chōh ngoré ywe Elísabet ampòkò menie ambé wò mómbakanem, ne òbhōh bédu yi nnyén bé Jōn. <sup>14</sup> Ne chōh ómbōh beyä mañák; ne beyä bo mámbōh mañák mpok bábhé yi. <sup>15</sup> Chōh émbak nò mbōnyune yi ábhák chōh eremému besí Acha. Báperé bhé yí, chōh Efóhó Bedyere ambak ne yi tontó. Abhíkí bhōh ményú mmém amen ákém mmu, ne yé chí mmem batanbatan. <sup>16</sup> Chōh anja beyä bo Israel, mámpetnsem ntá Mandem Acha wap. <sup>17</sup> Chōh Mówu anjambi ke Acha antwó, ne chōh yí ambōh betan ebhen Efóhó mbò ndemekerǎnti Eláija, bé yi ankù bachiñbho mánkōh bōbhap, ankù bo abhen bátānti ne Mandem mámbōh kebon, mámbak mbò bo abhen bachi chak besí Mandem. Chōh yí ankù bo mámbák ndü nté ane bákway besyepiti Acha.”

<sup>18</sup> Ke Sakaríá abhép ángel be, “Chōh ndíjì bé ané ndak achí tetep ná. Me ne ngoré wa sékòk tontó.” <sup>19</sup> Ángel akeme Sakaríá be, “Díñjì bé me nchí Gábriel. Nchí téé besí Mandem, ne yímbōh ke átó me be ngati wò mbok ndíndí ne. <sup>20</sup> Ke òbhíkí noko enyij ene ngati wò, ené ébhōhó befú tetep mbák mpok akway. Tēndu òbhíkí noko, chōh ònkwén kebhók òkerere kwáy berem kepí kpáte nywōp enén barietp amen áfu tetep.”

<sup>21</sup> Ndü mpok yó bo abhen báchyè Mandem bakak nefí ekerákap bare noh Sakaríá mámakati nòkò enyij ene ekù yi áre tat amem ekerákap. <sup>22</sup> Áfú nókó, akerepere kwáy berem kepí ne bhò. Are mak ne amó ntá yap. Bágghó be aghō kenó amík anti fúú amem ekerákap.

<sup>23</sup> Mpok ane Sakaríá ábhak ndü betik áfúéré nókó, agure anywóp.

<sup>24</sup> Ébhíkí tat, ngoré ywi Elísabet apòkò menie. Yí kefú nefí ndü batan átáy andem nòkò be, <sup>25</sup> “Néne, Eta Mandem atōh me berǎndu. Aféré ntíanwóp ané mēbhōh nyaka besí bho.”

\* 1:9 Enyij ene básōh enchyè erítì eriep, ne ndü eyōhōndik bábhijì yó be, ‘Insens’.

Ángel Mandem arem be chøj mámbé Yesu

<sup>26</sup> Mpok menie Elísabet beghaka batay atandat, Mandem ató ángel Gábriel etok Násáret, atú Gálili. <sup>27</sup> Ató yi ntá ngwósøj ane aka nnyén be María. Abhíkí re riñi nyaka mbakanem. Mmu ane áká nnyén be Joséf ane áfú ndü nneréket Mfö Debhít ati nyaka bebhay María. <sup>28</sup> Ángel wu átwó nókó ntá yi arem be, “Mmá, nkáká! Mandem ayet wə tontó!” Acha achi ne wə.

<sup>29</sup> María aghoko nəkə nə, ntí átáka yi amem, are bhep mmuet eyi bé, “Ntiki enyü bakak ne!” <sup>30</sup> Ángel arem be, “María, óké cháý. Mandem atøj wə berĩndu. <sup>31</sup> Chøj ómpøkə menie, ómbe mómbakanem, ne øbhøj bebhijí yí be Yesu.

<sup>32</sup> “Chøj yi ambak eremému ne chøj nnyén eni nembak be Mmø Mandem Acha. Chøj Eta Mandem anchye yí enəkó kefö ené Debhít mmu yi achi ebhárémø ywi. <sup>33</sup> Ne chøj ankém bo Israel mbø Mfö mpoknkem. Kefö eki kébhíkí bhøj ngwentí!” <sup>34</sup> María abhép ángel wu be, “Chøj ané ndak ámbak ná, ené mbíkí riñi mbakanem?” <sup>35</sup> Ángel akeme yi be, “Chøj Efójø Bedyere ántwó ntá ye, ne betañ Mandem Acha ménkə ómpøkə menie. Èti yə, mmó ane óbhe, äbhák nyáná ne mámbijí yi be, ‘Mmø Mandem.’ <sup>36</sup> Yijí Elísabet, mánó ywe ndu nneréket. Yëndu yi are kók ne bábhijí yi bé nkongøré, achi ne menie ndü batay átándát néne, ne chøj ambé mómbakanem. <sup>37</sup> Yěnyij epu cha Mandem.”

<sup>38</sup> María arem be, “Menchí chí mübetok Mandem, émfákárí ne me mbø enyu óréme.” Ángel arø ye yi arøk.

*María arøk beghø Elísabet*

<sup>39</sup> Ébhíkí tat, María afa, arøk áyák, ndü etøk njiie emót atú Júda. <sup>40</sup> Áchwóbhé nókó aré, arøk achwe eket Sakarí, akaka Elísabet; <sup>41</sup> Mpok Elísabet aghoko bakak María, mmó ayøj mmuet amem menie ebhi ne Efójø Bedyere abhak ne yi tontó. <sup>42</sup> Abík ne betañ arem ntá María be, “Óchí ane Mandem áyéé ndü nkwo baghøré, ne áfók ámbák ne mmø ane óbhe chøj! <sup>43</sup> Ndé kə yi be Mandem anchye me ené enyü erem áfók, bé nnø Acha ántwó ntá ya? <sup>44</sup> Nchwe óchwé ókáká me, mmó ane achi me menie ayøj mmuet ne mañák. <sup>45</sup> Éri echa ntá yé mbønyune onókó bé chøj Mandem ankə ntá ye mbø enyu yí áréme.”

*Nekwáy enen María akwáy ndu bebiti Mandem*

<sup>46</sup> María abho bébiti Acha be, “Nti ena nékwáy ndu békáka Mandem Acha ne mañák.

<sup>47</sup> Efójø eya éñàk èti Mandem Mpepe wa.

<sup>48</sup> Atøj me beyä berĩndu yëndu nchí chí mmøbetok ywi ne mpú yěnyij! Nebho néne, chøj mkpáká bho enkem mámbijí me be, ‘Ngøré ane eyi eri echa!’

<sup>49</sup> mbønyune Mandem betañ menkem, akə beyä menyijí maknkay ntá ya. Ne yí achi nyáná.

<sup>50</sup> Äghò ntínso ne bö abhen báchyè yi kenókó, ndü mkpáká bho enkem.

<sup>51</sup> Akə betañtí menyij ne awó ywi, aták bo abhen báýøñ mmuet ne nkaysi ane achi amem batí yap.

<sup>52</sup> Aféré beremé bafö ndü menókó kefö ebhap, ákosi bo abhen bápú yěnyij.

<sup>53</sup> Achyé berítí menyij ntá bo abhen nsay ánù bhø, abók abhen bábhøjó, bárøk amø amø.

<sup>54</sup> Mandem akwak bo Israel, bö betok bhi.

Abhíkí ghøkøntik bariep ami ntá bachĩmbi bhese be chøj angø bhø ntínso.

<sup>55</sup> Abhíkí ghøkøntik beghø Ábraham ntínso, ne bebháré böbhi mankem, mpoknkem!”

<sup>56</sup> María achøkø ne Elísabet ndü batay árát, ke äpetnsem eket eyi.

*Nebhè Jøn Njwiti*

<sup>57</sup> Mpok ane Elísabet ábhóhó bébhé ákwáy nòkò, abhé mómbakanem. <sup>58</sup> Bakokosi bhi ne bõnerékèt, bághók nókò enyũ berĩnti ebhén Mandem átóhó yí, b́aré ñák ne yi. <sup>59</sup> Mmò ágháká nókò manywòp ánen, bo b́arók b́esíép yi. B́are yàh bedu yi nnyén be Sakarí mbonyune chi nnyén Etayi. <sup>60</sup> Ke máyi arem be, “Nnyén eni nebhòh bebhak chi Jõn.” <sup>61</sup> Yě nò, b́arém ntá yi be, “Yě mmu apú ndũ nnerékèt ayweka ane ábhóhó nnyén enò!” <sup>62</sup> B́abhó ye memak ne amò ndu bebhèp chimò nnyén enen yi áyàh manchye mò. <sup>63</sup> Sakarí amak ne amò bé mányché yi enyìh ené yi ánsìh aré. B́achye nòkò yi enyìh asìh aré be, “Nnyén eni chí Jõn.” Bò mankem babhak maknkay tontó. <sup>64</sup> Témte wu Sakarí apet abho berem kepi ankaka nòkò Mandem. <sup>65</sup> Becháy békém bakokosi bhap mankem. Ne mbok menyìh ebhò ataka ndũ betókò ñjie menkem atú Judéya. <sup>66</sup> Yě agha ane ághókò mbok menyìh ebhen b́efákárí abhæere bhò anti, ambebhè nòkò mmuét eyi be, “Ntiki enyũ mmú yi abhak chòh?” Ébhak krohoroh be betañ Mandem Acha béchí ne yi.

### Nekwáy Sakarí

<sup>67</sup> Efóhó Bedyere abhak ne Sakarí, chi Jõn. Abho bérem kepĩnti be,  
<sup>68</sup> “Bakak ámbák ne Mandem Acha bo Israel, mbonyune atwò ndu bekwak bõbhi, ne ndu b́efére bhò ndũ kesem.  
<sup>69</sup> Áchyé bhese etañtí Mpepe ane áfú ndũ nnerékèt ané mübetok ywi Mfò Debhít.  
<sup>70</sup> Mandem akú nyaka baremé kepĩnti bhi abhen bachi nyájá mandem enyu eyò tentep,  
<sup>71</sup> be chòh ampeme bhese ndu amó bõmpap abhese, ne amfere bhese amò bo abhen bapabhe bhese.  
<sup>72</sup> Arem nyaka be chòh angó bachĩmbi bhese ntínso, ne ántik nku ane yi anyu ne bõbhi.  
<sup>73</sup> Nò chi enyìh ene Mandem aghati nyaka Etayese Ábraham, ayiki bé yí àkú yò;  
<sup>74</sup> nò chi, b́efére bhese amò bõmpap abhese, ankwak bhese bé séntók nòkò chi yi, kebhòh becháy,  
<sup>75</sup> sémbák nyájá ne chak besí bhi ndũ nepém enese nenkem. ndũ manywòp yesé fá amik ankem.  
<sup>76</sup> Ne wò mówa, chòh mámbiñi wò be ndemekerpĩnti ane Mandem Acha, mbonyuné chòh ònjambi ke Acha antwò, be ontontti mbi ntá yi,  
<sup>77</sup> ònkú bõbhi mándiñi be chòh yi amfonori bebú bhap, ne ampeme bhò.  
<sup>78</sup> Mandem ywese àkú nò mbonyune ághò bhese ntínso tontó. Chí ntínso ke nékú yi áto chòh Mpepe ywesé, yí amfú amfay antwò mbò nyienyíémok bëti.  
<sup>79</sup> Átwò bechye bediére ntá bo abhen bachi ndũ ejuri ne ndũ becháy newú, ne ndu beya bhesé ndũ mbi ane átwò bhese ne kpák.”  
<sup>80</sup> Mówú agó atañ ndũ nkwoæt ne ndũ Efóhó. Bechókò bhi bebhak amem baso, anoh nòkò nywòp enén yi átòh mmuét ntá bo Israel.

## 2

### Nebhe Yesu (Mt 1.12-25)

<sup>1</sup> Mpok eyò Ògóstòs abhak mfò Rom, achye eyòh bé mánsòt mpáy bhò mankem abhen bachi ndũ betók ebhen bechi anten yi. <sup>2</sup> Nepáy-bho enò nébhak enén mbi mpok Kwirínias achi góbbhanò etók Síria. <sup>3</sup> Yěntiki mmu aròk eyi etók ndu besìh nnyén. <sup>4-5</sup> Joséf nkwo afa Násáret atú Gálili aròk Bétlehem, atú Judéya. Bétlehem abhak etók ene babhe Mfò Debhít. Joséf aròk aré mbonyune achi nyaka ebhárémò Debhít. Aròk ne Marí, ngòré ane yi ati bebhay be mánsìh manyén. Abhak ne menie. <sup>6</sup> Ené bò bachi Bétlehem, mpok nebhe ayi

akway. <sup>7</sup> Abhé mǎmbi ywi, abhak mómbakanem. Anép yi ne nden, abhure amem ekwǎbhé nenyie nnya mbonyune bábhíki bhǎj nyaka ebhak bechǎkǎ amem ekeré manko.

*Bǎangel ne babhabheri bághǎjǎmén*

<sup>8</sup> Ndǎ beti bhǎ, nkwo babhabheri bághǎjǎmén bábhak nefi ne bághǎjǎmén eyap ndǎ atú etǎk wu. <sup>9</sup> Ángel Mandem abhesi bó besí, bediéré Mandem beghǎ bhǎ amuet ne becháy bekem bó tontó. <sup>10</sup> Ke ángel wu arem ntá yap be, “Bǎké chay, mbonyune ntwǎ bhe ne Mbok Ndíndí ane áchyè chǎj bo mankem beyǎ manǎk. <sup>11</sup> Bábhe Mpepe yweka echǎj etǎk Debhit. Yí ke achi mmu ane Mandem afyé nyaka bariép be átd. Yi chi Acha. <sup>12</sup> Eriǎ ené étǎj chǎj be mmǎre chi be bághǎ chǎj ndǎ mánébhé yi ne nden, bábhure amem ekwǎbhé nenyie nnya.” <sup>13</sup> Témté wu, ngémtay bǎangel Mandem babhesi bare kway mámbiti nǎko Mandem be

<sup>14</sup> “Kenókó kémbák ne Mandem amfay;

krák ambak fá amik ne bo abhen berǎndu ebhi bechi ne bhǎ!”

<sup>15</sup> Bǎangel bárǎ bhǎ, bapetnsem amfay. Babhabheri bághǎjǎmén babho berem ne bati be, “Séndók ká Bétlehem séngǎ enyǎj ene efakari, ené Mandem akǎ sendǎjǎ.” <sup>16</sup> Báfá, bárǎk ayak bághǎ Joséf ne María. Bághǎ mmǎré nkwo bhǎré amem ekǎbhé nenyie nnya. <sup>17</sup> Bághǎ nǎkǎ nó, barem éti menyǎj menkem ebhen ángel Mandem aghati bhǎ éti mówu. <sup>18</sup> Bǎ mankem abhen baghoko enyǎj ene bó bareme babhak maknkay. <sup>19</sup> Ke María abhure menyǎj ebhǎ menkem anti, ankaysi nǎko bhǎ. <sup>20</sup> Babhabheri bághǎjǎmén bapetnsem. Bǎre kway mámbiti nǎko Mandem mbonyuné menyǎj menkem ebhen bághǎ ne ebhen baghoko, bechi enyumǎt mbǎnyu ángel aghati bhǎ.

*Bádu Yesu nnyén*

<sup>21</sup> Egháká nǎkǎ manywǎp ánen, básyep mó, bádu yi nnyén be, Yesu, nnyén enen ángel areme nyaka be babhǎj bechye yi te mpok babhíki re pǎkǎ menie ebhi.

*Bárǎk betǎj Yesu ntá Mandem*

<sup>22</sup> Mpok ákwáy ane Joséf ne María barǎj beku mbǎnyu ebhé Moses érem be mánkǎ ndu bebhak pépép besí Mandem mpok ngǎré abhé, bǎpǎko Yesu bárǎk Yerúsalem ndu betǎj yi ntá Mandem Acha, <sup>23</sup> mbǎnyu básǎj nyaka ndǎ Ebhé Mandem be, “Yǎntiki mǎmbi ane achi mbakanem, bábhǎj bechye yi ntá Mandem. <sup>24</sup> Bábhǎj nkwo bechye akap ébu wu ane achi ‘Bǎbebhǎjǎ bepay, mbák epu nǎ, bebhep bepay, bekoǎj ebhé Mandem.’ ” \* <sup>25</sup> Mpok eyǎ, mmu abhak Yerúsalem ane aka nnyén be Símiǎn. Abhak chak anchye nǎko Mandem kenókó. Ándǎ nyaka mpok ane Mandem átwǎ ankwene bati bo Israel. Ne Efǎjǎ Bedyere abhak ne yi. <sup>26</sup> Efǎjǎ Bedyere anǎj akǎ nyaka yi arǎjǎ bé apú gu keghǎ Mpepe Mandem afyé nyaka bariép be átd. <sup>27</sup> Efǎjǎ Bedyere akǎ Símiǎn arǎk ndǎ ekerǎkap Mandem. Nno ne chi Yesu bǎchwe aré ne yi ndu betǎj yi ntá Mandem bekoǎj ebhé Moses. <sup>28</sup> Símiǎn aghǎ nǎko mǎré asǎt yi akém amǎ abiti Mandem bé:

<sup>29</sup> “Acha, akǎ bariép ame afǎ tetep,

dǎ yé me, mmǎbetok ywe ndók petii,

<sup>30</sup> mbǎnyune nnǎj ngǎ ne amík mmu ane ótó be ampeme bhese.

<sup>31</sup> Mpepe ane ótdǎjti be bǎ mankem mángǎ.

<sup>32</sup> Achí erǎjǎ betǎj bo abhen bǎpú bo Israel mbi berǎjǎ wǎ,

ne be kenókó kéntwǎ ntá bǎbhe, bo Israel.”

<sup>33</sup> Chi ne nno babhak maknkay beghok menyǎj ebhen Símiǎn areme éti Yesu. <sup>34</sup> Símiǎn ayét bhǎ, arem ntá máyi María be,

“Mandem ayap móne be anku beyǎ bo Israel mankwene ne be ánǎj abhenefu, ne be ámbák eriǎ ené bo bárém be bǎpú yǎj.

<sup>35</sup> “Ne chǎj ene énkǎ be nkaysi ane achi bo ánti ambo befú kpoǎjǎ, ne wǎ ómbǎj beyǎ basémé éti móne mbǎ mmu ane eekak éyéme yi anti.”

\* 2:24 Lk 2.22-24; Lévitíkos 12; Nǎmba 18.15-16.

<sup>36</sup> Mpok eyə, ngoré ane áká nnyén be Ána abhak Yerúsalem. Abhak ndemekepinti Mandem. Abhak mmə Fanuel, ebhárémə ane nneréket Ásha. Akək nyaka tontó ne anán achi nyaka ekerénebhay ndü mamié tándramət ke nném aywi ägu. <sup>37</sup> Arəp kénkwésé, te mpok ane yi aghaka mamié besa menwi nsem anwi. Yí kerə berəy ndü ekerákap Mandem ndu bechye yi kenókó, ne are nikmuet ambak nəkə ndü netarénsay, beti ne ngósí. <sup>38</sup> Nkúbhé mpok eyə Joséf ne María bárək ne mmó. Ághó nókó möré, achye bakak ntá Mandem andeme nəkə beyä menyij eti mmó, ntá bo abhen mánòy nyaka be Mandem amfere bö Yerusalem ndü esəyori.

<sup>39</sup> Joséf ne María manəy nəkə bekə menyij menkem bekoŋo ebhé Mandem, bápətnsem ne mmó etək eyap Násáret atú Gálili. <sup>40</sup> Yesu arək ambi bégo ne bébhəy betəy. Abhəy beyä nerijindak ne áfók Mandem abhak ne yi.

*Yesu arəp ansem amem ekerákap Mandem*

<sup>41</sup> Yěntiki mmíé, chi ne nno Yesu bárəy nyaka Yerúsalem ndü \*Epə Nekijí. <sup>42</sup> Mpok yi aghaka mamié byo ne apay, bárók ndü epə eyə mbə enyu esí. <sup>43</sup> Epə émáy nókó, bare pətnsem etək eyap ke Yesu arəp Yerúsalem, chi ne nno kerijí. <sup>44</sup> Bákə ndü nywəp nenkem mánkaysi nəkə be yi achi ndü nkwó wap. Bághó nókó be apú ne bhə, babho beyəy yi nenti mamuere bhap ne böneréket awap. <sup>45</sup> Báyəy nókó yi keghə, bápətnsem Yerúsalem ndu beyəy yí aré. <sup>46</sup> Egháká nəkə manywəp árát, bághó yi amem ekerákap Mandem chəkə ne batəy ebhé, ndu ághòk menyij ebhen bə bárəm, ne ambəbhe nəkə bó bebhəp. <sup>47</sup> Bo mankem abhen bághòk menyij ebhen yi árəm bábhák maknkay eti menyij ebhen yi arijí ne enyü ene yi ákəme bhə menyij ebhen bábhəp yi. <sup>48</sup> Mpok ane chi ne nno bághó yi, ebhak bhə chi enyij maknkay. Nno abhép yi be, “Mówa, mbə əbhiki kə etaye ne me enyune!”

<sup>49</sup> Mmə ne etaye sékə, séyən wə ne beyä becháy anti. Yesu akeme bhə be, “Báyəy mbə me ndaká yí? Bəbhíki rijí be mbəy bebhak amem eket etaya?” <sup>50</sup> Ke nno ne chi kekwimem ndü enyij ene yi areme ntá yap.

<sup>51</sup> Apət ye nsem Násáret ne bhə, abhak ne bhə sayri aketaŋntí. Máyi abhure menyij ebhen menkem anti.

<sup>52</sup> Arək ambi bégo ndü nkwəmuət ne ndü nerijindak. Mandem abhəy manjək ne yi andək nəkə chí ambi. Ebhak enyumət ne bo.

### 3

*Jən Njwiti arem eti Yesu*

*(Mt 3.1-12; Mk 1.1-8; Jn 1.19-28)*

<sup>1-2</sup> Mpok Jən mmə Sakaría achi amem baso, Mandem achye yi menyij ebhen yi ábhəyó beghati bho. Mpok Tibériəs achi mfə ngo ane etək Rom ndü mamié neku, Póntiəs Páilet abhak góbhanə atú Judéya, Hérəd abhak münti atú Gálili, məməyi Fílip abhak münti atú Itúria ne Trakonítis, ne Lisánias abhak münti atú Abilene. Káyfas ne Ánas babhak böbati bachiäkap Mandem. Mandem aghati Jən mmə Sakaría enyij mpok yi achi amem baso, <sup>3</sup> Jən arək ye ndü betək menkem ebhen bechi atú Nnyén Jódan, angati nəkə bho Eyəy Mandem be bo mántiknsem ndü bebú ebhap mánjwítí bhó be Mandem amfoŋori bebú ebhap. <sup>4</sup> Ebhak mbə enyü Aisáya ndemekepinti Mandem asijí nyaka amem ekáti yi be:

“Mmü achi amem baso äbik ne eyəy amfay andeme nəkə be, ‘Toŋtí ká mbi ane Acha áfuət aré.

Ká ka mbí ywi ambak chak.

<sup>5</sup> Chók ká yěntiki éyémé,

mánkə yěntiki njie ngo ne yěntiki mójjie andəp mmik nebhuet.

Nyabhé ká babhi ane achi ŋótí ŋótí,

mändansi ané achi gbokotí gbókótí,

<sup>6</sup> ne chəy bö mankem mángə ndu Mandem ápəme bho.’”



<sup>7</sup> Jõn arem ntá beyã bo abhen bárõn ntá yi bé yi anjwiti bhó be, “Bě befé! Agha áyébhé be batú be mǎnjan mbi ndu bebæ ntemsi Mandem ane átwò? <sup>8</sup> Bǎbhõn beku menyij ebhen bétõn be bǎtiknsem ndũ bebú ebheka tetep. Bǎké chokõ mǎndem bé bǎchí bebhárébhõ Ábraham. Dijní ká bé Mandem ákwáy besot batay áne ankũ yó ámbak bebhárébhõ Ábraham. <sup>9</sup> Yě chí néne, seti séchí bhúré, ne bákway bekrõt yěntiki enok ene epu nyu berítí kerem te ndũ bakan, mánguer angó.”

<sup>10</sup> Bõ bhõ bǎghókó nókó nó bábhep Jõn be, “Yi sébhõjõ ye beku?” <sup>11</sup> Akeme bhõ be, “Mmu ane ábhõjõ nkú epay ányché amõt ntá ane abhiki bhõn, ne mmu ane ábhõjõ nenyié ánkóre ne ane abhiki bhõn.”

<sup>12</sup> Babhebhé nkabhenti nkwo bárók be yi anjwiti bhõ. Bábhep yi be, “Ntõn, yi sébhõjõ beku?” <sup>13</sup> Jõn akeme bõ be, “Bǎké sõt nkábhénti éntcha ané bǎbhõn besot.” <sup>14</sup> Mbok batemé nenu nkwo bábhep yi be, “Yi sébhõjõ béku?” Akeme bhõ be, “Bǎké sõt nkáp ntá mmu ne betañ, bǎké bhat mmu ndak amuet; dõ ká akap ané báchyè bhe ndũ betik ebhen bǎkũ ánkway bhe.”

<sup>15</sup> Bo bábhaka nyaka nti ndũ menyij ebhen Jõn árèm ne ebhen yi ákũ. Ékũ bábho bebhep mmuet mbák Jõn ke achi Mpepe Mandem afyé nyaka bariep be átd. <sup>16</sup> Jõn akeme bhó be, “Mějwiti bhe ne manyiep. Ke mmu ane acha me átwò. Mbíkí kwáy mmu ane nchí kanari nkwobhénya bekek ebhi. Ánán ántwó, chõn anjwiti bhe ne Éfõjõ Bedyere ne ngó. <sup>17</sup> Átwò ne nchán myákátí awõ ndu béchák nkway be amfáp ene eri ne bekráfu. Ánán ánkú nõ, ansot mbwõt anten ndu nkpráné, anyõ mmik, ansot bekráfu amfye amem ngó ane apu neme.”

<sup>18</sup> Jõn arem beyã menyij bechak ndu befye bhõ nti ndu ánũ beku mánóko Mbok Ndíndí ane yi aghati bhõ. <sup>19</sup> Jõn aji Mfõ Hérõd be akwen ebhé Mandem ndu ásóré Heródias ngõré mómáyi ábhay. Aji yí eti barak abúabũ achak ankem ane yi ákũ. <sup>20</sup> Ne mémáka ndũ ebhõ menkem, Hérõd arem báfé Jõn amem ekerékenõn.

Jõn ajwiti Yesu

(Mt 3.13-17; Mk 1.9-11)

<sup>21</sup> Bápère fe Jõn, anán ajwiti nyaka bhõ. Ajwiti Yesu nkwo. Ne mpok Yesu ánikmuet, nebu nénéne. <sup>22</sup> Éfõjõ Mandem asõt mkpá ebhõjõ asep yi amuet. Eyõn éfú amfay erem be, “Wõ õchí Mõwa. Nkõn wõ tontó. ðchyè me beyã mañák”

Bachĩmbi Yesu Kristo

(Mt 1.1-17)

<sup>23</sup> Mpok Yesu ábhõ betik ebhi, achi nyaka mbõ mamié esã nsem byó, bo mǎndem nõkõ be Yesu chí mmõ Joséf mmõ Héli, <sup>24</sup> Héli mmõ Mátat, Mátat mmõ Lévi, Lévi mmõ Mélki, Mélki mmõ Jánai, Jánai mmõ Joséf, <sup>25</sup> Joséf mmõ Matátias, Matátias mmõ Émõs, Émõs mmõ Náhum, Náhum mmõ Ésli, Ésli mmõ Nágai, <sup>26</sup> Nágai mmõ Máat, Máat mmõ Matátias, Matátias mmõ Sémen, Sémen mmõ Jósek, Jósek mmõ Jóda, <sup>27</sup> Jóda mmõ Joánan, Joánan mmõ Résa, Résa mmõ Serúbabel, Serúbabel mmõ Síltiel, Síltiel mmõ Neri, <sup>28</sup> Néri mmõ Mélki, Mélki mmõ Ádi, Ádi mmõ Kósam, Kósam mmõ Elmádam, Elmádam mmõ Ér, <sup>29</sup> Ér mmõ Jóshua, Jóshua mmõ Eliésa, Eliésa mmõ Jórim, Jórim mmõ Mátat, Mátat mmõ Lévi, <sup>30</sup> Lévi mmõ Símiõn, Símiõn mmõ Júda, Júda mmõ Joséf, Joséf mmõ Jónam, Jónam mmõ Eliákim, <sup>31</sup> Eliákim mmõ Meléa, Meléa mmõ Ména, Ména mmõ Matáta, Matáta mmõ Nátan, Nátan mmõ Debhít, <sup>32</sup> Debhít mmõ Jése, Jése mmõ Óbed, Óbed mmõ Bóas, Bóas mmõ Sálmon, Sálmon mmõ Náshõn, <sup>33</sup> Náshõn mmõ Amínadap, Amínadap mmõ Rám, Rám mmõ Hérõn, Hérõn mmõ Péres, Péres mmõ Júda, <sup>34</sup> Júda mmõ Jekóp, Jekóp mmõ Áisek, Áisek mmõ Ábraham, Ábraham mmõ Téra, Téra mmõ Náho, <sup>35</sup> Náho mmõ Sérug, Sérug mmõ Réu, Réu mmõ Pélek, Pélek mmõ Éba, Éba mmõ Shéla, <sup>36</sup> Shéla mmõ Kaínan, Kaínan mmõ Afásad, Afásad mmõ Shém, Shém mmõ Nóa, Nóa mmõ Lámek, <sup>37</sup> Lámek mmõ Metúsela, Metúsela mmõ Énok, Énok mmõ Járet, Járet mmõ Mahálálel, Mahálálel mmõ Kánã, <sup>38</sup> Kánã mmõ Énos, Énos mmõ Sét, Sét mmõ Ádam, Ádam mmõ Mandem.

## 4

*Satan amɔ Yesu*  
(Mt 4.1-11; Mk 1.12, 13)

<sup>1</sup> Yesu ápére fú ndũ nnyén Jórdan, ajwi ne Efóǵó Bedyere. Yí akɛ Yesu arɔk amem baso, <sup>2</sup> abhak aré ndũ manywɔp besa bepáy Satan amɔ nɔkɔ yi. Yí kenye yěnyih ndũ manywɔp eyɔ ankem. Ndũ ngwenti manywɔp eyɔ nsay akém yi. <sup>3</sup> Satan arɔk arem ntá yi be, “Mbák ɔchí Mmɔ Mandem, chyě eyɔh be ntáy enen nénjibhírí néndɔp ekpɔkó bréd.”

<sup>4</sup> Yesu akeme yi be, “Échí amem Ekáti Mandem be, ‘Puyě nenyíe nónó ke nékè mepémé mu.’”

<sup>5</sup> Satan asɔt yi akó ndũ nebhuet ane achi te amfay atóh yí betɔkó mmik menkem ne kefo eken kéchí aré ndu mómbihí mpok. <sup>6</sup> Arem ye ntá yi be, “Báchyé betañ ne kefo mmik nkem ntá ya, ne nchí kway bechye kɔ ntá yě agha ane nkóhó. Chɔh nchyé wɔ bɔbhen menkem ne kefo ekap. <sup>7</sup> Mbák óntép mánén amik, ónchye me kenókó, mbɔ Mandem ywe, chɔh menyih ebhen menkem ménndɔp ebhe.” <sup>8</sup> Yesu akeme bé, “Ekáti Mandem érèm be, ‘Mmu abhɔh bechye kenókó chi ntá Mandem Acha, antók chí yí aywíntí.’”

<sup>9</sup> Satan asɔt yi bárók Yerúsalem, bákó ndũ nebhuet ane áchí te amfay ndũ ekerákap Mandem. Aré, arem ntá Yesu be, “Mbák ɔchí Mmɔ Mandem, dók, <sup>10</sup> tẽndu echi amem Ekáti Mandem be, ‘Chɔh Mandem anchye eyɔh bɔángel bhi mántwó manchye wɔ nekwa.’”

<sup>11</sup> Ekáti Mandem épet érèm be, ‘Chɔh mánkrɔep wɔ ne amɔ yap, bé óké tem ekak ndũ ntay.’”

<sup>12</sup> Yesu akeme yi be, “Ekáti érèm be, ‘Óké mɔ Mandem Acha ywe.’” <sup>13</sup> Satan á mó nókó Yesu ndũ beyá babhi kekém yi, arɔ kpík yi.

*Yesu abho betik ebhi atú Gálili*  
(Mt 4.12-17; Mk 1.14, 15)

<sup>14</sup> Yesu apet ye nsem atú Gálili ndũ betañá Efóǵó Bedyere. Mbok yi ataka atú Gálili wu ankem. <sup>15</sup> Are tóh bo Eyɔh Mandem amem bekeré nenikímuet bo Israel, ne bo béré chye yi kenókó.

*Bábyak Yesu amem etɔk Násáret*  
(Mt 13.53-58; Mk 6.1-6)

<sup>16</sup> Yesu afa, arɔk Násáret, etɔk ene máné yi aré. Mbɔ enyũ epih eyi echi nyaka, arɔk amem ekeré nenikímueti ndũ nywɔbhé neywemuet bo Israel. Ébhíkí tat, afate bepáy Eyɔh Mandem. <sup>17</sup> Báchyé yi ekáti ene ndemekepinti Aisáya. Anene yó, ndũ nebhuet ane básihí bé:

<sup>18</sup> “Efóǵó Mandem Acha achí ne me mbonyune,

ayap me bé ngátí Mbok Ndíndí ntá bachébhébo.

Ato me, be ntwó ngátí bo abhen bachi ndũ yěntiki enyũ kesem, be chɔh mámferé bho are. Ne bé chɔh amík anene manémámik,

ne be chɔh mánchye ngãngãh ntá bo abhen bati bakwãhwan mányiere bho amik.

<sup>19</sup> Ato me bé mbé ntá bho be mpok

ane yi átɔh bó berĩndu bhi akway.”

<sup>20</sup> Yesu ánáná nókó bepáy ekáti yɔ, akuti yó, akeme ntá mũnti arɔk achɔkɔ amik. Bɔ mankem abhen bachi amem ekeré nenikímueti bátɔp yi amík amuet. <sup>21</sup> Abho ye beghati bho be, “Echɔh, enyih ene basihí men árèm éfákárí mbɔ enyũ bãghókó.” <sup>22</sup> Bɔ abhen bachi aré, béré m berítí menyih eti yi, ne babhak maknkay eti berítí kepɛ eken káfú yi anyu. Ke bábhɔ bebher be, “Pú mmɔ Joséf ne?” <sup>23</sup> Yesu arem ntá yap be, “Chɔh mántem me nekay enen eti ya be, ‘Ngan, bú mmuet eye. Menyih ebhen seghoko be ɔkɛ awu etɔk Kapěnaum, kɛ bhó fá amem etɔk eye nkwo.’” <sup>24</sup> Yesu arem be, “Nchí ghati bhe be, bápú

ka ndemekepinti amem etak yi. <sup>25</sup> Ke nchi ghati bhe be, mankwése bayä nyaka amem etak Israel ndü mpok ndemekepinti Eláija. Mpok yə manyiep kekwen ndü mamié arat ne ebhók, ne eremé nsay ékwén ndü etak Israel enkem. <sup>26</sup> Ke Mandem ábhíki tó nyaka Eláija ntá yě kénkwése amət, ebhíkífuət chi ane achi etak Sárefat, atú Sídən, etak bo bachak. <sup>27</sup> Ne ndü mpok ndemekepinti ane áká nnyén be Eláisha, beyä bö ebhanákwa bachi nyaka amem etak Israel. Ke yě amət Eláisha ábhíki bu, ebhíkífuət chi mmü etak echak, Náman, mmu Síria.” <sup>28</sup> Bo mankem abhen bachi amem ekeré nenikímuetí, bághókó nókó nó, bati ábé bhə amem tontó. <sup>29</sup> Báfáte bákém yi, bafu etak ne yi. Ndü etak yap echi amfäy njie, básót yi barək ndü nkókónjie bé mámpúrí yi ankwen aré. <sup>30</sup> Ke ayibhiri mmüet, anəne, afuət nenti nap arək ebhakayi.

*Mmu ane efójó ebúbu échyè yí esəjəri*  
(Mk 1.21-28)

<sup>31</sup> Yesu apət asep arək Kapənaum, etak egħo, atú Gálili. Aré, are tón bo amem ekeré nenikímuetí bo Israel ndü nywəbhé neywəmmet enap. <sup>32</sup> Bábhák maknkay tontó ěti enyu ene yí àtəj mbənyune àtəj nyaka mbə mmü ane árəm émay. <sup>33</sup> Mmu amət abhak aré ane efójó ebúbu éśəjəri. Are bik ne eyəj etajataj andeme nəkə bé, <sup>34</sup> “Ě! Yesu, Mmu Násáret, əbhəj yí beka ne bhese! Ətwə fá beway bhese? Ndíjé mmu wə óchí. Óchí Mmu Nyáná ane Mandem átó!” <sup>35</sup> Yesu asáy efójó yə be, “Kusí! Fú yi amuet!” Efójó yə égyep mmü wu amik besí bhap. Ke éfú yi amuet kekə yi yěnyij. <sup>36</sup> Bö mankem bábhák maknkay, ne babho bebhep bati be, “Eyəj ené mmü-ne échí né ná e? Āsay befójó bebúbebu ne betaj bé mémfu bo amüet, ne mémfú.” <sup>37</sup> Ne nsəjə Yesu akə ataka atú etak wu ankem.

*Yesu abú beyä bömame*  
(Mt 8.14-17; Mk 1.29-34)

<sup>38</sup> Yesu afa ekeré nenikímuetí yə, arək, ndü eket Símun. Nnə ngərə Símun abhəj mbúép atajataj. Bagħək Yesu manik yi mmüet be ambu yi. <sup>39</sup> Arək, ate neku beəkək ebhen yi achi are bhúré. Achye eyəj be mbúép wu ándó yí. Ámay. Afaté aku nenyíe abho mene bhə.

<sup>40</sup> Mpok ane mmok ánəm, bö mankem abhen bábhójó bömame menyu ne menyu básót bhə bārók ntá Yesu. Abho ményána amə amuet yěntiki mmu wap, kpat abú bhə mankem. <sup>41</sup> Beyä bhap babhəj nyaka befójó bebúbebu. Befójó bebúbebu bhə béfú beyä bho amuet mémbiki nəkə bé, “Wə óchí Mmə Mandem!” Ke Yesu are sáy bhə, kekə méndem yěnyij, mbənyune bérijə nyaka be yi achi Mpepe ane Mandem átó.

*Yesu are tón bo amem bekeré nenikímuet bo Israel*  
(Mk 1.35-39)

<sup>42</sup> Néyí nəkə, Yesu afa etak, arək ndü nebhuet ane bo bápú aré. Bö babho beyaj yi. Bághó nókó yí, babho menikmuet bé áké rə etak eyap. <sup>43</sup> Ke yi aghati bhó bé, “Mbəj bégháti Mbok Ndíndí be Mandem achi Mfə amem betək bechak nkəwə, mbənyune Mandem átó me fá amik chi ěti yə.” <sup>44</sup> Arə ye, are kə andəkə nəkə ndü betək ebhen bechi atú Judéya angati nəkə bhə Mbok Ndíndí amem bekeré nenikímuet bo Israel

## 5

*Yesu abhijə bakəjə bhi abhen mbi batí ánwi*  
(Mt 4.18-22; Mk 1.16-20)

<sup>1</sup> Əwak émət, Yesu abhak téé angəkə ěntijnyen Genésaret. \* Bo béré nu bebhak kekəwət ne yi be mangok Eyəj Mandem. <sup>2</sup> Aghó bachwi apay angəkənyén. Bawənsi abhen bábhójó bachwi yə, báfú amem máchaka nəkə basi yap. <sup>3</sup> Yesu arək achwe amem áchwí amət. Abhak ane Símun. Aghati yi be ánók áchwí anten anyén mandú. Yesu achəkə ye amem áchwí wu, antəj nəkə bo abhen bachi angəkənyén Eyəj Mandem. <sup>4</sup> Ánáná

\* 5:1 ěntijnyen Genésaret: Chi ěntijnyen Gálili.

nóko betəŋ bo arem ntá Símun be, “Tén áchwí ndü eentem mäŋgɥep basi yeke anyén be mäŋkem nsi.”<sup>5</sup> Símun akeme yi be, “Eta, séden mmuet beti menkem ke yényin sébhíki kem. Ke ndu bekoŋo eyəŋ eye, chəŋ ngɥep básí ndü eentem.”<sup>6</sup> Yí ne mamɥere bhi bárək bagɥep beyä nkáp anyén, bákém beyä nsi. Éyá kpát beyä nkáp yap abho berakati.<sup>7</sup> Bámák batí bawänsi abhen bachi ndü áchwí achak ne awə be mántwə máŋkwak bhə. Bárók bachem ne bhə, bafere nsi báfyé amem bachwi apay kpát ábhó bebət.<sup>8</sup> Símun ane mpíkírí nnyén eni nechi be Píta, ághó nóko enyinjí maknkay yə, arək atep mánén besí Yesu, arem be, “Acha, kétwə kekɥət ne me, mbənyune nchí mmü bebú.”<sup>9</sup> Árém nə, mbənyune yi ne bati bhi bachi nyaka maknkay tontó beghə beyä nsi ene bakeme.<sup>10</sup> Jems ne Jón, batí bawáy nsi, bábhák nkwo maknkay. Báchí nyaka bə Səbedi. Yesu arem ntá Símun be, “Kécháy. Bebho echəŋ ərəbhe ya chí bo be mantwə ntá ya.”<sup>11</sup> Bə Píta bátémé nóko bachwi yap angəkənyén, báró yəntiki enyinj bakoŋo Yesu.

*Yesu abú mmu ebhanákwa*

*(Mt 8.1-4; Mk 1.40-45)*

<sup>12</sup> Mpok Yesu achi etəkófu, mmu ebhanákwa amət arək akwén yí bekek abho menikmuet ntá yi bé, “Acha, mbák əkəŋ, əkway beku me ntaŋ.”<sup>13</sup> Yesu anyabhe awó atək yi arem be, “Nkəŋ beku wə ɔntáŋ, neme ene némáy.” Témte wu, ebhanákwa yi emay.<sup>14</sup> Yesu asemte yí be, “Ké ghati yə mmu enyinj ene éfákárí, ke dók ntá nchiakap Mandem be yi angə be ebhanákwa ye emay. Ánáj ámbýó wə, ɔndək, ɔnchye ye akap ntá Mandem békóŋo ebhé Moses. Chəŋ eyə émbak enyinj ene étəŋ bo be ebhanákwa ye émay.”<sup>15</sup> Ke yə nə, mbok Yesu ataka mbänkem. Ngémtay bo bárók ntá yi ndu beghók Eyəŋ Mandem ne bé yi ambu mame yap.<sup>16</sup> Ke aya mmuet arək ndü nebhúéréfu amem baso anikmuet.

*Yesu abú mbéntí*

*(Mt 9.1-8; Mk 2.1-12)*

<sup>17</sup> Nywəp nemət, Yesu áttəŋ nyaka bho Eyəŋ Mandem, Mandem Acha achye yi betəŋ, are bú bömame. Böŋkwə Fárisi ne batəŋ ebhé Mandem babhak aré. Báfú ndü böbetək mankem atú Gálili, ne bachak báfú atú Judéya, ne abhenefu báfú Yerúsalem.<sup>18</sup> Böfú bátwə ne mbéntí amət ane bápókó ndü bekpaka. Béré yap mbi bechwe anywəp be mambure yi besí Yesu.<sup>19</sup> Ke bó kebhəŋ mbi ane báfuət manchwe amem éti beyä bó. Bákó amfáy eket, manene mbok aré, basebhe yi bhure ndü bekpaka bhi, néntí bhó, besí Yesu.<sup>20</sup> Yesu ághó nóko enyü neka enén bábhəŋó ne yi, aghati mbéntí wu be, “Nkwáne, mfóŋóri bebú bhe.”<sup>21</sup> Batəŋ-ebhé Mandem ne böŋkwə Fárisi bábhə bebhep mmuet be, “Agha né? Enyinj ene yi árəm chi nsək ntá Mandem! Mandem aywinti ke ákway befoŋori bebú mmu!”<sup>22</sup> Yesu arinjí nkaysi yap. Abhép bó be, “Ndaká yí bákàysi menyü menyinj ebhə?”<sup>23</sup> Enyinj ene échí wikirik chí ené? Berem be, ‘Mfóŋóri bebú bhe’, ke chí berem be, ‘Faté k’?’<sup>24</sup> Ke chəŋ nkə mäŋdijí be, Me Mmu mfú ntá Mandem mbəŋ betəŋ fá amik befoŋori bebú bho.” Arem ntá mbéntí wu be, “Nchí ghati wə, faté, pəkó bekpaka bhe gure!”<sup>25</sup> Témte wu, afate kperep besí bhap, apəkə enyinj ene yi ábhure nyaka aré, abho begure, ambiti nəkə Mandem.<sup>26</sup> Beyä becháy bekem bo mankem! Bábhák maknkay, babho bebíti Mandem, mándeme nəkə be, “Səghə baraká maknkay echəŋ!”

*Yesu abhinjí Lévi*

*(Mt 9.9-13; Mk 2.13-17)*

<sup>27</sup> Awu áfúéré nóko, Yesu afa nebhúéré wu arək aghó mbebhé nkabhénti ane áká nnyén be Lévi chəkə amem ekerébetik yi. Yesu aghati yi be, “Twó, bhák nkoŋo wa.”<sup>28</sup> Lévi afate, arə yəntiki enyinj, abho bekoŋo Yesu.

<sup>29</sup> Ébhíki tat, Lévi anak erem epa eket yi ntá Yesu. Beyä babhebhé nkabhénti ne bakü bebú bachak nkwo babhak aré ne Yesu.<sup>30</sup> Böŋkwə Fárisi ne batəŋ ebhé Mandem, béré nywinti, ne bábhép bakoŋo Yesu be, “Ndaká yí mänyie mänyu nəkə ne babhebhé nkabhénti ne bakü bebú bachak?”<sup>31</sup> Yesu akeme bhə be, “Bo abhen bapu me, bápú yap

ngarj. Bõ mame ke báyaŋ ngarj. <sup>32</sup> Mbíkí twò bebhijí bo abhen bakaysi be bachi chak besí Mandem be mántíknssem ndũ bebú bhap, ntwo bébhijí chi bo babúbabú.”

*Bábhép* Yesu ɛti netarénsay ndũ menikmuet ntá Mandem  
(Mt 9.14-17; Mk 2.18-22)

<sup>33</sup> Bo bárém ntá Yesu be, “Bakonjó Jõn Njwiti bátat nõkõ nsay ndu menikmuet. Bakonjó nkwo Fárisi bákù enyumot. Ke abhe mányie, mányu ne bapu tat nsay?” <sup>34</sup> Yesu akeme bhõ be, “Bákaysi be mankõ abhen bachi ndũ epã nebhay bakway bebhak ndũ netarénsay? Nsé! Tëndu mbãyngoré abhuet ne bhõ, bápú kway betat nsay. <sup>35</sup> Ke mpok átwò ane báfere chõj mbãyngoré ntá yap. Ne chõj mántare nõkõ nsay ndũ mpok yõ.” <sup>36</sup> Yesu atém bõ nekay enén nkwo be, “Yẽ mmu apú kway bedak ebhókõnden ndũ nkú ane nkõ anchók mbok ndũ esí nku. Mbák mmu ánkú nõ, áchõjti nkú nkõ, mbõnyune ebhókõnden ené éfú ndũ nkú nkõ épú kõ ne esí nden. <sup>37</sup> Ne ntá bo abhen báfye mmém ndũ bebhã nkwo bhena, bápú fye mmém bakõ amem ebhã nkwo bhena ené esi. Mbák mánkú nõ, ebha ésen, enchõjõ, ne mmém andak amik. † <sup>38</sup> Bábhõj befye mmém bakõ chi amem ebhã mmém ené ekõ. <sup>39</sup> Ne bápú nyu esí mmém mánjaŋ amen bakõ mbõnyune bákaysi be esí mmém arĩ achã amen bakõ.”

## 6

*Enyij* ene bábhébhé Yesu ɛti nywõbhé neywẽmuet bo Israel  
(Mt 12.1-8; Mk 2.23-28)

<sup>1</sup> Yesu ne baghokó bhi báré kõ mámfuet nõkõ amem nkĩ nchwifú ndũ nywõbhé neywẽmuet bo Israel. Baghokó bhi bábhõ bekwep enyũ nchwí yõ, mámfíkiri mányie nõkõ. <sup>2</sup> Mbok bõnkwo Fárisi bábhep be, “Ndaká yí bákũ enyij ene ebhé yese épú yaŋ mankũ ndũ nywõbhé neywẽmuet?” <sup>3</sup> Ke Yesu akeme bhõ be, “Bábhíkí re pay amem Ekáti Mandem enyij ene Mfõ Debhit ákú nyaka ne bõ abhen báchí ne yi mpok nsay ákémé bhó? <sup>4</sup> Achwe amem eket Mandem, apokõ nenyíe enen báchyé mbõ akap ntá Mandem akõre ne bõbhi mányíe. Ebhé érem be ndiere bachiãkap Mandem ke bákway menyie nenyíe enõ.” <sup>5</sup> Yesu arem ye ntá yap be, “Me Mmu mfú ntá Mandem kẽ mbõjõ berem enyũ mmu ábhõjõ bekwẽ ne ebhé ene éyijí nywõbhé neywẽmuet.”

*Yesu abú mmú* ane awó ágú yi ndũ nywõbhé neywẽmuet  
(Mt 12.9-14; Mk 3.1-6)

<sup>6</sup> Ndũ nywõbhé neywẽmuet nécháak, Yesu achwe amem ekeré nenikímuetí bo Israel antõj nõkõ bo Mbok Ndíndí. Mmũ amõt abhak aré ane awõnem aywi ágú. <sup>7</sup> Mbok batõj ebhé Mandem ne bõnkwo Fárisi abhen bachi aré, bábháka nti be chõj mámbõj mbi ndu berem be yi akũ ebéptí ndak. Bátép ye yi amík amuet ndu beghõ mbák chõj Yesu ambú mmũ wu ndũ nywõbhé neywẽmuet. <sup>8</sup> Yesu arijí nkaysi yap. Arem ntá mmũ wu be, “Faté, twó fá ambi.” Mmũ wu afate arõk ate aré. <sup>9</sup> Yesu arem ye ntá bõbhõ be, “Ebhé yesé érem bé sénkũ yi ndũ nywõbhé neywẽmuet? Chí békwẽ beri ke bekwẽ bebú? Chí bépéme mmu ke chí béchõjti nepém eni?” <sup>10</sup> Yesu ayibhiri mmuet ayijí bõ mankem, arem ntá yi be, “Nyabhé awó ywe.” Akũ nõ, awó ywi apet ataŋ, ábhák mbõ enyu esí. <sup>11</sup> Ke bati ábé bõnkwo Fárisi ne batõj ebhé tontó. Bábhõ besokori enyij ené bákway bekwẽ Yesu.

*Yesu ayap bõnto bati byo* ne apay  
(Mt 10.1-4; Mk 3.13-19)

<sup>12</sup> Ndũ manywõbhé yõ, Yesu akó amfãj njiefú ndu menikmuet. Anikmuet ntá Mandem betí menkem. <sup>13</sup> Néyí nõkó, abhijí bakonjo bhi be mántwó ntá yi. Bátwó nõkó, ayap bhó bati byo ne apay, áchyé bhó nnyén be bõnto. <sup>14</sup> Manyén yap áchí nyaka be: Símun ane Yesu áchyé nnyén nechak be Píta, ne mãmáyi Andru, ne Jems ne Jõn, ne Fílip ne

† 5:37 Bo Israel básõt nyaka nkwoj ághõjõmen mángoko bebhã ebhen báfye mmém are.

Batolómio, <sup>15</sup> ne Mátio, ne Tōmās, ne Jems mmǎ Alfeyos, ne Símun mfyě-betan ndũ baraká etok, <sup>16</sup> ne Júdas mmǎ Jems, ne Júdas Iskariot ane átí nyaka Yesu.

*Yesu átòh ne àbù bho*

*(Mt 4.23-25)*

<sup>17</sup> Yesu asep antěn njie ndũ mmik nebhæet ne bhó. Ngémtay bakoŋo bhi bábhák aré ne ngémtay bo bachak abhen báfú Yerúsalem ne abhen báfú atú Judéya ankem. Bo báfú ndũ betok bépáy ebhen bechi kekwoet ne manyu ebhen bábhìŋi be Táyá ne Sídon. <sup>18</sup> Bátwó beghók menyìŋ ebhen yi átòh ne be yi ámbu bhó. Ne bo abhen befóŋó bebébebu bésòhori bhó, batan. <sup>19</sup> Bó bhó mankem bare nu betok Yesu, mbonyune betan befù nyaka yi amuet mémbu nòkò yě ághá ane átok yi.

*Maŋák ne basémé*

*(Mt 5.1-12)*

<sup>20</sup> Yesu ayon amík ayìŋi bakoŋo bhi arem be,

“Éri echa ntá yeka bachébhébo;

mbonyune Mandem achi Mfó yweka.

<sup>21</sup> Éri echa ntá yeka bǒ nsay ánù néne,

mbonyune chon yi anchye bhe menyìŋ ebhen bábhóŋó ekwak bebhon.

Éri echa ntá yeka bǒ bǎdì kebho néne,

mbonyune chon mǎngway ámen!

<sup>22</sup> “Éri echa ntá yeka mpok bo bápàp bhe, ne mánsokoti nòkò bhe ne mándem bebépti menyìŋ éti yeka, ne mándem nòkò be bǎchí bebéptí bho éti ya, Me Mmu mfú ntá Mandem!

<sup>23</sup> Bón ká maŋák yěntiki mpok ane éfákárí nó ne bhe, mbonyune Mandem abhéré erem ákap ntá yeka awu amfay. Nchí ghati bhe mbonyune enyu eyo ke bachìmbi bhap bǎchye nyaka baremé kepinti Mandem esonori.

<sup>24</sup> Ke chon émbep ntá yeka bafònkáp encha mbonyune,

mǎnan bábhon ebheka berítí menyìŋ,

ne mǎnyiě nepém, ndak ámay.

<sup>25</sup> Chon émbep ntá yeka bǒ mǎnyiě mǎnjwi néne,

mbonyune chon nsay anu bhe!

Chon émbep ntá yeka bo bǎwà yá mén néne,

mbonyune chon mǎndop ndũ basémé ne nedí kebho!

<sup>26</sup> Chon émbep ntá yeka, be bho bo bǎrèm erírí éti yeka,

mbonyune enyu yo ké bachìmbi bhap bǎrèm nyaka éti baremé kepinti nsé.”

*Bakoŋo Yesu bábhon bekon bǒmpap abhap*

*(Mt 5.38-48, 7.12a)*

<sup>27</sup> Yesu arak ambi beton. Arem be, “Ke nchí ghati bhe bho bǎghòk me be, kón ká bo abhen bápábhé bhe, mǎnton bó beri. <sup>28</sup> Ník nòkò ká mmuet be Mandem ankwak bo abhen bǎrèm ebúbù éti yeka. <sup>29</sup> Mbák mmu adep wò atá ndũ ebhe awónem, tón yi ebhe échák nkwo. Ne mbák mmu ásot ndé ye, dǎ yi ansot yě chí nkú ye nkwo. <sup>30</sup> Mbák mmu aníŋí wò enyìŋ ene óbhóŋó, chyě yi. Ne mbák mmu asot enyìŋ eye, kéghati yi be ákémé yo ntá ye.

<sup>31</sup> Ne yěntiki mmu yweka ánkú ye ne bati mbò enyũ yi ákway beyan be bo mánkù ntá yi. <sup>32</sup> “Mbák bǎkòh chi bo abhen bakon be, bakak amen bábhóŋó bechye bhe àbhák be yi? Yě chí bǒ bebú bákon bo abhen bakon bhó! <sup>33</sup> Ne mbák bǎkù beri chi ntá bo abhen bǎkù bhe beri bakak amen bábhóŋó bechye bhe àbhák be yi? Yě chí bakù bebú bákù nò! <sup>34</sup> Ne mbák bǎpwò menyìŋ chí ntá bo abhen bábhaka nti be bakeme ntá yeka, bakak amen bábhóŋó bechye bhe achi be yi? Yě chí bǒ bebú bǎpwò nkwo menyìŋ ntá batí bakù bebú, ndu bákeme yěntiki enyìŋ ene bǎpwò ntá yap! <sup>35</sup> Ke bábhon bebhak kekúrí! Kon ka bǒmpap abheka, ne mǎnkù bhó beri. Pwò ka bhó, kebhaka nti be chon mánkeme bhe yěntiki enyìŋ. Mbák bǎkù enyu yo, chon akap ayweká ánja ancha, ne mǎmbak bo Mandem

Acha. Ātōŋ berĩnti ntá bõ bebú abhen bápú kaka yi ne abhen mánġem menġeme. <sup>36</sup> Ghó ká bati ntĩnso, nkúbhé mbõ enyũ Mandem ághò bhe ntĩnso.”

*Yesu atõŋ* bé bo bábhíkí bhõŋ betáj bati  
(Mt 7.1-5)

<sup>37</sup> Yesu yi be, “Báké táŋ bati keka mántáj be. Báké rem be mányché bati ntémsi, ne mbák bãpú rem nã, bápú rem be manchye bhe ntémsi. Fonjorí nókó ka bati ne chõŋ mámfonjorí nãkõ bhe. <sup>38</sup> Chié ntá nti, ne chõŋ Mandem anchye wõ nkwo. Yi aperé chye, áyenti sayri, angoko kpát énjwi entakati nãkõ amík. Enyũ ené óyènti onchye nti, nkúbhé enyuyõ ke báyènti manchye wõ.”

<sup>39</sup> Yesu atém bõ nekay nkwo be, “Nnemámík apu kway beyã nti nnémámík mbi. Mbák ándók bekã nã, bõ batí apay bápú kwen amem nepi? <sup>40</sup> Mmõkátí apu kway berĩŋi enyĩŋ ancha ntõŋ aywi. Ke mpok ane bátõŋ yi kpát ánaŋa neghók eni, ábhák mbõ ntõŋ aywi. <sup>41</sup> Ndaká yí óyĩŋi móġnyĩŋi ane achi anyese nti, ené ópú fyè nti ndũ nkãkónãk ane achi wõ anyese? <sup>42</sup> Ná óghàti nti be, ‘Manó, dõ mféré móġnyĩŋí ane achi wõ anyésé,’ ené wõmbõŋ õpú ghó nkãkónãk ane achi amem ene nyésé? Wõ mmũ betábhá! Feré kpík nkãkónãk ane achi wõmbõŋ anyese, ke óngõ ye mban sayri ndu béfere móġnyĩŋí ane achi amem nyésé manóywe.”

*Yèntiki enõk ébhõŋ eyi enyũ kepem*  
(Mt 7.16-20, 12.33-35)

<sup>43</sup> Yesu apet arem be, “Erítí enõk épú nyu bebéptí kepem. Ne ebéptí enõk épú nyu berítí kepem. <sup>44</sup> Báriŋi erítí enõk chí ndũ kepem eki. Bápú rõŋ ndu támfãŋ mánkók nepi. <sup>45</sup> Nkúbhé mbõ enyũ nkáp ájwi amem mókeré nkáp, nó kě nkaysi ndĩndí ájwi anti mmũ ndĩndí, ne beri bóbhó ke béfũ aré. Ke mbák mmũ abhõŋ ebéptí nti, barak abúabũ ke áfũ yi anyu, mbõnyune enyĩŋ ené éjwí mmu anti, yó ke éfũ yi anyu.”

*Menyũ batě beket bati apay*  
(Mt 7.24-27)

<sup>46</sup> Yesu arem be, “Ndaká yí bãbhĩŋi me be, ‘Acha, Acha’, ené bãpú kũ enyĩŋ ene mġghàti bhe? <sup>47</sup> Chõŋ ntõŋ be enyũ mmũ ane átwó ntá ya, aghók enyĩŋ ene ndémé, ankũ mbõ enyũ yi ághókó achi. <sup>48</sup> Achí mbõ mmũ ane áyãmbi átémé nebhúéréket kpát néchwé néghaka ndũ setárébhé ke áte eket. Ne mpok nnyén négbókó kpát néghaka ndũ eket, ébhíkí moko énkwen mbõnyune até yõ sayri. <sup>49</sup> Ke mmu ane ághok menyĩŋ ebhen mġrèm yi ke kũ mbõ enyũ ndémé, achí mbõ mmu ane até eket, yi ke yambi beghoko nebhúéréket sayri. Mpok nnyén negboko néghaka ndũ eket, témté wu, ébáy mmuet amík juu, échõŋõ enkem!”

## 7

*Yesu abú mmõbetok mĩnti nkwo batemé nenu Rom*  
(Mt 8.5-13)

<sup>1</sup> Yesu anãŋá nókó betõŋ bo menyĩŋ ebhen menkem, afa apetnsem etõk Kapġnaum. <sup>2</sup> Mĩnti nkwo batemé nenu bõ Rom amõt achi nyaka aré. Mũbetok aywi ane yi aré kõŋ áre me. Arõp chi kekwoť bégu. <sup>3</sup> Mĩnti wu ághókó nókó ndũ bo bárèm ġti Yesu, ató bõbati bõ Israel be máníkmmuet nta yi be ándók ámbú mũbetok aywi. <sup>4</sup> Bárók ntá Yesu máníkmmuet nta yi ne neseptĩmmuet mándeme nãkõ be, “Ēta, dók kwák mĩnti-ne. Achi mmu ane ákwáy bébhõŋ nekwa. <sup>5</sup> Akõŋ bõ bhese ne yĩmbõŋ ke até ekeré nenikĩmmuetí eyese.” <sup>6</sup> Yesu are rõŋ ne bhõ. Mpok bághaka kekwoť ne eket, mĩnti wu ató mamũere bhi bé mángátí Yesu be, “Acha, késõŋõri mmuet bétwõ ndũ eket eya. Mbíkí kway mmu ane ótwó eket eyi. <sup>7</sup> Yě chi membõŋ mbíkí kaysi be nkway bétwõ ntá ye. Chiě chí eyõŋ, chõŋ mũbetok wa antaŋ. <sup>8</sup> Nchí rem nã mbõnyune me nkwo mbõŋ bo abhen, mbák mángátí me nkũ enyĩŋ, mbõŋ beghok bhõ. Ne mbõŋ nkwo batemé nenu antene ya abhen mbák ngátí bhõ enyĩŋ, bábhõŋ

beghok mé. Yěntiki mmu wap ane ndémé be, ‘Dók’, ǎrɔŋ, ne yě agha ane ndémé be, ‘Twó’, ǎtwɔ. Ne mbák ngátí mǎbetok awa be, ‘Kɛ enyɪŋ ene’, abhɔŋ beku yɔ.” <sup>9</sup> Yesu ághókó nókó nɔ, abhak maknkay tontó. Ayibhiri mmuet arem ntá beyǎ bo abhen bákòŋo yi be, “Dɪŋí ká tetep be, mbíkí re ghɔ mmũ Israel amɔt ane ábhóŋó neka ne me mbɔ kenkǎ-ne.” <sup>10</sup> Mamueré abhen münti wu átó bápɛtnsem eket eyi, bǎghó be mübetok ywi anáj atarj.

*Yesu akɛ* mmǎ kénkwésé apɛtnsem ndũ nepém

<sup>11</sup> Ansem mpok, Yesu ne baghókó bhi báfá báre rɔŋ etɔk Naín. Ngémtay bo báre rɔŋ ne bhó. <sup>12</sup> Ndu bǎgháká antítɔk, bǎghó ndũ bo bápókó ngú báfù etɔk berɔŋ bebheme. Ngú wu abhak njarjamɔ ntá máyi ane achí nyaka kénkwésé. Tóntó bo etɔk eyɔ bǎré korjo nkókóŋgu. <sup>13</sup> Acha aghó nókó ngɔré wu, ntínso nékém yi tontó, arem ntá yi be, “Képerɛ di.” <sup>14</sup> Arɔk, atɔk nkók ané bápókɔ ngú aré. Bo abhen bápókó ngú báte. Yesu aghati ngú wu be, “Esakámu! Nchí ghati wɔ, faté.” <sup>15</sup> Témte wu, afaté achɔkɔ chókó, abho berem kepí. Yesu asɔt yi achye ntá máyi. <sup>16</sup> Becháy békém bo mankem abhen bǎchí aré. Bǎbhó bebiti Mandem mándémé nɔkɔ be, “Etarjti ndemekepinti Mandem afú fá ndũ nkwó ywese! Mandem atwɔ bépéme bǔbhi!” <sup>17</sup> Mbok ɛtí yi akɔ aghabheri mmik bo Judeya nkem kpát aghaka ndũ betɔk bechák ebhen bechi kekɔt.

Jǎn átó mbɔk bakoŋo bhi be mámbép Yesu mmũ yi achi  
(Mt 11.2-19)

<sup>18</sup> Mpok ane bakoŋó Jɔn Njwiti nkɔw bǎghókó menyɪŋ ebhen béfakari bǎgháti yi bó menkem. <sup>19</sup> Abhiŋi batí apay, átó ntá Acha be mámbép yi be, “Wɔ ke óchí Mpeme ane Jǎn árémé be ǎtwɔ, ke chi be sébhɔŋ menoŋ mmu achak?” <sup>20</sup> Bárók ntá Yesu bárem be, “Jǎn Njwiti átó bhesé be sémbep wɔ be, ‘Wɔ ke óchí Mpeme ane Jǎn árémé be ǎtwɔ, ke chi be sébhɔŋ menoŋ mmu achak?’ ” <sup>21</sup> Bǎtwó ne ntó enɔ ntá Yesu mpok yi ábù beyǎ bho abhen bǎbhóŋó nyaka mame menyu ne menyu. ǎbòk nyaka nkɔw befóŋó bebhúbebu méndɔ nɔkɔ bho, ankɔ nɔkɔ manémámik mángɔ mbáj. <sup>22</sup> Akeme baghókó Jǎn be, “Pɛt ka nsem ghati Jǎn menyɪŋ ebhen bǎghó ne ebhen bǎghókó bo bárem: Bǎghók ne bǎghó be manémámik bǎghò mban néne, ne bakem báfáté bákò. Bǔ ebhanákwa bǎtáj ne babhók bǎghòk mban. Bawú bápɛtnsem ndũ nepém ne bǎghàti bachébhébhɔ Mbok Ndíndí. <sup>23</sup> Ne éri echa ntá mmũ ane ápú kwén ndũ bebhú ɛti menyɪŋ ebhen mǎkù.”

<sup>24</sup> Barókó ntó Jǎn bhɔ bǎpéré nókó nsem, Yesu abho berem ntá beyǎ bo abhen bǎróŋó nebhuet ane yi achi ɛti Jǎn be, “Mpok bǎrɔŋ nyaka awu amem baso, bǎrók beghɔ ntiki enyũ mmu? Bǎrɔk beghɔ mmu ane achi mbɔ ɛnsómanyier ene babhúép áfòk énkwen ene ebhe, ámfok enkwen ebhe échák ke? <sup>25</sup> Bǎrɔŋ nyaka amem baso beghɔ yi? Mmu ane afyé berítí nden amuet ke? Bǔ abhen báfýè menyũ nden ebhɔ bǎchòkɔ chi amem bekírí-bafò! <sup>26</sup> Ghatí ká me. Bǎrɔŋ nyaka amem baso beghɔ ntiki enyũ mmu? Ndemekepinti? Échi tetep. Ke dɪŋí ká be mmu ane bǎghó achá ndemekepinti. <sup>27</sup> Jǎn ke achi müntó ane basiŋ nyaka amem Ekátí Mandem ɛti yi be,

Mandem arem be, ‘Yɪŋí, chɔŋ ntó mpókɔntó wa wɔ ambi,  
be ángókó mbi ywe ke óntwɔ.’

<sup>28</sup> Nchí ghati bhe be Jǎn Njwiti achá yěntiki mmu achak ndũ abhen bǎgú ne abhen bachi nepém. Yě nó, yě chí mmu ane apu yěnyɪŋ ndũ mpǎy bho abhen Mandem achi ne bhɔ mbɔ Mfɔ wap, acha yi.” <sup>29</sup> Bo bǎghókó nókó enyu yɔ, bɔ mankem ne babhebhé nkábhénti barem ye be, nkaysi Mandem achi tetep. Barem enyu yɔ, mbɔnyune manarj baka nyaka nkɔw bé Jǎn anjwiti bhó. <sup>30</sup> Ke bǔnkɔw Fárisi ne batɔŋ ebhé Mandem bǎbhíkí ka nyaka be Jǎn anjwiti bhɔ. Enyu eyɔ, bábyak nkaysi ane Mandem abhɔŋɔ ne bhɔ.

<sup>31</sup> Yesu arɔk ambi berem be, “Chɔŋ njenti mkpáká bho abhen echɔŋ ne yi? Bachi mbɔ yi? <sup>32</sup> Bǎchí mbɔ bǔ abhen bǎchókó néfí esié. Ke mbɔk mámbiŋi nɔkɔ abhenefu be, ‘Sékwáy bakwáy nebhay be mámben nebhén, ke bǎbhíkí bhen. Sékwáy bakwáy newú, kebho bé kedí!’



<sup>33</sup> Jǝn Njwiti atwǝ nyaka antare nǝkǝ nsay ndu menikmǝet, ne mmém yi kenyu. Bě bãre rem be, ‘Éfǝjǝ ébǝbǝ echi ne yi!’ <sup>34</sup> Mpok Me Mmu mfú ntá Mandem ntwǝ, nde nyie, nnyú nǝkǝ. Běka bãre rem be, ‘Ghǝ ká yi awu, nyiě menyinjinyíe ne nyǝmem. Mamǝere bhi chi babhebhé nkábhénti ne bakǝ bebǝ bachak!’ <sup>35</sup> Ke dirǝ ká be menyinj ebhen mmu ane ákǝj mbi Mandem ákǝ ke bétǝj be neriǝjndak enén néfú ntá Mandem nēchi tetep.”

*Mbok ngǝré bebǝ ne Símun mmǝ nkwǝ Fárisi*

<sup>36</sup> Éfákári be mǝnkwǝ Fárisi amǝt abhǝjǝ Yesu be ányíe nenyíe eket yi. Yesu aka, arǝk, achǝkǝ are nyie nenyíe ne yi. <sup>37</sup> Ngǝré nekǝ amǝt ane achi nyaka etǝk eyǝ, ághók be Yesu ányie nenyíe amem eket ené mǝnkwǝ Fárisi wu. Asǝt ékǝpémé bawerérierp arǝk aré ne yǝ. <sup>38</sup> Ate kékwǝt ne Yesu andi nǝkǝ kebho. Babhese mi are chitǝ bekak Yesu. Atep ntǝ amik antese nǝkǝ bekak Yesu ne emenénti yi, angwati nǝkǝ ne bawerérierp. <sup>39</sup> Mǝnkwǝ Fárisi wu aghǝ nǝkǝ nǝ, are kaysi amem ntǝ eni be, “Mbǝ mmǝ-ne achi ndemekerǝntǝ Mandem tetep, mbǝ arǝjǝ enyǝ mmu ane ngǝré ane átǝk yi achi. Chí ngǝré nekǝ.” <sup>40</sup> Ke Yesu abhǝjǝ mǝnkwǝ Fárisi wu be, “Símun, mbǝjǝ ndak béghati wǝ.” Símun akeme be, “Ntǝj, dǝk ambi.” <sup>41</sup> Yesu abho yě bétēm nekay enen be, “Mmǝ amǝt apwǝ nyaka nkáp ntá bǝ batǝ apay. Amǝt akém yi bebhǝ nkáp byo. Anefú ebhǝ nkáp émǝt. <sup>42</sup> Mmǝ wu abhép nkáp ane bákēm yi, ke yě mmu wap ke kway bekeme ané yi ákēm. Afǝ ké yi afoǝjori bhǝ mankem, afere ntǝ ndǝ nkáp wu. Ghati yé me, ndǝ bati yap ápay, ntiki mmu ákway bekǝj mpwǝnkáp wu ancha anefu?” <sup>43</sup> Símun akeme be, nkáysi be, “Chi ane barem ami áyá.” Yesu arem be, “ǝrem tetep.” <sup>44</sup> Ke Yesu ayibhiri mmǝet ayinjǝ ane ngǝré wu, arem ntá Símun be, “Yinjǝ mǝngǝré-ne. Te nchwé eket eye, ǝbhǝkǝ chyē me manyierp nsǝ bekak, ke yǝ asǝ bekak ebha ne babhese mi, atese ne emenénti yi. <sup>45</sup> ǝbhǝkǝ syepti me ne kenókǝ mbǝ enyǝ ǝbhǝjǝ bekǝ, ke yi abhǝét menyǝti bekak ebha. <sup>46</sup> ǝbhǝkǝ wati me ntǝ ne bawet ke yǝ awati me bekak ne bawerérierp. <sup>47</sup> Nchi ghati yé wǝ bé mǝngǝré-ne atǝj beyǝ ekǝj betǝj be Mandem afǝjǝrǝ beyǝ bebǝ ebhen yi ákǝ. Ke mmu ane ákáysǝ be bebǝ bhi ebhen Mandem ákway befǝjǝrǝ bébhǝkǝ ya, áǝj chi mandú ekǝj.” <sup>48</sup> Yesu arem ye ntá mǝngǝré wu be, “Mfǝjǝrǝ bebǝ ebhe.” <sup>49</sup> Ke bǝ abhen mányie nenyíe ne Yesu bábho menywinti mándeme nǝkǝ be, “Agha né, ane árēm te be yi áfǝjǝrǝ bebǝ?” <sup>50</sup> Yesu apet arem ntá mǝngǝré wu be, “Dǝk sayri, neka eně ne me nékǝ ǝtaj.”

## 8

*Baghǝré abhen bákǝjǝ Yesu*

*(Mt 13.1-8; Mk 4.1-9)*

<sup>1</sup> Ébhǝkǝ tat, Yesu are kǝ amem betǝk begho ne ndǝ bǝbetǝk angati nǝkǝ Mbok Ndǝndǝ éti enyu ené Mandem ábhak ne bho mbǝ Mfǝ wap. Baghǝkǝ bhi bati byo ne apay bábhák ne yi. <sup>2</sup> Mpáy baghǝré bákǝ nyaka nkwǝ ne bhǝ. Bábhák baghǝré abhen Yesu ábǝ mame yap ne mbǝk bábhák abhen Yesu ábókǝ befǝjǝ bebǝbebǝ ebhen bésǝjǝrǝ nyaka bhǝ. Ngǝré amǝt abhak aré ane áká nnyén be María mmǝ etǝk Mágdala. Yesu anáj abok nyaka befǝjǝ bebǝbebǝ tándrámǝt ebhen bésǝjǝrǝ yǝ. <sup>3</sup> Anefú abhak Joana, ngǝré Kusa, mmǝ ane achi nkémfǝ ntá Mfǝ Hérǝd. Anefú abhak Susana. Ne beyǝ baghǝré bachak. Bǝ básǝt nyaka nkáp awap mánkwak nǝkǝ be Yesu ne baghǝkǝ bhi mámbǝj menyinj ebhen bechebhe bhǝ.

*Yesu atém nekǝy ntyǝmbwǝt*

*(Mt 13.1-9; Mk 4.1-9)*

<sup>4</sup> Bo barǝk ambi béfú ndǝ betǝk ne betǝk mántwǝ nǝkǝ ntá Yesu. Ngémtay bho báchémé nebhuet amǝt. Yesu atém bhǝ nekay enen bé: <sup>5</sup> “Éwak émǝt, nkwanǝnki amǝt arǝjǝ nyaka betak enyǝ nchwifú amem nki ywi. Ené yi átǝk árǝjǝ, mbǝk akwenti ndǝ mómbi ane áchǝ amem nki. Bo báyáti. Kenen kétwǝ kébwǝpti nchwi yǝ nkem. <sup>6</sup> Achák akwenti ndǝ mmik setárébhé ne mpok ácháká, aninjǝti, awǝsi, mbǝnyune nebhuérémik wu apu kem manyierp. <sup>7</sup> Mbuǝt anefu akwenti ndǝ mmik ane tákǝ nsǝnse ágǝ aré. Achak are gǝ, ke tákǝ nsǝnse

agó áchók yó. <sup>8</sup> Ke nchwi ácháak akwenti ndũ mmik ndíndí, agó achye beyä nchwi. Ayá acha ane bápí ndəy besa betay.” Ndũ ngwenti, Yesu arem be, “Mmũ ane áyàh begbok, ántá batú angok sayri.”

*Ntí Yesu árèm kepi ndũ bakay*

*(Mt 13.10-17; Mk 4.10-12)*

<sup>9</sup> Baghok Yesu bábhép yi ntí nekay enen. <sup>10</sup> Akeme bhó bé “Mandem achyé mbi be mándíjǐ menyij ebhén bechi bhésé bhésé ɛti enyũ yi ákèm böbhi mbə Mfə wap. Ke mbák chi bo bachak, nchí rem kepi ne bhó chi ndũ bakay be yəndu báyiñi báké ghə, ne yəndu bághok báké jwimem.”

*Yesu aghati baghokó bhi ntí nekäy ntyëmbwət*

*(Mt 13.18-23; Mk 4.13-20)*

<sup>11</sup> Yesu arək ambi árém be nekäy enen nétəh be, “Mbuət chi Eyəh Mandem. <sup>12</sup> Mbuət ane ákwéntí ndũ mómbi chi bo abhen bághokó Eyəh Mandem. Ke Satan antwó amfere yó ndũ bati yap be báké noko Mandem yi ampeme bhə. <sup>13</sup> Mbuət ane ákwéntí ndũ mmik setárébhé até ndũ bo abhen bághok Eyəh Mandem, mánoko témté ne beyä mañák. Ke bə kebhóh bakañ amik. Mánoko chi ndu mómbijǐ mpok. Nəmə netwə nəkə, mánkwen ansem. <sup>14</sup> Ne mbwət ane ákwéntí ndũ mmik tákə nsəense, até ndũ mmu ane ághok Eyəh Mandem, ke bakáysí ɛti menyij mmik, ne bakáp, ne nepém ményie, akə bó kesene ndũ Eyəh Mandem. <sup>15</sup> Mbə enyu efakari ne mbwót ane ákwéntí ndũ mmik ndíndí, nə ke echi ne bo abhen bághok Eyəh Mandem mánkém ne nti némót mankə nəkə mbə enyu éyàh, mándək nəkə ámbi bekə enyu eyə ne ekébhéntí.”

*Nekäy eróhó ené bádúré*

*(Mk 4.21-25)*

<sup>16</sup> “Yé mmu apú dure eróhó ansət enyij ankuti, mbák épú nə ante anten bekək. Áte yó chí nebhuət ane babhəhə bete yó be mbañ angóó ntá yəntiki mmu ane achwe anywóp. <sup>17</sup> Dijnǐ ká be, chəh yəntiki enyij ene echi bhésé bhésé, émfú kponorəh, ne ené bábhésé émfú kponorəh. <sup>18</sup> Sət ka mpok begbok Eyəh Mandem sayri enyu ene bájwimem mbənyune mmũ ane ábhóhó enyij, chəh mámakə yi échák, ke mmũ ane ábhíkí bhəh yənyij, yé chí mandú ane yi ákáysí bé abhəh, chəh mánsət yó ntá yi.”

*Nnə Yesu ne bömayi*

*(Mt 12.46-50; Mk 3.31-35)*

<sup>19</sup> Nnə Yesu ne bömayi bárək begəh yi. Ke bó ke kwáy berəh kekəwət ne yi mbənyune bo bayä nyaka bacha. <sup>20</sup> Mũfu aghati yi be, “Máye ne bömaye báchí nəfí téé báyàh begəh wə.” <sup>21</sup> Yesu akeme be, “Máya ne bömaya chi bo abhen bághok Eyəh Mandem ne mánkə mbə enyu yó érəm.”

*Yesu akə mbúép atañatañ akwen*

*(Mt 8.23-27; Mk 4.35-41)*

<sup>22</sup> Nywəp nəmət Yesu arem ntá baghokó bhi be, “Sémpé séndók ebhə manyu éne awu.” Báchwe amem áchwí ne yi bábhó menok mandəkə nəkə. <sup>23</sup> Ndu mándək bārəh, Yesu akwén kenó. Mbúép atañatañ abho menu. Nnyén nébho bedep áchwí, manyiep anchwe nəkə amem. Érəp chi mandú be mámbet anyén. <sup>24</sup> Baghokó bhi barək májémé yi barem be, “Éta! Éta! Sétwə gu anyén!” Yesu aņeme asáy mbúép ne mpérényen. Mbúép ágú, ne nnyén nékwén tii. <sup>25</sup> Abhép bhə be, “Nəka eneka ne me néchí fá?” Becháy bekem bə ne bábhak maknkay, bábhə bebhep bati be, “Ntiki enyũ mmu ne? Ásay yé chí mbúép ne mpérényen, ne yó énkə mbə enyũ yi areme!”

*Yesu akə befóhó bebúbebu béro mmu ane bə bésəhəri*

*(Mt 8.28-34; Mk 5.1-20)*

<sup>26</sup> Yesu ne baghəkó bhi mánók ye, bápe nnyén, báchwóp etək Gerása. Gerása abhak ebhënyen ene éyinjí Gálili. <sup>27</sup> Nefú Yesu áfú amem áchwí, mǔfu afú etək Gerása eyo akwese yi. Befónó bebúbebu bésòṅori nyaka yi. Ndü erori mpok, mmü wu äkò nyaka chi ebhowə, yi ke chəkə anywóp. Ächəkə nyaka ndü nebhüéré manem. <sup>28</sup> Ághó nókó Yesu, abik, arək akwén yi bekek, arem ne, eyoṅ etajataṅ be, “Yesu Mmə Mandem Acha! Óbhöṅ ntiki ndak ne me? Níkmæet óké chye me esòṅori!” <sup>29</sup> Arem enyu eyo mbənyune Yesu asay nyaka efónó ebúbə ene éśòṅori yi be éndó yi. Beyä mpok, efónó yo éfate nyaka yi amæet, ne yé bákem yi báfyə ngem amə ne bekek, mámbabheri nəkə yi, äkiti ngem eyo, efónó eyo énkə yi ambúé anchwe amem baso. <sup>30</sup> Yesu ásáy nókó efónó ebúbə yo, abher mmu wu be, “Nnyén ene be yi?” Akeme be, “Nnyén ena chi ngémtáy”; mbənyune befónó bebúbebu beyä nyaka yi amæet tontó. <sup>31</sup> Befónó bebúbebu bhə beré nik Yesu mmæet bé áké tó bhə amem nepi enen nebhiki bhəṅ ngwentí. <sup>32</sup> Eremé nkwo bakók ányie nyaka ambi njie ane achi kekwoṭ. Befónó bhə méníkmæet ntá Yesu bé ándó bó mándók mǎnchwe amæet bakok bhə. Yesu achye bhə mbi. <sup>33</sup> Befónó bebúbebu bhə béfú amæet mmu wu berək bechwe amæet nkwo bakók. Bakók mankem bārókori básəp ndü nkokonjie dúgúdúgúdúgú bágúre anyén.

<sup>34</sup> Bo abhen bábhəbheri bakók, bágħó nókó enyij ene efakari, bārək etək egho ne mban ene echi kekwoṭ ntiét ntiét bágħátí bhə. <sup>35</sup> Bo bārók ye beghə enyij ene efakari. Bágħáká nókó ntá Yesu, bágħó mmu ane befónó bebúbebu béfú yi amæet. Abhak sayri ndü nkaysi yi. Becháy békem bó mankem tontó. <sup>36</sup> Bə abhen bágħó enyij ene éfákári, béré ghati abhen batwo enyij ene éfákári ke befónó bebúbebu béró mmu ane bo bésòṅori nyaka, yi ataj. <sup>37</sup> Becháy békém bə atú Gerása wu mankem. Bágħátí Yesu bé amfu etək eyap ándók. Arək achwe amem áchwí ndu berəṅ. <sup>38</sup> Mmü ane befónó bebúbebu béfú yi amæet are nik Yesu mmæet be ándó yi ankoṅo yi. Ke ndu Yesu aghati yi ampətnsem, arem ntá yi be, <sup>39</sup> “Pətnsem anywóp ghati bo enyinjí maknkay ene Mandem ákə ntá ye.” Arək ye ndü etək eyo enkem angati nəkə bo enyij ene Yesu akə ntá yi.

*Yesu akə mmə Jáyrəs apətnsem ndü nepém*

*(Mt 9.18-26; Mk 5.21-43)*

<sup>40</sup> Yesu apəṭ nəkə nsem ebhə manyu echak, bə abhen mánòṅ yi, basyepti yi. <sup>41</sup> Mǔfu ane áká nnyén be Jáyrəs arək ntá Yesu. Achí nyaka mǔnti ekere neníkímæetí bo Israel ndü nebhæet ane yi achí are. Akwén Yesu bekek aníkmæet be Yesu andək eket eyi. <sup>42</sup> Móywi arəp nyaka kekwoṭ begu. Ne ndiere mówu ke yi ábhóṅó nyaka. Abhak móṅgəśóṅ ane achi mamié byo ne apay.

Ndu Yesu árəṅ aré beyä bo bákáp yi bebhe bepəy. <sup>43</sup> Ngərə aməṭ abhak aré, ane áfère manəṅ ndü mamié byo ne apay. Anán achóṅtí nyaka nkáp ané yí ábhóṅó ankem ke yé mmu kekway bebu yi. <sup>44</sup> Afú Yesu ansem, atəṭi amem beyä bhó kpát arək atək nkokəṅ nkú yi. Témté wu, manəṅ mə asiép. <sup>45</sup> Yesu abhép be, “Agha átókó mé?” Bə mankem batəṅa. Píta arem ye be, “Étá, beyä bo bákəp wə ne mányiere wə!” <sup>46</sup> Yé nə, Yesu arem be, “Mmu atək me. Ndíjé nə mbənyune ngók ndü betəṅ béfú me amæet.” <sup>47</sup> Móṅgərə wu ághó nókó bé Yesu arinjí enyij ene efakari, arək angwere nəkə gbagbăgbak, ákwén bekek Yesu arem besí bo mankem ntí ane yi átókó Yesu ne enyü yi átəṅ témté. <sup>48</sup> Yesu arem ntá yi be, “Mmə, nekə ene ne me nékə əṭəṅ. Mandem achi ne wə, dók sayri.”

<sup>49</sup> Ené Yesu ábhæét bérem kepí ne ngərə wu, mǔnto achwəp ane áfú eket ene Jáyrəs mǔnti arem ntá yí be, “Móywe agu. Óképerə səṅori Ntəṅ.” <sup>50</sup> Ke Yesu aghoko nəkə nə arem ntá Jairoṅ be, “Óké cháy. Dókó rəṅ ambi menóko, chəṅ móywe antəṅ.” <sup>51</sup> Yesu aghaka nəkə eket Jairoṅ, yi kekə yé mmu ánchwe anywóp ne yi, ébhíki fæet Píta, ne jəṅ, ne Jems ne chimə ne máyí. <sup>52</sup> Bə mankem abhen bachi aré bare di mówu mámbəyaka nəkə amə anti. Ke Yesu arem be, “Bót ká kebə. Mónə abhiki gú. Äbhère chí kenó!” <sup>53</sup> Bə mankem béré way Yesu way ndu bārínjé bé mǔré agü tetep. <sup>54</sup> Ke Yesu arək kékwoṭ ne mówu, akém awə ywi, abhinjé yi be, “Mówa, faté.” <sup>55</sup> Efónó yi épətnsem, afate témté. Yesu achye eyoṅ

be manchye yi nenyíé ányie. <sup>56</sup> Etayi ne máyi bábhák maknkay tontó. Ke Yesu asemti bho be báké ghati yě mmu enyiñ ene éfákárí.

## 9

*Yesu ató bönto bhi ndü betik*  
(Mt 10.5-15; Mk 6.7-13)

<sup>1</sup> Nywəp némót, Yesu abhiñi baghókó bhi bati byo ne apay, achye bho betañ ndu bébók menyü befóñó bebúbəbə menkem ne ndu bébu mame. <sup>2</sup> Ke átó bho nefí bé mándók mángátí bho enyu Mandem abhak ne bo mbə Mfə wap ne be mámbú bö mame. <sup>3</sup> Apet arem ntá yap be, “Báké pəkó yěnyiñ ndü nekə enə, yě ntem, yě ebha, yě bret, yě nkáp, ne yě chí nden écháak. <sup>4</sup> Yěntiki etək ené basyepti bhe aré, bák ká amem eket émət kpáte mándə etək eyə. <sup>5</sup> Ne yěntiki ebhak ené bəchuóbhé ke bo ke syepti bhe, dš ká etək eyə ne bəperé fá aré, kwet ka mfok ane áchí be bekak. Chəñ eyə émbak mbə ntísie ndü enyiñ ené bó bákú.” <sup>6</sup> Báfá báre kə betək ne betək mángati nəkə bho Mbok Ndíndí ne mámbu nəkə bömame yěntiki ebhak.

*Ntí átáka Hérəd amem*  
(Mt 14.1-12; Mk 6.14-29)

<sup>7</sup> Hérəd, góbhanə Gálili, aghók yěntiki enyiñ ene éfakari. Ntí átáka yi amem mbənyune mbək bo bárəm nyaka be, “Yesu chí Jón Njwiti ke ápérénssem ndü nepém.” <sup>8</sup> Báchák be, “Eláija ke ábhésí.” Ne abhénéfú be, “Ndemekepñti amət ane te nyaka ke ápérénssem ndü nepém.” <sup>9</sup> Hérəd arem ne mmuet yi be, “Nchyé nyaka eyəñ ne bákpót ntí Jón. Ke mmü ane məghòk ne menyiñi maknkay ebhen éti yi chí agha?” Are yáj mbi beghə Yesu.

*Yesu adík ngemntay bho*  
(Mt 14.13-21; Mk 6.30-44; Jn 6.1-14)

<sup>10</sup> Bönto Yesu bápéré nókó nsem, bəgháti Yesu menyiñ ebhen bó bákú. Asət ye bho ansem, bárók etək ene bábhiñi be Betsáida. <sup>11</sup> Yě nə, beyä bo bəghók, bábho bekoñə yi. Asət bho sayri, abho beghati bho enyu Mandem abhak ne bho mbə Mfə wap ámbu nəkə abhen báyañ yi ambu bho. <sup>12</sup> Mmok ábhó nókó méném, baghókó bhi bárók ntá yi barem be, “Ghatí böbhen be mándók ndü betək ebhen bechi fá kekəwət ne ndü baki mánjáj nenyíé ne bebhak bebħure. Etək épú fá!” <sup>13</sup> Ke Yesu aghati bə be, “Bě babhəñ, chyě ká bho nenyíé mányíé.” Bákéme yi be, “Sébhəñ chi böbekpəkó bret batay ne nsi epay. Enyiñ echak epu. Šyáj séndók sénku nenyíé ntá ngémtáy böbhen mankem ke?” <sup>14</sup> Mpäy babhakanem abhen bachi are abhak mbə nká etay. Yesu aghati baghókó bhi be, “Kə ka bo máncókó amik ndü bakwó, yěntiki nkwó ámbóñ böbati besa bepəy nsem byo.” <sup>15</sup> Baghókó bhi bákə mbə enyü yi árémé, bö mankem bəchókə amik. <sup>16</sup> Asət bekpəkó bret bho bétáy ne nsi epay. Ayoñ amík mfay. Achye bakak ntá Mandem, abho bébókóti bret wu anchye nəkə ntá baghókó bhi be mánkóré ne nsi ntá beyä böbhə. <sup>17</sup> Yěntiki mmu wap anyié kpát ajwi. Baghók Yesu mányókóti nenyíé enen nerəbhe. Néjwí bekay byo ne bepəy.

*Píta arem be Yesu chí Mpeme Mandem átó*  
(Mt 16.13-19; Mk 8.27-29)

<sup>18</sup> Nywəp nemət, éfákari be Yesu añikmuet aywñti ne baghókó bhi babhak kekəwət ne yi. Ánájá nókó menikmuet abhép bho be, “Bo bárəm bé nchí agha?” <sup>19</sup> Bó bákéme yi be, “Mbək bárəm be əchí Jón Njwiti. Bachak be Eláija, ne abhenefu be əchí ndemekepñti amət ane tš nyaka ke əpetnsem ndü nepém.” <sup>20</sup> Arem nta yap be, “Ke bë babhəñ bārəm be menchí agha?” Símun Píta akeme yi be, “Wə ke óchí Mpeme Mandem afyé nyaka bariəp be ätə.”

*Yesu arem be chəñ manchye yi beyä esəñəri ne mangway yi*  
(Mt 16.21; Mk 8.31)

<sup>21</sup> Yesu asemti bhə bé báké ghati yě mmu be yi achi Mpepe. <sup>22</sup> Ne arem be, “Me Mmu mfú ntá Mandem mbǒŋ beghə beyă esəŋəri. Bǒ-batí etək, ne bǒbati bachiăkap Mandem, ne batəŋ ebhé Mandem bábyak chəŋ me ne mángwáy me, ke éghaka nəkə manywəp arət, mpetnsem ndű nepém.”

*Enyiŋ ene mmu ábhǒŋó békə ke ambak nkoŋo Yesu  
(Mt 16.24-28; Mk 8.34-9.1)*

<sup>23</sup> Yesu aghati ye bho mankem be, “Mbák mmú äyàŋ bebhak nkoŋo wa, abhəŋ béghókəntik mmuet yi, ampəkə ekotákátí yi yěntiki nywəp, ankoŋo me, <sup>24</sup> mbənyune mmú ane áyàŋ bepepe mmuet yi áném nepém eni. Ke yě agha ane áká menem nepém eni éti ya, ábhəŋ chəŋ nə. <sup>25</sup> Ntiki nsáy mmu ábhǒŋ mbák abhəŋ mmik nkem ke aném nepém eni? Yěnyiŋ épú. <sup>26</sup> Mbák mmu abhǒŋ ntíánwǒp éti ya ne éti eyəŋ eya, chəŋ Me Mmu mfú ntá Mandem mbǒŋ ntíánwǒp bésót yi mbə mmú wa mpok ane mětəwə ne keném eka eken kechi keném Eta ne eken bǒángel abhi. <sup>27</sup> Nchí ghati bhe be, mbək bho báchi fá abhen bápú gu kpáte mángə ndű Mandem abhak ne bhə mbə Mfə wap.”

*Besí Yesu béyíbhiri  
(Mt 17.1-8; Mk 9.2-8)*

<sup>28</sup> Yesu ánánjá nókó berem menyih ebhen, berəŋ mbə manywəp ánen, asət Píta, ne Jǒn, ne Jems akó amfäy njie ne bhə ndu menikmuet. <sup>29</sup> Ndu ánikmuet, besí bhi bébhó beyibhiri. Nden éyi nkəwə éyíbhíri énkət nəkə ŋwaŋwǎŋwaŋ. <sup>30</sup> Témchok bǒ bati apay bábhesi bare rem kəpi ne Yesu. Babhak Moses ne Eláija. <sup>31</sup> Báre ghə ne bediéré Mandem ne mándem nəkə kəpi ne Yesu éti nerəŋ ane yi ábhǒŋó berəŋ Yerúsalem angu are. <sup>32</sup> Píta ne mamuee bhi bati apay bákwen kenó, ke máŋémé nókó bǎghó bediéré Yesu ne bǒ bati apay abhen bachi nyaka téé ne yi. <sup>33</sup> Mpok bǒ bárə Yesu, Píta arem ntá yi be, “Eta, éri tontó be sechi fá! Dǒ sénté betem berat, Emət ntá ye, echak ntá Moses, ne enéfú ntá Eláija.” Píta kerih mbǒŋ enyiŋ ene yi arepe. <sup>34</sup> Ené Píta árəm enyu yə, nebháj nésep nekuti bhə. Becháy békém baghək Yesu bhə ndű nebháj nékùti bhə. <sup>35</sup> Eyəŋ éfú ndű nebháj éndeme nəkə be, “Né chí Mówa ane njábhé. Ghók ká yi!” <sup>36</sup> Eyəŋ eyə éréme nókó enyu yə, baghək Yesu baghə be yi arəp chi aywinti. Báchók manyu ke ghati yě mmu ndű manywəp yə menyihí maknkay ebhen bə baghə.

*Yesu abú mmǒ ane efóŋó ebúbə échyé yi ntímen  
(Mt 17.14-18; Mk 9.14-27)*

<sup>37</sup> Neyí nókó mpok Yesu ne bə Píta básébhé njie, beyă bho bárək batemeri Yesu. <sup>38</sup> Mmú amət ndű nkəwə bo bhə abho bebik andeme nəkə be, “Ntəŋ, nnikmuet, bú mówa. Achí mbakanem ne ndiere yí ke mbǒŋó! <sup>39</sup> Efóŋó ebúbə esəŋəri yi. Ékə áchəkə ambo bebik, énguep yi amik, énkə yi ande wet éfén émfu nəkə yí anyu. Ne étəŋ ke éndə yi. Édèn yi, émfye yi mení amuet. <sup>40</sup> Nnikmuet ntá baghókó bhe bé mámbók yó ke bábhíkí kway beku nə.” <sup>41</sup> Yesu arem be, “Bě mkpáká bho ane abhiki bhəŋ neka ne me, bə bhó bǎyibhiri tetep ndű enyiŋ echak, chəŋ mpet ntat ne bhe ná? Chəŋ nképnti ne bhe ngaka fá?” Ke arem ntá chimə be, “Twó ne móywe fá.” <sup>42</sup> Mpok mówu árəŋ ntá Yesu, efóŋó yə epet éguep yí amik, ekə yi are wet. Ke Yesu ásáy efóŋó ebúbə yə, be éndó mówu. Yesu abú yi, akeme ntá etayi. <sup>43</sup> Bo mankem bábhák maknkay beghə betəŋ Mandem.

*Yesu apet aghati bakoŋo bhi bé chəŋ mángwáy yí  
(Mt 17.22, 23; Mk 9.30-32)*

Bo barək ambi bebhak maknkay éti yěntiki enyiŋ ene Yesu ákú. Yesu arem ntá baghókó bhi be, <sup>44</sup> “Nené ká batú sayri mángók enyiŋ ene nchí ghati bhe. Chəŋ mánti Mmu ane áfú ntá Mandem, mámfye yi amə bǒ mmik.” <sup>45</sup> Ke bǒ keiwimem ndű enyiŋ ene yi árémé. Mandem abhese ntí beyəŋ bhə ntá yap be báké riŋi ndak ane áchí amem. Ne báre cháŋ bebhəp Yesu mbǒŋ enyiŋ ene yi árémé.

*Nkojo Yesu ane* acha bachak

(Mt 18.1-5; Mk 9.33-37)

<sup>46</sup> Baghokó bhi bábhó bekem epúítí ne bati ndu berinjí mmu wap ane áchá bachak. <sup>47</sup> Yesu arinjí enyinj ene bə bakaysi. Ékə asot mandú mmó, ate nepakámuet eni. <sup>48</sup> Arem ye ntá yap be, “Yě agha ane ásyepi mandú mmó mbə ane ne manák ndü nyén ene, ásyepi mé; ne yě agha ane ásyepi me ne manák ásyepi mmu ane átó me. Dirj́ ká be mmu yweká ane ásepi mmuet ntá abhenefu, ke áchí mǔngə sayri sayri ntá yeka mankem.”

*Mmu ane* áká ne bhe achi ne bhe

(Mk 9.38-41)

<sup>49</sup> Jǔn arem ntá Yesu be, “Eta, séghə mmu ane apu ndü nkwo ywese ndu ábək befónó bebúbəbə ndü nnyén ena, ségháti yi be, áképerə kə nə mbənyune apú ndü nkwo ywese.” <sup>50</sup> Yesu akeme be, “Bǎké kán mmu mbə awú, mbənyune yěagha ane apú mǔmpap yweka achí mmü yweka.”

*Bə Samária kesyepi* Yesu

<sup>51</sup> Mpok ágháká nókó kékwót ane Mandem asot Yesu amfay, Yesu akə nti eni berəh Yerúsalem ne abho berəh. <sup>52</sup> Ndu árəh, ató bapokó ntó ambi. Bárək bachwe amem mótok amot atú Samária ndu betorjti mbanj ntá yi. <sup>53</sup> Ke bə etək yə ke ka yi anchwe are mbənyune baghə nyaka be yi ati berəh chi Yerúsalem. \* <sup>54</sup> Baghok abhi Jems ne Jǔn, bǎghó nókó nó, bárem ntá Yesu be, “Acha, ðyàh sémbinj́ ngó ámfú amfay antwə ansəh böbhen-ε?” <sup>55</sup> Ke Yesu ayibhiri mmuet aghati bhə be enyinj ene báreme épú chak. <sup>56</sup> Yí ne baghokó bhi báfuét bárək ndu mótok achak.

*Enyü* nepém nkojo Yesu nébhónó bebhak

(Mt 8.19-22)

<sup>57</sup> Ndu bárəh, mmüfú arem ntá Yesu be, “Chəh mbak nkojo ywe yěntiki ebhak ene ðrəh.” <sup>58</sup> Yesu akeme yi be, “Besəp bebhəh babhok, kenen kébhón manyay, ke Me Mmu mfú ntá Mandem mbíkí bhəh ebhak besəh ntí.” <sup>59</sup> Arem ntá mmu achak be, “Koró mé.” Ke mmu wu arem be, “Acha, dǎ kpík ndók mbémé Etaya.” <sup>60</sup> Yesu aghati yi be, “Dǎ bawú mámbémé ngú wap. Ke wə, dók ghati bo Mbok Ndíndí ěti enyu Mandem abhak ne bho mbə Mfə wap.” <sup>61</sup> Mmü achak arem be, “Acha, chəh nkojo wə, ke dǎ kpík ndók anywəp ndyép böbha.” <sup>62</sup> Yesu arem ntá yi be, “Yě agha ane ákémé enə ákwəh mbanj ne anjijí nkə nsem, abhíkí kway bebhak mübetok ane Mandem achi Mfə ywi.”

## 10

*Yesu ató bakojo bhi* besa bérát nsem byo ne apay

<sup>1</sup> Awu áfúéré nókó, Acha ayap bakojo bhi bachak besa berat nsem byo ne apay ató ambi bati apay apay be mándók ndü yěntiki etək ne nebhuet ane yí mbəh áyàh nyaka berəh. \* <sup>2</sup> Ápére to bhə, aghati bhə be, “Mbuot bэфére ebhi aya, ke bakǔ betik bábhíkí ya. Ník yeka mmuet ntá Mandem mmu achi mbəhónki be ántó bakǔ betik, mámféré mbwot ebhi. <sup>3</sup> Dók ka! Nchí to be ntá bö mmik mbə bǎghónəmən nenti nkwo. <sup>4</sup> Bǎké pəkó yě móbha nkáp, yě ebhə nekə, ne yě nkwobhánya echak. Ne bǎké kaka yě mmu ambi. <sup>5</sup> Yěntiki eket ené bǎchwé aré, mǎnjámbi mándem be, ‘Kpák ane Mandem áchyè ámbák fá amem eket ene.’ <sup>6</sup> Mbák mmu achi amem eket eyə ane ákónó kpák, chəh Mandem ankə kpák ambak ne yí. Ke mbák yě mmu apú, áfók wu ápetnsem ntá yeka. <sup>7</sup> Chwé ká mǎmbak chi are. Bǎké kə beket ne beket. Nyíé ká, mǎnyú yěntiki enyinj ene bachye bhe. Echi chak be nkubetik ambəh akap ndü betik ebhi. <sup>8</sup> Yěntiki etək ene bǎchwe aré ne básiépi be ne manák, nyíé ká yěntiki nenyíé enen bachye bhe. <sup>9</sup> Bú ká bömame abhen etək eyə, mǎngati bo abhen

\* <sup>9:53</sup> Bə Samária bápú eyəh émət ne bo Judéya. Yerúsalem achi atú Judéya. ěti yə ke bo etək Samária babhiki ka be Yesu amfuet etək eyap ke andək Yerúsalem. \* <sup>10:1</sup> Mbək besí bekáti be; besa berat nsem byo.

bachi are be, ‘Mpok ane Mandem abhak ne bho mbò Mfò wap aròp chi kekwoť.’ <sup>10</sup> Ke yěntiki mpok ane bächwe etòk ke bo abhen bachi are kesyepti bhe ne mañák, fú ka døk ndü nkòñò-mbi ene etòk yò, mändem be, <sup>11</sup> ‘Yě chí mfok etòk eyeka ane ábátí ndü bekak ebhese sékwèt séfère mbò ntísie ndü enyìñ ene bákú. Ke diñí ka be, mpok ane Mandem abhak ne bo mbò Mfò wap aròp chi kekwoť.’” <sup>12</sup> Yesu aròk ambi arem be, “Nchí ghati bhe be, ewak ene Mandem átàñ bõ mmik, chòñ angó ntínso ne bõ etòk Sódòm encha bõ etòk eyò.”

*Chòñ émbèp nta bõ abhen bábhíkí tik nsem ndü bebú*  
(Mt 11.20-24)

<sup>13</sup> “Bě bo Korasín, chòñ émbèp ntá yeka encha! Bě bo Betsáida, chòñ émbèp ntá yeka nkwo encha! Mbò chi amem betòk Táya ne Sídòn kě nkú menyìñí maknkay ebhen-ne nkú ntá yeka, mbú báfyé nden pyò, mánto batwóp anti tesáy, betòñ be bátiknsem ndü bebú bhap! <sup>14</sup> Ke ewak ene Mandem átàñ bõ mmik, chòñ angó ntínso ne bõ-Taya ne Sídòn encha bhe. <sup>15</sup> Ne bẽ bho Kapěnaum, bákaysi be bákway beyon mmuet, mǎnkó kpát mǎntòk nebu? Nsé! Chòñ Mandem amese bhe amem etòkó bawú!”

<sup>16</sup> Yesu apet arem ntá bakoño bhi bhò abhen yi ato be, “Yě agha ane ághók bé ághók chi me. Ané ábyak be ábyak chi me. Mmu ne ábyak me, ábyak chi mmu ane átó me.”

*Enyìñ ené échyè bakoño Yesu mañák*

<sup>17</sup> Abhen bati besa berat nsem byo ne apay bápètnsem ne mañák, béré ghati Yesu be, “Acha, ndü nnyén ena, ye chi befónjó bebúbebu bésèpti mmuet ntá yese.” <sup>18</sup> Yesu akeme bhò be, “Ngǒ ndu Satan áfú amfay akwene amik mbò miámiañ. <sup>19</sup> Ghó ka! Nchyé bhe betañ be bákway beyat nnyó ne ngá-neghay amik. Nchyé be betañ amfay betañ Satan, múmpap, ne yěnyìñ epu chye be esòñori. <sup>20</sup> Yě nò báké ñák chi be, befónjó bebúbebu bésèpti mmuet ntá yeka. Ñák ka chi be Mandem asìñ manyén yeka amem ekáti ene amfay.”

*Enyìñ ene échyé Yesu mañák*  
(Mt 11.25-27, 13.16, 17)

<sup>21</sup> Mpok yò, Yesu anikmuet be, “Eta, wò mmu óbhónjó mfay ne mmik! Nchí chye wò bakak ndü óró menyìñ ebhen mémbák bhésé bhésé ntá bariñjindak ne ntá bo abhen báriñí beyá menyìñ. Ònéne bhò òtòñ kroñoròñ ntá bo abhen bábhíkí riñi yěnyìñ mbò mǎmbò. Eta, enyu yò kě wòmbòñ óyáñá be embak.” <sup>22</sup> Yesu apet arem be, “Etaya achyé me menyìñ menkem. Yě mmu abhíkí riñi mmu ane Mmò áchí ébhíkí fuet chí Etayi. Ne yě mmu abhíkí riñi mmu Eta áchí ébhíkí fuet chí Móywi ne bõ abhen yi áyábhé ndu beku bò mándíñí Etayi.”

<sup>23</sup> Ayibhiri ye mmuet arem ntá baghòkó bhi ansem ansem be, “Éri ntá yeka echa bé bǎghò menyìñ ebhen ne bǎghò! <sup>24</sup> Nchí ghati bhe be, beyá baremé kepinti ne bafò babhòñ nyaka ekwak beghò menyìñ ebhen bǎghò, ke bò keghò bhò. Bábhòñ ekwak beghok menyìñ ebhen bǎghòk, ke bábhíkí ghok bhò.”

*Nekäy ndümmü Samária*

<sup>25</sup> Éfákari be ntòñ ebhé Moses aròk memò Yesu. Abhép yi be, “Ntòñ, chòñ nkú yi ke mbòñ nepém enen nébhíkí bhòñ ngwentí?” <sup>26</sup> Yesu arem ntá yi be, “Ekáti Mandem érèm be yi? Òpay aré be yi?” <sup>27</sup> Akeme be, érèm be, “Kòñ Mandem Acha ywe ne nti ene nenkem, ne efónjó ye enkem, ne betañ ebhe menkem, ne nkaysi ye nkem, ne kón nkokosi ye mbò enyu ókónjó mmuet eye.” <sup>28</sup> Yesu arem ntá yi be, “Chi enyu yò. Kú nó, ne chòñ ómbòñ nepém.”

<sup>29</sup> Ke ndü yi áyàñ betañ mmuet, arem be, “Ke mbòñ nkokosi wa chi agha?” <sup>30</sup> Yesu akeme yi ne nekay enen be, “Mmüfu afü nyaka etòk Yerúsalem àsèp Jeríko. Ndu áròñ, akwén amò baghép batañatan. Báfère yěntiki enyìñ yí amuet, bádén yí, bárovk, barò yi mpok áròbhe kekwoť begu. <sup>31</sup> Éfákari be nchiakap Mandem amòt àsèp ndü nkúbhé mbi

wu. Ágháká nókó are, aghó yi, apé ebhëmbi, arək ebhak eyi. <sup>32</sup> Éfákári enyumət ne nkú betik amem ekerákap Mandem amət ane nneréket \*Lévi. Mpok yi aghaka are, aghó yi, ke afuét nkwo chi ebhe echak, arək. <sup>33</sup> Ke mmu Samária fú àsèp nyaka nkwo ndũ mbi wu. Ágháká nókó nebhuet ane mmu wu achi, aghó yi, ne abhón ntínso ne yí. <sup>34</sup> Arək ntá yi, achiti babhe ndũ befuet bhi, agwót. Arəko ye yi anyanə amfay mpəhə batu yi, arək ne yí ndũ eket ené mankə bachye nkáp ke mabure aré. Akwak yí. † <sup>35</sup> Neyí nókó afere nkáp achye ntá mmu ane ayiñi eket eyo arem be ‘Yiñí mé yi. Nnán mpetnsem chəy nkeme yěntiki enyiñ echak ene óchəyti yi amuet.’” <sup>36</sup> Yesu arem nəkə nə, abhép ntəy ebhé Mandem be, “Ókási be ndũ nkwo wu bati arət, agha átónó bé achi nkokosi ntá ane akwene amə báhép?” <sup>37</sup> Akeme be, “Chí ane ághó yi ntínso.” Yesu aghati ye yi be, “Dók yé kə mbə yí.”

*Yesu arək beghə María ne Matá*

<sup>38</sup> Ené Yesu ne baghəkó bhi bákə bárəy bəchwóp ndu mótəkófu. Ngərə amət ane áká nnyén be Matá abhak are. Asyepi Yesu amə ápay amem eket eyi. <sup>39</sup> Abhón manə ane áká nnyén be María. María arək asibhiri ndũ bekek Acha angoko nəkə Eyəy Mandem ene yi átəy; <sup>40</sup> Matá ankə nəkə chi betik ebhen nywəp ndu mene Yesu. Ághó nókó bé betik beyə ntá yi aywintí, arək ntá Yesu arem be, “Acha, əbhíki ghə ndũ mómaya aró betik menkem me awó? Ghati yi antwə ankwak me!” <sup>41</sup> Ke Acha akeme yi chi be, “Matá, Matá! Ğfyé ntí ne ğdèn mmuet éti beyə menyiñ. <sup>42</sup> Diñí bé enyiñ émət ke eri echa. Yó kě María áyábhé, ne yě mmu apú kway besət yə ntá yi.”

## 11

*Bo bárém be betəy Yesu bífú chi ntá Belsebul*

*(Mt 6.9-13, 7.7-11)*

<sup>1</sup> Ewak émət, Yesu are níkmuet nebhúéréfu. Ánánjá nókó, nkoəo ywi amət arem ntá yi be, “Acha, tón bhese enyu mánikmuet mbə enyũ Jón átón nyaka baghək abhi.” <sup>2</sup> Yesu aghati baghəkó bhi be, “Yěntiki mpok ane mánikmuet, dem ka bé:

‘Éta, kə bo mánchyé nnyén ene kenókó.

Kə bo mándó wə əmbak Mfə wap.

<sup>3</sup> Chié bhese yěntiki nywəp, ení nenyié.

<sup>4</sup> Foəorí bebú bhesé,

mbə enyu séfəori yěntiki mmu ane ákú bhese bebú.

Ne kéka sənchwe ndũ nemə enen nékə sənkwén ndũ bebú.’”

<sup>5</sup> Yesu arem ye ntá yap be, “Sénsót be mmu yweka amət arəy ntá mmuere ywi mpok nywəp négháká néntibheti, adəp nekok arem be, ‘Nkwəne, níkmuet pwə me bekpəkó bret bérát. <sup>6</sup> Mmuere wa amət ane achi ambi ndũ nekə atwə me anywóp néne, ne mbíki bhəy nenyié bechye yí anyié!’ <sup>7</sup> Mmuere ywe wu ankeme be, ‘Képere səəori me. Nnán mfe mbinywəp ne nnán mbure ne bəbha. Mpú kway befate be nchyé wə yěnyiñ.’ <sup>8</sup> Diñí ká be, yě ndũ yi apú kway befate be anchye yi nenyié, éti yi achi mmuere ywi, abhəy bífáte anchye yi yěntiki enyiñ ené yi áyən mbənyune atónórí bédép nekok kebəy ntíanwóp. <sup>9</sup> Nchí ghati ye bhe bé: Ník ka mmuet éti enyiñ ene óyən, chəy Mandem anchye wə. Yán, chəy əngə. Dəp nekok, chəy mánene ntá ye. <sup>10</sup> Kə nə, mbənyune yěntiki mmu ane ánikmuet éti enyiñ ene yi áyən, Mandem əchye yə ntá yi. Yěntiki mmu ane áyən enyiñ, ághə yə. Yěntiki mmu ane ádébhé nekok, mánene ntá yi. <sup>11</sup> Bě bachibhə, mmũ yweka ane mbák móywi abhəp yi tansi, ansət chi nnyó anchye yi, chi agha? <sup>12</sup> Yě chí nechí-nkək kě mmó abhəp wə, əchye yi ngá-nəghay? <sup>13</sup> Mbák be bə bebú, bəbhəy nti bechye berítí menyiñ ntá bəbheka, bəkási be Éta mmu achi amfay, ənək bechye Éfónó Bedyere ntá bo abhen mánikmuet be yi anchye bhə Éfónó Bedyere ké?”

† 10:34 Nə chi: achiti mmém ne bawet.



*Yesu ataj achá Satan**(Mt 12.22-30; Mk 3.20-27)*

<sup>14</sup> Mpokófu, Yesu ábók efójó ebúbu ene ékú mmu akwene kebhook. Éfú nókó mbók wu abho berem kepi. Bo abhen bachi are babhak maknkay. <sup>15</sup> Ke mbók yap béré rem chi be, “Belsebul mfo befójó bebúbebu ke áchyé yi betaj bebok befójó bebúbebu.” <sup>16</sup> Bo béré yap mbi memó yi. Bábhèp yi ankú enyijí maknkay ené ébhak mbó erij ené étaj be betaj ebhi béfú chi ntá Mandem. <sup>17</sup> Ke ndu Yesu árijí nkaysi yap, aghati bhó be, “Yéntiki etók ene akore achi are bo mánù nòkò ne bati, ébhaj chi meneme. Ne nneréket ané ákóré áchí are ne bo mánù nòkò ne bati, ákwéné kwen. <sup>18</sup> Ne mbák Satan ankú befójó bebúbebu bhi menu ne bati, ná yi ákway bebhak enyü mfo ane yi achi ndü erari mpok? Nchí bhep be mbonyune bärèm be ndü betaj Satan ké mēbòk befójó bebúbebu. <sup>19</sup> Ne mbák ndü betaj Satan ké mēbòk befójó bebúbebu, bakojo bheka bábòk bhó ndü betaj agha? Chaj bakojo bheka mántaj be! <sup>20</sup> Ke mbák, sayri sayri mēbòk befójó bebúbebu chi ndü betaj Mandem, nò chi Mandem anáj achi nenti eneka mbó Mfo. <sup>21</sup> Mpok mmü ntantaj ábhabheri eket eyi ne menyijí nenu bhi, yé mmu apu kway begher menyij ebhi. <sup>22</sup> Ke mbák mmu ane átáj acha yi atwó ánu ne yí, andén yi, ansot menyijí nenu ebhi ebhen yi asiki nti are, ampókó menyij ebhi andok ankore ne bo bachak. <sup>23</sup> Mmu ane apu ne me, achi chi mümpap wa. Ne mmu ane ápú kwak me ndu mēnyókóti bho, átàkatak.”

*Efójó ebúbu ékway bepetnsem ntá mmu**(Mt 12.43-45)*

<sup>24</sup> Bérój ambi Yesu arem be, “Mbák mámbók efójó ebúbu éndó mmu, érop chí bójhobój amem baso, énjaj nòkò ebhak ene yó échwe. Mbák ébhíkí ghó ebhak bechókó, <sup>25</sup> érèm be, ‘Chaj mpetnsem ebhak ene mfú.’ Ne énjaj émpétnsem, engó be mányó esi eket eyi, bágókó sayri, <sup>26</sup> efójó ebúbu eyó éròj ye, énsot befójó bebúbebu béchák tándramot ebhen bébébhé becha yó. Bó menkem mendok menchwe mmu wu amæet mémbak ne yi, nté yi ambep ancha ane mbi.”

*Manák amen tetep*

<sup>27</sup> Yesu áréme nókó nò, ngoré amot amem ngémtáj bo abhen bachi are arem ntá Yesu ne eyaj amfay be, “Éri echa ntá ngoré ane ábhé wó, achye wó ami!” <sup>28</sup> Yesu akeme be, “Bo abhen eyap eri echa chi abhen bágòk Eyaj Mandem ne mánkú nòkó mbó enyü éyàj!”

*Bárem be Yesu ántój erijí maknkay**(Mt 12.38-42)*

<sup>29</sup> Ené bo báhák báhèm aré mándok nòkó chi ambi, Yesu abho berem ntá yap be, “Mkpáká bho ane echaj áber acha! Bábhèp be mántój bhó erijí maknkay. Ke yé emót mpu tøj bhó, ébhíkí fæet ene Jóna. <sup>30</sup> Nkúbhé mbó enyü Jóna achi nyaka erij ntá bo Ninive, enyu yó ké Me Mmu mfú ntá Mandem nchí bhak chaj erij ntá mkpáká bho abhen echaj. <sup>31</sup> Éwak Mandem átaj bö mmik, mfo ngoré ane áchí nyaka etók Shéba áfate andem be be bo mkpáká mmik ane echaj bákú bebú mbonyune yi afu nyaka nekó nesie arók beghok menyij ebhen Mfo Sólomon átaj bho ne beyá nerijíndak. Ne nchí ghati bhe be mmu achi fá néntí eneka ane acha Sólomon, Yé nó, bápú ka beghok yi. \* <sup>32</sup> Ndü nywóbhé manyé, chaj bö Ninive mángati be bho mkpáká mmik ane echaj bé bekwéné bechi ne bhe mbonyune mpok bó bágókó enyij ene Jóna aghati bhó, bátiknsem ndü bebú bhap. Nchí ghati bhe be mmu achi fá néne ane áchá Jóna, yé nò, bápú ghok yi!

*Yesu atój be amík áchí mbó erój ene ékú mmu ángó mban**(Mt 5.15; 6.22, 23)*

<sup>33</sup> “Yé mmu apú dure erój ansot enyij ankuti. Báðare erój, mánte chi ebhak ene babhøjò bete yó be mban ángó ntá yéntiki mmu ane achwe anywóp. <sup>34</sup> Amík ayeka achi

\* 11:31 Nò chi: etók ene echi ebhe Saut.

berónj ebhen békù mǎngɔ mbarj. Mpok amík ayeka achi aríarí, mm̄æet eyeka enkem éjwi ne bediéré. Ke mbák amík ayeka ápú ariari, mm̄æet eyeka enkem éjwi ne ejuri. <sup>35</sup> Sot ye ka mpok be bediéré ebhen bǎkaysi be bechi be anti béké bhak ejuri. <sup>36</sup> Mbák ye bati ye ka ankem ajwi ne bediéré, ne yě mandú ejuri apu are, chɔj nepém eneka nenkem nembak pépép, mbɔ mmu ane ábhónj erónj ne éghò, entɔj nɔkɔ yi mbi.”

*Yesu aji bǔnkwɔ Fárisi ne batɔj ebhé Mandem*

*(Mt 23.1-36; Mk 12.38-40)*

<sup>37</sup> Yesu ánánjá nókó berem kepɪ ekem, mǔnkwɔ Fárisi amɔt abhiñj yi ndú nenyíe eket eyi. Yesu arɔk achwe anywóp, achɔkɔ amík menyie nenyíe. <sup>38</sup> Mǔnkwɔ Fárisi wu abhak maknkay béghɔ be Yesu abhiki so amɔ mbɔ enyú epɪj eyap étɔj ke anyie nenyíe. † <sup>39</sup> Acha aghati mǔnkwɔ Fárisi wu be, “Bě bǔnkwɔ Fárisi, bǎsɔt mpok bétyét nsemé nchán ke meñémé ne bebú bejwi be anti. <sup>40</sup> Bě bechiñtɪ bho! Mandem ane aghókó enyɪj, pú yi ke aghoko mmem ne nsem eyi nkwo? <sup>41</sup> Ke enyɪj ene bǎbhɔjɔ beku chi besɔt menyɪj ebhen bechi amem bekrɔre ebheka mánchye ntá bachébhébhɔ ne chɔj bepɪj ebheka menkem mémbak nkwo pépép.

<sup>42</sup> “Bě bǔnkwɔ Fárisi, chɔj embep ntá ye ka encha, mbɔnyune bapú kɔ enyɪj ene echi chak ntá bho ne bǎbhiki kɔj Mandem. Bǎsɔt ndu beri amɔt ndú baru byo mǎnchye ntá Mandem, mǎnkɔ enyumɔt ne mbwɔt achak. Bǎbhɔj bekɔj Mandem ne mǎmbak sayri ne bho ke bǎbhiki bhɔj beghɔkɔntik bebhé béchák. <sup>43</sup> Bě bǔnkwɔ Fárisi, chɔj embep ntá ye ka encha! Bǎkɔj bechɔkɔ ndú menɔk kenókó amem bekeré nenikím̄æet bo Israel, ne bǎkɔj be bo mankaka nɔkɔ bhe ne kenókó nefisie. <sup>44</sup> Chɔj émbép ntá ye ka encha! Bǎchí mbɔ manem ane mmu ákò amfay kerɪj be chi manem.”

<sup>45</sup> Ntɔj ebhé Mandem amɔt arem ntá Yesu be, “Ntɔj, mpok órèm menyɪj ebhen, óchye bhese nkwo ntíanwóp!” <sup>46</sup> Yesu akeme be, “Bě batɔj ebhé Mandem, chɔj embep ntá ye ka nkwo encha! Nti achi be mǎnyìère bo mámpókó menwóptí batu ané be babhɔj bǎpú kwak bo mámbúré bebhé bhɔ yě mandú. <sup>47</sup> Chɔj émbép ntá ye ka encha! Bachímbi bhɔka báway nyaka baremé kepɪnti. Bǎtè manem ayap néne, mǎngwati mbi aré beku yo ándí amík. <sup>48</sup> Beku enyu eyɔ, étɔj be bǎchi enyumɔt mbɔ bachímbi bhɔka abhen báway nyaka baremé kepɪnti Mandem ndú bǎtè beríti manem ntá yap. <sup>49</sup> Ętiyɔ, ke Mandem, ndú nerɪjɪndak eni, árémé be ‘Chɔj ntó baremé kepɪnti ne bǔnto bha ntá bo Israel; ne chɔj mǎngwáy mbɔk eyap, ne mánchye abhénéfú beyǎ esɔjɔri.’ <sup>50</sup> Chɔj Mandem antemsi ye mkpáká bho abhen echɔj ěti manɔj baremé kepɪnti mankem abhen bɔ báway te nebhómik, <sup>51</sup> bebho ne Ábel kpát beghaka am̄æet Sakarí mu báway nenti éfémé akap ne ekerákap Mandem. Nchí ghati bhe be chɔj Mandem antemsi mkpáká bho abhen echɔj ěti bawú yo ankem! <sup>52</sup> Bě batɔj ebhé Mandem, chɔj embep ntá ye ka encha! Bǎbhese efɪjɪ ene mánène mbɪnywɔp ane mmu áf̄uèt aré ke ambónj nejwím̄em ndú barak Mandem. Bǎbhiki chwe are, ne bǎchyet mbi ntá abhen báway nyaka bechwe are!”

<sup>53</sup> Nerɔ ane Yesu árò nebhuèt wu, batɔj ebhé Mandem ne bǔnkwɔ Fárisi babho bechiti yi ne bebhép, mányɔnti nɔkɔ yi beku yi ankwen anyu. <sup>54</sup> Ne mánɔbheri nɔkɔ yí ndu beku yi ákwén ndú eyɔjónyu.

## 12

*Yesu ayep bǔbhi batú be báké bhak bǔ betábhá*

*(Mt 10.26, 27)*

<sup>1</sup> Ene Yesu árém nɔ, bo báre twɔ, kpát báyá bǎchá, mánjati nɔkɔ bati. Yesu ayambi arem ntá baghókó bhi be, “Sot ka mpok ne yís bǔnkwɔ Fárisi. Bǎchi chi bǔ betábhá. <sup>2</sup> Yěntiki enyɪj ene bakuti, chɔj mánene. Ne ené echi bhésé bhésé chɔj mánkɔ bo mandɪj yo. <sup>3</sup> Ndu echi nɔ, yěntiki enyɪj ene bǎrémé ansem ansem, chɔj bo mangok yo kponjorɔj. Ne

† 11:38 Bo Israel babhɔj nyaka enyu ené básò amɔ ke mányie nenyíe. Bákaysi nyaka be epɪj eyɔ ékù bó mámbák chak besí Mandem.

menyiñ ebhen bǎghati bǎrŭ bho ansem ansem chōñ bo mánte amfay beket mámbik be bo mángók.

*Mmu abhōñ bécháy chi Mandem*

*(Mt 10.28-31, 12.32, 10.19-20)*

<sup>4</sup>“Mamure bha, nchí ghati bhe be, bǎké cháy bō mmik. Bǎkway beway chi mmuet nkwa ke bápu kway beku enyiñ echak ene ebebbe echa eyo. <sup>5</sup>Ghók ká mmu ane bǎbhōñó béchay. Cháy ka mmu ane ákway beway mmuet yeke, ne ankwáy memese be amem nepingo! <sup>6</sup>Pú mmu akway beku bǎkenen batay ne nkáp ane apu yěnyiñ? Yě nō, Mandem apú ghōkontik yě amot. <sup>7</sup>Ke ná ne be? Mandem aríñí yě chí mpǎy bekaká emene ebhen béchí yěntiki mmu yweka anti. Bǎké chay ye yěnyiñ ené bo bakway beku bhe. Besí Mandem, yěntiki mmu yweka abhōñ menwōp tontó achá ngémtáy kenen.

*Bo abhen bachi bō-Yesu*

*(Mt 10.32, 33; 12.32; 10.19, 20)*

<sup>8</sup>“Nchí ghati ye be be, yěntiki mmu ane árēm kpoñoroñ besí bō mmik be yi achi mmu wa, chōñ Me Mmu mfú ntá Mandem ndem besí bōángel Mandem ndŭ nywōp manyé be mmu wu achi awa. <sup>9</sup>Ke mmu ane atañja kpoñoroñ besí bho be apu mmu wa, chōñ menkwō ntañja besí bōángel Mandem be yi apu mmu wa. <sup>10</sup>Ne chōñ Mandem amfoñori yěntiki mmu ane árēm ebúbu ěti Mmu ane áfú ntá Mandem, ke apú foñori mmu ane árēm ebúbu ěti Efóñó Bedyere. <sup>11</sup>Mpok básóré bhe ambi ndu betañ be amem bekeré nenikímmuet ebhap ne besí bōbati etok ne bōgóbhanō, bǎké seme enyŭ bǎkwáy betañja mmuet ne ěti enyiñ berem. <sup>12</sup>Mpok eyo chōñ Efóñó Bedyere ántōñ be enyiñ ene bǎbhōñó berem.”

*Nekǎy echĩnti mfo nkáp*

<sup>13</sup>Ené Yesu áchyè baghōkó bhi manie enyu eyo, mmu amot amem ngémtáy bho arem ntá Yesu be, “Ntōñ, ghatí mómaya ánkóré newú etayese ányché ebha menyiñ!” <sup>14</sup>Yesu akeme yi be, “Nkwáne, agha ábhúré mé ntañá manyé ne nkóre menyiñí newú ntá yeke?” <sup>15</sup>Ke arók ambi arem ntá bo mankem be, “Sot ka mpok! Kém ká mmuet be bǎké fye ngoño ndu bebhōñ beyǎ menyiñ. Puyě chi beyǎ menyiñ ke békēm nepém nkwa.” <sup>16</sup>Yesu átém bó nekay be, “Nki mŭnkáp amot áchyè nyaka yi beyǎ mbwot. <sup>17</sup>Ekũ abho békáysi andeme nako be, ‘Chōñ nkũ yi? Mbíkí pere bhōñ nebhuet bébhure mbwot?’ <sup>18</sup>Ke árem ne mmuet yi be, ‘Chōñ mmokoti bětak ebha, ngoko ebhen béchíkítí, mfyé mbwot aya ne menyiñ ebha are.’ <sup>19</sup>Ndem ye ne mmuét eya be, ‘Ōnáj ōbhōñ beyǎ menyiñ ebhen besot beyǎ mamié. Képerere sōñori mmuet. Nyié, nyú, ónkũ mañák.’ <sup>20</sup>Ke Mandem aghati yi be, ‘Wō echĩntĩmu! Nkúbhé beti ebhen, nepém ene némay. Ke menyiñ ebhén óbhúré bérōp chōñ chi ebhen bo bachak!’ <sup>21</sup>Nó ke éfakari ne mmu ane ábhúré menyiñ ntá yímbōñ, ke yi keku menyiñ ebhen bébhōñó menwōp besí Mandem.”

*Nkoño Yesu abhōñ besiki nti ne Mandem*

*(Mt 6.25-34)*

<sup>22</sup>Yesu aghati ye baghōkó bhi be, “Nó kě nchí ghati bhe be, mmu áké bhōñ basémé ěti nepém eni be chōñ nyié yi, chōñ mfyé yi? <sup>23</sup>Nepém nkwa nébhíkí cha nenyíé? Nepém nkwa nébhíkí cha ndené? <sup>24</sup>Yiñí ká kenen. Képu kwan nenyíé ne képu fere mbwot ebhi. Kébhíkí bhōñ beket ne yě chí běták ebhen bébhure nenyíé aré. Mandem ke áchyè ko nenyíé, ne besí Mandem, bǎcha kenen tontó! <sup>25</sup>Ne ntiki mmu yweka basémé ákway beku nepém eni nénsap, ye chí mandú niñiniñi nénchá enyu nebhōñō bebhak? <sup>26</sup>Mbák ye bapú kway beku mandú enyiñ mbo eyo, ndaká yi bǎbhōñ basémé ěti menyiñ bechak? <sup>27</sup>Yiñí ká bōchuchu abhen bágō. Bápú kũ betik, ne bapú ghoko nden. Ke nchí ghati bhe be, yě chí Mfo Sólomon mmu ábhōñó nyaka beyǎ keném, abhíkí bhōñ nyaka nden ene eri mbo yě chuchu amot. <sup>28</sup>Mandem kě ághókó tákō ne beri ebhi, tákō ane ákway bebhak echōñ, mbúré angwosi, mámfyé ango. Bǎkáysi bé be kě Mandem apu kwáy békák mámbōñ

nden béfyé amuēt ke? Neka eneká ne Mandem négúpsi necha! <sup>29</sup> Báké səṅəri ye batí yeka bebhəp ɛti enyih ményie ne ɛti enyih menyu. <sup>30</sup> Bǒ mmik bákəṅo menyih ebhen ke diŋí ka be ɛtayeka ariŋi be bǎbhəṅ bebhəṅ bó. <sup>31</sup> Fíé ká ntí chi be Mandem ámbák Mfə yweka, ne chəṅ yí anchye be menyih ebhen menkem nkwo.

*Enyih Yesu átəṅó ɛti kefǒ mmik  
(Mt 6.19-21)*

<sup>32</sup> “Bǒbha, báké chay, yǎndu bǎchi nkwo bǎghóṅmém ane abhiki ya. Mandem abhəṅ maŋák bechye be akəre ndǔ kefǒ eki. <sup>33</sup> Tí ká menyih ebhen bǎbhóṅ mǎnchye nkáp ntá bachébhébhə. Bóṅ ká bǒbebhǎ-nkap abhen bápú chəṅo be nkáp anem. Bure ká kefǒ menyih ekeka amfay. Aré, kó kébhak mpoknkem. Yǎ ngép apu kway beghəp enyih are, ne kengək apú chwe ánhəṅti yǎnyih. <sup>34</sup> Ebhak ené nkáp ywe áchí, aré kǎ nti ene nkwo nébhak.

*Bák ká pǎ mpoknkem*

<sup>35</sup> “Toṅtí ká mmuēt mǎndure beróṅó bheka. <sup>36</sup> Bák ká mbə bǒ-betok abhen mánəṅ be chi-betik awap amfu ndǔ epǎ nebhay ene yi árəṅó are ampətnsem be mánéné mbǎnywəp ntá yi témté, mpok yi átwó ádébhé nekək. <sup>37</sup> Chəṅ endi encha ntá bo abhen bǎbhak pǎ mpok ɛtayap átwó! Tetep nchí ghati bhe be mpok yi atwə, ǎghati bhə manchəkə amik, anchóṅ nden eyi, ansət nenyíe anchye bhə manyíe. <sup>38</sup> Yǎ antwó chí ne néntí bhiti, yǎ chí mpok nkək ékək, ke antemeri bhə pǎ, éri encha ntá bǒ betok bhə! <sup>39</sup> Diŋí ká be mbə mbəṅóket ǎriŋi neṅəkó nywəp enen ngép átwó, mbə apú rə mándak eket eyi. <sup>40</sup> Bǎ nkwo bǎbhəṅ betoṅti mmuēt Mmu ane áfú ntá Mandem átwə chəṅ chi ndǔ mpok ane bǎbhíkí kaysi be yi átwó.”

*Mmǒ betok ane achi tetep  
(Mt 24.45-51)*

<sup>41</sup> Píta abhép Yesu be, “Acha, ətəm nekay enen chí ntá yese ke chi ntá bo mankem?” <sup>42</sup> Acha akeme yi be, “Mmǔ betok ane achi tetep ne ndiŋindak chí ane? Chí ane chi-betik ywi áchyé yi betəṅ be anjini nəkə batí bakǔ betik abhen bachi amem efo yi, anchye nəkə bhə awap ákəre nenyíe ndǔ mpok. <sup>43</sup> Chəṅ endi encha ntá mübetok wu ane chi-betik ywi átwə antemeri yi ndu ákə enyih ene baghati yi ankə! <sup>44</sup> Nchí ghati bhe be, mbák nkubetik wu ákə nə chi-betik ywi ǎchye yi betəṅ amfay menyih ebhí menkem. <sup>45</sup> Ke mbák mübetok arem be, chi-betik awa átat bétwə, ambo beden bǒ-betok bachak, abhen baghoré ne abhen babhakanem, ne ambo ményie, anyu nəkə, kpát mmem ánkem yi, <sup>46</sup> chi-betik ywi átwə ndǔ nywəp enen mübetok abhiki kaysi be yi átwə ne ndǔ neṅəkó nywəp enen mübetok wu abhiki riŋi. Antemsi yi, amfye yi nebhuēt ane bo abhen bǎbhíkí noko Mandem bachi. <sup>47</sup> Ne mübetok ane áriŋí enyih ene chi-betik áyən yi ankə, ke yi ke toṅti mmuēt ankə mbə enyu éyən, bátəmsi chəṅ yi sayri. <sup>48</sup> Ke ane ábhíkí riŋi enyih ene chi-betik áyən yi ankə, mbák akə enyih ene éyən mantemsi yi, báchye yi chí mandú ntemsi. Bǎbhəp tontó ntá mmu ane báchyé yi tontó. Ne báfye amik tontó ntá mmu ane báfye beyǎ menyih amó yi.”

*Yesu arem be yi atwə ne ákóré  
(Mt 10.34-36)*

<sup>49</sup> Yesu apət arem be, “Ntwə beguəp chi ngó fá amik. Mbə ánaṅ akem, mbə nkəṅ tontó! <sup>50</sup> Chəṅ mámfyé me ndǔ esəṅəri mbə mmǔ ane báfyé yi anyén ndǔ mpok ane bájwiti yi. Nti népú pəp me amem te esəṅəri ene éntwə emfuet! <sup>51</sup> Bǎkáysi bé ntwə fá amik chi beku bo mámbák ndu kpák ne bati ke? ǎe, ntwə chí ne akəre. <sup>52</sup> Bébho néne, yǎntiki eket ené bo bachi are bati atay, chəṅ ákóré ámbak nenti nap. Bati arət keka abhen bati apay. Bati apay keka abhen bati arət. <sup>53</sup> Ákóré ábhak chəṅ enyuné chi ápap móywi ane mbakanem, mmǒ ane mbakanem ampap ɛtayi, nno ampap móywi ane ngərə, móywi ane ngərə ampap nno. Nnəné m ampap ngərə móywi, ngərə ampap nnəné m éywi.”

*Mmu abhəŋ berinji mpok*  
(Mt 16.2, 3)

<sup>54</sup> Yesu arem ye ntá ngém̄tay bho abhen bachi are be, “Mǎnánj mǎngó nebu ndü négírí ndü ebhě nebu ene mmok ánem are, bǎrem be ‘Manyier átwa kwen’; ne émbak enyu yə. <sup>55</sup> Ne mǎnánj mǎngə nebhánj ndu nebho bekwen, bǎrem be, ‘Enem étwə’; ne émbak enyu yə. <sup>56</sup> Bě bđ betabha! Bǎrínjǐ báyínj nebu mǎndem mbák manyier ákwen chəŋ, ne mbák apu kwen. Ndaká yí bǎbhíkí rínj menyinj ebhen Mandem ákə ndü mpokó-ne?”

*Petnsem ndü ekəŋ ne mǔmpap ywe*  
(Mt 5.25, 26)

<sup>57</sup> “Ndak yí bě babhəŋ bapú kway berinji enyinj ene echi chak be mmu ankə? <sup>58</sup> Mbák əbhəŋ ndak ne mmu ne yí ákə manyé ne wə, đkə yí? Đbhəŋ béghə be ndaka wu ámay ansem ené bǎbhíkí rəŋ ndu acha manyé. Mbák ónká yí ansət wə ambi ndü manyé, ntaŋá manyé áchyə wə ntá bo mbǎŋ nkú ne bə mámfə wə. <sup>59</sup> Nchí ghati wə be, əpú fu wawak kpráte ənchyə ákwó ywe ankem, yěnyinj kerəp.”

## 13

*Tík ká nsem ndü bebú*

<sup>1</sup> Nkúbhé mpok yə, mbək bho abhen bachi aré, bátéme Yesu ətí bo Galili abhen Páilet akə baway mpok báchyə akap ntá Mandem. <sup>2</sup> Yesu akeme bho be, “Bǎkásí be bo Galili bho bákú nyaka bebú bacha bđ etək Gálili bachak kə? <sup>3</sup> Nó bhə! Dđ ngati be be, mbák bǎbhíkí tíknsem ndü bebú ebhəka, chəŋ be mankem mǎngu mbə bhə. <sup>4</sup> Ná ne bđ batí neku-ne-arat abhen ekerémfáy ene echi nepak ətínjnyen Sílom ékwéné éwáy? Bǎkásí bé efákárí nyaka ne bhə enyu yə chí ndu bákú bebú bacha bo bachak abhen bachi etək Yerúsalem yə kə? <sup>5</sup> Nó bhə! Nchí ghati be be, mbák bǎbhíkí tíknsem ndü bebú ebhəka, chəŋ bđ mankem mǎngu mbə bhə.”

*Yesu atém nekəy enək ene epu nyu kerem*

<sup>6</sup> Yesu atém ye bhə nekay enen be, “Mmu amət apí nyaka enək ene babhinj bé \*fig amem nki ywi. Égháká nókó ményu kerem, are kə ambyo nəkə mbák ényu kerem, ke ake ghó yěnyinj. <sup>7</sup> Aghati mmu ane ákə betik amem nki wu be ‘Yinjǐ, ndü mamié arát nchí twə beyəŋ kerem ndü enək ene, ke mpu ghə yěnyinj. Krót yó gúép amik! Ékə kprík yí fá téé, ətchet nəkə mmik ndéndem?” <sup>8</sup> Nkə betik wu akeme yí be, ‘Eta, dđ émpét embak ndü mmíé enen nkəwə. Chəŋ ntém nnet ywi ngabheri, mfyé ntəbhé-píw. <sup>9</sup> Ne mbák ényu kerem mmíé mbúré éndi, ke mbák ébhíkí nyu kerem, đkwáy beghati me mkpət yə ngəep amik.’”

*Yesu abú ngərə ane ábhéntí ndü nywəbhé neywəməet*

<sup>10</sup> Əwak neywəməet bo Israel, Yesu áre təŋ bo amem ekeré nenikíməetí eyap. <sup>11</sup> Ngərə amət abhak aré ane efóŋó ebúbə ékú yí apéné ndü mamié neku-ne-arat, yí kəperə kway bekə chak. <sup>12</sup> Yesu ághó nókó yí, abhinj yí arem be, “Mmá, neme ene némay.” <sup>13</sup> Atək yí ne amə. Témte wu, anyabhe mməet téé, abho bebíti Mandem.

<sup>14</sup> Mǔnti ekeré nenikíməetí ághó nókó bé Yesu akə móngərə wu atəŋ ndü nywəbhé neywəməet enap, abé nti, abho berem ne eyəŋ etəŋataŋ ntá bo abhen bachi are be, “Sébhəŋ manywəp átándat ndü békə betik. Mmu ámbóŋ neme, ántwə chí amem manywəp ayə be mámbú yí. Éképerə bhak chi ndü nywəbhé neywəməet.” <sup>15</sup> Yesu Acha akeme ye yí be, “Bě bđ betabha! Ntiki mmü yweka apú kaŋari ye chí mpəŋ yí, yě chí mpəŋə batu yí ándók anchyə yó manyier ndü nywəbhé neywəməet? <sup>16</sup> Ná ne ngərə ne, mmó Ábraham \* ane Satan ágwóré ndü mamié neku ne arat. Échí ebéptí enyinj beferə yí ndü

\* 13:16 Ndu nkaysi bo Israel, mbák mmu áchi ebhárémə Ábraham, nó achi mmu ane Mandem apəme.

esəŋəri ndü nywəbhé neywəməet ke?" <sup>17</sup> Nerem Yesu árémé nə, ntíánwóp akem bömpap abhi mankem. Ke beyä bo bábhóŋ maŋák be yi äkə menyinjí maknkay bhə menkem.

*Yesu atém nekäy sepep mónək ane bábhinjí be móstat*  
(Mt 13.31; Mk 4.30-32)

<sup>18</sup> Ébhíkí tat, Yesu arem ye be, "Kefə Mandem kéchí mbə yi? Chəŋ njenti kə ne yí? <sup>19</sup> Kefə Mandem fá amík kéchi mbə mósepep ane ének ené bábhinjí be móstat, ane bápí amem nki, séchák, ségó, séróp enək ene kenən kétwə kénte manyay ndü batáp ayi."

*Yesu atém nekäy yís*  
(Mt 13.33)

<sup>20</sup> Yesu apet arem be, "Chəŋ mpet njenti Kefə Mandem ne yi? <sup>21</sup> Kechi mbə yís ane ngoré ásóré achem ne nchán fláwa érat. Mandu yís wu akə fláwa nkem amwət, kpát ajwi amem enyij ené yi achi aré."

*Mbi mábhéeri ke achi mbí nepém*  
(Mt 7.13, 14, 21-23)

<sup>22</sup> Ené Yesu árəŋ Yerúsalem, are te ndü betək begħo ne böbetək antəŋ nəkə bħo Eyəŋ Mandem. <sup>23</sup> Mmü amət abhep yi be, "Acha, chəŋ Mandem ampeme chi bəru bħo?" Yesu arem ntá yap be, <sup>24</sup> "Nu ka béfəét ndü nyübhá ane áchí mábhéeri. Nchí ghati bħe be beyä bħo báyaŋ chəŋ befəet manchwe ke bápú bhəŋ mbi. <sup>25</sup> Mbəŋóket ánəŋ chəŋ amfate antiəp mbinywəp, bəte nefí mändəp nəkə nekək ne məník nəkə mməet be, 'Acha, nené bhese mbinywəp.' Ke mbəŋóket ankeme chí be, 'Mbíkí riŋj bħe ne yě chí ebħak ene bəfú.' <sup>26</sup> Məmbə ye berem be, 'Pú séchəkə nyaka nebħəet amət sényíé, ne senyu ne wə? Ne ətəŋ Eyəŋ Mandem amem betək ebħese?' <sup>27</sup> Ke ákeme bħe chi be, 'Mbíkí riŋj bħe ne yě chí ebħak ene bəfú. Fə ká me besí, bə bakə bebú mankem!' <sup>28</sup> Aré, chəŋ mändi kebħə ne məmbak ndü nenye ámén mpok bəghə Ábraham ne Áisek ne Jekóp ne baremé kepinti mankem chəkə ndü nebħééré kefə Mandem, ené batiébhé be nefí. <sup>29</sup> Chəŋ bo mámfu mbi ne nsem, ebħé awónem ne awóghə, mánchəkə mányie epə ndü nebħééré kefə Mandem. <sup>30</sup> Diŋj ká be, chəŋ mbək bħo abhen bəchí ansem néne mändəp bömbi, ne abhen bəchí bömbi mandəp ansem."

*Yesu adi kebħə ěti bo Yerúsalem*  
(Mt 23.37-39)

<sup>31</sup> Ndü nkúbhé mpok eyə, mbək bönkwə Fárisi bərak bəgháti Yesu be, "Fə fá dək ebħak échák. Mfə Hérəd äyaŋ béway wə!" <sup>32</sup> Yesu akeme bħo be, "Dók ká ghati Hérəd esəp eyə be, 'Chəŋ ndək ambi bébok befóŋó bebúbəbə ne mbú bħo echəŋ ne mbúré, ne égháká nəkə manywəp arət, nnaŋa betik ebħa. <sup>33</sup> Yəndu échí nó, mbəŋ berəŋ Yerúsalem. Nchí kə echəŋ ne mbúré ne éghaka nəkə ndü nywəp enen neŋwi arət ígaka aré. Amem Yerúsalem ke báway nəkə baremé kepinti Mandem.' <sup>34</sup> Yesu akók arem be, Eé Yerúsalem, bö Yerusalem! Bə bo bəwəy baremé kepinti Mandem, mántemti nəkə ne batay ndu bəwáy bo Mandem átó be mángátí bħe Eyəŋ eyi. Ndü beyä mpok, njəŋ besət be mfyé aməet bé məmbak ne me mbə bönkək abhen nno nkək ákúti nebħəet amət ne bebħap ebħi, ke bəpú ka be nku nə! <sup>35</sup> Ne néne, chəŋ Mandem amferə ntí ndü eket eyeka, éndəp enyu eyə. Nchí ghati bħe be, bəpú pere ghə chəŋ mé, kpáte mpok ane bərem chəŋ be 'Sémbítí mmu ane átwə ndü nnyén Mandem Acha.'"

## 14

*Yesu abú mmu ndü nywəbhé neywəməet bo Israel*

<sup>1</sup> Ndü nywəbhé neywəməet bo Israel nemət, Yesu arək ményie nenyie amem eket ene munti amət ane achi münkəwə Fárisi. Bo Fárisi bħo bətep yi amík aməet begħo ndü yi ákə. <sup>2</sup> Müfú abħak besí Yesu ane ábhóŋó nemə afemntay. <sup>3</sup> Yesu abhép batəŋ ebħé Mandem ne bönkəwə Fárisi abhen bəchi are be, "Ebħé eyese éká be mámbú mmu ndü nywəbhé

neywěmuet ke?" <sup>4</sup> Ke báke rem yěnyij. Yesu asot mmu wu abú yí. Arə ye yí arək. <sup>5</sup> Abhép yé bhə be, "Ntiki mmũ yweka ane móywi ne yě mpəŋ yi ákwen amem mbokó manyiep ndũ nywəbhé neywěmuet ke yi keya yě yi, yě yə témté ámféré?" <sup>6</sup> Bó kekway békeme Yesu yěnyij.

*Mandem əbhəŋ manák ne mmu ane ásəpti mmuet amik*

<sup>7</sup> Ené Yesu áyij, aghó ndũ bə abhen mánáká ndũ epa báre yap bebhaká kenókó. Achye bhə manie be, <sup>8</sup> "Mpok mánáká wə ndũ epə nebhay, óké tiji yap enəkó kenókó ónchəkó aré mbənyune ékwáy be fakari be mának mmũ ane acha wə. <sup>9</sup> Ne mmu ane ánáká bhe antwó andem be, 'Faté chye epok ene ntá mmũ-ne.' Mbák émfákári enyu yə, ófaté ne beyə ntíanwóp bérəŋ bechəkó ndũ nebhuet ane ábhíkí bhəŋ yě mandú kenókó. <sup>10</sup> Mpok mánáká wə ndũ epa, yap chi enək ene ébhíkí bhəŋ yě kenókó, be mmu ane ánáká epa ántwó, ankwáy berem ntá ye be, 'Nkwəne, twó chəkó ndũ enəkó kenókó.' Bə epa bachak mángə be mmu ane ánáká epa əchyè wə kenókó. <sup>11</sup> Yě agha ane áyòŋ mmuet, Mandem əsəpti yi amik. Ne mmu ane ásəpti mmuet amik, Mandem əkòsi yi amfay."

<sup>12</sup> Yesu arem ye ntá mmu ane ábhíj yí ndũ epa nkwo be, "Mpok óbhíj bho ndũ nenyié, óké bhij chi mamere bhe, ne bəneréket ywe, ne bə nkáp abhen bachi kekwo ne wə. Mbák ómbíj chi menyü bo bhə, bó nkwo bákway bebhij wə bé ónyié nenyié ne bhə ne eyə émbak akap ane óbhəŋ. <sup>13</sup> Mbák ónək epa, bijí bachébhəbho, ne babák, ne bakem, ne manemamik. <sup>14</sup> Ne eyə éndi encha mbənyune menyü bəbhə bápú kway bekeme enyij ene ókú ntá yap. Ke Mandem əkap wə mpok yi ákə bo abhen bachi chak besí bhi mámpetnsem ndũ nepém."

*Yesu atém nekáy epə egho*

*(Mt 22.1-10)*

<sup>15</sup> Yesu ánájá nókó béréem menyij ebhen, mmu amot ane áchí ndũ nenyié ne yi, arem ntá yi be, "Chəŋ éndi ntá yě agha ane ányie epə ene ébhak ndũ nebhuet Kefə Mandem awu amfay!" <sup>16</sup> Ne Yesu aghati yi be, "Mmũfu anak nyaka erem epa, abhij beyə bho. <sup>17</sup> Mpok ane epa ébhóŋ bebhə ákwáy nókó, ató məbetok ywi be andək angati bo abhen yi anaka be, 'Twó ká, mánəŋ batonji yěntiki enyij.' <sup>18</sup> Arək aghati bhó, ke yěntiki mmu wap arəbhe ghati yi chí be ndak akem yi. Anə mbi arem be 'Nku nki ne mbəŋ bérəŋ beyij wu. Nikmuet, ghati etaye be áké benti.' <sup>19</sup> Achák arem be, 'Nku mpəŋ byó ene ékwəŋ baki. Nchí yəŋ ndók ngó betik ebhen yə ékwáy bekwə. Nikmuet. Ghati etaye bé áké benti.' <sup>20</sup> Anefú arem be, 'Néne ke mbáy ngoré. Mpú kwáy ye bétwə.' <sup>21</sup> Mmə betok wu arək aghati etayi menyij ebhen bəbhə báreme. Mbəŋóket abénti. Aghati məbetok yi wu be, 'Fú, dók áyák ndũ yěntiki mbay ane áchí etək ne yěntiki nebhuet ane bo báchí are sət bachébhəbho twə ndũ epa ne bhə. Twó ne babák ne bakem ne manémamik.' <sup>22</sup> Mmə betok arək atwó, arem ntá yi be, 'Eta, nkə enyij ene óréme ke eket ébhíkí re jwi.' <sup>23</sup> Etayi arem be, néne 'Fú, dók, etək ndũ babhí agho ne ndũ babhí bebhí. Fí betəŋ bé bo mántwó bé eket epa énjwi. <sup>24</sup> Dijí ká be, yě mmu amot ndũ bo abhen njambi ke bó ketwó, apú kwáy béghókóti enyij ndũ epa eya-ne.' "

*Menyij ebhen nkoŋo Yesu ábhóŋó ménem*

*(Mt 10.37, 38)*

<sup>25</sup> Ngémtay bho béré kə ne Yesu. Ayibhiri mmuet arem ntá yap be, <sup>26</sup> "Mbák mmu áyən bébhak ne me apú kwáy bebhák nkoŋo wa mbák abhíkí kəŋ me áchá etayi ne máyi, ne ngoré ywi, ne bəbhi, ne, bəmayi abhen babhakanem ne abhen baghoré ne ankəŋ me ancha ye chí mmueré yi. <sup>27</sup> Yě agha ane ábhíkí ka bepəkə eyi eko ankoŋo me apú kway bebhak nkoŋo wa.

<sup>28</sup> "Mbák mmu yweka áyən bete eket egho, pú áyambi anchəkó amik ankay, angə mbák nkáp ane yi ábhóŋó akway ane yi áte eket anəŋ? <sup>29</sup> Mbák abhíkí kə nə, ákwáy beghoko

nebhúéréket ke yí kete eket ánánjá, ne bo abhen bágghó yò máambo béwáy yi be, <sup>30</sup> ‘Ane abho bete eket ke echa yi menaṅa.’

<sup>31</sup> “Ne sénsot be mfo amot abhōṅ batemé nenu nka byo (10, 000). Aperé rōṅ menu ne mfo ane ábhōṅ batemé nenu nka esa, (20, 000) ákũ yi? Pú áyambi anchokò, ankaysi sayri, mbák ákway menu ne mfo wu? <sup>32</sup> Ne mbák ángó bé betay ebhi bébhíkí kway, áto bo ntá mfo wu mpok batemé nenu bhi babhuet nekò nesie be mánsókórí enyu ené bápú nu ne bati.” <sup>33</sup> Yesu arem ye be, “Échí enyumot ne be mankem. Mbák mmu abhíkí bhōṅ nti berò yěntiki enyiṅ ene yi ábhōṅ, apú kway bebhak nkoṅo wa.”

*Ngáj ane ábhíkí bhōṅ manyiṅti*  
(Mt 5.13; Mk 9.50)

<sup>34</sup> Yesu arem be, “Ngáj áchí erítí enyiṅ. Ke mbák ngáj ábhíkí pere bhōṅ manyiṅti mi, ná bákway bekũ wu ampet ambak erítí ngáj? <sup>35</sup> Enyũ ngáj wu apú pere rí ndũ yěnyiṅ. Apú ri amik ne apu ri yě ndu befyē ndu ntó-takò ane báyaṅ ámpóó ánychē ntóbhé-píó. Báto wu to. Mmũ ane áyaṅ beghok ántá batu angok sayri.”

## 15

*Ághōṅmēn ane aneme*  
(Mt 18.12-14)

<sup>1</sup> Mpokófu, babhebhé nkábhénti ne bakũ bebú bachak béré kap Yesu ndu beghok menyīṅ ebhen yí átòṅ. <sup>2</sup> Bōnkwo Fárisi ne batōṅ ebhé Mandem bábho ménywínti be, “Mónkwāne ásyēpti bō bebú, ne ányie te nenyíé ne bhò.”

<sup>3</sup> Ékũ Yesu atém bó nekay enen be: <sup>4</sup> “Sénsot be mmũ yweka amot abhōṅ bágghōṅmēn besa betay. Mbák amot anem ebhi, ákũ yi? Pú ářò ané besa menwi nsem nekũ ne anwi, andok beyay awu ámot kpát ambōṅ wu? <sup>5</sup> Ne mbák aghò wu, ápòkò anyāṅa manki ne maṅák, <sup>6</sup> ne mpok ane yi ágháká anywōp, ábhīṅi mamūere bhi ne bakokosi bhi, angati bhò be, ‘Ḥák ká ne me mbōnyuné, mbōṅ ághōṅmēn wa ane ánémé nyaka.’” <sup>7</sup> Yesu arem ye be, “Nchí ghati bhe be nkúbhé enyu yò ké maṅák ábhák amfay ntá Mandem ne bōángel éti mmũ bebú amot ane átikínsem ndũ bebú bhi encha bo besa menwi nsem neku ne anwi abhen bákáysi be bachi chak besí Mandem ne ntí apú ane bó bátik nsem ndũ bebú bhap.”

*Ebhókó nkáp ene énémé*

<sup>8</sup> Yesu apēt arem be, “Sénsot be ngoré amot abhōṅ bebhókó nkáp byó. Mbák ebhok émot énem, ákũ yi? Pú ádure eróṅ, ansot ketíṅí anyò eket enkem, ambyo sayri mbánkem kpate angó yó? <sup>9</sup> Ne mpok ághó yò ábhīṅi mamūere ne bakokosi bhi, angati bhò be ‘Ḥák ká ne me mbōnyune ngó ebhókó nkap ene eneme.’” <sup>10</sup> Yesu arem ye be nchí ghati bhe be bōángel Mandem bábhōṅ maṅák éti mmũ bebú amot ane átikínsem ndũ bebú ebhi.”

*Nekäy chi ne bōbhi bati apay*

<sup>11</sup> Ndu berōṅ ambi Yesu arem be, “Mmũfú abhōṅ nyaka bō babhakanem bati apay. <sup>12</sup> Éwak émot, ane mónkwēn arem ntá etayi be, ‘Éta, chye awa ákóré menyīṅ bé.’ Étayap akōre menyīṅ ebhi ntá yap bati apay. <sup>13</sup> Ansem mpáy manywōp, ane mónkwēn anyokoti menyīṅ ebhi apòkò aròk etòk écháak nekò nesie. Aré achōṅti menyīṅ ebhi menkem ndu ményie epō nepem. <sup>14</sup> Áchōṅtí nókó yěntiki enyiṅ, eremé nsay ékwén etòk eyò enkem, arōp amò apay. <sup>15</sup> Ékũ aròk, abhat mmuet ne mmũ etòk eyò amot. Ató yi be ándók, áne nókó bakók bhi amem nki ywi. <sup>16</sup> Are yāṅ menyie nenyíé bakók, ke yě mmu kechye yi enyiṅ menyie. <sup>17</sup> Ke ásóré nókó nkaysi ne mmuet yi arem be, ‘Ghó ká me-á, bakũ betik etaya báchí awu mányìè nenyíé mmuet ngòkngòk, mándò nòkò mbòk, nsay átwò way me fá! <sup>18</sup> Chōṅ mfá mpetnsem ntá Etaya ngati yi be, “Éta, nkũ Mandem bebú, ne nkũ wò bebú. <sup>19</sup> Mbíkí pere kway mmu ane bábhiṅi be móywe. Sot me chí mbò nkubetik ywě amot.”’ <sup>20</sup> Afate abho berpetnsem ntá etayi. Ke ené yi abhuet nekò nesie, chi aghó yi ndu átwò. Ntínso nékém yi, afate, ajet aròk akém yi abhene. <sup>21</sup> Mmò arem ntá yi be, ‘Éta,



nkɛ Mandem bebbá, ne nkɛ wə bebbá, ne mbíkí pere kwáy mmu ane bábhijí be móywe.’  
<sup>22</sup> Ke chi aghati bǝ-betok bhi be, ‘Twó ká ayak ne éwet ene erí échá mǎnsəbheri yi ne yə, mǎmfyé yi senəŋ ndǔ senəŋáwə, ne nkɛwəbhánya bekek. <sup>23</sup> Dók ye ká mǎnkem mósene mpəŋ mǎngwáy mǎnkɛ nenyíé be sényíé senkɛ maŋák, <sup>24</sup> mbənyune mówa-ne agǔ nyaka, ke něne apət achi nepém. Anem nyaka ke mpet ngə yí.’ Afǔ kǔ epa ébhó.

<sup>25</sup> “Mpǔk yə, móywi ane nsénsi abhak ebhi. Ágháká nókó kekɔt ne eket ndǔ yi afu ebhi ápetnsem anywóp, aghók ndǔ nkenkwet ne nebhen néchí anywóp. <sup>26</sup> Abhijí mmǔbetok amət abhép yí be ‘Ntiki ndak áchí fá echəŋ?’ <sup>27</sup> Mmǔ betok wu aghati yí be ‘Mómáye apetnsem, ke etaye áway mósene mpəŋ mbənyune apetnsem dok.’ <sup>28</sup> Mǔmbi wu abénti, anisi bechwe anywóp. Chi afú arək are anik yí mmuet be anchwe anywóp. <sup>29</sup> Ke akeme etayi chi be, ‘Yijí, beyǎ mamié ane ankem, nchí fá ne wə, nkɛ nəkə betik ntá ye mbo nsem. Yǔ ɔrem be yi, nkɛ kɛ, nke taŋ ntí. Yǔ nə, əbhíkí re chye me yǔ chi mómene bé nkɛ mǎŋák ne mamɛere bha. <sup>30</sup> Ke mpok móywe-ne mmu árəŋó ányíé menyij ebhe ne baghərə-nekə ápérənssem, əwǎy yi esenəmpəŋ!’ <sup>31</sup> Chi abhijí ye yí arem be, ‘Mówa, əchí fá ne me mpǔk nkem, ne yǔntiki enyij eya, chí eye. <sup>32</sup> Échí mbə erítí enyij be senkem epa éne, sénkú maŋák, mbənyune mómáye ne agǔ nyaka ke něne achi nepém. Anem nyaka ke sépet seghə yi.’”

## 16

*Yesu atém nekay betəŋ enyǔ mmu ákwáy békɛ ne nkáp*

<sup>1</sup> Yesu apət arem ntá bakoŋo bhi be, “Mǔnkáp amət achi nyaka. Abhəŋ mǔbetik ane ákem menyij ebhi menkem. Bo bǎghátí yi be, mmǔ betik ywí wu əchəŋti nkáp ywi. <sup>2</sup> Abhijí mǔbetik wu arem be ‘Ntiki ndak né ngoko ɛti ye? Dók twó mé ne bekátí ebhen ɔsíŋjǎ yǔntiki enyij eya aré. Əbhíkí pere kwáy békem menyij ebha.’

<sup>3</sup> “Mmǔ betik wu arem ne mmuet yi be, ‘Chəŋ nkɛ yi? Mmuet apú mé békɛ betik betəŋ betəŋ, ne ntí ánɔp me meniŋi meniŋi. <sup>4</sup> Ébhíkí tat, arem be, něne ndíŋjǎ enyij ene nchí kɛ bé bo mǎnsíəptí me amem beket ebhap mpok báferə me ndǔ betik.’ <sup>5</sup> Abhijí bǔ barem abhen chi-betik ywi amət amət. Abhép ane mbi be, ‘Yi ɔkəm chi-betik wa?’ <sup>6</sup> Akeme yi be ‘Babhaŋá bawet besa betay.’ Mmǔ betik wu aghati yi be, ‘Ghó ekati barem eye, sət, wupsi, sij babhaŋ besa bepəy nsem byo ndǔ ené ekə ne.’ <sup>7</sup> Abhép ye anefú be, ‘ǔkəm ná?’ Akeme be, ‘Bebhǎ nchwi besa betay.’ Mmǔ betik wu achye yí ekati barem arem be, ‘Sət, wupsi síŋ bebhǎ nchwi besa menwi ndǔ ene ekə.’ <sup>8</sup> Chi-betik ywi ághó nókó bé arwǔ yi enyuyə, akaka yí bé yi abhəŋ kəŋwǎŋ békáysi ndak. Echi tetep be bǔ mmiki ne bákɛ menyij ebhap ne kəŋwǎŋ bácha enyǔ bo Mandem bákɛ ebhap.”

<sup>9</sup> Yesu arem be, “Kefǔ bakáp ne menyijǎ mmik kékway bétwə ne bebépti menyij ke nchí ghati bhe be, mǎnsót kə mǎnkɛ bo mámbák mamɛere bheka bé mpok kémáy, Mandem ánsət bhe ndǔ bechókó bhi ebhen bébhíkí bhəŋ ngwenti. <sup>10</sup> Mmǔ ane ábhəre bariep ndǔ bǎru menyij, əbhəre bariep mi ndǔ beyǎ menyij. Ne mmu ane apú bhəere bariep ndǔ bǎru menyij, apú bhəere bariep ndǔ beyǎ menyij nkɛwə. <sup>11</sup> Mbák bǎbhíkí təŋ be bǎbhəre bariep ndǔ baraká nkáp ne menyijǎ mmik, agha ákway besiki nti ne be amfyə kefǔ bakáp ekən kebhi bəŋ ngwenti amə yeke? <sup>12</sup> Mbák bǎpú bhəere bariep ndǔ menyij ebhen báfyé amə yeke, yǔ mmu apú kway bechye bhe menyij ebhen bechi amfay? <sup>13</sup> Yǔ mǔbetok apu kwáy betok bachi batí apay ndəŋ amət. Mbák ámbəŋ bachi bapay, əkəŋ amət ancha anefú, mbák épú nó, əchye kenókó ntá amət, ambyak anefu. Mmu apu kwáy betok Mandem antok nəkə menyij mmik.”

*Mbək menyij ebhen Yesu árémé*

<sup>14</sup> Yesu árém nókó menyij ebhen, nkɛwə Fárisi bo bákəŋó nkáp tontó báre way yi. <sup>15</sup> Yesu aghati bə be, “Bǔ bǎchí bo abhen bátəŋ mmuet be bǎchí chak besí bho. Ke Mandem arijí bati yeke. Enyij ené bo báyijǎ bé ebhəŋ menwəp chí enyij ene Mandem ápəp.”

<sup>16</sup> Yesu apɛt arɛm bɛ, “Jǒn Njwiti ápɛrɛ twɔ, bo bátɔn nyaka chi menyin ebhen bechi amem basin Moses ne amen baremé kepinti. Basiní mɔ ké bo bákɔnjo nyaka. Jǒn átwó nókó, bábho beghati bho Mbok Ndíndí ɛti Kɛfɔ Mandem, ne yɛntiki mmu are nu bechwe aré ne betan. <sup>17</sup> Kɛ echi wikirik bɛ mfay ámfúét, mmik amfuet, echa bɛ mandú enyin ndú basin amen Moses ne amen baremé kepinti áném. <sup>18</sup> Echi yɛ bɛ, yɛntiki mmu ane áró ngɔré ywi ndú nebhay, akwɛn berwɔp. Ne mmú ane ábháy ngɔré ane nném áró ndú nebhay, akwɛn nkwo berwɔp.”

Nekáy mǔnkáp ne Lásárɔs

<sup>19</sup> Yesu atém nekay enén bɛ, “Mǔnkáp amɔt achi nyaka ane afyé ndɛn beyǎ nkáp, anyie nɔkɔ epa yɛntiki nywɔp. <sup>20</sup> Nchébhému amɔt achí nyaka. Aka nyén bɛ Lásárɔs. Báre bhure yi ndú nyúbha mǔnkáp wu mpoknkem. Mmuet yi ajwi ne befuet. <sup>21</sup> Abhónjɛ ekwak menyie yɛ chi bechokoti ebhen békwènti amik mpok mǔnkáp anyie nenyie. Enyin echak abhak bɛ mmú mǔnkáp éré rɔn ɛniyi nɔkɔ befuet ebhi. <sup>22</sup> Ansem mpok, nchébhémú wu agú, bǔángɛl Mandem basɔt yi barok amfay, bákɔ yi achokɔ kekwoɛt ne Ábraham. Mǔnkáp agú nkwo, bábhémɛ yi. <sup>23</sup> Arɔk ɛtɔkɔ bawú, abhak ndú beyǎ ɛsɔnɔri aré. Áyónjɛ nókó amik amfay, aghó Ábraham nekɔ nesie ne Lásárɔs abhak yí nepaká mmuet. <sup>24</sup> Mǔnkáp wu akók yɛ arɛm bɛ, ‘ɛta, Ábraham, ghɔ mɛ ntínso. Tó Lásárɔs ántáp sɛnɔn awɔ ndú manyiep antwɔ ankwɛnɛ mɛ nti mandú. Nchí ndú beyǎ ɛsɔnɔri amem ngó-nɛ.’ <sup>25</sup> Kɛ Ábraham akemɛ yi chi bɛ, ‘Mówa, ké ghokontik bɛ mpok ɔchi awu amik, ɔbhɔn nyaka berítí menyin ené Lásárɔs ábhónjɛ chí bebéptí menyin. Kɛ néne yí achí sayri fá ené wɔ ɔchí ndú nenyié ámén. <sup>26</sup> Dini nkwo bɛ, ɛremé nepi nékɔrɛ bhese enyuné, yɛ mmu apu kway befú fá ampe antwɔ ntá yɛka; ne yɛ mmu apú kway berɔ ebhɛ yɛká, ampé ántwó fá ntá yɛɛ.’ <sup>27</sup> Mǔnkáp wu arɛm bɛ, ‘ɛta Ábraham, nikmuet tó yɛ Lásárɔs ndú nneréket etaya. <sup>28</sup> Mbɔn bǔmaya batí atay. Ghatí yi ándók ánsemnti bhɔ bɛ báké twɔ nkwo ndú nebhúét nenyié ámén anɛ.’ <sup>29</sup> Kɛ Ábraham akemɛ yi chí bɛ ‘Bǔmayɛ babhɔn basin Moses ne amen baremé kepinti. Mángók menyin ebhen basiní mɔ ághàti bhɔ.’ <sup>30</sup> Arɛm ntá Ábraham bɛ, ‘Áɛ ɛta Ábraham, ɛɔ ébhíki kway. Mbák mmu amɔt ane ánánjá agú ámpétnsem angati bhɔ, chɔn mántiknsem ndú bebú bhap.’ <sup>31</sup> Ábraham aghati yɛ yi bɛ, ‘Mbák bǔmayɛ babhiki ka beghok menyin ebhen bechi amem basin Moses ne amen baremé kepinti, nɔ bápú kway beghok yɛ chi mmu ane ánánjá agú kɛ ápetnsem ntá yap.’ ”

## 17

Sɔt ka mpok bɛ mmu áké kɔ nti ankwɛn ndú bebú

(Mt 18.6, 7, 21, 22; Mk 9.42)

<sup>1</sup> Yesu abho béghátí bakoɔnɔ bhi bɛ, “Mamɔ anɛ átɛn bo ndú bebú apú nók bétwɔ. Kɛ chɔn émbɛp ɛncha ntá mmú anɛ ákɔ mamɔ ántwó ntá bho! <sup>2</sup> ɛchí sáyri ntá mmu wu bɛ mánsɔt ntay negho mánsɛt emi eyi, mámesɛ yí amem manyu echa yi bebhak nepém anku mmú amɔt anɛ ánokó Mandem ankwɛn ndú bebú. <sup>3</sup> Sɔt ka mpok! Mbák mómayɛ ánkɔ wɔ bebú, ghatí yi bé ándó epin ɛɔ. Mbák atiknsem ndú bebú bhi, foɔnɔri yi. <sup>4</sup> Nɛ mbák akɔ wɔ bebú ndɔn tándramɔt ndú ewak ne yɛntiki ndɔn antwó, anik wɔ mmuet bɛ, ‘ɛta foɔnɔri mé,’ ɔbhɔn bɛfónjɔri yi.”

Nɛka nébhɔn betan

<sup>5</sup> Bǔnto Yesu barem ntá yi bɛ, “Acha, kwak bé nɛka ɛnɛsɛ néntán nendok ambi.” <sup>6</sup> Acha akemɛ bhɔ bɛ, “Mbɔ bǔbhɔn nɛka ne Mandem enén néchí yɛ chi níjíníjini mbɔ mósepem anɛ ɛnɔk ɛne bábhiní bɛ \*móstat, mbɔ bákway béghati ɛnɔk ɛne bɛ, ‘Fá fá ne bakanjɔk dók tɛ awu amem manyu’, ne yó ɛngok bɛ.”

Bɛtik ebhen mübetok Yesu

<sup>7</sup> Yesu arək ambi betəŋ. Arəm be, “Sénsət be mmũ yweka amət abhəŋ mübetik ane áchí ebhi ákù betik, yě chí ndu bebhábhəri bágghəŋmén, yě chí ndu békway mbəŋ. Mbák afũ ebhi apetnsem anywóp, wə chi-betik ywi ðghati yi be, ‘Twó chəkó amik nyie nenyíé?’ <sup>8</sup> Pú ðghati yi chí be, ‘Dók wupsí nden, kə nenyíé twə ne nə. Nnəŋ nnyíé nnəŋá, ðnsət ene onyie?’ <sup>9</sup> Mbák akə mbə enyu ðghátí yi opú kwáy bekaka yi be, ‘Ōkə a’ mbənyune akə chí betik ebhen yi ábhəŋó bekə. <sup>10</sup> Émbák ye enyumət ne bhe. Mánəŋ mǎnkə betik menkem ebhen báchyé bhe, bǎbhəŋ berem chí be, ‘Séchí chí bǒ betok, yě ndak áchák ápú. Sékú chí enyih ene sébhəŋó békə.’”

*Yesu abú bǒ ebhanákwa bati byo*

<sup>11</sup> Ndu Yesu ákò berəŋ Yerúsalem, are fúét ndũ ndyerebhi Samária ne Gálili. <sup>12</sup> Nəchwé amem móttək amət, bǒ ebhanákwa bati byo bágghó yi ndu átwò, báte, kerəŋ kékwt ne yí. <sup>13</sup> Bábho bebik mándeme nəkə bé, “Yesu, Eta, ghó bhese ntínso.” <sup>14</sup> Yesu ághó nókó bhə, aghati bhə be, “Dók ká ntá bachiákap Mandem be mánchák bhe.” Ené bārəŋ, ebhanákwa yap émay. <sup>15</sup> Mmu wap amət ághó nókó bé atəŋ, abho bepetnsem ntá Yesu ambiti nəkə Mandem ne eyəŋ amfay. <sup>16</sup> Ágháká nókó besí Yesu, akwén yi bekek ankaka nəkə yi. Éfákári be mmũ wu achí chí mmu Samária. <sup>17</sup> Yesu arəm ye be, “Pú bǒ bati byo ke mbúú? Abhénéfú bati nénénamət báchí fá? <sup>18</sup> Ndiere kenkǒ ne aywíntí ke ápérénssem bebiti Mandem-é?” <sup>19</sup> Yesu aghati ye mmu wu be, “Faté, dók ebhak eye. Neka enén obhəŋə ne me nékə otəŋ.”

*Netwó Kefó Mandem  
(Mt 24.23-28, 37-41)*

<sup>20</sup> Nywəp némət, mbək bǒnkwə Fárisi bábhep Yesu be, “Ntíkí mpok Mandem ábhák ne bo fá amik mbə Mfə wap?” Akeme bhə be, “Yě erih épú ene étəŋ be Mandem abho békem bo mbə Mfə wap. <sup>21</sup> Ne yě mmú apú kwáy berem yě be, ‘Ghó ká Mandem fa ne bho mbə Mfə wap!’ Dijní ká be Mandem anəŋ achi Mfə ndũ nkəŋ yweka.” \*

<sup>22</sup> Yesu arəm ye ntá bakoŋo bhi be, “Mpok átwò ane bǎbhəŋ chəŋ ekwak bebhak ne Me Mmu mfú ntá Mandem yě chí ndũ nywəp nemət ke be kebəŋ mbi. <sup>23</sup> Mpók yə, chəŋ bo mámbak abhen bágghàti bhe be, ‘Ghó ká yi awu!’ Báchák mandem be, ‘Ghó ká yi fá!’ Mbák mǎngók nə, bǎké rəŋ, bǎké bho békoŋo bhə. <sup>24</sup> Mbə enyũ miámiaŋ ákòt angə, befu ebhókó nebu émət beghaka échák, nó kě ébhəŋó bebhak mpok Me Mmu mfú ntá Mandem nchí twə. <sup>25</sup> Ke yí abhəŋ beyambi angó beyə esəŋəri ne mkpáká bho abhen echəŋ mámbayak yí, ke antwó. <sup>26</sup> Mbə enyu éfákári nyaka mpok Nóa, nó kě éfákari chəŋ ke Mmu ane áfú ntá Mandem ambesi. <sup>27</sup> Bo mányìè nyaka mányù nəkə, abhen bábhəŋ baghərə mámbay nəkə, ne abhén bátòk bhə mántoko nəkə kpatə nywəp enen Nóa áchwé amem áchwí, ne manyier átwó akuti mmik awáy bǒ mankem. <sup>28</sup> Chəŋ émbak nkəŋ mbə enyũ echi nyaka mpok Lət. Bo mányìè nyaka ne mányu nəkə. Bákù nyaka menyih ne abhen bėti mánti nəkə menyih ebhap. Mbək bákway nyaka nenyíé, abhénéfú mánte nəkə beket. <sup>29</sup> Ke ndũ nkúbhé nywəp enén Lət afa etək Sódóm, Mandem akə ngó áfú amfay ne ekem mbə batay ane ádu, anye mbə manyier, ásəŋ bə mankem. <sup>30</sup> Nó ke ébhək chəŋ ne bo mpok Mmu ane áfú ntá Mandem ábhəsi.

<sup>31</sup> “Ewak eyə, ébhák enyumət ne mmu ane achi amfay eket. Áké rəŋ kpík anywóp be ampəkə menyih ke ambəe. Enyumət ne mmu ane achi ebhi. Áké rem bé apetnsem anywóp ansət yényih. <sup>32</sup> Bǎké ghəkəntik enyih ene éfákári nyaka ne ngərə Lət. <sup>33</sup> Mmũ ane áyàŋ bepepe mmuet, chəŋ aném nepém eni. Ke yě agha ane áká ménem nepém eni éti ya, chəŋ ambəŋ nó. <sup>34</sup> Nchí ghati bhe be, ndũ mpok yə ane mēpetnsem, bǒ bati apay bákway bebhəre ndũ bekók mémət, mánsət amət mandək ne yí, mándə anefu. <sup>35</sup> Baghərə bati apay bákway bebhak ndũ ntay nemət mánkək nəkə nchwi, mánsət amət mándək ne yi, mándə anefú.” <sup>36</sup> [Bǒ bati apay bákway bebhak ebhi, mánsət amət, mándə anefú.]

\* 17:21 Ékwày bebhak nkəŋ be: Kefó Mandem kénəŋ kéchi amem batí ayeka.

<sup>37</sup> Bakoŋo Yesu bábhép yi be, “Acha, menyiŋ ebhén béfàkari chòŋ fá?” Yesu arem be, “Nebhuet ane egú-nnya echi, aré kě kenen eken kényiè begú nnya kécheme.”

## 18

*Nekăy kénkwésé ne ntaŋá manyé*

<sup>1</sup> Yesu atém nekay enénéfú ntá bakoŋo bhi ndu betòŋ bhò be, bábhòŋ menikmuet ntá Mandem mpoknkem, keferé ntí are. <sup>2</sup> Arem be, “Ntaŋá-manyé amòt achi nyaka etòkòfú, Mandem yi ke chye kenókó, nti nkwa yi kebhoŋ mpok ne yi. <sup>3</sup> Kénkwésé amòt abhak nkwo etok eyo. Are róŋ ntá ntaŋá manyé wu anik noko yi mmuet be, ‘Eta, táŋ manyé ya sayri fere me amó mumpap awa.’ <sup>4</sup> Ndú nebhonet, ntaŋá manyé wu kefyé ntí. Ke ansem mpok, achokò dií arem ne mmuet yi be, ‘Yendu mpú chye Mandem kenókó, ne mbíki bhòŋ mpok ne nti nkwa, <sup>5</sup> ke ndu môngoré-ne áròŋ chi ambi bechye me esòŋori, chòŋ ntáŋ manyé yi sayri nchye yi. Mbák épú nó, apú sebhe me ante amik.’ ”

<sup>6</sup> Yesu Acha arem ye be, “Băghok nò enyiŋ ene ntaŋá manyé ane ápú chak áréme? <sup>7</sup> Mbák mmu mbò yi akway nyaka békwak môngoré wu, Mandem ke apu kway bekwak bo abhen yi áyábhé mbák bádi kebho ntá yi bëti ne ngósi? Akway béchòŋti mpok ke ankwak bhò? <sup>8</sup> Nchí ghati bhe be, chòŋ Mandem amkpót manyé áyák anchye bõbhi. Ke mpok Mmu ane áfú ntá Mandem ápérénssem, chòŋ angó bo abhen bábhòŋò neka ne Mandem fá amiki?”

*Yesu atém nekăy mŭnkwò Fárisi ne mbebhé nkabhénti*

<sup>9</sup> Yesu atém nekay enénéfú ntá bo abhen bakaysi nyaka be bachi chak besí Mandem, mámbiyaka noko bo bachak. <sup>10</sup> Yi be, “Bo bati apay báròŋ nyaka menikmuet amem ekerákap Mandem. Amòt abhak mŭnkwò Fárisi, anefú abhak mbebhé nkabhénti. <sup>11</sup> Mŭnkwò Fárisi ate eyí ebhak anik mmuet be, ‘Mandem, nkáká wó be mpú mbò bo báchák abhen bachi baghéŋ, bakú bebú, ne bakwené berwòp. Nkáká wò be mpú mbò yě chí mbebhé nkabhénti ane áté nó awu. <sup>12</sup> Nchí bhak ndú netarénsay ndòŋ épáy ndu sònde amòt. Ne ndú menyiŋ ebha menkem nchí chye ndu amòt amfay baru byo mbò akap ntá ye.’ <sup>13</sup> Ke mbebhé nkabhénti ate nekò nesie. Ntí, yi ke yoŋ amfay, ne adep awó anti arem be, ‘Eta Mandem, nchí mmũ bebú. Ghó me ntínso!’ <sup>14</sup> Nchí ghati bhe be Mandem ásòt nyaka be mbebhé nkabhénti wu achi chak besí bhi. Ékebhák nò ne mŭnkwò Fárisi mbonyuné Mandem àsèpti yèntiki mmu ane áyòŋ mmuet, ke àkòsi yě agha ane àsèpti mmuet amik.”

*Yesu ayét mǎmbò*

*(Mt 19.13-15; Mk 10.13-16)*

<sup>15</sup> Bofú básòt bõbhap bárók ntá Yesu ne bhò be yi anyan̄a bò amò anti anjet bhò. Baghokò bhi bághó nókó nò, bábhò besáyti bhò be báké kú nò. <sup>16</sup> Ke Yesu abhij̄i bõbhò ne bõbhap. Ne ntá baghokò bhi arem be, “Dǎ ká mǎmbò mántwò ntá ya, báké chyet bo mbi mbonyune bõ abhen bachi mbò bhó kě Mandem abhak Mfò wap.” <sup>17</sup> Diŋí ká be, mbák mmu abhíkí rò Mandem ankem yi mbò mónkwen apú kway bebhak ndú mpáy bo abhen Mandem achi Mfò wap wáwák.

*Mŭnkáp*

*(Mt 19.16-30; Mk 10.17-31)*

<sup>18</sup> Ewak émòt, mŭnti bo Israel abhéŋ Yesu be, “Ntòŋ, wò mmũ ndíndí, chòŋ nk̄a yi ke mbòŋ nepém enén nebhiki bhòŋ ngwentí?” <sup>19</sup> Yesu akeme yí be, “Ndaká yí óbhij̄i me be mmũ ndíndí? Mmũ ndíndí apú. Mandem aywinti ke achi Mmũ ndíndí. <sup>20</sup> Ōrij̄i bebhe Mandem. Bérèm be, ‘Ōké kwen berwòp. Ōké wáy mmu. Ōké ghep. Ōké te ntísie ákwáré. Chiě máye ne etaye kenókó.’ ” <sup>21</sup> Mmũ wu árem bé “Nnáj̄ nchí bhæere bebhe ebhen menkem.” <sup>22</sup> Yesu ághókó nókó nó, arem ntá yi be, “Éròp enyiŋ émòt ené óbhíkí re kú. Dók tí menyiŋ ebhe menkem, chyě nkáp ntá bachébhébhò. Mbák ónkú nò, chòŋ ómbòŋ

kefð menyij amfay. Ǫntwó ye ǵnkoŋo me. Ne chōŋ ómbóŋ kefð menyij awǔ amfay.”  
<sup>23</sup> Ághókó nókó nó, arəp, arəbhe rōŋérōŋ mbənyune abhōŋ nyaka beyǎ menyij. <sup>24</sup> Yesu ayijí yí, arem be, “Ébèmuet tontó be mǔnkáp anka Mandem ambak Mfə ywi. <sup>25</sup> Échí wikirik be mpəŋə baso ámfuét ndǔ mbok mbíábhan écha mǔnkáp béka Mandem ambak Mfə ywi.” <sup>26</sup> Bo abhen baghoko beyəŋ ebhə bábhép Yesu be, “Agha ákwàŋ ye bebhəŋ nepém enen nébhíkí bhəŋ ngwenti?” <sup>27</sup> Yesu akeme bhə be, “Enyij ené écha nkwəŋwan, épú cha Mandem.”

<sup>28</sup> Píta asá eyəŋ arem be, “Yijí, séró menyij menkem sékōŋo wə.” <sup>29</sup> Yesu aghati bhə be, nchí ghati bhe be, “Mmǔ ane áró yé eket, yé ngərə, yé bǔmayi, yé etayi ne máyi, ne yé bǔbhi éti Kefə Mandem, <sup>30</sup> Mandem áchye chōŋ yi menyij ebhen beyǎ becha ebhen yi aneme fá amik. Ne chōŋ ambóŋ nepém enen nébhíkí bhəŋ ngwenti ndǔ mmik nkə.”

*Yesu arem ndəŋ ené éjwí érat bé chōŋ mángwáy yi  
 (Mt 20.17-19; Mk 10.32-34)*

<sup>31</sup> État nókó, Yesu asət baghókó bhi bati byo ne apay nepak. Abho bégháti bhə be, “Ghók ká! Sérəŋ nǵ chí Yerúsalem, ne aré, chōŋ yéntiki enyij ene baremé kepinti Mandem básijí éti Mmu ane áfú ntá Mandem émfakari. <sup>32</sup> Chōŋ mánkém yi mámfye amó bǔbati abhen bápú bo Israel, mánjókó yi, ne mánsəkoti yí, ne mámpati yi batié amuet. <sup>33</sup> Chōŋ mándén yi ne ekpa, ne mángwáy yi. Ke égháká nókó manywəp arət, ampetnsem ndǔ nepém.” <sup>34</sup> Ke baghók Yesu kejwimem yé chi ndǔ enyij émət ndǔ ebhen yi áréme. Bébhak bhésé bhésé ntá yap ne bó kekém enyij ene yi areme.

*Yesu abú nnémámík etək Jeríko  
 (Mt 20.29-34; Mk 10.46-52)*

<sup>35</sup> Mpok Yesu aghaka kekət ne Jeríko, nnémámík amət abhak nepak mbi chókó, anijí nəkə menijí. <sup>36</sup> Ághókó nókó ndǔ beyǎ bó báfuét, abhép enyij ene éfakari. <sup>37</sup> Bágháti yi be, “Yesu ane Násáret ke áfuét.” <sup>38</sup> Abho ye bébík be, “Yesu! Mmǔ Mfə Debhít! Ghó mé ntínsol!” <sup>39</sup> Bo abhen bárəŋ ambi béré sayti yi be árchókó kpák; ke akpik are bik ne eyəŋ etaŋetaŋ be, “Mmǔ Mfə Debhít! Ghó mé ntínsol!” <sup>40</sup> Yesu áte, achye eyəŋ be mántwó ne yi. Bátwó nókó kékwót ne yi, Yesu abhép yi be, <sup>41</sup> “Ǫyáj mǔnká wə yi?” Akeme Yesu be, “Acha, nchí yan mpət ngə mbaŋ.” <sup>42</sup> Yesu arem ye ntá yi be, “Ghó mbaŋ. Neka enén əbhəŋə ne me nékə ətəŋ.” <sup>43</sup> Témté wu, abho beghə mbaŋ! Ne abho bekoŋo Yesu, ambiti nəkə Mandem. Bo mankem bághó nókó nǵ, babhə bebiti nkəwə Mandem.

## 19

*Yesu ne Sakio*

<sup>1</sup> Yesu achwe etək Jeríko are kə befuət. <sup>2</sup> Mmu amət abhak aré ane aka nnyén be Sakio. Abhak mǔnti babhebhé nkábhénti. Abhōŋ beyǎ nkáp. <sup>3</sup> Árijí nókó bé Yesu áfuét, abho beyəŋ mbi be ángó enyǔ mmu Yesu achi, ke éti kembij eki ne beyǎ bo, yi kekəwáy beghə yi. <sup>4</sup> Ajet arək ambi, akó amfay enək ene bábhiŋi be Síkamə ndǔ mbi ane Yesu ákə are ndu áyən beghə yi. <sup>5</sup> Yesu ágháká nókó are, ayəŋ amík amfay aghati Sakio be, “Sakio, sep twó áyák. Mbəŋ bébhak eket eye echəŋ.” <sup>6</sup> Sakio aseŋ amík áyák, anak Yesu eket yi ne beyǎ maŋák. <sup>7</sup> Bo bághó nókó ndǔ Yesu árəŋ ndǔ eket Sakio, béré nywinti mándeme nəkə be, “Yesu árəŋ bebhák kenkə amem eket nkə bebú.” <sup>8</sup> Ené Yesu ne Sakio báchí anywóp, Sakio afate arem ntá Yesu be, “Acha, ghók, chōŋ nkóre menyij ebha ndǔ baru apay, nchyé ndu amət ntá bachébhé bho. Ne mbák nsət enyijí mmu ndǔ mangwə, chōŋ nkeme yə ndəŋ enwi.” <sup>9</sup> Yesu arem ntá yi be, “Echəŋ, Mandem apémé wó ne efo eye enkem mbənyune wə nkəwó əchí ebhárémə Ábraham ane Mandem ábhōŋ bépeme. <sup>10</sup> Ne Me Mmu mfú ntá Mandem ntəwə béyáj ne bépeme chi bo abhen manémé ebhi.”

*Yesu atém nekəŋ mmu ane árə bakǔ betik abhi ne nkáp  
 (Mt 25.14-30)*

<sup>11</sup> Ené bo bágghòk menyìy ebhen Yesu árèm, aròk ambi betem nekay nechak. Ntí abhak be, anáñ agháká nyaka kekwōt ne Yerúsalem, ne bo bákàysi nyaka be Kefò Mandem kétwò fá amik mandú mpok. <sup>12</sup> Yesu aghati ye bhò be, “Nném mmu amòt arò nyaka etòk yi aròk etòk écháak nekò nesie bé mánkú yí mfò ntá bõbhi ke ampètnsem. <sup>13</sup> Ápéré ròn, abhiñi bakù betik abhi bati byo. Achye yèntiki mmu wap ebhá nkáp, arem be ‘Kò nókó ká esie ne nkáp wu kpátè mpok neperénsem ená.’ <sup>14</sup> Arò ye are ròn. Ke bõ etòk yi bápap nyaka yi. Bátó ye bo be mándók mángátí mfò ngo be ‘Acha, sébhíki yan mmũ-ne ambák mfò ywese.’ <sup>15</sup> Yè nò, neròn yi arònò bákú yí mfò. Ápéré nókó nsem etòk yi, abhiñi bõ betik abhen yi achye nyaka nkáp be mántwó yi angò nsay ane bábhòjó. <sup>16</sup> Ane mbi aròk aghatí yí be, ‘Acha, mbõñ nsáy bebhá nkáp byo amfay ebha émòt ene óchyé me.’ <sup>17</sup> Mfò wu arem ntá yi be, ‘Òkú sayri, òchí erítí nkubetik! Tèndu ótónó ndũ mandú enyìy be òbhùre barièp, mèchyè wò betay bekem betòk byo.’ <sup>18</sup> Ane ájwí bati apay atwó arem be, ‘Acha, mbõñ nsay bebhá nkáp betay amfay ebha émòt ene óchyé me.’ <sup>19</sup> Mfò arem ntá nkubetik wu be, ‘Mèchyè wò betay békém betòk beggho betay.’ <sup>20</sup> Nkú betik achák atwò arem be, ‘Acha, ghó ebhá nkáp eye. Nnep nyaka wu ndũ ebhókónden mbese. Mbíki kú enyìy ne wu. <sup>21</sup> Mbõñ nyaka becháy mbònyune òchí mmu mbeápak. Enyìy épú eye, òsòresòt. Ne òghèm enyìy ené òbhíki pi.’ <sup>22</sup> Mfò wu aghati yi be ‘Wò nkubetik mbúbmbu, eyòñnyu ye éway wò! Òrìñi bé nchí mmu mbeápak. Òrìñi bé nchí sòt ené épú eya, ne nchí ghèm ené mbíki pi, pú nó? <sup>23</sup> Ke ndak yi òbhíki fyé nkáp awa amem ekerénkap? Mbò òkú nò, mbú ndu ntwó né, mbíki sòt wú ne nsáy?’ <sup>24</sup> Aghatí ye bo abhen báchí are téé be, ‘Sòt ka ebhá nkáp eyí yo mánchye ntá mmu ane ábhòjó bebhá byo.’ <sup>25</sup> Bárém ntá yi be, ‘Acha, pú yi abhòn bebhá byo?’ <sup>26</sup> Mfò wu akeme be, ‘Nchí ghati bhe be, mmu ane ábhòjó, báchye yi écháak. Ke ane ábhíki bhòn, básòt ntá yi yè chí mandú ane yi ábhòjó. <sup>27</sup> Ne mbák chí bõmpap abha bhen, abhen bábhíki yan nyaka be mbák mfò wap, twó ká ne bhò fá, mǎngwáy bhó besí bha.’ ”

*Yesu achwe Yerúsalem mbo mmu ane anu ansòt awónem  
(Mt 21.1-11; Mk 11.1-11; Jn 12.12-19)*

<sup>28</sup> Yesu átém nókó bhò nekay enen, aròk ambi békò beròn Yerúsalem, yi abhak ambi, bo abhen báchi ne yi mankoño nòkò ansem. <sup>29</sup> Ágháká nókó kékwōt bõbetòk Betfáge ne Bétani, ndũ Njie Menòk \*Ólif, ató baghókò bhi bati apay ambi. <sup>30</sup> Aghati bhò be, “Dók ká ndũ móttòk ane achi afò ambi. Nechwe ane báchwe are chòn mǎngò mó mpòño batu sesét, ane yè mmu abhíki re kò ne yó. Kañarí ká twó me ne yó. <sup>31</sup> Mbák mmú ámbép be ntí ane bákàñari yó, ghati ka yí be, ‘Acha ke áyàn yo.’ ”

<sup>32</sup> Bõ abhen yi átó, bárók, bágghó yèntiki enyìy mbo enyũ yi aghati bhò. <sup>33</sup> Ené bákàñari mómpòño batu wu, bõ abhen babhònò yo, bábhép bhò be, “Ndaká yí bákàñari mómpòño batu wu?” <sup>34</sup> Bákéme be, “Acha áyàn yo.” <sup>35</sup> Bárók ye ne yo ntá Yesu. Básòt nden ené mfáymuèt eyap basòbheri mómpòño batu wu, bákwōk yi achòkò amfay. <sup>36</sup> Ne ndũ yi ákò áròn, bo béré sòt ndené mfáymuèt eyap mǎngay nòkò ambi be mómpòño batu wu anko amfay.

<sup>37</sup> Ágháká nókó kékwōt ne nebhuèt ane mbi árò Njie Menòk Ólif ásèp Yerúsalem, ngémtáy bakoño bhi bábhó menák, mámbiti nòkò Mandem ne eyòn amfay èti menyìñi maknkay menkem ebhen bó bágghó. <sup>38</sup> Mándeme nòkò be, “Mandem ánjét mmu ane átwò ndũ nnyén Acha! Mandem Mfay ke áchyè kpák. Sénchíe yí kenókó!” <sup>39</sup> Mbòk bõnkwo Fárisi abhen báchí ndũ ngémtáy bo bhò, bárém ntá Yesu be, “Ntòn, sáy bakoño bhe mánchòkò kpák.” <sup>40</sup> Yesu akeme bhò be, “Nchí ghati bhe be yè mbú mánchòkò chí kpák, batay ábik ambiti Mandem.”

*Yesu adi èti Yerúsalem*

<sup>41</sup> Yesu ágháká kékwōt ne Yerúsalem, aghó etòk, adi kebho ndũ ntínso nékem yi ne Yerúsalem, <sup>42</sup> andeme nòkò be, “Mbò be bǎrìñi yè chí echòn, menyìy ebhen békà bo mámbòn kpák, mbú éri-e! Ke néne, bechi bhese bhese nta yeka ne bǎpú ghò bhò. <sup>43</sup> Mpok

ätwò ane bömpap abheka bátwò mánpap be, mántep nkók ankap etók yeka, mánchet bhe bebhě menkem. <sup>44</sup> Ne mánchwe mánapa bhe ne böbheka mankem, mámokoti etók enkem enyune yě ntay núpú röp amfäy nti. Chöj émfakari nò, mbonyuné bãbyak Mandem mpok yi átwò bépéme bhe.”

*Yesu achwe* ekerákap Mandem abók bakösisie  
(Mt 21.12-17; Mk 11.15-19; Jn 2.13-22)

<sup>45</sup> Yesu arök achwe amem ekerákap Mandem abho bebok bö abhen bákò esié amem, <sup>46</sup> ambe nòkò ne bhò be, “Ékátì Mandem érem bé Mandem arem be, ‘Éket eya ébhöj bebhak chi ekeré nenikímæet’, ke bãyíbhírì yó érop chi eket ené baghép bábhèse are!”

<sup>47</sup> Yesu are röh ye antöj nòkò bo amem ekerákap Mandem, yéntiki nywöp. Böbati bachiákap Mandem, ne batöj ebhé Moses, ne böbati etók bachak báre yáj mbi beway yi. <sup>48</sup> Ke bó kebhöj mbi mbonyuné bo mankem bábhöj nyaka ekwak béghok menyij menkem ebhen Yesu árèm.

## 20

*Bábhép* Yesu ebhak ene betaj ebhi béfú  
(Mt 21.23-27; Mk 11.27-33)

<sup>1</sup> Éwak émöt, ené Yesu átöj bo amem ekerákap Mandem angati nòkò bhò Mbok Ndíndí, böbati bachiákap Mandem ne batöj ebhé Mandem ne böbati etók bárovk ntá yi, <sup>2</sup> barem be, “Ghati bhese, ntiki betaj óbhöjò bekw menyij ebhen né ókù? Agha áchyé wò betaj ebhö?” <sup>3</sup> Yesu akeme bhò be, “Me nkwo mböj enyij bebhep be. Ghati ká me. <sup>4</sup> Betaj ebhen Jön ábhöjò nyaka ndu bejwiti bho, béfú chi ntá Mandem ke ntá nkwa?” <sup>5</sup> Báre kem epúítì ne bati be, “Chöj séndem be yi? Mbák séndem be betaj ebhen Jön béfú nyaka ntá Mandem, ábhép bhese be, ‘Ke ndaká yi bãbhíkí noko eyöj eyi?’ <sup>6</sup> Ne mbák séndém be, ‘Béfú nyaka ntá nkwa’, bö mankem bátemti bhese ne batay mangway, mbonyune bó mankem mánóko sayri be Jön achi nyaka ndemeképñti Mandem.” <sup>7</sup> Ékú bakeme Yesu be, “Sébhíkí riñi.” <sup>8</sup> Ne Yesu aghati bhò be, “Menkwó mpú ghati ye be mmu ane áchyé mé betaj bekw menyij ebhen né mēkù.”

*Yesu atém* nekäy bakü betik ne mböjónki  
(Mt 21.33-46; Mk 12.1-12)

<sup>9</sup> Yesu abho ye bétém bö nekay nechak be, “Mmüfú achi nyaka. Ati nki apì menök vain are. Afyé bo are, be mánkü betik manköre nsáy ne yi. Arö ye arök nekò enen yi átàt, etók echak. <sup>10</sup> Mpok bekök kepem énok ákwáy nókó, mböjónki ató bakü betik abhi bachak be mándók mánsót aywi ákóre mbwöt. Ke bö betik bhò kechye. Bákém yi baden, bábók, apetnsem amó amö. <sup>11</sup> Mböjónki ató mübetok achak. Bákém awu nkwo bádén, báchyé yi ntiánwöp, bábók apetnsem amó apay. <sup>12</sup> Ató mmöbetok ane ajwi bati arat. Bádén, báfyé befæet amæet, bábók, afú arök. <sup>13</sup> Ékü mböjónki wu arem ne mmæet eyi be, ‘Chöj nkü ná? Chöj ntó mböj mmönti wa. Yě yí, bábhöj béchye yi kenókó.’ <sup>14</sup> Ke bakü betik bághó nókó yi, bábhö berem ne bati be, ‘Yiñi mböj móywi né, ne yí kě ábhöjò ményié newú etayi. Twó ká senkem yi séngwáy bé etayi ánánj ángú, menyij ebhi méndöp chi ebhese.’ <sup>15</sup> Móywi wu áchwé nókó amem nki, bákém yi baya báfú amem nki ne yi, barök baway.” Yesu átém nókó nekay enen, abhép bó be, “Bákaysi be chöj mböjónki wu ankü yi ntá böbhö? <sup>16</sup> Chöj antwó angway bhò, anchye nki wu ntá bo bachak.” Bághókó nókó nò, babho berem be, “Mandem ake ka!” <sup>17</sup> Yesu ayiñi bhò díi, abhep be, “Ntí basiñi amen achi be yi? Basiñi amen árèm be:

‘Nkúbhé ntay enen batēket báguébhé bé nébhíkí ri,  
nó ke néróbhé ntay enen nékémé eket nechá batay ácháak ankem.’

<sup>18</sup> Yéntiki mmu ane akwene ndü ntay enen, äsiepti ndü mbiñ, ne mmu ane ntay enen nékwéné yi amæet, néchòkoti yi.”

*Bábhép* Yesu ěti nkábhénti ndu báyaŋ yi ánkwén anyu  
(Mt 22.15-22; Mk 12.13-17)

<sup>19</sup> Yesu atem nɔkɔ nekay enen, batɔŋ ebhé Mandem ne bɔbati bachiãkap Mandem báriŋi be atem nekay enɔ chi ěti yap. Báre yaŋ bekem yi, ke báchàŋ bo abhen báchi are. <sup>20</sup> Bárók ye ambi beyaŋ mbi bekem yi. Bátó baghokotĩ kepi ntá yi be mánkɔt ngepti be bachi bɔ tetep. Ke bárɔŋ nyaka chi be mámbébhé nókó yi menyiyi kpát ankwén anyu, ankwén ndũ ntá yap be mansɔt yi manto ntá Góbbhanɔ Rom mmũ betarŋ menkem bechi yi amɔ. <sup>21</sup> Baghokotĩ kepi bhɔ bárɔŋ nókó ntá Yesu, babhep yi be, “Ntɔŋ, séríŋi bé menyiyi ebhen órèm ne ótɔŋ bechi chak. Séríŋi bé ɔpú yiyi mmu ndũ besí óncháy yi, ke ótɔŋ tetep ěti menyiyi ebhen Mandem áyaŋ bo mánkũ. <sup>22</sup> Ghatí bhese, ebhé yeŋe eka be sénchíe nkábhénti ntá Mfɔ Rom ke ébhíkí ka?” <sup>23</sup> Yesu aríŋi bapu map, arem ntá yap be, <sup>24</sup> “Tóŋ ká me ebhókó nkap.” Bátóŋ nókó yi abhép bhɔ be, “Ntí ághá né aré? Ne nnyén chí enen ághá?” Bákéme yi be, “Chí ntí Sísa, Mfɔ Rom. Ne nnyén, chi eni.” <sup>25</sup> Yesu arem be, “Chíe yé ka nta Mfɔ Rom yěntiki enyiyi ene echi eyi, mánchye ntá Mandem yěntiki enyiyi ene echi ene Mandem.” <sup>26</sup> Bághókó nókó enyiyi ene Yesu areme, bápóp! Bó kebhɔŋ yěnyiyi ndũ enyiyi ene yi árémé, ene ékũ yi ankwen anyu be bɔ mánkém yi besí bhɔ. Bárɔp kpákpákpak.

*Enyiyi* bábhébhé Yesu ěti neperénsem ndũ nepém  
(Mt 22.23-33; Mk 12.18-27)

<sup>27</sup> Mbɔk bɔnkwo Sádusi bárók ntá Yesu babhep yi ěti neperénsem ndũ nepém. Bɔnkwo Sádusi bábhíkí noko nyaka be bawú bápèt chɔŋ nsem ndũ nepém. Babhep yi be, <sup>28</sup> “Ntɔŋ, Moses asiŋ ndũ ebhé eyese be, mbák mmu ángú ándó ngɔré ke bó kebhɔŋ yě mmó, mómayi abhɔŋ besɔt ngɔré wu bé ámbé bɔ ne yi ndũ nnyén manɔ ane ágú. <sup>29</sup> Bɔ chi amɔt bati tándrámtɔt báchí nyaka. Ane mbi abháŋ ngɔré, agú kebhɔŋ yě mmó. <sup>30</sup> Ane ákòŋo asɔt kénkwésé wu ndũ nebhay agú kebhɔŋ mmó. <sup>31</sup> Ane ájwí bati arat nkwo asɔt yí ke agú kebhɔŋ mmó ne yi. Éfákári enyumɔt ne bɔ mankem bati tándrámtɔt. <sup>32</sup> Ndũ ngwenti, ngɔré wu nkwo agú. <sup>33</sup> Ndu echi nɔ, mpok Mandem ákũ bawú mámpétnsem ndũ nepém, ngɔré wu ábhák ane agha? Ndu bó mankem, bati tándrámtɔt, yěntiki mmu wap abhay nyaka yi.”

<sup>34</sup> Yesu akeme bhɔ be, “Fá amík, baghɔré ne babhakanem bábháy bati, <sup>35</sup> ke bo abhen chɔŋ bápétnsem ndũ nepém, mánchwe ndũ mmik nkɔ, bápú pere bháy nebhay <sup>36</sup> mbɔnyune bápú pere kway begu. Bábhak mbɔ bɔángel Mandem, bábhak bɔ Mandem abhen yi akũ bápétnsem ndũ nepém. <sup>37</sup> Yě chí Moses atɔŋ nyaka kponɔroŋ ndũ mbok enɔk ené ngó ádu are be bawú bápèt chɔŋ nsem ndũ nepém. Ndũ basiŋi mi ěti mbok eyɔ, Moses ábhíŋi Mandem mmu achi Acha be, ‘Mandem Ábraham, Mandem Áisek, Mandem Jekóp!’ <sup>38</sup> Eyɔ étɔŋ be Mandem achi Mandem bo abhen bachi nepém. Apú Mandem bawú. Ntá Mandem, bɔbhɔ mankem bachi nepém.”

<sup>39</sup> Mbɔk batɔŋ ebhé Mandem báká ne yi, barem be, “Ntɔŋ, ɔrem sayri!” <sup>40</sup> Yě mmu kepere mɔ bébhep yi yěnyiyi.

*Mpeme* Mandem afyé nyaka bariɛp bé àtò  
(Mt 22.41-46; Mk 12.35-37a)

<sup>41</sup> Yesu abhép bo abhen bághòk yi be, “Ná bákway berem be Mpeme Mandem afyé nyaka bariɛp be àtò achi ebhárémɔ Mfɔ Debhít? <sup>42</sup> Mbɔŋ Debhít asiŋ amem Ékátí Bakway be:

‘Mandem Acha arem nyaka ntá Acha wa be, chɔkɔ fá ebhé awónem eya ndũ enɔkɔ-kenókó,

<sup>43</sup> kpate nkũ bɔmpap abhe mándɔp mbɔ enɔk ene chɔŋ ónyàŋa be kak are.’

<sup>44</sup> Debhít ábhíŋi nyaka Mpeme ere be Acha. Ná Achá áyibhiri ambak ebhárémɔ ywi?”



*Yesu aghati bakoŋo bhi be mánsót mpok ne batəŋ ebhé*  
(Mt 23.1-36; Mk 12.38-40)

<sup>45</sup> Besí bo mankem abhen bághòk yěntiki enyiŋ, Yesu arem ntá baghòkó bhi be, <sup>46</sup> “Sət ka mpok ne batəŋ ebhé Mandem. Bákəŋ beghap mánkó mansəp ne bewubhe wubhé nden amuet nefisie be bo mánkáká nókó bhə ne kenókó. Bákəŋ nkwó béchəko ndü bebhaká kenókó amem bekeré nenikímuet ne ndü bepa. <sup>47</sup> Ne mányìe menyiŋ mánkwésé ndü mangwə, mánkə nəkə berórí nenikímuet besí bhó mbə be bachi berítí bhə. Chəŋ ntémsí yap anjá ancha.”

## 21

*Akap ane kénkwésé ngərə*  
(Mk 12.41-44)

<sup>1</sup> Ené Yesu achi amem ekerákap Mandem, ayiŋi aghó ndü bə bakáp báfyè akap amem ekubhé nkáp. <sup>2</sup> Aghó nkwə kénkwésé amət ane eyi épú ndu afyé bəbebhókó nkap bapay. <sup>3</sup> Yesu arem be, “Nchí ghati bhe be, akap kénkwésé-ne ácha ane yěntiki mmu. <sup>4</sup> Ndü beyă bakap kě yěntiki mmu wap áféré mandú achye mbə akap, ke nchébhé ngərə ne, achye yěntiki enyiŋ ene yi ábhóŋó.”

*Yesu arem bé chəŋ mánychəŋti ekerákap*  
(Mt 24.1-2; Mk 13.1-2)

<sup>5</sup> Mbək baghòkó bhi bərə rem éti berí ekerákap Mandem, mánkak nəkə berítí batay ané básóre báté yó ne éti menyiŋ ebhen bo báchyè be mánsóbhéri eket ére. Ke Yesu arem ntá yap be, <sup>6</sup> “Menyiŋ ebhen băghò ne menkem, mpok átwə ane eket ene érəŋ amik enkem yěnyiŋ kerəp téé.”

*Chəŋ mánychye bakoŋo Yesu beyă esəŋəri*  
(Mt 24.3-14; Mk 13.3-13)

<sup>7</sup> Bábhép yi be, “Ntəŋ, ntiki mpok chəŋ menyiŋ ebhen bəfakari, ne ntiki eriŋ ébhóŋó beku bo mandiŋi be mpok ane ótwə arəp kékwt?” <sup>8</sup> Yesu akeme bhó be, “Sət ka mpok be báké rwə bhe mǎnjíbhírí bati yeke. Beyă bo bátwə chəŋ mánsót nnyén ena mánten ambi, yěntiki mmu wap andem nəkə be, ‘Me ke nchi Mreme ane Mandem afyé nyaka bariəp be átó!’ Ne be, ‘Mpok akway ane Mandem ápeme mmik!’ Mbák mǎngók nó báké koŋo bhó. <sup>9</sup> Ne mpok băghókó nsóŋó-nenu ne ebyək, báké chay. Menyü menyiŋ ebhə bebhəŋ bəfakari, ke eyə épú təŋ be ngwenti mmik arəp kekwt.”

<sup>10</sup> Yesu arək ambi bérem be, “Chəŋ betək ménu ne betək béchák, bafə etək mánu ne batí bafə etək. <sup>11</sup> Chəŋ betəŋtí nenyikisí mmik ne nsay ne beghorí mame mémbak mbəŋ ne mbaŋ. Ne chəŋ menyiŋ ebhen méntwə ne beyă becháy, ne berinjí maknkay mémfu amfáy. <sup>12</sup> Ke menyiŋ ebhen menkem béperé fákari, chəŋ mánkem be, mánychye esəŋəri, mánsót be mandək amem bekeré nenikímuet ebhap mántəŋ be are, mamfyé bhe amem bekerékenəŋ. Ne chəŋ mámfye be amó bafə ne bəgóbhanə be mántəŋ be éti ya. <sup>13</sup> Chəŋ eyə énchye bhe mbi beghati bə Mbok Ndíndí éti ya. <sup>14</sup> Kə yeke batí yeke be bəpú seme éti enyiŋ ene bəbhəŋə berem ndu betəŋa mmuet, <sup>15</sup> mbənyune chəŋ membəŋ nchyé bhe enyiŋ ene bəbhəŋó berem, nchyé nerinjíndak be mǎnchók manyü bömpap abheka. <sup>16</sup> Chəŋ yě chí bachi ne manə bhəka, ne bömayeka, ne bö nneréket, ne mamuere bhəka mámfye be amó bömpap abheka. Ne chəŋ mángwáy mbək yeke. <sup>17</sup> Chəŋ bo mankem mámpap be éti bəchí bakoŋo bha. <sup>18</sup> Chəŋ menyiŋ ébhen ménkway bəfakari ne bhe ke yě ekək emenénti mmu yweka epu nem. <sup>19</sup> Mbák mánté kákátí, chəŋ mǎmpeme mmuet eyeka.”

*Yesu arem be Yerúsalem abhəŋ bekwen*  
(Mt 24.15-22; Mk 13.14-20)

<sup>20</sup> “Mpok băghó bakwó batemé nenu ndu bákábhé Yerúsalem, diŋí yé ka be mpok bechəŋti Yerúsalem akway. <sup>21</sup> Mpok yə, bə abhen bachi atú Judéya mámbúé, mámbésé

amfay njie. Abhen báchi amem etək Yerúsalem mámbúé mándók. Ne abhen bachi nefí báké chwe etək, <sup>22</sup> mbənyune manywəp ayə chi ane ntəmsi, békə be, menyih menkem ebhen bechi amem Ekáti Mandem mémfú tetep. <sup>23</sup> Ne chəy émbép encha ntá baghərə ne menie ne abhen báchi ne bə amə mpok ayə! Chəy beyə besəjəri méntwə fá amik ne Mandem ankə bə Yerúsalem mángə bebənti bhi. <sup>24</sup> Chəy mángwáy beyə bhap ne bəakparenja, ne mánkemti bachak mbə basémé nenú ndū betək ne betək. Chəy bo abhen bábhíki riñi Mandem mánjati Yerúsalem kpate mpok ayap amfuet.

Menyih ebhen bebəjə bəfakari ke Yesu antwə  
(Mt 24.29-31; Mk 13.24-27)

<sup>25</sup> “Mpok yə, chəy berihí maknkay mémbak amfay ndū mmok, ne ndū ntañ ne ndū mambe. Ne fá amik, chəy betək mémbón basémé ne becháy eti beremti ebhén bífú ndū mpérényen ene bəmanyu. <sup>26</sup> Chəy bo mámbəy becháy kpate mbək mámfə ndu bəriñi bebépti menyih ebhen bébhó bəfakari fá amik. Chəy betəñ mfáy ményikisi. <sup>27</sup> Ne chəy Mmú ane áfú ntá Mandem ambesi, ande twó amem nebháñ, ne beyə betəñ ne kenókó. <sup>28</sup> Mpok menyih ebhen bébhó bəfakari, tē ká sené ne nkaysi be mpok ane Mandem áfere bhe ndū esəjəri arəp chi kekəwət.”

Nekəy enəkə Fig nētəñ bhese  
(Mt 24.32-35; Mk 13.28-31)

<sup>29</sup> Yesu atém bə nekay enén be, “Yihí ká enək \*fig ne menək béchák. <sup>30</sup> Netém ane bó bébho bétəm betó, bəriñi be eso érəp chi kékəwət. <sup>31</sup> Échí enyumót ne netwó wa, Me Mmu mfú ntá Mandem. Mánáñ mángə ndū menyih ebhén-ne ngátí bhe bəfakari, diñi ká be mpok ane Kefə Mandem kétwə arəp kekəwət. <sup>32</sup> Nchí ghati bhe tetep be menyih ebhen menkem bébhəy bəfakari, ke mkpáká bho abhen echəy amfuet. <sup>33</sup> Chəy mfay amfuet, mmik amfuet, ke eyəy eya épú fuet wáwák.

Bák ká pē mpoknkem

<sup>34</sup> “Sət ka mpok bé báké fye ntí ndū ményie nenyíe tontó, báké fye ntí ndu mmém ne báké bhəy basémé eti menyih ebhen nepemé mmik enen. Menyih ebhen békway bekə be nywəbhé netwó ena némbák témchok ntá yeka ndū bábhíki toñti mmuet, ne némbayti bhe mbə ntá. <sup>35</sup> Chəy menyih ebhen bəfakari ndū nywəp enə ménjini yəntiki mmu fá amik. <sup>36</sup> Bák ye ka pē mpoknkem, mánik nəkə mmuet be mámbón betəñ bébue menyih ebhen bebəjə bəfakari, mǎnte besí Mmu ane áfú ntá Mandem.”

<sup>37</sup> Yəntiki nywəp Yesu are tóñ bo amem ekerákap Mandem. Éghaka nəkə békə, ankó andək ambure amfay njie menək Ólif. <sup>38</sup> Ne néyí nókó, bo mámpu mandək ntá yi amem ekerákap Mandem ndu begnok menyih ebhen yi átəñ.

## 22

Bəbati etək báté eyu be mángwáy Yesu  
(Mt 26.1-5; Mk 14.1-2, 10-11; Jn 11.45-54)

<sup>1</sup> Mpok ane bo Israel mányìè epə Bret ane kebəy yis arəp kekəwət. Bábhini epə yə be, \*Nekihí. <sup>2</sup> Bə bati bachiákap Mandem ne batəñ ebhé Mandem bərə yəñ mbi beway Yesu bhésé bhésé mbənyune báchəy nyaka enyih ene bo bakway bekə.

Júdas aka beti Yesu  
(Mt 26.14-16; Mk 14.10-11)

<sup>3</sup> Satan akó anti Júdas ane mpíkiri nnyén eni nechi be Iskariot. Júdas achi nyaka mmu amət ndū nkəwə baghək Yesu bati byo ne apay. <sup>4</sup> Arək anyié beti ne bəbati bachiákap Mandem ne bəbati batemé nenu abhen bábhəbheri ekerákap Mandem, enyu yi ákway beti Yesu ntá yap. <sup>5</sup> Bábhón mañák tontó, ne báká bechye yi nkáp. <sup>6</sup> Júdas aka ne bhó. Abho beyəñ mbi ndu bétí Yesu ntá yap ndū mpok ane ngémtay bho bapu ghə.

*Yesu aghati baghokó bhi be mántontí nenyíé Epǎ Nekinji*  
(Mt 26.17-25; Mk 14.12-21; Jn 13.21-30)

<sup>7</sup>Nywop Bret ane ábhíkí bhon yís nékwáy. Ndu nywop eno ké báwáy nyaka mónkwómén ane Epǎ Nekinji, <sup>8</sup>Yesu ató ye Píta ne Jón ne eyon be, “Dók ká tonjí menyin bé sényíé Epǎ Nekinji.” <sup>9</sup>Bábhep yi be, “Ǿyàn séntóntí yó fá?” <sup>10</sup>Yesu akeme bho be, “Yinj ká, nechwe ane báchwé etok, chon mǎngó mmu ane ápókó ejǎ manyier. Konó ká yi kpáte eket ené yi áchwé, <sup>11</sup>mǎngati mbonóket be, ‘Nton áto bhese be sémbep wó be, mókeré manko ane mbónó ményie Epǎ Nekinji ne baghok abha achí fá?’ <sup>12</sup>Chon antón be móket ane achi amfay ne achik ane bábhónó besobheri. Tonjí ká yéntiki enyinj aré.” <sup>13</sup>Bárók, bagho yéntiki enyinj mbo enyü yi aghati bho. Bátónti Epǎ Nekinji aré.

*Yesu anyíé nenyíé ngwenti eni ne baghokó bhi*  
(Mt 26.26-30; Mk 14.22-26; 1 Kor 11.23-25)

<sup>14</sup>Mpok ákwáy nókó, Yesu achoko ndu éféme nenyie ne bonto. <sup>15</sup>Aghati bho be, “Nnán njǎn menyie Epǎ Nekinji ené ne bhe tontó ke nchwe ndü esonori. <sup>16</sup>Nchí ghati bhe be, mpú pere nyíé chon Epǎ Nekinji kpáte mpok Mandem ákú bo mándinji ntí epǎ ene, nó chi mpok yi ábhák Mfo bö mankem.” <sup>17</sup>Yesu asot ye nkóp ne mmém amem. Achyé nókó bakak ntá Mandem, achye ntá bonto andeme noko be, “Sot ka nyú, nti anyü anchye nti. <sup>18</sup>Nchí ghati bhe be, bébhó echon, mpú pere nyú mmémén kpáte mpok ane Mandem abhak Mfo bo mankem.” <sup>19</sup>Asot ye ékpókó bred. Achye bakak ntá Mandem. Are bokoti anchye noko ntá baghokó bhi, andem noko be, “Bret-ne até ndü mmuet eya ane nchí chye mbo akap éti yeka. Mǎndop, mǎnkú noko enyune ndu bétik me.” <sup>20</sup>Mánánjá nókó ményíé nenyíé, asot nkóp ne mmém amem, achye bakak ntá Mandem nkúbhé mbo enyü yí ákú ne nenyíé. Arem be, “Né chí Nku Nko ane Mandem ányú ne bö mmik éti newú ena ndu beton be chon ankú \*Nku Nko ane yi ányú ne bo ante. <sup>21</sup>Ke mmu ane áti me achí fá choko ányie nenyíé ne me. <sup>22</sup>Nchí rem no mbonyune chon Me Mmu mfú ntá Mandem ngu mbo enyü yi áréme. Ke chon émbép encha ntá mmu wu no áti me ntá bömpap abha!” <sup>23</sup>Bonto bábhó bebhep bati be, “Ntiki mmü ywese ákway beku ane enyü ndak ntá yi e?”

*Yesu apet atón bakoño bhi neseptimuet*

<sup>24</sup>Baghoko Yesu babho bekem epúítí ne bati ndu bérinji mmu wap ane áchá abhenefu. <sup>25</sup>Yesu arem ntá yap be, “Bafó abhen betokó mmik babhon betan amfay böbhap ne yéntiki mmu ane ábhónó betan amfay bho, áyàn mámbinji yi be, ‘Nkwaka-bho.’ <sup>26</sup>Ke éké bhák no ne bhe. Mǎngo yweka abhon bebhak mbo mónkwén ndü nkwo yweka, münti ambak mbo mübetok. <sup>27</sup>Agha áchá nti? Mmü ane báfuèt yi nenyíé ke ane áfuèt nenyíé? Pú ane áchoko mámfuet yi nenyíé? Ke nchí ne bhe mbo mübetok.

<sup>28</sup>“Bé ké báté ne me ndü besonori bha menkem. <sup>29</sup>Ne nkúbhé mbo enyu Etaya áchyé me betan menyie kefó, enyu yó ké nchí ku chon be be nkwo manyíé kefó. <sup>30</sup>Chon mǎnyie ne mǎnyú ne me nebhuet amot ndü epǎ kefó eya, ne mǎnchoko nkwo ndü menokó kefó ndu bekem maneréket Israel byo ne apay.”

*Yesu arem be chon Píta andem be abhíkí rinji yi*  
(Mt 26.31-35; Mk 14.27-30; Jn 13.36-38)

<sup>31</sup>Étaré nókó, Yesu arem ntá Píta be, “Símun, Símun, ghók! Báchyé Satan betan bé ámo bhe, amfap abhén bári ne abhen babebhe mbo mmü ányikisi kasará ndu besot ane yi ághàn gari. <sup>32</sup>Ke nnikmuet éti ye bé óké ro bébhon neka ne me. Ne ónán ómpétnsem ntá ya, óké ro befyé bömaye nti.” <sup>33</sup>Píta akeme yi be, “Acha, yé báfyé wó chi ekerékenon, ye báwáy wó wáy, mǎgú chi ne wó.” <sup>34</sup>Yesu aghati yí be, “Píta, dinji bé nokok aperé kók betí ebhen, chon óndem ndon érat be abhíkí rinji me.”

*Enyü bakoño Yesu bábhónó bétónti bati-yap*

<sup>35</sup>Yesu abhép baghokó bhi be, “Mpok ntó bhe pósá ti, ebha ti, nkwobhánya bekek ti, báchep nyaka yényin ke?” Bákéme yi be, “Wáwák.” <sup>36</sup>Aghati ye bho be, “Ke néne, mmü

ane ábhóhó nkáp ankem wu amuet. Mmũ ane ábhóhó ebhã nekã ánsót yã. Ane ábhíkí bhõ akparenja, ántí ndé yi anku akparenja. <sup>37</sup> Nchí ghati bhe be enyih ene básíní ndũ Ekáti Mandem ãti ya, ebhõ befufu tetep. Nã chi ené érèm be, ‘Básot yi mbõ nkũ bebú amõt.’ Menyih ebhen básíní ãti ya bébhõ befufu tetep.” <sup>38</sup> Baghokó bhi barem be, “Acha, ghó bõakparenja bapay fá.” Aghati bhó be, “Dõ ká nã.”

*Yesu are nikmũe amfã Njie Menok Ólif*  
(Mt 26.36-46; Mk 14.32-42)

<sup>39</sup> Yesu afa ye arøk amfay Njie Menok Ólif mbõ enyu esí. Baghokó bhi barøk ne yi. <sup>40</sup> Aré, aghati bhõ be, “Nik nókó ká mmuet be mbák nemõ nétwõ bãké kwen.” <sup>41</sup> Áréme nókó nó, arõ bhõ, atén mmuet ambi mandú, mbõ ndũ nebhuet ane ótém ntay nengaka. Atep mánén amik, abho menikmuet be, <sup>42</sup> “Etaya, mbák òkõ, feré nkóp esõõõri ne bé ámfóri me. Ke óké kũ enyih ene mÿyã, kũ chi ené wõmbõ õyã.” <sup>43</sup> [Ené yi ánikmuet nã, ángel Mandem abhesi yi besí, afyé yi nti. <sup>44</sup> Ne ndũ beyã baseme, are nikmuet ne nti eni nenkem. Nsõhóti ane áfú yi amuet are chiti amik mbõ bakõ manõ.] <sup>45</sup> Anãná nókó menikmuet, afate, apetnsem ndũ nebhuet ane yí aró baghokó bhi. Aghõ bhõ ndu bábhõre kenó ndu mánã bápõbhé ãti beyã basémé. <sup>46</sup> Yesu abhép bhó be, “Ndaká yí bãbhõre kenó? Faté ká, mãnikmuet be nemõ néntwõ, bãké kwen.”

*Bákém Yesu*  
(Mt 26.47-56; Mk 14.43-50; Jn 18.1-11)

<sup>47</sup> Ené Yesu abhuét berem nã ne baghokó bhi, eká bho échwõp. Júdas, mmu amõt ndũ nkwõ baghokó Yesu batí byó ne apay, abhak bõ ambi. Arøk kekwoet ne Yesu ndu bébhéne yi. <sup>48</sup> Ke Yesu abhép yi be, “Júdas, ðbhène Me Mmu mfú ntá Mandem ndu beti me ntá bõmpap abha?” <sup>49</sup> Baghokó bhi bághó nókó enyih ene étwõ fakari, bábhép yi be, “Acha, sénsót bõakparenja bhese senu ne bõbhen-é?” <sup>50</sup> Mmũ wap amõt agwõp akparenja ywi. Akpót atú nsém mungo bachiãkap Mandem chwát agwép amik. <sup>51</sup> Ke Yesu aghati bhõ be, “Dõ ká nã!” Atøk ye atú mmu wu, abu yi. <sup>52</sup> Yesu abhép ye bõbati bachiãkap Mandem ne bõbati batemé nenu abhen bábhõbheri ekerákap Mandem ne bõbati etøk abhen bátwõ bekem yi be, “Bãtwõ bekem me ne bõakparenja ne nkík mbõ be nchí chí ngébhẽ ntantañ? <sup>53</sup> Mpok nchí ne bhe amem ekerákap Mandem nãnji nãnji, bãbhíkí kem me. Ke mpok yeka ne Satan, mfo ejuri, akway néne.”

*Píta arem be abhíkí rihí Yesu*  
(Mt 26.57-58, 69-75; Mk 14.53-54, 66-72; Jn 18.12-18, 25-27)

<sup>54</sup> Bõbhõ bákém yé Yesu, bábhó berõh ndũ eket ene mungo bachiãkap Mandem. Píta are kojo bhõ ansem nekõ nesie. <sup>55</sup> Bábháyti ngó nenti senta. Bo báchókõ nepaká ngó mángwaka nõkõ ngo. Píta achokõ aré ne bhõ. <sup>56</sup> Ngõré betok amõt ane achi are, aghó Píta nkwõ aré chokõ ndũ ngo ághõ yi amuet. Áyihí yi ðí, arem be, “Mõnkwãne nkwõ achi mbõ ne Yesu.” <sup>57</sup> Píta atañ, arem be, “Mma, mbíkí rihí yi.” <sup>58</sup> Ébhíkí tat, mmũ achak aghó Píta arem be, “Wõ nkwõ õhí mmũ ywi amõt.” Píta akeme yi be, “Cháá, mpú ne bhõ” <sup>59</sup> Éfueré nõkõ mbõ neõkó nywõp nemõt, mmũ achak arem be, “Tetep, mmũ-ne nkwõ achi mbõ ne Yesu. Yi nkwõ chi mmu Gálili.” <sup>60</sup> Píta aghati yi be, “Nkwãne, mbíkí rihí enyih ene wõ órèm!” Témté wu, ené yi ábhuet berem enyih ene yi árèm, nkøk akók. <sup>61</sup> Acha ayibhiri mmuet ayihí Píta. Amík ayap átéméri. Píta atik enyih ene Yesu ághátí yi be, “Nkøk aperé kók beti ebhen, chõh õndem ndõh erat be õbhíkí rihí me.” <sup>62</sup> Afú nefí, adi kebõ, ne beyã basémé anti.

*Bábhó beyõkõ Yesu ne mándene nõkõ yi*  
(Mt 26.67-68; Mk 14.65)

<sup>63</sup> Batemé nenu abhen bábhàbheri Yesu bábhò beyòkò yi nè mándene nòkò yi nè ékpá. <sup>64</sup> Bágwót yi amík nkwo, mámbebhe nòkò yi be, “Wò mmu óchí ndemekerĩnti, ghatí bhese! Agha ádébhé nó wò?” <sup>65</sup> Bárém beyà menyìyì bechak, mánso nòkò yi nè nsòk.

*Básót Yesu baròk ndù echeme batanjà manyé*  
(Mt 26.59-66; Mk 14.55-64; Jn 18.19-24)

<sup>66</sup> Nýí nókó, bōbati etòk, bō batí bachiàkap Mandem nè batòy ebhé Mandem bákém echeme eghò yap. Básót Yesu baròk aré nè yi. <sup>67</sup> Bábhéy yi be, “Ghatí bhese, óchí Mpepe Mandem afyé nyaka barièp be àtò?” Akeme bhò be, “Mbák ngátí bhe bàpú noko; <sup>68</sup> nè mbák mbép bé enyìyì, bàpú keme me. <sup>69</sup> Ke bébhò echòy, chòy Mandem Betañ Menkem amfyé Me Mmu mfú amfay nchòkò ndù nebhuet beyà kenókó, ebhè awónem eyi.” <sup>70</sup> Bó mankem babhep yi be, “Nó óchí Mmò Mandem-è?” Yesu akeme bhò be, “Echi mbò enyù bārémé.” <sup>71</sup> Bó bárém be, “Sépét séyàñ batísíé mántwó mándém enyìyì ene yi ákú ndaká yí? Besé babhòy séghok nè batú enyìyì ene éfú yi anyu.”

## 23

*Bárók ntá Páílet nè Yesu*  
(Mt 27.1-2, 11-14; Mk 15.1-5, Jn 18.28-38a)

<sup>1</sup> Nkwó batanjà manyé bárém nókó nó, bō mankem báfáte, básót Yesu bārè rój ntá Páílet nè yi. <sup>2</sup> Bábhó bebbhat yi barak amuet mándeme nòkò be, “Sèghò, mmù-nè ndu ákù be bō bhese báké bhæere bebhé etòk. Àkàñ nkwo bé bo báké chye nkábhénti ntá Sísa, Mfò Rom. Nè árèm be yí achi Mpepe Mandem afyé nyaka barièp be àtò, nó chi be achí Mfò.” <sup>3</sup> Páílet abhéy ye Yesu be, “Wò ke óchí né Mfò bo Israel?” Akeme be, “Échí mbò enyu órémé.” <sup>4</sup> Páílet arem ye ntá bōbati bachiàkap Mandem nè ngémtay bo abhen bachi are be, “Mbíkí ghò yè bekwéné nè mmù-nè.” <sup>5</sup> Ke bárók ambi bekweme be, “Àkò atú Judéya ankem antòy nòkò bho ndu ményíkísi batí yap amem be mángúép esòyòri etòk. Akù nó, bebhò atú Gálili kpát bégháka fá Yerúsalem.”

*Páílet ató Yesu ntá Mfò Héròd*

<sup>6</sup> Páílet ághókó nókó menyìyì ebhen, abhéy bhò mbák Yesu achi mmu atú Gálili. <sup>7</sup> Áríjì nókó bé Yesu afù atú etòk ene Héròd achi mfò aré, achye eyòy be mandòk nè yi ntá Héròd. Mbòy Héròd achi nyaka Yerúsalem mpok yò. <sup>8</sup> Héròd ághó nókó Yesu, ábhòy manjàk tontó, mbonyune anáj àghòk nyaka èti yi nè abhòy ekwak tentep beghò yi nè amík. Àbhàka nyaka nti be chòy Yesu ankù enyìyì maknkay yí angó. <sup>9</sup> Ékú Héròd abhéy Yesu beyà bebbhep ke ye émot Yesu ábhíkí keme. <sup>10</sup> Ené Héròd áròy ambi bebbhep yi bebbhep, bōbati bachiàkap Mandem nè batòy ebhé Mandem báte kekwo, mámbat nòkò yi barak amuet nè beyà èyu. <sup>11</sup> Héròd nè batemé nenu bhi bārè byak yi, mámfye nòkò yí etàñòk. Mámése yi nkú kefò amuet. Arem bé mánso yí mámpetnsem ntá Páílet nè yi. <sup>12</sup> Kemmæere Héròd nè Páílet kébho ndù nkúbhé nywòp enò. Ndù mpok ane áfæéré ansem bachi nyaka chi ndù mpap.

*Páílet akpót manyé be mángwáy Yesu*  
(Mt 27.15-26; Mk 15.6-15; Jn 18.38b-19.16a)

<sup>13</sup> Bápéré nókó nsem ntá Páílet nè Yesu, Páílet ató bábhìyì bōbati bachiàkap Mandem nè bōbati etòk nè bō etòk. <sup>14</sup> Arem ntá yap be, “Bàtwò fá ntá ya nè mmù-nè be ákù bo báké bhæere bebhé etòk. Mbép yi menyìyì besí bheka, nè mbíkí ghò yè bekwéné ebhè yi. <sup>15</sup> Mfò Héròd nkwo abhíkí ghò yè bekwéné ebhè yi mbonyune atò yi apetnsem ntá ya. Nchí ghatí bhe be yènyìyì yi abhíkí ku ené ètòy be mangway yi. <sup>16</sup> Chòy nchýé eyòy be mándén yi, mámfere yi amò.” <sup>17</sup> [Èpìjì bo Israel échí nyaka be, yèntiki mpok ane bó mányìè Èpà Nèkìjì, Páílet abhòy béfère mmu amòt ane bō Yerusalem báyàñ yi amfere ekerékenòy.]

<sup>18</sup> Bó mankem bábík mándeme nòkò be, “Dǒ mángwáy yi. Feré bhese chi Barábas!”  
<sup>19</sup> Barábas chi mmu ane báfyé nyaka ekerékenɔ̄ ndǔ barak apay, “Aguebhé nyaka ebyok etok, ne awáy mmu.” <sup>20</sup> Páílet apet arem kepi ntá yap ne nkaysi béfere Yesu amò. <sup>21</sup> Ke bárók ambi bebik be, “Dem mángó yi ndǔ ekotákátí! Mángó yi ndǔ ekotákátí!” <sup>22</sup> Ndǔ ndɔ̄ ane ájwí éránt Páílet arem be, “Ntiki ebéptí ndak yi ákú? Mbíkí ghó yě ebéptí enyih ene yi ákú ene étɔ̄n bé mángwáy yi. Chɔ̄n nchyé eyɔ̄n mándén yi ne ékpá, mámfere yi amò.” <sup>23</sup> Ke bárók ambi bekpeme, mambiki nòkò be Páílet ando mango yi ndǔ ekotákátí. Bári map anyiere Páílet, awupsi ntí. <sup>24</sup> Áká ye bé mánká ne Yesu mbò enyu bakɔ̄nɔ̄. <sup>25</sup> Afere Barábas mmu ágúebhé ebyok etok ne awáy mmu, ekerékenɔ̄, mbò enyu bò báyan. Achye Yesu ntá bo Israel be mánká ne yi mbò enyu bákóhó.

*Bágó Yesu ndǔ ekotákátí*

*(Mt 27.32-44; Mk 15.21-32; Jn 19.17-27)*

<sup>26</sup> Batemé nenu básót Yesu báre rɔ̄n ne yi. Ndu bárɔ̄n, bátémeri mmǔ etok Sírene amot ane áká nnyén be Símun. Áfǔ nyaka ebhi ápetnsem anywóp, Yerúsalem. Bákém yi bábyti ne eko Yesu, bákú yi apòkò yó ankoɔ̄n nòkò Yesu. <sup>27</sup> Ngémtáy bhó báre koɔ̄n Yesu ansem. Mbok yap bábhák baghɔ̄re abhen básème nyaka, mándi nòkò yi. <sup>28</sup> Ke Yesu ayibhiri mmuet arem ntá baghɔ̄re bhò be, “Baghɔ̄re Yerúsalem, báké di me! Dí ká chí mmuet eyeka ne bǔbheka. <sup>29</sup> Nchí ghati bhe be mpok átwò ane bo bárèm chɔ̄n be, ‘Éri ntá yentiki nkongɔ̄ré ne yéntiki ngɔ̄ré ane ábhíkí re bhé!’ <sup>30</sup> Ndǔ mpok yò, chɔ̄n bo mándem ntá njie egho be, ‘Kwén ká bay bhese’; ne ntá bɔ̄njie be, ‘Kutí ká bhese.’ <sup>31</sup> Bo bárèm chɔ̄n nó, mbɔnyune, mbák bákway békú menyih ebhen ntá ya, Mme mmu nchí enok ebik, chɔ̄n émbak ná ne ené éǔgú?”

<sup>32</sup> Ené bárɔ̄n nò, basot bakǔ bebú bati apay nkwo abhen batemé nenu bárɔ̄n nyaka beway ne Yesu. <sup>33</sup> Bágháká nókó ndǔ njie ane bábhɔ̄nɔ̄ be \*Énkónti, bágó Yesu ndǔ ekotákátí. Bágó nkwo bakǔ bebú bhò bati apay, yéntiki mmu wap ndǔ eyi ekotákátí, amot ebhe awónem Yesu, achák ebhe awóghò. <sup>34</sup> Aré, amfáy ekotákátí, Yesu anikmuet ntá Mandem be, “Eta, foɔ̄nɔ̄rì bhó, mbɔnyune bábhíkí rihɔ̄n enyih ene bákú.” Batemé nenu báǔuep ebháɔ̄n ndu bérihɔ̄n enyu bábhóhó békóre nden Yesu. <sup>35</sup> Bo bábhák aré tee mámkpòkò nòkò enyih ené éfàkari. Ke bǔbati báre way yí way mándeme nòkò be, “Ápème nyaka bo bachak! Ámpémé mmuet eyi mbák achi Mpeme Mandem afyé nyaka bariɔ̄p be áto, Mmu Mandem Ayabhé!” <sup>36</sup> Batemé nenu nkwo báre way Yesu, mándakò nòkò bechye yi mmém amen ábáká. <sup>37</sup> Ne mándeme nòkò be, “Mbák tetep ɔ̄chí Mfò bo Israel, pemé mmuet eye!” <sup>38</sup> Amfay ntí Yesu, ebhókenok ebhak babhát ndǔ eko ene básíhɔ̄n are be: “Né chi Mfò bo Israel.”

<sup>39</sup> Nkú-bebú amot ane áchi nkwo kpankpán ndǔ eyí ekotákátí are way Yesu andeme nòkò be, “Pú wò ke óchí Mpeme Mandem afyé nyaka bariɔ̄p be áto? Pemé mmuet eye, ómpeme bhese nkwo bhò!” <sup>40</sup> Ke mmǔ bebú achák wu are sayti yi be, “Yéndu ógù ndǔ ekotákátí mbò Yesu, ɔ̄pú cháɔ̄ Mandem-é? <sup>41</sup> Wò ne me ségù éti beɔ̄pò barak ayese, ke mmǔ-ne abhíkí kú yě ebéptí enyih?” <sup>42</sup> Are m ye be, “Yesu, ghó me ntínso, mpok óbhak Mfò.” <sup>43</sup> Yesu aghati yí be, “Nchí ghati wò be, echɔ̄n, chɔ̄n ómbak ne me ndǔ nebhuet manák ane bábhɔ̄nɔ̄ be Párádis.” \*

*Yesu agú ndǔ ekotákátí*

*(Mt 27.45-56; Mk 15.33-41; Jn 19.28-30)*

<sup>44</sup> Égháká nókó nkárénká byo ne epay ne ngósí, mmok áném, ejuri ékwén ekuti etok enkem kpáte nkárénká éránt beku, <sup>45</sup> mbɔnyune mmok ábhíkí pere ghò. Ne ekát ene echi amem ekerákap Mandem égháre ndǔ bebhòk bepay gbee. <sup>46</sup> Yesu abik arem be, “Etaya, ndó nepém ena amó ye!” Árém nókó nó, asebhé. <sup>47</sup> Mǔnti batemé nenu ághó nókó menyih menkem ebhen befakari, abiti Mandem, andeme nòkò be, “Tetep, mmǔ-ne achí mbú chak

\* 23:43 Nò chi: \*Párádis.

besí Mandem!”<sup>48</sup> Ngémtay bo abhen báchémé nyaka are ndu begho, bágghó yěntiki enyiŋ ene efakari. Bágúre ne basémé, mámbiyaka nòkò amò anti.<sup>49</sup> Bõ mankem abhen báriŋí Yesu, ne baghoré abhen bábhhó bekoŋo yi te Gálili, báté nekò nesie mángò nòkò yěntiki enyiŋ.

*Bábhéme Yesu*

*(Mt 27.59-61; Mk 15.42-47; Jn 19.38-42)*

<sup>50-51</sup> Mmũ amòt achí nyaka Yerúsalem mpok yò. Aka nnyén be Joséf. Achi nyaka mmũ Arimátia, etòk bo Israel. Abhak ndĩndu ne mmũ chak ne àndòŋ nyaka mpok ane Mandem abhak Mfò bho. Abhak mmũ amòt ndũ echeme eggho ene bõ batí etòk. Ke ábhíkí ka nyaka ne bhò ndũ nkaysi yap ne nekũ wap.<sup>52</sup> Yí aròk ntá Páílet bé ányché yi betañ amfere Yesu amfáy ekotákátí. Páílet áchyé nókó yi betañ,<sup>53</sup> aròk ye asebhé Yesu amík, anép yi ne esyènden, aròk afyé amem nmem enén bátémé ndũ setárébhé, ke kere bhemé yě mmu aré.<sup>54</sup> Échí nyaka chi nywòp enen bo bátòŋti menyiŋ ebhen Nywòbhé neywěmuet, ne éròp chi mandú begháká ndũ mpok ane Nywòbhé neywěmuet nébho. †<sup>55</sup> Baghoré abhen báfú ne Yesu te Gálili, bákòŋo, baghò nmem, ne enyũ bábhhuré mmuet yi amem.<sup>56</sup> Bápét ye nsem ndũ nebhuet ane báchòkò amem Yerúsalem. Bátòŋti bawet erítí eriep amen bawatí amuet ngu.

Nywòbhé neywěmuet enap négháká nókó, báywěmuet mbò enyũ ebhé Moses érèm.

## 24

*Yesu apetnsem ndũ nepém*

*(Mt 28.1-10; Mk 16.1-8; Jn 20.1-10)*

<sup>1</sup> Ne neyĩnwyòp ndũ Nywòbhé neywěmuet, baghoré bhò básòt bawerérip amen bo bágghókó báròk ndũ nmem Yesu ne neyĩnwyòp. <sup>2</sup> Bágghó be ntay enen anyũ nmem néròp chi nepaká nmem. <sup>3</sup> Báchwé amem nmem, ke báke ghò mmuet yi. <sup>4</sup> Échá bhò enyu bákũ. Témté wu, babhakanem bati apay ne nden amuet ené ékòt ñwanwǎŋwan báté kekwot ne bhò. <sup>5</sup> Becháy békém baghoré bhò tontó. Bápét bati amík. Bõ-bhò bábhhép bhò be, “Ndaká yí báyaŋ mmu ane achi nepém ndũ nkwo bawú? <sup>6</sup> Apú fá. Mandem akũ yi apetnsem ndũ nepém nkúbhé mbò enyũ yi árémé nyaka be ebhòŋ befakari. Twó ká ghò nebhuet ane bábhhuré yi. Tík ka ndũ yi ágháti bhe mpok ábhuet atú Gálili ne bhe. <sup>7</sup> Yi arem nyaka be, chòŋ mámfye Mmu ane áfú ntá Mandem amó bõ bebú, mángó yi ndũ ekotákátí, ne éghaka nòkò manywòp arat, ampetnsem ndũ nepém.” <sup>8</sup> Baghoré bhò bátik ye beyòŋ Yesu. <sup>9</sup> Bápéré nókó nsem, bággháti menyiŋ ebhen befakari ntá bõnto Yesu bati byo ne amòt ne bakoŋo bhi abhénéfú mankem. <sup>10</sup> Baghoré abhen bágghátí nyaka bõnto Yesu mbok yò chi María ane áfú etòk Mágdala, ne Joana, ne María nno Jems, ne baghoré báchák abhen báchi nyaka ne bhò. <sup>11</sup> Ke bõnto básòt enyiŋ ene baghoré bhò bárémé mbò eráká ndak, bó kenókó wáwák. <sup>12</sup> Yě nó, Píta afate, ajet aròk ndũ nmem. Ákúrí nókó, aguer amík, ayiŋi amem nmem. Aghó bebhókó nden ebhen mánébhé nyaka mmuet Yesu ne bhò bhuré. Apetnsem anywòp, amakati nòkò enyiŋ ené éfákárí.

*Yesu atemeri bakoŋo bhi bati apay ndũ mbi Emayus*

*(Mk 16.12-13)*

<sup>13</sup> Nkúbhé ewak eyò, bakoŋo Yesu bati apay báfá Yerúsalem bare ròŋ ndu móto ane bábhhíŋi be Emayus, nekò enen nechi mbò bókilòmeta nénenamòt ne ebhók. <sup>14</sup> Mándeme nòkò éti menyiŋ menkem ebhen báfákárí. <sup>15</sup> Ené bárém mánkem nòkò epáítí ne bati, mbòŋ Yesu aròk kekwot ne bhò ankò nòkò ne bhò. <sup>16</sup> Ke ébhák mbò bé bágwot amík ayap. Bó keríŋi bé chí Yesu. <sup>17</sup> Abhéŋ bhó be, “Ntiki ndak bákò mándeme nòkò enyune?” Báté nsónso. <sup>18</sup> Mmu wap amòt ane áká nnyén be Klópas abhéŋ ye yi be, “Ndiere wò ke óchí

† 23:54 Yesu agú ndũ nywòbhé-betik békòre mmuet manywòp apay. Nywòp neywěmuet bo Israel nébho nyaka chí beku, mpok mmok áne me, ndũ nywòbhé-betik bekore manywòp ápay.

kenkō ane átwó Yerúsalem ane ábhíkí riñi menyij ebhen befakari aré ndũ manywəbhé-ne?”<sup>19</sup> Abhép be, “Ntiki menyij?” Bákéme yi be, “Menyij ebhen béfákári ne Yesu ane Násáret. Achi nyaka ndemekepinti Mandem, ne atón besí bho ne besí Mandem be betaj Mandem bechi ne yi ndũ menyij ebhen yi árèm ne ebhen yi ákà.<sup>20</sup> Ke böbati bachiäkap Mandem ne bö bati etək abhese bákém yi bachye mangway, ne bágó yi ndũ ekotákátí.<sup>21</sup> Sébhaka nyaka nti be yí ke ábhónó béfére bo Israel ndũ esəñori. Échí néne manywəp arat ené ndak ané áfákári.<sup>22</sup> Enyij échák échí bé mbək baghərə ndũ nkwo ywese bákə bati átaka bhese amem. Bárók ndũ nnem bëti bheti,<sup>23</sup> ke báke gho Yesu. Bápetnsem barem be bágħə bo mbə böängel Mandem ndũ kenó amík antifú abhen bágħátí bhə be Yesu achi nepém.<sup>24</sup> Mbək bo abhen báchí nyaka ndũ nkwo ywese bárók ndũ nnem bágħó bé yəntiki enyij echi nkúbhé mbə enyū baghərə bhə bárémé, ke bó keghó mbəñ Yesu.”<sup>25</sup> Afə ke Yesu árémé ntá yap be, “Bächijti bächá! Ne bati yeka ápú wakari ménoko menyij menkem ebhen baremé kepinti báremé!<sup>26</sup> Pú Mpeme Mandem afyé nyaka bariép be ätò, abhəñ nyaka beghə besəñori ebhen menkem ke anchwe ndũ kefə eki?”<sup>27</sup> Yesu abho ye menene ntá yap be manjwimem ndũ menyij ebhen básijí ěti yi amem Ekáti Mandem, bébho ndũ Basijí Moses berón beghaka ndũ amen baremé kepinti Mandem mankem.

<sup>28</sup> Bágħáká kekwo etək ene bárəñ, Yesu akə mbə be ärə bhə berəñ ambi.<sup>29</sup> Ke bájwé yi, barem be, “Büré ne bhese. Nywəp nérəñ ne mbañ anañ ägiri.” Arək ye bebħere ne bhə.<sup>30</sup> Mpok nenyíe ákwáy nókó, asət ekpokó bret. Áchyé bakak ntá Mandem. Abho ye bébókóti anchye nəkə ntá yap.<sup>31</sup> Amík ánene bhə, báríñi ye be chi yi. Ke anemsi bhó besí.<sup>32</sup> Babho berem ne bati be, “Nyakányet manák achi mbə bhese anti mpok yi árèm kepi ne bhese ambi, anene nəkə basijí ntá yese!”<sup>33</sup> Báfáte témté bápetnsem Yerúsalem. Bágħó bönto Yesu bati byo ne amət ne bakoño bhi abhénéfú abhen báchí ne bhó ndũ nebħuet amət.<sup>34</sup> Nechwe báchwé, bágħátí bhə be, “Acha apetnsem ndũ nepém tetep! Atəñ mmuet ntá Símun!”<sup>35</sup> Böbhə bati apay bágħátí enyij ene efakari ambi, ne enyu bó báríñi yi mpok yi abəkəti bret achye bhə manyíe.

*Yesu abhesi ntá bakoño bhi*

*(Mt 28.16-20; Mk 16.14-18; Jn 20.19-23; Bk 1.6-8)*

<sup>36</sup> Ené bárém nə ěti yi, mbəñ Yesu abhesi besí bhap! Arem be, “Kpák ámbák ne bhe.”<sup>37</sup> Bácháyti, ne becháy békém bhə. Bákáysi be bágħə nə chi efónó ngu.<sup>38</sup> Ke abhép bhó be, “Bácháy yi? Yi mämákati amem bati yeka?”<sup>39</sup> Ghó ká amə ya ne bekek ebha, mändijí be chi me tetep. Mó ká mmuet ya mängə be chi me. Efónó épú bhəñ mmuet ne beghəp mbə enyū bágħó be mbəñ.”<sup>40</sup> Arem nəkə nə, atón bó amə yi ne bekek.<sup>41</sup> Bábħəñ manák tontó ne babhak maknkay be yi achi nepém. Ekə bó kenókó be echi tetep. Yesu abhép bó be, “Bábħəñ yənyij menyie fá?”<sup>42</sup> Bächye yi mbijí nsi ane bágwó.<sup>43</sup> Asət anyíe besí bhap.

<sup>44</sup> Aghati ye bhó be, “Menyij ebhen bəghə-né, chí nkúbhé barak ane mēghàti nyaka bhe mpok mbuet ne bhe. Mēghàti nyaka be be, menyij menkem ebhen béchi amem basijí Moses ne amen abhen bechi ndũ basijí baremé kepinti ne ebhen béchí amem Ekáti Bakway ěti ya, bébħəñ befu tetep.”<sup>45</sup> Anene ye nkaysi yap be mánjwimem ndũ menyij ebhen básijí amem Ekáti Mandem.<sup>46</sup> Aghati bhə be, “Básij be, Mpeme Mandem afyé nyaka bariép be ätò abhəñ béghə esəñori, angú, ne beghaka manywəp arát, ampetnsem ndũ nepém.<sup>47</sup> Ne be bábħəñ beghati bö betək menkem ndũ nnyén eni bebho Yerúsalem be Mandem äfəñori bo abhen bátíknsem ndũ bebú bhap.<sup>48</sup> Bächí batisié ndũ menyij ebhen menkem ne bábħəñ béghátí bo bachak bö menkem.<sup>49</sup> Ghó ka, chəñ nto be akap ane Etaya afyé bariép be ätò ntá yeka. Ke bábħəñ ménoñ fá amem etək kpáte betaj mémfu amfay mémbak ne bhe.”

*Yesu apetnsem ntá Mandem*

*(Mk 16.19-20; Bk 1.9-11)*



<sup>50</sup> Yesu asot ye baghokó bhi, afú etok ne bhó. Bárók bachwop etok Bétani. Aré, ayon amó amfay, are yet bhó. <sup>51</sup> Ené yi áyèt bhó, aró bhó, Mandem asot yi ámpétnsem amfay. <sup>52</sup> Ne ndũ yi ákò baghokó bhi béré chye yi kenókó. Bápét ye nsem Yerúsalem ne beyă marják. <sup>53</sup> Bäre rón ekérákap mámbiti nõkó Mandem.

## Mbok Ndíndí mbonyu

Jǎn  
ásíjǎ

Εγῶν έγίβηiri ερωπ nkwa

<sup>1</sup> Bápére ghoko mmik, mmu ane achi Εγῶν anáj achi nyaka. Abhak ne Mandem, ne abhak Mandem. <sup>2</sup> Abhak ne Mandem te ndũ nebħõnet. <sup>3</sup> Mandem afuét ntá yi ke ághoko menyij menkem. Mandem abhíkí ghoko yěnyij ene yi apu ne yi. <sup>4</sup> Nepém néfũ chí ntá yi mmu bábhij be Εγῶν. Ne nepém enen nébhak eróhó ené ékũ bo mángó tetep. <sup>5</sup> Eróhó yo éghò ndũ nebħuet ane ejuri echi, ne ejuri épú kway meneme yo. \*

<sup>6</sup> Mandem atõ nyaka mmu amõt ane aka nnyén be Jǎn. <sup>7</sup> Atwó béghátí bho eti eróhó eyo be yěntiki mmu ane ághókó enyij ene yi árèm, anoko yo. <sup>8</sup> Jǎn apu nyaka eróhó yo. Atwó chí béghátí bho enyij ene yi arij eti eróhó yo.

<sup>9</sup> Eróhó ene tetep, ené ékũ yěntiki mmu angõ mbarj étwó ntá bõ mmik.

<sup>10</sup> Εγῶν ébhak fá amik, ne báfuét ntá yi ke bághoko mmik. Yě nõ, mpok yi átwó fá amik, bõ mmik kerij enyu mmu yi achi. <sup>11</sup> Atwó ntá bõbhi, ke bõbhi bábhíkí sõt yi ne mañák.

<sup>12</sup> Ke bo mankem abhen básóré yí ne mañák, básíkí nti ne yi, áchye bho betañ bé mándõp chí bõ Mandem. <sup>13</sup> Mbõñ Mandem ke ákũ bo mambak bõbhi. Bábhíkí fu nyaka ye chi amuet nkwa, ne yě chi ndũ nkaysi nkawjwanj.

<sup>14</sup> Εγῶν, έγίβηiri nkwa, atwó achõko ne bhese. Séghó menwõp ebhi ebhen bejwi ne berĩndu ne tetep. Εγῶν chi Njanamõ ane áfũ ntá Eta. <sup>15</sup> Jǎn ághátí nyaka bho eti yi ambik, andeme nõko be, “Né chi mmũ ane mérèm nyaka eti yi be, ‘Mmũ ane átwõ me ansem achá me. Bápére bhe me, yí achi.’ ” <sup>16</sup> Eti beyã berĩndu ebhi, achyé bhese áfók ndõñ ne ndõñ. <sup>17</sup> Mandem afuet nyaka ntá Moses achye bho bebhé. Ke afuet chi ntá Yesu Kristo ke áton bhese berĩndu bhi ne tetep. <sup>18</sup> Yě mmu abhíkí re ghõ Mandem. Njanamõ ywi mmu achi nebħuet amõt ne yi ke ákũ bo mandij mmu yi achi.

Enyij ene Jǎn Njwiti ághátí bho eti Yesu

(Mt 3.1-12; Mk 1.1-8; Lk 3.1-18)

<sup>19</sup> Εwak émõt, bõbati bo Israel abhen Yerúsalem bátó bachiãkap Mandem ne bõneréket Lévi ntá Jǎn be mámbép yi angati bho enyũ mmu yi achi. Ne chí enyij ene éfũ Jǎn anyu mbõ ntísie. <sup>20</sup> Yi ke bhese bho yěnyij ne yi ke rõ bekeme bho. Arep be, “Puyě me ke nchí Mpepeme Mandem afyé nyaka bariep be átdõ.” <sup>21</sup> Bõ bho bápæt bábhép yi be, “Wõ õchí yé agha? Eláija ke?” Jǎn yi be, “Mpú Eláija.” Bápæt babherp yi be, “Õchí ndemekepĩnti ane Moses árémé nyaka be átwõ?” Akeme be, “Áe.” <sup>22</sup> Ndõñ eyo bábhép yi be, “Wõmbõñ õrem be õchí agha? Ghatí bhese mmu wõ õchí bé sémpétnsem ne eyõñ ntá bo abhen bátó bhese. Wõmbõñ õchí agha?” <sup>23</sup> Jǎn aghati bho mbõnyũ ndemekepĩnti Asaya arepeme nyaka be, “Nchí mmũ ane achi amem baso ábik ne eyõñ amfay andeme nõko be, ‘Nyabhé ká mbi Acha ambak chak.’ ”

<sup>24</sup> Bõnkwõ Fárisi ke bátó nyaka bõbhõ ntá Jǎn. <sup>25</sup> Bábhép yi be, “Õbhé õpú Mpepeme Mandem afyé nyaka bariep be átdõ, õbhé õpú Eláija, ne õpú ndemekepĩnti, ke ndaká yí ójwiti bho?” <sup>26</sup> Jǎn akeme bhó be, “Mějwiti bho ne manyiep, ke mmu áchí fá téé nenti eneka ane bábhíkí rij. <sup>27</sup> Yi átwõ me ansem. Mbíkí kway mmu ane nchí kañari nkwbhénya bekak ebhi.” <sup>28</sup> Menyij ebhen béfákárí chi etõk Bétani, ebhẽ Nyén Jódan, ne ndũ nebħuet ane Jǎn ájwiti nyaka bho.

Yesu, Mõnkwõmén Mandem

\* 1:5 Ejuri épú kway meneme yo: Nõ chí be Satan apú kway betañ ancha Yesu.

<sup>29</sup> Nti nywɔp, Jǎn aghɔ Yesu ndu átwò ntá yi, arem be, “Yiñí Mónkwómén Mandem ane ápòkò bebá bo mankem fá amik! <sup>30</sup> Yí ke mǎrèm nyaka èti yi be, ‘Mmũ átwò me ansem ane acha me mbonyune báperè bhe me, yi achi.’ <sup>31</sup> Yě membɔn mbíkí riñi nyaka be chi yí, ke ntí ane ntwó njwiti nòkò bho ne manyier chí ndu bekú bo Israel mandinji mmu yi achi.” <sup>32</sup> Jǎn abho beghati bho enyih ene yi ághó ne amík èti Yesu. Yí be, “Ngò ndũ Efónó Mandem áfú amfay asòt mkpá ebhónó are sep kpát ate yi amæet. <sup>33</sup> Kpáte mpok eyò, nke riñi bé chí yí. Ke Mandem mmu áto me njwiti bho ne manyier, anán aghati nyaka me be, ‘Mmu ane óghó Efónó Mandem asebhè arɔp ne yi, yí wu ke achi mmu ane ájwiti bho ne Efónó Bedyere.’ <sup>34</sup> Me Jǎn ngò ne amík ndũ menyih ebhen béfákárí, ne nchí rem mbo ntísie be tetep mmũ-ne chi Mmò Mandem.”

#### *Bakojo Yesu ahben mbi*

<sup>35</sup> Néyí nókó, Jǎn apet abhak téé ne bakojo bhi bati apay. <sup>36</sup> Aghó ndũ Yesu áfuèt, arem be, “Ghó Mónkwómén Mandem!” <sup>37</sup> Bakojo Jǎn bati apay bághók nókó enyih ene yi árémé, bário yi bábhò bekojo Yesu. <sup>38</sup> Yesu ayibhiri mmæet aghò bhò ndu bákòjo yi. Abhép bhò be, “Bǎyàn yi?” Bákeme yi be, “Rábay, òchòkò fá?” [Rábay chi Ntɔn] <sup>39</sup> Aghati bhò be, “Twó ká ghò.” Bário k ne Yesu baghò nebhuet ane yi áchòkò. Mpok yò nywɔp nébhák mbo nkárénkà enwi ené ngósí. Bábhák ne yi kpátè beti begu.

<sup>40</sup> Mmu amòt ndũ bòbhò bati apay abhen bághoko nyaka enyih ene Jǎn árémé èti Yesu, ne abho bekojo yi aka nnyén be Andru. Abhak manò Símun Píta. <sup>41</sup> Aròk témté, aghò mómayi Símun, aghati yi be, “Séghò mmu ane bábhini be, ‘Mesáya’”, nò chi, Mpe me Mandem afyé nyaka bariet be àtò. <sup>42</sup> Andru asòt Símun aròk ntá Yesu ne yi. Yesu ayih yí, arem be, “Wò òchí Símun, mmò Jǎn. Chòj nnyén ena néchák némbak be Séfas” [nò chí Setárébhé]. †

#### *Yesu abhinji Filip ne Natániel bé mámbák bakojo bhi*

<sup>43</sup> Nti nywɔp, Yesu akú nti bérɔn atú Gálili. Aròk aghó mmu ane áká nnyén be Filip. Aghati yi be, “Twó bhák nkojo wa.” <sup>44</sup> Filip abhak mmũ Betsáida, nkúbhé etòk ene Andru ne Píta báfú aré. <sup>45</sup> Filip aròk atemeri Natániel aghati yi be, “Séghò mmu ane Moses ásinji nyaka èti yi amem Ekáti Bebhé Mandem, nkúbhé yi mmũ baremé kepinti nkwo básinji èti yi. Nò chi, Yesu mmu Násáret, mmò Joséf.” <sup>46</sup> Natániel ághókó nókó enyih ene Filip árémé abhép yi be, “Ntiki erítí enyih ékway befú Násáret?” Filip aghati yi be, “Wombɔn twó ghò.” <sup>47</sup> Yesu ághó nókó ndũ Natániel átwò ntá yi, arem èti yi be, “Né, chi mbòj mmũ Israel témé témé. Bapu apú ne yi wáwák.” <sup>48</sup> Natániel abhép Yesu be, “Òkú ná ke òriñi me?” Yesu akeme yi be, “Filip ápère bhini wò ndũ mpok ane óchí anerenòk fig, nnán ngò wò.” <sup>49</sup> Natániel arem be, “Ntɔn, òchí Mmò Mandem tetep! Òchí Mfò bo Israel!” <sup>50</sup> Yesu ákémé yí be, “Èti ndémé bé ngò wò anerenòk fig ke ónókó bé nchí Mmò Mandem? Chòj óngó menyih ebhen becha ebhen.” <sup>51</sup> Yesu aghati yi be, “Tetèter, chòj mǎngò ndũ nebu néne gbee, boàngel Mandem mánkó amfay mánsebhè nòkò amik betemeri Me Mmu mfú ntá Mandem.”

## 2

#### *Yesu akú manyier ayibhiri mmem ndũ epá nebhay*

<sup>1</sup> Éfuéré nókó manywɔp apay, epá nebhay ébhák amem etòk Kána, atú Gálili. Nnò Yesu abhak aré. <sup>2</sup> Mának nyaka Yesu nkwo ne bakojo bhi ndũ epá nebhay eyò. <sup>3</sup> Mmém ámay nókó, nnò Yesu aròk aghati yi be, “Mmém epá amay.” <sup>4</sup> Yesu akeme yi be, “Mmá, ndaká yí ósɔrɔri me èti mmém? Mpok aya abhíkí re kway.” <sup>5</sup> Máyi aghati bo abhen bákòre mmem be, “Kú ka yèntiki enyih ene yí ághàti bhe.” <sup>6</sup> Bejò manyier betandat bechi nyaka are téé. Yèntiki ejo ésòt nyaka mbo líta manyier besá byo. Békòjo epih ené bo Israel, básòt nyaka manyier ndũ bejo ebhò ndu béso bépókó mmæet. <sup>7</sup> Yesu aghati bakú betik

† 1:42 séfas ndũ eyòjò Grik chi “Setárébhé” ndu Kényan.

βε, “Fíé ká manyier amem bejo ebhò kpát ménjwi.” Báfyé manyier amem bejo, béjwí te anyu. <sup>8</sup> Aghati bhò be, “Sòt ka mbòk mǎnchyé ntá mǔnti epǎ nebhay”. Bákú nó. <sup>9</sup> mǔnti epǎ nebhay ághókótí nókó, aghó bé manyier mǎ aròp chi mmém. Yi kerinjì ebhak mó áfú, yǎndu bakǎ betik abhen bákò mǎ bǎrínjì nyaka be manyier ke ayibhiri ndù mmem. Mǔnti epǎ nebhay abhinjì mbǎyngoré, <sup>10</sup> arem be, “Ndù epa, báyambi mantwò chi ne erítí mmém. Ne bo mǎnánj mǎnyú ánwé bhò amæet, ke mántwò ne yǎntiki enyũ mmém báchák. Ke orò erítí mmém ansem, ne néne ke ótwò ne mó.” <sup>11</sup> Yesu akú nyaka enyinjì maknkay ene amem etòk Kána, atú Gálili. Ébhák erijj ene mbi ene yi akú ndu betòj enyũ betòj ebhen yi ábhójó. Ékú, bakojo bhi mánóko be yi achi Mmò Mandem.

<sup>12</sup> Epǎ nebhay éfueré nókó, Yesu aser aròk Kapěnaum ne máyi ne bǎmayi ne bakojo bhi. Bábhak aré ndù mpay manywòp.

*Yesu achwe* ekerákap Mandem abók bakǎsie

(Mt 21.12-13; Mk 11.15-17; Lk 19.45-46)

<sup>13</sup> Epǎ Nekinjì ene bo Israel éróbhé nókó kékwoót, Yesu akó, aròk Yerúsalem ndu menyie epǎ eyò. <sup>14</sup> Aré, aròk achwe amem ékírí ene ekerákap Mandem. Aghó bo abhen bátì mpojj ne bǎghójomén ne bebhójó. Bo básòt nyaka menyij ebhò ndu bechye akap. Aghó bawupsí bakap nkwo aré. <sup>15</sup> Asòt nnik aghoko ékpá, abho bébok bhò ne yo, be mámfú amem ekerákap Mandem. Akú enyumòt ne bǎghójomén, ne mpojj ene échí aré. Atakati bífémé bo abhen bákò esié bakáp bewupsi, ne atakati bakáp ayap. <sup>16</sup> Aghati batì bebhójó be, “Féré ká menyij ebhen fá! Bǎké sòt eket Etaya mǎnjibhiri ndù ekerésie!” <sup>17</sup> Ndak awu ákú bakojo bhi bátik be Ekáti Mandem érem be, “Chòj ekòj ene mbójó ne eket eye éngway me.” <sup>18</sup> Békójo enyij ene Yesu ákú, bo Israel bábhép yi be, “Ntiki enyinjì maknkay ókway bekú mbò erijj ndu betòj bhese be òbhòj betòj bekú menyij ebhen?” <sup>19</sup> Yesu akeme bhò be, “Mbák mǎnchòjtì ekerákap ene, chòj mpet nte yó ndù manywòp arat.” <sup>20</sup> Bo Israel bǎrém be, “Cháá, báté eket ene ndù mamié besa bepaj nsem atandat, òbhé òkway bete yo ndù manywòp arare?” <sup>21</sup> Ke ekerákap ene Yesu árémé ébhak chi mmæet yi. <sup>22</sup> Mpok Mandem akú yi ámpetnsem ndù nepém, ké bakojo bhi bátik be yi arem nyaka beyòj ebhen. Ékú bo mánóko menyij ebhen bechi amem Ekáti Mandem ne ebhen Yesu árémé.

*Yesu arinjì* enyũ nkwa achi

<sup>23</sup> Ene Yesu áchí Yerúsalem ndù mpok Epǎ Nekinjì, beyǎ bo básíkinti ne yi èti menyinjì maknkay ebhen bǎghó yi ákú. <sup>24</sup> Ke Yesu kegúep mmæet ntá yap, mbònyune, arinjì nyaka enyũ nkwañwanj achi. <sup>25</sup> Yé mmu keghati yi nkaysi bǎbhò mbònyune yimbòj arinjì nyaka ndù ntǎ nkwa nechi amem.

### 3

*Yesu ne Nikodémòs*

<sup>1</sup> Mǔnti bo Israel amòt achi nyaka. Aka nnyén be Nikodémòs. Abhak mǔnkwo Fárisi. <sup>2</sup> Ewak émòt aròk ntá Yesu ne beti arem be, “Ntòj, sérinjì bé Mandem ké átó wò be óntwò óntòj bo mbònyune yé mmu apú kway bekú menyinjì maknkay ebhen ókú mbák Mandem apu ne yi.” <sup>3</sup> Yesu aghati yi be, “Tetèter, Mandem apú kway bebhak ntá mmu mbò Mfò ywi, kpáte mámbé yi ndòj achak.” \* <sup>4</sup> Nikodémòs abhéj yi be, “Ná bákway bebbe mmu ane ánáj áchíkí? Ákway bépétsem amem menie máyi be mámbé yi ndòj achak ke?” <sup>5</sup> Yesu akeme yi be, “Tetèter, Mandem apú kwáy bebhak ntá mmu mbò Mfò ywi kpáte mámbé yi ne manyier\* ne Efójó Mandem. <sup>6</sup> Nebhé enen nkwa chi nebhé nkwoæmæet, ke nebhé Efójó chí enen néfú ntá Efójó Mandem. <sup>7</sup> Óké bhák maknkay ndu ngátí wò be, ‘Bábhòj bebbe wò ndòj achak.’ <sup>8</sup> Mbúep áfòk, ándòk ebhak ene wu ábhójó béròj.

\* 3:3 Bebbe mmu ndòj achak: Chi nepém nekò enen Mandem áchye mmu mpok yi átíksem ndù beba, aka be Yesu achi Mpeme ne Acha ntá yi.

Ǫghok ndu wu áfuèt ke ɔpú riŋi ebhak wu áfú ne ebhak ene wú áròŋ. Échi enyumot ne yěntiki mmu ane bábhé yi ndu betan Efóŋó Bedyere.”<sup>9</sup> Nikodémos abhép yi be, “Eyo ekway béfakari ná?”<sup>10</sup> Yesu akeme yi be, “Ǫchi ntòŋ ntá bo Israel ane bo bárŋi sayri, yě nò ɔbhíki riŋi menyŋ ebhén-e?”<sup>11</sup> Tetèter, sérèm menyŋ ebhen sérŋí, ne séghàti bho chi menyŋ ebhen séghó ne amík, yě nò bápú noko menyŋ ebhen séghàti bhe.<sup>12</sup> Mbák ngátí bhe menyŋ èti barak ané áfakari fá amik be kenókó, ná bákway menoko mbák ngátí bhe menyŋ èti barak ane áfakari awu amfay?<sup>13</sup> Yě mmu amot ábhíki re ko amfay ebhak ene Mandem achi, ébhíki fuèt Mmu ane áfú ntá Mandem, yi mmu áfú amfay atwo amik.<sup>14</sup> Nkúbhé mbò enyũ Moses ásóré nyaka nnyó-senon abhat ndũ enok, ayon amfay, amem baso, enyu eyo ké bábhóŋó beyon Mmu ane áfú ntá Mandem nkwo amfay.<sup>15</sup> Bábhon bekpan yi amfay enok be yě agha ane anoko yi, ámbón nepém enen nebhiiki bhon ngwenti.

<sup>16</sup> “Mandem akon nyaka bð mmik tontó, kpát achye Njaná Móywi be yě agha ane ánókó yi, áké gu áném, ke ámbón nepém enen nebhiiki bhon ngwenti.<sup>17</sup> Mandem abhíki to Móywi fá amik be ántwó ántán bð mmik andem be babhon bekwéné. Atò yí chi bé ámfuèt ntá yi, ampeme bð mmik.<sup>18</sup> Bápú temsi mmu ane ánókó yi, ke mmu ane ábhíki ka menoko, bekwéné bechi ne yi mbonyune ábhíki ka menoko Njaná-Mò Mandem.<sup>19</sup> Ntí ane Mandem átàn bo abhen bábhíki noko Móywi chi bé erónó étwo fá amik ke bo bákon ejuri bácha erónó, mbonyune barak abúabu ke bo bákù.<sup>20</sup> Yěntiki mmu ane ákù barak abúabu apap erónó. Apú ron ebhak ene erónó echi ndũ apú yan bo mangò menyŋ yi ákù.<sup>21</sup> Ke mmu ane ákù menyŋ ebhen bechi tetep átwo ndũ erónó ne manák, be bo mangò be Mandem ke ákwak yi ankù menyŋ ebho.”

#### Enyŋ ene Jǎn árémé èti Yesu

<sup>22</sup> Yesu ánáná nókó bérém enyŋ ené yi ághàti Nikodémos, arók bebhak bechak atú Judéya ne baghokó bhi. Abhak aré ne bhò anjwiti nòkò bho.<sup>23</sup> Mpok eyo, Jǎn abhak Áénon, kekwo ne Sálím, anjwiti nòkò bho. Abhak aré mbonyune manyier aya nyaka ebhak eyo. Bo béré ron ntá yi, anjwiti nòkò bho.<sup>24</sup> Bábhíki re kem nyaka Jǎn mamfye ekerékenon.

<sup>25</sup> Ébhíki tat, epúítí ékwén nenti bakoŋo Jǎn ne mmu Israel achak èti enyũ neso enen nékù mmu ambak pépép besí Mandem.<sup>26</sup> Ékù bakoŋo Jǎn bárók ntá yi barem be, “Nton, mmu ane achi nyaka ne wò ebhé Nyén Jódan ené awu óngati nòkò bo menyŋ èti yi, ajwiti bho ne yěntiki mmu áròŋ ntá yi.”<sup>27</sup> Jǎn akeme bhò be, “Yě mmu apu kway bebhon enyŋ kpáte Mandem anchye yi yo.<sup>28</sup> Bè babhon bächí batísie ndũ ndémé bé puyé me ké nchí Mpeme Mandem afyé nyaka bariép be áto. Nchí chí mpokontó ane Mandem áto be njambi ke yi antwo.<sup>29</sup> Mbây-ngore ke ábhóŋó ngoré. Mmæere mbâyngoré ane áchí téé ánon béghok eyon ene mbâyngoré, † ághok eyon eyi, ámbón beyá manák. Enyu yo ke échi ne me. Manák ama ajwí pòot néne.<sup>30</sup> Nsónó yí abhon békó nókó kó, aya ansep nòkò.

<sup>31</sup> “Mmu ane áfú amfay, achá yěntiki mmu achak. Mmũ mmik afu fá amik, ne àrem chi barak ané mmik. Mmu ane áfú amfay achá bð mmik mankem.<sup>32</sup> Yí ághati bo menyŋ ebhen yi aghò ne amík, aghók ne batú. Yě nò, yě mmu apú noko enyŋ ene yi árèm mbò enyŋ.<sup>33</sup> Ke mmu ane ághókó enyŋ ené yi areme anoko, áton be yi anókó enyŋ ene Mandem árémé be échi tetep.<sup>34</sup> Echi nò mbonyune yí mmu Mandem áto, árèm chí Eyon Mandem mbonyune Mandem achyé yi Efóŋó Bedyere njenti ti.<sup>35</sup> Eta Mandem akon Móywi ne afyé menyŋ menkem yi awò. Mandem achyé yi Efóŋó eyi njenti ti.<sup>36</sup> Yěntiki mmu ane ánókó Mmu ane áfú ntá Mandem, ábhon nepém enen nebhiiki bhon ngwenti. Mmu ane ábhíki noko Mmu ane áfú ntá Mandem apú bhon nepém. Ke bebenti Mandem bétŋi ne yi.”

† 3:29 Ndu kémbúep, Yesu achi mbâyngoré mbonyune atwo nyaka fá amik chi èti yese, ne mbák sémbat mmæet ne yi, yěnyŋ epu kway befap bese ne yi.

## 4

*Yesu ne ngoré Samária*

<sup>1</sup> Yesu arinji be bǎnkwo Fárisi bágħók be beyă bo bārǎbhe koŋo chi yi ne yí anjwiti nǎko bhǎ, ne bé bakoŋo bhi báya mántcha nǎko abhen Jǎn. <sup>2</sup> Sayri sayri, puyě Yesu ke ájwiti nyaka bho, chí bakoŋo bhi. <sup>3</sup> Yesu árínjí nǎko nǎ, afa atú Judéya apet atú Gálili. <sup>4</sup> Abhǎŋ nyaka béfuét atú Samária ndu berǎŋ Gálili. <sup>5</sup> Éku, akǎ aghaka etǎk Samária ene bábħinji bé Síka, kékwót ne nebħuérémik ane Jekǎp áchye tentep ntá móywi Joséf. <sup>6</sup> Mbokó manyier ane Jekǎp ábhák are. Yesu ágháká nǎko aré, ndũ yi ánánj ápǎbhé, achǎko nepaká mbokó manyier wu. Nywǎp nébhák mbǎ nkárénká byo ne epay.

<sup>7</sup> Ngoré Samária amǎt atwǎ ndu beya manyier aré. Yesu aghati yi be, “Mma, chye me manyier nnyú.” <sup>8</sup> Mpok eyǎ, bakoŋo Yesu bārǎŋ nyaka etǎk ndu békú nenyié. <sup>9</sup> Ngoré Samária wu akeme Yesu be, “Wǎ, ǎchí mmu Ju, atú Judéya, me mbák ngoré atú Samária, ekǎ ná ke ǎrem be nchyé wǎ manyier ónyú. Bǎ Judeya bábħíkí bhǎŋ yěnyin bekǎ ne bhese bo Samaria!” <sup>10</sup> Yesu akeme yi be, “Mbǎ ǎrínjí akap ane Mandem áchye bho, ne mmu ane árémé nó be, ‘Chie me manyier’, mbǎ ǎrem me nchyé wǎ manyier amen áchye nepém.”

<sup>11</sup> Ngoré wu arem be, “Eta, ǎbhíkí bhǎŋ enyin ndu beyă manyier ne yǎ, ne mbokó manyier áchwe, ǎbhǎŋ manyier amen áchye nepém fá? <sup>12</sup> ǎchá etayese Jekǎp mmu átémé nyaka mbokó manyier ane arǎ ntá yese? Ná ǎkway bechye mmu manyier amen áchá amen yimbǎŋ ányu nyaka, ne bǎbħi mányú, mpǎŋ eyi ényú?” <sup>13</sup> Yesu akeme yi be, “Yě agha ane ányu manyier amen, apú rǎ bébhǎŋ ekwaká manyier. <sup>14</sup> Ke mmu ane ányu manyier amen mǎchye, apú pere bhǎŋ ekwaká manyier wáwák. Manyier amen mǎchye yi, ábhák ntá yi mbǎ ntí mǎnyen ané manyier ányà are, anchye nǎko yi nepém enen nebħiki bhǎŋ ngwenti.” <sup>15</sup> Ngoré wu arem ntá yi be, “Eta, chye me manyiebhé mǎ, bé manyier áké pere kwak me, ne be nképere twǎ fá ndu beya manyier.”

<sup>16</sup> Yesu aghati yi be, “Dǎk bhinji nném aywe, twǎ ne yí.” <sup>17</sup> Ngoré wu akeme yi be, “Mbíkí bhǎŋ nném.” Yesu arem be, “ǎrem tetep bé ǎbhiki bhǎŋ nném. <sup>18</sup> ǎnánj ǎbhǎŋ maném batay, ne mmũ ane ǎchí ne yi néne, abħiki bhay wǎ. ǎrem tetep!” <sup>19</sup> Ngoré wu arem ntá yi be, “Eta, ngo néne be ǎchí ndemekepinti Mandem. <sup>20</sup> Bǎtayese bǎtwǎ nyaka fá ndũ njie ne mántchye nǎko Mandem kenókó, ke be bǎ Judeya bǎrém be Yerúsalem ke áchi ebħak ene bo bábħǎŋó bechye Mandem kenókó are.” <sup>21</sup> Yesu arem be, “Mmá, nokó enyin ene mǎghàti wǎ. Mpok átwǎ ane bo bápú pere bhǎŋ bechye Eta Mandem kenókó yě chi fá ndũ njie ne, yě chi Yerúsalem. <sup>22</sup> Bě bo Samaria, bǎchye kenókó ntá enyin ene bǎbhíkí rinji. Bese bo Judeya sérínjí mmu ane séchye kenókó mbǎnyune Mandem áfuét chí ntá bo Judeya bépéme bho. <sup>23</sup> Mpok átwǎ, ne mpok eyǎ anánj aghaka ane bo abhen bǎchye Eta Mandem kenókó, bákǎ nǎ enyu ene échí tetep be Efǎŋó Mandem áŋŋ bhǎ mbi. Menyũ bo bhǎ ké Mandem áyàŋ mántchye yi kenókó. <sup>24</sup> Mandem achi Efǎŋó, ne bǎ abhen bǎchye yi kenókó, bábħǎŋ bechye yi kenókó ne nti nemǎt ndũ betarj Efǎŋó Bedyere.” <sup>25</sup> Mǎngoré wu arem be, “Ndínjí bé Mpeme Mandem afyé nyaka barietp be áŋ, yi mmu bábħinji be Kristo átwǎ. Ánánj ántwǎ, chǎŋ angati bhese barak ankem.” <sup>26</sup> Yesu aghati yi be, “Me, mmu nchí rem né kepí ne wǎ, ke nchí Mpeme.”

<sup>27</sup> Nkúbhé mpok yǎ, bakoŋo Yesu báfú ebħak ene bārǎŋó beku nenyié bǎpetnsem. Bábħák maknkay beghǎ be Yesu ǎrém kepí ne ngoré, ke yě mmũ wap kebħep ngoré wu be, “ǎyàŋ yi?” Ne yě amǎt kebħep Yesu be, “Ndaká yí ǎrém kepí ne yi?” <sup>28</sup> Ngoré wu arǎ etě manyier eyi, arǎk etǎk téé, abho bégháti bho be, <sup>29</sup> “Twǎ ká ghǎ mmũ ane ághátí me yěntiki enyin ene nkú ndũ nepém ena. Chí Mpeme Mandem afyé nyaka barietp be áŋ ke?” <sup>30</sup> Ékú etǎk enkem émóko, bábħó bérǎŋ ntá Yesu.

<sup>31</sup> Mpok ane ngoré wu árǎ ǎrǎŋó etǎk, bakoŋo Yesu bǎré nik yí mmuǎt bé “Ntǎŋ, nnyié mbǎ nenyié.” <sup>32</sup> Ke yí aghati bhǎ be, “Mbǎŋ nenyié ményie enén bǎbhíkí rinji.” <sup>33</sup> Ékú, bábħo bebħep batí be, “Mmũfú atwǎ yi ne nenyié ké?” <sup>34</sup> Yesu aghati bhǎ be, “Nenyié ena chi bekǎ enyin ene mmu ane áŋ me áyàŋ nkú, ne menánjǎ betik ebħi. <sup>35</sup> Pú bǎrém be,

‘Mbák éngáká batan anwi, chon mámferε mbwot ebhi?’ Ke nchí ghati bhe be mǎnjon amík mǎnjini nki, mǎngó ndü mbwot ánán ágháká bэфεre ebhi. <sup>36</sup> Mmu anε áfεre mbwot ebhi, ábhon akap ndü betik ebhi. Ne ányokoti mbwot anε áchí chí bo abhen bábhon nepém enen nebhiki bhon ngwenti, be mmu anε ápi mbwot ne anε áfεre yó ebhi, bó mankem mámbón manák. <sup>37</sup> Echí tetep mbó enyu bárém be, ‘Mmu bépi ápi, anε beghem angem.’ <sup>38</sup> Ntö be be mǎndak mǎmferε mbwot anε bábhiki pi. Bo bachak bápi, be bághem mbwot anε bó bapi.”

<sup>39</sup> Beyá bo Samaria abhen báfú etok mánoko Yesu éti nerem anε ngoré wu areme be, “Aghátí me yéntiki enyih ene nkú ndü nepém ena.” <sup>40</sup> Mpok bátéméri Yesu, máník yi mmuet be ámbák ne bhó, ne abhak ne bhó ndü manywop apay. <sup>41</sup> Ne beyá bo báchák mánoko éti menyih ebhen Yesu aghati bhó. <sup>42</sup> Éku bárém ntá ngoré wu be, “Épét epu bé éti menyih ebhen órémé ke sénókó. Besé babhon séghok ne batú beyon ebhen bэфú yi anyu, ne sériji be né chí Mperεe bö mmik tetep.”

*Yesu abú mmö mungo*

<sup>43</sup> Manywop apay anε Yesu achi ne bo Samária áfúéré nókó, afa beron atú Gálili. <sup>44</sup> Yimbón arem nyaka be, “Bápú chye ndemekerinti kenókó amem etok eyi.” <sup>45</sup> Mpok Yesu áchwóbhé Gálili, bö Galili básot yi ne manák ndu bághó yéntiki enyih ene yi ákú Yerúsalem mpok bárónó are ndü Epá Nekini. Bó nkwo bárón nyaka ndü epá yó.

<sup>46</sup> Yesu apet arak etok Kána, atú Gálili, ndü nebhuet anε yi ákú nyaka manyiep áyíbhiri mmém. Münti amot abhak Kapěnaum anε móywi áme. <sup>47</sup> Ághókó nókó bé Yesu afú atú Judéya átwó Gálili, arak are nik yi mmuet be ándók Kapěnaum ámbú móywi. Mówu aron nyaka chi kékwót bégu. <sup>48</sup> Yesu aghati mungo wu be, “Bápú ka menoko me mbák bábhiki ghó berini maknkay.” <sup>49</sup> Mungo wu arem be, “Éta, twó séndók be mówa áké sebhe.” <sup>50</sup> Yesu akeme yi be, “Petnsem anywóp, móywe apú gú.” Mungo wu anoko enyih ene Yesu árémé, afa, are gure. <sup>51</sup> Ené yi ásèp áròn, bö betok bhi bátéméri yi ambi, baghati yi be, “Móywe achí nepém.” <sup>52</sup> Abhép bhó be, “Ntiki mpok yi ábhó béchoko sayri?” Bákéme yi be, “Éyu ndu nkárénká amot ne ngósi.” <sup>53</sup> Chi mówu atik bé ndü nkúbhé nejonó nywop eno ké Yesu ághati yi be, “Móywe apú gú.” Ékú mungo wu ne \*efo eyi enkem mánoko Yesu. <sup>54</sup> Enyih ene ébhák erih ené éjwí bepáy ndü menyihí maknkay ebhen Yesu ákú mpok yi áfú atú Judéya aron atú Gálili.

## 5

*Yesu aku mmü anε átáré amik ndü neme atan*

<sup>1</sup> Étáré nókó, mpok epá bo Israel échák akwáy. Yesu akó, arak Yerúsalem.

<sup>2</sup> Éntihnyén ebhak Yerúsalem, kékwót ne nyü-ebhá anε bábhini be nyübha bághónómén. Bábhini éntihnyen eyó ndü eyon ené bo Israel be Betsáta. Bétem betay bebhak kekwo ne éntih eyó. <sup>3</sup> Beyá bömame bábhák aré; manémamik, ne babhénti, ne abhen bachi bhuré. Báré non be nnyén némbon. <sup>4</sup> Mpok ne mpok, ángel Mandem ásèp nyaka amik ambon éntihnyen eyó. Ne mmü neme anε áyámbi ásébhé amem, yéntiki enyü neme enen yi abhono némay. <sup>5</sup> Mmü amot abhak aré anε ánán áchí nyaka amik ndü neme mamié esá nsem neku ne arat. <sup>6</sup> Yesu ágháká nókó ndu betem ebhó, aghó mmu wu bhuré. Arini bé yi anán atat aré ndü eróri mpok. Abhép yi be, “Ýyán bé óntán?” <sup>7</sup> Mmü neme wu akeme Yesu be, “Éta, mmu apú anε ápokó me nsep anyén ayak mpok nnyén nébòn. Mperé nu béchwóp aré, mmu achák anán áyámbi.” <sup>8</sup> Yesu aghati yi be, “Faté, pokó éšák eyε kó.”

<sup>9</sup> Témté wu, mmu wu atan. Asot bekpaka bhi abho beko. Nywop eno nébhak chí nywóbhé neywémuet bo Israel. <sup>10</sup> Éku, bo Israel bárem ntá mmu anε bábu yi be, “Echon chi nywóbhé neywémuet ne ebhé ébhiki ka be ómpókó éšák eyε.” <sup>11</sup> Akeme bhó be, “Mmu anε ábu me ke ághátí me be, ‘Pét éšák eyε, faté kó.’” <sup>12</sup> Bábhép yi be, “Mmüre ághátí

wə ɔmpet ʒsák eye ɔnkə chí agha?” <sup>13</sup> Ke yi ke riñi mmu wu. Yesu ábú nyaka yi anəne arək mbənyune beyǎ bo báchí nyaka aré. <sup>14</sup> Ébhíki tat, Yesu atemeri yi amem ekerákap Mandem, aghati yi be, “Yiñí, ɔnáj ɔtañ! Dǎ bebú be esəɔri ené échá eyə éké temeri wə.” <sup>15</sup> Mmũ wu arə, arək, aghati bǔbati bo Israel be Yesu ke ábú yi. <sup>16</sup> Ɛti yə ké bo Israel bábhó béchye Yesu nenyok, be yi akə mmu atañ ndũ nywəbhé neywəməet. <sup>17</sup> Ke Yesu aghati bhó be, “Ɛtaya ákú betik mpoknkem, ne menkwó mbəñ beku betik.” <sup>18</sup> Ɛti enyiñ ene Yesu árémé, bo Israel bápét báre yañ mbi beway yi. Ntí abhak be, puyě chi ndiere be akwen ebhé nywəbhé neywəməet, ke ndak ané akpik ábébhé áchá ábhák be, yí ábhìñi Mandem be etayi, ne be béku nɔ chi beyenti mməet ne Mandem.

#### Mandem achyé Móywi betañ

<sup>19</sup> Yesu aghati bhə be, “Tetěter, Mmə Mmə Mandem mpú kwáy beku yěnyñ ndũ betañ ebha. Mékú chí menyiñ ebhen ngó Ɛtaya ákú. Yěntiki enyiñ ené Ɛtaya ákú, yó ke Mə Móywi nchí kə nkwó. <sup>20</sup> Échí enyu eyə mbənyune Ɛta akəñ Mmə Móywi, ne átañ me yěntiki enyiñ ene yímbəñ ákú. Ne chəñ antəñ me menyiñi maknkay ebhen becha ebhen, be manyu ánhók bhe. <sup>21</sup> Nkúbhé mbə enyũ Ɛta áñeme bawú anchye bhə nepém, nó ké Mmə Móywi nchí chye nepém ntá yě agha ane méyàñ bechye nepém. <sup>22</sup> Yě mmu, Ɛta apu tañ manyé yi. Áchyé betañ menkem ntá ya, Mmə Móywi, be ntáj yěntiki mmu. <sup>23</sup> Ákú nɔ be bo mankem mánchyé Mmə Móywi kenókó nkúbhé mbə enyũ báchyè yi kenókó. Mmũ ane apu chye Mmə Móywi kenókó, apú chye kenókó ntá Ɛtaya mmu ato me. <sup>24</sup> Tetěter, mmũ ane ághókó enyiñ ene mǎrəm, anoko mmu ane áto me, ábhəñ nepém enen nebhiki bhəñ ngwenti. Mandem apú rem be bekwéné bechi ne yi. Afũ ndũ newú, achwe ndũ nepém.

<sup>25</sup> “Tetěter, mpok átwə, ne anáj akway, ane bawú bághòk eyəñ eya, Mmə Mmə Mandem, ne abhen bághókó mámbəñ nepém. <sup>26</sup> Nkúbhé mbə enyũ Ɛta áchyè nepém, nɔ ké yi áchyé Mmə Móywi nkwə betañ béchye bo nepém. <sup>27</sup> Ne achyé me betañ ndu bétáj bo, mbənyune me ke mfú ntá Mandem. <sup>28</sup> Báké bhak maknkay beghok menyiñ ebhen. Mpok átwə ane bawú mankem bághok eyəñ eya amem manem ayap. <sup>29</sup> Ne mánáj mángók eyəñ eya, báfũ ndũ manem ayap. Abhen bákú nyaka beri ndũ mmik ne, máñeme, manchwe ndũ nepém enen nebhiki bhəñ ngwenti, ne abhen bákú nyaka bebú, máñeme mámbəñ ntemsi.”

#### Batísie Yesu

<sup>30</sup> Yesu arək ambi berem be, “Mpú kwáy beku yěnyñ ndũ betañ ebha. Ené mǎkú nchí kə chí ndũ betañ Mandem mmu áto me. Mǎtəñ bo mbə enyũ yi aghati me ntañ bo. Ne mǎtəñ bo chí enyu ené echí chak, mbənyune mpú kə menyiñ ebhen membəñ nchí yañ beku. Nchí kə chí menyiñ ebhen mmu ane áto me áyàñ nkə. <sup>31</sup> Mbák ndem Ɛti mmuét eya, mbəñ bo abhen bakway bériñi be enyiñ ene mǎrəm ébhíki bhəñ menwəp. <sup>32</sup> Mmũ ane áte me ntísie achi nyájá, ne ndíñi bé enyiñ ené yi árəm Ɛti ya ebhəñ menwəp. <sup>33</sup> Bǎtò nyaka bo ntá Jǎn be mámbep yi ángati bhe Ɛti ya, ne aghati bhe enyiñ ené echi tetep. <sup>34</sup> Puyě chi be nkwǎñwan ke ábhəñó bété me ntísie, nchí ghati bhe enyiñ ene Jǎn árémé Ɛti ya be Mandem ámpémé bhe. <sup>35</sup> Jǎn achi nyaka mbə eróñó ene édú éngə nəkə ñwaan, ndu mómbiñi mpok, bákə eyəñ eyi ne bábhəñ mañák ndu mómbiñi mpok. <sup>36</sup> Ke menyiñ béchí ebhen bérəm Ɛti ya enyu ené échá enyiñ ene Jǎn árəm. Nkúbhé menyiñ ebhen mékú, bété me ntísie be Ɛta ke áto me. <sup>37</sup> Ne Ɛta, yímbəñ, mmu áto me áte me ntísie. Bǎbhíki re ghok eyəñ eyi, bábhíki re ghó enyũ yi achi. <sup>38</sup> Ne Eyəñ eyi épú amem bati yeka mbənyune bábhíki noko mmu ane yi áto. <sup>39</sup> Bǎfyè betañ bepay Eyəñ Mandem mbənyune bákáysí be étəñ be mbi nepém enen nebhiki bhəñ ngwenti ne yó érəm chí Ɛti ya. <sup>40</sup> Yě nɔ, bǎpú ka bétwə ntá ya be mámbəñ nepém. <sup>41</sup> Mpú yáj nɔ chí kenókó ntá nkwǎ. <sup>42</sup> Nchí rem menyiñ ebhen mbənyune ndíñi bhe. Ndíñi bé ekəñ Mandem épú amem bati yeka. <sup>43</sup> Ntwə ndũ nnyén Ɛtaya, ne bábhíki sət me mbə mmu. Mbə mmu achák ke átwó nɔ árəm Ɛti ndu



mmuɛt yi ne ndũ betan ebhi mbu bäsót yi mbu mmu ywɛka. <sup>44</sup> Ná bǎkway menoko ené báyaŋ chi bakak amen bǎchyè bati, kefyé ntí ndũ bakak amem Mandem áchye. <sup>45</sup> Bǎké kaysi bé chon ngati eta enyũ bho bǎchi. Moses ke ághati chon yi, Moses mmu bǎbhaka ntí ne yi. <sup>46</sup> Mbó mǎnókó enyih ene Moses ásíní tetep, mbú mǎnókó enyih ene mǎghàti bhe. Moses asíní nyaka chí òti ya. <sup>47</sup> Mbák bǎbhíkí noko basih ami, ná bǎkway ménoko enyih ene mérèm?”

## 6

*Yesu adík ngemntay bho*

*(Mt 14.13-21; Mk 6.30-44; Lk 9.10-17)*

<sup>1</sup> Ètáré nókó, Yesu apé, arək ebhè Manyu Gálili. Nkúbhé Manyu wu ke bǎbhiŋi be Manyu Tibérias. <sup>2</sup> Ngémtay bo bǎré koŋo yi mbonyune bǎghò nyaka menyihí maknkay ebhen yi ákú ntá bómame. <sup>3</sup> Yesu akó ambi njie, achəkə aré ne bakoŋo bhi. <sup>4</sup> Epǎ bo Israel ené bǎbhiŋi be Epǎ Nekihí éróp kekwoɛ. <sup>5</sup> Ayibhiri mmuɛt, ayihí, aghó ndũ ngémtay bho bátwò ntá yi. Abhép Fílip be, “Chon sémbon bret béku fá ane ákway bǎbhen?” <sup>6</sup> Yesu arem no ndu memə Fílip mbonyune yímbon áriní nyaka enyih ene yi ábhóŋó beku. <sup>7</sup> Fílip akeme Yesu be, “Nkáp nkubetik ndũ manywəp besǎ byo ápú kway béku bret ane yěntiki mmu wap akway bebhon mandú.” <sup>8</sup> Nkoŋo ywi amət ane achí manə Símun Píta ane aka nnyén bé Andru arem ntá yi be, <sup>9</sup> “Mmǎ amət achi fá, ane ábhóŋó bekpəkó bret betay ne nsi epay, ke eyo chi yi ntá beyǎ bǎbhen?” <sup>10</sup> Yesu aghati bhə be, “Kə ka bo mánchókó amik.” Táko ayá nebhuɛt ére. Ékə bo bǎchókə amik. Babhakanem bǎbhák mbu nká etay. <sup>11</sup> Yesu asot ye bekpəkó bret bhə. Áchyé nókó bakak ntá Mandem, akore ntá bo abhen bǎchókó amik. Akə enyumót ne nsi. Yěntiki mmu anyié kpát ajwi. <sup>12</sup> Yěntiki mmu anyié nókó ení enén nékwáy yi, Yesu aghati bakoŋo bhi be, “Nyokotí ká mbwóptí ane áróbhé be yěnyih eke chon ti ndéndem.” <sup>13</sup> Mányókóti ye mbwópti ane bo mányié, bǎró. Ajwi bekay byo ne bepay. <sup>14</sup> Bo abhen bǎchi aré, bǎghó nókó erihí maknkay eyo, bǎrém be, “Tetep, né chi ndemekepinti Mandem ane ábhóŋó nyaka bétwə fá amik.”

<sup>15</sup> Yesu aghó be bo báyaŋ békem yi ne betan be mánkə yi Mfə, afa, akó njie, abhak aré aywinti.

*Yesu are kə amfányen*

*(Mt 14.22-33; Mk 6.45-52)*

<sup>16</sup> Békú bégháká nókó, bakoŋo Yesu basep, barək angəkə manyu, <sup>17</sup> bǎchwe amem áchwi bǎré pé nnyén beron Kapěnaum. Beti ménan bégə nyaka ené Yesu ábhíkí re temeri bhə. <sup>18</sup> Mbúep atanatan abho menu. Ekə betanti mpérényen eya anyén. <sup>19</sup> Bakoŋo bhi mánók mbu bəkilometa batay ne batandat. Bǎghó nókó ndũ yi ákə anyén átwò kekwoɛ ne bhə, bécháy békém bhə tontó. <sup>20</sup> Ke Yesu aghati bhə be, “Bǎké chay. Chi me!” <sup>21</sup> Báká ye be yi anchwe amem áchwí. Nəchwe yi áchwé, áchwí arək ateme angəkonyén, ndũ nəchyényen enen bó bǎrəŋ aré.

*Bo bǎré yáh Yesu*

<sup>22</sup> Néyí nókó, bo abhen bǎróbhé ebhényen ene Yesu ne bakoŋo bhi bǎfú aré, bǎtik be ndiere áchwí amət ke achí nyaka are, ne be Yesu abhíkí chwe amem áchwí wu andək ne baghəkó bhi. Bó bǎró nyaka yi bǎrók. <sup>23</sup> Éfákari be bachwi achak ane áfú Tibérias átwò kekwoɛ ndũ nebhuɛt ane bo mányié nyaka bret mpok Acha anan áchyé bakak ntá Mandem. <sup>24</sup> Bə bhə bǎghó nókó ye be Yesu ne bakoŋo bhi, bǎpét bapu aré, bə babhon bǎchwé amem bachwi yo, barək Kapěnaum ndu béyaŋ Yesu.

*Yesu chí nenyié enén néchyé nepém*

<sup>25</sup> Bǎgháká nókó ebhè manyu ene Yesu áróŋó ne bakoŋo bhi, bǎghó yi are, babhep yi be, “Nton, opə otwə wen ntiki mpok?” <sup>26</sup> Yesu akeme bhə be, “Tetētep, bǎpú yan me òti bǎghó berihí maknkay, ke òti bret ane mǎnyié bǎjwi. <sup>27</sup> Bǎké fyə ntí ndũ nenyié enen néchəŋti.

Fíé ká ntí chí ndǔ nenyíé enen nepu chǒŋti, nenyíé enen néchyè nepém enen nebhiki bhǒŋ ngwenti, enen Me Mmu mfú ntá Mandem nchí chye chǒŋ be. Ęti yǒ ke Etaya achye erih betǒŋ be yi ke átó me.”<sup>28</sup> Bǒ bábhép ye Yesu be, “Betik Mandem ebhen sébhǒŋó beku nókó chi yi?”<sup>29</sup> Yesu akeme bhǒ be, “Enyih ene Mandem áyàŋ mǎnkǔ chi be mǎnókó mmu ane yi átó.”<sup>30</sup> Ękǔ bárem ntá Yesu be, “Ntiki erih ókwàye ye beku bé séngó, sénoko wǒ? Chǒŋ ónkǔ yi ntá yese?”<sup>31</sup> Bǎchǐ mbi bhesé mányie nyaka mana mpok bákò amem baso. Enyu eyǒ ke básinjǐ amem Ekáti Mandem be, ‘Achye nyaka bhǒ nenyíé enen néfù amfay!’”<sup>32</sup> Yesu aghati bhǒ be, “Tetǔter, puyǔ Moses ke áchyé nyaka bachǐmbi bheka nenyíé enen néfù amfay. Etaya ke áchyè bhe nenyíé enen mbǒŋ enén néfù amfay.”<sup>33</sup> Nenyie Mandem chi mmu ane áfú amfay atwǒ, ne áchye nepém ntá bǒ mmik.”<sup>34</sup> Bárem ntá yi be, “Eta, chyǔ bhese nenyíé enǒ mpoknkem.”

<sup>35</sup> Yesu aghati bhǒ be, “Me ke nchí nenyíé enen néchyè nepém. Mmu ane átwǒ ntá ya apu pere ghok nsay ne mmu ane ásiki nti ne me, apú bhǒŋ ekwaká manyier wáwák.”<sup>36</sup> Ke ngátí bhe be yǔndu bǎghó me bábhíkí noko me.”<sup>37</sup> Yǔ nǒ, yǔntiki mmu ane Eta áchyé me, átwǒ ntá ya. Ne yǔ mmu apú twǒ ntá ya mǔmbók yi,<sup>38</sup> mbǒnyune mbíkí fú amfay ntwǒ fá amik beku enyih ene mǔyǎŋ. Ntwǒ beku chí enyih ene mmu ane átó me áyàŋ mǎnkǔ.”<sup>39</sup> Ne enyih ene mmu ane átó me áyàŋ nkǔ chi be nkérǒ yǔ mmu amǒt ane yi áchyé me áném, ke bé nkǔ yǔntiki mmu wap ámpetnsem ndǔ nepém ndǔ nywǒp enen ngwenti.”<sup>40</sup> Enyih ene Eta áyàŋ chí bé yǔ agha ane ághó Mǒywi, asiki nti ne yi, ámbǒŋ nepém enen nebhiki bhǒŋ ngwenti. Ne chǒŋ nkǔ yi ampetnsem ndǔ nepém ndǔ nywǒp enen ngwenti.”

<sup>41</sup> Bǒ Israel bábhó ye ménywinti Ęti Yesu, ndǔ yi árémé be, “Me ke nchí nenyíé enen néfù amfay.”<sup>42</sup> Báre rem be, “Pú Yesu mmǒ Joséf né? Pú sérinjǐ etayi ne máyi? Ękǒ ná ke yi arem be, ‘Mfu amfay ke nchí ntwǒ fá amik?’”<sup>43</sup> Yesu akeme be, “Dǒ ká nenywíntí eneká nǒ.”<sup>44</sup> Yǔ mmu apú kwáy bétwǒ ntá ya mbák Etaya mmu átó me abhíkí ya yi ntá ya. Ne mmu ane átwǒ ntá ya, chǒŋ nkǔ yi ampetnsem ndǔ nepém ndǔ nywǒp ngwenti.”<sup>45</sup> Echi amem basiŋǐ baremé kepǐnti be, ‘Chǒŋ Mandem ántǒŋ bó mankem.’ Yǔntiki mmu ane ághókó, ne aghók enyih ene Etaya árémé, átwǒ ntá ya.”<sup>46</sup> Mpu rem chi be mmu achi ane anar aghǒ Etaya. Mmu ane áfú ntá Mandem ke ánár ághó yi.”<sup>47</sup> Tetǔter, mmǔ ane anoko ábhǒŋ nepém enen nebhiki bhǒŋ ngwenti.”<sup>48</sup> Me ke nchí nenyíé enén néchyè nepém.”<sup>49</sup> Bachǐmbi bheka mányie nyaka mana amem baso, yǔ nǒ, bǒ mankem bágú.”<sup>50</sup> Ke né chi nenyíé enen néfù amfay, bé mmǔ ane ányíé nǒ áké gu.”<sup>51</sup> Me ke nchí nenyíé enen néchyè nepém enen néfù amfay. Mmu ane ányíé nenyíé enen, ábhák nepém mpoknkem. Nenyie enén mǔchye chǒŋ bé bǒ mmik mámbǒŋ nepém, chi nyamwǔét eya.”

<sup>52</sup> Enyih ene Yesu árémé ékú bǒ Israel bábhǒ bekem epúítí ne bati, mándeme nǒkǒ be, “Ná mmǔ-ne ákway bechye bhese nyamwǔét ayi be senyie?”<sup>53</sup> Yesu aghati bhǒ be, “Tetǔter, mbák bábhíkí nyie nyamwǔét Mmu ane áfú ntá Mandem, mǎnyú manǒŋ ami, bǎpú bhǒŋ nepém.”<sup>54</sup> Mmǔ ane ányíé nyamwǔét ya ne anyú manǒŋ ma, ábhǒŋ nepém enen nebhiki bhǒŋ ngwenti, ne chǒŋ nkǔ yi ampetnsem ndǔ nepém ndǔ nywǒp enen ngwenti.”<sup>55</sup> Nyamwǔét eya ke áchí mbǒŋ nenyíé menyie, ne manǒŋ ama ke áchí mbǒŋ mmém amen menyu.”<sup>56</sup> Mmu ane ányie nyamwǔét ya ne anyú manǒŋ ma, achi babhát ne me, ne me nkwǒ nchí babhat ne yi.”<sup>57</sup> Eta mmu achi nepém ke átó me, ne Ęti yi ke nchí nepém. Nkúbhé enyu eyǒ ke echi be, mmǔ ane ányie me ábhák nepém Ęti ya.”<sup>58</sup> Né chi nenyíé enén néfù amfay nǔtwǒ fá amik. Népu mbǒ enén bachǐmbi bheka mányie nyaka, bágú. Mmǔ ane ányíé nenyíé enen ábhǒŋ nepém enen nebhiki bhǒŋ ngwenti.”<sup>59</sup> Yesu arem barak ane mpok yi áchí amem ekeré nenikímǔetí ene etǒk Kapǔnaum átǒŋ bǒ.

Beyǎ bakoŋo Yesu báchen yi, bárǒ

<sup>60</sup> Bakoŋo Yesu bǎghókó nókó kepǐ eken yi árém, beyǎ bhap bǎré rem be, “Ané ndak atar acha, agha ákwáy beka wu?”<sup>61</sup> Yesu árinjǐ bé baghókó bhi mánywinti Ęti ndak ane. Abhép bǒ be, “Bati ábé bhe Ęti ndak ane ndémé?”<sup>62</sup> Mbák mǎngó ye Me Mmu mfú ntá Mandem ndu nchí petnsem amfay ndǔ nebhǔet ane mfú, bárem bé yi?”<sup>63</sup> Efǒŋó Mandem ke áchyè

nepém. Mmuet nkwa apu ku yenyiñ. Beya ebhen ngátí bhe bétwò ne Efójó Mandem ne béchye nepém. <sup>64</sup> Yě nò, mbòk yeka bábhíkí noko.” Yesu aríjì bo abhen bábhíkí noko yi te ndù nebhònet, ne aríjì mmu ane ábhójó beti yi. <sup>65</sup> Yesu arem ye be, “Èti yò ke ngátí bhé be mmu apú kway bétwò ntá ya mbák Èta abhíkí chyé yi mbi.”

<sup>66</sup> Nebho mpok yò, beyà bakojo bhi báya mmuet ansem, bó keperé kono yi. <sup>67</sup> Èkú Yesu abhép baghókó bhi bati byo ne apay be, “Ná ne bhe, bàròñ nkwo?” <sup>68</sup> Símun Píta akeme yi be, “Èta, ntá agha? Wò ke óbhójó beya ebhen béchye nepém enen nebhíkí bhòñ ngwenti. <sup>69</sup> Sénoko ne sériñi be wò ke óchí Mmu Nyájá ane Mandem átó.” <sup>70</sup> Yesu akeme bhó be, “Pú njap be bati byo ne apay? Yě nò, mmù yweka amòt abhòñ efójó ebúbà.” <sup>71</sup> Yesu àrèm nyaka nò èti Júda, mmò Símun Iskariot, mbònyune Júda, mmu amòt ndù nkwo baghókó bhi bati byo ne apay, abhòñ nyaka nkaysi beti yi.

## 7

*Yesu ne bǎmayi*

<sup>1</sup> Barak ane áfúéré nókó, Yesu are kò mbàñ ne mban, atú Gálili. Yi keyáñ beko atú Judéya mbònyune bo Judeya báyañ nyaka mbi béway yi. <sup>2</sup> Mpok yò, epà bo Israel ene bábhíñi be Epa Bétém \* érop kekwo. <sup>3</sup> Èku bǎmayi béréntá ntá yi be, “Fà fá, dók atú Judéya be bakojo bhe mángó menyiñi maknkay ebhen ókà. <sup>4</sup> Yě mmu apú ku menyiñi maknkay bhésé bhésé mbák àyañ bo mándíñi yi. Těndu ókà menyiñi maknkay, ku nókó bhò kponoroñ be mmik nkem ángó.” <sup>5</sup> Ke yě chi bǎmayi kenoko yí. <sup>6</sup> Yesu arem ntá yap be, “Mpok aya ábhíkí re kway, ke ntá yeka yěntíki mpok akway. <sup>7</sup> Bò mmik bápú kwáy bepap be. Bápap me mbònyune nchí rem be menyiñ ebhen bó bákà beber. <sup>8</sup> Bě babhòñ mándók ndù epa. Mpu ròñ. Mpok aya abhíkí re kwáy.” <sup>9</sup> Yesu árém nó, aròp atú Gálili.

*Yesu yi be menyiñ ebhen yi átòñ bífú chi amfay*

<sup>10</sup> Ené bǎmayi mánán báro, bárojó Yerúsalem ndù epa eyò, Yesu aròk aré nkwo. Ke aròk chi bhésé bhésé, keròñ kponoroñ. <sup>11</sup> Bòbati bo Judeya béré yan yi aré mándeme nòkò be, “Yi achi fá?” <sup>12</sup> Bo béré rem beyà menyiñ èti yi. Mbòk mándeme nòkò be, “Yí achi erítí mmu.” Báchák be, “Nsé, àrwò bho be máném ebhi!” <sup>13</sup> Yě nò, yě mmu amòt kerem enyiñ kponóróñ èti yi, mbònyune báchàñ nyaka bòbati bhap.

<sup>14</sup> Ègháká nókó nenti epa, Yesu aròk amem ekerákap Mandem abho betòñ bo Eyòñ Mandem. <sup>15</sup> Bòbati bo Judeya bábhák maknkay ndù menyiñ ebhen yi átòñ mándeme nòkò be, “Ná mmù-ne aré riñi enyiñ enyu ene, ené yi ábhíkí ghòk ekáti?” <sup>16</sup> Yesu akeme bhò be, “Menyiñ ebhen mětòñ bébhíkí fu ntá ya. Bífú chi ntá mmu ane átó me. <sup>17</sup> Yě agha ane ábhójó nti beku enyiñ ene Mandem áyañ, àriñi be menyiñ ebhen mětòñ bífú chi ntá Mandem ne be puyé membòñ ke ntí betòñ bhò. <sup>18</sup> Mmu ane árèm menyiñ ndù betòñ ebhi, àyañ kenókó eki yimbòñ. Mmu ane áyañ bo mánchyé kenókó chi ntá mmu ane átó yi, achí mmù tetep, bapu apú ne yi. <sup>19</sup> Moses achyé nyaka bhe bebhé, pú nó? Yě nó, yě mmu yweka apú bhàré bhò. Ndaká yí báyañ beway me?” <sup>20</sup> Beyà bo abhen báchí are bákéme yi be, “Efójó ebúbà ésòñori wò! Agha áyañ beway wò?” <sup>21</sup> Yesu akeme bhò be, “Nku eriñi maknkay émòt manyu áchok bhe. <sup>22</sup> Moses aghátí nyaka bhe be mǎnsyébhé nókó bǎbheka. Yě nò, ebhé yò ebhíkí fu nyaka ntá Moses. Éfú chí ntá bachímbi abheka. Ne bàsièp mmu ndù nywòbhé neywémuet. <sup>23</sup> Bě bàsièp bo ndù nywòp neywémuet be bákè kwen ebhé Moses. Bábenti ne me mbònyuné nku mmù neme átáñ ndù nywòbhé neywémuet? <sup>24</sup> Báké kpót manyé mmu bekojo menyiñ ebhen bǎghó yi ákà. Bǎbhòñ bekpót manyé sayri bekojo tetep Mandem.”

*Bo bare bhép mbák Yesu ke áchí Mpeme*

\* 7:2 Epa Bétém: Chi epà ene bo Israel mánýie ndù bétik mpok ane báchòkò nyaka chi ndu bétém, mpok báfú Íjip bákò beròñ Kanà.

<sup>25</sup> Mbək bo Yerusalem b́aré rəm ye be, “Pú mmũ ré báyaŋ beway ne? <sup>26</sup> Achí fá árem kepi kponoroŋ, ne bábhíkí rəm yěnyiyi ntá yi. Ékway bebhak be böbati báriŋi be yí chí Mpepe Mandem afyé nyaka bariep be áto? <sup>27</sup> Ke sériŋi ebhak ene mmũ-ne áfú. Mpok Mpepe Mandem afyé nyaka bariep be áto átwó, yě mmu apú riŋi nebhuet ane yi áfú.” <sup>28</sup> Ékú, ndu Yesu átəŋ bho amem ekerákap Mandem, arem ne eyəŋ etaŋataŋ be, “Báriŋi me, ne báriŋi ebhak ene mfú? Mbíkí twə ndũ betəŋ ebha. Mmũ ane áto me achí mmũ tetep. Bábhíkí riŋi yi. <sup>29</sup> Ndiŋí yi, mbənyune mfú chí ntá yi, ne yi ke áto me.”

<sup>30</sup> Enyiyi Yesu árémé ékú b́aré yaŋ bekem yi, ke yě mmu abhíkí tək yi awə amuet, mbənyune mpok ayi abhíkí re kway nyaka. <sup>31</sup> Beyă bo mánoko yi, mándeme nəkə be, “Mbák Mpepe Mandem afyé nyaka bariep be áto ántwó, chəŋ anku menyiyi maknkay ebhen béchá ebhen mmũ-ne ákú?”

#### *Bátó bo be mánkém Yesu*

<sup>32</sup> Bönkwo F́arisi bághókó nókó ndũ bö eka yo b́arəm beyă menyiyi éti Yesu, b́achem ne böbati bachiákap, bátó babhabherí abhen ekerákap be mankem yi. <sup>33</sup> Yesu arem ye ntá yap be, “Mbəŋ bépet bebhak ne bhe ndũ mómbiyi mpok ke ndók ntá mmu ane áto me. <sup>34</sup> Chəŋ mǎnjan me, ke bǎpú ghə me. Nebhuet ane mérəŋ bǎpú kwáy bétwə aré.” <sup>35</sup> Bo Israel bábhó berem ne bati be, “Ati b́erəŋ fá, ené sépú kway chəŋ begħə yi? Ati berəŋ chi etókó mankə ené bö bhese bátáká b́arəŋó aré ke? Áyaŋ berəŋ bétəŋ bo abhen bǎpú bo Israel aré ke? <sup>36</sup> Yi be ‘Chəŋ sénjáj yi, ke sepu ghə, ne bé nebhuet ane yi árəŋ, sépú kway berəŋ are. Nó be yi?’ ”

#### *Manyi ep amen áchyè nepém*

<sup>37</sup> Égháká nókó nywəbhé ngwenti epa, nó chi, nywəp negho enen epă eyə, Yesu afate arem ne eyəŋ etaŋataŋ be, “Mmũ ane manyi ep ákwak yi, ántwó ntá ya. † <sup>38</sup> Échí nkúbhé mbə enyu básíŋi amem Ekáti Mandem be, ‘Mmũ ane anókó me, manyi ep amen áchyè nepém áfu yi anti ansep nəkə mbə nyén.’ ” <sup>39</sup> Yesu árem nyaka nə éti Efóŋó Bedyere ené bábhəŋó bechye ntá bo abhen mánoko yi. Bábhíkí re chye nyaka Efóŋó Bedyere ntá bo abhen mánoko mbənyune Mandem ábhíkí re sət nyaka Yesu amfay, ánychyé yi kenókó.

#### *Bétáká b́ekwén nénti beyă bho éti Yesu*

<sup>40</sup> Bo bághókó nókó beyəŋ ebhén Yesu árémé, mbək bo b́abho berem be, “Né, chí ndemekepinti Mandem ane ábhəŋó nyaka bétwə.” <sup>41</sup> B́achák be, “Chi Mpepe Mandem afyé nyaka bariep be áto.” Ke abhénéfú b́arəm be, “Yi abhəŋ befú chi atú Gálili ke? <sup>42</sup> Pú básiyi amem ekáti be, Mpepe Mandem afyé nyaka bariep be áto chi ebhárémə Mfə Debhit ne abhəŋ befú chi Bétlehem, etək nebhə Mfə Debhit?” <sup>43</sup> Ékú ákóré ne betaka bekwen nenti nap éti Yesu. <sup>44</sup> Mbək ayap báyaŋ nyaka bekem yi ke yě mmu ketək yi awə amuet.

#### *Böbati bo Israel keka ne Yesu*

<sup>45</sup> Babhabheri abhen ekerákap Mandem b́apét ye nsem ntá böbati bachiákap ne bönkwo F́arisi. Böbati bábhép bhó be, “Ndaká yí bábhíkí twə ne yi?” <sup>46</sup> Babhabheri ekerákap b́akéme bhə be, “Yě mmu abhíkí re rəm menyũ menyiyi ebhen mmũ wu árəm!” <sup>47</sup> Bönkwo F́arisi b́akéme bhə be, “Arwə be nkwo b́agúré ebhi? <sup>48</sup> B́agħə yě münti etək amət anókó yi? B́agħə yě münkwo F́arisi anókó yi? <sup>49</sup> Ndiere ndéndemebhə abhen, bábhíkí riŋi bebhé Moses ke mánoko yi. Ntá Mandem, bə mankem b́abep!” <sup>50</sup> Nikódéməs, mmũ wap amət ane ánánj árəŋó nyaka ntá Yesu abhəp bhə be, <sup>51</sup> “Ebhé eyese éká be mánchyé mmu ntemsi ené bábhíkí re taŋ yi, mándiŋi sayri sayri enyiyi ené yi áku?” <sup>52</sup> B́akéme yi be, “Wə nkwo

† <sup>7:37</sup> Mpok epă yo, bo Israel b́atik nəkə nyaka ndu Mandem áchyé bhə manyi ep amen áfú chi ndũ setárébhé, mpok b́akə amem baso.

ǒchí mmũ Gálili? Yíñí Ekáti Mandem, chǒñ ǒngó bé yě ndemekerǐnti amǒt apú kway befú atú Gálili.”<sup>53</sup> Yěntiki mmu áró ye, agure eket eyi. †

## 8

*Ngǒré ane bákémé ndũ ákwèn berwǒp*

<sup>1</sup> Yesu arǒk amfay Njie Menǒk Ólif. <sup>2</sup> Néyí nókó, apetnsem ekerákap Mandem bëti bëti. Bǒ mankem bǎrók ntá yi. Achǒkǒ amik, abho betǒñ bhǒ Eyǒñ Mandem. <sup>3</sup> Batǒñ-ebhé Mandem ne bǒnkwǒ Fárisi báyá ngǒré ane bákémé ndũ akwèn berwǒp, bǎtwǒ ne yi, báterp besí bǒ mankem. <sup>4</sup> Bǎrém ntá Yesu be, “Ntǒñ, bákém ngǒré ndu ákwèn berwǒp. <sup>5</sup> Ekáti bebhé Moses éghàti bhese be bǎbhǒñ bétém̄ti enyũ ngǒré ne ne batay mángwáy. ǒrem bé yí?” <sup>6</sup> Bǎrém nǒ ndu memǒ yi be mámbǒñ mbi bebhat ndak yi amǔet. Yesu atep ntí amik, ansíñi nǒkǒ enyíñ amik ne senǒñ awǒ. <sup>7</sup> Ndu bǎrǒñ ambi berem be yi ányché bhǒ eyǒñ, anyabhe mmǔet téé, aghati bhǒ be, “Mmũ yweka ane ábhíkí re kǔ bebú ánjámbi ámbwǒp ntay antem yi.” <sup>8</sup> Apet atep ntí amik ánsíñí nókó enyíñ amik ne senǒñ awǒ. <sup>9</sup> Bǒ bhǒ bǎghókó nókó enyíñ ene Yesu áréme, bǎbhǒ berǒ amǒt amǒt, bebhǒ ne baseansi. Yesu arǒp aywǐnti ne ngǒré wu aré téé, besí bhi. <sup>10</sup> Yesu ayǒñ amík arem ntá yi be, “Mma, bǒ bǎchí fá? Yě mmu abhíkí rem be mángwáy wǒ?” <sup>11</sup> Akeme Yesu be, “Eta, yě amǒt.” Yesu arem be, “Me nkǒwǒ mbíkí rem be mángwáy wǒ. Dók, ke óké perǐ kǔ bebú”.

*Yesu chí Erǒñó mmik*

<sup>12</sup> Yesu apet abho béghàti bhǒ menyíñ. Arem be, “Nchí erǒñó ene échyè nepém. Mmu ane ábháré mmǔet ne me, ábhǒñ bediéré ebhen békũ bo mámbǒñ nepém, ne apú kǒ amem ejuri.” \* <sup>13</sup> Bǒnkwǒ Fárisi bárem ye ntá yi be, “Wǒ mbǒñ ǒrèm ěti mmǔet ye. Enyíñ ené ǒrèm puyě ndak.” <sup>14</sup> Yesu akeme bhǒ be, “Yě émbak be nchí rem chí ěti mmǔet eya, enyíñ ené mérèm chí mbǒñ ndak, mbǒnyune ndíñí ebhak ené mfú ne ebhak ené mérǒñ. Ke bǎbhíkí ríñi ebhak ené mfú ne ebhak ane mǐrǒñ. <sup>15</sup> Bǎyíñi bhǒ chí ne amík ke mámkpǒt manyé yap. Membǒñ mpú kpót manyé mmu. <sup>16</sup> Yě émbak chí bé métǎñ bhǒ, enyu ené métǎñ échí erírí mbǒnyune puyě me awánti ke nchí tan bo. Me ne mmu ane áto me ke sérèm enyũ mmu áchí. <sup>17</sup> Básiñ ndũ ekáti bebhé eyeka be, batísie bati apay mándem enyíñ émǒt, nǒ chí enyíñ ene bó bǎrémé échí tetep. <sup>18</sup> Membǒñ nchí te ntísie bé enyíñ ene mérèm chí mbǒñ ndak, ne Etaya mmu áto me àtè me ntísie nkǒwǒ be enyíñ ene mǐrèm echi tetep.” <sup>19</sup> Bǎbhép ye yi be, “Etaye achí fá?” Yesu akeme bhǒ be, “Bǎbhíkí ríñi me, ne yě Etaya, bǎbhíkí ríñi. Mbǒ bǎríñí me, mbǒ bǎríñi Etaya nkǒwǒ.” <sup>20</sup> Mpok Yesu átoñ bhǒ amem ekerákap Mandem ke yi áréme beyǒñ ebhen. Achí nyaka kékǒwǒt ne bekwǒbhe akap. Yě mmu ketǒk yí mbǒnyune mpok yi abhíkí re kway nyaka.

*Enyíñ Yesu áréme ěti ebhak ene yi áfú*

<sup>21</sup> Yesu apet aghati bhǒ be, “Nchí rǒ bhe, bérǒñ. Nnǎñ ndók, chǒñ mǎñjan me. Ke bǎgu chǒñ ndũ bebú ebheka. Bǎpú kwáy bétwǒ ebhak ene mérǒñ.” <sup>22</sup> Bo Israel bǎbhǒ ye berem be, “Yí be ‘Nebhǔet ane mǐrǒñ, bǎpú kwáy bétwǒ are,’ áyan beway mmǔet ke?” <sup>23</sup> Yesu aghati bhǒ be, “Bǎchí bǒ mmik. Mfu chí amfay. Bǎchí bǒ mmik ne, mpú mmũ mmik ne. <sup>24</sup> ěti yǒ ke ngáti be bé chǒñ mǎngú ndũ bebú ebheka. Chǒñ mǎngú ndũ bebú ebheka mbák bǎbhíkí noko bé nchí mmu ane nchí.” <sup>25</sup> Bǎbhép yi be, “Wǒ ǒchí agha?” Yesu ákeme bhǒ be, “Nchí mmu ane ngáti bhe te nebǒñet be nchí. <sup>26</sup> Mbǒñ beyǎ bebéptí menyíñ ebhen mǐkwáy berem ěti yeke ne nsǒt betan be. Ke mpú kǔ nǒ, mbǒnyune mmu ane áto me ábhǔere bariǐp ami, ne ndiere menyíñ ebhen yi ághàti me ke nchí ghati bǒ mmik.” <sup>27</sup> Ene Yesu árèm nǒ, bó kejwimem bé yi árèm chí ěti eta. <sup>28</sup> Ékú Yesu aghati ye bhǒ be, “Mǎñjan

† 7:53 Ndu eyǒñó Grik, ndǒñ 53 ne ané (Jn 8.1) achem ndu amǒt. ěti yǒ ke TEV (Today's English Version) afyé barǒñ eyǒ apay ndu (Jn 8.1). \* 8:12 Yesu áyǎñ nyaka bo mándíñi be yí achi erǒñó ene ékũ bo mándíñi tetep ane Mandem áyǎñ bǒ mandíñi.

mǎnjoŋ Me Mmu mfú ntá Mandem amfay, chəŋ mǎndiŋi bé nchí mmu ane nchí, ne bé mpú kə yěnyiy ndü betaŋ ebha. Nchí rem chí enyiy ene Eta ághátí me ndém. <sup>29</sup> Ne yí mmú átó me, achi ne me. Abhíkí rə me mbak awanti mbənyune mékù chi menyiy ebhen yi ákóŋó.” <sup>30</sup> Beyǎ bó abhen bághókó beyəŋ ebhen, mánóko yi.

#### *Yesu ne Ábraham*

<sup>31</sup> Yesu arem ye ntá bo Israel abhen mánóko yi be, “Bǎchí bakoŋo bha tetep mbák mǎndók ambi bekoŋo beyəŋ ebha, <sup>32</sup> ne chəŋ mǎndiŋi tetep ane Mandem, ne tetep wu amfere be ndü kesem.” <sup>33</sup> Bákéme yi be, “Séchí bebhárébhə Ábraham, ne yě mpok apú ane séchí basem ntá mmu. Ndaká yí órəm be chəŋ sémfú ndü kesem?”

<sup>34</sup> Yesu akeme bhə be, “Tetēter, yěntiki mmu ane ákù bebug, achi nsemé-bebug. <sup>35</sup> Nsem apú bhak ndü nneréket mpoknkem. Mmǎ nneréket ke ábhák are mpoknkem. <sup>36</sup> Mbák ye mbəŋ mmó amfere be ndü kesem, chəŋ mǎmbak ngǎngəŋ tetep. <sup>37</sup> Ndíŋí bé bǎchí bebhárébhə Ábraham. Yě nó, bǎyəŋ mbi beway me mbənyune eyəŋ eya épú chwe amem bati ye. <sup>38</sup> Nchí ghati bhe chí menyiy ebhen ngó ntá Etaya, ke bǎkù chí menyiy ebhen etayeka ághátí bhe.” <sup>39</sup> Bághátí Yesu be, “Etayese chi Ábraham.” Yesu arem be, “Mbə bǎchí bə Ábraham tetep, mbú bǎkù menyiy mbə Ábraham ákù nyaka. <sup>40</sup> Ke bǎyən mbi beway me, me mmu ngátí bhe tetep ane ngókó ntá Mandem. Ábraham apú kə nyaka nə. <sup>41</sup> Bǎkù menyiy mbə etayeka.” Bághátí yi be, “Mandem ke achi etayese, sépú bə-enəŋ.” <sup>42</sup> Yesu aghati bhə be, “Mbə Mandem achi etayeka, mbə bǎkəŋ me, mbənyune mfú chí ntá Mandem. Mbíkí twó chí ndü mməet ya, yi ke átó me. <sup>43</sup> Ndaká yí bǎpú jwimem ndü menyiy ebhen mérəm? Chi mbənyune bǎbhíkí bhəŋ nti beghok beyəŋ ebha. <sup>44</sup> Bə bǎchi bə etayeka Satan, ne bǎkəŋ beka chi menyiy ebhen etayeka áyən mǎnkə. Achi ngwayti bhə te nebħonet. Abhíkí kəŋ tetep Mandem mbənyune tetep apu ne yi. Mpok yi ásə nsé, ákù chí enyiy ene ékó ndəŋ ámət ne epiy eyi, mbənyune achi nsəŋse, ne nsé enkem éfú chí ntá yi. <sup>45</sup> Ke tǎndu mǎghàti bhe chí tetep Mandem, bǎpú noko enyiy ene mǎrəm. <sup>46</sup> Ntiki mmú ákwəy betəŋ be nkə bebug? Mǎrəm chi tetep, ndaká yí bǎpú noko me? <sup>47</sup> Mmu ane Mandem áchí etayi, ákəŋ beghok eyəŋ eyi. Ntí ane bǎbhíkí kəŋ beghok Eyəŋ Mandem achi be bǎpú bəbhi.”

#### *Yesu achá Ábraham*

<sup>48</sup> Bəbati bo Israel bákéme yi be, “Sébhíkí kə nefwəp berem be əchí mmu Samária ne bé efóŋó ebúbug ésdəŋori wə?” <sup>49</sup> Yesu akeme be, “Mbíkí bhəŋ efóŋó ebúbug. Mǎchye Etaya kenókó, ke bǎchəŋti nnyén ena. <sup>50</sup> Mbíkí bhəere nti bé bo mánchyé me kenókó. Ke mmú achi ane áyən bé bo mánchyé me kenókó, ne yí ke ákwəy berem enyü menyiy bébhəŋó bébhak. <sup>51</sup> Tetēter, mmu ane ábhəre eyəŋ eya, apú gú wáwák.” <sup>52</sup> Bo Israel bhə bárem be, “Békóŋo beyəŋ ebhe, séghə néne be əbhəŋ efóŋó ebúbug. Ábraham agü nyaka, baremé kepinti Mandem mankem bágú nkwo, ke wə, őrəm be, ‘Mbák mmu ámbúré beyəŋ ebha apú gú wáwák.’ <sup>53</sup> Wə, əchá etayese Ábraham mmu ágú nyaka? Baremé kepinti Mandem nkwo bágú nyaka! ősdət mməet ye mbə agha?” <sup>54</sup> Yesu akeme bhə be, “Mbák mǎchye mməét eya kenókó, nó kenókó eka kəpú yěnyiy. Etaya ke áchye me kenókó, ne nkúbhé yi ke bǎrəm be achi Mandem ayweka. <sup>55</sup> Ke yěndu bǎrəm be yi achi Mandem ayweka, bǎbhíkí riŋi yi, me ke ndíŋí yi. Mbə ndem bé mbíkí riŋi yi, mbə nchí se chi nse mbə bəka. Ndíŋí yi ne nchí bhəere eyəŋ eyi. <sup>56</sup> Chi-mbi yweka Ábraham, əndəŋ nyaka ne maŋák béghə nywəp netwə ena. Aghó nó, nti néri yi amem.” <sup>57</sup> Bəbati bo Israel bhə bárem ye ntá yi be, “Əbhíkí re ghaka yě mamié besa bepəy nsem byo, əbhé ənǎŋ əghə Abraham-ə?” <sup>58</sup> Yesu aghati bhə be, “Tetēter, Ábraham ápére bhák, Me Nchí.” † <sup>59</sup> Ékə bábho bebwəpti batay betemti yi ne yó mángwáy, ke Yesu abhese, te áfú amem ekerákap Mandem.

† 8:58 ME Nchí: Chí nnyén enen Mandem, nkúbhé mbə enyü yi ághátí nyaka Moses (Esədəs 3.14).

## 9

*Yesu akɔ* nnémámik aghó mban

<sup>1</sup> Ené Yesu áfuèt árɔŋ, aghó mmú ane achi nnémámik te ndũ nebhe eni. <sup>2</sup> Bakorjo bhi bábhép yi be, “Ntɔŋ, bebú agha beku amík mmũ ne ánémé? Ebhi yímbɔŋ, ke ebhen chi ne nno?”

<sup>3</sup> Yesu akeme bhɔ be, “Puyě chi bé mmũ-ne akɔ bebú, ne puyě chí be etayi ne máyi baku bebú. Amík aneme yi chi be eyɔ ékwak bo mángɔ enyũ enyinjí maknkay ene Mandem aywinti ákway beku. <sup>4</sup> Sébhɔŋ beku betik ebhen mmu ane átó me ndũ mpok ane beti bébhíkí re twɔ. Beti bétwɔ, ne ménánj méntwó, yě mmu apú pere kway beku betik. <sup>5</sup> Mpoknkem ane nchí fá amík, nchí erɔŋó ntá bõ mmik.”

<sup>6</sup> Árémé nókó nɔ, apá batié amík, anywɔbheri ntɔp ne senɔŋ awɔ ndũ nebhuet ane yi apá batié, asɔt ntɔp wu achɔri yi amík <sup>7</sup> aghati yi be, “Dók ndũ ɛntíŋnyén Sílom, sɔ besí aré.” Sílom chi “Bátó”. Mmu wu arɔk, aso besí are ne mpok ápètnsem are ghó mban. <sup>8</sup> Bakokosi bhi ne bõ mankem abhen bárínj nyaka yi mbo nniŋj menínj, bábhɔ berem be, “Pú mmú nyaka áchɔkɔ aninj nɔkɔ menínj ne?” <sup>9</sup> Mbɔk bho béré rem be, “Chí yi.” Báchák be, “Áe, ke achí mbo yi,” ke yímbɔŋ arem be, “Chí me.” <sup>10</sup> Bábhép yi be, “Éfákári ná ke ɔbho beghɔ mban?” <sup>11</sup> Akeme bhɔ be, “Mmu ane áká nnyén be Yesu ke ányóbhéri ntɔp, asɔt, achɔri me amík, arem be ndók ndũ ɛntíŋnyén Sílom nsó besí are. Ndɔk aré nso besí, mbo beghɔ mban.” <sup>12</sup> Bábhép yi be, “Mmũ-ré achí fá?” Akeme bhɔ be, “Mbíkí riŋi.”

*Báre bher* enyu éfákári ke nnémámik abho beghɔ mban

<sup>13</sup> Básɔt nnémámik ane Yesu ákú yi ághɔ mban bárók ntá bõnkwo Fárisi. <sup>14</sup> Ndũ nywɔbhé neywěmuet bo Israel ke Yesu ányóbhéri nyaka ntɔp awati yi amík, amík anene yi. <sup>15</sup> Bõnkwo Fárisi bápɛt bábhép yi enyu éfákari ke yi ághɔ mban. Aghati bhɔ be, “Awátí ntɔp me amík, nsó nókó besí, mbo beghɔ mban.” <sup>16</sup> Mbɔk bõnkwo Fárisi bhɔ bárem be, “Mmũ ane akɔ enyinj ene abhíkí fú chi ntá Mandem mbɔnyune apú noko nywɔbhé neywěmuet enese.” Ke bachak béré rem be, “Ná mmu bebú ákway beku menyũ menyinjí maknkay ebhen?” Akɔre akwen nenti enap. <sup>17</sup> Bõnkwo Fárisi bápɛt bábhép nnémámik ane Yesu ákú yi ághɔ mban be, “Wɔ bé mmu wu ke ákú óghɔ mban, ɔkáysí be yi achi agha?” Akeme bhɔ be, “Chí ndemekepinti Mandem.”

<sup>18</sup> Bõbati bo Israel kenókó be amík anan aneme nyaka yi ke apɛt abho beghɔ mban, kpatɛ mpok bábhínj máyi ne etayi, <sup>19</sup> bábhép bhɔ be, “Mmɔ yweka ne, bárèm bé amík aneme yi tẽndu nebhe eni? Éfakari ná ke yi ághɔ mban néne?” <sup>20</sup> Nnɔ ne chi bákeme be, “Sérínj bé ne chi mmó ywese, ne bé amík aneme yi tẽndu nebhe eni. <sup>21</sup> Ke sébhíkí riŋi enyu éfákári ke yi ághɔ mban néne. Ne sébhíkí riŋi mmũ ane anene yi amík. Bép ká yi. Apú chí mandú mmó. Chɔŋ yímbɔŋ angati bhe.” <sup>22</sup> Chi ne nno bákéme enyu eyɔ mbɔnyune báchàŋ nyaka bõbati bo Israel ne ntí be báká nyaka eyɔŋ émɔt be mbák mmu ándem be Yesu chi Mpeme Mandem afyé nyaka bariɛp be átò, bábòk yi ndũ ekeré nenikímuetí eyap. <sup>23</sup> Ekɔ ye chi ne nno bárem chi be, “Ápú mandú mmó. Bép ká yímbɔŋ angati bhe.”

<sup>24</sup> Ndɔŋ ené éjwí epay, bábhínj nnémámik ane Yesu ákú yi ághɔ mban, baghati yi be, “Dem tetɛp aywe besí Mandem. Sérínj be mmũ ane órèm nɔ be anéné wɔ amík chi mmũ bebú.” <sup>25</sup> Akeme bhɔ be, “Ke chí mmũ bebú ke puyě mmũ bebú-a, mbíkí riŋi. Ené ndínj chi be nchí nyaka nnémámik, ke néne nchí ghɔ mban.” <sup>26</sup> Bábhép yi be, “Ákú yi ntá ye? Ná yi ákú ke ɔghɔ mban?” <sup>27</sup> Akeme bhɔ be, “Nnánj ngátí bhe, ke bábhíkí noko, ndaká yí bápɛt bábhép me? Bě nkwo báyaŋ bebhak bakorjo bhi?” <sup>28</sup> Bábhó besɔkɔti yi mándeme nɔkɔ be, “Wɔ ke óchí nkorjo ywi, bese séchí chí bakorjo Moses. <sup>29</sup> Sérínj bé Mandem arem nyaka kepí ne Moses, ke mmũ-ne, sébhíkí riŋi ebhak ene yi áfú.” <sup>30</sup> Akeme bhɔ be, “Echí me nepɔp tontó be bábhíkí riŋi ebhak ene yi áfú, yẽndu yi anéné me amík! <sup>31</sup> Sérínj be

Mandem apu ghok bǝ bebug. Āghok chi mmu ane achyè yi kenókó, ankɛ nɔkɔ menyij ebhen yi Mandem áyàn. <sup>32</sup> Tǝ mmik ábhó, sébhíkí re ghók be mmu akɛ amík ánéné mmu ane bábhé yi amík néménémé. <sup>33</sup> Mbɔ mmũ ne abhíkí fú chi ntá Mandem, mbɛ abhiki kway békɛ ene enyij.” <sup>34</sup> Bákéme yi be, “Kwáé, wɔ mmu bábhé ndũ bebug, óyàn betɔj bhesé?” Bapuri yí bátén nefí be ámfú eket nenikímɛet eyap.

*Bo abhen* bábhíkí noko, bachi manémámik

<sup>35</sup> Yesu aghók bé bábók mmu ane yi ákú amík ánéné baten nefí. Abho beyan yi. Āghó nɔkɔ yi, abhép yi be, “ǝnókó Mmu ane áfú ntá Mandem?” <sup>36</sup> Yi akeme Yesu be, “Eta, mmu wu chi agha? Ghati me, be nnókó yi.” <sup>37</sup> Yesu aghati yi be, “ǝnánj ɔghǝ yi, ne yí ke árèm kepi ne wɔ néne.” <sup>38</sup> Mmũ wu arem be, “Acha, nnókó.” Akwén Yesu bekak, abho béchye yi kenókó. <sup>39</sup> Yesu arem be, “Ntwɔ fá amík be mámkpót manyé bho. Ntwɔ bé bo abhen bachi amík néménémé mangɔ mban, ne bé amík ánémé abhen bághò mban.” <sup>40</sup> Mbok bǝnkwo Fárisi abhen bachi nyaka kekɔt bághókó nókó enyij ene yi árémé, bábhép yi be, “ǝrèm nɔ chi be bese nkwo séchí amík néménémé ke?” <sup>41</sup> Yesu akeme bhɔ be, “Mbɔ bǝchí amík néménémé mbú bebug bépú ne bhe. Ke tǝndu bǝrèm be bághò mban, bebug ebheka berɔp ne bhe.”

## 10

*Yesu atém* nekay ěti mbabheri bághǝjǝmén ane tetep

<sup>1</sup> Yesu arem be, “Tetǝtep, mmũ ane ápú fɛét ndũ nnyũbha ánwhe ndũ nkwo bághǝjǝmén, ke áko chí ebhak échák anwhe amem, chí ngép. Mbák épú nɔ, chí ngébhé ntantaɔ. <sup>2</sup> Ke ane áfɛét ndũ nyũbhá, chí mbabheri bághǝjǝmén. <sup>3</sup> Mbabheri nnyũbha, ánnene nyũbhá ntá yi. Bághǝjǝmén áriɔi eyɔɔ eyi. Ābhiɔi yó ndũ manyén ayap, ansot yó amfu ne yɔ. <sup>4</sup> Ne ánánj ántén yó ankem nefí, árój ambi, yó ánkɔjɔ nɔkɔ ansem, mbɔnyune áriɔi eyɔɔ eyi. <sup>5</sup> Ápú kɔjɔ kenkǝ mmu. Ābɛ yi bɛe, mbɔnyune ábhíkí riɔi eyɔɔ eyi.” <sup>6</sup> Yesu atém bo Israel nekay enen, ke bó kejwimem ndũ ntí nekay.

*Yesu ke* áchi Erítí Mbabheri bághǝjǝmén

<sup>7</sup> Ekɛ, Yesu apet aghati bhɔ be, “Tetǝtep, me ke nchí nyũbhá bághǝjǝmén. <sup>8</sup> Bǝ mankem abhen bayambi bátwɔ ke mǝtwɔ, chí baghép ne baghép batan batan. Baghǝjǝmén ábhíkí ghók bhɔ. <sup>9</sup> Me ke nchí mbinywɔp. Mmu ane áfɛét ntá ya ke anwhe, enyij épú tɔk yi. Achwè, amfú mbɔ enyũ yi ákǝjǝ, ambǝj yǝntiki enyij ene yi áyàn. <sup>10</sup> Ngép átwɔ chí béghep aghép, béwáy, ne béchǝjti. Ntwɔ bé bo mámbǝj nepém ne bé mámbǝj nɔ nénjwí pɔot ne áfók ankem.

<sup>11</sup> “Me ke nchí erítí mbabheri bághǝjǝmén. Erítí mbabheri bághǝjǝmén achyè nepém eni ěti bághǝjǝmén ayi. <sup>12</sup> Mmũ ane básóré ndũ betik be ámbábhéri nókó bághǝjǝmén ené yi ápú mbabheri bághǝjǝmén ne yɔ apu ayi, ághɔ nkwo ndu átwɔ andɔ bághǝjǝmén ambɛé, nkwo ankém mbok, ne antak achak. <sup>13</sup> Ābɛ mbɔnyune achí chí mǝbetik, ne ápú fyé ntí ne bághǝjǝmén. <sup>14</sup> Mme ke nchí erítí Mbabheri bághǝjǝmén. Ndíɔi bághǝjǝmén aya, ne bághǝjǝmén aya áriɔi me, <sup>15</sup> nkúbhé mbɔ enyũ Etaya áriɔi me, me ndíɔi Etaya. Ne nchí chye nepém ene ěti bághǝjǝmén. <sup>16</sup> Mbǝj bághǝjǝmén áchák ané ápú ndũ nkwo bághǝjǝmén ane. Mbɔj bésot yó nkwo, ntwɔ ne yɔ, bé ánwém mmɛet ne anéfú. Chɔj ánkɔjɔ eyɔɔ eya. Enkɛ yó ankem ámbak ndũ nkwo ámwɔ ané ábhǝjǝ mbabheri bághǝjǝmén amot. <sup>17</sup> Etaya akɔj me mbɔnyune nchí chye nepém ena be mpet mbɔj nɔ. <sup>18</sup> Yǝ mmu apú ane ásɔt nepém ena ntá ya. Membǝj ke nchí chye nepém ena. Mbǝj betan béchye nɔ, ne mbǝj betan bépét bebhɔj nɔ. Ene, chí enyij ené Etaya ághátí me nkɛ.”

<sup>19</sup> Beyɔj ebhen békɛ ákɔre apet ákwén nenti bo Israel. <sup>20</sup> Beyǝ bhap béré rem be, “Efójó ebúbɛ ésdǝjɔri yi! Ābhokori! Ndaká yí báté, bághòk enyij yi árèm?” <sup>21</sup> Ke báchák béré rem chi be, “Puyǝ menyij ebhen mmu ane efójó ebúbɛ ésdǝjɔri yi akwáy berem ne. Efójó ebúbɛ ékwáy békɛ nnémámík ángó mban-á?”



*Bo Israel bábyak Yesu*

<sup>22</sup> Mpok aghaka ane bo Israel mányie epa ene bátik ndu máníkímuet báfyé ekerákap ene Yerúsalem awo Mandem. <sup>23</sup> Mbanj are kwen, Yesu arək ekerákap Mandem, are kə ndu móket mambarenkók ane bábhìnjì bé móket mambarenkók Sólomon. <sup>24</sup> Bo Israel bárók, bákáp yi, bábhó bebher yi be, “Chəj ǎndə sənəj entat ná ke ǎngati bhese mbák wə ke ǎchí Mpepe Mandem afyé nyaka bariep be ǎtò. Mbák wə ke ǎchí Mpepe, ghatí bhese kponorəj.” <sup>25</sup> Yesu akeme bhə be, “Nnáj ngátì bhe, ke bábhíkí noko. Betik ebhen mǎkə ndü nnyén Etaya bétəj be enyü mmu nchí. <sup>26</sup> Yě nə, bǎpú noko mbənyune bǎpú ndü nkwo bǎghəjəmən aya. <sup>27</sup> Bǎghəjəmən aya ághòk eyəj eya. Nđíjì yó, ne yə ákòjə me. <sup>28</sup> Ne nchí chye yó nepém enen nebhiki bhəj ngwenti. Ápú gú ǎném. Mmu apú ane ákwáy beferə yó amóya. <sup>29</sup> Etaya mmu áchyé me yə, achá bo mankem. Ne mmu apú kwáy beferə yə ndu amə yi. <sup>30</sup> Me ne Etaya séchí mmu amət.”

<sup>31</sup> Yesu árémé nókó nó, bo Israel bápət bábho bebwəpti batay ndu betemti yi ne yó mángwáy. <sup>32</sup> Yesu arem be, “Ntəj be beyǎ berítì menyij ebhen nkú ndü nnyén Etaya. Ndu menyij ebhen menkem, ené ékú bǎyanj beway me ne batay chí ené?” <sup>33</sup> Bo Israel bákéme yi be, “Sépu yaj béwáy wə ne batay ǎti erítì enyij ene ókú, ke ǎti ǎrəm be ǎchí Mandem yəndu ǎchí nkwařwanj.” <sup>34</sup> Yesu akeme bó be, “Pú básij amem ekátì bebhé eyeka be Mandem arem be, ‘Me ndem bé bǎchí bəmandem?’ <sup>35</sup> Séríjì bé enyij Ekátì Mandem érəm épú kway bewupsi enyu. Mbák Mandem abhij nyaka bo abhen bǎghòk eyəj eyi be bəmandem, <sup>36</sup> ná bǎkway berem be mǎrəm be nchí Mandem ndü ndémé be nchí Mmə Mandem, mmu yi áyábhé ǎtó fá amik? <sup>37</sup> Mbák mpú kə chi betik Etaya, bǎké noko me. <sup>38</sup> Ke mbák mǎkə chí betik Etaya, yəndu bábhíkí noko me, nokó ká enyij ené betik ebhen mǎkə béghàti bhe. Chəj eyə ǎnkwař mǎndij, ne mǎnjwimem bé Etaya achi babhat ne me, ne me nchí babhat ne Etaya.” <sup>39</sup> Bápət babho beyanj mbi ndu bekem yi, afori bó amə arək ebhakayi.

<sup>40</sup> Apetnsem ebhə manyu Jódan, ndü nebhəet ane Jǎn ájwiti nyaka bho, abhak aré. <sup>41</sup> Beyǎ bo bárók ntá yi mándeme nəkə be, “Jǎn ábhíkí kə yěnyijì maknkay émət, ke yěntiki enyij ene yi árémé ǎti mmü ane échí tetep.” <sup>42</sup> Beyǎ bo mánóko Yesu ebhak eyə.

## 11

*Newú Lásárəs*

<sup>1</sup> Mmü amət achi nyaka etək Bétani, ane áká nnyén be Lásárəs. Akwén neme. Bétani abhak etək ene María ne mómayi Matá bǎchòkə. <sup>2</sup> María wu, ke áwátì nyaka bekap Yesu Acha ne bawerérip, are tese ne emenéntì yi. Yi ke mómayi Lásárəs akwene nyaka neme. <sup>3</sup> Ékú bəmayi bátó eyəj ntá Yesu Acha be, “Acha, mmere ywe ane ókójó ǎme.” <sup>4</sup> Yesu ághókó nókó ntó enen arem be, “Neme enén nepú nemě newú, néchí chí békə bo mángó betanj Mandem. Nétwə chí be némbák enyij ené ékú bo mángó be Mmə Mandem abhəj betanj.”

<sup>5</sup> Yesu akəj nyaka Matá ne bəmayi María ne Lásárəs tontó. <sup>6</sup> Yě nə, mpok yi ághókó bé Lásárəs ǎme, achəkə ebhak ene yi achi ndü manywəp apay. <sup>7</sup> Manywəp yə apay áfúéré nókó, arem ntá bakojo bhi be, “Sémpetnsem atú Judéya.” <sup>8</sup> Bakojo bhi bárem be, “Ntəj, ébhíkí re tat ene bə batí Israel báyanj bétemti wə ne batay mángwáy, ǎbhé ǎpetnsem aré?” <sup>9</sup> Yesu akeme bhə be, “Pú mařəkó nywəp áchi byo ne apay bébho beti bégháka beku? Mmu ane ákə ne ngósì, apú chijti nekwen mbənyune ághə erójó mmik. <sup>10</sup> Ke mmu ane ákə ne beti ǎchijti ankwen mbənyune mbanj apu ghə.” <sup>11</sup> Yesu átémé nókó nekay enen, aghati ye bhə be, “Mmere ywese Lásárəs akwen kenó, ke nchí rəj mǎjəme yi ndü kenó.” <sup>12</sup> Bakojo bhi bárem be, “Acha, mbák ǎbhəre kenó, chəj ařeme, ambak sayri.” <sup>13</sup> Kenó eken Yesu árémé nyaka be Lásárəs ǎbhəre kebhak chi newú ke bákáysi be Yesu arem chi be Lásárəs ǎbhəre kenó mbəj. <sup>14</sup> Ékú, ye Yesu aghati bhə kponorəj be, “Lásárəs agu, <sup>15</sup> ne ǎti yeka, mbəj mařák be mpú aré mbənyune efakari chi be be mǎnókó. Séndók séngó yi.”

<sup>16</sup> Tǎmás ane bábhǎnji be Efák, arem ntá bati bakoŋo Yesu abhénéfú be, “Séndók ká nkwo be Yě chí newú, séngú ne yi.”

*Yesu ke ákà bawú mámpétnsem ndũ nepém*

<sup>17</sup> Yesu ágháká nókó Bétani, aré, aghó bé mǎnáj bábhéme Lásárɔs kpát efuet manywɔp anwi. <sup>18</sup> Béfú Bétani bégháka Yerúsalem achi nyaka mbɔ nekɔ bɔkilometa babay ne ebhɔk, <sup>19</sup> ne beyǎ bo Israel bárók béwáka ne Matá ne María ndũ newú mómayap. <sup>20</sup> Matá ághókó nókó bé Yesu átwò, afú, arɔk atemeri yi ené María áróbhé anywóp. <sup>21</sup> Matá ághó nókó Yesu, arem be, “Acha, mbɔ ɔchí fá, mbɔ mómaya abhiki gu! <sup>22</sup> Ke ndǎjǎ be yě chí néne, yěntiki enyij ene óbhébhé Mandem áchye.” <sup>23</sup> Yesu aghati Matá be, “Chɔŋ mómaye ampétnsem ndũ nepém.” <sup>24</sup> Matá arem be, “Ndǎjǎ bé chɔŋ ampétnsem ndũ nepém ewak ene bawú mankem bápetnsem ndũ nepém, ndũ ngwenti mmik.” <sup>25</sup> Yesu arem be, “Me ke nchí kɔ bawú mampétnsem ndũ nepém, mámbak nepém. Mmu ane ánókó me, yě angú gú, chɔŋ ampét ambak nepém. <sup>26</sup> Ne yě agha ane áchí nepém, anoko me, apú gú wáwák. Matá, ɔnókó beyɔŋ ebhen?” <sup>27</sup> Matá akeme be, “Acha, nnókó. Nnókó bé ɔchí Mpepe Mandem afyé nyaka bariɛp be áto, Mmɔ Mandem ane ábhóŋó nyaka bétwɔ fá amik.”

*Yesu are di kebho*

<sup>28</sup> Matá árémé nókó nó, arɔk abhijǎ mómayi María, aghati yí ndũ eyu be, “Ntɔŋ atwɔ, ne áyáj beghɔ wó.” <sup>29</sup> María ághókó nókó nó, afate, áyák arɔk ntá Yesu. <sup>30</sup> Yesu abhíkí re ghaka nyaka etɔk, abhak chí ndũ nebhuɛt ane Matá atemeri yi. <sup>31</sup> Bo Israel abhen báchí anywóp ne María bawaka ne yi, bághó nókó ndũ yi afate áyák afú nefí, bákóŋo yi ne nkaysi be ároŋ ndũ nnem bedi kebho are. <sup>32</sup> María arɔk nebhuɛt ane Yesu achi. Nəghó yí ághó Yesu, akwén yi bekak abho berem be, “Acha, mbɔ ɔchí fá, mbɔ mómaya abhíkí gú!” <sup>33</sup> Yesu ághó nókó ndũ María ádi ne bo Israel abhen bátwó béwáka ne yi bádi nkwo, étók yi te anti, ntínso nékém yi. <sup>34</sup> Abhép bhó be, “Bábhémé yi fá?” Bákeme yi be, “Acha, twó ghó.” <sup>35</sup> Yesu adi. <sup>36</sup> Ékú bo Israel bhɔ bábhó berem ne bati be, “Akɔŋ nyaka Lásárɔs achá! Ghɔ ndu áré di.” <sup>37</sup> Ke mbɔk eyap béré rem chi be, “Yi mmu ákú nnémámík ághɔ mban, apú kwáy nyaka beku be Lásárɔs áké gú?”

*Yesu akɔ Lásárɔs apétnsem ndũ nepém*

<sup>38</sup> Épét etɔk Yesu tontó, afa, arɔk ndũ nnem. Nnem enɔ nébhak chi mbok ane achi ndũ setárébhé. Mánaj básɔt nyaka ntay negho bákúti nyūnem. <sup>39</sup> Yesu aghati ye bo abhen bachi are be, “Bijǎri ká ntay enɔ feré.” Ke Matá, manɔ ngú arem be, “Acha, eriɛp éya chɔŋ encha. Ékɔ manywɔp anwi echɔŋ ené bábhémé yi!” <sup>40</sup> Yesu aghati Matá be, “Matá, pú ngátí wó be mbák ɔnókó, chɔŋ óngó betaŋ Mandem?” <sup>41</sup> Bábhǎjiri ye ntay enɔ báfere anyū nnem. Yesu ayonj amík ayijǎ mfay arem be, “Eta, nkáká wɔ bé ɔghok me. <sup>42</sup> Ndǎjǎ bé ɔghok me mpoknkem, ke ndem enyij ene chí éti bo abhen bachi fá téé bé mánkwáy menoko be wɔ ke ótó me fá amik.” <sup>43</sup> Yesu árémé nókó nó, abik be, “Lásárɔs, fú twó!” <sup>44</sup> Lásárɔs mmu ane ánáj ágú nyaka, afú ndũ nnem, ne nden ene mánébhé yí amɔ ne bekak ne besí ke bábhéme yi. Yesu aghati bɔ be, “Kaŋarí ká nden eyɔ yi amɛt, be yi ándók.”

*Bǔbati etɔk báté eyu be mángwáy Yesu*

*(Mt 14.22-33; Mk 6.45-52)*

<sup>45</sup> Beyǎ bo Israel abhen bakoŋo María bághó enyij ene Yesu ákú, mánóko yi. <sup>46</sup> Ke mbɔk yap báfá bárók ntá bǔnkwo Fárisi bághati bhɔ enyij ene Yesu akɔ. <sup>47</sup> Bǔbati bachiákap Mandem ne bǔnkwo Fárisi bábhǎjǎ bo ndũ echémé bǔbati Israel. Báchéme nókó nebhuɛt amɔt bárem be, “Chɔŋ sénkɔ ná? Mmũ-ne átoŋ beyǎ berijǎ maknkay. <sup>48</sup> Mbák séndó yi andɔk ambi beku menyij ebhen, chɔŋ yěntiki mmu anoko yi. Ne mbák émfákári enyu yɔ, bǔ Rom bátwó máncɔŋti ekerákap Mandem eyese ne etɔk eyese.” \* <sup>49</sup> Ke mmũ wap

\* 11:48 Bǔbati etɔk Israel bákaysi nyaka be mbák mándó bo mandɔk ambi bekoŋo Yesu bo bákway besɔt yi mbɔ mmu ane átwó béfere etɔk Israel anten bǔ Rom ne eyɔ énkɔ bǔ Rom mántwɔ mangɛp nenu amem etɔk eyap.

amot ane áká nnyén be Káyfas ane achí nyaka mǔngo bachiákap Mandem ndǔ mmíé eno, arem ntá yap be, “Bǎbhíkí riŋi yěnyiyi! <sup>50</sup> Bǎbhíkí riŋi be eri ntá yeka be mmu amot ángú ěti bo mankem echa be etok enkem enem?” <sup>51</sup> Káyfas abhíkí rem nyaka nǎ chi mbǎ enyiyi ene éfú ndǔ nkaysi yi. Mandem ke ákú nyaka be yi andem nǎ mbǎ mǔngo bachiákap ndǔ mmíé eno. Arem bé chǎŋ Yesu ángú ěti bo Israel mankem. <sup>52</sup> Yesu abhíkí bhǎŋ nyaka bégu chí ndiere ěti bo Israel. Abhǎŋ nyaka bégu ěti bǎ Mandem abhen bátáká mmik nkem be mambak ndǔ nkwo amot. <sup>53</sup> Bébho ewak eyo, bǎbati bo Israel bǎré yǎŋ mbi béwáy Yesu.

<sup>54</sup> Yesu kepepe ko ye kponoroŋ atú etok bo Israel. Afa aré, arak atú etok ene echi kekwoŋ ne baso, amem etok ene bǎbhíŋi be Efraim, abhak are ne bakoŋo bhi.

<sup>55</sup> Mpok menyie Epǎ Nekiyi bo Israel arǎp kekwoŋ. Beyǎ bho báfa ndǔ bǎbetok bhap bako, barok Yerúsalem ene mpok epǎ eyo ábhíkí re ghaka, ndu beku be mámbák pépép besí Mandem mbǎ enyu bo Israel bákú nǎko nyaka. <sup>56</sup> Bǎ bho báyaŋ nyaka Yesu, ne ndu bǎchéme amem ekerákap Mandem bǎré bhép bati be, “Bǎkáyí bé yí? Bǎkáyí bé apu two ndǔ epǎ?” <sup>57</sup> Bǎbati bachiákap ne bǎnkwo Fárisi bǎchyé nyaka eyoŋ be yě agha ane áriŋi ebhak ene Yesu achi, ángátí bhó be mánkém yi.

## 12

*Ngǎré amot awati Yesu ne bawerérierp*

*(Mt 26.6-13; Mk 14.3-9)*

<sup>1</sup> Epǎ Nekiyi éróbhé nǎkó manywoŋ atandat, Yesu afa arak Bétani. Bétani abhak etok Lásáros ane Yesu akú yi apetnsem ndǔ nepém. <sup>2</sup> Aré, bákú yi nenyié bëku. Matá ke áfuèt nyaka nenyié. Lásáros abhak mmu amot ndǔ bo abhen bachokó mányie nenyié ne Yesu. <sup>3</sup> María asot esáyí ékpémé bawerérierp amen áyá nkáp apikiri bekap Yesu, antese noko ne emenéntí yi. Eket enkem éjwi ne erítí eriebhé bawere mo. <sup>4</sup> Júdas Iskariot, nkoŋo Yesu amot ane ábhǎŋó nyaka beti yi arem be, <sup>5</sup> “Bákway mbǎ beti bawerérierp amen anchye nkáp ané nkubetik ányie ndǔ mmíé. Ndaká yí bǎbhíkí tí mó mánsot nkáp mánychye ntá bachébhébo?” <sup>6</sup> Júdas abhíkí rem nyaka enyu eyo chi be ágho bǎchébé bho ntínso. Arem nǎ chi ndu ábhǎŋó nyaka nti ngép. Ne ndǔ nkwo bakoŋo Yesu, yi ke áchí nyaka mbure nkáp, ne áset nyaka aywi aré ansem ansem anyie noko. <sup>7</sup> Yesu arem be, “Dǎ yí! Éri yi ambure bawet amen be ámbák ndǔ nywoŋ enen bǎbhemé me. <sup>8</sup> Bachébhébo bachi ne bhe mpoknkem, ke mpú bhak ne bhe mpoknkem.”

*Bǎbati etok báté eyu be mangway Lásáros*

<sup>9</sup> Beyǎ bo Israel bǎghókó nǎkó bé Yesu achi Bétani, bǎrók are, puyě ndiere ndu bégho Yesu ke ndu begho Lásáros nkwo mmǔ yi akú apetnsem ndǔ nepém. <sup>10</sup> Ékú bǎbati bachiákap Mandem báté eyu be mángwáy Lásáros nkwo. <sup>11</sup> Báyaŋ nyaka be mángwáy Lásáros nkwo mbonyune enyiyi ene efakari ne yi ékú nyaka bati bo Israel bǎbue bho, mánoko noko Yesu.

*Yesu achwe Yerúsalem mbǎ Acha*

*(Mt 21.1-11; Mk 11.1-11; Lk 19.28-40)*

<sup>12</sup> Néyí nǎkó, beyǎ bo abhen bátwo ndǔ Epǎ Nekiyi bǎghókó bé Yesu átwò Yerúsalem. <sup>13</sup> Ékú bo babho békpóti béwǎmáŋ mandokó noko betemeri yi, mámbik mandeme noko be, “Sémbítí Mandem mfay! Mandem ánjét mmu ane átwò ndǔ nnyén Acha! Sémbítí Mfo bo Israel!” <sup>14</sup> Yesu asot mómpoŋo batu, achokó yó ansem nkúbhé mbǎ enyu básiyi amem Ekáti Mandem be, <sup>15</sup> “Bǎ etok Síon, \* bǎké cháý. Ghó ká, Mfo yweka átwò, chókó, amfay mómpoŋo batu.” <sup>16</sup> Mpok ane barak ayó áfákári, baghok Yesu kejwimem be menyiyi ebhen básiyi ěti yi ke befú nó tetep. Ke mpok Yesu aperensem ndǔ nepém ne Mandem asot yi amfay achye yi kenókó, bátik ye be básiyi nyaka menyiyi ebho ěti yi. Bátik nkwo enyǔ menyiyi ebho befákári ntá yi. <sup>17</sup> Bo abhen bachi ne Yesu mpok yi ákú Lásáros afu ndǔ

\* 12:15 Yerúsalem achi ndǔ njie Síon. Éfákári nyaka be nnyén Yerúsalem néchák chi “Síon”. “Bǎ Síon” chi “Bǎ Yerúsalem”.

nnem báre ghati bo enyiŋ ene éfákárí mbò batísie Yesu. <sup>18</sup> Ntí ane beyă bo báròŋ nyaka beghò Yesu chí be, bágħok bé yi akɛ erinjí maknkay eyò. <sup>19</sup> Bǒnkwo Fárisi bágħó nókó ndũ beyă bo báròŋ ntá Yesu bábho ye berem ne bati be, “Séwàŋ chí mmuet. Yíjǐ, mmik nkem aròbhe koŋo chi yi.”

*Mbòk bǒ Grik nkwo báre yaŋ beghò Yesu*

<sup>20</sup> Mbòk bǒ Grik nkwo báchí nyaka ndũ nkwo bho abhen báròŋjò Yerúsalem bechye bakak ntá Mandem ndũ mpok Epǎ Nekinjí. <sup>21</sup> Bǒ Grik bhò bárók ntá Fílip ane áfú nyaka Betsáida, atú Gálili barem be, “Eta, séyàŋ béghò Yesu.” <sup>22</sup> Fílip afa, aròk aghati Andru. Bó bati apay bárók baghati Yesu. <sup>23</sup> Yesu akeme bhò be, “Mpok akway ane Mandem ákù bo mánchyé Mmu ane áfú ntá yi kenókó. <sup>24</sup> Tetēter, mbák bábħíkí pi nyésé nchwi amik némpó, nébhak chi nyésé nchwi nemot. Ke mbák mámpí nyésé nchwi amik némpó, nénchak, néchye beyă nchwi nkò. <sup>25</sup> Mmũ ane ákòŋjò nepém eni, ànem nó, ke mmu ane ápú re fyè ntí ndũ nepém eni enen fá amik apu ném nó, àbhòŋ nó kpát anchwe ndũ nepém enen nebhiki bhòŋ ngwenti. <sup>26</sup> Mmu ane áká betok me, abhòŋ békòŋo me. Ne nebhuet ane mǎbhák, aré kǎ nkubetik awa ábhák nkwo. Mbák mmu ántók me, Etaya àkɛ yi ambòŋ kenókó.”

*Yesu arem bé chòŋ mángwáy yi*

<sup>27</sup> Yesu arem be, “Néne, nti ena népú amem kpák. Chòŋ ndem be yi? Chòŋ ndem chí be ‘Eta, feré me ndũ esòŋori ene étwò né ke?’ Wáwák! Mbǒŋ èti esòŋori ené ke ntwó fá amik! <sup>28</sup> Eta, kɛ bo mánchyé nnyén ena kenókó.” Yesu áréme nókó nó, eyòŋ éfú amfay erem be, “Nnáj nkɛ nnyén ena némbóŋ kenókó ne chòŋ mpet nkɛ nò.” <sup>29</sup> Beyă bo abhen bachi aré téé bágħókó nókó eyòŋ eyò, bare rem be, “Nefan ke ásáy!” Báchák be, “Ángel Mandem árèm kepi ne yi.” <sup>30</sup> Yesu aghati bhò be, “Eyòŋ ene étwó èti yeka. Ebhiki twò èti ya. <sup>31</sup> Mpok akway ane Mandem átàn mmik ne, mpok ákway ane báfère mfò mmik ne ndũ kefò eki. <sup>32</sup> Ne mǎnáj mamkpáj me amfay ndũ ekotákátí, chòŋ nja bǒ mankem be mándó mmik mantwò ntá ya.” <sup>33</sup> Yesu arem beyòŋ ebhen ndu betòŋ enyũ newú enen yi ábhòŋjò bégu. <sup>34</sup> Beyă bo abhen báchí are bárém be, “Ekáti Mandem éghati bhese be, ‘Mreme Mandem afyé nyaka bariɛp be àtò apú gú. Ndaká yí órèm be chòŋ mánsòt mmu ane áfú ntá Mandem mango ndũ ekotákátí? Mmu ane áfú ntá Mandem chí agha?’” <sup>35</sup> Yesu aghati bhò be, “Eròŋjò ébhuet ne bhe ndu mómbinjí mpok. Dòk ye ka ambi beko ndũ mpok ane eròŋjò ébhuet ne bhe, be ejuri eke twò emfòkòri bhe. Mmũ ane ákò amem ejuri, apú riŋjǐ ebhak ene yi áròŋ. <sup>36</sup> Sikí ká nti ne mmũ ane áchye bediéré néne, ndũ yi abhuet ne bhe, bé mǎmbák bǒ bedyere.”

*Bo Israel keka ne Yesu*

Yesu áréme nókó nó, aròk abhese ebhak ené bo bápú kwáy beghò yi. <sup>37</sup> Yǎndu yi ákú beyă menyiŋjǐ maknkay besí ebhap, bábħíkí noko yí. <sup>38</sup> Ébhak enyu eyò bé enyiŋ ené ndemekepinti Aisáya áréme tentep bé chòŋ émfakari, émfú tetep. Nò chí be, “Eta Mandem, agha ánókó enyiŋ ene ségháti bhò? Agha ághó betan ebhe?” <sup>39</sup> Bǒbhen bábħiki kwáy nyaka ménóko, nkúbhé mbò enyu Aisáya apet áréme nyaka be <sup>40</sup> “Mandem akɛ bó mámbák amik néménémé, agwót bati ayap, báchí mbò bo abhen bákútí amik be báké ghó mban, ne bé batu yap áké ghók yǎnyiŋ, ne be báké jwimem, mantwò ntá ya, mbú bhò.”

<sup>41</sup> Aisáya arem nyaka nò mbònyune aghò nyaka kenókó Yesu, ne are rem èti yi. <sup>42</sup> Ke yǎndu beyă bo mánóko nyaka Yesu, bábħíkí rem kponoròŋ be mánóko, ndu báchàŋ bǒnkwo Fárisi, be báké bók bhò ndũ ekeré nenikímuet. <sup>43</sup> Bákòŋ kenókó eken bǒ mmik báchye bhò, echa kenókó eken Mandem áchye.

<sup>44</sup> Yesu arem ne eyɔŋ amfay be, “Mmũ ane ánókó me, abhíkí noko chí me, anókó mmu ane ato me nkwo. <sup>45</sup> Ne mmũ ane ághó me, ághó mmu ane átó me nkwo. <sup>46</sup> Ntwɔ fá amik mbɔ eróŋó bé yě agha ane ánókó me, áké rɔp amem ejuri. <sup>47</sup> Mmu ane ághókó eyɔŋ eya ke yi kekɔ mbɔ enyũ yí ághókó, mpú tán yí. Mbíkí twɔ fá amik bétán bo, ntwɔ chi beɓeme bho. <sup>48</sup> Enyiŋ échí ene étan mmu ane ábyak me, yi kenókó eyɔŋ eya. Chɔŋ menyin ebhen ndémé mentan yi ndũ nywɔp enen bátan bo. <sup>49</sup> Ebhɔŋ bebhak enyu eyɔ mbɔnyune menyin ebhen ndémé, mbíkí rem chí ndũ betan ebha. Etaya mmu átó me ke ághátí me enyiŋ ene mbóŋó bérem. <sup>50</sup> Ne ndíŋí bé eyɔŋ eyi ene yí áchyé mbɔ ebhé étwɔ ne nepém enen nebhiki bhɔŋ ngwenti. Enyiŋ ene mǎrɛm ye chí ené Eta ághátí me ndem.”

## 13

*Yesu are so bekek bakoŋo bhi*

<sup>1</sup> Epǎ Nekinɔi épére ghaka, Yesu arinɔi be mpok akway ane yi áro mmik, ampetnsem ntá etayi. Ndũ yi ákóŋ nyaka bɔbhi fá amik, néne atóŋ bé akɔŋ bɔ acha. <sup>2</sup> Mpok Yesu áchókó, ányie nenyié, bǎku ne baghókó bhi. Satan anán achwe nyaka antí Júdas, mmɔ Símun Iskariot, ndu beka yi antí Yesu. <sup>3</sup> Yesu arinɔi be etayi achye yi betan amfay menyin menkem, ne bé yí afú chí ntá Mandem ne ǎpɛtnsem ntá Mandem. <sup>4</sup> Mpok báchókó menyie nenyié enɔ, Yesu afaté, afeɓe éwet eyi amuet, asɔt táwáy atém ebho. <sup>5</sup> Asɔt ye manyieɓ afyé ndũ enyiŋ, abho beso bekek bakoŋo bhi, antese nɔkɔ ne táwáy ane yi átémé ebho. <sup>6</sup> Áchwɔbhé nókó ntá Símun Píta, Píta arem be, “Acha, ɔyàn beso bekek ebha?” <sup>7</sup> Yesu akeme yi be, “Néne, ɔbhíkí rinɔi ntí ane mǎkù enyiŋ ene mǎkù, ke ansempok chɔŋ ónjwimem.” <sup>8</sup> Píta arem be, “ɔbhíkí bhɔŋ beso me bekek wáwák.” Yesu akeme yi be, “Mbák mbíkí so bekek ebhe, nɔ memay ne wɔ sémay.” <sup>9</sup> Píta arem ntá Yesu be, “Acha, óké so chi ndiere bekek ebha, sɔ amó ya ne ntí wa nkwo!” <sup>10</sup> Yesu aghati yi be, “Mmũ ane anán ásó mmuet, abhíkí pere bhɔŋ beso mmuet, ebhiki fuɛt bekek ebhi, mbɔnyune mmuet nkem achi pɛpɛp. Ne bǎchi pɛpɛp, ke puyě yěntiki mmu yweka.” <sup>11</sup> Yesu anán arinɔi nyaka mmu ane ábhóŋó beti yi. Ĕti yɔ ke yi árémé be, “Puyě be mankem ke bǎchí pɛpɛp.”

<sup>12</sup> Anáná nókó bésó bekek ebhap, akeme nkú amuet, apɛtnsem, arɔk, achɔkɔ amik. Abhéɓ bhɔ be, “Bǎjwimem ndũ enyiŋ ene nkú ntá yeka? <sup>13</sup> Bǎbhinɔi me be, ‘Ntɔŋ’ ne ‘Acha’ ne échí tetɛɓ. Nchí Ntɔŋ ne Acha ntá yeka. <sup>14</sup> Mbák me, Acha ne Ntɔŋ ayweka nsó bekek ebheka, be nkwo bǎbhɔŋ beso bekek bati! <sup>15</sup> Ntɔŋ be chi erinɔi be be nkwo mǎnkú nókó mbɔ enyũ nkɔ. <sup>16</sup> Tetɛɓ, mübetok apú cha chi-betok aywi, ne münto apú cha mmũ ane átó yi. <sup>17</sup> Néne, bǎrinɔi menyin ebhen. Chɔŋ endi ntá yeka encha mbák bǎkù bhɔ. <sup>18</sup> Mpú rem chi ĩti yeka mankem, ndíŋí bo abhen njábhé. Enyiŋ ene Ekáti Mandem éghàti bhese ebhɔŋ béfú kponɔron mbɔ enyu basinɔi be, ‘Ane ányié nenyié ne me áti chɔŋ me.’ <sup>19</sup> Nchí ghati bhe menyin ebhen néne ndu bébhíkí re fakari, bé ménán mémfákári, mǎnókó be, ‘Nchí mmu nchí’ mpoknkem.” <sup>20</sup> Tetɛɓ, “Mmũ ane ǎsɔt yě agha ane ntó sayri, ǎsɔt me. Ne mmũ ane ǎsóre mé sayri, ǎsɔt mmũ ane átó me.”

*Yesu arem be chɔŋ nkoŋo ywi amɔt anti yi*

*(Mt 26.20-25; Mk 14.17-21; Lk 22.21-23)*

<sup>21</sup> Yesu árém nókó menyin ebhen, nti néré sɔŋori yi amem, arem kponɔron be, “Tetɛɓ, mmu yweka amɔt áti chɔŋ me.” <sup>22</sup> Bakoŋo bhi bábhó beyinɔi bati, kerinɔi mmu ane Yesu árém nɔ ĩti yi. <sup>23</sup> Nkoŋo ane Yesu ákóŋó tontó abhak chókó kekwoɓt ne yi. <sup>24</sup> Símun Píta amak yi ne awɔ arem be, “Ghati bhésé mmu ane órém nɔ ĩti yi.” <sup>25</sup> Nkoŋo wu akokosi mmuet ne Yesu abhéɓ yi be, “Acha, chí agha?” <sup>26</sup> Yesu akeme yi be, “Chi mmu ane mǎtap chɔŋ bret ane amem nchán nnok nchyé yí.” Yesu asɔt ye ekpókó bret atap ndũ nnok, achye Júdas, mmɔ Símun Iskariot. <sup>27</sup> Nesɔt Júdas ǎsóre bret wu, Satan akó yi anti. Yesu aghati yi be, “Óké chɔŋti mpok beka enyiŋ ene óyàn beka.” <sup>28</sup> Bakoŋo Yesu báchák kerinɔi

ntí ane Yesu árémé nǎ ntá Júdas. <sup>29</sup> Těndu Júdas ke ákem nyaka ebhǎ nkáp, mbók eyap bǎré kaysi be Yesu āghàti yi chi be ándók, ánkú menyih ebhen bǎ básot menyie Epǎ Nekihj. Báchák bákáysi be Yesu ato yi ándók ányché nkáp ntá bachébhébo. <sup>30</sup> Júdas ásóré nókó ekpókó bret eyǎ, afú nefí témté. Ne beti bégú.

#### *Ebhé ekǎ*

<sup>31</sup> Júdas afú nókó, Yesu arem be, “Néne, chǎj bo mángó ndu báchye Mmu ane afú ntá Mandem kenoko, ne befuet ntá yi mángǎ ndu bachye Mandem kenókó. <sup>32</sup> Mbák Mmu ane afú ntá Mandem ákù mánychye Mandem kenókó, mbǎj Mandem ákù bo mánychye Mmu ane afú ntá yi kenókó, ne chǎj ankǎ nǎ témté. <sup>33</sup> Bǎbha, mpú pere tat ne bhe. Chǎj mǎnjǎj me, ke enyih ene ngátí nyaka bǎbati bo Israel, nchí ghati bhe néne be, ‘Ebhak ené mǎrǎj, bǎpú kwáy bétwǎ aré’. <sup>34</sup> Nchí chye be ebhé ekǎ. Kǎj ka bati mbǎnyu nkǎj be. Enyu eyǎ kǎ bǎbhǎjǎj bekǎj bati. <sup>35</sup> Mbák mǎnkǎj bati, chǎj énkǎ bǎ mankem mándihj be bǎchí bakǎj bha.”

*Yesu yí chǎj Pita antaǎ yi*

*(Mt 26.31-35; Mk 14.27-31; Lk 22.31-34)*

<sup>36</sup> Símun Píta abhep Yesu be, “Acha, ǎrǎj fá?” Yesu akeme yi be, “Ebhak ené mǎrǎj, ǎpú kway bétwǎ aré néne, ke chǎj ónkǎj me aré ansempok.” <sup>37</sup> Píta arem be, “Acha, ndáká yí mpú kwáy békǎj wǎ néne? Yǎ chí newú, nká bégú ǎti ye.” <sup>38</sup> Yesu arem ntá yi be, “ǎbhé yǎ chí newú ǎká bégú ǎti ya? Tetǎter, nkǎk aperé kok nkúbhé beti ebhen, chǎj óndem ndǎj ǎrát be ǎbhikí rihj me.”

## 14

*Yesu ke áchí mbi ane mmu ákǎj ke angǎ Eta*

<sup>1</sup> Yesu aghati baghǎkǎ bhi be, “Bǎké rǎ bati ánsǎjǎrǎ be amem. Sikí kǎ nti ne Mandem, mǎnsiki nti ne menkwǎ. <sup>2</sup> Eket Etaya ebhǎj beyǎ bǎbeket. Mbǎ épú nǎ, mbǎ mbíkí ghati bhe be nchí rǎj aré bétǎjti ebhak ntá yeke. <sup>3</sup> Ne nnǎj, ndók, ngókó ebhak mburé, ntá yeke chǎj mpetnsem, nsǎt be, bé nebhuet ane nchí, bǎ nkwǎ mambák are. <sup>4</sup> Bǎrǎj mbi ane ǎrǎj ndǎ nebhuet ane mǎrǎj.” <sup>5</sup> Tomás arem ntá Yesu be, “Acha, sébhíkí rihj nebhuet ane ǎrǎj, ná sékwǎj berihj mbi?” <sup>6</sup> Yesu aghati yi be, “Me ke nchí mbi, me ke nchí tetep, me ke nchí nepém. Yǎ mmu apu kway bétwǎ ntá Eta ené ábhíkí fuet ntá ya. <sup>7</sup> Mbǎ bǎrǎj mé tetep, mbú bǎrǎj Etaya nkwǎ. Nebho néne, bǎrǎj yí ne mǎnǎj bǎghǎ yí.”

<sup>8</sup> Fílip arem be, “Acha, tǎj bhésé mbǎj etaye. Enyih échák ene séyǎj épú.” <sup>9</sup> Yesu akeme yi be, “Fílip, mpok ane nkem nchí ne bhe, yǎ nǎ, ǎbhíkí rihj me? Mmu ángǎ me nó aghǎ Etaya nkwǎ. Ná ǎrǎj ye be, ‘Tǎj bhésé etaye?’ <sup>10</sup> ǎbhíkí noko be nchí babhát ne Etaya ne Etaya achi babhat ne me? Menyih ebhen méghàti bhe, mpú kǎ nǎ chi ndǎ mmǎét eya. Etaya mmu achi babhat ne me ákù betik ebhi. <sup>11</sup> Nokó ka enyih ene ngátí bhe bé nchí babhat ne Etaya ne Etaya achi babhat ne me. Mbák bǎpú kway menoko menyih ebhen mǎrǎj, nokó kǎ ǎti menyih ebhen mǎkù.”

<sup>12</sup> Tetǎter, “Mmu ane asiki nti ne me, ákway békǎ menyih ebhen mǎkù. Ákwáy békǎ yǎ chí menyih ebhen béchá ebhen, mbǎnyune mǎrǎj ntá Etaya. <sup>13</sup> Yǎntiki enyih ene bǎbhébhé ndǎ nnyén ena, chǎj nkǎ yǎ bé bo mángǎ menyih ebhen mmó ákù ne mánychye Eta kenókó ǎti Móywi. <sup>14</sup> Yǎntiki enyih ene bǎbhébhé ndǎ nnyén ena, chǎj nkǎ yǎ nta yeke.”

*Bariep beto Efǎjǎ Bedyere*

<sup>15</sup> Yesu apet aghati baghǎkǎ bhi be, “Mbák bǎkǎj me, buré kǎ eyǎj ebha. <sup>16</sup> Mbák bǎkù nǎ, chǎj nnik Etaya mmǎet, ne yi anchye bhe Nkwak achak, yi ambák ne bhe mpoknkem. <sup>17</sup> Yí chí Efǎjǎ ene ékù bo mándihj barak ane tetep. Bǎ mmik bǎpú kway besǎt yi ne manǎk mbǎnyune bǎpú kway begǎ yi, ne bapu kway berihj yí. Ke chǎj mándihj yi mbǎnyune ábhák chǎj ne bhe, ne amem bati yeke.”

<sup>18</sup> Yesu arək ambi berem be, “Nnánj ndók, mpú rə mǎmbák mbə böberǎ. Chəj mpetnsem ntá yeka. <sup>19</sup> Mandú mpok, bö mmik bápú pere ghó me ke bǎghó chəj me. Ne tǎndu mpet nchi bhak chəj nepém, chəj bë nkwo mǎmpet mǎmbak nepém. <sup>20</sup> Ndǔ nywəp enə, chəj mǎndinjí bé nchí babhat ne Etaya, ne bǎchi babhat ne me, ne nchí babhat ne bhe. <sup>21</sup> Mmu ane ághòk enyij mǎrém ánkə mbə enyu yi ághókó, yi ke áchí mmu ane ákónj me. Ne Etaya akəj mmu ane akəj me. Menkwó nchí kəj be yi ántwó ntá yi, nkə yí ándinjí me.” <sup>22</sup> Júdas, [ane áchí kekúrí ne Júdas Iskariot] abhép Yesu be, “Acha, ndaká yí ótwò chəj chi ntá yesə bakonjo bhe békə séndinjí wə, kebhá k bé žkə nə chi ntá bö mmik bachak?” <sup>23</sup> Yesu akeme yi be, “Mmu ane ákónj me, ábhəre eyəj eya. Etaya ákəj yi. Ne me, ne Etaya séntwə senchəkə ne yi. <sup>24</sup> Mmǔ ane abhíkí kəj me, apú bhəere eyəj eya. Menyij ebhén bǎghoko me ntónj, bébhíkí fu ntá ya. Béfu chi ntá Etaya mmu átó me.

<sup>25</sup> “Ngátí bhe menyij ebhen ené mbuét ne bhe. <sup>26</sup> Ke Eta áto chəj Nkwak ndǔ nnyén ena. Yí wu chi Efónj Bedyere. Anánj ántwó, chəj antəj be yǎntiki enyij, ankwak be mǎntik menyij menkem ebhen ngátí bhe. <sup>27</sup> Nchí rə kpák ámbák ne bhe. Nchí chye bhe kpák ane áfú ntá ya. Puyě enyǔ mmik áchyè bho kpák kě mǎchye. Bǎke rə bati ánsónjóri bhe amem, ne bǎke rə becháy mémbak amem bati yeka. <sup>28</sup> Bǎghok ndu ngátí bhe be, ‘Mǎrəj, ke chəj mpetnsem ntá yeká.’ Mbə bǎkəj me mbə bǎbhəj mañák bé mǎrəj ntá Etaya, mbənyune Etaya acha me. <sup>29</sup> Ngátí nó bhe menyij ebhen néne ené bébhíkí re fakari, ne ntí be ménánj mémfákárí, mǎnókó. <sup>30</sup> Mpú pere ghati bhe beyǎ menyij mbənyune mfə mmik átwò. Abhíkí bhəj betəj amfay ya. <sup>31</sup> Ke nchí kə chí mbə enyǔ Etaya ághátí me, bé bö mmik mándinjí bé nkəj yi. Faté ká séndók.”

## 15

*Yesu yi be mmu ábhəre mmuét ne yi ke anyu kepem*

<sup>1</sup> Yesu arem be, “Me ke nchí mbəj nnerénək, ne Etaya achi nkwanjanki. \* <sup>2</sup> Yǎntiki ntábhénək awa ané apú nyu kepem, Etaya ákpət angwəp. Ne ntábhénək ane ányǔ kepem, ákpəti batap rərət amfere bé wú ányǔ kepem ancha enyu esí. <sup>3</sup> Beyəj ebhén ngátí bhe békə bǎchí pépép. <sup>4</sup> Bat ye ka mmuét ne me mpoknkem, bé menkwə mbát mmuét ne bhe. Mbák ntábhénək apú babhát ndǔ enək, apú nyu kepem. Enyu yə ke echí ne bhe. Mbák mmǔ abhíkí bhat mmuét ne me, apú kwáy ményǔ kepem. <sup>5</sup> Me ke nchí nnerénək. Bǎchí batáp. Mmu ane achí babhat ne me mpoknkem, menkwó mbak babhát ne yi, yí wu ke ányǔ beyǎ kepem. Mbák mpú ne bhe, bápú kway bekə yǎnyij. <sup>6</sup> Mbák mmu apú babhát ne me, ábhák mbə ntábhénək ané bǎkpət bǎféré, ágú. Mányókóti menyǔ batap ayə mámesə ango, ánsəj. <sup>7</sup> Mbák mǎndək ambi bebhat mmuét ne me, ne beyəj ebha mémbak amem bati yeka, nchí chye bhe yǎntiki enyij ene babhebhe me. <sup>8</sup> Ndǔ mǎnyǔ beyǎ kepem, bətəj be bǎchí bakonjo bha, ne eyə ékə bo mánchye Etaya kenókó. <sup>9</sup> Mbə enyu Etaya ákəj me, nó ke nkónj bhe. Bat ka mmuét ne me bé ekəj eya émbák amem bati yeka mpoknkem. <sup>10</sup> Mbák mǎndək ambi bebhəre eyəj eya, mpú rə bekəj be nkúbhé mbə enyǔ nchí bhəere Eyəj Etaya ne yi akəj me mpoknkem. <sup>11</sup> Ngátí bhe menyij ebhen be mañák ama ámbák ne bhe, ne be mañák ameka anjwi pət.

<sup>12</sup> “Enyij ene nchí ghati bhe chi be mankónj bati mbənyu nkónj be. <sup>13</sup> Ekəj echak épú ené échá ene ékə mmu ánchyé nepém eni éti mamwəre bhi. <sup>14</sup> Bǎbhak mamwəre bha mbák bǎkə menyij ebhen ngátí bhe. <sup>15</sup> Mpú pere bhijí be bé böbetok, mbənyune mməbetok apu riñi nkaysi chi-betik ndǔ enyij ene yi ákə. Mbíj bhe bé mamwəre bha mbənyune ngátí bé menyij ebhén ngókó ntá Etaya menkem. <sup>16</sup> Bǎbhíkí yap me, me ke njábhé bhe ntó bé mǎndók mǎnyǔ kepem, ne bé kepem ekeka kémbák mpoknkem. Kə ka nó be Etaya ánchyé bhe yǎntiki enyij ene bǎbhəbhe yi ndǔ nnyén ena. <sup>17</sup> Ene ke nchí ghati bhe be mǎnkónj bati.”

\* 15:1 Bekonjo enyij ene Yesu árémé, nkwanjanki chi mmu ane ághoko enək be ényǔ kepem sayri.

*Mpap ane* bǒ mmik

<sup>18</sup> Yesu arək ambi berem be, “Mbák bǒ mmik bápap bhe, diñí ká be báymbi bápap me. <sup>19</sup> Mbǒ bǎchí bǒ mmik, mbú mmik akəŋ be ne ntí bé bǎchí bo bhi. Ke ndũ njábhé bhe mféré nénti bǒ mmik, ěti yǒ ké bápábhé be. <sup>20</sup> Bǎké ghəkəntik enyiŋ ene ngátí nyaka bhe be ‘Mmũ betok apú cha chi-betok aywi.’ Mbák bǒ mmik báchyè me esəŋəri, chəŋ mánychye be nkwó esəŋəri. Mbǒ bábhúré enyiŋ ené ngátí bhǒ, mbú chəŋ mámbure enyiŋ ené be nkwó bǎghàti bhǒ. <sup>21</sup> Báchyè chəŋ be besəŋəri ebhen menkem ěti bǎkoŋo me, mbənyune bábhíkí riŋi mmu ane átó me fá amik. <sup>22</sup> Mbǒ mbíkí twó ngátí bhǒ menyiŋ, mbu bákway betaŋa mmuet be bábhíkí ku bebú. Ke néne, bápú kway betaŋa be babhíkí ku bebú. <sup>23</sup> Mmu ane ápábhé me, apap Etaya nkwó. <sup>24</sup> Mbǒ mbíkí ku menyiŋí maknkay besí bhap ebhén yě mmu áchák ábhíkí re ku, mbú bákway betaŋa mmuet be bábhíkí ku bebú. Ke bǎghǒ menyiŋ ebhén nkú, yě nǒ bápàp me, ne bápáp Etaya. <sup>25</sup> Echi enyu eyǒ bé enyiŋ ene Ekátí Mandem éghàti bhese emfu tetep, nǒ chi beyəŋ ebhen be ‘Bápap me ntí tí.’ <sup>26</sup> Ke Nkwak ane mětò chəŋ ntá yeKa, áfù chi ntá Etaya. Chəŋ yi angati bhe menyiŋ ěti ya mbǒ ntísie awa. Yi chí Efóŋó mmu ákù bo mandiŋi menyiŋ ebhen bechi tetep. <sup>27</sup> Bě nkwó bǎchí batísie bha mbənyune bachí ne me tǔndu nebhǒnet.”

## 16

<sup>1</sup> Yesu arək ambi berem be, “Ngátí bhe menyiŋ ebhen bé bǎké kwen ansem. <sup>2</sup> Chəŋ mámbok bhé ndũ bekeré nenikímmuet ebhap. Mpok átwò ane yě agha ane áway bhe, akaysi bé ákù chí enyiŋ ene Mandem áyàŋ. <sup>3</sup> Báchyè chəŋ be besəŋəri ebhen, mbənyune bábhíkí riŋi Etaya ne bábhíkí riŋi me. <sup>4</sup> Ke ngátí bhe menyiŋ ebhen bé mpok anaŋ ánkway ane bǒ béfakari, mǎntik be nnáj ngátí bhe.

*Betik ebhen Efóŋó Bedyere*

“Mbíkí ghati bhe menyiŋ ebhen mpok bǎhó bekoŋo me mbənyune nchí nyaka ne bhe. <sup>5</sup> Ke néne nchí petnsem ntá mmu ane átó me, Yě nǒ, yě mmu yweka abhíkí bhep me be, ‘Ǫrəŋ fá?’ <sup>6</sup> Bati ayeka ájwí néne ne basémé mbənyune ngátí bhe menyiŋ ebhen. <sup>7</sup> Yě ndu echi nǒ, nchí ghati bhe enyiŋ ene echi tetep. ěri ntá yeKa bé ndók mbənyune mbák mbíkí rəŋ, Nkwak apú twó ntá yeKa. Ke mbák ndók, chəŋ ntó yi ntá yeKa. <sup>8</sup> Ne ánáj ántwó, chəŋ ankú bǒ mmik mango be báchí bǒ bebú, mángǒ be me nchí chak besí Mandem, ne mango be bekwéné bechi ne bhǒ ndũ netəŋ ane bǒ bátəŋ me. <sup>9</sup> Ákú bǒ mango be bachi bǒ bebú mbənyune bábhíkí noko me. <sup>10</sup> Ákú bǒ mango be nchí chak besí Mandem mbənyune mǔrəŋ ntá Etaya ne bǎpú pere ghó chǒŋ me. <sup>11</sup> Ákú mángǒ be chəŋ mántáj bǒ bebú ewak émat, tǔndu Mandem átáj mfǒ mmik, afere yi ndũ kefǒ eki.

<sup>12</sup> “Mbǒŋ beyǎ menyiŋ beghati bhe, ke mbák ngátí bhe bǒ menkem néne, bǎpú kway béjwimem. <sup>13</sup> Efóŋó Bedyere ke ákù chəŋ bo mándiŋi tetep nkem ane áyíŋí Mandem. Anaŋ ántwó chəŋ ankú mándiŋi tetep nkem, mbənyune apú rem chi enyiŋ ene éfú yi anti. Ené yi aghoko ke árəm, ne chəŋ angati bhe menyiŋ ebhen bétwò ambi. <sup>14</sup> Chəŋ anchye me kenókó mbənyune ásdət chəŋ menyiŋ ebhen béfú ntá ya, angati bhe. <sup>15</sup> Yěntiki enyiŋ Etaya chi eya nkwó. Nǒ ke ngátí bhe bé yěntiki enyiŋ ene Efóŋó Bedyere ághàti chəŋ bhe, ásdət chi ntá ya.”

*Chəŋ basémé ameka anjibhiri andəp chí maŋák*

<sup>16</sup> Yesu arək ambi beghati baghəkó bhi be, “Mandu mpok, bǎpú pere ghǒ me. Ke mandú mpok, chəŋ mǎmpet mángǒ me.” <sup>17</sup> Mbək baghəkó bhi bǎré rem ne bati be, “Ené yí árəm nǒ chí yí. Yí bhe mandú mpok, sépú pere ghó yí, ne mandú mpok chəŋ sémpet séngó yi. Apet arem be chi mbənyune yí ǎrəŋ ntá etayi. Nǒ bé yí?” <sup>18</sup> Bǎpet bǎré rem ne bati be, “Yi bé ‘Mandu mpok’, mandú mpok, nǒ bé yi?” Sébhíkí jwimem ndũ enyiŋ ene yi árémé. <sup>19</sup> Yesu ariŋi be baghəkó bhi báyaŋ bebhəp yi enyiŋ ěti ndak ane. Arem ye be, “Ngátí bhe be mandú mpok, bǎpú pere ghó me, ke mandú mpok chəŋ mǎmpet mángǒ me. Yó ke



ésǝǝǝri né bhe? <sup>20</sup> Tetǝtetǝp, chǝǝ mǎndi babhǝse ansep nǝkǝ amik ne mámbǝǝ basémé, ke bǝ mmik mámbǝǝ maǝǝák. Chǝǝ mǎmbǝǝ basémé ke basémé ameka anjibhiri andǝp chí maǝǝák. <sup>21</sup> Mpok ngǝré ne menie ándǝǝsi, ábhǝǝ basémé anti mbǝnyune mpok nebhe akway. Ke ánánǝ ámbé, maǝǝák ábhák ne yi be mǝnkǝ átwǝ fá amik. Énkǝ angǝkǝntik bebǝ nebhe. <sup>22</sup> Nǝ, ke échi ne be nkǝwǝ. Néne basémé ajwí be anti, ke chǝǝ mpet ngǝ bhe, ne mpok yǝ chǝǝ mǎmbǝǝ beyǎ maǝǝák, ne yǝ mmú apu kway beferǝ mó amem bati ayeka. <sup>23</sup> Ndǝ nywǝp enǝ, bapú perǝ bhép me yǝnyǝǝ. Tetǝtetǝp, mbák mǎmbǝp Etaya yǝntiki enyǝǝ ndǝ nnyén ena, áchye bhe. <sup>24</sup> Kpátǝ echǝǝ, bábhiki re bhép Etaya yǝnyǝǝ ndǝ nnyén ena. Bép ká, ne chǝǝ anchye be be maǝǝák ameka anjwi pǝt.”

### *Yesu ataj achá mmik*

<sup>25</sup> Yesu arǝk ambi berem be, “Mpok anǝ nkem, ngátǝ bhe barak anǝ chí ndǝ bakay. Ke mpok átwǝ anǝ mpú perǝ ghati be menyǝǝ ndǝ bakay. Mpok yǝ ánkǝwǝ, ndǝbhe ghati bhe menyǝǝ éti Etaya chi kponorǝǝ. <sup>26</sup> Mpok yǝ, chǝǝ mǎmbǝp Etaya menyǝǝ ndǝ nnyén ena. Mbíkǝ rem be chǝǝ níkmǝet ntá yi be áchyé bhe enyǝǝ. <sup>27</sup> Mbǝǝ Eta akǝǝ be mbǝnyune báǝǝ me, ne mǎnǝkǝ be mfu chí ntá yi. <sup>28</sup> Mfú chí ntá Eta ke nchǝ twǝ fá amik. Néne, nchǝ rǝ mmik, nchǝ pǝtnsem ntá Eta.”

<sup>29</sup> Baghǝk abhi barem ye ntá yi be, “Mhm! Néne áǝrǝm menyǝǝ kponorǝǝ ne séjwimem. Dpú perǝ rem kepǝ ndǝ bakay!” <sup>30</sup> Néne, sérǝǝǝ be, áǝǝǝ yǝntiki enyǝǝ. Áǝǝǝ yǝ chí menyǝǝ ebhen bo bábhǝǝ anti bebhep wǝ. Éne ékǝ sénǝkǝ bé áfu chí ntá Mandǝm. <sup>31</sup> Yesu akeme bhǝ be, “Mǎnǝkǝ néne? <sup>32</sup> Mpok átwǝ, tetǝp anánǝ atwǝ, anǝ bátaǝ chǝǝ yǝntiki mmu andǝk eyi ebhak mǎndǝ me awánti. Ke sayri sayri, mpú me awánti mbǝnyune, Eta achi ne me. <sup>33</sup> Ngátǝ bhe menyǝǝ ebhen be mǎmbát mmǝet ne me mǎmbǝǝ kpák amem bati ayeka. Chǝǝ mǎmbǝǝ besǝǝǝri fá amik, ke bǝǝ ká netanǝntǝ, nnánǝ mfǝkǝrǝ mmik.”

## 17

### *Yesu are níkmǝet éti bakoǝo bhi*

<sup>1</sup> Yesu ánánǝ nǝkǝ berem menyǝǝ ebhen, ayǝǝ amik ayǝǝ mfay, arem be, “Eta, mpok akway. Chíé Mǝywe keném be éti ya bo mángǝ keném eke. <sup>2</sup> Wǝ ke óchyé mé betanǝ amfay bǝ mankem bé nkǝ mankem abhen óché me mambǝǝ nepém enen nebhiǝ bhǝǝ ngwenti. <sup>3</sup> Ne nepém enen nebhiǝ bhǝǝ ngwenti, chí bérǝǝǝ wǝ, wǝ mmu óchǝ Mandǝm tetǝp ne achák apu ne berǝǝ Yesu Kristo mmu ótó. <sup>4</sup> Nkǝ bo mángǝ keném eke ndu nnánǝ betik ebhen óchyé me. <sup>5</sup> Eta, néne sǝt me mbak ne wǝ, ónchye me keném besǝ ebhe, nkúbhé keném eken mbǝǝǝ nyaka ne wǝ ke ághoko mmik.

<sup>6</sup> “Nkǝ bo mándǝǝǝ wǝ, bo abhen óyábhé fá amik óchyé me. Báchǝ bǝ bhe, ne wǝ ke óchyé me bhǝ. Bábhúrǝ eyǝ eyǝ. <sup>7</sup> Néne báǝǝǝ be yǝntiki enyǝǝ éne mbǝǝǝ, éfú chí ntá ye. <sup>8</sup> Ngátǝ bhǝ menyǝǝ ebhen óchyé me be ngati bhǝ. Báká ne me, ne báǝǝǝ ye tetǝp be mfu chí ntá ye. Mánoko nkǝwǝ be wǝ ke ótó me. <sup>9</sup> Nchǝ níkmǝet éti yap. Mpú níkmǝet éti mmik nkem. Nchǝ níkmǝet chí éti bo abhen óchyé me mbǝnyune bó báchǝ bǝ bhe. <sup>10</sup> Bǝbha mankem chí abhe, ne abhe chí abha. Ne bó ké nepém enap nékǝ bo mángǝ kenǝkǝ eka. <sup>11</sup> Néne, mpet mpú fá amik, ke bó bábhǝǝt are. Nchǝ twǝ ntá ye. Eta! Wǝmbǝǝ mmú óchǝ Nyánǝ, kém bǝ ne betanǝ ebhe, betanǝ ebhén óchyé me be mambak mbǝ mmu amǝt, nkúbhé mbǝ enyǝ wǝ ne me sechi mmu amǝt. <sup>12</sup> Mpok nchǝ ne bhǝ, nkém bo sayri ne betanǝ ebhen béchǝ ndǝ nnyén ena, nnyén enen óchyé me. Nkem bó, ne yǝ mmu wap amǝt abhiǝ nem ebhi, ébhíkǝ fǝet chí anǝ ábhǝǝǝ nyaka ménem, bé enyǝǝ éne básǝǝǝ émfú tetǝp. <sup>13</sup> Néne, nchǝ twǝ ntá ye, ne nchǝ rem menyǝǝ ebhen ndǝ mpok mbǝǝt fá amik, bé maǝǝák ama ámbák ne bhǝ. <sup>14</sup> Ngátǝ bhǝ menyǝǝ ebhen óchyé me ngati bhǝ. Éti yǝ, mmik apap bhǝ mbǝnyune bápú bǝ mmik anǝ, nkúbhé mbǝ enyǝ mpú mmǝ mmik. <sup>15</sup> Mpú níkmǝet bé ómféré bhǝ fá amik, ke chí bé ónkém bó be mbúmbǝ áké kǝ bhǝ yǝnyǝǝ. <sup>16</sup> Bápú bǝ mmik nkúbhé mbǝ enyǝ mpú mmǝ mmik. <sup>17</sup> Sǝt tetǝp kǝ bó mámbák nyánǝ. Eyǝ eyǝ echi

tetep. <sup>18</sup> Nkúbhé mbə enyũ ótó me fá amik, nó kě nchí to bhə amik. <sup>19</sup> Ne ěti yap, nchyé mmuet ntá ye bebhak nyájá bé bó nkwó mankway bebhak nyájá tetep.

<sup>20</sup> “Mnú nikhmet chi ěti bakoŋo abhen bóbhə, ke ěti bo abhen bágħòk menyih ebhen bo bátòŋ, mánsikinti ne me nkwo. <sup>21</sup> Nchí nikhmet bé bó mankem mámbák mbə mmu amot. Etaya, mēnikmet be nkúbhé mbə enyũ óbháré mmuet ne me ne mbát mmuet ne wə, bó nkwə mámbát mmuet ne bhese bé mmik ánkway ménóko be wə ke ótó me tetep. <sup>22</sup> Nchyé bhó nkúbhé betan ebhen óchyé me, bé bó mámbák mmu amot, nkúbhé mbə enyũ wə ne me sechi. <sup>23</sup> Chəŋ mbak ne bhə nkúbhé mbə enyũ óchí ne me, be sayri sayri, mándəp chi mmu amot, bé mmik ankway berihí be wə ke ótó me, ne bé əkəŋ bó mbənyu ókəŋ me. <sup>24</sup> Eta, měyáj be bó nkwə, bə óchyé me mámbák ne me ndũ nebhet ane menchí, bé mángó kenókó eken óchyé me mbənyune əkəŋ me te mpok óbhíkí re ghoko mmik. <sup>25</sup> Eta, wə mmu óchí chak, bə mmik bábħíkí rihí wə, ke ndíŋí wə, ne nkwə wa ane bárihí bé wə ke ótó me. <sup>26</sup> Nkə bó mándíŋí wə, ne chəŋ ndək ambi bekə nə, be bo mankwə bati nkúbhé mbənyu ókəŋ me, ne be mémbák amem bati ayap.”

## 18

### *Bákém Yesu*

(Mt 26.47-56; Mk 14.43-50; Lk 22.47-53)

<sup>1</sup> Yesu ánánjá nókó menikhmet enyu eyə, afa ne bagħókó bhi, bákihí mónyene ane bábħihí be Kídrən. Mónki áchí nyaka are ane yí achwe amem ne bagħókó bhi. <sup>2</sup> Júdas mmu átí yi arihí nkwə ebhak eyə mbənyune Yesu ne bagħókó bhi bátemeri nókə nyaka are. <sup>3</sup> Júdas asot eká batemé nenu ne mbək babhabheri abhen ekerákap abhen bəbati bachiákap ne bənkwo Fárisi bátó. Bó mankem barək are ne beróŋó ne menyihí nenu amə. <sup>4</sup> Yesu arihí yěntiki enyih ene ébhəŋó bəfákári ne yí. Afú ndũ nkwó bagħókó bhi, atén mmuet ambi arem be, “Agha báyáj?” <sup>5</sup> Bákéme yi be, “Yesu mmu Násáret.” Yesu arem be, “Ghó mé ne.” Júdas mmu átí yi abhak aré téé ne bhə. <sup>6</sup> Mpok Yesu aghati bhə be, “Ghó mé ne”, bárók ne nsem ne nsem bákwénti amik. <sup>7</sup> Yesu apet abhép bhə be, “Aghə báyáj?” Bárém be, “Yesu mmu Násáret.” <sup>8</sup> Yesu akeme bhə be, “Ngátí bhe be chi me. Mbák ye me ke báyáj, dš ká bakoŋo bha abhen mandək.” <sup>9</sup> Arem nə, bé enyih ene yi árémé nyaka be, “Ndu bo abhen óchyé me mbíkí nem ye amot,” emfu tetep. <sup>10</sup> Símun Píta mmu achi ne akparenja amuet, agwəp akparenja wu ndũ kénkwəp, kpót atú nsem Mũngo bachiákap Mandem chwát agwep amik. Nnyén nsem ere nébhak be Málkəs. <sup>11</sup> Yesu aghati Píta be, “Keme akparenja ywe amem kénkwəp. Nké nyu nkóp esəŋəri ane Eta áchyé be me nyu ke?”

### *Básót Yesu bárók ntá Ánas*

<sup>12</sup> Mũnti batemé nenu asot eká batemé nenu eyi, bárók, bákém Yesu bágwót. Babhabheri ekerákap Mandem bábħák ne bhə. <sup>13</sup> Báyámbi bárók ntá Ánas, chi ngoré Káyfas. Káyfas abhak mũngo bachiákap Mandem ndu mmie enə. <sup>14</sup> Yi ke áchyé nyaka maníé ntá bo Israel be, “Ěri be mmu amot ángú ěti bo mankem.”

### *Píta arem be abhíkí rihí Yesu*

(Mt 26.69-70; Mk 14.66-68; Lk 22.55-57)

<sup>15</sup> Símun Píta ne nkoŋo Yesu achák béré koŋo Yesu. Ndũ nkoŋo Yesu achák wu achi mmũ ane mũngo bachiákap árihí sayri, yí akoŋo Yesu kpát arək achwe amem senta mũngo bachiákap. <sup>16</sup> Píta ate nefí ndũ nyũ-ebhá. Ěkú nkoŋo achák wu, ane mũngo bachiákap árihí apetnsem nefí, arem kepí ne ngəsəŋ ane áchí anyũbhá. Asot ye Píta áchwé amem ne yi. <sup>17</sup> Ngəsəŋ wu nə ábhəbheri nyũ-ebhá abhép Píta be, “Pú wə nkwə əchí nkoŋo mmũ-ne?” Píta akeme be, “Mnú ne yi.” <sup>18</sup> Mbúép áchí nyaka mpok yə. Ěkú bakš betik abhen mũngo bachiákap ne babhabheri ekerákap báfyé ngo ndu nntó bakiri, báté bágħəbheri mángwák nókə ngó wu. Píta nkwə arək ate ne bhə angwaka nókə ngo.

*Mũngo bachiäkap Mandem are bhép Yesu menyij*  
(Mt 26.59-66; Mk 14.55-64; Lk 22.66-71)

<sup>19</sup> Mũngo bachiäkap abhép Yesu ěti bakoŋo bhi ne ěti menyij ebhen yi átòŋ bho. <sup>20</sup> Yesu akeme yi be, “Ndem menyij kponoroŋ ntá bo mankem. Ntòŋ bo amem bekeré nenikímuet ne amem ekerákap mpoknkem ndũ mban ene bo Israel báchèm are. Mbíkí rem yěnyij bhésé bhésé.” <sup>21</sup> Ndak yí óbhép me menyij? Bép bo abhen bághókó menyij ebhen ndémé. Bép bó mángátí wò. Báriŋi menyij ebhen ndémé. <sup>22</sup> Yesu árémé nókó nò, mbabheri ekerákap amòt ane áchí aré téé, adep Yesu ne awó arem be, “Kwáé, enyu eyò ke órèm keri ntá mũngo bachiäkap Mandem-é?” <sup>23</sup> Yesu akeme yi be, “Mbák ndem enyij ene épú chak, ghatí me yò. Ke mbák ndem enyij ene echi chak, òdep me ndáká yí?” <sup>24</sup> Afò ke Ánas átó Yesu ne ngem amò ntá Káyfas, mũngo bachiäkap.

*Píta apet rem be yi abhiki riŋi Yesu*  
(Mt 26.71-75; Mk 14.69-72; Lk 22.58-62)

<sup>25</sup> Símun Píta abhuét nyaka téé, angwaka nòkò ngo. Mbòk bo abhen bachi are bábhép yi be, “Pú wò nkwo óchí nkoŋo ywi?” Píta ataña, arem be, “Cháá, mpú ne yi” <sup>26</sup> Mmò betok amòt ane mũngo bachiäkap abhak aré. Atú mómayi ké Píta ákpóré nyaka. Yí wu abhép Píta be, “Pú ngò nyaka wò amem mónki ne yi?” <sup>27</sup> Píta apet ataña. Témté wu, nném nkòk akók kòkòkò.

*Bárók ntá Páilet ne Yesu*  
(Mt 27.1-2, 11-14; Mk 15.1-5; Lk 23.1-5)

<sup>28</sup> Básòt ye Yesu eket Káyfas betí beti bárak ndũ senta góbhanò ne yi. Góbhanò abhak mmũ Rom. Babhòŋò bo Israel kechwe ndu áchá góbhanò. Ebhé yap érèm nyaka bé mbák mmu Israel áchwé eket mmu ane ápú mmu Israel, apú bhák pépép besí Mandem. Ndu báyaŋ nyaka menyie Epà Nekiriŋi, bó keyaŋ bébhak ne bakwap besí Mandem. <sup>29</sup> Ékú Páilet afú amem senta ywi aròk atemeri bhò nefí, abhép bhò be, “Ntiki enyij mmũ-ne akú?” <sup>30</sup> Bákéme yi be, “Mbò mmũ ne apú nkú bebú, mbú sébhíkí twò fá ntá ye ne yi.” <sup>31</sup> Páilet aghati bhò be, “Sòt ka yi be bé babhòŋ mántán manyé yi békòŋo ebhé eyeka.” Bákéme Páilet be, “Ébhé ébhíkí chye bhese betan bétán manyé mmu, kpát sénchye eyòŋ be mangway yi.” <sup>32</sup> Éfákári enyu eyò be enyij ene Yesu árémé nyaka ndu betòŋ enyũ newú yi ábhòŋò bégu emfu tetep.

<sup>33</sup> Páilet apet achwe amem áchá ywi. Abhiŋi Yesu abhep yi be, “Wò ke óchí Mfò bo Israel?” <sup>34</sup> Yesu akeme yí be, “Ndak ané óbhébhé me, áfu chi wòmbòŋ anti ke bo báchák ké bághátí wò wu ěti ya?” <sup>35</sup> Páilet akeme be, “Òkáysí be nchí mmu Israel? Bò etòk eye ne bòbati bachiäkap Mandem ke bákém wò batwò ntá ya ne wò. Mbòŋ enyij ene ókú chi yi?” <sup>36</sup> Yesu akeme yi be, “Kefò eka kébhíkí fu fá amik. Mbò kefò eka kéfu chi fá amik, mbu bòbha mánú be báké kem me manchye ntá bo Israel. Ke, kefò eka kebiki fu ndũ mmiki ne.” <sup>37</sup> Páilet abhep yi be, “Nò óchí mfò?” Yesu akeme yi be, “Òrem be menchí mfò. ěti eyò ke bábhé me, ne ěti yò ke ntwò fá amik beghati bho tetep Mandem. Yěntiki mmũ ane ákòŋo tetep Mandem, áta batú béghok enyij ene měrèm.” <sup>38</sup> Páilet abhép Yesu be, “Tetep chí yí?”

*Páilet akpót manyé be mángwáy Yesu*  
(Mt 27.15-26; Mk 15.6-15)

Páilet árém nókó nò, arò Yesu apet afú nefí ntá bo Israel aghati bhò be, “Mbíkí gho ebéptí enyij ene yi akú. <sup>39</sup> Ke epij eyeka étòŋ bé yěntiki mmíé, mpok Epà Nekiriŋi, mbòŋ berò m̀kenòŋ amòt ane báyaŋ mandò yi andòk. Báyaŋ mámféré Mfò bo Israel amò, yí ándókó?” <sup>40</sup> Bápét babik be, “Puyé mmũ-ne, feré chí Barábas. Barábas achí nyaka ngébhé ntantaŋ.”

## 19

<sup>1</sup> Páilet achye ye eyõj be mánsót Yesu manden ne ékpa. <sup>2</sup> Batemé nenu básót bõbatábhénok abhen báchí nsense, mání ntá bábáy yi anti, barem be chi nta kefo. Básót nkú chu bafyé yi amuet, bárem be chí ayi nkú kefo. <sup>3</sup> Bábhó berõj ntá yi májoko nõko yi be, “Acha mfo bo Israel, kenóko kéchí eke eta!” Ndu bárèm nõ, manchye nõko yi nsáp besí. <sup>4</sup> Páilet apet arõ áchá ywi afú nefí ntá bo Israel arem be, “Ghok ka, nchí ntwó nefí ne yi ntá yeka be mändinjí bé mbíkí ghõ ebéptí enyij ene yi ákú ene éyàn be mángwáy yi.” <sup>5</sup> Yesu afú ye, arõk ne ntá kefo nsense yõ antí, ne nkú chú yõ amuet. Páilet arem ntá yap be, “Yíjĩ mmũ yweka nõ!” <sup>6</sup> Bõbati bachiäkap ne babhaerĩ ekerákap bághó nókó yí, bábhõ bebik mándeme nõko be, “Dem mángó yi ndũ ekotákátí! Mángó yi ndũ ekotákátí!” Páilet arem ntá yap be, “Bẽ babhõj mänsõt yi mängó ndũ ekotákátí, mbíkí ghõ ebéptí enyij ene yi ákú ene éyàn mángwáy yi.” <sup>7</sup> Bo Israel, bákéme yi be, “Sébhõj ebhé, ne bekojõ ebhé yõ, abhõj bégu mbõnyune ákú mmuet yi Mmõ Mandem.” <sup>8</sup> Páilet ághókó nókó beyõj ebhen, becháy bépét bekem yi becha. <sup>9</sup> Apet achwe amem áchá abher Yesu be, “Etõk ene ófú are chi ené?” Ke Yesu abhiki kemé ye eyõj. <sup>10</sup> Páilet arem ye ntá yi be, “Õpú kemé me yẽ eyõj? Õbhíkí riñi be mbõj betañ berem be mándõ wõ mándõ, ne mbák ndém be mángó wõ ndũ ekotákátí, bágõ?” <sup>11</sup> Yesu akeme yi be, “Mandem ke áchyé wõ betañ. Mbõ épú nó, mbõ õbhõj betañ amfay ya fá? Nõ ke echi be bebú mmu ane ákémé mé áchyé ntá ye, béchá ebhe.”

<sup>12</sup> Páilet ághókó nõko nõ, abho beyañ mbi befere Yesu amõ. Ke bo Israel bárók chí ambi bebik be, “Mbák óndó mmũ-ne ándók, nó õpú mmuere Mfõ Rom! Mmu ane årèm be áchí Mfõ, chí mmũ ane ánù ne Mfõ Rom be ambak ndũ mmuet eyi!” <sup>13</sup> Páilet ághókó nókó beyõj ebhen, asõt Yesu afú ne yi, achõkõ ndũ enõk ntanjá manyé, nebhuet ane bábhõj ndũ eyõj bo Israel bé Gabáta. Nó chi, nebhuet batây batay.

<sup>14</sup> Égháká nókó nkárénká byo ne epay ndũ nywõp enen bátõnti mmuet menyie Epã Nekiñi, Páilet arem ntá bo Israel be, “Yíjĩ ka Mfõ yweka ne!” <sup>15</sup> Bábhó bebik mándeme nõko be, “Dõ mángwáy yi! Dõ mängwáy! Dem mángó yi ndũ ekotákátí!” Páilet arem be, “Ngõ Mfõ yweka ndũ ekotákátí?” Bõbati bachiäkap bákéme be, “Mfõ amõt ke sébhõjõ, ne chí Sísa.” <sup>16</sup> Páilet ásõt ye Yesu achye ntá yap be mándõk mángó yi ndũ ekotákátí.

*Bágó Yesu ndũ ekotákátí**(Mt 27.32-44; Mk 15.21-32; Lk 23.26-43)*

<sup>17</sup> Básót ekotákátí ene bábhõjõ bego Yesu are báchyé yímbõj ámpókó. Apõko kpát bárók bágháká ndũ ebhak ene bábhõjõ bé Gõlgõta, nó chi “Nebhuet Enkõnti.” <sup>18</sup> Aré, bágó Yesu ndũ ekotákátí. Bágó bo báchák nkwo bati apay, yẽntiki mmu wap ndũ eyi ekotákátí, amõt ebhe awõnem Yesu, achák ebhe awõghõ. <sup>19</sup> Páilet nkwo arem básíj enyij ndũ ebhókónok bábhát ndũ ekotákátí, amfay ntí Yesu. Básíj amõ ábhák be, “Yesu mmu Násáret, Mfõ bo Israel.” <sup>20</sup> Básíj amõ achí nyaka ndũ beyõj etõk berat, ndũ eyõj bo Israel, ne ndũ eyõjõ Latin, ne ndũ eyõjõ Grik. Ne nebhuet ane bágó Yesu ndũ ekotákátí abhak kékwoót ne etõk eghõ. Éká, beyã bo Israel bápáy basíjĩ mõ. <sup>21</sup> Bõbati bachiäkap bárók ntá Páilet barem be, “Õké síj be, ‘Mfõ bo Israel.’ Síj chí be, ‘Mmũ-ne arem nyaka be achí Mfõ bo Israel.’” <sup>22</sup> Páilet akeme be, “Enyij ene nsíjĩ nnãj nsij.”

<sup>23</sup> Batemé nenu bágó nókó Yesu ndũ ekotákátí, básót nden eyi bákõre ndũ baru anwi, yẽntiki mmu wap asõt ndu amõt. Ke érõp nkú amõt. Nkú yõ abhak ntõnden nemõt enen báyéme yẽntiki neku eni béfú amfay bégháká amik, kekpoti yõ yẽ ebhak. <sup>24</sup> Ekũ béré rem ne bati be, “Séké dakati nkú ane. Sénguer chí ebhãjã, séngó mmu ane ábhõjõ besõt yõ.” Éfákári enyune be enyij ene Ekáti Mandem éréme émfú tetep. Nó chí, basíj amem árèm be, “Básót nden aya bákõré. Báguer ebhãjã béríjĩ mmu ane ábhõjõ besõt nkú aya.”

<sup>25</sup> Batemé nenu bákũ nõ. Nnõ Yesu abhak téé kékwoót ne ekotákátí, ne manó máyi, María, ngõré Klopas, ne María mmõ etõk Mágdala. <sup>26</sup> Yesu ághó nókó máyi ne nkojõ

ane yi ákónó téé kékwoť, arem ntá máyi be, “Mmá, ghó móywe nò!” <sup>27</sup> Arem ye ntá nkoŋo wu be, “Ghó máye nò!” Ne bebho ewak eyo nkoŋo wu asot nno Yesu arək eket eyi ne yi.

*Yesu agú ndũ* ekotákátí

(Mt 27.32-44; Mk 15.21-32; Lk 23.44)

<sup>28</sup> Menyiŋ ebhen menkem béfuéré nókó, Yesu arinji be betik ebhi memay. Ndu beku be enyiŋ ene echi amem Ekáti Mandem émfú tetep, arem be, “Manyier akwak me.” <sup>29</sup> Ejó mmém amen anen echi nyaka are téé. Básót ekuchá fofok bágwót antí ntábhénok ene bábhini be haysop, bátáp ndũ mmem mo básá yi anyu. <sup>30</sup> Yesu asók mmém mo, arem be, “Betik ebha mémay.” Akúép emi, arə nepém eni nendək.

*Báyém* Yesu ambeápak ne nekəŋ

<sup>31</sup> Nywop ntónťi bo Israel nékwáy. Beku ye bé erene ngú éké rop amfay ekotákátí ndũ nywəbhé neywəmmuet bo Israel, bārók babher Páilet be ányché betaŋ mánsiéptí bekek ebhap, mámféré bho ndũ bekotakati. Nywop neywəmmuet eno nébhak nywop negho. <sup>32</sup> Ekú batemé nenu bārək, básiéptí bekek mmũ mbi, básiéptí bekek anefú. <sup>33</sup> Ke bágáká nókó amuet Yesu, bágó bé anáj agu, bó kesyepi bekek ebhi. <sup>34</sup> Ke ntemé nenu amot asot nekəŋ ayem Yesu ambeápak. Témté wu, manon ne manyier abho befu. <sup>35</sup> Mmũ ane ághó nyaka ndu éfákári ké ágháti bhese ne enyiŋ ene yi arəm echi tetep. Arinji be árem chi tetep be be nkwo mánsikinti ne Yesu. <sup>36</sup> Éfákári enyu eyo bé enyiŋ ene echi amem Ekáti Mandem émfú tetep. Nó chí, enyiŋ ene básinji nyaka be, “Yé egher eyi émot bápú syep.” <sup>37</sup> Ne Ekáti Mandem epet érəm ndũ nebhuet áchák be, “Chon bo mámkpək yi ane báyémé.”

*Bábhéme* Yesu

(Mt 27.57-61; Mk 15.42-47; Lk 23.50-56)

<sup>38</sup> Étaré nókó, mmũ amot átwó. Áká nnyén be Joséf. Abhak mmũ etək Arimátia. Achí nyaka mmu ane ákəŋo Yesu. Ácháy nyaka bo Israel ndu yi achi nkoŋo Yesu. Afuét arək ntá Páilet bhésé bhésé, anikmuet be Páilet ando yi ámféré mmuet Yesu ndũ ekotákátí. Páilet achye yi betaŋ beku nò. Joséf arək ye, aferem mmuet Yesu ndũ ekotákátí. <sup>39</sup> Nikodéməs mmu árónó nyaka begho Yesu ne beti ewak émot, abhak nkwo ne Joséf. Yí, Nikodéməs arək ne babhé amen bábyok amuet ngu bé áké chəŋo. Babhé méré abhak nchópti myrrh ne álos. Ákway nyaka bebhak mbə kilo besa bepəy nsem byo ndũ menwop ebhi. <sup>40</sup> Joséf ne Nikodéməs báfere Yesu ndũ ekotákátí, básót bésyenden ne babhé amo aré, mánep yi bekoŋo epin bo Israel. <sup>41</sup> Mónki áchi nyaka ndũ nebhuet ane bágó Yesu ndũ ekotákátí. Nnem nekə nébhák are enen bábhíki re bheme yé ngú amot amem. <sup>42</sup> Təndu nywop eno néchi nyaka chí nywop enen bo Israel bákə ntonťi béchwe ndũ nywop neywəmmuet enap, ne mbənyune nnem eno nébhiki sap nyaka nekə, Joséf ne Nikodéməs bārók bábhéme Yesu are.

## 20

*Yesu apətnsem* ndũ nepém

(Mt 28.1-8; Mk 16.1-8; Lk 24.1-12)

<sup>1</sup> Nywop neywəmmuet bo Israel néfuéré nókó, María mmə etək Mágdala afa ne neyinywop arək ndũ nnem Yesu. Aghó bé mánánj bábhíjiri ntay enen nechi anyũ nnem báferé. <sup>2</sup> María afa ye arək ntiét ntiet ntá Símun Píta ne nkoŋo Yesu áchák ane Yesu ákónó nyaka, arem be, “Báféré Yesu Acha ndũ nnem ne sébhíki rinji nebhuet ane bārónj bábhúré yi.” <sup>3</sup> Píta afú ye ne nkoŋo anefú wu, báfá, béré rónj ndũ nnem. <sup>4</sup> Báre rəŋ ntiəntiet, ke nkoŋo anefú wu ajet acha Píta. Ayambi aghaka ndũ nnem. <sup>5</sup> Akuri amik. Asá nókó amík awu amem, aghó bebhók ésienden are ke ake chwe amem. <sup>6</sup> Símun Píta mmu ákəŋo yi ansem áchwəbhé nókó ndũ nnem, afuét, arək amem, aghó bebhók ésienden ebho are bhúré. <sup>7</sup> Aghó nden ane mánébhé nyaka ntí Yesu ne yo nkwo. Ne nden eyo ebhak aywi nebhuet kekúri nenep.

<sup>8</sup> Ƙe nkoŋo anefú wu ane ayambi áchwóbhé ndũ nmem achwe amem nkwo, aghó ne amík, anoko. <sup>9</sup> Ƙpáte mpok yə, bó bábhiki re jwi nyaka mmem ndũ enyiŋ ene Ƙkáti Mandem érémé bé Yesu abhəŋ bepetnsem ndũ nepém. <sup>10</sup> Bakoŋo Yesu bhə bápətnsem ndũ beket ebhap.

*Yesu abhesi ntá María ane etək Magdala*  
(Mt 28.9-10; Mk 16.9-11)

<sup>11</sup> Ƙe María ate nepaka nmem andi nəkə kebho, ne ené yí ábhúét bedi, akuri amík, aguép amík awu amem nmem. <sup>12</sup> Aghó bəángel Mandem bati apay chókó ne nden pérép amuet ndũ nebhuet ane bábhúré nyaka Yesu. Amət abhak ndũ nebhuet ntí ywi achi nyaka. Achák ndũ nebhuet beka. <sup>13</sup> Bárém ntá María be, “Mmá, ǎdi yi?” María akeme bhə be, “Chi ƙti báféré Acha bəŋ ne yi, ne mbíkí riŋi ebhak ene bábhúré yi.” <sup>14</sup> Árémé nókó nó, ayibhiri mmuet aghó Yesu téé, ke yi keriji be chi yi. <sup>15</sup> Yesu arem ntá yi be, “Mma, ǎdi yi? ǎyàŋ agha?” Ndũ María ákáysi bé chí mmu ane áyiŋi nki, arem ntá yi be, “Ƙta, mbák ǎfére yi, ghatí mé ebhak ene ǎbhúré yi bé ndók nsət yí.” <sup>16</sup> Yesu arem be, “María!” María ayibhiri mmuet arem ndũ eyəŋ bo Israel be, “Rabóni!” [Nə chí “Ntəŋ”]. <sup>17</sup> Yesu arem ntá yi be, “Ƙékem me, mbənyune mbíkí re rəŋ amfay ntá Ƙtaya. Ƙe dók ntá bəmaya ghatí bhə bé mēpetnsem ntá Ƙtaya, ne etayeka. Ntá Mandem awa, ne Mandem ayweka.” <sup>18</sup> María mmə etək Mágdala arək aghati bakoŋo Yesu be, “Ngə Yesu Acha.” Ne aghati bhə menyiŋ ebhen Yesu aghati yi.

*Yesu abhesi ntá bakoŋo bhi*  
(Mt 28.16-20; Mk 16.14-18; Lk 24.36-49)

<sup>19</sup> Ƙgháká nókó beku ndũ nkúbhé nywəbhé neywəmmuet enə, bakoŋo Yesu bábhak amem eket émət ne babhinywəp femfé ndu bəchay bəbati bo Israel. Yesu arək ate bó besí, arem be, “Ƙpák ámbák ne bhe.” <sup>20</sup> Árémé nókó nó, atəŋ bə amə yi ne mbeápak eyi. Bakoŋo abhi bájwí ne maŋák ndu bəghó Yesu Acha. <sup>21</sup> Yesu apət arem be, “Ƙpák ámbák ne bhe! Nkúbhé mbə enyú Ƙtaya átó me, ke nchí tó be.” <sup>22</sup> Yesu árémé nókó nó, aféŋ bhə ƙyú, arem be, “Də ƙa Ƙfóŋó Bedyere ámbák ne bhe. <sup>23</sup> Mbák māmfoŋóri mmu bebú ebhi, Mandem nkwo ǎfoŋori yi. Mbák bábhiki foŋori bebú mmu, bérəp yi anti.”

*Təmás arem be mbák yi akhíkí ghə Yesu amík apú noko*

<sup>24</sup> Nkoŋo Yesu amət ndũ abhen bati byo ne apay, ane áká nnyén be Təmás, nə chí efák, apú nyaka ne bati, mpok Yesu átwó. <sup>25</sup> Təmás átéméri nókó bhə, béré ghati yi be, “Ségho Yesu Acha.” Ƙe yi akeme bhə be, “Ƙpáte ngó ne amík bebhe-mpi yí amə, ntək bhə ne senəŋ awə, mbát awó ndũ tambe ywi mpú noko.”

<sup>26</sup> Ƙfuéré nókó manywəp ánen, bakoŋo Yesu bápét babhak anywəp ndũ nebhuet amət. Təmás abhak ne bhə. Babhinywəp ábhák femfé, Yě nə, Yesu atwó, ate nenti enap, arem be, “Ƙpák ámbák ne bhe.” <sup>27</sup> Arem ye ntá Təmás be, “Tók berij ebhen bechi ndu amó ya ne kenəŋámə eke ghə. Sá awó fá ndũ tambe wa. Ƙéperə makati. Bák mmu ane ándoko!” <sup>28</sup> Təmás akeme yí be, “Acha ne Mandem awa!” <sup>29</sup> Yesu arem ntá yi be, “Ƙnókó mbənyune ǎghó me ne amík? Ƙri echa ntá bo abhen mánoko yəndu bábhíkí ghə ne amík.”

*Nti ane Jǎn ásiŋí ƙkáti-ne*

<sup>30</sup> Yesu akə nyaka beyə menyiŋí maknkay béchák besí bakoŋo bhi, ebhén bábhíkí siŋ amem ƙkáti ene. <sup>31</sup> Básiŋ menyiŋ ebhen béchí amem ƙkáti ene be menkwak be mánókó be Yesu ƙe achi Mpepe Mandem afyé nyaka bariəp be ətə, Mmə Mandem. Ne bé ndũ mánókó yí, māmboŋ nepém ndũ nnyén eni.

<sup>1</sup> Étáré nókó, Yesu apēt atónj mmuet ntá bakoŋo bhi. Ndəŋ yə, ebhák chi nepaka Manyu Tibérias. \* Séngó enyũ yi atəŋ nyaka mmuet ntá yap. <sup>2</sup> Símun Píta ne Təmás ane bábhiŋi be efák, ne Natániel ane áfú Kána atú Gálili, ne bǒ Sebedi bati apay, ne bakoŋo Yesu báchák bati apay bachi nyaka ndũ nebhuēt amət. <sup>3</sup> Símun Píta arem be, “Mě̀rəŋ anyén ne ási.” Bakoŋo Yesu báchák bárém be, “Sérəŋ ne wə.” Bó bárók básót áchwí, béré gháp anyén amem áchwí wu beti menkem ndu bekem nsi, ke yěnyij bóke kém.

<sup>4</sup> Ndu mbanj ákəŋari, Yesu ate nepakányén. Yě nə, bakoŋo bhi kerijj be chi yi. <sup>5</sup> Yesu arem ntá yap be, “Bǒbha, bákem nsi?” Bákéme yi be, “Áe.” <sup>6</sup> Aghati bhə be, “Guep ká asi ebhe awónem áchwí, chəŋ mǎnkém nsi.” Báguep asi ebhe awónem. Beyǎ nsi ekwen, kpát échá bhó beyǎ beyǎ nkáp ebhi. <sup>7</sup> Nkoŋo ane Yesu ákəŋj nyaka arem ntá Píta be, “Chi Acha!” Píta ághókó nókó be chi Yesu Acha, asət nden ayi afyé amuet, adók, akwen amem manyu. Aféré nyaka yə amuet ndu beku betik. <sup>8</sup> Ke bakoŋo abhen bárovhé amem áchwí béré nok bekoŋo yi angəkonyén, mánja nəkə beyǎ nkáp ane ajwi nə ne nsi. Nebhuēt ane báfú bérəŋ angəkonyén ke sap. Abhak mbə bayat besa betay.

<sup>9</sup> Bákó nókó ebhi baghə ngo ane bábhaytí ne bakiri. Nsi ebhak are. Bret nkwo abhak are. <sup>10</sup> Yesu arem be, “Twó ká, ne mbək nsi eyə nó bákémé.” <sup>11</sup> Píta arək ndu áchwí, aya beyǎ nkáp, akó ebhi ne wu. Ajwí ne nsi egho ebhak besa tándramət nsem byo ne érat. Ke yěndu nsi eyə éyá nó, ási kedakati. <sup>12</sup> Yesu arem ntá yap be, “Twó nyié ká nenyié.” Ke yě nkoŋo amət kemə bebhep yi be, “Ōchí agha?” Báriŋj be chí Yesu Acha. <sup>13</sup> Yesu asət brét achye bhə. Akə enyumət ne nsi. <sup>14</sup> Ndəŋ ayə abhak ane ajwi erat ené Yesu átəŋj mmuet ntá bakoŋo bhi, bebho ndũ mpok ane yi ápérénssem ndũ nepém.

#### *Yesu aya Píta amuet*

<sup>15</sup> Mányie nókó nenyié, Yesu arem ntá Símun Píta be, “Símun, mmǒ Jǎn, əkəŋ me əchá menyij ebhen-e?” Símun akeme be, “Ee, Acha, əriŋj bé nkəŋ wə.” Yesu arem be, “Ne bǒbághəŋəmən ayá.” <sup>16</sup> Bėjwí ndəŋ epay, Yesu arem be, “Símun, mmǒ Jǎn, əkəŋ me?” Símun akeme be, “Ee, Acha, əriŋj bé nkəŋ wə.” Yesu arem be, “Babheri nəkə bághəŋəmən aya.” <sup>17</sup> Bėjwí ndəŋ érat, Yesu arem be, “Símun, mmǒ Jǎn, əkəŋ me?” Píta abé nti mbənyune Yesu ábhep yi enyij ere émət ndəŋ érat. Éku, aghati Yesu be, “Acha, əriŋj yěntiki enyij, əriŋj bé nkəŋ wə.” Yesu arem be, “Ne bághəŋəmən aya. <sup>18</sup> Tetəter, mpok őchí esakamu, əre gwót mmuet, őndək yěntiki ebhak ené őkəŋj. Ke mpok őkəkó, chəŋ őŋjəŋ ámə amfay, mmu achák amfyə wó nden amuet, ansət wə andək ebhak ene őbhíkí kəŋ berəŋ.” <sup>19</sup> Yesu arem nó betəŋ enyũ newú enen Píta ábhəŋj bégu ndu bechye Mandem kenókó. Yesu arem ye ntá Píta be, “Koŋó mé.”

#### *Yesu ne nkoŋo ywi achak*

<sup>20</sup> Píta ayibhiri mmuet aghó nkoŋo ane Yesu ákəŋj ndu ákəŋo bhó ansem. Nkoŋo wu ke ághókó nyaka amuet Yesu mpok mányie nenyié, ne yí wu ke ábhəbhé nyaka Yesu be, “Acha, agha áti chəŋ wə?” <sup>21</sup> Píta ághó nókó yi, abhep Yesu be, “Acha, ná ne ane?” <sup>22</sup> Yesu arem be, “Mbák mčəyən bé yi wu ambak nepém te mpetnsem, eyə éyijj wó ná? Koŋó mé!” <sup>23</sup> Enyij ene Yesu árémé, étáká nenti bǒnkwo be nkoŋo Yesu wu abhíkí bhəŋ bégu. Ke, sayri sayri, Yesu abhíkí ghati nyaka Píta be Jǎn apu gú. Arem chi be, “Mbák mčəyən be yi áké gú té mpetnsem, eyə éyijj wó ná?”

<sup>24</sup> Nkoŋo Yesu wu ke ághəti bhese menyij ebhen, ne yi ke ásiŋj bhə amik. Ne séríŋj bé enyij ene yí árəm echi tetep.

#### *Ngwéntí kepi*

<sup>25</sup> Yesu akə nyaka beyǎ menyij bechak. Mbə básíŋj bó menkem amik émət émət, nkáysí bé mbə mmik nkem ajwí ne bekáti, kpáte mbək andəp.

\* 21:1 Nkúbhé Manyu Gálili ke bábhiŋi nyaka bé Manyu Tibérias.

## Εκάτι Betik Bõnto

*Bariεp* βέτο Εφόγό Bedyere

<sup>1</sup> Ετα Τιόφιλος, ndũ ekáti εγα ενε mbi, nsih έτι menyih menkem ebhen Yesu ákú ne ebhen yi atõhõ bebho mpok yi ábhõ betik ebhi fá amik, <sup>2</sup> kpát bégháka nywõp enen Mandem ákú yi akó amfay. Ápére ko amfay, Εφόγό Bedyere akú yi angati bo abhen yi ayabhe be mámbák bõnto bhi menyih ebhen bõ babhõhõ bekú. <sup>3</sup> Mpok yi apereensem ndũ nepém, atõhõ mmuet ntá yap ndũ beyã ndõhõ ndũ manywõp besa bεpay. Bághõ yi kponõronhõ enyu ené bápú kway memakati be, sayri sayri, apetnsem ndũ nepém. Apet nyaka nsem ndũ nepém antõhõ nõkõ Eyõh Mandem bekú bo mándĩhĩ enyũ Mandem ábhák ne bho mbõ Mfõ wap. <sup>4</sup> Mpok yí ábhuet ne baghõkõ bhi aghati bhõ be, “Báké fá Yerúsalem. Chõkõ ká nõhõ akap ané Eta afyé bariεp βétõ mbõ enyũ ngátĩ bhe. <sup>5</sup> Jõn ájwiti nyaka bo ne manyiεp, ke ndũ mpãý manywõp, chõhõ Mandem anjwiti bhe ne Εφόγό Bedyere.” <sup>6</sup> Mpok Yesu achi ne bõnto bábhεp yi be, “Acha, chõhõ ónsõt kefõ Israel ónkeme ntá yese bo Israel ke?” <sup>7</sup> Yesu akeme bhõ be, “Bãbhĩkĩ bhõhõ berihĩ mpok ane Eta afyé be menyih ebhen memfakari. Eta mmu afyé mpok ndũ betañ ebhi ke árhĩ. <sup>8</sup> Chõhõ Mandem anchye bhe betañ mpok Εφόγό Bedyere atwõ ntá yeka, mãmbak ye batísie bha amem Yerúsalem, ne atú Judéya ankem, ne atú Samária, ne ndũ mmik nkem.”

*Mandem* akú Yesu akó amfay

(Mk 16.19-20; Lk 24.50-53)

<sup>9</sup> Yesu árémé nõkõ nõ, Mandem asõt yi apetnsem amfay. Báte mánjihĩ nõkõ yi ndu árõhõ. Nebhán nékúti yi, bõ keperε ghõ yi. <sup>10</sup> Bárez yihĩ gbõkõõ ndũ yi árõhõ amfay. Bápére ghõ, bo bati apay ne nkú pépεp amuet báté kekwot ne bhõ. <sup>11</sup> Barem be, “Bẽ bo Galili, ndáká yi bachi afõ téé mánjihĩ nõkõ awu amfay? Chõhõ Yesu mmu árõ be arõhõ amfay, ampetnsem nkúbhẽ mbõ enyũ bãghõ yi árõhõ amfay.”

*Matías* asõt epok Júdas

(Mt 27.3-10)

<sup>12</sup> Bõnto Yesu barõ ye Njie Menøk Ólif bápεtnsem Yerúsalem, nekõ enén nechi mbõ kilõmeta amõt. <sup>13</sup> Báchwõbhẽ nõkõ aré, bákõ amfay ndu móket amõt amem ekerémfáy ane bõ báchõkõ nyaka are. Bõnto bhõ babhak Píta, ne Jõn, ne Jems, ne Andru, ne Fílip, ne Tõmás, ne Batolómio, ne Mátiõ, ne Jems mmó Alfeyõs, ne Símun ane achi nyaka ndũ nkwo bo abhen mánũ έti etõk eyap, ne Júdas mmó Jems. <sup>14</sup> Bõ mankem babhak eyõh έmõt. Báchyé mmuet ndũ nenikímuet nebhuεt amõt chechem ne mbõk bakoñõ Yesu abhen baghõré, ne María nõõ Yesu, ne bõmáyi abhen babhakanem.

<sup>15</sup> Ewak émõt ndũ manywõp eyõ, bakoñõ Yesu bákém echeme. Bábhák batí besa betandat. Are, Píta afate arem be, <sup>16</sup> “Bõma, menyih ebhen básihĩ amem Ekáti Mandem έti Júdas mmu ákwáká bo mankem Yesu bebhõhõ nyaka befu tetep. Nõ chí menyih ebhen Εφόγό Bedyere ákú nyaka Mfõ Debhít ándĩhĩ ne arem be bebhõhõ befakari. <sup>17</sup> Yí Júdas achi nyaka ndũ nkwo ywesé ndu Yesu áyábhẽ yi be ankú betik ne bhese.

<sup>18</sup> “Júdas atí nõkõ Yesu, asõt nkáp manõhõ ané báchyé yi aku ekpõkõ mmik. Ne ndũ ekpõkõ mmik eyõ, yimbõhõ akwén kébheri menie básén, mántep árori amik, agú. <sup>19</sup> Bõ mankem abhen báchĩ amem etõk Yerúsalem bághõkõ ndak ane áfákári. Ékú bábhõ bébhĩhĩ nebhuéremik wu ndũ eyõhõótõk eyap be Akeldáma, nõ chí mmikĩ manõhõ.

<sup>20</sup> “Echi mbõ enyũ Mfõ Debhít asihĩ amem Ekáti Bakway bé:

‘Eket eyi éndõp ewõ,  
yẽ mmu kéchõkõ amem.’  
Ne Debhít apεt asihõ be,



'Mmu áchák ánsót épókó betik eyi.'

<sup>21-22</sup> “Éri ye bé mmu áchák ánehém ne bhese be séngátí nókó bo mbə batísie be Yesu apetnsem ndũ nepém. Mmu wu abhəy bébhak chi mmu ane achi nyaka ndũ nkwo ywese mpok Yesu Acha achi ne bhese, bébho mpok Jōn ájwítí yí beghaka nywəp enen yi arəy amfay.”

<sup>23</sup> Nkaysi yap akwén amuet bo bati apay: Joséf ne Matías. Joséf abhəy manyén áchák ápáy. Nó chí Jústəs ne Básabas. <sup>24</sup> Máník ye mmuet bé, “Acha, oríní nkaysi yěntiki mmu. Ndũ böbhen batí apay, ntiki mmu óyábhé <sup>25</sup> bé ambak mũnto ndu betik ebhen ndu besət epók Júdas mmú árónó ebhak ené ékwáy ne yi? <sup>26</sup> Bágwép ye ebhəyá ěti böbhen batí apay. Éká Matías. Básót ye Matías báchem ne nkwo bönto Yesu bachak batí byó ne amət.”

## 2

### Netwó Efóyó Bedyere

<sup>1</sup> Nywəp epə bo Israel ene bábhíni bé \*Péntekəs eghaka nəkə, bakoŋo Yesu mankem bábhák nebhuet amət. \* <sup>2</sup> Ewat éfú amfáy témchók mbə ené mbúép atanatan éjwí amem eket ené bə bachi are. <sup>3</sup> Bághó menyiy mbə báríngo. Átáka, enyu ené yěntiki mmu wap abhəy nemət enen nete yi anti. <sup>4</sup> Témte wu Efóyó Bedyere abhak ne yěntiki mmu wap tontó. Akú bábhó bérémbeyəntək ebhen bə babhiki ghək.

<sup>5</sup> Mpok yə, bö abhen báfyé betəy bebhəre bebhé bo Israel babhak Yerúsalem. Báfú ndũ beyə betək. <sup>6</sup> Bághókó nókóawat eyə, bárək ntiét ntiét béghə enyiy ene éfəkari. Bábhak maknkay beghók ndũ bakoŋo Yesu bárəm beyəntək nyáná nyáná enyu ené yěntiki mmu wap ághòk ndu eyi eyəntək enyiy ené bárəm. <sup>7</sup> Bábhák maknkay tontó, bábhə berem be, “Pú böbhen mankem chi bo Galili? <sup>8</sup> Ná échí bé yěntiki mmu ywese ághòk enyiy ené bó bárəm ndũ eyi eyəntək? <sup>9</sup> Séfú betək nyáná nyáná: Mbək báfú Pátia, báchák Mídia, abhénéfú Élam; mbək báfú Mesopotemia, báchák atú Judéya, abhénéfú atú Kapadóshiya; mbək báfú atú Póntəs, báchák atú Ésia. <sup>10</sup> Mbək báfú atú Fríjia, báchák atú Pamfília. Mbək báfú Íjip, báchák báfú ndũ batáp etək Líbia ane achi kekəwət ne Sírene. Ndú abhen báfú Rom, mbək chi bo Israel, báchák bö abhen bákəŋo Mandem mbə bo Israel, <sup>11</sup> báchák báfú Kret, abhénéfú Arébia. Yě nə, yěntiki mmú ywese ághòk ndu bó bárəm menyiyí maknkay ebhen Mandem ákú ndu eyi eyəntək.” <sup>12</sup> Bó mankem bábhák maknkay, batí átáká bhó, bábhó bebhəp bati be, “Ané ndak-aa?” <sup>13</sup> Kə bachak béré way bakoŋo Yesu mándem nəkə be, “Mmém akem böbhen!” Netwə Efóyó Bedyere

### Enyiy Píta aghati bati bo Israel

<sup>14</sup> Píta afate ye ne bönto báchák batí byó ne amət, abho berem ne eyəy etanatan ntá beyə böbhə be, “Bö Judéya ne be mankem abhen bəchi Yerúsalem, tá ká batú mángók enyiy ene mərəm. <sup>15</sup> Böbhen bábhíkí kwén chi mmém mbə enyü bākəysi. Nywəp nechi ndiere nkárénká nénenamət bëti. <sup>16</sup> Né chí enyiy ene ndemekerĩnti Jóel areme nyaka be chəy emfakari. Joel arem nyaka be,

<sup>17</sup> Mandem arem be ‘Ndũ manywəbhé ngwenti, chəy nkə Efóyó ya antwə ntá yěntiki mmu. Böbheka mángati barak ané me mfyé bó anti.

Besak ebheka mángó kenó amík antifu, ne baseansi bheka mángə kenó.

<sup>18</sup> Ndu manywəp eyə, chəy nkə Efóyó ya éntwó ntá bakū betik abha, abhén baghərə, ne abhen babhakanem, nkə bó mángati barak ané mfyé bó anti.

<sup>19</sup> Ne chəy nkə menyiyí maknkay mémfakari amfay, ne ntəy beriyí maknkay fá amík. Chəy manəy ambak, ngó ambak, móngo ambak.

\* <sup>2:1</sup> “Péntekəs chí manywəp besa bepay nsem byo.” Nó chí, bébhó ndũ nywəp Epə Nekiŋi.

<sup>20</sup> Chəŋ mmok anjibhiri ándəp ejuri, ntaŋ ánjibhiri andəp manəŋ, ke nywəp negho enén Acha átwò nengaka.

<sup>21</sup> Ne chəŋ embak be yě agha ane ábhìŋi Acha be ánkwák yi, Acha äpeme yi.’ ”

<sup>22</sup> Píta arək ambi bérém be, “Bo Israel, ghók ká beyəŋ ebhén: ‘Yesu mmu Násáret chí mmu ane Mandem áyábhé nyaka. Atónŋ kponorəŋ bé ayap yí ndü áchyé yi betaŋ. Akə ye menyiní maknkay. Atónŋ berinŋ. Bě babhəŋ bərinŋ nə sayri mbənyune akə nyaka menyinŋ ebhen besí ebheka. <sup>23</sup> Mandem anánŋ aríní nyaka enyinŋ ene ébhónó befakari ne Yesu bekoŋo nkaysi yi. Báfyé yé yi amə yeká be mánchye yi ntá bo bebú be mángó ndü ekotákátí, mángway. <sup>24</sup> Ke Mandem akə yí ampətnsem ndü nepém, afere yí ndü bebé newú mbənyune newú nepu kway nyaka bebhəŋ betaŋ amfäy yi.’ ” <sup>25</sup> Mfə Debhít asinŋ nyaka éti yi be,

“Nchí ghə nyaka Acha mpoknkem besí bha, abhak ebhe awónem eya, be yěnyinŋ eke nyíkisi me.

<sup>26</sup> Ntí ena néjwi ye ne maŋák, ne nchí rem kepí ne maŋák.

Ne mbákánti chí ne Mandem,

<sup>27</sup> Mbənyune wə Mandem əpú chen chəŋ me óndó amem etəkó bawú, əpú rə chəŋ Mmu ane áchyé nepém eni ntá ye ámpó amem nnem.

<sup>28</sup> Okə me ndíní mbi nepém.

Ndü óchí ne me mpoknkem, chəŋ ónkə mēmbəŋ beyä maŋák.”

<sup>29</sup> Píta arək ambi berem be, “Bǒma, nchí kway beghati bhe kponorəŋ éti Mfə Debhít, chi mbi ywese. Agu nyaka, bábhéme yi, ne nnem eni nebhuət fá ne bhese krate echəŋ.

<sup>30</sup> Achí nyaka ndemekepinti. Arinŋ bariəp amen Mandem áchyé yi, kpát anyú nku be chəŋ Mandem ankə ebhárémə ywi anyie enəkó kefə eyi. <sup>31</sup> Debhít ayambi aghó enyinŋ ene Mandem abhəŋ bekə ndü mpok ane átwò ambi ke yə emfakari. Aghó be, chəŋ Mandem ankə Mpeme Mandem afyé nyaka bariəp be ätə ampətnsem ndü nepém. Éti yə, Debhít arem nyaka be, ‘Mandem abhíkí chen Mpeme yí áyábhé ándó amem etəkó bawú ne abhíkí chen mmuət yi ámpó amem nnem.’ <sup>32</sup> Mandem akə Yesu apətnsem ndü nepém ne besé mankem séghó yi ne sechi batísie be achi nepém. <sup>33</sup> Mandem achye yí beyä kenókó ndu akə yi achəkə ebhe awónem eyi ndü enəkó kefə. Eta abhuəre bariəp ami ndu achye yí Efónó Bedyere. Ne chí Efónó Bedyere mmu Yesu achye bhese ke ákə menyinŋ ebhén bēfakari ne mbə enyü bāghò ne bāghòk. <sup>34</sup> Debhít abhíkí rə nyaka etəkó bawú ándók amfay. Ke yimbəŋ arem be,

‘Eta Mandem arem nyaka ntá Acha wa bé:

“Chəkó fá ebhe awónem eya ndu enəkó kefə,

<sup>35</sup> krate nku bǒmpap abhe mámbak mbə enək ene óchəkə ónyaŋa bekak aré.” ’

<sup>36</sup> “Bo Israel mankem bábhəŋ bérinŋ ye sayri be, Yesu mmu be bāgo ndü ekotákátí ke Mandem ákə yi áchi Acha ne Mpeme yi áyábhé.”

<sup>37</sup> Bāghókó nókó enyinŋ ené Píta areme, ékwén bó te anti. Babhep Píta ne bǒnto bachak be, “Bǒma, chəŋ sénkə ye ná?” <sup>38</sup> Píta akeme bhə be, “Yěntiki mmü yeka abhəŋ bétiknsem ndü bebú bhi ne mánjwiti yi ndü nnyén Yesu Kristo be Mandem amfoŋori bebú bhi. Mmü ane ákə nə Mandem ächye yi Efónó Bedyere mbə akap. <sup>39</sup> Bariəp amen ayíní be ne bǒbheka, ne bǒ mankem abhen bachi nekə nesie. Ayíní nkwo yěntiki mmu ane Mandem Acha yese ábhìŋi be antwə ntá yi.”

<sup>40</sup> Píta arək ambi bérém baya menyinŋ béchák ansem ti nəkə bhə bé “Féré ká mmuət ndü ntemsi ane ábhónó bétwə ntá bǒ bebú abhen fá ammik.” <sup>41</sup> Ekə bo abhen mánóko enyinŋ ene Píta areme bárók bájwiti bhə. Ne bo abhen bacheme ne bakoŋo Yesu nywəp enə babhak mbə nká érat. <sup>42</sup> Bachye mmuət ndu béghók menyinŋ ebhen bǒnto Yesu bátəŋ. Bó mankem abhen manókó babhak ndu nsəŋ amət ndü yěntiki enyinŋ, ndü Nenye Acha ne ndu nenikímuət.

*Nepém bakoŋo Yesu*

<sup>43</sup> Bõnto Yesu bábho beku beyã menyijí maknkay ne berinjí maknkay. Becháy békém bo mankem abhen bágghò menyij ebhò. <sup>44</sup> Ne bo abhen mánóko mankem babhák eyoŋ émót, mánkòre nòkò menyij ebhap ndũ nsoŋ amòt. <sup>45</sup> Mpok ne mpok, abhen bábhóŋó menyij bátì nyaka mánkòre nòkò nkáp ne abhen eyap épú enyu ené yěntiki mmu wap abhoŋ enyij. <sup>46</sup> Ne yěntiki nywòp báchèm nyaka amem ekerákap Mandem amem Yerúsalem ndu méníkmæet. Báchèm nyaka nkwo amem beket ebhap ndũ Nenyie Acha ne ndũ menyie nenyie ne beyã maŋák ne nti nemòt, <sup>47</sup> mámbiti nòkò Mandem. Bõ mankem bágghò ndũ bakoŋo Yesu bákù ne báre bhóŋ maŋák ne bhò. Ne yěntiki ewak Acha anku nòkò bo abhen yi ápémé mánehèm ne bakoŋo bhi.

3

*Píta abú mbéntí*

<sup>1</sup> Ewak émòt, Píta ne Jõn bare røŋ ekerákap Mandem ndu nkárénká éráat ne ngósí mpok neníkímmæet. <sup>2</sup> Bággháká nókó ndũ nyübha ane bábhijí be Erítí Nyübha, bágghó mmu ane áchí mbéntí te nebhe eni aré chókó. Yěntiki ewak bo bápòkò nyaka yi mámbure ndu nyübha wu bé ánijí nókó nkáp ntá bo abhen báfuèet berøŋ amem ekerákap Mandem menikmmæet. <sup>3</sup> Mbéntí wu aghò nòkò Píta ne Jõn ndũ báyaŋ befæet mandòk ekerákap, abho ménijí bhò nkáp. <sup>4</sup> Píta ne Jõn báyiŋi yi diíí. Píta arem ye be, “Yijí bhese!” <sup>5</sup> Aterp bò amík amæet ne nkaysi bé choŋ manchye yi enyij.

<sup>6</sup> Ke Píta arem be, “Mbíkí bhøŋ nkáp, ke enyij ene mbóŋó choŋ nchye wò. Ndũ nnyén Yesu Kristo mmu Násáret, faté kò!” <sup>7</sup> Akém yi ndũ awónem ayøŋ. Témté wu, betaŋ Mandem béchwe ndu bekap ne memí bekap ebhi. <sup>8</sup> Adók ate kperep, abho bekò. Are kò andokoti nòkò, ne ambiti nòkò Mandem, kpát aròk achwe amem ekerákap ne bhò. <sup>9</sup> Bo mankem abhen bachi are bágghó yi ndu ákò ambiti nòkò Mandem. <sup>10</sup> Báríŋi be yi ke áchòkò nókó nyaka ndũ Erítí Nyübha ane ekerákap Mandem anijí nòkò nkáp. Eku bábhák maknkay, ne manyu aròp bhò fufú beghò enyij ene efakari.

*Píta aghati mbok Yesu amem ekerákap Mandem*

<sup>11</sup> Mmu wu abhat mmæet ne Píta ne Jõn kpát báròk baghaka amem nebhuet ekerákap Mandem ane bábhijí be Áchá Sólomon. Bo mankem bare røŋ are ntiét ntiét beghò enyij ene éfakari. Babhak maknkay tontó. <sup>12</sup> Píta aghò nòkò ndũ bõbhò bákàp bhò, arem ntá yap be, “Bõma, bo Israel, ndaká yi bächí maknkay, mǎmpòkò nòkò bhese enyu eyò? Bákaysi be chi ndũ betaŋ ebhesé ké yí ákò néne ke? Ne puyé chi be séchày Mandem tontó. <sup>13</sup> Mandem bachímbi bhese, Mandem Ábraham ne Áisek ne Jekóp ke achye mübetok ywi Yesu kenókó. Achyé yi kenókó yěndu be bãrèm nyaka be bãbhiki bhøŋ yěnyij beku ne yi mpok Páílet áyàŋ beferè yi amò. Bäsót yi bãchyé ntá bõbati Rom be mángwáy. <sup>14</sup> Yesu achí nyaka nyánjá ne chak besí Mandem, Yě nò be keka be Páílet ándó yi andòk. Bǎrém be Páílet ándó chí ngwayti bhò andòk. <sup>15</sup> Bǎkú báwáy yi mmu áchyè nepém. Ke Mandem aku yí apetnsem ndũ nepém. Besé séghó ne amík enyij ene efakari. <sup>16</sup> Yesu ke ákú mbéntí ne áfáté. Enyij ene bǎghó ne ené bãrínjé be efakari, menkem béchí enyu yo mbonyune sésíkí nti ne yi. Chí ndu sésíkí nti ne yí ke éku mbéntí ne áfáté kperep mbò enyü bë mankem bǎghó.

<sup>17</sup> “Bõma, néne ndíŋjé ká bé be ne bõ batí bheka bächí nyaka chi amem ejuri beyijí enyij ene bákú ntá Yesu. <sup>18</sup> Ke enyij ene Mandem ákú baremé kepínti bhi bágghátí bo tesáy be, Mpeme Mandem afyé nyaka bariep be àtò, abhoŋ beghò esøŋøri, Mandem aku yo efu tetep.” Tík yé ka nsem ndũ bebú ebheka, mámpetnsem ntá Mandem, be yi amfoŋori bebú ebheka. <sup>19</sup> Mbák mǎnku enyu yo, Acha áku mǎmbøŋ mpok neywæmmæet ndũ befóŋó ebheka, <sup>20</sup> antó be Mpeme yi afyé nyaka bariep be àtò be ambak Mpeme yeka. <sup>21</sup> Yí wu chi Yesu mmu ábhóŋó bebhak amfay ne Mandem kpáte mpok ane yi ákù menyij menkem

ménjibhírí méndəp beka. Baremé kep̄inti Mandem mánáj bárem tentep be chəŋ émbak enyu yə. <sup>22</sup> Moses arem nyaka be, “Chəŋ Mandem Acha antó be ndemekep̄inti ywi mbə enyū yi ato me. Ne chəŋ yi ambak mmu yweka amət ne bəbhəŋ beka yəntiki enyiŋ ene yi ághàti bhe mänkə. <sup>23</sup> Ne chəŋ embak be yə agha ane apu ghok ndemekep̄inti wu, báfap yi ne bə Mandem, mangway. <sup>24</sup> Samuel ne baremé kep̄inti abhen báfú yi ansem, mankem bárem nyaka nkwo éti menyijí maknkay ebhén bəfakari manywəp ané echəŋ. <sup>25</sup> Menyijí ebhen baremé kep̄inti bərəmé menkem béyiŋi bhe. Ne nku ane Mandem ányú nyaka ne bachĩmbi bheka, ányu ne be nkwo, mbənyune arem nyaka ntá Ábraham be, ‘Chəŋ mfuet ntá bebhárebhə bhe níjet manerékeré mmik ankem.’ <sup>26</sup> Éti yə ke echi be Mandem ayap nyaka mübetok ywi, ayambi átó yi chi ntá yeka bé ánjét be ndū ákə be mandó nepém bebú eneka.”

## 4

*Píta ne Jōn besí echemé bo batí etək*

<sup>1</sup> Ené Píta ne Jōn bāghàti bo menyijí enyu yə, mbək bachiäkap Mandem ne münti babhabheri ekeräkap ne mbək bönkwo Sádusi bátwó ntá yap. <sup>2</sup> Batí ábé bhə mbənyune Píta ne Jōn bátəŋ mángati nəkə bo bé Yesu apetnsem ndū nepém betəŋ be chəŋ bawú mámpetsem ndū nepém. <sup>3</sup> Bákém Píta ne Jōn bārók báfe, ne tēndu beku menəŋ bəgháká nyaka, barə bhə are te ntinywəp. <sup>4</sup> Yə nə, beyä bo abhen bāghókó enyiŋ ene Píta ne Jōn bāghátí bhə, mánóko. Mpəy bakoŋo Yesu mankem akó aghaka mbə nká etay.

<sup>5</sup> Néyí nókó, bakemé etək ne bə batí bo Israel, ne batəŋ ebhé Mandem bákém echeme amem etək Yerúsalem. <sup>6</sup> Ánas müngo bachiäkap Mandem, ne Káyfas, ne Jōn, ne Aleksánda, ne böneréket müngo bachiäkap báchem ne bhə. <sup>7</sup> Básót Píta ne Jōn bákə bó báte besí bhəp, bābhép ye bhə be, “Ndu nnyén agha bákə menyijí ebhen? Agha áchyé bhe betəŋ beka bhə?” <sup>8</sup> Ndū betəŋ Efónó Bedyere, Píta akeme bhó be, “Bə bakemé etək ne bə batí etək, <sup>9</sup> mbák bābhép bhese echəŋ éti berí ebhen sékú ntá mbéntí-ne, ne enyū éfakári ke yi ätaŋ, <sup>10</sup> Bə mankem ne bo Israel mankem diŋí ká be chí Yesu Kristo mmu Násáret ke ákú mmū-ne ataŋa. Yí mmu bágó ndū ekotákátí, ké Mandem akə yí apetnsem ndū nepém, ndū betəŋ ebhi ké bāghó mmū-ne áté be besí kperep. <sup>11</sup> Nkúbhé Yesu ké Ekáti Mandem érəm éti yi bé:

‘Ntay enén bə baté beket bābyáká, nó ke néróbhé ekwap ené ékémé eket.’

<sup>12</sup> Ndiere yí ke ákway bepeme bhese. Mmu achak apú fá amik ane Mandem achye be ampeme bhese.”

<sup>13</sup> Bo echemé bə batí etək bāghó netəŋánti Píta ne Jōn ndū bərəm kep̄i kebəŋ becháy ne ndū bāghó nkwo bé bəPíta bāchí chí ndéndemé bhə, ne be bə bābhíkí ghək ekáti, bābhák maknkay. Ke bāghó be bəPíta mánáj bákə nyaka ne Yesu. <sup>14</sup> Ne ndu bāghó mbéntí ane bákú yi ataŋa nepak Píta ne Jōn, manyu áchók bhə. <sup>15</sup> Ékú bátén kpík bó nefí. Bābho besokori mámbebhe nəkə bati be, <sup>16</sup> “Chəŋ sénkə yi ne böbhén? Bə mankem fá etək Yerúsalem baghə erémé enyiŋí maknkay ené bó bákú ne sépú kway betəŋa. <sup>17</sup> Ke ndu beka be mbok ane áképerə taka etək, sébhəŋ beya böbhən batú be báképerə rem yənyijí ntá mmu ndū nnyén Yesu.”

<sup>18</sup> Bābhijí ye bhə bápətnsem amem áchá. Básémti bhó be bəkerere rem ne bəkerere tóŋ yənyijí ndū nnyén Yesu. <sup>19</sup> Ke Píta ne Jōn bákémə bhə be, “Bə babhəŋ bəp ká mmuet eyeka ndak ane. Enyiŋ ene échí chak besí Mandem chí ené? Bəghok bhe ke chí beghok Mandem? <sup>20</sup> Sépú kwáy berə berem éti menyijí ebhen séghó ne amík ne séghók ne batú.”

<sup>21</sup> Nkwə echeme böbati etək bapet básémtí nókó bhə, báferə bhə amə. Bó kebəŋ mbi betemsi bəPíta mbənyune bə mankem bákəka nyaka Mandem ndū enyiŋ ene efakari. <sup>22</sup> Ne mamié mbéntí wu acha nyaka besa bepəy.

*Bakoŋo Yesu mánikmuet be Mandem anchye bhə netəŋánti*

<sup>23</sup> Báféré nəkə Píta ne Jǝn amə, bápətnsem ntá batǝ bǝnkwə Yesu, baghati bhə enyiŋ ene bǝbatǝ ekerákəp Mandem ne bǝbatǝ etək bárémé ntá yap. <sup>24</sup> Bakoŋo Yesu bágghókó nókó nə, bó mankem babho menikmuet ntá Mandem mándeme nəkə be; “Eta, wə əchí Acha, wə ke əghókó mfay ne mmik, ne manyén ne menyiŋ menkem ebhen béchí are. <sup>25</sup> Wə ke ókú nyaka be mübetok ywe Mfə Debhít, chi-mbi ywesé, ándem ndü betəŋ Efóŋó Bedyere be:

‘Ndaká yí bo abhen bápú bo Israel bábènti ne wə Mandem?  
Ndaká yí bǝbhen bátè beyu ebhen bebhiki bhəŋ ntí ne nnet?’

<sup>26</sup> Bafǝ mmik bātòŋtǝ mmuet ménu nenu,

bǝbatǝ etək báchem nebhuet amət,

báte eyu menu ne Mandem Acha ne Mpepe yí afyé nyaka bariəp be ätò.’

<sup>27</sup> “Hérəd ne Póntios Páflet báchem ne bo Israel ne mbək bo abhen bápú bo Israel fá amem Yerúsalem, bate eyu antí Yesu mmü betok ywe ane achi nyájá. <sup>28</sup> Báchém beku yǝntiki enyiŋ ene ónájə óbhúré nyaka be chəŋ émfakari. <sup>29</sup> Acha, ghó ye ndü bápà bhese. Ku be bhese bö betok abhe, séngátí nókó bho Eyəŋ eye ne netaŋánti nenkem. <sup>30</sup> Chié bhese betəŋ bebú bǝmame, ne betəŋ berijǝ maknkay ne beku menyiŋǝ maknkay ndü nnyén mübetok ywe Yesu, mmu achi nyájá.”

<sup>31</sup> Mánájá nókó menikmuet, nebhuet ane bə bachi are anyikisi. Efóŋó Bedyere abhak ne bhə tontó akə bábhó beghati Eyəŋ Mandem kebəŋ becháy.

*Bakoŋo Yesu bábhak ndü nsoŋ amət ndü menyiŋ menkem*

<sup>32</sup> Nkwó bo abhen mánókó Yesu bábhóŋ ntí némət ne nkaysi amət. Yǝ mmu wap ake rem be menyiŋ ebhi béchí chí ndiere ntá yi aywíntí. Enyiŋ yǝntiki mmu ebhak enyiŋ eyap mankem. <sup>33</sup> Bǝnto Yesu béré ghati bo ne betəŋ ebhap menkem be Yesu Acha apətnsem ndü nepém, ne berǝndu Mandem bebhak ne bə mankem tontó. <sup>34</sup> Yǝ mmu wap abhiki chép nyaka enyiŋ mbənyune abhen bábhóŋó baki ne yǝ chi beket, bātí nyaka menyiŋ ebhə mántwə ne nkáp <sup>35</sup> mámbure besí bǝnto, ne bə mánkəre nkáp wu bekoŋo nté ane yǝntiki mmu wap.

<sup>36</sup> Enyu yə ké mmü ane áká nnyén be Joséf akə nyaka. Abhak mmu nneréket Lévi ne mmu etək Sáyprəs. Bǝnto Yesu bádú yí nnyén bé Banábas, nó chí, “Mmü ane afyé bo nti.”

<sup>37</sup> Abhǝŋ nyaka nki, atí wú, atwó ne nkáp, abhure besí bǝnto Yesu.

## 5

*Ananías ne Safira*

<sup>1</sup> Ke ewak emət, mmü ane aka nnyén be Ananías ne ngərə aywi Safira bātí nebhúérémik.

<sup>2</sup> Ananías abhese mbək nkáp ansem. Ngərə aywi arinjǝ be yi akə nə. Asət ané áróbhé arək abhure besí bǝnto Yesu. <sup>3</sup> Ke Píta abhep yi be, “Ananías, ndaká yí óró Satan ánkó wó antí be ónsé nsé ntá Efóŋó Bedyere ne ərə mbək nkáp ane ótí mmik ansem? <sup>4</sup> Mpok óbhíkí re tí yó, mmik achi nyaka chi ayə. Ne mpok ótí yó nkáp abhak chi aywe. Ndaká yí əkaysi beku ene enyü enyiŋ? Əsensé chi ntá Mandem, puyé ntá nkǝ!” <sup>5</sup> Nəghók Ananías ághókó beyəŋ ebhen, akwén amik agú. Beyǝ becháy békem yǝntiki mmu ane ághoko ndak ane.

<sup>6</sup> Besak báchwe, mánép yi ne nden, bápókə, barək babheme.

<sup>7</sup> Éfueré nókó mbə maŋək nywəp arət, ngərə Ananías achwe anywóp, yi kerinjǝ enyiŋ ene efakari. <sup>8</sup> Píta abhép yi be, “Ghatí me tetep, nkáp ankem ané wə ne nném aywe bātí mmik ne?” Akeme be, “Ee, yinjǝ wu ankem nə.”

<sup>9</sup> Píta arem be, “Ná wə ne nném aywe báká eyəŋ émət memə Efóŋó Mandem Acha enyü eyə? Ghok! Bo abhen bábhéme nném aywe, báci afə ambǝnywəp, ne chəŋ mampəkə wə nkǝ.” <sup>10</sup> Témté wu, Safira akwén bekek Píta agú. Besak báchwé nókó bágghó be agu, bápəkə bafu barək babheme kekəwət ne nném. <sup>11</sup> Beyǝ becháy bekem bǝnkəwə Yesu mankem ne yǝntiki mmu achak ane ághoko enyiŋ ene efakari.

*Bǝnto Yesu bákə beyǝ menyiŋǝ maknkay*

<sup>12</sup> Bõnto Yesu báre kɛ beyă menyinjí maknkay bechak besí bo ndũ betan Mandem. Báre chem nebhuet amot amem nebhuet ekerákap ane bábhijí nyaka be Acha Sólomon. <sup>13</sup> Yě mmu achak kechem ne bhə ɛti becháy, ke bo báre chyè bhə kenókó. <sup>14</sup> Ne beyă bo, baghəré ne babhakanem, béré noko, manchem nəkə mmuet ne nkwo Yesu. <sup>15</sup> ɛti menyinjí maknkay ebhen bõnto bákù, bo béré pəkó bõmame mámbure nəkə nepaká mbi, mbək ndu bekók, bachak ndu besak, bé Píta aperé fuet ndikandi ywi ánkwen mbək ayap amuet. <sup>16</sup> Beyă bo bare fu ndũ bõbetək abhen bachí kekwo ne Yerúsalem, mándəkə nəkə ne bõmame, ne abhen befónjò bebúbebu besòjori bhə. Bə mankem batan.

*Bõbatí* etək bare chyè bõnto Yesu beyă esòjori

<sup>17</sup> Ke mũngo bachiákap ne bõ mankem abhen bachi ne yi, nɔ chi bõnkwo Sádusi, bábhjə beyă mpap amík. <sup>18</sup> Bákém bõnto báfyé ekerékenə. <sup>19</sup> Ke ángel Mandem atwó ne beti, anene babhinywəp ekerékenə, asot bó báfú, arem be <sup>20</sup> “Dók ká amem ekerákap Mandem, mánte, mángati bo yěntiki enyij ɛti nepém nekə enen.” <sup>21</sup> Néyí nókó, bárók bachwe amem ekerákap Mandem bábhjə betə bo mbə enyũ ángel aghati bhə.

Mũngo bachiákap ne nkwo ywi bábhijí bõbati etək Israel mankem, bákém echeme, bachye eyə be mandók mamfere bõnto ekerékenə mantwə ne bhə. <sup>22</sup> Babhabheri abhen ekerákap báchwəp are, kegə bhə. Bápətnsem ne eyə be, <sup>23</sup> “Sérə, seghə babhinywəp femfé, ne babhabheri nefí téé, ke sénéne nókó babhinywəp, sebhiki ghó yě mmu amem.” <sup>24</sup> Mũnti babhabheri ekerákap Mandem ne bõ batí bachiákap baghoko nəkə nɔ, batí átaka bhə amem, bare bhep mmuet eyap enyij ene efakari ne bõnto Yesu. <sup>25</sup> Ebhiki tat, mmu amot achwe aghati bhə be, “Ghók ká, bo abhen báfé ekerékenə ýu, báchí awu amem ekerákap téé bátə bo.” <sup>26</sup> Mũnti babhabheri ekerákap ne bõbhi bárək basot bõnto, ke báke tək bó awə amuet ndũ báchə be bo báké temti bó ne batay mangway.

<sup>27</sup> Bápéré nókó ne bhə, bakə bə baté besí echeme bõbati etək. Mũngo bachiákap abhép bó be <sup>28</sup> “Séyep be batu be báké pere rem yěnyij ndũ nnyén mmũ-ne? Yě nɔ, bătək mbok Yesu amem Yerúsalem nkem ne báyə bekə embak be besé ke sékú bawáy yi.”

<sup>29</sup> Píta ne bõnto Yesu mankem bakeme be, “Sébhə beghok chi Mandem, puyě nkwanwan. <sup>30</sup> Mandem bachĩmbi bhesé akə Yesu mmu bawáy ndu bago yi ndu ekotákati ampətnsem ndu nepém. <sup>31</sup> Mandem akósí yí amfay, afyé ndũ nebhuet kenókó be ambak Mũntí ne Mpeme, bé ányché bo Israel mbi betiknsem ndũ bebú bhap Mandem amfòjori bhə. <sup>32</sup> Séghati bo menyij ebhen séghó ne amík mbə batísie, ne Efónjò Bedyere mmu Mandem achyé ntá bo abhen bágəhək yi achi ntísie nkwo.”

<sup>33</sup> Bõ echeme bõbati etək bágəhókó nókó nɔ, batí ábe bhə tontó. Bábho beyan mbi ndu béway bõnto Yesu. <sup>34</sup> Ke mũnkwo Fárisi amot, ane áká nnyén be Gamáliel, abhak aré. Abhak mmu echeme bõ batí amot nkwo ne ntə ebhé Mandem. Bõ mankem báchyè nyaka yi kenókó. Afate achye eyə be mánten kpik bõnto Yesu nefí. <sup>35</sup> Arem ye ntá bõbati etək be, “Bo Israel, sət ka mpok ndũ enyij ené bákáysi bekə ne bõbhen. <sup>36</sup> Dijní ká be Tiódas árəm nyaka be yi achi nném mmu. Bõ mbə batí besá esa (400) babhak bakojo bhi. Bawáy nókó yi, bakojo bhi bhə bátaka, nsónjò eyi amay. <sup>37</sup> ɛtáre nókó, Júdas mmu Gálili nkwo afú mpok básət mpáy bhə. Aya mbək bhə béré kojo yí. Yi nkwo agú, ne beyă bo abhen bákəjo nyaka yi bátaka. <sup>38</sup> Béyij ye ndak ane, nchí ghati beka be mándó bõbhen, báké kə bhó yěnyij. Mbák nkaysi-ne, ne menyij ebhen bə batí bekə befú chí ntá nkwa, chə mankwen. <sup>39</sup> Ke mbák befú chí ntá Mandem, bápú kway bechyet bhə mbi. Bákway mbə beghə be mánú chí ne Mandem!”

<sup>40</sup> Bábhijí nókó ye bõnto Yesu, baden bə, básənti bhə be báképere rem yěnyij ndu nnyén Yesu, barə bə mándók. <sup>41</sup> Bõnto báfú bərə echeme bõbati etək bárók ne mank mbənyune Mandem aghə be bə bakway bo abhen bábhjə keyóré ɛti nnyén Yesu. <sup>42</sup> Bə kerə betə ne béghati bo Mbok Ndíndí be Yesu chi Mpeme Mandem afyé nyaka bariep be àtò. Báre kə nɔ yěntiki nywəp amem ekerákap Mandem ne amem beket ebhap.

## 6

*Báyap böbati tándramot* be mánkwák bönto Yesu

<sup>1</sup> Mpok yə, bakoŋo Yesu báre yá mándəkə nəkə chi ambi. Bétánjá békwén. Bo Israel abhen bárəm eyəŋ Grik nkwo báre nywinti be abhen bárəm chi ndiere eyəŋ bo Israel bákəre menyin yəntiki ewak kefyé ntí ndu bechye mánkwésé bhap. <sup>2</sup> Ekə bönto Yesu batí byó ne apay bábhiŋi nkwo bakoŋo Yesu bárem be, “Epú chak be sendə beghati bho Eyəŋ Mandem, séndəbhe taŋ chi baraká nenyé. <sup>3</sup> Bǒma, yap ye ka böbati tándramot. Bábhoŋ bebhak bo abhen bo bárəm erírí ěti yap, mámbak bo abhen Efóŋó Bedyere achi ne bhə sayri, ne mámbak bariŋíndak. Yap ka bhó. Sékway bechye bhə betik ebhen. <sup>4</sup> Mbák echi nó, chəŋ sémbóŋ mpok bechye mmuet ndü nenikímuet, ne ndu béghati bho Mbok Ndíndí ne ndu bétəŋ Eyəŋ Mandem.” <sup>5</sup> Bǒnkwo mankem bábhoŋ maŋák ěti enyin ene bönto bareme. Báyap Stífin mmu amət ane abhoŋo neka ne Yesu tontó ne Efóŋó Bedyere achi nyaka ne yi mpoknkem. Báyap Fílip nkwo, ne Prokórəs, ne Nikanó, ne Tíməŋ, ne Paménas, ne Níkolos, kenkə ane áfú nyaka Antiok. Anánj áchyè nyaka Mandem kenókó mbə enyü bo Israel bákə ke ənoko Yesu. <sup>6</sup> Básət bhə besí bönto Yesu. Bönto mánikmuet mányánja bó amə anti.

<sup>7</sup> Eyəŋ Mandem ére go endək nəkə chi ambi, ne mpəy bakoŋo Yesu ayá tontó amem etək Yerúsalem. Beyə bachiäkap Mandem nkwo báre noko Mbok Ndíndí.

*Bákém Stífin*

<sup>8</sup> Stífin chí mmu ane Mandem átəŋ beyə beríndu, achye yí beyə betaŋ. Stífin akə berem menyiní maknkay ne átəŋ berin besí bo. <sup>9</sup> Mbək bo báfate bábho bekem epúítí ne yi. Bábhak bö ekeré nenikímuetí ene bo abhen báféré ndü kesem. Enyu eyə ke bábhiŋi nyaka yə. Bábhak bo Israel abhen bafu Síren ne mmu Aleksánda. Bóbho ne bo Israel bachak abhen bafu atú Silísha ne Esia bare kem epúítí ne Stífin. <sup>10</sup> Ke bo kekway bekeme enyin ene yi árémé ne neriŋíndak enen Efóŋó Bedyere achye yi. <sup>11</sup> Bákú bo mámpu be bágħok ndü yi árəm ebúbə ěti Moses ne ěti Mandem. <sup>12</sup> Enyu yə ké mányikisí batí bö batí etək amem, ne bati batəŋ ebhé Mandem, ne bati bö mankem. Bákém ye Stífin barək besí echeme bö batí etək ne yi. <sup>13</sup> Bátwə ne batísye ákwaré abhen bárémé be, “Mmü-ne apú rə berem ebúbə mpoknkem ěti ekerákap Mandem ywesé ne ne ěti ebhé Moses. <sup>14</sup> Séghok ndü yi árəm be chəŋ Yesu Mmü Násáret wu amokoti ekerákap Mandem ene, ne angupsi bepin etək ebhen Moses áró ntá yese.” <sup>15</sup> Bö mankem abhen báchí amem ekeré manyé chəkə, baterp Stífin amík amuet, bágħó bé besí bhi béyibhiri berəbhe ghə chi mbə ebhén áŋgel Mandem.

## 7

*Kepi ekén Stífin árémé besí batánjá manyé*

<sup>1</sup> Múngo bachiäkap Mandem abhép Stífin be “Echi tetep be əkə barak ane bárəm no be əkə?” <sup>2</sup> Stífin akeme be, “Bəmá ne bəta, ghók ka me! Mandem betaŋ menkem abhesi nyaka ntá chi-mbi aywesé Ábraham mpok yi achi atú Mesopotemia ke árəŋ etək Haran, <sup>3</sup> arem ntá yi be, ‘Fə etək eye, dǒ nneréket aywe dók atú ane métəŋ chəŋ wə.’ <sup>4</sup> Ábraham afa ye atú bo Cháldia wu, arək achəkə etək Háran. Etayi ágú nókó, Mandem akə yi afa aré atwə ndü mmik ane báchí aré echəŋ. <sup>5</sup> Ábraham abhak fá, yě nə, Mandem kechye yí yě chí mǒnebhueré mmik. Afyé chí bariep béchye mmik ntá yi ne ntá bebhárəbhə bhi yěndu yi abhiki bhəŋ nyaka mmó. <sup>6</sup> Mandem arək ambi béghati yi be: ‘Chəŋ bebhárəbhə bhe mámbak mankə amem etək bö bachak. Bö bhə mambəre bhə ndu kesem, mánychye nəkə bhə beyə esəŋəri ndu mamié besə esa. <sup>7</sup> Ke chəŋ nchyé ntémsí ntá bö etək ené bə bátək. Ne ansem mpok, chəŋ mámfə mántwə, mánychye nəkə me kenókó fá.’ <sup>8</sup> Mandem anyú ye nku ne Ábraham. Eriŋí nku yə ebhak nesiep ane básiep böbabhakanem. Ábraham abhé nókó ye Áisek, asiép yi mpok yi ágháká manywəp ánen. Áisek ábhé Jekóp, Jekóp abhak chi ntá bö bati byo ne apay abhen báchí nyaka bachiŋmbi maneréket bo Israel.

<sup>9</sup> “Bachĩmbi bhə bábhōŋ mpabhamík ne mómáyap Joséf. Bátĩ yi mbə nsem ntá bakōsie, Bó bārók etək Íjip ne yi. Ke Mandem abhak ne yi, <sup>10</sup> afere yí ndū besəŋəri ebhi menkem, atōŋ yi berĩndu, ne achyé yi nerĩŋĩndak besí Mfə Íjip. Mfə Íjip achye yi betəŋ amfāy etək Íjip enkem, ne eket eyi enkem. <sup>11</sup> Ansem mpok, nsay akwén etək Íjip enkem ne etək Kánān. Ekə esəŋəri eya echa. Bachĩmbi bhese kekway bebhəŋ nenyie. <sup>12</sup> Jekóp ághókó nókó ye be nenyíe nechi Íjip, ató bachi bhese aré. Ebhak ndəŋ ane mbi ane bó bārōŋó Íjip. <sup>13</sup> Nerōŋ ane bó bārōŋo aré ndəŋ ené ejwi épáy, Joséf akə bōmayi báriŋi yí, ne Mfə Íjip arĩŋi nneréket Joséf. <sup>14</sup> Joséf ató ye bábhiŋi étáyí Jekóp ne bōneréket ywi mankem, batí besa bérát nsem neku. <sup>15</sup> Jekóp arək etək Íjip ne nneréket ywi ankem. Abhak aré te mpok ane yi ágú ne bōbhi bo bachi bachĩmbi bhese. <sup>16</sup> Bápókó yi bápetssem Shékem, bábhème ndū nsem enen Ábraham ákú nyaka ntá bə Hamə amem etək Shékem ne nkáp sílbhá.

<sup>17</sup> “Mpok ane Mandem abhəŋo bekə bariəp amem yi afyé nyaka ne Ábraham aghaka nəkə kekwoť, mpāy bo Israel abhen bachi Íjip bepet baya tontó. <sup>18</sup> Ebhak enyu yə kpatē mmu achak abhak Mfə Íjip ane abhiki riŋi nyaka Joséf. <sup>19</sup> Mfə wú achye bō bhese beyā esəŋəri, akə bətayese mándó bōbhəp nefí mángú.

<sup>20</sup> “Mpok yə ke bábhé Moses. Arí tontó ne Mandem akəŋ yi. Máne yí eket etayi ndū batəŋ árát. <sup>21</sup> Bāró nókó yi nefí, mmó Mfə Íjip ane ngoré, asət yi mbə móywi, ane yi. <sup>22</sup> Bátōŋ yí nerĩŋi kepi bo Íjip nenkem, ágó abhak erítí ndeme kepi ne nném mmu ndu menyih ebhen yi ákū.

<sup>23</sup> “Ágháká nókó mamié besa bépáy, nkaysi atwó yi anti be ándók ángó bōmayi, bo Israel. <sup>24</sup> Ághó nókó ndū mmu Íjip ádèn mmu Israel amət, arək bekwak yi. Akeme kémbé, kpat awáy mmu Íjip wu. <sup>25</sup> Moses akaysi be bōbhi báriŋi bé Mandem ke átó yi ámféré bhó ndū esəŋəri, ke bó kerihni enyu eyə. <sup>26</sup> Néyí nókó, arək atemeri ndu bōbhi, bo Israel bati apay mánù. Achwe bekə bə mambak eyəŋ émət, arem be, ‘Ghók ká, bächí bō mmu amət, ndaká yí mánù ne bati?’ <sup>27</sup> Ke ane áyāŋ nti mpay, apuri Moses, abhép yí be, ‘Agha ákú wə mfə ne ntaŋá manyé yesé?’ <sup>28</sup> Óyàŋ beway me mbə enyu ówáy mmu Íjip éyú?’ <sup>29</sup> Moses ághókó nókó nə, abue arək achəkə etək Mídia. Aré ke yi ábháy ngoré abhōŋ bō babhakanem bati apay.

<sup>30</sup> “Éfuéré nókó mamié besa bepəy, ángel Mandem abhesi ntá yi amem baso, kekwoť Njie Sináy. Ángel wu abhak amem ngó ane ádu ndū mōnək amət ane ágò ebhi. <sup>31</sup> Enyih ene Moses ághó ekə yi abhak maknkay. Ne nerəŋ yi árəŋ kekwoť beyihni, aghók Eyəŋ Mandem Acha ndu érəm be, <sup>32</sup> ‘Mme ke nchí Mandem bachĩmbi bheka, Mandem Ábraham, Mandem Áisek, ne Mandem Jekóp.’ Nékóŋó nékém Moses, afere amík are. <sup>33</sup> Mandem Acha arem ye ntá yi be, ‘Fere nkwobhánya eye bekek, mbənyune nebhuérémik ane éte nə are achi nyáŋá. <sup>34</sup> Ngō besəŋəri ebhen bōbha bábhəŋ amem etək Íjip ne ngók nedí kebho enap, ne nsep ntwo beferé bhó ndū esəŋəri eyə. Twó yé, chəŋ ntó wə Íjip.’

<sup>35</sup> “Stífin arək ambi berem be, nkúbhé Moses ane bábhíkí ka nyaka beghok yi, ne babhep yi be, ‘Agha ákú wə mfə ne ntaŋá manyé ntá yesé?’ Mandem afuət ntá ángel ane abhesi ntá yi ndu mōnək beghati yi be ándók ámbák mūnti wap ne mmu ane áfere bhə ndu esəŋəri. <sup>36</sup> Moses akə menyihni maknkay, ne atōŋ berih ebhen bétōŋó betəŋ Mandem amem etək Íjip. Afere bo Israel aré, akə báfuét ndū Manyu Chu, ne amem baso ndū mamié besa bepəy. <sup>37</sup> Nkúbhé Moses-ne árémé nyaka ntá bo Israel be, ‘Chəŋ Mandem anchye bhe ndemekepiŋti achak ane áfū ndu nkwo yeka mbə enyū achye me ntá yeka.’ <sup>38</sup> Yí Moses ke achi nyaka néntí bachĩmbi bhese ne ángel Mandem amem baso. Mpok yə, ángel Mandem árém kepi ntá yi ndu Njie Sináy, akə yi arihni menyih ebhen Mandem áyàŋ yí ankə sendihni, nó chí Eyəŋ Mandem ené échí tetep mpoknkem.

<sup>39</sup> “Ke bachĩmbi bhese keka beghok yi. Bápuri yi baten nepak, ke bápétnsem Íjip amem batí-yap. <sup>40</sup> Ékú barem ntá Arən be, ‘Ghókó bəmandem ntá yesé, be mandəkə nəkə bhese ambi. Mbák chi Moses mmu áféré bhese etək Íjip, sebhiki riŋi enyih ene efakari ne yi.’



<sup>41</sup> Βάghόkο ενyιη ενε εchi mβo móμπρωη, bare chye γo akabhé nya, ne mányíé epa έti ενyιη ενε baghoko ne amō. <sup>42</sup> Ke Mandem atiknsem ntá yap akpik arō bō mánychyè nōkō kenókō ntá mmok, ne ntaη ne mambě mfay mβo bōmandem abhap, mβo ενyυ εchi amem bekáti baremé kep̃inti be,

‘Bo Israel! Mpok ane bākō amem baso ndū mamié besa bépáy, ntá yá kě báwáy nyaka nnya mánychyè nōkō akap ke?

<sup>43</sup> Bǎpōkō nyaka étēn ené mandem nsé ane áká nyén be Mólōk.

Ne nembe enen mandem nsé Ráfan.

Ne menyih ebhen bǎghókō ndu bechye bhō kenókō.

Έti γo, chōη mféré be ntó etōk échák befuet Bábilon.’

<sup>44</sup> “Stífin arōk ambi bérem be Bachĩmbi bhesé babhōη nyaka étēn amem baso ené étōη be Mandem achí ne bhō. Moses aghókō nyaka γo ébhák mβo ενyū Mandem aghati yi, ne nkúbhé mβo ενyū Mandem átōη yi amfay Njie Sináy be ebhōη bebhak. <sup>45</sup> Ansem mpok, bachĩmbi bhesé bárō γo ntá bōbhap. Bápókō γo mpok bākō ne Jóshua. Mandem abók bo abhen báchí are besí bōtayese, basōt mmik. Étēn eyō ébhák aré te mpok ane Debhít achi mfō. <sup>46</sup> Mandem atōη Debhít berĩndu. Anikmuet ntá Mandem Jekóp be andō yi anté eket ntá yi. <sup>47</sup> Sólomon ke áté eket eyō ntá Mandem. <sup>48</sup> Yě nō, Mandem Acha apu chōkō ndū beket ebhén bo bate ne amō. Échí mβo ενyū ndemekep̃inti árémé be Mandem arem be,

<sup>49</sup> ‘Mfay chí enókō kefō eya,

ne mmik chi erwō ene mésiki bekak are.

Ntiki ενyū eket ókway bete ntá ya?

nebhuét ane mēkwáy beywemuet achí ne fá?

<sup>50</sup> Pú amó ya ke ághókō menyih ebhen menkem-ε?’

<sup>51</sup> “Bérōη ndū ngwénti, Stífin arem be, ‘Bě bo netaηánti, bě bo bǎpu noko Mandem ne bǎpú ghok eyōη eyi. Bǎchet Efóηó Bedyere mbi mβo bachĩmbi bhēka. <sup>52</sup> Ntiki ndemekep̃inti bachĩmbi bhēka bábhíkí chye esōηōri? Ne báwáy nyaka baremé kep̃inti Mandem abhen bárémé mbi mbi be, Mmō betok ane achí chak besí Mandem átōdō. Yí wu ke bǎtí ne báwáy. <sup>53</sup> Bě kě Moses ásōré ebhé Mandem ntá bōāngel achye ntá yeke, yě nō, bǎbhíkí bhūere yó.’”

### *Báwáy Stífin ne batay*

<sup>54</sup> Bo echeme bō batí etōk bǎghókō nōkō menyih ebhen Stífin árēme, bati ábé bō tontó, amík apēti anti. <sup>55</sup> Ke Efóηó Bedyere achi nyaka ne Stífin tontó. Ayōη amík ayiηi mfay, aghó bediéré Mandem, ne Yesu téé ndū nebhuet kenókō Mandem, <sup>56</sup> Stífin arem be, “Ghók ka! Ngō ndū mánéné mbĩnywōp etókō mfay, Mmu ane áfú ntá Mandem abhak téé ndū nebhuet kenókō ebhe awónem Mandem.” <sup>57</sup> Ke bábhó bebik ěri, báchók batú ne amō, bádú bárók bákem yi. <sup>58</sup> Báýá yi báfú etōk ne yí, bátēmti yi ne betay bawáy. Batísie betábhá báfēre nkú mfāmuet eyap, barō ntá esakámu amōt be ambabheri nōkō. Esakámu wu aka nnyén be Sǎl. <sup>59</sup> Mpok bátēmti Stífin ne batay, anikmuet be, “Yesu Acha, sōt Efóηó eya!” <sup>60</sup> Akwén atep mánén amík, arem ne eyōη etaηataη be, “Acha, foηori bhō bebú ebhap ebhen.” Árémé nókō nō, asebhē.

## 8

<sup>1</sup> Sǎl abhak aré téé, aka bé eri mángwáy Stífin.

Sǎl are chye bōnkwō beyǎ nenyok

Bébhó ewak eyō, béré chye nkōw Yesu abhen báchí Yerúsalem beyǎ nenyok. Ekē bó mankem bábué bataka atú etōk Judéya ne átú Samária ankem. Erōp chi bōnto Yesu bóbhó amem etōk Yerúsalem. <sup>2</sup> Baway nōkō Stífin, mbōk bo abhen báchyè Mandem kenókō bápókō yi bárók bábhéme, ne bádi yi tontó. <sup>3</sup> Mbák chi Sǎl, are yáη mbi ménéme bōnkwō Yesu. Ekē abho béchwé eket ne eket anja nōkō abhen mánókō, baghōré ne babhakanem, amfyē nōkō ekerékenōη.

Beyä bö-Samaria mánóko mpok Fílip aghati bə Mbok Ndíndí

<sup>4</sup> Bakoŋo Yesu abhen bábue bátáka mbankem báre kə mángati nəkə Mbok Ndíndí ěti Yesu. <sup>5</sup> Ane bábhiŋi be Fílip arək etək égho atú Samária angati nəkə mbok ěti Mpepe Mandem afyé nyaka bariep be ätò. <sup>6</sup> Akə menyihí maknkay aré. Bo baghə nəkə nə, beyä bhap báre tá batú sayri ndu beghok menyih ebhen yí árəm. <sup>7</sup> Befónó bebúbebu ebhén bésòŋori bo bére rə bhə mémbiki nəkə ne eyəŋ etaŋataŋ. Beyä bo abhen bachi bhəré ne bakem bátaŋ nkwo. <sup>8</sup> Ekə beyä maŋák abhak ne bö etək egho Samária eyə.

<sup>9</sup> Mmüfú ane áká nnyén bé Símun achí nyaka etək eyə nkwo. Abhak münjə. Anaŋ ákə nyaka menyih ebhə ndu erəri mpok, andeme nəkə bé yí achí etaŋtí mmu. Bö Samária babhak maknkay béghə menyih ebhen yi ákə. <sup>10</sup> Bə mankem, maném bo ne ndéndémé bho bare tá batú beghok menyih ebhen yi ághàti bhə, mándeme nəkə be, “Mmü-ne chi mmu Mandem ane bábhiŋi be etaŋtí mə.” <sup>11</sup> Barak mandem nsé ane yi ákə ndu erəri mpok, akə bo báre ta batú beghók menyih ebhen yi árəm. <sup>12</sup> Fílip átwó nókó ne Mbok Ndíndí ěti enyu Mandem abhak ne böbhi mbə Mfə wap ne ěti Yesu Kristo, baghəré ne babhakanem bábho ménóko mándəkə nəkə be mánjwiti bhó. <sup>13</sup> Yě Símun nkwo anoko bájwítí yí. Bájwítí nókó yí, abhat mmuet ne Fílip, ankoŋo nəkə yi yěntiki ebhak. Nyu arəp yi fuu ěti bereme menyihí maknkay ebhén Fílip ákə, ne ěti beriŋ ebhén Mandem áfuəť ntá Fílip antəŋ nəkə.

<sup>14</sup> Bönto abhen Yerúsalem bágghoko nəkə be bö-Samaria mánoko Eyəŋ Mandem, bátó Píta ne Jón aré. <sup>15</sup> BəPíta bachwəp nəkə Samária, bare nikmuet bé Efónó Bedyere ántwo ntá bo abhen mánóko Yesu. <sup>16</sup> Efónó Bedyere abhiki re twə nyaka ntá yě mmu wap. Yě nə, manaŋ bajwiti nyaka bhə ndü nnyén Yesu Acha. <sup>17</sup> Píta ne Jón mányáŋa amó anti böbhen manikmuet, Efónó Bedyere atwó abhak ne bhə.

<sup>18</sup> Símun ághó nókó bé Efónó Bedyere atwə achi ne bhó ndü bönto mányáŋá bə amo anti, afere nkáp béchye bönto, <sup>19</sup> arem be, “Kə ká menkwó mbəŋ betaŋ bé yě agha ane nyáŋá yi amó anti Efónó Bedyere ántwó ntá yi.” <sup>20</sup> Ke Píta akeme yi be, “Eghori émpókó wó ne nkáp aywe! Ōkásí bé ōkwáy béku akap Mandem ne nkáp na? <sup>21</sup> Diŋí bé öbhíki bhóŋ ye enyih ndu betik ebhesé mbənyune nti ene népú chak besí Mandem. <sup>22</sup> Ndu echi nə, tik nsem ndü nkaysi bebú ane achi wə anti ónikmuet ntá Mandem Acha. Ngufú chəŋ amfoŋori nkaysi ane achi wə anti. <sup>23</sup> Ngə bé öbhəŋ epə mpabhamík ne ókwəŋ nsem anten bebú.” <sup>24</sup> Símun aghoko nəkə nə, akeme Píta ne Jón be, “Bəta, nik ka Mandem mmuet ěti ya bé yěnyih émot ene bərəmé éké fakari ne me.”

<sup>25</sup> Mánáŋá nókó béghati bo mbok Yesu ne menyih ebhen yi akə ntá yap, bárov bare petnsem Yerúsalem. Báre téé ndü bóbətək Samária mangati nəkə bo Mbok Ndíndí ěti Yesu.

#### *Mmu Etöpia anoko Yesu*

<sup>26</sup> Ke ángel Acha atwó arem ntá Fílip be, “Faté sep ndü esí mbi ane áfù Yerúsalem árəŋ Gása”. <sup>27-28</sup> Fílip afate abho bérəŋ. Éfákari bé mmü Etöpia amot ane afú Yerúsalem ndü menikmuet ápetnsem etək eyi amem ékárík ene mpoŋóndík éyà. Abhak münjo Etöpia ane baghaka ne yi ke akeme nyaka efihí ekeré nkáp mbə mmu ane baghaka yi apu kway nyaka bechem ne bo abhen mfə ngoré \* Mfə Etöpia wu aka nnyén be Kándas. Ené yí áchi amem ekarik eyi árəŋ, are pay ekáti ndemekepinti Aisáya. <sup>29</sup> Efónó Bedyere aghati Fílip be, “Dók awu kə nókó kékwót ne ekarik eyə.” <sup>30</sup> Fílip ajet arək kekwoť ne yó, aghók ndü mmu wu ápəy ekáti ndemekepinti Aisáya. Abhép yí be, “Öbhəŋ nə nejwimem ndü enyih ené ópəy?” <sup>31</sup> Münjo Etöpia wu akeme be, “Měkwáy bejwimem ná ené yě mmu ábhíki néne angati me?” Abhiŋi ye Fílip ánkó ánhókó ne yí amem ékárík. <sup>32-33</sup> Enyih ene yi ápəy ndü Ekáti Mandem ebhak bé: “Achí nyaka mbə ághóŋəmən ane bakeme bárov

\* 8:27-28 Mfə ngoré äkəm nyaka baraká kefə ntá móywi mmu bo básóre nyaka mbə mónyómok.

beway, mbə mónkwəmén ane báfèrè emene eyi, yě bebik yə kebik. Ake néne eyəŋ. Báyóre yi, batəŋ yi, bákpót nyé eni, bachye yi esəŋəri ndéndem. Agha ákway betəŋ be, Yijí mǝwa né, ené bákpóré nepém eni ambi ambi fá amik?”<sup>34</sup> Mǝngo wu abhép Fílip be, “Étá, ghati mé, ndemekepinti asŋ enyŋ ene yi árəm nó éti agha? Arəm nə chí éti mmu ácháak ke éti mmuet eyi?”<sup>35</sup> Fílip abho ndǝ nebhuet ekáti Aisáya wu agháti mǝngo Etǝpia Mbok Ndíndí Yesu.<sup>36</sup> Báre kə mándəkə nəkə. Bágháká nókó ndǝ nebhuet ane manyier achi, arəm ntá Fílip be, “Yijí manyier. Ntí achi ane bábhiki bhóŋ bėjwiti me?”<sup>37</sup> [Fílip akeme yí be, “Mbák ósíki nti ene nenkem ne Yesu, mǝkwáy bėjwiti wə.” Mmǝ wu akeme yí bé “Nnókó be Yesu Kristo chí Mmə Mandem.”]<sup>38</sup> Mǝngo wu achye ye eyəŋ bé mánkə ékárík énté. Été nókó, bó ne Fílip básep báchwe anyén, Fílip ajwiti yí.<sup>39</sup> Báfú nókó anyén, Efóŋó Bedyere aferé Fílip aré, mǝngo Etǝpia wu keperé ghó yi. Yě nə, arək ambi ne nekə eni ne maŋák.<sup>40</sup> Fílip ápére yijí arəp chí etək Asótus. Abho béghati Mbok Ndíndí are. Arək ambi békə nə ndu bǝbetək mankem abhen báchi ambi kpáte mpok yi aghaka Seséria.

## 9

Sǝl ayibhiri abho bekoŋo Yesu

(Bk 22.6-16, 26.12-18)

<sup>1</sup> Mpok eyə nkem, Sǝl arək ambi bepa be yi abhəŋ beway bakoŋo Yesu. Arək ntá mǝngo bachiákap Mandem,<sup>2</sup> aghati yi be anchye yi bekáti ebhén béchye yi betəŋ berəŋ Damáskəs ndu bekeré nenikímuet bo Israel bé mbák ángó bakoŋo Mbi Yesu aré, ankwáy békémti bhó, baghoré ne babhakanem, angwót, andək Yerúsalem ne bhó.<sup>3</sup> Sǝl afa ye are róŋ. Agháká nókó kékwót ne Damáskəs, bedíéré befú amfay témchok besep békáp yi.<sup>4</sup> Sǝl akwén amik, aghók eyəŋ ené ébhəp yi be, “Sǝl, Sǝl, ndaká yí óchye me nenyok?”<sup>5</sup> Sǝl akeme be, “Acha, chí wə agha?” Eyəŋ eyə ékéme yí be, “Mme Yesu ke ókəŋo gbəkógbəkə ɔnchye nəkə nenyok.<sup>6</sup> Ke faté, dók amem etək egho. Chəŋ mángati wó aré enyŋ ene óbhóŋó békə.”<sup>7</sup> Bǝ abhen bákə nyaka ne Sǝl, bághók eyəŋ eyə, ke bə keghə yě mmú. Báte manyu chochok.<sup>8</sup> Sǝl afate amik, anene amik, ke yi kekwáy beghə mbaŋ. Bákém yi ndu awə, baya barək etək Damáskəs.<sup>9</sup> Abhak aré ndǝ manywəp árát, yi kekwáy beghə mbaŋ. Mpok yə nkem yi kenyie nenyíé, yěnyŋ yi ke nyu.

<sup>10</sup> Nkoŋo Yesu amət achi nyaka Damáskəs ane áká nnyén bé Ananías. Aghó kenó amík ántífú ndu Yesu Acha abhiŋi yí be, “Ananías.” Aka arem be, “Acha, ghó mé ne.”<sup>11</sup> Acha aghati yi be, “Faté dók ndu nkəŋgə-etək ané bábhŋi bé Téé. Ónəŋ ónchwəp ndǝ eket Júdas bép mmu Tásəs ane áká nnyén bé Sǝl. Achí aré ənikmuet.<sup>12</sup> Ne ndǝ kenó amík ántí fúú, aghó mmu ane bábhŋi bé Ananías, ndu áchwé anywóp. Anyaŋa amə anti ywi bé ámpet ankway beghə mbaŋ.”<sup>13</sup> Ananías akeme be, “Acha, beyə bo bághátí me mbok Sǝl wu ne bebéptí menyŋ ebhen yi ákú ntá bǝbhe awu Yerúsalem.<sup>14</sup> Bǝbatí bachiákap Mandem báchyé yí betəŋ, ne atwə fá chi békémti bǝbhe.”<sup>15</sup> Ke Yesu Acha aghati yi be, “Dók mbənyune njap yí ámbák mǝbetik awa, bé ándək ángati bo abhen bápú bo Israel, ne bafo bhəp, ne bo Israel éti eya.<sup>16</sup> Chəŋ membəŋ ntəŋ yí esəŋəri enkem ené yí ábhóŋó beghə éti ya.”<sup>17</sup> Ananías aró ye arək áchwé amem eket ené Sǝl áchi are. Anyaŋa yí amə ántí arem be, “Sǝl, manó, mbəŋ Yesu Acha mmu abhésí ntá ye ankəŋəmbi mpok ótwə fá, ke áto mé nkú ómpet óngó mbaŋ ne bé Efóŋó Bedyere ambak ne wə.”<sup>18</sup> Témté wu ebhak ntá Sǝl mbə be menyŋ mbə befabhé nsi befú yí amík bekwenti. Apet abho beghə mbaŋ. Afate ye arək bájwítí yi.<sup>19</sup> Anyíé nenyíé betəŋ ebhi bépətnsem.

Sǝl abho bégháti mbok Yesu etək Damáskəs

Sǝl abhak Damáskəs ne bakoŋo Yesu ndu mpəy manywəp.<sup>20</sup> Abho ye béróŋ ndǝ bekeré nenikímuet bo Israel témté angati nəkə bo éti Yesu bé, “Yesu áchí Mmə Mandem.”<sup>21</sup> Bǝ mankem abhen bághókó yi, bábhák maknkay, mámbəbhe nəkə bati be, “Pú nkúbhé mmǝ-ne ke ákə nyaka angəebhe nəkə nenu ne bo abhen bábhŋi nnyén Yesu awu Yerúsalem

ne? Atwə fá chí bé ánkémtí bo Yesu angwət, ansot ampetnsem ne bhə Yerúsalem. Atwə fá ndu bekemti bhə be ansot ampetnsem ne bhó ntá bǝ batí bachiäkap Mandem.”<sup>22</sup> Yě nə, Sǝl are tǝj Mbok Ndíndí ěti Yesu andok nəkə chí ambi. Are fuét ndu beyä babhi betəj kponorəj bé Yesu ke áchí Mpepe Mandem afyé nyaka bariəp be ätə enyuné bo Israel abhen báchí Damáskəs bábhiki kwáy bekem kefe ne yí.<sup>23</sup> Efuere nəkə beyä manywəp, bǝbati bo Israel báté eyu beway Sǝl.<sup>24</sup> Sǝl ariŋi nkaysi yap. Báre noŋ yi beti ne ngósi ndu manyübhá ane Damáskəs be mpok yi áyàŋ befuət, mankem yí mangway.<sup>25</sup> Ke beti mémət, bakoŋó Səl basot yi báfyé amem ekay bákə yi áfuét ndü mbok ané áchi ndü nkok ane ákábhé etək, básébhé yi amik ansem ebhá. Abué.

#### Sǝl apetnsem Yerúsalem

<sup>26</sup> Sǝl apetnsem Yerúsalem are mə béchem mmuet ne bakoŋo Yesu aré, ke bó kenoko be yi achi nkoŋo Yesu. Báre chay mámbue nəkə yí.<sup>27</sup> Ke mmu amət ane aka nnyén be Banábas asot yí arək ntá bǝnto Yesu. Aghati bhə enyü Sǝl aghə Yesu Acha ambi mpok yi árəŋ Damáskəs ne enyü Yesu árémé kepi ne yi. Aghati nkwó bó enyü Sǝl átəŋ Eyəŋ Mandem kponorəŋ ndu nnyén Yesu awu Damáskəs kebǝŋ becháy.<sup>28</sup> Bebhə ye mpok yə, achem mmuet ne bakoŋo Yesu Acha ndu yěntiki enyŋ ene bə bákə.

<sup>29</sup> Are təŋ Eyəŋ Mandem ndu nnyén Yesu kebǝŋ becháy. Mpók ne mpok ándem nəkə ěti Yesu ntá bo Israel abhen bárəm eyəŋə Grik, ankem nəkə epúítí ne bhó. Ekə bare yáŋ chí béwáy yí.<sup>30</sup> Batí Bǝ nkwó báríŋí nókó nó, básot yi barək Seséria, bátó yí ándók Tásos.<sup>31</sup> Éfákari ye be bǝnkwo Yesu abhen bachi atú Judéya, ne abhen atú Gálili, ne abhen atú Samária nkem kepepe bhəŋ esəŋəri. Bakoŋo Yesu bábhure nepém enap enyu ené nétəŋ bé bə báchyè Mandem kenókó. Éfóŋó Bedyere are chye bhə nepəptíntí, anchye nəkə bhə betəŋ. Ekə beyä bo báchák báre noko Yesu mánhem nəkə ne bhə.

#### Píta arək etək Lída ne Jopa

<sup>32</sup> Éfákari be Píta äkə nyaka mbəŋ ne mbarŋ ndu bébyo bo Mandem. Ewak émót, arək bebyo abhen bachi etək ene bábhŋi be Lída.<sup>33</sup> Akwese mbéntí amət aré. Báre pəkə yi yěntiki ebhak ene yi árəŋ. Abhak enyu yə ndu mamié ánən. Aka nnyén be Aénias.<sup>34</sup> Píta arem ntá yi be, “Aénias, Yesu Kristo äkə wə óntəŋ néne. Faté pét ěsák eye.” Témte wu, atém afate.<sup>35</sup> Bǝ etək Lída ne Shárən babhak aré. Bə mankem bághó nókó ndu Aénias äkə, mánókó Yesu Acha.

<sup>36</sup> Ngərə amət achi nyaka etək Jopa ane aka nnyén bé Tabíta, \* [Nó chí Dókas ndu eyəŋ Grik] abhak nkoŋo Yesu. Äkə nyaka beŋi, ankwak nəkə bachébhébhə mpoknkem.<sup>37</sup> Mpok yə, akwén neme agú. Básə yi bábhure amem mókerémfay ndu ekeré mfay.<sup>38</sup> Jopa kesap nekə ne Lída. Bakoŋo Yesu abhen Jopa bághók be Píta achi Lída. Bátó bo batí apay, ntá yi. Bárək manik yi mmuet be, “Éta, twə ghə bhesé ayak, kéchəŋti mpok.”<sup>39</sup> Píta afa ye are rəŋ ne bhə. Ágháká nókó aré, basot yi bako ndu mókerémfay. Beyä mánkwésé bábhak are. Bó mankem bakap Píta. Báre di, mántəŋ nəkə nden ene Tabita áyéme ntá yap mpok yi achi nepém.<sup>40</sup> Píta aghati bó mankem mámfu nefí. Atep mánén amik anikmuet ntá Mandem. Ayibhiri mmuet ntá ngu arem be, “Tabíta, faté!” Tabíta anene amík. Ághó nókó Píta afate achəkə chókó.<sup>41</sup> Píta asá áwó akem yi akwak yi afate. Abhŋi ye bo Mandem ne mánkwésé, asot Dókas atəŋ bó be mangə bé yi achí nepém.<sup>42</sup> Mbok Dókas ataka etək Jopa enkem. Beyä bo mánókó, básiki ntí ne Yesu Acha.<sup>43</sup> Píta arək ambi bechəkə Jopa ndü beyä manywəp ne ngoko nkwobhénya ene bágharé amuet nnya ene baway. Nnyén eni nébhak be Símun.

## 10

#### Konélis abhŋi Píta eket eyi

<sup>1</sup> Mmufú achí nyaka etək Seséria, ane aka nnyén bé Konélis. Abhak müntí éká batemé nenu Rom besa bétáy. Báre bhŋi eka eyə bé Eka Itália.<sup>2</sup> Konélis abhak mmu ane ákəŋə

\* 9:36 NE Dókas chí “Nso” ndu Kényaŋ.

baraká Mandem ne ächyè nyaka Mandem kenókó ne efo eyi enkem. Abhak mmu ane ánikmæet ntá Mandem mpoknkem, anchye nõkõ beyä nekwak ntá bo Israel abhen bachi bachébhébo. <sup>3</sup> Ewak émot, mbõ nkarenka erat ne ngósí, aghó kenó amík anti fúú. Aghó sayri ndu ángel Mandem amot átwó ábhíjì yi be, “Kónélios!” <sup>4</sup> Ayon amík are yijì ángel wu ne becháy, abhep yi be, “Eta chí yi?” Ángel Mandem akeme be, “Mandem aghok nenikímæet ene, aghó nekwak enén óchyé ntá bachébhébo ne abhõj manjáak ne wõ. <sup>5</sup> Tó ye bo Jopa be mandók mámbíjì mmu ane ákà nnyén bé Símun ane nnyén eni nechak nechí be Píta. <sup>6</sup> Ächõkõ ne Símun ngoko nkwohbénya. Eket Símun wu echi angõkõ manyu.” <sup>7</sup> Ángel Mandem áronõ nõkõ, Kónélios nkwo bakü betik abhi batí apay ne ntemé nenu amot ane achi nyaka ne yi mpoknkem ankwaka nõkõ yi. Ntemé nenu wu abhak mmu ane áchày Mandem. <sup>8</sup> Bátwó nõkó, aghati bhó enyij ene ángel Mandem áréme. Ató ye bó etõk Jopa.

<sup>9</sup> Bárõ bare rõj, bágháká kékwõt ne etõk mbõ nkárénká byo ne epay. Nkúbhé mpok yõ, Píta akó amfay eket ndu menikmæet. Mfay eket abhak ransi. \* <sup>10</sup> Nsay akém yi, are yáj enyij ményíé mpok ane nenyíé nebhæet angó, aghó kenó amík antífú. <sup>11</sup> Aghó bé nebu nénéne. Enyijífú éfú are ere sep amik. Ébhak mbõ ntènden negho enén bákémé ndü batí yi anwi básèbhe amik. <sup>12</sup> Menyü nnya menkem bébhak ndu enyij eyõ. Nnya ené bekak menwi ebhak aré ne ené ésù menie amik ne kenen. <sup>13</sup> Aghók eyõj ndu érem be, “Píta, faté, wáy nyie.” <sup>14</sup> Ke Píta akeme be, “Cháá! Acha mbíkí re nyíé enyij ene epu pépép besí Mandem wawák.” <sup>15</sup> Eyõj epet etwõ ntá yí ndõj ane ájwí epay be, “Enyij ene Mandem akü be embak pépép besí bhi, yé mmu ake rem be épú pépép.” <sup>16</sup> Éfákárí nõkó enyu yõ ndõj érat, enyij eyõ épétnsem amfay. <sup>17</sup> Ené Píta abhæét beyan berijì ntí kenó amík antífú ekõ, bõ abhen Kónélios átó, bare bhep ebhak ene Símun áchí. Bárók kpát báchwõp ndü nyübha eket ene yi achi are. <sup>18</sup> Básá eyõj babhep mbák mmu ane ákà nnyén bé Símun Píta achí aré. <sup>19</sup> Ne ené Píta abhæét bekáysi kenó ekõ, Efónó Bedyere arem ntá yí be, “Yijì, bõ batí arát báyan wõ. <sup>20</sup> Faté, sep, dók áyák ne bhõ ne óké chõnti mpok. Me ke ntó bõ.” <sup>21</sup> Píta asepp arõk ntá böbhõ, arem be, “Me ke nchí mmu ane báyan. Bãtwõ ndaká yí?” <sup>22</sup> Bákéme yi be, “Kónélios, münti batemé nenu besa bétay, ke ato bhesé ntá ye. Achí chak besí Mandem ne áchày Mandem. Bo Israel mankem báchyè yi kenókó tontó. Ángel Mandem ághátí yi antó mámbíjì wõ, õntwõ eket eyi, be angok enyij ene óbhõjõ béghátí yi.” <sup>23</sup> Píta asõt bó arõk anywõp ne bhõ.

Néyí nõkó, Píta afa are rõj ne bó. Mbõk bõ nkwo Yesu abhen Jopa bárók ne yi. <sup>24</sup> Bákõ bábhæe ambi, ke néyí nõkó báchwõp Seséria. Kónélios anáj arijì nyaka bé Píta átwõ. Ató bábhijì bõ nnerékæt ne mamæere bhi. Bó mankem bachõkõ mánonõ nõkõ bõPíta. <sup>25</sup> Nechwe Píta áchwe anywõp, Kónélios akwén yi bekak, abho béchye yí kenókó. <sup>26</sup> Ke Píta akem yí ndu awõ, be yí amfate, arem be, “Me nkwo nchí chí nkwo mbõ wõ.” <sup>27</sup> Ne ndu bárèm kepí ne Píta, Píta achwe anywõp, aghó beyä bo. <sup>28</sup> Arem ntá yap be, “Bë babhõj bãrijì ndu ebhé eyese érem be mmu Israel abhiki bhõj befye mmæet ne bo abhen bápú bo Israel ne abhiki bhõj yé chi berõj beghõ bhõ. Ke Mandem atõj me kponõron be, nké yijì yé mmu mbõ be abhiki kway besí bha. <sup>29</sup> Ngó nõkó ye bo abhen ótó, mfá nde twó nkekém epúítí ne mmu. Ghatí ye me ntí ane óbhijì mé!” <sup>30</sup> Kónélios akeme yi be, “Ékü manywõp anwi echõj ené nchí amem eket eya nchí nikmæet. Nkúbhé mpok mbõ ane, mbõ nkarenka érat ne ngósí, mmu abhesi me besí ne nkú ane are ghõ, <sup>31</sup> árem be, ‘Kónélios, Mandem aghok nenikímæet ene, ne aghõ nekwak enén óchyè bachébhé bho. <sup>32</sup> Tó ye mmu Jopa be andõk ambijì mmu ane ákà nnyén be Símun Píta. Achí kenkõ amem eket Símun ngoko nkwohbénya ne eket eyi échí angõkõ manyu!’ <sup>33</sup> Ntó ye bo témté bé mámbíjì wõ, ne éri ndu ótwó. Besé mankem séchí fá besí Mandem ndu beghok yéntiki enyij ené Acha ághátí

\* <sup>10:9</sup> Mfay eket achi nyaka ransi enyu ene mmu ákwày béko, andõk, ambak are yí aywínti ndu béyweæmæet ne ndu menikmæet.

wə óngátí bhesé.”

*Menyij ebhen Píta aghati Kónélios ne nkwo ywi*

<sup>34</sup> Píta abho ye berem be, “Ngə sayri bé Mandem apú tɔŋ kériŋámík. <sup>35</sup> Ke ndu yěntiki etok, ye agha ane áchàŋ Mandem anka nɔkɔ menyij ebhén béchi chak besí bhi, Mandem əsɔt yi ambak mmũ ywi. <sup>36</sup> Nkáyí be bəriŋi ntó enen yi ató nyaka ntá yeɛ bo Israel be chɔŋ anka bo mambak sayri ne yi ɛti enyij ene Yesu Kristo aka. Yi Yesu achí Acha amfay bo mankem. <sup>37</sup> Bəriŋi eremé ndak ané áfákárí atú Judéya ankem, bébho atú Gálili, mpok Jɔn ánánj ánánj nyaka beghati bo be mántiknsem ndũ bebú bhap yi anjwiti bhɔ. <sup>38</sup> Bəriŋi ɛti Yesu mmu Násáret, ne enyu Mandem achyé nyaka yi Efóŋó Bedyere ne betaj. Akɔ mbánkem anka nɔkɔ beri ne ambu nɔkɔ bɔ mankem abhen Satan áchyè bhɔ esɔŋori mbɔnyune Mandem achi ne yí. <sup>39</sup> Ne séghɔ ne amík menyij menkem ebhen yi ákú Yerúsalem ne mbanj echak amem etok bo Israel. Bágó yí ndu ekotákátí, agú. <sup>40</sup> Ke égháká nókó manywɔp arát, Mandem aka yi apetnsem ndu nepém, atɔŋ mmuet kpoŋoroŋ ntá bo. <sup>41</sup> Ke abhiki tɔŋ mmuet chí ntá bo mankem. Atɔŋ mmuet ntá batísíé abhen Mandem ánánj áyábhé, nó chí bhesé bo sényíé ne sényú ne yi mpok yi ápérénsem ndu nepém. <sup>42</sup> Ne yi aghátí bhesé bé sékéɔ beghati Mbok Ndíndí yɔ ntá bo, ne bé sénka bo mándinj bé yí ké Mandem ayabhe be ambak mmu ne ábhɔŋó bétáj bo abhen bachi nepém ne abhen bágú. <sup>43</sup> Baremé kepinti mankem bárèm nyaka ɛti yi be, yě agha ane asiki nti ne Yesu, Mandem áfoŋori bebú ebhi ɛti yi Yesu.”

*Efóŋó Bedyere atwó ntá bo abhen bápú bo Israel*

<sup>44</sup> Ené Píta abhúét bérem menyij ebhɔ, Efóŋó Bedyere atwó abhak ne bo mankem abhen bágħòk Eyɔŋ Mandem. <sup>45</sup> Bɔ nkwo Yesu abhen bachí bo Israel, nó chí abhen báfú Jopa ne Píta, bábhak maknkay tontó mbɔnyune bágħó be Mandem achyé Efóŋó Bedyere ntá bo abhen bápú bo Israel nkwo. <sup>46</sup> Bábhak maknkay mbɔnyune bágħók ndu bobhó bárèm beyɔŋɔtɔk béchák béchák ebhén bó bábhiki ghók, mándeme nɔkɔ be, “Mandem ataj ne ari achá!” Éka Píta arem bé, <sup>47</sup> “Mandem achyé bɔbhen Efóŋó Bedyere nkúbhé mbɔnyu yí áchyé nyaka bhesé bo Israel. Agha ákwáy ye békánj bé báké jwiti bhó?” <sup>48</sup> Achye ye eyɔŋ bé mánjwiti bhó ndu nnyén Yesu Kristo. Bájwítí bhɔ. Bárem be Píta anchɔkɔ ne bhɔ ndu mpay manywɔp.

## 11

*Píta arem be bo abhen bápú bo Israel mánoko nkwo*

<sup>1</sup> Bɔnto ne bakoŋo Yesu báchák atú Judéya ankem, bágħók be mbɔk bo abhen bápú bo Israel mánoko Eyɔŋ Mandem nkwo. <sup>2</sup> Mbɔk bo bachi nyaka ndu nkwo bakoŋo Yesu abhen báte be bábhɔŋ bésíép yěntiki mmu mbɔ bó bo Israel, ke ankwáy bébhak mmu Mandem. Píta ápéré nókó nsem Yerúsalem, bɔbhɔ báré ji yí mándeme nɔkɔ be, <sup>3</sup> “Yí eka ɔrɔŋ ɔchwé amem eket bo etok échák abhen bábhiki syep bhɔ kpáte ŋnyie nenyíé ne bhó?” <sup>4</sup> Píta abho ye béghati bhó sayri yěntiki enyij ené éfákári te ndũ nebhɔnet be, <sup>5</sup> “Ewak émɔt ndu nchí nikmuet awu etok Jopa, ngó kenó amík antífú. Ngó ndu enyij éfú amfay ésèp. Ebhak mbɔ ntěnden negho enen bákémé bati yi anwi básèbhe amík. Egháká nókó kekwot ne me éte. <sup>6</sup> Njini sayri beghɔ enyij ene echi are. Ngó nnya menyu ne menyu. Nnya ene anywóp ne nnya ebebe ne nnya ené ésù menie amík ne kenen. <sup>7</sup> Ngók eyɔŋ ndu éghàti me be ‘Píta, faté, wáy nyie!’ <sup>8</sup> Ke nkeme be ‘Acha wáwák! Mbíkí re nyie enyij ené épú pépép besí ebhe.’ <sup>9</sup> Ke eyɔŋ epet erem ndɔŋ ane ájwi epay be, ‘Enyij ene Mandem aka be embak pépép, yě mmu áké rem be epu pépép.’ <sup>10</sup> Éfákári enyu eyɔ ndɔŋ érát, enyij eyɔ épétnsem amfay. <sup>11</sup> Nkúbhé mpok yɔ, bo batí arat bachwɔp ambínywɔp eket ené nchí aré. Báfú Seséria ne ntó bé mánsɔt me. <sup>12</sup> Efóŋó Bedyere aghati me be, ‘Faté sep dók ne bhɔ. Óké fyé nti bé bápú bo Israel.’ Bɔmayese abhen batí átándát abhen Jopa bákóŋo me sérɔk Seséria, ne besé mankem séchwe ekeré mmu wu Kónélios. <sup>13</sup> Aghati bhesé ndu yí ághó ángel Mandem eket eyi ne ángel wu ághàti yi be ántó bo Jopa mámbinj me Símun

Píta be <sup>14</sup> ndók ngáti yi mbok ane ákù yi andíjǎ enyu Mandem akway bepeme yi ne efo eyi enkem. <sup>15</sup> Nebho mbó bégháti bhó menyij, Efójó Bedyere atwó ntá yap nkúbhé mbo enyu éfákári nyaka ne bhese ndü nebhönet. <sup>16</sup> Ntik ye enyij ene Yesu Acha árémé nyaka be, ‘Jǎn äjwiti bo ne manyier, ke chon mánjwiti bhe ne Efójó Bedyere.’ <sup>17</sup> Be bábhon, ghó ye ka! Mandem achyé böbhó nkúbhé akap ané yi achyé nyaka bhese mpok sénókó Yesu Kristo Acha. Nchí yé nyaka agha bechet Mandem mbi?” <sup>18</sup> Bághókó nõkó menyij ebhen Píta árémé menkem, manyu áchók bhó. Báre chye Mandem kenókó mandem nõkó be, “Nõ Mandem achye mbi ntá bo abhen bápú bo Israel nkwo be mankway betiknsem ndü bebú ebhap, mambon nepém!”

*Nkwó* Yesu abhen Antiok

<sup>19</sup> Beyä bakojo Yesu báfú nyaka Yerúsalem éti esonori ene ebho mpok bawáy Stífin bataka mban ne mban. Mbok bárak kpaté atú Foníshia, báchák te Sáypros ne abhenefu te Ántiok. Bárón nõkó nõ, mangati nõkó mbok Yesu ntá bo Israel bóbho. <sup>20</sup> Ke mbok abhen bachi bo Sáypros ne abhen bachi bo Sírene bárak Ántiok bábhó bégháti Mbok Ndíndí Yesu ntá bo abhen bápú bo Israel nkwo. <sup>21</sup> Acha abhak ne bhó, akwak beyä mánoko bábhó bekojo mbi ywi. <sup>22</sup> Mbok akó aghaka ntá bönkwo Yesu abhen Yerúsalem. Bátó Banábas etak Ántiok. <sup>23</sup> Agháká nõkó áré, aghó ndu Mandem átójó böbhó berindu ebhi, abhón beyä manák, abho béfyé bhó nti be mámbak tetep ne Yesu, mánte kpirí mpoknkem ne nti nenkem. <sup>24</sup> Banábas achí nyaka erítí mmu ane asiki nti ne Yesu sayri. Efójó Bedyere abhak ne yí tontó. Akwak beyä bo mánoko mbok Yesu, báchem mmuet ne bakojo bhi. <sup>25</sup> Banábas arak ye Tásos béyan Sǎl. <sup>26</sup> Ághó nõkó yi, asot yí apetnsem Antiok ne yi. Sǎl ne yi bábhak are ndü mmíé nenkem ne nkwo Yesu, mánton nõkó beyä bo Mbok Ndíndí. Chi Antiok ke bábhó nyaka bebhiñi bakojo Yesu be, “Nkwó Kristo.”

<sup>27</sup> Mpok yó, mbok baremé kepinti báfú Yerúsalem barak Antiok. <sup>28</sup> Mmu wap amot áká nnyén bé Ágábos. Ndu betan Efójó Bedyere afate arem be chon ereme nsay énkwen ndü betak menkem ebhen béchí anten Mfó Rom. [Nsay yó akwén mpok Klaodios achí Mfó Rom]. <sup>29</sup> Bakojo Yesu abhen Antiok baghoko nõkó enyij ene Ágábos árémé, báká eyon émot be máchwop nkáp manto ndu bekwak batí bakojo Yesu abhen báchi atú Judéya. Yéntiki mmu wap abhón nyaka béchye mbo enyu amó yi aton. <sup>30</sup> Bákú enyu eyó, bátó Banábas ne Sǎl Yerúsalem be mándak máchwé nkáp wu ntá böbati bönkwo Yesu.

## 12

*Hérød* árak ambi béchye beyä nenyok ntá bakojo Yesu

<sup>1</sup> Ndu mpok yó, Mfó Hérød abho béchye nenyok ntá mbok bönkwo. <sup>2</sup> Achye eyon bákém Jems manó Jǎn bawáy ne akparenja. <sup>3</sup> Ághó nõkó bé enyij ene yí ákú échyé bo Israel manák, arak ambi ne bebú bhi, achye eyon be mánkém Píta nkwo. Eyó éfákári ndü mpok Epá bret ane kebhon yís. <sup>4</sup> Bákém nõkó Píta, arem báfyé yi ekerékenon. Bakwó batemé nenu ábhak anwi ndu bebhaheri yi mkpák ne mkpák. Yéntiki nkwo wap ábhón batemé nenu manwi. Hérød abhón nkaysi be Epá Nekijñi émfúét, mámfere yi mántán kponoron besí bho. <sup>5</sup> Ke ené batemé nenu bábhaheri Píta ekerékenon, bakojo Yesu béré nikmuet ntá Mandem ne bati yap ankem éti yi.

*Ángel* Mandem akw Píta afú ekerékenon

<sup>6</sup> Nkúbhé beti ebhen Hérød áróbhé nóñ chi be nywop nénjí mámféré Píta ekerékenon mántán yi besí bho, Píta abhak bhure nénti batemé nenu bati apay, femfé ne ngem. Ngem amot abhat yi ne ntemé nenu amot ndü ebhémuet émot, achák abhat yi ne ntemé nenu anefú ndü ebhémuet échák. Batemé nenu báchák bábhak anyübhá mámbaheri nõkó ekerékenon. <sup>7</sup> Ángel Mandem abhesi témchók, bediere békwén amem ekerékenon. Ángel akém Píta ndü nenki anyikisi, áñémé yí arem be, “Faté áyák!” Témté wu ngem ené échí amó Píta éyóko ékwén amik. <sup>8</sup> Ángel ágháti ye Píta be, “Fíé nkú ne nkwo bánya eye.” Píta

akw nɔ. Apet aghatí yi be, “Bhat ndé ye amuet, korjó me.” <sup>9</sup> Píta abho békoŋo yi. Nefú ane báfú ekerékenɔŋ, yí kerijí be enyij ene ángel ákù ntá yi chí ndaká tetep. Are kaysi bé ághò nɔ chi kenó amík antífú. <sup>10</sup> Báfuét nebhuet ane babhabheri abhen mbi ne nebhuet ane abhen bákòŋo báchwɔp ndu nyübha ané mmu áfuét anchwe etok. Nnyübha wu ánéne ndu mmuet eyi. Báfú bárók nefí, bákò baghaka ndú nkɔŋo etok amot. Píta ápéré yijí ángel ánánj áró yi arɔŋ. <sup>11</sup> Píta arijí ye bé tetep yí afuu ekerékenɔŋ, arem be, “Néne, ndíjí tetep bé Mandem ato ángel aywi ántwò ámféré mé amò Héròd ne ndú yěntikí enyij ene bo Israel batí béku me.”

<sup>12</sup> Árijí nókó enyij ene éfákárí ntá yi, afuét arok ekeré Maria, nno Jón Mák. Beyä bo báchemti nyaka are mánik nòkò mmuet. <sup>13</sup> Píta abho bédeɔ nekòk enen mbi. Ngosóŋ ane aka nnyén be Róda áchí nyaka mmɔ betok anywɔp. Arok berijí mmu ane ádeɔ nekòk. <sup>14</sup> Aghók bé chí eyɔŋ Píta. Ne beyä maŋák, arò mbínyɔp kenene apetnsem aghati bɔ mankem bé, “Píta achí ambínywɔp téé!” <sup>15</sup> Bárem be, “Ǿbhokori!” Ke arok chi ambi béghátí bhò bé, “Chí Píta tetep.” Afɔ ke bareme be, “Chi ángel aywi.” <sup>16</sup> Mpok yɔ nkem, Píta are deɔ nekòk. Mánéné nókó mbínywɔp, bághò be chí Píta tetep. <sup>17</sup> Asá awó be mánychók kpák. Báchòkò kpák kpák. Abho ye béghátí bhò enyü Mandem afere yi ekerékenɔŋ. Ánánj nókó, aghati bhó be mángatí Jems ne bǔnkwó bachak enyij ene éfákárí. Arò ye bhó, arok ebhak echák. <sup>18</sup> Néyí nókó, ebyok ékwén ekerékenɔŋ. Batemé nenu abhen bábhabheri Píta, béré makati mámbebhe nòkò enyij ene éfákárí ne yi. <sup>19</sup> Mfò Héròd ághókò nókó bé bábhiki ghó Píta, achye eyɔŋ bé mánján yi. Báyanj yí ke báke ghò yi. Héròd abhijí batemé nenu bhò, ábhébhé nókó bhò menyij, achye eyɔŋ bé mángwáy bhó. Héròd afa atú Judéya ané yí áchí are arok atú Seséria áchák achòkò aré.

#### Enyü Héròd ágú

<sup>20</sup> Héròd äbenti tontó ne bǔ-Taya ne abhen Sídon. Ekú betok ebhò bépay beyap nkwo bhò. Bátó bhó mándók mángó Héròd. Báyámbi bághò chí Blastos, nkémfò ane Héròd. Aka bekwak bhò mánsókórí ne Mfò Héròd be esɔŋɔri émáy néntí betok Táya ne Sídon ne eyi. Báyanj nyaka bebhak eyɔŋ émɔt ne Mfò Héròd mbɔnyune nenyié enap néfú nyaka chí atú etok ene achi anten yi. <sup>21</sup> Nywɔp Mfò Héròd afyé ndu berem kepí ne bhò nekway nókó, afyé nden kefò yi, achòkò ndu enòkò kefò arem kepí besi bǔbhò. <sup>22</sup> Bǔbhò bare bik be, “Chi eyɔŋ mandem. Puye chí eyɔŋ ene nkwanjwaj!” <sup>23</sup> Témté wu, ángel Mandem aguép yi neme amuet mbɔnyune aró bo mánychye yi kenókò eken babhɔŋo bechye chí ntá Mandem. Kényoŋo kényié yi, agú.

<sup>24</sup> Ke, Eyɔŋ Mandem ére go éndòkò nòkò chí ambi. <sup>25</sup> Banábas ne Sǎl, mánánj nókó beku enyij ene épókò bhó Yerúsalem, bapetnsem Antiok. Básót Jón Mák, arok ne bhò.

## 13

#### Éfóŋó Bedyere ayap Banábas ne Sǎl ató

<sup>1</sup> Baremé kepinti ne batɔŋ Eyɔŋ Mandem báchi nyaka ndú Nkwò Yesu abhen Antiok. Bábhak Banábas, ne Símiɔn ane bábhijí bé Egírímò, ne Lusios ane áfú Sírene, ne Manáen ane áchí nyaka mmuere kembó ane Mfò Héròd Ántipas, ne Sǎl. <sup>2</sup> Ewak émɔt, ene báchí ndú netarénsay ne nenikímuet mánychye nòkò Mandem kenókò, Éfóŋó Bedyere arem be, “Dǔ ká Banábas ne Sǎl, mámbák nyánj ndu betik ebhen mbijí bɔ manku.” <sup>3</sup> Bághókò nókò nɔ, bárók ambi ne netarénsay ne nenikímuet. Mányánja ye amò anti Banábas ne Sǎl manikmuet, barò ye bɔ mandòk.

#### Banábas ne Sǎl báròk Sáyrɔs

<sup>4</sup> Banábas ne Sǎl báròk mbò enyu Éfóŋó Bedyere átó bhò. Báròk Selusia básot achwinyén ane áròŋ ndú etok néntinyen ene babhijí be Sáyrɔs. <sup>5</sup> Báchwóbhé nòkò are ndu mótok ane bábhijí bé Salamis, bárò áchwi nekunyén bákò etok mángati nòkò Eyɔŋ Mandem amem bekeré nenikímuet bo Israel. Jón Mák abhak ne bhó, ankwak nòkò bhò. <sup>6</sup> Báròk ambi



enyuyo ndũ betok ne betok kpát bákiñi etok nentinyen Sáypɔs eyo enkem báchwɔp Pafos. Bátémeri mmu Israel aré ane achi múnjɔ ke ǎpù bapu bé achí ndemekepinti Mandem. Aka nnyen bé Ba-Jesus. <sup>7</sup> Achí nyaka mpoknkem ne góbhano etok eyo ane aka nnyén be Sejos Paólos. Sejos Paólos abhak ndiñindak. Abhiñi Banábas ne Sǎl mbonyune áyàñ nyaka nkwo beghok Eyɔñ Mandem. <sup>8</sup> [Nnyén Ba-Jesus nechak nechi nyaka bé Élímas nɔ chi múnjɔ ndu eyɔñ Grik.] Élímas múnjɔ abho békem epáítí ne bhɔ ndu yi áyàñ békɔ góbhano áké koñɔ mbi Yesu. <sup>9</sup> Betañ Efóñó Bedyere bebhak ne Sǎl ane nnyén eni néchák néchí nyaka bé Pǎl. Pǎl atep yi amík amuet, <sup>10</sup> arem be, “Wɔ mmɔ Satan! Wɔ mmu ópábhé yéntiki enyiñ ene echi chak besí Mandem. Wɔ mmu bapu ájwí wó menie. Ɔpú rɔ beku mbi Mandem ane achí chak ambak ñótíñótí?” <sup>11</sup> Diñí be awɔ Mandem ákwen wɔ amuet néne. Ne chɔñ amík áne me wɔ, óképere kwáy beghɔ mbañ ndũ mbiñí mpok. Témté wu, nebháñ nékúti yi amík ejuri ékwén yi besí arɔbhe nemberi néméri ambebhé nɔkɔ mbák mmu achí ane ákway bekem yi awɔ áñjá yi mbi. <sup>12</sup> Góbhano ághó nókó enyiñ ene éfákári, anoko Mbok Ndíndí ɛti Yesu. Ébhak yi makn kay béghok menyiñ ebhen bátɔñ ɛti Yesu Acha.

Pǎl ne Banábas bárək Antiok atú Pisídia

<sup>13</sup> Pǎl ne bo abhen bákɔ ne yi bachwe etok Pafos, bákó anyén anyén barək bágháka Péga atú Pamfília. Jǔn Mák arɔ bhó are apetnsem Yerúsalem. <sup>14</sup> Bárɔ Péga bárək ambi kpát báchwɔp Antiok atú Pisídia. Égháká nókó nywɔbhé neywěmuet bo Israel, bárək bachwe ekeré nenikímuetí báchɔkɔ amík. <sup>15</sup> Bápáy nɔkɔ Ékátí Mandem mbɔ enyu Moses asíñí ne ene éfú ndũ basíñí baremé kepinti, bɔ batí ekeré nenikímuetí eyo bátó mmu be ángátí bɔPǎl be, “Bɔma, mbák bábhɔñ enyiñ ené ekway befyɛ bhese nti, ghatí ká bhese.” <sup>16</sup> Pǎl afate ye asá ne awɔ be bo manchɔkɔ kpák. Abho ye berem be,

“Bo Israel ne bo betok béchák abhen báchà Mandem, ghók ká! <sup>17</sup> Mandem bo Israel ayap nyaka bachímbi bhese áku nneréket bɔ bhese áchik mpok báchí mankɔ amem etok Íjip. Mandem afere bhó ndu kesem aré ne betañ ebhi ebhen beyá becha. <sup>18</sup> Ndũ mamié besa bepáy, abhak ne bhó amem baso, abhóñ ekébhéntí ne bhɔ. <sup>19</sup> Mpok babhɔñɔ béchwe etok Kánán akɔ mánáña maneréket bo tándrámɔt ane achi are, achye bo Israel mmik Kánán. <sup>20</sup> Ndũ mamié ankem ané bɔ báchókó etok Íjip ne ané báchí amem baso ke báchwe Kánán ábhák mbɔ mamié besa bebáy nsem byo (450). Achye ye bhɔ bataná manyé ne bɔ babhak kpáte ndũ mpok Samuel ane achi nyaka ndemekepinti Mandem. <sup>21</sup> Égháká nókó mpok bábhébhé ye Samuel be áchye bhɔ mfɔ, Mandem ayap Sǎl, mmɔ Kish. Kish afú ndũ nneréket Benjamin. Sǎl abhak mfɔ wap ndũ mamié besa bepáy. Kish afú nyaka ndu nneréket Benjamin. <sup>22</sup> Mandem áféré nókó yi ndũ enókó kefɔ, ayap Debhít be ambak mfɔ wap. Mandem arem ɛti Debhít be, ‘Debhít mmɔ Jése, chí mmu ane mbóñó mañák ne yi, mmu ane apú nók beku yéntiki enyiñ ene ndémé yi ankɔ.’ <sup>23</sup> Mandem akɔ ebhárémɔ Debhít ambák Mpeme bo Israel békóñɔ bariɛp ami ntá bachímbi bhap. Mpeme wu chí Yesu. <sup>24</sup> Jǔn ánáñ ayambi aghátí nyaka bo Israel mankem be mántiknsem ndũ bebú bhap mámpetnsem ntá Mandem be yi anjwiti bhó, ke Yesu antwɔ. <sup>25</sup> Éróbhé nókó kékwót be Jǔn ánáña betik ebhi, abhép bo be, ‘Bákáysí bé me ke nchí Mpeme ane ábhóñó bétwɔ ke? Chao! Puyé me! Ghók ka, yí átwò me ansem, ne mbíkí kway mbɔñ mmu ane áchoti, befyere nkwo bhánya be kak ebhi.’”

<sup>26</sup> Pǎl apet arem ntá yap be, “Bɔma, bebhárébhɔ Ábraham, ne beká bo betok béchák abhen báchà Mandem, chí ntá yesɛ ke Mandem átó ye ntó enén néghàti bhese enyu ené yi akway bepeme bhese! <sup>27</sup> Bɔ Yerusalem ne bɔbatí bhap bábhíkí sɔt nyaka Yesu mbɔ Mpeme ane Mandem átó. Ekɔ bátáñ yi, bakpɔt manyé yi be babhɔñ beway yi. Ne ndu bákú nɔ, enyiñ ene baremé kepinti bárémé nyaka ɛti yi éfú tetep. Ne yɔ ke bɔ bápáy nyaka yéntiki nywɔbhé neywěmuet enap. <sup>28</sup> Yěndu bábhíkí ghó ntí ane bábhóñó bérem be mangway yi, bárém be Páílet andɔ mangway Yesu. <sup>29</sup> Ne mánáña nókó béku yéntiki enyiñ mbɔ enyu Ékátí Mandem éréme ɛti yi, báfère yi amfáy ekotákátí barək babhure amem nnem enén

bághókó ndu setárébhé. <sup>30</sup> Yě nɔ, Mandem akɛ yi apetnsem ndu nepém. <sup>31</sup> Ne ndu beyă manywɔp are bhesi besí bo abhen bákò nyaka ne yi bebho Gálili kpate Yerúsalem. Bóbhò ke báchí batísíé bhi ntá bo Israel. <sup>32</sup> Banábas ne me sétwɔ fá bégháti beka Mbok Ndíndí be bariɛp amen Mandem afyé nyaka ne bachĩmbi bhesé, <sup>33</sup> akɛ mó afũ tetɛp ntá yesé bebháré bhó bhap, ndu ákú Yesu aperensem ndũ nepém. Mandem akɛ bariɛp emɔ afũ tetɛp mbo enyu echi amem Ekáti Bakway, bebhók bepay be Mandem arem be:

‘Wɔ ɔchí Mówá,

ne echɔɔ nchí rem kponɔɔɔ be Nchí Etaye.’

<sup>34</sup> Ne béyĩɔi nekɛ ane Mandem akɛ Yesu ámpetnsem ndũ nepém enyu ene yi ápú pere gú, Mandem arem nyaka bé: ‘Chɔɔ nchyé bhe áfók mbo enyu mfyé nyaka bariɛp ne Debhít ne njet yi ne ébhɔɔ bebhak enyu eyɔ.’ <sup>35</sup> Ne ndu bérɔɔ ambi, échí nebhuɛt achák amem Ekáti Bakway be Debhít arem ntá Mandem be, ‘Ɔpú rɔ chɔɔ Mmu ane áchyé nepém eni ntá ye ámpó amem nnem.’ <sup>36</sup> Mandem abhíkí rem nyaka menyĩɔi ebhen chi ɛti Mfɔ Debhít mbɔnyune Debhít ánáná nókó betik Mandem áchyé yi ánkú fá amik ndu ayi mpok, agú akoɔo bachĩmbi bhi. Apɔɔ ndũ nnem. <sup>37</sup> Mandem arem nyaka chi ɛti mmu achák, ane yi ákú ápéréensem ndũ nepém ane mmuɛt ayi abhiki pɔɔ. <sup>38</sup> Bǒma dɔɔɔ yé ká bé chí ɛti Yesu ke Mandem áfɔɔɔri bebú mbo enyu séghàti bhe. <sup>39</sup> Dɔɔɔ ká be yě agha ane ánókó Yesu, Mandem ɔsɔt be yi achi chak besí bhi. Ebhé Moses épú kwáy békɛ nɔ ntá mmu. <sup>40</sup> Sɔt yeka mpok bé enyĩɔi ené baremé kepĩnti básĩɔi éké fakari ne bhe. Nó chi enyĩɔi ené básĩɔi be, <sup>41</sup> ‘Bě bho bǎbyàk enyĩɔi ene Mandem árèm, yĩɔi ka mban sayri, mǎmbák maknkay, ne mǎngu, ne ntí bé mǎkú enyĩɔi ndu manywɔp ayeke, ene ye mángátí bhe, bǎpú noko wawak!’ ”

<sup>42</sup> Ene Pǎl ne Banábas báfù ndũ ekeré nenikímuetí bo Israel, bo báre nik bó mmuɛt bé mámpétnsem mandɔk ambi beghati bhɔ menyĩɔi ebhen ndu nywɔbhé neywɛmmuɛt enén nétwɔ ambi. <sup>43</sup> Bo báfú nókó ekeré nenikímuetí, beyă bo Israel ne bo abhen bápú bo Israel ke báchàɔ Mandem, béré koɔo Pǎl ne Banábas. BɔPǎl básémti bhó bé mánté kpiri, mándɔkɔ nɔkɔ chi ambi beghɔkɔ mmuɛt ndu berĩndu Mandem.

<sup>44</sup> Égháká nɔkɔ nywɔbhé neywɛmmuɛt enen nékòɔo, etɔk enkem étwɔ béghok Eyɔɔ Mandem. <sup>45</sup> Ke bo Israel bághó nókó ndũ ngémtay bo báchèm aré enyu eyɔ, bábhɔɔ beyă mpabhamík ne bɔPǎl. Bábhó besɔkɔti Pǎl mánkeme nɔkɔ epáítí ndu yěntiki enyĩɔi ene yi árèm. <sup>46</sup> Eyɔ éká Pǎl ne Banábas bábhó bérémmu kebhɔɔ becháy be, “Bě bo Israel ke sébhóɔó béyámbi bégháti Mbok Ndíndí ane áfú ntá Mandem. Ke tĩndu bǎbyàk yó, ne bǎyĩɔi mmuɛt ayeke bé bǎbhíkí kwáy bo abhen bábhóɔ nepém enen nebhiki bhɔɔ ngwénti, sérɔ ye be ne sérɔɔ ntá bo abhen bápú bo Israel ne yɔ. <sup>47</sup> Enyu eyɔ ke Mandem Acha ághátí bhese senkɛ, mpok árémé be,

‘Nkɛ wɔ ɔmbák eróɔó ntá bo abhen bápú bo Israel,

bé ndũ betay Mandem, ónkwak mmik nkem ambɔɔ nepém.’ ”

<sup>48</sup> Bo abhen bápú bo Israel bághókó nókó nɔ, bábhɔɔ beyă marják, bábhó béchye bakak ntá Mandem ɛti eyɔɔ eyi. Ne abhen Mandem áyábhé bé mámbóɔ nepém enén nebhiki bhɔɔ ngwenti, mánoko Mbok Ndíndí ɛti Yesu. <sup>49</sup> Eyɔɔ Mandem étáka atú etɔk wu ankem.

<sup>50</sup> Ke bo Israel abhen báchí aré mányíkísi bati bǔbatí etɔk eyɔ ne maném baghɔré abhen mánókó Mandem. Bákɛ bo báchye Pǎl ne Banábas nenyok kpát bábók bhɔ báfá atú etɔk eyap. <sup>51</sup> Pǎl ne Banábas bákwét mfok etɔk eyɔ ane áchí bhó bekek betɔɔ bé chɔɔ Mandem antáɔ bǔbhɔ ndu enyĩɔi ené bó bákú. Báfá béré rɔɔ Ikóniɔm. <sup>52</sup> Bakoɔo Yesu abhen etɔk Antiɔk, bájwi ne marják ne Éfóɔó Bedyere abhak ne bhó sayri.

## 14

Pǎl ne Banábas bágháti Eyɔɔ Mandem amem etɔk Ikóniɔm

<sup>1</sup> Pǎl ne Banábas báchwɔbhé nókó Ikóniɔm, bárɔk báchwe ekeré nenikímuetí bo Israel baghati Mbok Ndíndí Yesu are. Éfóɔó Bedyere abhak ne bhɔ. Éká beyă bo mánóko. Bo

abhen mánoko bábhák bo Israel ne bo betok bechak. <sup>2</sup> Ke bo Israel abhen bábhiki noko mbok Yesu bábho berem berō menyih ebhen ményikisi bati bo abhen bápú bo Israel. Báróbhe bé chí nti ne bhō. <sup>3</sup> Pōl ne Banábas babhak Ikóniom ndu erōri mpok mángati nōkō bo mbok Acha kponoroŋ kebhoŋ becháy. Mandem are tōŋ bo Ikóniom kponoroŋ bé mbok ane bó Pōl bāghàti bho ēti berīndu ebhi achí tetep, akū nō ndu áchyé bhó betāŋ békū menyihí maknkay. <sup>4</sup> Etok ékóre bebhe berpay, mbok bábhak ansem bo Israel, bo báchák bábhak ne bōnto Yesu. <sup>5</sup> Mbok bo Israel ne abhen bápú bo Israel báchém ne bō bati bhap báká eyōŋ émōt be mánchye bōnto Yesu esōŋōri ne be mantemti bhō ne batay mángwáy. <sup>6</sup> Bōnto bárinŋi nókó nkaysi yap, bábué bárōk atú Likáonia, ndu betok Lístra ne Débe ne mbarŋ ene echi kekwoŋ are, <sup>7</sup> mángati nōkō Mbok Ndíndí ēti Yesu.

Pōl ne Banábas bábu mbéntí etok Lístra

<sup>8</sup> Mmufú achí nyaka etok Lístra. Abhak mbéntí te nebhe eni. <sup>9</sup> Ewak émōt, abhak chókó anta nōkō batú ndu enyih ene Pōl árēm. Pōl ayinŋi yi dĩ, ághó bé yí wu anókó bé Mandem ákwáy bébú yi. <sup>10</sup> Pōl arem ne eyōŋ etaŋataŋ be, “Faté tē chak!” Afate kperep abho békō. <sup>11</sup> Ngémtay bo abhen bachi are bāghó nókó enyih Pōl ákú, bábhó bébik ndu eyōŋtōk eyap, eyōŋ bō Likáonia mandeme nōkō be, “Bōmandem básōt mmuet bakwāŋwaŋ bátwō fá amik ntá yese!” <sup>12</sup> Bárém bé Banábas chí mándem ane áká nnyén bé Sús, ne be Pōl chi mándem ane áká nnyén be Hemes mbōnyune yí ke achí nyaka ndeme kepi. <sup>13</sup> Ekerákap mandem nsé Sús échí nyaka nefí befuet nkok etok. Nchiakap mandem nsé Seus asōt maném mpoŋ ne bōchuchu abhen mání arōk antí etok mbōnyune yí ne ngémtáy bhó abhen báchi are báyaŋ nyaka bechye akap ntá Banábas ne Pōl. <sup>14</sup> Ke Banábas ne Pōl, bōnto Yesu, bāghókó nókó enyih ené bōbhō báyaŋ bekū, bati achōŋti bhō amem kpát bádákáti nden éyap amuet. Bájet báchwe amem eká bo eyō ne bāri mándeme nōkō be, <sup>15</sup> “Bōta, ndaká yi bákū enyune? Séchí nkwo chi bakwāŋwaŋ mbō bhe! Sétwō fá bégháti bhe Mbok Ndíndí ēti Yesu bé mǎntik nsem ndū menyih ebhen bebhiki bhōŋ nsay mǎntwō ntá Mandem mmu áchyé nepém. Yí ke ághókó mfay ne mmik ne manyén ne menyih menkem ebhen bechi aré. <sup>16</sup> Ndu mpok ane áfuéré ansem, aró nyaka bo betokó mmik mankem mánkū mbō enyū bákōŋ. <sup>17</sup> Yē nō, abhiki rō nyaka betōŋ kponoroŋ bé yí achí. Ákū berítí menyih. Yí ke ákū manyier ámfú amfay ne áchyé mbwōt ndū ayi mpok, anchye bhe nenyé, anchye maŋák.” <sup>18</sup> Pōl ne mmuere ywi bárem menyih ebhen békū bo bhō mángó bé bó nkwo báchí chí bakwāŋwaŋ. Yē nō, bábhíki kwáy bechyet bō mbi bé béké chye bhó akap ané babhoŋo bechye chi ntá Mandem.

<sup>19</sup> Ke ébhíki tat, mbok bo Israel báfú Antiok ane atú Pisídia, báchák báfú Ikóniom. Bákū beyā bo mánká ne bhō. Ekū bátémti Pōl ne batay, básu bárōk bárō antí etok ne nkaysi bé anán agu. <sup>20</sup> Ke mpok ane bakoŋo Yesu bárōŋō are bákāp yi, afate apetnsem etok Lístra ne bhó. Néyí nókó, Banábas ne yi bárō bárōk Débe.

Pōl ne Banábas bápētnsem Antiok amem atú Síria

<sup>21</sup> Pōl ne Banábas báre ghati bo Mbok Ndíndí ēti Yesu amem etok Débe. Beyā bo mánoko ne bábho békōŋo Yesu. Bō Pōl bápēt ye nsem Lístra ne Ikóniom ne Antiok ane Pisídia. <sup>22</sup> Báré fyé bakoŋo Yesu nti mbarŋ eyō enkem mánchye nōkō bhó maníé bé mándók ambi béte kpirí ndū nesikinti enap ne Yesu. BōPōl bāgháti bhó be bábhōŋ begho beyā esōŋōri ke mánchwe ndū nepém enén Mandem ábhák Mfō wap. <sup>23</sup> Pōl ne Banábas báyap bō bati ndu yēntiki ekeré Mandem. Báfyé bhó amō Yesu Acha mmu bó básíki nti ne yi ndu nenikímuet ne netarénsay.

<sup>24</sup> Báfuet ye atú Pisídia, bárōk atú Pamfília. <sup>25</sup> Aré, bāgháti mbok Yesu amem etok Pega. Báfá Pega basep bárōk Atália. <sup>26</sup> Básōt achwinyén befu Atália bápētnsem Antiok. Amem etok Antiok ké bōnto Yesu mánikímuet ēti Banábas ne Pōl be berīndu Mandem mémbák ne bhō ndū betik ebhen bákú ke bápētnsem Antiok. <sup>27</sup> Báchwóbhé nókó Antiok, babhinŋi Bō nkwo Yesu báchem nebhuet amōt. Bāgháti bhó menyih menkem ebhen bō bákú ndu

betaŋ Mandem, ne enyu Mandem ánéné mbi bé bo abhen bápú bo Israel mánsíkí nti ne Yesu. <sup>28</sup> Babhak aré ne bakoŋo Yesu ndü mpäy bataŋ.

## 15

*Böbati nkwó* Yesu bákem echeme egbo Yerúsalem

<sup>1</sup> Bo báfú Judéya bátwó Antiok bábho betoŋ bönkwó Yesu mándeme noko be, “Mandem apú kway bépeme mmu mbák babhiki syep yí bekoŋo ebhé Moses.” <sup>2</sup> Pól ne Banábas bákém etaŋtí epúítí ne bhó éti ndaka wu keghó ntí. Ékú baka eyoŋ émot be Pól ne Banábas ne mbok bakoŋo Yesu abhen Antiok mándók Yerúsalem, mángó bönto ne böbati nkwó Yesu éti ndaka wu. <sup>3</sup> Bafa bare roŋ mbo enyü nkwó Yesu bátó bhó. Ené báròŋ atú Foníshia ne atú Samária, báre téé ndü betok ebhen bechi ambi mángati noko bönkwó bé bo abhen bápú bo Israel mánoko mbok Yesu nkwó. Eyo échye bakoŋo Yesu beyä maŋák. <sup>4</sup> Báchwóbhé nókó Yerúsalem, bönkwó, ne bönto Yesu ne böbatí etok básot Pól ne Banábas ne bo bachak ne maŋák. Pól ne Banábas bághátí ye bhó menyíŋ menkem ebhén Mandem ákwáká bo manku. <sup>5</sup> Ke mbok bakoŋo Yesu abhen bachi bönkwó Fárisi bághókó nókó nò, báfáte babho bérem be, “Bábhòŋ besyep bo, mángati bhó be mámbure bebhé Moses.”

<sup>6</sup> Bönto Yesu ne böbatí bapet bachoko beyiŋi ndaka wu. <sup>7</sup> Bátát noko aré ndu bárèm ndaka wu, Píta afate aghati bhó be, “Böma, báriŋi be Mandem anáŋ ayap me nénti eneka te mpok ane áfuéré ansem bé ngati Mbok Ndíndí éti Yesu ntá bo abhen bápú bo Israel bé bó nkwó mangok, mánoko. <sup>8</sup> Ne Mandem mmu ariŋi bati bo mankem, atoŋ kpóŋoróŋ bé bo abhen bápú bo Israel bákway ménoko nkwó. Akú nó ndu áchyé bhó Éfóŋó Bedyere nkúbhé mbo enyu yi achye nyaka bhese. <sup>9</sup> Afoŋori bebú bhap ndu básíkí nti ne Yesu ne ake tóŋ bé bese bo Israel séhí kekúrí ne bhó. <sup>10</sup> Ntí ane báyaŋ ye memò Mandem, béghò mbák choŋ yi ambé nti achí bé yí? Ndaká yí báchyè batu ane yé chi bachímbi bhese babhiki kway nyaka bepoko ntá bo abhen bachi bakoŋo Yesu? Yé chi bese nkwó sébhiki kway bepoko batü yo. <sup>11</sup> Ébhíkí ri beku nò! Sénoko bé Mandem äpème bhese chí éti beríndu ebhen Yesu Acha átóŋó bhese ne nkúbhé enyu yo ke äpème bo nkwó.”

<sup>12</sup> Píta árém nókó nò, echeme enkem ékwén kpák ndu béghok ndu Banábas ne Pól bághàti bhó éti menyíŋi maknkay ebhen Mandem áchyé bhó betaŋ, bákú nenti bo abhen bápú bo Israel. <sup>13</sup> Mánáná nókó bérem enyíŋ ene bárèm, Jems afate abho bérem be, “Böma, ghók ká enyíŋ ene mërèm! <sup>14</sup> Símiòn anaŋ ághátí bhese enyü Mandem ábhó betoŋ bé akòŋ bo abhen bápú bo Israel nkwó, ne ayap mbok eyap be mámbák böbhi. <sup>15</sup> Ne enyíŋ ene yi árémé éko ndoŋ amot ne menyíŋ ebhén baremé kepínti bárémé mbo enyu básíŋi be <sup>16</sup> ‘Ansem mpok, choŋ mpetnsem mpet ntee eket Debhít ené ékwéné. Choŋ njoŋ eket ené ébáy mmuet amik nkú yo empet ente. <sup>17</sup> Choŋ nkú nò be böbhò mankem mámbò beyaŋ mbi bétwò ntá ya, yé chi bo abhen bápú bo Israel, mankem abhen mbíŋi be mámbák böbha nkwó. <sup>18</sup> Nò ke Mandem Acha mmu akú bo mándiŋi menyíŋ ebhen areme tesáy.’”

\* <sup>19</sup> Jems arók ambi bérem be, “Ndu nkaysi aya, séképere soŋori bö abhen bápú bo Israel abhen bátwò ntá Mandem. <sup>20</sup> Sénsíŋ chí ekáti séngáti bhó be báké nyie nenyíé ne nya ane áfú ndü akap ane báchyé ntá mandem nsé, ne be mándo epúsí, ne be báké nyíé nya ené manòŋ amap ábhíkí roŋ amik, ne be báké nyie manòŋ. <sup>21</sup> Sénsíŋ bó nò mbonyune bábho bépay bebhé Moses ebhén amem bekeré nenikímuet bo Israel tentep, ndu yéntiki nywóbhé neywémuet, ne bo yéntiki etok báriŋi bhó.”

*Básíŋ* ekáti ntá bönkwó abhen bápú bo Israel

<sup>22</sup> Bönto Yesu ne böbatí ne bönkwó Yesu mankem bághó bé chí erítí nkaysi. Báká eyoŋ émot be mánjáp bo mánto Antiok ne Pól ne Banábas. Báyaŋ ye Sáilas ne Júdas ane nnyén eni néchá k néchí be Básabas. Bò batí apay bábhak böbatí nkwó Yesu. <sup>23</sup> Ekáti ené báchyé bhó mándók ne yo éré rem be, “Besé bönto Yesu ne böbatí ne bönkwó Yesu mankem

\* 15:18 Yiŋí ekáti Émos 9.11-12 ne Aisáya 45.21.

sékaka be bómáyese abhen bápú bo Israel awu Antiok, ne abhen Síria ne abhen Silísha. <sup>24</sup> Séghok be mbók bo báfu fá ntá yesé batwə awu ne netóŋ enap béchye bhe esəŋəri ne bafye bhe ebyok anti ené sébhíkí tó bhó. <sup>25</sup> Ēti yo ke séchókó, sekă eyəŋ émət bé sənĵap bo sénto ntá yeka ne abhen ekəŋ abhese, Pəl ne Banábas, <sup>26</sup> bo abhen báká newú ěti Acha ywese Yesu Kristo. <sup>27</sup> Sétò ye Júdas ne Sáilas ntá yeka. Mănarĵ mǎngáká awu chəŋ mǎngati bhe besí ne besi nkúbhé menyĵi ebhen sénsĵi amem ekáti. <sup>28</sup> Ēchí bé sébhəŋ nkaysi amət ne Efóŋó Bedyere be séké chye bhe batu áchák ane acha bebhé ebhen bǎbhóŋó bebhəre. <sup>29</sup> Nə chi be bǎké nyíé nenyíé enen nefū ndŷ akap ané bǎchíe ntá mandem nsé, ne bǎké nyíé manəŋ, ne yĕ chi nnya ane manəŋ ami ábhíkí rəŋ amik. Ne be mǎndó epúsí. Mbák mǎndó menyĵi ebhen, chəŋ émbak erírí ne bhe. Mǎnchəkə sayri.”

<sup>30</sup> Bəbhə bati anwi báfa Yerúsalem barək Antiok. BəPəl bǎbhĵi nkwó Yesu bǎchémm nebhəet amət bachye bhə ekáti ene barəkə. <sup>31</sup> Bápáy nəkə yo, maníé amen áchi amem éfyé bo Antiok nti, bǎbhəŋ maŋák. <sup>32</sup> Júda ne Sáilas babhak baremé kepĵnti. Bǎgháti bənkwo Yesu beyǎ menyĵi ndu béfyé bhó nti ne békwaék bə mántaŋ ndu nesikĵnti enap ne Yesu. <sup>33</sup> Bǎchókó nókó aré ne bhó ndu mómbeŋi mpok, bənkwo Yesu bátik bhó, ne maŋák be mámpétnsem Yerúsalem ntá bo abhen bátó bhó. <sup>34</sup> [Ke Sáilas akə nti bérəp Antiok.] <sup>35</sup> Pəl ne Banábas bərəp Antiok. Aré, bare təŋ, mǎngati nəkə bo eyəŋ Acha ne beyǎ bo bǎchák nkwo.

*Ákóré ákwén nénti Pəl ne Banábas*

<sup>36</sup> Ewak émət, Pəl arem ntá Banábas be, “Sémpétnsem ndu yĕntiki etək ene séghátí eyəŋ Acha are séngó ndŷ bənkwo bǎchí.” <sup>37</sup> Banábas are yǎŋ bé mánsót Jəŋ Mák yí ándók ne bhə. <sup>38</sup> Ke Pəl keka bé échi sayri bésət yi mbənyune aró nyaka bhə etək Pamfília ené bǎbhíkire naŋa betik ebhap. <sup>39</sup> Ēti yo, Pəl ne Banábas bákém beyǎ epúiti kpát akəre akwen nenti nap. Banábas asət Jəŋ Mák bǎchwe achwĵnyén, bərək Sáypros. <sup>40</sup> Ke Pəl ayap chi Sáilas. Bənkwo Yesu mánikməet be berĵndu Acha mémbak ne bhə. <sup>41</sup> Pəl asət Sáilas bərək Síria ne Silísha ené yi afyé nti nta bakwó Yesu abhen bǎchí are nti.

## 16

*Tímoti arək ne Pəl ne Sáilas*

<sup>1</sup> Pəl ne Sáilas barək baghaka Débe ne bafu nəkə are barək Lístra. Nkəŋo Yesu amət abhak aré ane áká nnyén bé Tímoti. Máyi abhak mmu Israel ane ánókó Yesu, ke aywi chí abhak mmŷ Grik. <sup>2</sup> Bənkwo abhen Lístra ne Ikóniom bərəm nyaka erírí ěti Tímoti. <sup>3</sup> Éká Pəl are yaŋ besət Tímoti be andək ne bhə. Akə ye básyep yi mbənyune bo Israel bachi nyaka ndŷ betək ebhə ne bǎriŋi be chi Tímoti achi chi mmŷ Grik. \* <sup>4</sup> Arək ye ne Pəl ne Sáilas. Ndu bərəŋ, mǎngati nəkə bo ndu yĕntiki etək ene bachwəbhe are menyĵi ebhen bənto ne bəbati etək abhen bachi Yerúsalem bərəmé, ne mánsemti nəkə bhó be mámbəre bebhé ebhə sayri. <sup>5</sup> Eyə ekə bakwə Yesu bərək ambi bésiki nti ne Yesu, ne mpǎy yap anjá andəkə nəkə chi ambi.

*Pəl aghó kenó amik anti fúú be bǎbhĵi yi ndŷ etək Masidónia*

<sup>6</sup> Pəl ne Sáilas ne Tímoti baghat bafuət atú Frijia ne atú Galéshia mbənyune Efóŋó Bedyere abhíkí ka be mǎngati bo Eyəŋ Mandem atú Esia. <sup>7</sup> Bǎgháká nókó kékwót ne ndiere ebhi Mísia ne Bitínia, bǎré yaŋ berəŋ atú Bitíni, ke Efóŋó Yesu keka bó mándók. <sup>8</sup> Éká baghat bafuət atú Misia, bərək Troas. <sup>9</sup> Aré, Pəl aghó kenó amik antifú ne beti ndŷ mmu Masidónia áte ánikməet andem nəkə ntá yi be, “Twó fá Masidónia kwak bhese!” <sup>10</sup> Pəl

\* <sup>16:3</sup> Bo Israel bachi nyaka Lístra ne Ikóniom. Ndu Pəl áyàŋ be bo Israel mangok enyĵi ene yi ághàti bhə, akə básyep Tímoti. Bo Israel bǎriŋi nyaka be babhiki syep Tímoti mbənyune etayi achi nyaka mmu Grik, ke máyi mmu Israel.

ághó nókó kenó ekó, séká bé Mandem abhĩjĩ bhesé séndók séngátĩ Mbok Ndĩndĩ ntá bõ atú Masidónia. Témté wu, Mme Lukas nchem ne bhó sétõnti mmuet bérõnj aré. †

*Lidia anoko Mbok Ndĩndĩ* ěti Yesu etok Fĩlipi

<sup>11</sup> Séchwe áchwi ane árõnj Troas. Sérók téé ségháká Samótras, etok ené nnyén nékábhé. Égháká nókó ntinywõp, ségháká Neápolis. <sup>12</sup> Séfú nõkõ aré, sekõ amik ségháka Fĩlipi. Fĩlipi abhak etok eghe atú Masidónia, ne abhak anten Mfõ Rom. Sébhak Fĩlipi ndu mpây manywõp. <sup>13</sup> Égháká nókó nywõbhé neywõmmuet bo Israel, séfú amem etok sérók angõkõnyén ndũ nebhuet ane sékáysĩ bé bo báchem are ménikmmuet. Séchókõ amik séndem nõkõ kepĩ ne baghõré abhen báchémtĩ aré. <sup>14</sup> Ngõré amõt ane aká nnyén be Lidia afú etok eghe ene babhĩjĩ be Tiatíra. Abhak nkõsíé ndũ nden ené échĩ mmuet chu ne éyá nkáp. Áchye nyaka Mandem kenókó. Mandem akũ yi anene nti eni aghók sayri ne anoko enyĩnj ene Põl árèm. <sup>15</sup> Bájwiti yi ne \*efo eyi. Anik bhesé mmuet arem be, “Mbák bãsõt me mbõ mmũ ane ánókó Yesu tetep, twó ká chókó eket eyá.” Anyiere bhesé enyu eyõ kpat serók.

*Báfyé Põl* ne Sáilas kenõnj etok Fĩlipi

<sup>16</sup> Ewak émõt, ené sérõnj ndũ nebhuet nenikĩmmuet, sétémeri móngõsõnj ane áchi nsem. Efõnjó ebúbũ ebhak ne yi ékú are rém menyĩnj ebhen bébhõnj befakari. Eyõ échyé nyaka bo abhen bábhõnjó yĩ beyã nkáp. <sup>17</sup> Ághó nókó bhesé ne Põl, abho bekojõ bhesé ambiki nõkõ be, “Bõbhen chí bõ betok Mandem mfay! Bághàti bhe enyu Mandem ápeme bho.” <sup>18</sup> Arók ambi bekũ nõ ndũ beyã manywõp kpat nti nébé Põl, ayibhiri mmuet asáy efõnjó ebúbũ ené échĩ ngõsõnj wu amuet be, “Ndũ nnyén Yesu Kristo nchĩ ghati wõ be ómfú yĩ amuet.” Témté wu efõnjó ebúbũ yõ éró ngõsõnj wu.

<sup>19</sup> Ndu éfákárĩ nõ, bo abhen bábhõnjó yĩ bághó be mbĩ wap bebõnj nkáp áchõnti. Bákém Põl ne Sáilas, báya gbaka gbaka gbaka bárók nefísie, besĩ bõbatĩ etok, amem ekeré manyé. <sup>20</sup> Bágháká nókó aré bárem be, “Bõbhen chí bo Israel ne báchyé esõnjõri amem etok eyesé. <sup>21</sup> Bátõnj bhesé bepijítok ebhén ebhé eyesé ébhíkĩ ka be sénkõnjó. Séchĩ bo Rom ne sépú kwáy békõnjõ bepijítok ebhap.” <sup>22</sup> Beyã bo abhen bachi are bachem ne bõ ngõsõnj wu bebhat bõPõl barak amuet. Batajã manyé báchyé eyõnj, báyók bõ nden amuet ne bádén bõ ne bekpa. <sup>23</sup> Bádén nókó bhó sayri, báguép bhó ekerékenõnj, bághàti mmu ane ábhãbheri ekerékenõnj bé ánsõt mpok bé báké bue. <sup>24</sup> Mbabheri wu ághókó nókó nõ, asõt bhó, arók afyé ndu mókèt ane achi te amem. Báfyé bhó beko bekak. ‡ <sup>25</sup> Ke égháká nókó mbõ néntĩbheti, Põl ne Sáilas babho menikmmuet mánkway nõkõ bakwáy ndu bebiti Mandem, batĩ bõkenõnj bachak mángoko nõkõ. <sup>26</sup> Bápére ghó nenyikisĩ mmik nékwén, kpat mmik ane báté ekerékenõnj aré anyikisi. Babhĩnywõp ánene ndũ mmuet yap témté, ngem ené báfé bõkenõnj ne yõ ékãjãri enkem, ékwénti amik. <sup>27</sup> Mbabheri ekerékenõnj afate. Ághó nókó babhĩnywõp fúfú, akaysi bé bõkenõnj mankem bábue. Agwõp akparenja ywi ndu beway mmuet. <sup>28</sup> Ke Põl abik arem be, “Óké way mmuet. Besé mankem séchĩ fá!” <sup>29</sup> Mbabheri wu arem bé mántwó yĩ ne erõnjó. Bãtwó nókó ne yó, arók ekerékenõnj ntiet ntiet akwén ndũ bekak Põl ne Sáilas angwere nõkõ ne becháy. <sup>30</sup> Asõt ye bõ nefĩ abhép bõ bé, “Bõtá, chõnj nkũ yi ke Mandem ampeme me?” <sup>31</sup> Bákéme yĩ be, “Nokó Yesu Acha ne chõnj Mandem ampeme wõ ne efo eye enkem.” <sup>32</sup> Bõ Põl bághàti ye yĩ ne efo eyi Mbok Ndĩndĩ ěti Yesu Acha. <sup>33</sup> Nkúbhé beti ebhõ, asõt bhó témté aso befuet ebhap. Põl ne Sáilas bájwiti yi ne efo eyi enkem. <sup>34</sup> Asõt ye bõ eket eyi achye bhó nenyíé. Yi ne efo eyi enkem bájwi ne mañák be mánókõ Mandem. <sup>35</sup> Néyĩ nókó bõ batĩ etok bátó bõ mbĩnj nkú ntá mbabheri ekerékenõnj ne eyõnj be, “Dõ bõbhõ mándók!” <sup>36</sup> Mbabheri ághókó nókó nõ arók aghati bõPõl be, “Bõbatĩ báto eyõnj be ndõ be mándók. Bãkwáy ye berõnj. Mãnkõ sayri.”

† 16:10 Lukas mmu asĩjĩ ekátĩ ené achem mmuet ne bõPõl, are kã ne bhõ. ‡ 16:24 Beko: Chi mbĩnj menók ene bo Rom bágwõt nyaka bo bekak be báké bue mamfu ekerékenõnj.

<sup>37</sup> Ke Pöl arem ntá bo mbĩj nkú be, “Báway bhese ne mantem besí bho, mámesese bhese ékerékenɔj ené bábhiki tarj bhese yěndu sechi bõ Rom. Néne, báyaŋ sémfú séndók bhésé bhésé? Wáwák! Bó babhɔj bõbatí bábhɔj bétwɔ ndu mmuet eyap mámferε bhésé.” <sup>38</sup> Bõ mbĩj nkú bápɛtnsem baghati bõbatí enyij ene Pöl areme ne bághókó nókó bé Pöl ne Sáilas báchí bõ Rom, becháy bekem bõ. <sup>39</sup> Babhɔj bõbatí bárók ye mánikmuet ntá Pöl ne Sáilas be māmfonóri bhó. Báfere ye bõPöl ekerékenɔj, mánikmuet ntá yap be mándó etók eyap. <sup>40</sup> Pöl ne Sáilas báfú ye ekerékenɔj, bárók eket Lídia. Bátémeri bõnkwɔ Yesu are báchíε bho maníε ne báfyé bõ nti. Báfá ye etók eyo.

## 17

### Enyij ené éfákári Tesalónika

<sup>1</sup> BõPöl bárók báfuét betók Amfípolis ne Apolónia báchwɔp etók Tesalónika, nebhuet ane ekeré nenikímuetí bo Israel echi. <sup>2</sup> Pöl arók achwe amem ekeré nenikímuetí eyo. Yěntiki ebhak yí árónó, enyu eyo ke yí ákù nyaka. Ndü bõsɔnde barat are fyé mbok ne bhɔ ndu beku bõ mámbɔj nejwímem ndü menyij ebhen bechi amem Ekáti Mandem, <sup>3</sup> ne anene nɔkɔ ne antɔj nɔkɔ be Mpeme Mandem afyé nyaka bariεp be áto, abhɔj nyaka beghɔ esɔjɔri ne angú, ke ampɛtnsem ndü nepém. Pöl are ghati bhó be, “Yesu mmu nchí ghati bhe menyij éti yi ke áchí Mpeme Mandem afyé nyaka bariεp be áto.” <sup>4</sup> Mbók eyap mánóko, báchémmuet ne Pöl. Beyá bõ Grik abhen mánikmuet ntá Mandem bo Israel ne beyá maném baghɔré etók eyo mánóko nkɔwɔ, báchémmuet ne bõPöl mbɔ bakonjo Yesu. <sup>5</sup> Ke mbók bo Israel bábhɔj mpabhamík ne bõPöl. Manyokoti bo abhen bághabhe ghap ne bákù bo mángúεp ebyók etók. Bárók bádákáti babhinywɔp báchwe amem eket ene mmu ane áká nnyén be Jáson ndu beyaj Pöl ne Sáilas be mánsɔt bhɔ mandók ndü nchemti bo abhen bachi nefí. <sup>6</sup> Ke ndü bábhiki ghɔ bõPöl, báya Jáson ne bõnkwɔ Yesu báchák gbaka gbaka gbaka bárók ntá bõbatí etók ne bhɔ, mambiki nɔkɔ be, “Bõ abhen bákò mbánkem mánychε nɔkɔ esɔjɔri bátwɔ fá nkɔwɔ <sup>7</sup> ne Jáson asɔt bó afyé anywɔp. Bó mankem bákù menyij ebhén bétɔj bé bápú bhũere bebhé mfɔ ngo ane Rom mándeme nɔkɔ be Mfɔ achák áchí ane aka nnyén be Yesu.” <sup>8</sup> Bõbatí ne bõtók bághók nókó nó, batí átáka bhɔ amem. <sup>9</sup> Bákù Jáson ne bõnkwɔ bhɔ bághókò nkáp ndu betɔj be bápú pere chye esɔjɔri. Báró ye bó mandók.

### BõPöl barók etók Béroa

<sup>10</sup> Égháká nókó ne beti, bõnkwɔ bátíj bákù Pöl ne Sáilas bábuε barók etók Béroa. Aré, bárók báchwé ekeré nenikímuetí bo Israel. <sup>11</sup> Bo Israel abhen Béroa bábhɔj nti beghok mbok Yesu ané Pöl ne Sáilas bághàti bhɔ écha abhen Tesalónika, mbɔnyune básiepti nyaka Eyɔj Mandem ne beyá ekwak. Bäre chak Ekáti Mandem beghɔ mbák menyij ebhen Pöl átoj bechi tetep. <sup>12</sup> Ékù beyá-bhap mánóko Yesu Acha. \*Maném baghɔré Grik ne beyá babhakanem mánóko nkɔwɔ. <sup>13</sup> Ke bo Israel abhen Tesalónika bághókó nókó be Pöl ághati Eyɔj Mandem etók Béroa nkɔwɔ, bárók aré mányíkisi batí bo, be mányché bõPöl esɔjɔri. <sup>14</sup> Témté wu, batí bõ nkɔwɔ Yesu bátík Pöl be andók te angókonyén, ke Sáilas ne Tímoti báróp Béroa. <sup>15</sup> Bo abhen bárónó ne Pöl, barók ne yi kpát bágháka Athens. Pöl aghati ye bhɔ mpok ane bápɛtnsem bé mángátí Sáilas ne Tímoti be mánjáj mbi mántemeri yi ayak amem etók Átens.

### Enyij ené éfákári ne Pöl etók Athens

<sup>16</sup> Ené Pöl ánɔj Tímoti ne Sáilas etók Athens, nti néré sɔjɔri yi amem beghɔ bé etók éjwí ne bebhó njɔ ene bo básɔt mbɔ bõmandem. <sup>17</sup> Ékù are rɔj ekeré nenikímuetí bo Israel yěntiki nywɔp ankem nɔkɔ epúítí ne bhɔ ne bõ Grik abhen mánóko nyaka Mandem nkɔwɔ. Árɔj nyaka nkɔwɔ nefísie yěntiki nywɔp ankem nɔkɔ enyumót ne bo abhen bátwɔ aré. <sup>18</sup> Bõfú bábhak abhen bátɔj menyij ebhen békò ndónj ámót ne bakonjo Epikuros ne bo

Stoik, \* Bó nkwó bákè m nyaka epáítí ne yi. Pól àghàti nyaka bho menyiñ òti Yesu andeme nàkò bé chòñ bawú mámpetnsem ndù nepém. Ékú mbàk eyap b́aré way Pól mandeme nàkò bé, “Èchiñtí enyiñ ene nkwó àrè m nó mbòñ yí?” Báchák be, “Èchí mbò be yi àghàti bho chí òti b́omandem abhen sébhíkí riñi fá etòk ene.” <sup>19</sup> B́asòt Pól baròk Ariyopagòs, nebhuèt ane b́òbatí báchè m nàkò nyaka, b́aré m ntá yi be, “Sékòñ b́eríñi òti menyiñ beko ebhén ótòñ. <sup>20</sup> Menyiñ ebhén órè m bechi maknkay ntá yesé ne séyàñ b́eríñi mbòñ enyiñ ene órè m.” <sup>21</sup> B́aré rem enyu eyò mbònyune bo Atens ne mankò mankem abhen báchí aré bákòñ nyaka béchòkò beghok ne béfyè mbok òti barak akò.

<sup>22</sup> Pól afate ye ate néntí b́ò echemé Areopagòs yò abho b́erem be, “B́ò Atens, ngò bé b́áfyé ntí ndù baraká b́omandem tontó. <sup>23</sup> Ené nchí kò etòk mfyé nàkò amík ndù menyiñ ebhen b́achye kenókò mbò b́omandem, ndòk ngaka nebhuèt amòt ane efeme akap echi, ngó ndu b́ásiñ aré be, ‘Ntá mandem ane bo b́ábhiki riñi.’ Mandem ane nò bé b́achyè kenókò yèndu b́ábhiki riñi yí ke méghàti bhe menyiñ òti yi. <sup>24</sup> Mandem mmu ághókò mmik nkem ne yèntiki enyiñ ene échí aré, yí ke áchí Acha ane ábhóñó betañ menkem amfay ne fá amík. Apú chòkò amem beket ebhén bakwàñway b́ághókò. <sup>25</sup> Ne nkwàñway apú kwáy békù yènyiñ áchyè yí mbònyune yi apu ché p yènyiñ. Yímbòñ ke áchyè nepém ne ýyú ne yèntiki enyiñ échák ntá yèntiki mmu. <sup>26</sup> Ayámbi aghókò nyaka mmù amòt ne amùet mmu wu ké manerékeré bho ankem fá amík áfú. Ápére ghoko yèntiki nneréket, ayambi abhure nebhuèt ane b́òneréket wu b́ábhàk ne mpok ane b́ò b́ábhóñó b́ébhak aré. <sup>27</sup> Mandem akù enyu yò bé b́ò mánjáj yi ne ndu báyàñ yi mbò mmù ane ámò ne amò beyañ enyiñ amem ejuri, mánkwáy b́eríñi yi. Ke sayri sayri, Mandem abhíkí sap nekò ne yè mmu ywese amòt. <sup>28</sup> Échi nkúbhé mbò enyù mmù yweka amòt árémé nyaka be, ‘Nepém enesé néfù chi ntá yi, ne yí ke áchyé bhese betañ sékò, ne yí ke ákú be sembòñ nepém.’ Échí mbò enyù mbàk batemé bakay bhèka b́aré m be, ‘Besé nkwó séchí b́ò abhen Mandem.’ <sup>29</sup> Tèndu séchí yé b́ò Mandem, séké kaysi bé Mandem achí mbò enyiñ ene mmu ákwáy b́esòt gol ne yè chí silbha ne yè chí ntáy angoko ne keboñ eki ne eka eyi nkwò. <sup>30</sup> Mandem aféré ntí ndu menyiñ ebhen bo bákú ndù mpok ane b́ò b́ábhikire riñi nkaysi yi. Ke néne, ághàti bo mankem mbankem be yèntiki mmu antiknsem ndù bebú ebhi, <sup>31</sup> mbònyune abhúré nywòp enen yi átàñ b́ò mankem enyu ene echi chak. Anáñ ayap mmu ane átàñ manyé yò, ne atòñ eriñ be kù b́ò mmik mankem mándíñi mmu wu, ndu ákú yi áperénsem ndù nepém.”

<sup>32</sup> Mpok b́ághoko ndu Pól árème òti neperénsem ndù nepém, mbàk eyap bare yàkò yi, ke bachak bare m be, “Sékòñ be ómpet ómfuèt ongati bhese òti neperénsem ndù nepém.”

<sup>33</sup> Pól arò ye b́ò afú aròk. <sup>34</sup> Ke mbàk bákóño yí. B́òbhò mánóko. Dionisios, mmù echemé Ariyopagòs, ne ngòré ane ákà nnyén bé Damarís ne bo báchák babhak ndù nkwò bho abhen bakoño Pól.

## 18

Pól aghati Mbok Ndíndí amem etòk Kòrint

<sup>1</sup> Pól afa Atens aròk etòk Kòrint. <sup>2</sup> Atemeri mmu Israel amòt aré ane aka nnyén be Akwíla, mmù atú Póntòs. Ebhikire tat nyaka, ené Akwíla ne ngòré ywi Prisíla b́aró etòk Ítali mbònyune Klaudios Mfò Rom, achyè nyaka eyòñ bé bo Ju mankem mámfá Rom. Pól aròk beghò bho. <sup>3</sup> Babhòñ nyaka awó-betik ámòt ne Pól, nó chí betik b́éghòko b́etem ne nden. Pól achòkò ne bhò mángoko nàkò b́etem. <sup>4</sup> Pól are rón ekeré nenikímuetí bo Israel ndù yèntiki nywòbhé neywémuet enap ankem nàkò epáiti ne bhò ne anu nàkò be bo Israel ne abhen Grik mánóko menyiñ ebhen yi ághàti bhò òti Yesu.

<sup>5</sup> Mpok Sáilas ne Tímòti b́áfú atú Masidónia b́áchwòbhé Atens, Pól arò betik beghoko b́etem aròbhe kù chí betik beghati bo Mbok Ndíndí ndu mpok nkem ane yi ábhóñó, anu

\* 17:18 Bo Epikuròs chí b́ò abhen bakaysi nyaka be nném enyiñ ndù nepém chí menyiñ ebhen béchye mmu manák.



nəko beku bo Israel mángó kponoror be Yesu ke achí Mpepe Mandem afyé nyaka bariɛp be átò. <sup>6</sup> Ke bó keka ne yi. Mánsəkòti nəko yi. Akwet nden éne echi yi amuet, arem be, “Ntũ bebú bheka arɔp ne bhe. Amɔya achi pépép. Nebho echɔɔ ntíknsɛm ntá yeke ne ndəbhe rɔɔ chí ntá bo abhen bápú bo Israel.” <sup>7</sup> Afa ye aré, arək achəkò eket mmu amət ane aka nnyén be Títios Jóstos. Jóstos abhak mmũ ane áchyè Mandem kenókó. Ekerɛ yi ébhák kekwo ne ekeré nenikímuɛti bo Israel. <sup>8</sup> Mmũ amət abhak aré ane aka nnyén be Kríspos. Abhak munti ekeré nenikímuɛt. Yi anoko Yesu Acha ne efo eyi enkem. Beyă bö Kərint bachak abhén bəghòk nyaka menyih ebhen Pəl árəm mánóko nkwo, ne bájwiti bhə.

<sup>9</sup> Beti mémət, Yesu Acha aghati Pəl ndũ kenó amik anti fúú be, “Óké cháý. Dók ambi bégháti bo éti ya. Kéchəkò kpak. <sup>10</sup> Nchí ne wə ne yé mmu apú kway beku wə enyih. Beyă bo bachi etək ene abhen babhak chɔɔ böbha.” <sup>11</sup> Pəl arək ye ambi béchókò etək eyə ndu mmíé ne batəɔ átándát, antəɔ nəko Eyɔɔ Mandem.

<sup>12</sup> Bö Rom bákú nókó Galío góbbhanə atú Gris, bo Israel abhen bachi are bəgwót nnet ne bákém Pəl bərək ndu acha manyé ne yi. <sup>13</sup> Aré, bəgháti Galío be, “Mmũne ánũ beku bo mánchyé nókó Mandem kenókó enyu ené ebhé yesé épú yaɔ mmu ankũ.”

<sup>14</sup> Ke mpok Pəl áyàɔ berem enyih bé ántáná mmuɛt, Galio arem ntá bo Israel be, “Bə bo Israel, mbə yí akũ chi ebéptí enyih ne yé ndak abúabũ, mbũ nkáá ne bhe. <sup>15</sup> Ke tɛndu ndak ane achi chí éti menyih ebhen bo bərəm ne manyén bo ne bebhé ebheka, be babhɔɔ mándíní enyũ bátəɔ wu. Mpú kwáy betəɔ ayə barak.” <sup>16</sup> Galío árəm nókó nə, abók bhó be mámfú amem acha manyé. <sup>17</sup> Bafu nəko, bakem Sosténes mmu ane achi nyaka munti ekeré nenikímuɛt eyə bádén nefí acha manyé. Yé nə, Galío ake fyé ntí aré.

#### Pəl afú Kərint arək Antiək

<sup>18</sup> Pəl apɛt atat ne bönkwo Yesu abhen Kərint ndũ beyă manywəp. Arə ye bhə, asət achwínyén arək atú Síria ne Prísila ne Akwíla. Bəchwóbhé nókó etək Kenkryea, Pəl amu ntí betəɔ be əbhúré bariɛp amen yi afyé besí Mandem. <sup>19</sup> Bəchwé achwi bərək Éfesos. Pəl arə Prísila ne Akwíla angəkonyén arək achwe amem ekeré nenikímuɛt, are kém epúiti ne bo Israel. <sup>20</sup> Nkwó wap abhen mánóko bárem be Pəl ántát ne bhə ke yi keka. <sup>21</sup> Pəl arem chí be, “Mbák chí nkaysi Mandem chɔɔ mpetnsem fá ntá yeke.” Arem nəko nə, arə bhə achwe áchwí bare rəɔ.

<sup>22</sup> Ágháká nókó Seséria akó etək, arək akaka nkwo Yesu abhen bachi aré, asɛp arək Antiək. <sup>23</sup> Átát nókó aré mpəy manywəp, afa are kə betək ne betək atú Galəshia ne Fríjia, amfyɛ nəko bakoɔ Yesu mankem nti ndũ nesikínti enap.

#### Apólos atəɔ Eyɔɔ Mandem etək Éfesos ne etək Kərint

<sup>24</sup> Mmu Israel amət ane áká nnyén be Apólos atwó Éfesos. Etək nebhe eyi ébhák Aleksándriya. Yi achí nyaka mmu ane áríní berem kepí ne aríní Eyɔɔ Mandem sayri. <sup>25</sup> Mánəɔ bátəɔ nyaka yí mbi Yesu Acha ne ághàti nyaka bo menyih abhen bédù yi anti bəghati bo éti Yesu nkúbhé mbə enyu bə bechi. Ke aríní chí nejwiti enen Jɔn atəɔ bo. <sup>26</sup> Amem etək Éfesos, Apólos abho bégháti bo menyih éti Yesu amem ekeré nenikímuɛt kebhɔɔ becháý. Prísila ne Akwíla bəghókó nókó Eyɔɔ Mandem ene yi ághàti bhə éti Yesu, básót yí eket eyap, mánánə batəɔ yi menyih ebhen béyíní mbi Mandem nkúbhé mbə enyũ bechi. <sup>27</sup> Apólos ákũ nti bérɔɔ Akáiya. Böbati bakoɔ Yesu abhen Éfesos báfyé yi nti ne básín ekáti ntá bakoɔ Yesu abhen Akáiya beku be mánsyepti yi sayri. Aghaka nəko aré, akwak tontó bo abhen Mandem atəɔ bə berɛndu ne mánóko. <sup>28</sup> Aré, are kem epúiti ne bo Israel besí bo mankem. Adəbhe nəko bə amik ndu epúiti eyə ne are sət menyih ebhen bechi amem Ekáti Mandem betəɔ kponoror be Yesu ke achí Mpepe ane Mandem afyé nyaka bariɛp be átò.

## 19

Pǎl aghati mbok Yesu etok Éfesos

<sup>1</sup> Ené Apólos áchí Kōrint, Pǎl are kō atú Esia. Akō kpát aghaka Éfesos. Atemeri mpay bakoŋo Yesu aré. <sup>2</sup> Abhép bhó be, “Éfónó Bedyere atwō ntá yeŋka mpok mánókó Yesu?” Bákéme yi bé “Áe! Yě chí beghok be Éfónó Bedyere achi sébhíki re ghok.” <sup>3</sup> Pǎl abhép bhó be, “Ntí ane bájwítí ye nyaka bhe achi be yi?” Bákéme yi be, “Chí ěti menyih ebhen Jǎn ághàti bho ke bájwítí bhese.” <sup>4</sup> Pǎl abho ye beku bó mánjwímem. Arem be, “Jǎn ájwiti nyaka bo betōŋ be bātíksem ndū bebú bhap angati nōkō bo Israel bé bábhoŋ ménóko mmu ane átwō yi ansem, nō chi Yesu.” <sup>5</sup> Bǒ Éfesos bhō bágghókó nókó nō, báka bájwítí bhō mbō bo abhen mánókó Yesu Acha. <sup>6</sup> Pǎl anyara ye bó amō anti. Éfónó Bedyere abhak ne bhō, bábho berem beyōŋótok nyáná nyáná ebhén bó babhiki ghók, mándem nōkō menyih ebhén Mandem afyé bhó anti. <sup>7</sup> Bō mankem babhak mbō batí byo ne apay.

<sup>8</sup> Pǎl abhak Éfesos ndū batāŋ árát andok nōkō ekeré neníkímuet beghati bhō Eyōŋ Mandem kebhoŋ becháy ankem nōkō epúití ne bhō ndu áyāŋ be bó mándíní, mánoko, enyū Mandem áyāŋ bō mambak ne yi mbō Mfō wap. <sup>9</sup> Ke mbok eyap báchók batú kenoko enyih ene Pǎl árēm. Báré rem chí bebéptí menyih ěti mbi Acha besí bo mankem. Ndu bákū nō Pǎl asōt bo abhen mánókó arōk ne bhó, ankem nōkō epúití ne bhō ěti Eyōŋ Mandem amem áchá Tirános yěntiki nywōp. <sup>10</sup> Arōk ambi békū enyuyō ndū mamié ápay. Ékū bo mankem abhen báchí atú Esia, bágghók Mbok Ndíndí ěti Yesu Acha, nō chi bo Israel ne abhen bápú bo Israel.

*Bǒ Séva báre yāj mbi bébhóŋ betāŋ amfáy befónó bebú*

<sup>11</sup> Ndū Pǎl átōŋ Eyōŋ Mandem, Mandem achye yí betāŋ békū menyihí maknkay ebhén bo bábhikire ghó. <sup>12</sup> Ékū kpát bo babho besōt bebhókó nden ebhen bétése besí ne nkú yi, mámbare nōkō amuet bōmame, ne bó mántāŋ nōkō, ne befónó bebúbebu mémfu nōkō bo amuet.

<sup>13</sup> Mpāy bo Israel babhak are abhen bákō mánkū nōkō befónó bebúbebu mémfú méndō bo abhen bō besōŋori. Báre mō bébok befónó bebúbebu ndu nnyén Yesu Acha nkwō. Babho ye berem ntá befónó bebúbebu be, “Ndu nnyén Yesu mmu Pǎl ághàti bo ěti yi, fú ka yi amuet.” <sup>14</sup> Bǒ Seva bati tándrámtō bare kū nō. Seva achi nyaka mūngo bachiākap Mandem amōt. <sup>15</sup> Ewak émōt efónó ebúbū eghati bhō be, “Ndíní Yesu, ndihí Pǎl, ke báchí ntiki bho?” <sup>16</sup> Mmū ane efónó ebúbū esōŋori yí akwén bó amuet arakati nden eyap ne aták bó mankem kpát bábúé báfú bebho bewō ne befuet amuet. <sup>17</sup> Bo abhen báchí Éfesos mankem, bo Israel ne abhen bápú bo Israel bágghókó nókó ndak ané áfákárí, becháy békém bó bábhó bechye nnyén Yesu Acha kenókó. <sup>18</sup> Beyā bo abhen mánókó babho befu kpoŋoroŋ mánsu nōkō bebéptí menyih ebhen bō bákū. <sup>19</sup> Beyā bǒ abhen bákū baraká mandem nsé, bātów ne bekátí-njō ebhap menkem básōŋ bhō besí bo mankem. Ne mbō bāti nyaka bhō ti mbū bechye nkáp ane aghaka bebhōk silbha nka besa bepay nsem byo (50.000). \* <sup>20</sup> Ékū Eyōŋ Mandem ataka mbaŋ ne mbaŋ, endok nōkō chi ambi ne betāŋ.

*Ewat ené bo bákú etok Éfesos*

<sup>21</sup> Menyih ebhen béfákárí nókó, Pǎl akū nti eni bé yí abhoŋ béfuet atú Masidónia ne atú Akáiya ampētsem Yerúsalem. Arem be, “Nnāŋ ngáká aré, mbōŋ berōŋ Rom nkwo.” <sup>22</sup> Ató ye bakwak abhi batí ápay, Tímōti ne Erástos, bé mándók ambi atú Masidónia. Yímbōŋ arōp ansem atú Esia ndu mómbohí mpok. <sup>23</sup> Mpok yō, esōŋori ébhó etok Éfesos ěti Mbi Yesu Acha. <sup>24</sup> Ntenáten áchí nyaka aré ane áká nnyén be Demétriyos. Āsōt nyaka silbha ankū nōkō bǒbekeré mandem nsé ane bábhíŋi be Atémis. Awó-betik ebhi áre chyé yí ne bo báchák abhen bákū bhō beyā nsay. † <sup>25</sup> Demétriyos abhíŋi bhō báchém nebhuet

\* 19:19 Ebhōk émōt ékway nyaka ndu bechye akap ane nkubetik ndū nywōp nemōt. † 19:24 Atémis achi nyaka mandem ngōré ntá bǒ Grik ane bō bakaysi be yi ke áchye nebhe.

amot, arem be, “Botá, báriji bé keném ekese kenkem kéfù chí ndü awó-betik ane. <sup>26</sup> Bě babhōj bāghò ne bāghòk enyij ené Pǎl ákù, puyě chí ndiere fá Éfesos, ke atú Esia ankem. Akù beyä bo báka ne yi ndu yi árèm be, ‘Bòmandem abhen bo bāghókò ne amò bápú bo mandem wáwák!’ <sup>27</sup> Ākway béchōjti ye betik ebhesé ebhen mbák sébhíkí sòt mpok. Ākway bekù nkwo bé bo báképerere sòt ekerákap mandem ngoré Atémis, mbò enyij. Mbák émfákárí nò, Atémis mmu áchí mandem ngo ywese apú pere bhak yěnyij. Ne yí ké yěntiki mmu atú Esia ne bō mmik mankem báchyè kenókó!”

<sup>28</sup> Bò bāghók nókó enyij ne Demétrios areme, batí átáka bò amem, bábho bébik mandeme nòkò be, “Atémis, mandem bō Éfesos, chí mandem ngo!” <sup>29</sup> Ebyok ékwén etok Éfesos enkem. Bo barok ayak bákém Gáyos ne Arístakos báya, bārak amem acha etok ne bhó. Gáyos ne Arístakos babhak bō Masidónia abhen bákò ne Pǎl. <sup>30</sup> Pǎl are yáj berōj ndü nchemti-bō bhò be ádem enyij, ke bakojo Yesu kechye yí mbi be ánkù nò. <sup>31</sup> Mbok bōbatí etok bābhák mamæere bhi. Bóbhò bátó nkwo eyōj menik yi mmæet be ake sá ekak amem áchá. <sup>32</sup> Ebyok ékwén amem áchá mbonyune beyä bho bābhíkí riñi nyaka mbōj ndak ane achi amik. Ebhak ye be mbok bábik mándokò nòkò eyap ebhe, bāchá mántaj mandokò nòkò eyap. <sup>33</sup> Mbok eyap bāghó nókó ndü bo Israel bátó Aleksánda ambi, bákáysi bé yí ke átwó ne esōjori, ékú Aleksánda asá áwó amfay ndu áyāñ béré m enyij ndu bétāñ mmæet. <sup>34</sup> Ke báriji nókó bé achí mmu Israel, bápét bábho bewat mandeme nòkò be, “Atémis, mandem ane bō Éfesos, chí mandem ngo!” Barok ambi bekù enyuyō ndü mañokó nywōp ápáy. <sup>35</sup> Nsiñi-bekati ane etok Éfesos anu kpát akù mban akwen. Abho ye berem be, “Bo Éfesos! Agha abhiki riñi be etok Éfesos ke ébhàbheri ekerákap ene Atémis ne ntay mandem enen néfú amfay nékwéné fá amik ntá yese? <sup>36</sup> Těndu yě mmu apú kwáy bétāñ menyij ebhen, bābhōj mbu béchókò chí kpák kechye esōjori. <sup>37</sup> Bāsot bōbhen bātō fá ne bhò ené bābhíkí ghep yěnyij amem ekerákap eyese ne yě ebépti enyij bābhíkí rem ěti Mandem aywese <sup>38</sup> Sébhōj bō batí ne manywōp ane bātāñ manyé. Mbák Demétrios ne bō eka bābhōj ndak ne mmu, mántwó aré ne wú be mántāñ. <sup>39</sup> Ke mbák ndak áchá achí ané bāyāñ berij, chōj mányure wú amem áchá etok ndu nywōp enen manyé. <sup>40</sup> Nchí rem enyune ne ntí be, bākway bechye bhesé esōjori bé sétwó ne ebyok etok enyu ené, mbák mámbép bhesé, sepu bhōj enyij ené sérèm.” <sup>41</sup> Árémé nókó nò, aghati bhó bé mánguré. Echem étáka.

## 20

Pǎl arok atú Masidónia ne etok Gris

<sup>1</sup> Ebyok eyō émay nókó Éfesos, Pǎl abhij bakojo Yesu. Arem kepí ne bhó ndu béfyé bó nti. Arō ye bhó abho berōj atú Masidónia. <sup>2</sup> Ndü árōñ, are fyé bakojo Yesu nti amem betok Masidónia menkem, kpát achwōp etok Gris. <sup>3</sup> Abhak aré ndü batāñ arát. Ndu átōñti mmæet bésot áchwi andok Síria, aghók bé bo Israel bápà békem yi. Ayibhiri nti eni arōbhe sòt chí mbi atú Masidónia békó amik ámpétnsem. <sup>4</sup> Bo abhen bákò ne yi babhak Sopáte mmō Pírōs mmu etok Béroa, ne bō Tesalónika bati apay, nò chi Arístakos ne Sekúndus, ne Gáyos mmu etok Débe, ne Tímōti, ne bo atú Esia bati apay, nò chi Tíkíkōs ne Trofímōs. <sup>5</sup> Étaré nókó, bó bāró bhesé \* bārók ambi menoñ bhesé etok Troas. <sup>6</sup> Sésot achwinyén etok Fílipi, sére kojo bhò, mpok epā bo Israel ené bret ane kebhoj yís éfuéré. Sékó anyén anyen ndü manywōp átáy sétémeri bhò Troas, ne sébhák aré ndu manywōp tándramot.

Pǎl akù mmu ane ágú apetnsem ndü nepém

<sup>7</sup> Ndü nywōp enén mbi ndü sònde, séchókò ne bōnkwo nebhuet amot ndü Nenyie Eta. Pǎl abhōj nyaka béró betí. Ekú arem kepí ne bhò kpáte nenti beti. <sup>8</sup> Beyä berōj bēbhak ndü móket ane áchí amfay ane bhesé ne bhó séché mé aré. <sup>9</sup> Esakámú amot ane áká nnyén be Yútíkōs abhak ndü echíkí ene nyéséket chókó. Móket ane séchí are abhak ndü neñok

\* 20:5 BESE: “Bese” ātōj be bebho ndü ndōj ane, Lukas mmu ásíñi ekāti ene achem ne bōPǎl.

eket enen nejwi arat. Ndü Pål áròḡ ambi bégháti bhò menyij ndü eròri mpok, Yútikòs abho memòk kenó. Ákwén nókó kenó, amok akwén amik nefí. Bápère sep be mámpókó yi agú. <sup>10</sup> Pål asep ye amik akuri akém yí ne amó ápáy abhene, arem be, “Báké cháy, achí nepém”. <sup>11</sup> Pål apet ye nsem amfay. Mányie nókó Nenyié Acha, arem kepi ne bhò ndü eróri mpok tẽ nywòp néyí. Arò ye bó aròk. <sup>12</sup> Básòt esakámu wu bápetnsem anywòp ne yí mbik ne beyã manák anti.

Pål ako béfú Troas béròḡ Milétos

<sup>13</sup> Séyámbi ndu áchwí senok beròḡ Asòs. Yímbòḡ anaḡa ati nyaka békó amik. Séré ròḡ né nkaysí bé Pål aròbhe temeri bhese etòk Asòs ne sénsòt yí aré. <sup>14</sup> Átéméri nókó bhese Asòs, achwe nkwo ndu áchwí ane sechi amem ne besé mankem sérók Mitilene. <sup>15</sup> Néyí nókó, sérók séchwòp nechyenyén Kios. Népet néyí nókó, sénók séchwòp Sámòs, ne ndü ntinywòp ségháka Milétos. <sup>16</sup> Pål anáḡ ati nyaka be sémfuet kete Éfesòs, mbonyune abhiki yáḡ nyaka be sénchòḡti mpok atú Esia. Are wène be mbák Mandem ánkwák, yi áchwòp Yerúsalem ndü nywòp Epã Pentekòs.

Menyij ebhen Pål aghati böbati nkwo Éfesòs ke árò bhò

<sup>17</sup> Ségháká nókó Milétos, Pål ató eyòḡ be böbatí nkwo Yesu abhen Éfesòs mántéméri yi are. <sup>18</sup> Bátéméri nókó yi, aghati bhò be, “Bè babhòḡ bärìḡi ndü nepém ena néchí mpòknkem ane menchí atú Esia bébhó nywòp enén mbi bégháka echòḡ. <sup>19</sup> Nchí kũ nyaka betik Yesu Acha ne neseptimuet nenkem, ne babhese amík èti mamò ane àtwò ntá ya ndü bo Israel bápà befyè me ndü esòḡri. <sup>20</sup> Bärìḡi ndü ntwó ntòḡ Eyòḡ Mandem ntá beká bhò ne nkò nkò beket ne beket nke bhese yenyij ené ékwáy bekwak bhe. <sup>21</sup> Nde ya batú bo Israel ne abhen bápú bo Israel bé mántiknsem ndü bebú ebhap mánkòḡó Mandem ne bé mámbòḡ neka ne Acha ywese Yesu Kristo.

<sup>22</sup> “Néne, méròḡ Yerúsalem nkúbhé mbo enyũ Efòḡó Bedyere ányiere me, yèndu mbíki riḡi enyij ené éfákari chòḡ ne me aré. <sup>23</sup> Ndíḡi chí be Efòḡó Bedyere ághàti me bé yèntiki nebhuet ane nchwòbhé chòḡ bo mámfyè me ekerékenòḡ ne mánychye me esòḡri. <sup>24</sup> Ke mpú sòt nepém ena mbo enyij. Nchí yáḡ chí be njet tendü ngwentí, nnáḡá betik abhen Yesu Acha áchyé mé nkũ. Betik ebhò chí bégháti Mbok Ndíndí èti berĩndu ebhen Mandem ábhòḡ ne bo.

<sup>25</sup> “Nnáḡ nkò mbáḡ ne mbaḡ, ngáti bhe enyũ Mandem ábhàk ne bo mbo Mfò wap, ne néne ndíḡi bé yè mmu yweka amòt apú pere ghó me. <sup>26</sup> Nchí ghati ye bhe echòḡ bé mbák mmu yweka amòt aròp ansem aném ebhi amò aya apu are. <sup>27</sup> Ngátí bhé yèntiki enyij ené éyíḡi nkaysi Mandem ne yè émòt mbíki bhese. <sup>28</sup> Kém ká mmuet sayri, mánkem bönkwo Mandem ankem nkwo sayri. Báké ghòkòntik be Mandem asòt manòḡ Mòywi akũ bo mámbák böbhi. Ne èti yap ke Efòḡó Bedyere ákú mámbak bö batí bhap. <sup>29</sup> Ndíḡi bé mpok ndó bhe, chòḡ nkwo échwè nenti eneka, ne épú rò bhe. <sup>30</sup> Mpok àtwò ne mpok yò ánáḡ ánkwáy, mbòk bönkwo báyibhiri tetep Mandem mándòbhe rem chi barak ane ápòkò bhò angùre ebhi kpát mánja bakoḡo Yesu be mándòbhe koḡo chi bhò. <sup>31</sup> Sòt ye ka mpok ne báké ghòkòntik be nchí ghati nyaka bhe menyij ne babhese amík, njep nkò be batú bëti ne ngósí ndü mamié arát. <sup>32</sup> Néne, nchí fyé bhé amò Mandem ne nchí rò bhe Eyòḡ eyi ene étòḡ be berĩndu ebhi. Eyòḡ eyi ékwáy bekwá mǎngó mǎnséné, ne ekway bechye bhe áfók ané Mandem ábhúré ntá bö abhen yí ákú mámbák abhi. <sup>33</sup> Mpok nchí ne bhe, mbíki fyé amík ndü nkáp ane mmu ne yè chí nden ene mmú. <sup>34</sup> Bè babhòḡ bärìḡi bé nkũ betik ne amòya ndu bebhòḡ yèntiki enyij ené me ne bo abhen mëkũ betik Mandem ne bhò séchebhe. <sup>35</sup> Ndü menyij menkem, ntòḡ be be sébhòḡ bekwá betik be sènkwák bo abhen mmuet apu bhò, ne séké ghòkòntik enyij ene Yesu Acha árémé be, ‘Èrĩ ntá mmu ane áchíe echa mmu ane ásòre sòt.’”

<sup>36</sup> Pål ánáḡá nókó bérémm enyij ene yi arém, bó mankem bátep mánén amik, babho menikmuet. <sup>37</sup> Mankem bábhò bedi kebho mámbene nkò yi ne mándiebhe nkò yi neko

βε, “ὄγκο sayri.” <sup>38</sup> Enyιη ενε ἐκπῖκ ἐκὺ βὸ βádí kebηὸ tontό chi ndũ yi ághátí bhὸ be bápú pere ghὸ yi.

## 21

### Pǎl ǎrðη Yerúsalem

<sup>1</sup> Besé ne Pǎl séró böbatí nkwó Éfesos. Achwi ápóko bhese sépe serok téé ségháká ndũ etok ene nnyén nekabhe ene bábhñi be Kós. Néyí nako sérók séchwóp Ródes. Séfú nókó áré sérók ségháka Patara. <sup>2</sup> Aré séghó áchwi áchák ané árðη atú Foníshia. Séchwé sére róη. <sup>3</sup> Ségháká nókó nebhuet ane séghò Sáypros, séró ye Sáypros ebhe awóghò, séfuet béróη ndũ mmik Síria. Sérók séchwóp Táya, nebhuet ane bábhóηó nyaka béfére batu. <sup>4</sup> Séfú amem áchwí sékó sérók etok. Séghó mpay bakoηo Yesu are, séchóko ne bhó ndũ manywop tándramot. Éfóηó Bedyere akw bo baghati Pǎl be ákémo beróη Yerúsalem. <sup>5</sup> Ke ndũ ngwenti mpok ane sechoko ne bhò, serò bhò beróη. Bó mankem, baghoré ne babhakanem ne bo bárók bétik bhese kpát bággháka angokonyén. Besé mankem setep manén amik sénikmuet, sékáka bati. <sup>6</sup> Sérók ye séchwé amem áchwí, bo bápētnsem beket ebhap.

<sup>7</sup> Séró ye Táya, áchwí ápóko bhese kpát ségháka Tolemays. Séró áchwí sékó etok sékáka bakoηo Yesu abhen bachi are, ne sebhak ne bhó ndũ nywop nemot. <sup>8</sup> Néyí nókó, serò, serok Seséria. Ngati Eyóη Mandem amot abhak aré ane aka nnyén be Fílip. Abhak mmu amot ndũ nkwo bo bati tándramot abhen báyábhé nyaka Yerúsalem be mánkwak nako bönto. Sérók sechoko eket eyi. <sup>9</sup> Fílip abhóη böboghósóη bati ánwi. Bó kebháη manem. Mandem áchyé nyaka bhò akap berem menyιη ebhen yí afyé bó anti. <sup>10</sup> Ené sénáη séchí are ndu mpáη manywop, ndemekerpñti Mandem amot ane aka nnyén be Ágábos afú atú Judéya atwò aré. <sup>11</sup> Atwó ntá ye se asot mgbat ane Pǎl agwót amò ne bekak ebhi yímbóη arem be, Éfóηó Bedyere arem be, “Enyuné ké bo Israel bágwot chóη mmu ane ábhóηó mgbat ane awu Yerúsalem mámfye yi amò bo abhen bápú bo Israel.” <sup>12</sup> Séghókó nókó ndak wu, besé bho sékò nyaka ne yi ne bönkwo abhen bachi Seséria sénik Pǎl mmuet bé ákéroη Yerúsalem. <sup>13</sup> Ke Pǎl akeme chi be, “Ndaká yí bádì enyune? Báyem nti ena amem! Menká be mámfye me ekerékenóη, ne yé chí newú nká begu éti Yesu Acha.” <sup>14</sup> Ne ndu sébhíkí kwáy bekw yi anjibhiri ntí eni, sérò, sérem be, “Émbák mbo enyũ mbóη Mandem Acha áyàη.”

<sup>15</sup> Manywop ayò áfúéré nókó, sétóηti menyιη ebhese, séfá sebhò beróη Yerúsalem. <sup>16</sup> Mbok bakoηo Yesu abhen Seséria barok ne bhese básót bhese eket Násøn mmũ Sáypros ane sébhóηó nyaka béchóko eket eyi. Násøn áchi nyaka mmu amot ane áyámbi bebhak nkoηo Yesu.

### Pǎl arak beghò Jems

<sup>17</sup> Mpok séchwóbhé Yerúsalem bati bönkwo abhen bachi áré básót bhese ne manák. <sup>18</sup> Néyí nako Pǎl asot bhese sérók beghò Jems. Böbati bönkwo bachak abhen Yerúsalem mankem bábhák are. <sup>19</sup> Pǎl akaka bhó aghati bhó yéntiki enyιη ene Mandem ákú nénti bo abhen bápú bo Israel mpok yí ákù betik Mandem nenti nap. <sup>20</sup> Bágghókó nókó menyιη ebhen yi areme báchye bakak ntá Mandem. Barēm ye ntá Pǎl be, “Manó, wombóη oghò ndũ beyá nká bo Israel mánókó Yesu, ne bábhuet befye betan ndu bebhūere bebhé Moses sayri. <sup>21</sup> Bo Israel abhen fá Yerúsalem bárem bé ðkò óngati nako bo Israel mankem abhen báchí amem betok bechak be mámféré ntí ndũ bebhé Moses ne be mándò bésyép böbhap, ne be mándó békóηo bepιη ebhen bachĩmbi bhap. <sup>22</sup> Chóη sénkw ye ná? Bò bábhóη chóη beghok be wò otwò! <sup>23</sup> Óbhóη ye bekw chi enyιη ene séghàti wò. Bö bati anwi mányie mgba ne Mandem. <sup>24</sup> Dók ye ne bhò amem ekerákap be mánsó besí ne Mandem, betóη be nku yap amay. Wombóη chyé nkáp ane bo bábhóηó bechye ke mámu bati yap. Chóη eyò énkú yéntiki mmu andñi bé menyιη ebhen bárēm éti ye bépú tetep, ne bé ðbhūere bebhé Moses. <sup>25</sup> Mbák chi bakoηo Yesu abhen bápú bo Israel, séto bo bekáti ndu bégháti bhó

bé báké nyié yěnyīŋ ene báchyé ntá mandem nsé mbò akap. Ne bé bábhíki bhōŋ ményíé manōŋ ne nnya ane manōŋ ami ábhíki rōŋ amik, ne bé báké fye amō ndū barak epúsí.”

<sup>26</sup> Néyí nókó, Pǎl asot ye bōbhō batí anwi, bō mankem básó besí ne Mandem. Arək ye amem ekerákap Mandem bekū bō batí mándíŋi kpoŋoroŋ nywəp enen nesō-besí enap ne Mandem némay, ke mánychye akap ēti yěntiki mmu wap ndū nkwo bho bati anwi.

*Bákém* Pǎl amem ekerákap Mandem

<sup>27</sup> Manywəp tándrámot ane Pǎl afyé árōp nókó kekwoť memay, mbək bo Israel abhen bafu atú Esia bāghó Pǎl amem ekerákap Mandem. Mányíkisi batí bo be mánkém Pǎl, ne bákém yi, \* <sup>28</sup> mámbik nəkō be, “Bo Israel, kwak ka bhesé! Ghó ká mmu ane ákò antōŋ nəkō bebéptí menyīŋ ēti bo bhesé ne bebhé Moses ne ēti ekerákap Mandem ene. Akū kpát néne asot bō abhen bápú bo Israel achwe fá amem ekerákap ene ne bhō. Anyōp Ekēt Mandem ne ēpet epu ekeré bedyere!” <sup>29</sup> Bárēm nyaka enyuyō mbōnyune mǎnāŋ nyaka bāghō Pǎl ne Trofimōs mmu ēfesōs, amem etək. Ekū basot be Pǎl achwe amem ekerákap ne yi.

<sup>30</sup> Ebyək ékwén ye etək enkem ne bo babho bejet mándəkō nəkō ndū ekerákap. Bákém Pǎl baya gbaka gbaka gbaka báfú ne yi batīŋ batiep babhīnywəp ekerákap. <sup>31</sup> Ne ndu báyaŋ beway Pǎl, eyōŋ érók ntá mǔngo batemé nenu Rom be, ebyək ékwen amem etək Yerúsalem enkem. <sup>32</sup> Témte wu, asot batemé nenu ne mbək bōbati bhap básép barək are. Bo bāghó nókó yí ndū átwò ne batemé nenu, bābhót beden Pǎl. <sup>33</sup> Mǔngo batemé nenu akém yi ne achye eyōŋ bé mámfé yi ne ngem epay. Abhép bhō be, “Mmū-ne chi agha? Akū yi?” <sup>34</sup> Bōbhō bábho bebik mandem nəkō menyīŋ kekuri kekuri enyu ené mbək bárēm eyap enyu, báchák mándem nəkō eyap. Ebyək eyō ékū mǔngo batemé nenu kékem ntí ne nnet ndū ndak ane áfákárí. Aghati bōbhi bé mansot Pǎl mandək mamfye amem ebhá batemé nenu. <sup>35</sup> Ágháká nókó ndu nkók ane béchwe anywōp, batemé nenu bápókō yi ndū bāghó bé beyā bo abhen bachi are babho bétwō ne baraká betāŋ. <sup>36</sup> Beyā bōbhō báre koŋo yi mándem nəkō be, “Wáy ka yi!”

*Pǎl* ātaŋa mmuet besí eká bho

<sup>37</sup> Ndu érōbhé kékwoť be batemé nenu manchwe amem ebha, Pǎl abhép mǔngo wu be, “Étá, chōŋ ónka bé ngátí wō, ndak-a?” Mǔngo wu aghok nəkō ndū yi árēm chi Grik, abhép yi be, “Ōrīŋí eyōŋó Grik-ē? <sup>38</sup> Pú wó óchí mmu Íjip? Pú wō ke əkū bo báguébhé esōŋori etək ne əkū bawāy bho nka enwi bárók ne wō amem baso?” <sup>39</sup> Pǎl akeme yi be, “Puyé me. Nchí mmu Israel, mmō etək Tásos, etək eghe ene ebhōŋo menwəp atú Silísha. Nnikmuet, chye me epok ndem kepí ntá bo abhen.” <sup>40</sup> Mǔngo wu akaa. Pǎl ate ye ndū nkók ane bechwe anywōp asá awō amfay be bo mánkwen kpák. Bákwen nókó kpák, abho ye berem kepí ne bhō ndū Híbru, eyōŋótək eyap.

## 22

<sup>1</sup> Pǎl arem be, “Botá ne bōmá, Tá ká batú mǎngok enyīŋ ené mbōŋó berem ndu bétāŋa mmuet besí ebheka.”

<sup>2</sup> Bó bāghók ndū yi árēm chí eyōŋ bo Israel. Mbāŋ akwen chák. Pǎl arək ye ambi berem be,

<sup>3</sup> “Me, nchí mmu Israel. Nchí mmó Tásos atú Silísha, ke ngo chí fá Yerúsalem amō ntōŋ ngo ywese, Gamáliel. Ngək ekáti chi anten eyi. Atōŋ me bekoŋo bebhé bachímbi bhesé mbō enyū ébhōŋó bébhak ne nchyé mmuet bekoŋo Mandem mbō be mankem abhen bāchí fá echōŋ. <sup>4</sup> Nchí chye nyaka nenyok ntá bo abhen bákōŋo Mbi Yesu wu kpát mbək mángu nəkō, ne níkēmti nəkō baghōré ne babhakanem mámfye nəkō bhó ekerékenōŋ. <sup>5</sup> Mǔngo bachiäkap ne bō echemé bō batí etək bákway béte me ntísie bé nchí kə nyaka enyu yō. Ntá yap ke nchi nsot nyaka bekáti ndu berōŋ ntá batí bo Israel abhen Damáskos. Mbōŋ betāŋ békēmti bakoŋo Yesu aré be mpétnsem Yerúsalem ne bhó mánychyé bó ntémsí.

\* 21:27 Éghaka nyaka manywəp tándrámot ke mmu ane ányú nku ne Mandem amu ntí ndu básó besí ne Mandem.

Pǎl aghati enyũ éfákári ke yi ayibhiri abhak nkorjo Yesu  
(Bk 9.1-19, 26.12-18)

<sup>6</sup> “Ndũ nchí rəŋ, ngáká nókó kékwót etək Damáskos, mbə nkárénká byó ne epay ne ngósí, etantí bediéré bífú amfay témchok békwén bekap me, mban aghə tontó. <sup>7</sup> Ékú nkwén amík ngók eyəŋ ndũ érəm ntá ya be, ‘Sǎ! Sǎ! Óchyè me nenyok ndaká yí?’ <sup>8</sup> Nkeme be, ‘Acha chí wə agha?’ Eyəŋ ékéme be, ‘Chí me Yesu Mmu Násáret ke óchyè nenyok.’ <sup>9</sup> Bǎ abhen nkó ne bhó bágghó nkwo bediéré ebhə ke báke ghók eyəŋó mmu ane árəm kepi ne me. <sup>10</sup> Ngók nókó enyiŋ ené eyəŋ eyə éghàti me, ndem be, ‘Acha, ýàŋ me nkə yi?’ Acha arem ntá yá be, ‘Faté dók Damáskos. Aré, chəŋ mángátí wə yěntiki enyiŋ ené Mandem áyábhe be əbhəŋ bekwə.’ <sup>11</sup> Etantí bediéré ebhə békú nkeperə kwáy beghə mban. Bǎ nkó ne bhó báróbbhé kem me chí ndũ awó kpáte ségháka Damáskos.

<sup>12</sup> “Mmu amət abhak Damáskos ane áká nnyén bé Ananías. Abhak mmu ane ákòŋo Mandem sayri, mmu ane ábhəre bebhé ebhesé bo Israel, ne mmu bo Israel mankem abhen báchí aré báchyè kenókó. <sup>13</sup> Ananías atwó ntá ya, ate me nékú mməet arem be, ‘Manó wa Sǎ, pet bo beghə mban.’ Témte wu amík ánéne me mpet mbo béghə mban. Ngó yé yi. <sup>14</sup> Arəm ntá ya be, ‘Mandem bachĩmbi bhesé ayap wə bé óndíŋí enyiŋ ene yi ati bekwə. Ayap wə be óngó ane babhiŋi be Mmu Chak. Ayap wə be óngók enyiŋ ene éfũ yi anyu. <sup>15</sup> Ayap wə ne ntí bé chəŋ ómbak ntísie aywi ndu béghátí yěntiki mmu menyiŋ ebhén óghó ne ebhen əghoko. <sup>16</sup> Óképerə chəŋti ye mpok. Faté mánjwítí wə, óndə Mandem anso bebbə bhe, əmbiŋi nəkə nnyén Acha.’

Pǎl árəm ndũ Yesu átó yi ntá abhen bápú bo Israel

<sup>17</sup> “Mpet nókó nsem Yerúsalem, ewak émót ndũ nchí nikhməet amem ekerákap, ngó kenó amík antifú. <sup>18</sup> Ngó Yesu Acha téé ndũ ághàti me be, ‘Kə ayak dǎ Yerúsalem. Bǎ abhen fá bápú noko chəŋ enyiŋ ene óghàti bhó ěti ya.’ <sup>19</sup> Nkeme yi be, ‘Acha, bó babhəŋ báriŋi sayri be nchí rəŋ nyaka yěntiki ekeré nenikiməetí bo Israel nkə nəkə be mánkémtí bo abhen mánóko wə, ne manden, mámfye nəkə mbək yap ekerékenəŋ. <sup>20</sup> Ne mpok báway Stífín ntísie aywe, mbak aré nkwo téé, mbabheri nəkə nden bo abhen bátémtí yí ne batay baway. Nka bé mángwáy yi.’ <sup>21</sup> Ke Acha aghati me be, ‘Fǎ Yerúsalem dók mbə enyũ ngátí wə. Dók mbənyune nchí tó wə nekə nesie ntá bo abhen bápú bo Israel.’ ”

<sup>22</sup> Ndũ Pǎl árəm menyiŋ ebhen beyǎ bo abhen bachi aré bátá batú mángoko nəkə sayri. Ke netaka yí átáká bo Israel beyǎ böbhə bábho bebík ne eyəŋ etajatan be, “Nanǎ ká yi, apú mmú ábhák nepém.”

<sup>23</sup> Ndũ bábik, bábhó befok nden eyap nkwo ne báre toko mfok mántak nəkə amfay. <sup>24</sup> Mmũ ntí batemé nenu Rom ághó nókó nə achye eyəŋ be batemé nenu mansət Pǎl manchwe ne yí amem ebhá eyap. Aghati bə manden yi ne ékpá bekwə yí ángátí bhó enyiŋ ene yí akú ke bo Israel báre bé nti ne yí kpát mámbiki nəkə enyuyə. <sup>25</sup> Bágwót nókó yí ndu beden, Pǎl abhép mǔnti batemé nenu amət ane achi arə tee be, “Ebhé échyé wə betan bé óndém mándén mmu Rom ene bábhiki re yiŋi mbǎŋ manyé ayi mángó bé akú enyiŋi?”

<sup>26</sup> Mǔnti batemé nenu wu ághókó nókó nó afa arək ntá mǔngo batemé nenu arem be, “Ýàŋ bekwə nə yi? Mmũ-ne abhəŋ betan mbə mmu Rom. Əbhé mándén yí?” <sup>27</sup> Mǔngo batemé nenu ághókó nókó nə, arək abhép Pǎl be, “Ghatí mé, wchí mmu Rom tetebhe?” Pǎl aka be, “Nchí mmu Rom.” <sup>28</sup> Mǔnti batemé nenu wu arem ntá Pǎl be, “Nchóŋtí beyǎ nkáp ke báchyé me betan mbə mmu Rom”, Pǎl akeme yí be, “Ke me Pǎl nchí mmu Rom te nebhe ena.” <sup>29</sup> Ékú batemé nenu abhen bábhəŋ bebhəp yí menyiŋ báfere yi amə témte, bó keperə bhép yi yěnyiŋ. Becháy békém mǔngo batemé nenu nkwo mpok yí aríŋi bé Pǎl mmu yí ákú bákémé báfyé ngem amə chí mmu Rom.

Pǎl ate besí echemé böbatí etək

<sup>30</sup> Mǔngo batemé nenu are yán bəriŋi mbǎŋ enyiŋ ene bo Israel bərəm bé Pǎl akú. Néyí nókó, arem ye be mámféré Pǎl ngem amə. Achye eyəŋ bé böbatí bachiäkap ne böbatí etək

mankem mánychókó mánjíjǎ ndaká Pǎl. Báchókó nókó achye eyǝj básǝt Pǎl bakǝ yi ate besí bhap.

## 23

<sup>1</sup> Pǎl atep bó amík amǝet arem be, “Bǝma, mpoknkem ane nchí besí Mandem ne kpatǝ echǝj ntǝ ena nechí amem pépép.” <sup>2</sup> Mpok yi areme nǝ, Ananías mǝngo bachiǝkap Mandem, achye eyǝj be bo abhen bachi kékwǝt ne Pǎl mándep nnyu yi. <sup>3</sup> Pǎl arem be, “Wǝ ebhókórí nkok ane bawati ne mbi pépép be bo bǎké rǝjǝ! Chǝj Mandem andep wǝ. Ōchókó afǝ básǝt ebhé óntǝj me, ne órǝm be mándep me ené ebhé ebhíkǝ chyǝ wǝ betǝj ebhǝ?” <sup>4</sup> Bo abhen báté kékwǝt ne Pǎl bábhǝp yi be, “Ǫsǝkǝti mǝngo bachiǝkap Mandem-ǝ?”

<sup>5</sup> Pǎl akeme be, “Bǝma, mbíkǝ rǝjǝ mbǝ be chi mǝngo bachiǝkap. Ekáti Mandem érǝm be, ‘Ǫkérem ebúbǝ éti mǝntǝ bǝbhe.’”

<sup>6</sup> Pǎl aghǝ nǝkǝ be mbǝk bǝ bati bhǝ bachi chí bǝnkwǝ Sádusi ne be báchak babhak bǝnkwǝ Fárisi, abik besí bǝ echeme arem be, “Bǝma, nchí mǝnkwǝ Fárisi ne mmǝ bǝnkwǝ Fárisi. Nté fá acha manyé chí ndu nnókó bé chǝj Mandem ankǝ bawú mámpǝtnsem ndu nepém.” <sup>7</sup> Arem nǝkǝ nǝ, epúítǝ ékwén néntǝ bǝnkwǝ Fárisi ne bǝnkwǝ Sádusi ne echeme ékóre. <sup>8</sup> Éfákárǝ nyaka enyu yǝ mbǝnyune bǝnkwǝ Sádusi bárǝm be bawú bápú kway bepǝtnsem ndǝ nepém, ne be bǝángel bápú, ne yǝnyǝj epu ene bábhhǝj be befojǝ. Ke bǝnkwǝ Fárisi mánoko be chǝj bawú mámpǝtnsem ndǝ nepém, ne be bǝángel bachi ne befójó nkwǝ bechi. <sup>9</sup> Eremé ebyǝk ékwén, mbǝk batǝj ebhé Mandem abhen bǝchí bǝnkwǝ Fárisi báfáte báre rem ne eyǝj etǝjǝtǝj be, “Sébhíkǝ ghǝ yǝ ebéptǝ enyǝj ene mmǝ-ne ákú. Ngufú efójó ke éghátǝ yi enyǝj ne ngufu ángel ke árémé kepǝ ne yi!” <sup>10</sup> Bétǝnjǝ béyǝ béchá, erǝp chí békem bati ne amǝ. Ekǝ mǝngo batemé nenu abhǝj becháy be bákway bedakati Pǎl. Achye ye eyǝj be batemé nenu bhi mánsǝp mámfójó Pǎl ntǝ bǝbhǝ mándǝk amem ebhá batemé nenu ne yi.

<sup>11</sup> Éghákǝ nókó ne betǝ Yesu Acha atwǝ ate nepakǝmǝet Pǎl arem ntǝ yi be, “Ǫké chay! Nkúbhé mbǝ enyu órémé éti eya fá Yerúsalem, bǝbhǝj békǝ enyuyǝ amem etǝk Rom nkwǝ.”

### *Bǝ Ju bate* eyu beway Pǎl

<sup>12</sup> Néyi nókó, mbǝk bo Israel bákém echeme báte eyu beway Pǎl. Mányú nku be bapu nyǝ nenyǝ ne yǝnyǝj bápú nyu kpáte mangway yi. <sup>13</sup> Mpǝy bo abhen mányú nku yǝ bǝchá besa bépay. <sup>14</sup> Barǝk ntǝ bǝbatǝ bachiǝkap Mandem ne bǝbatǝ etǝk baghati bhǝ be, “Sényǝ nku, séyíkǝ mmǝet bé sépú nyǝ ne sépú nyú yǝnyǝj te séngway Pǎl. <sup>15</sup> Bǝ ne nkwǝ Echémé bǝ batǝ etǝk tó ye ka eyǝj ntǝ mǝngo batemé nenu bé ántó Pǎl ntǝ ye ka mbǝ be bǝyǝj beghok eyǝjǝ manyé eyǝ sayri. Mbák émfákárǝ nó, chǝj séngway yi ambi.”

<sup>16</sup> Mmǝfu aghók éti nekatǝnet enǝ. Abhak mmǝ manǝ Pǎl. Afa arǝk amem ebhá batemé nenu aghati Pǎl. <sup>17</sup> Pǎl abhhǝj mǝntǝ batemé nenu amǝt aghati yǝ be, “Sǝt esakǝmu ané dǝk ntǝ mǝngo ne yǝ. Abhǝj enyǝj béghátǝ yi.” <sup>18</sup> Mǝntǝ wu asǝt yǝ arǝk ntǝ mǝngo wap arem be, “Pǎl mǝkenǝj abhhǝj me arem bé nsǝt esakǝmu ané ntwǝ ntǝ ye ne yǝ mbǝnyune abhǝj enyǝj béghátǝ wǝ.” <sup>19</sup> Mǝngo batemé nenu akém yǝ ndu awǝ aya bárǝk ansem, abhǝp yǝ ansem ansem be, “Ntǝki ndak óyǝj beghati me?” <sup>20</sup> Akeme yǝ be, “Bǝbatǝ bo Israel báte eyu be mángátǝ wǝ ónsǝt Pǎl ǝnsǝp ne yǝ ndu echémé batǝnjǝ manyé eghe mbure mbǝ be báyǝj chí bérǝjǝ ndaka ywi sayri. <sup>21</sup> Ke kéka ne bhǝ. Bǝ bhap bǝbhésé ambi mánǝj be mankem yǝ mangway. Bácha batǝ besa bepay. Ne mányǝ nku bé yǝnyǝj bápú nyǝ ne yǝnyǝj bápú nyú kpáte mángwáy yǝ. Mánǝj batǝntǝ mmǝet, barǝbhe noj chí bé óntó Pǎl antwǝ.” <sup>22</sup> Mǝngo batemé nenu aya yǝ batú be, “Dǝk, ke kékǝ yǝ mmu andǝjǝ bé óghátǝ me ndak ane.”

### *Bátó* Pǎl Seséria ntǝ gǝbhǝnǝ Félǝks

<sup>23</sup> Mǝngo batemé nenu abhhǝj ye bǝ batǝ batemé nenu bhi bapay aghati bhǝ be, “Sǝt ka batemé nenu batǝ besa byo, bǝ batǝ besa bérát nsem byo abhen bákǝ ne mpǝjǝndík, ne batemé bakǝj besa byó. Tojǝtǝ kǝ mmǝet básǝt Pǎl ndu nkarenka nénenamǝt betǝ ebhen



echəŋ, mändók Seséria ne yi. <sup>24</sup> Chiě mpəŋóndík ene Pəl ákò ne yó. Ne kə Pəl áchwóp dok ntá góbhanə Féliks ené yěnyih ebhiki fakari ne yi.” <sup>25</sup> Árém nókó nó, asih ekáti ené érəm be,

<sup>26</sup> “Me Klaudios Lísias ke nchí sih ekáti ene ntá Eta yeŋe góbhanə Féliks. Eta, nchí to wə bakak. <sup>27</sup> Bo Israel bakem mmu wu báre yán beway yi. Ngók nókó bé yi abhōŋ betəŋ etək Rom mbə mōmik, nsət batemé nenu bha ndək mféré yi amó yap. <sup>28</sup> Nsət yí ndək ndu áchá manyé agho wap bérinji ndak ane yí akə. <sup>29</sup> Aré, ngó bé abhiki kə yěnyih ené éyən be mángwáy yí, ne yě chi ene ékə mámfye yi amem ekerékenəŋ. Báre rem chi barak ane ayíní bebhé bhap. <sup>30</sup> Ne mmūfu ághátí nókó me ansem ansem bé bo Israel báte eyu beway yi, tēmté wu ndem bé mbəŋ beto yi ntá ye. Ngátí bo abhen bábharé yí ndak amuet be mántwó ntá ye mangati wə ndak ane yi ákú.”

<sup>31</sup> Batemé nenu bákə mbə enyu mūngo wap ághátí bhó. Básót Pəl betí bhə bārək ne yi kpát bāgháka Antipatris. <sup>32</sup> Néyí nókó, batemé nenu abhen bákó chi ne bekek bápətnsem amem ebhá. Báró abhen bákò amfay mpəŋóndík mändók Seséria ne Pəl. <sup>33</sup> Bāgháká nókó Seséria, bāchye ekáti ntá góbhanə, báró Pəl amə yi. <sup>34</sup> Ápáy nókó ekáti yə, abhep Pəl be, “Ayě atú etək chi ane?” Pəl akeme yí be, “Silísha.” Ághókó nókó nə, <sup>35</sup> arem ntá Pəl be, “Bo abhen bábhōŋó ndak ne wə mánāŋ mántwó, chəŋ ngók nnyé ene.” Achye ye eyəŋ bé mámfyé yi anywóp amem áchá ane góbhanə, mámbaheri nəkə yi. Áchá wu chi ane Hérəd áte nyaka.

## 24

### Básót nnyé Pəl ntá Féliks

<sup>1</sup> Éfuéré nókó manywəp átay, mūngo bachiäkap Mandem ane áká nnyén bé Ananías aseŋ arək Siséria ne mbək böbatí etək, ne ntaŋanyu amət ane áká nnyén bé Tetúlos. Bāchwóbhé nókó besí góbhanə Féliks, babho bebhat Pəl barak amuet. <sup>2</sup> Bábhinji Pəl, achwe anywóp. Tetúlos abho béréŋ éti yi ntá góbhanə be,

“Eta! Éti ye kpák achi fá etək eyese ndū eróri mpok, ne éti nekə ywe ane ndíndí, egúpsí échí etək. <sup>3</sup> Enyu ené ókə menyih ebhen ne yěntiki ebhak ené ókə bhó, séka bhə ne sékàka wə. <sup>4</sup> Mbíki yəŋ béchōŋti mpok aye tontó, nchí nik chi mmuet be ónsébhé nti ené amik óngók mbinji ndak ane sébhōŋó beghati wə. <sup>5</sup> Séghə bé mmū-ne chí nchye esəŋəri ane tōŋ séngó ne nyəŋ-ndak ndū nkwo bo Israel mbaŋ enkem. Achí nkwo mūnti ndū eká bhə abhen bábhinji be bo Násáret. <sup>6</sup> Akə kpát are yán beguep ebyək amem ekerákap awu Yerúsalem, ke sékém nó yi. [Mbú sétaŋ yi bekoŋo ebhé, <sup>7</sup> ke Lísias mūngo batemé nenu atwó afəŋə yí amə yeŋe ne betəŋ, <sup>8</sup> yí bé bo abhen bábhōŋó ndak ne yi mántwó ntá ye.] Mbák wəmbəŋ óndém kepi ne yi, chəŋ óndinji be yěntiki enyih ene sérəm be yi ákú echí tetep.” <sup>9</sup> Tetúlos árém nókó nó, bo Israel bāchéŋ ne yí báká be yěntiki enyih ene yi árémé bé Pəl ákú echi tetep.

### Pəl atəŋa mmuet besí Féliks

<sup>10</sup> Góbhanə atōŋ ye ne awə be Pəl andem kepi. Pəl abho berem be,

“Ngə bé onāŋ ətaŋ manyé amem etək ene ndū beyə mamie, ne mbōŋ maŋák bétāŋa mmuet besí bhe. <sup>11</sup> Mbák ómbép, chəŋ wəmbəŋ óndinji be ebhíki cha manywəp byo ne apay ené ndōŋó Yerúsalem ndu bechye Mandem kenókó. <sup>12</sup> Ne bo Israel bábhiki ghó me ndū nchí kem epúiti ne yě mmu amem ekerákap Mandem, bábhíki ghə me ndū nchí nyikisi batí-bho be mánychye esəŋəri amem ekeré nenikímmuetí ne yě chí ndū nebhuet achak amem etək. <sup>13</sup> Ne bápú kwáy betəŋ kpoŋoroŋ bé nkə menyih ebhén bábhat né me amuet. <sup>14</sup> Ke nkə enyih émót besí bhe kpoŋoroŋ. Nchí koŋo Mbi ané bo Israel bārəm be abhəŋ bekwéné ndu nchí nikmuet nchye nəkə kenókó ntá Mandem bachímbi abhese. Ne nnókó yěntiki enyih ene bebhé Moses béyən senkə ne yě chí ebhen bechi amem basinji baremé kepinti. <sup>15</sup> Mbákánti ne Mandem enyumót mbə bhó, bé ewak émət chəŋ yí ankə

bawú mankem abhen báchí chak besí bhi ne abhen bapu mámpetnsem ndü nepém. <sup>16</sup> Ęti yɔ ke nchí kɔ yěntiki enyih bé nti ena némbák pépép ne Mandem, némbák pépép ne bo.

<sup>17</sup> “Nnáj ntat nyaka mpáy mamié kerón Yerúsalem. Ndok ye aré ne nkáp béchyé nekwa ntá bachébhébo etok eya, ne béchyé akap ntá Mandem. <sup>18</sup> Ené nchí Yerúsalem ndu batí barak ayɔ ápáy ké bágħó me amem ekerákap. Bágħó me ndü nchí naŋa beku mbɔ enyu ebhé Moses érèm bé mmu ankɔ beso besí ne Mandem. Eká bho épú nyaka are ne me, ne yě chi ebyok. <sup>19</sup> Ke mbok bo Israel abhen báfú atú Esia bábhak aré. Bɔ babhɔŋ bétwɔ fá mántebhe me besí bhe mbák bágħɔ be nkɔ ebéptí enyih. <sup>20</sup> Mbák épú nó, bép bo abhen bachi fá téé, be bɔ babhɔŋ mandem bekwéné ebhen bagħɔ ebhe eya mpok ntée amem echemé böbati etok. <sup>21</sup> Bábhiki bhɔŋ enyih ene bárèm be nkɔ, ebhiki fæet chi enyih émɔt ene mbíkí ndem mpok ntée nenti enap be, ‘Chɔŋ bawú mámpetnsem ndü nepém.’”

<sup>22</sup> Féliks arihí nyaka sayri ěti Mbi Yesu Acha. Ękú ághókó nókó enyih Pål areme, ábhúré manyé, arem ntá bo Israel bé Lísias müngo batemé nenu ántwɔ chɔŋ mkpót nnyé eneká enen. <sup>23</sup> Achye ye eyɔŋ ntá münti batemé nenu bé ámfyé Pål anywɔp, mambabheri noko yi, ke ámbónŋ ngangan mandú. Ne be báké kan mamæere bhi berɔŋ beghɔ yi ne bechye yi nekwa.

Féliks abhære nyé Pål ndü mamié ápáy

<sup>24</sup> Ęfæéré nókó mpáy manywɔp, Féliks ne ngoré aywi Drusíla batwɔ. Drusíla abhak mmu Israel. Bátɔ mmu be ambihí Pål. Atwɔ noko, bátá batu bare ghok ndu yi árèm enyü mmu ákwáy bebhɔŋ neka ne Yesu Kristo. <sup>25</sup> Ndü Pål ákèm epúttí andeme noko enyü mmu ákwáy bebhak chak besí Mandem ne enyü mmu ákwáy békém mmæet be áké kɔ bebú, ne ěti nywɔp enen Mandem ábhónó betan yěntiki mmu, becháy békém Féliks, arem be, “Dók krík, nnaŋ mbðŋ épók chɔŋ mpet mbihí wɔ.” <sup>26</sup> Árém nókó nɔ, abhaka nti be ngufú chɔŋ Pål anchye yí besɔŋ. Ekɔ are bhihí yí mpok ne mpok andem noko kepi ne yi. <sup>27</sup> Are kɔ enyu eyɔ ndü mamié ápáy kpátě Pósis Féstos ásót épók eyi mbɔ góbbhanɔ. Ndu Féliks ayan bo Israel mámbɔŋ marák ne yi, arɔ Pål ekerékenɔŋ.

## 25

Pål arem be mánten nyé eni ambi ntá Mfɔ Rom

<sup>1</sup> Féstos arok Seséria bébhó betik mbɔ góbbhanɔ atú Judéya. Ęfæere noko manywɔp arat, afa akó Yerúsalem. <sup>2</sup> Aré, böbati bachiákap ne maném bo Israel barok batemeri Féstos babho bebhat Pål barak amæet. Ne manik Féstos mmæet be, <sup>3</sup> ankwak bɔ beku manto Pål Yerúsalem. Mánan batí nyaka be bo mámbésé ambi mankem yi mangway. <sup>4</sup> Féstos aghati bhɔ be, “Pål achí ekerékenɔŋ amem etok Seséria ne mbðŋ nkaysi berɔŋ aré mandú mpok. <sup>5</sup> Böbati bheka mánkónó me Seséria ne mbák yi abhɔŋ bekwéné chɔŋ mándem besí ebha aré.”

<sup>6</sup> Féstos abhak ne bhó mbɔ manywɔp ánèn ne byó. Apet ye nsem Seséria. Néyi nókó, achokɔ ndü enokó manyé eyi, achye eyɔŋ bé mánsót Pål mántwɔ ne yí. <sup>7</sup> Bátwɔ nókó ne yí bo Israel abhen báfú Yerúsalem bákáp yí báfyé néntí mándeme noko bé Pål ákú beyä bebéptí menyih. Yě nɔ, bó kekway betɔŋ kponorɔŋ menyih ebhen bó bárèm bé yí akú. <sup>8</sup> Pål abho bétánja mmæet andem noko be, “Bekwéné bépú ne me wáwák beyihí ebhé bo Israel ne ebhé ekerákap ne yěchi ebhé Mfɔ Rom.” <sup>9</sup> Féstos áyàn nyaka bo Israel mankɔŋ yi. Ękú abhep Pål be, “Ōkɔŋ béko Yerúsalem bé ntán ndak ane are?” <sup>10</sup> Pål akeme be, “Nchí fá amem acha manyé Mfɔ Rom, ne fá ke bábhónó bétán nyé enen. Wɔmbɔŋ wíhí be mbíkí kɔ bo Israel bebú. <sup>11</sup> Mbák nkwen ebhé ne nkɔ enyih ené éyàn be mángwáy me nká newú. Ke tëndu barak ané bó bábhat me amæet apú tetep, yě mmú apú kwáy befyé me amó yap. Nyé ena nébhɔŋ bérón ntá Mfɔ Rom.” <sup>12</sup> Féstos ághókó nókó enyih Pål árémé, abhihí bataná manyé abhi bárém kepi. Aghati ye Pål be, “Ōrem bé nyé ene néndók ntá Mfɔ Rom, ne chɔŋ óndok ntá Mfɔ Rom.”

Pål ate besí Agripa ne Benis

<sup>13</sup> Éfuéré nókó mpäy manywəp, Mfɔ Agripa ne mómayi ane ngərə Benis bárók Seséria ndu békáka Festos. <sup>14</sup> Bátát nókó áré mpäy manywəp, Festos aghati Mfɔ Agripa ɛti nyé Pəl be, “Mmũfú achí fá ane Félíks arə ekerékenəŋ. <sup>15</sup> Ne mpok nchí Yerúsalem, bō batí bachiäkap ne bō batí etək b́aré bhat yí barak amuet ne b́aré yáŋ be menchyé eyəŋ mángwáy yi. <sup>16</sup> Ke nkeme bhó be epíŋí bō Rom ébhíkí ka be mángwáy mmu ené babhíkire taŋ yi. Mmu abhəŋ b́eté besí ne besí ne bo abhen b́atí yí anchye eyi eyəŋəŋ manyé. <sup>17</sup> B́átwó nókó ye fá, mbíkí chəŋti mpok. Néyí, nchyé eyəŋ be mánsót mmũ wu mantwə ndu acha manyé ne yi. <sup>18</sup> Mpok bo abhen b́abh́aré yi barak amuet b́afáté, bóke rem yě ndak ab́úbə mbə ane nkaysi be bə bakway berem be yi akə. <sup>19</sup> B́aré kém chi eṕítí ne yí ɛti baraká Mandem ayap ne ɛti mmu ane ákà nnyén bé Yesu ane ánánj ágú, ke Pəl ărəm bé achi nepém. <sup>20</sup> Ngó nókó bé mbíkí riŋi enyũ mǎkwáy beku be mbəŋ nejwímem ndu barak ane, mbéŋ Pəl mbák yi akəŋ berəŋ Yerúsalem be mántaŋ nnyé eni aré. <sup>21</sup> Ke Pəl kəka. Ate chí bé mambabheri nəkə yi kpaté Mfɔ Rom antánj nyé eni. Nchyé eyəŋ be mambabheri nəkə yi kpaté mpok ane méto yi ntá Mfɔ Rom.” <sup>22</sup> Mfɔ Agripa arem ntá yi be, “Chəŋ membəŋ nkəŋ beghok ne batú enyíŋ ene yi ărəm.” Festos akeme yi be, “Chəŋ óngok yi mbúré.”

<sup>23</sup> Néyí nókó ye, Mfɔ Agripa ne mómayi Benis bárók amem áchá-etək ne beyă kenókó, b́áchwé ne bōbati batemé nenu ne manem bō etək. Festos achye ye eyəŋ bé batemé nenu mánsót Pəl mántwó ne yí. <sup>24</sup> B́átwó nókó ne yí, Festos arem be, “Mfɔ Agripa ne be mankem abhen b́achí fá ne bhese, ghó mmúré. Bo Israel mankem abhen Yerúsalem ne abhen fá Seséria b́atwə ntá ya mpoknkem, mámbik nəkə be, ‘Apú mmu ane b́arə bé ámbák nepém.’ <sup>25</sup> Ke mbíkí ghó nyaka enyíŋ ené yi ákú be mangway yi, ne tǎndu yímbəŋ árémé be manyé ayi abhəŋ b́erəŋ ntá Mfɔ Rom, nka ne yí. <sup>26</sup> Yě nə, mbíkí bhəŋ esáyri enyíŋ besíŋ ntá Mfɔ Rom ɛti yi. ɛtiyo ke ntwó ne yí besí ebheka, ne sayri sayri, besí ebhe, Mfɔ Agripa! Ntwə ne yi be sénjínj nyé eni enyu ené nchí kway bebhəŋ enyíŋ ene mésíŋ. <sup>27</sup> Mbíkí kaysi bé échí sayri b́étó mǔkenəŋ ntá Mfɔ Rom nkerem mbəŋ enyíŋ ene yi ákú.”

## 26

Pəl ătəŋa mmuet besí Mfɔ Agripa

<sup>1</sup> Festos ánánj nókó enyíŋ ene yi ărəm, Agripa arem be, “Pəl, mbák əbhəŋ enyíŋ b́erem ndu b́étánj mmuet, dem séngók.” Pəl abho ye b́étánj mmuet, antəŋ nəkə ne awó be,

<sup>2</sup> “Mfɔ Agripa, nkáysí bé eri echa be nté besí ebhe echəŋ ndu b́étánj mmuet ndú barak ané bo Israel b́abh́at me amuet. <sup>3</sup> Éri sayri be mbəŋ mfɔ arínj bepiŋí bo Israel menkem ne menyũ menyíŋ ebhen b́étwə bhə ne ákóré. Nchí ník ye wə mmuet bé ónképnti óngók enyíŋ ene méréŋ.

<sup>4</sup> “Bo Israel mankem b́arínj me te kǎmbó eka. Ngo chí ne bōbha ne amem etək Yerúsalem. <sup>5</sup> Bó b́arínj sayri ndú eróri mpok bé nchí nyaka ndú nkwo bō Farisi abhen b́afyé betəŋ tontó ndú baraká Mandem. Mbák əmbéŋ bhə chəŋ mángati bhe enyúmət mbák báyaŋ berem tetep ane b́arínj. <sup>6</sup> Nté fá echəŋ b́atəŋ me chí mbənyune mbákánti ndú bariep amen Mandem afyé nyaka ntá bachĩmbi abhese. <sup>7</sup> Chí nkúbhé bariep amen manéréket yesé byo ne apay babhaka nti aré bé chəŋ amfú kponorəŋ ndú máníkmmuet máncyé nəkə Mandem kenókó beti ne ngósi. Mfɔ, mbəŋ esəŋəri ne bo Israel echəŋ chí ɛti mbákánti ndú bariep amə. <sup>8</sup> Ndaká yí ébemuet ntá yěchi mmũ yweka amət menoko be Mandem ákway beku bawú mampetnsem ndú nepém?

<sup>9</sup> “Membəŋ ngə nyaka be, échí epók eya beku yěntiki enyíŋ ndu menu ne bo abhen mánókó nnyén Yesu mmu Násáret. <sup>10</sup> Ne nkú nə amem etək Yerúsalem. Bō-batí bachiäkap b́achyé me betəŋ b́efyé bo Mandem amem ekerékenəŋ. Ne mpok ane b́arémé be mángwáy bhó, nka be mángwáy. <sup>11</sup> Mpok ne mpok, nchí rəŋ nyaka ndú bekeré neníkímmuet menkem nchyé nəkə bhə ntémsi beku bə mandem eb́úbə ɛti Yesu. Mbəŋ beyă bebənti ne bhó kpat ndək nəkə betək bo b́áchák ndu b́echyé bhə nenyok aré.

Pšl aghati enyŭ éfákáří ke yí äbhák nkoŋo Yesu  
(Bk 9.1-19, 22.6-16)

<sup>12</sup> “Ewak émot, nde rŋŋ Damáskos ne bekáti ebhén nsóré nta bö batí bachiäkap bechye me betan be ndók nkémí bho. <sup>13</sup> Mfŏ, ndu nchí rŋŋ, bégháka néntí ngósí, bediéré ebhen béchá ebhen nnyómok béfú amfay békwén bekap me ne bo abhen mékò ne bho. <sup>14</sup> Besé mankem sékwénti amik. Témté wu, ngók eyŋŋ ené érém ndü eyŋŋótak Hibru be, ‘Sšl, Sšl, ndaká yí óchyè me nenyok? Okáysi bé äkwáy ménú ne me? Mbák ónsót ekak ondep setárébhé wŏ ke óghòk bebe.’ <sup>15</sup> Mbép bé, ‘Acha chí wó agha?’ Acha akeme me be, ‘Me Yesu ké óchyè nó nenyok. <sup>16</sup> Ke faté. Mbésí wŏ besí ndu beyap wŏ ómbák mübetok awa. Chŋŋ ómbak ntísie wa, óngati nŏkŏ bo menyih ebhen óghó fá ambi echŋŋ, ne ebhén métŋŋ chŋŋ wŏ ansem mpok. <sup>17</sup> Chŋŋ mbak ekuti eye mpoknkem, ne böbhe bápú kway bekwŏ wŏ yŋnyih, ne yŋ chí bo abhen bápú bo Israel. Nchí to wŏ ntá yap néne. <sup>18</sup> Métò wŏ onðak ónéné bó amík be mándó ejuri mankoŋo bediéré, ne be mamfu ndu betan Satan, mákoŋo Mandem enyu ene Mandem áfoŋori bho bebú ebhap, ankŏ mámbak ndu nkwo bo abhen yi ákú bachi nyánjá mbonyune babhŋŋ neka ne me.’

Pšl ärém éti betik ebhi

<sup>19</sup> “Mfŏ Agripa, ndü Yesu áfú amfay atwŏ ntá ya ndu kenó amík antifú, mbŋŋ ye nyaka békóŋo eyŋŋ eyi. <sup>20</sup> Ékú mbo bégháti Eyŋŋ Mandem etak Damáskos, ne nko ndak nŏkŏ Yerúsalem, ne atú Judéya ankem, ke nde rŋŋ ntá abhen bápú bo Israel nkwo, bé bó mántiknsem ndü bebú bhap mámpetnsem ntá Mandem ne mámba bekwŏ menyih ebhén bétŋŋ bé bó bátiknsem ndü bebú bhap. <sup>21</sup> Éyo ke ékú bo Israel bákém me amem ekerákap Mandem, ne baré yan béwáy me. <sup>22</sup> Kpáté echŋŋ Mandem ke ákwak me, ne ákú bé nté fá ndém ntá bö mankem, maném bho ne ndéndémé bho, nkúbhé enyih ene baremé kepinti baramé nyaka ne Moses ärém bé chŋŋ émfakari. <sup>23</sup> Nŏ chi enyih baramé be Mreme Mandem afyé nyaka bariap be ätò abhŋŋ begŋŋ esŋŋori angú, ne ambak mmü mbi bépétnsem ndü nepém angati bo Israel ne abhen bápú bo Israel éti erŋŋó ene échyè nepém.”

<sup>24</sup> Ené Pšl ábhüét bétánja mmuet enyu yŏ, Festos abik arem be, “Pšl, ebhókórí ékem wŏ! Beyä ekáti békwŏ ebhókórí ékem wŏ!” <sup>25</sup> Ke Pšl akeme be, “Eta, wo mmu kenókó eke keya kecha, mpú bhokori! Menyih ebhén méréme bechi tetep. <sup>26</sup> Mfŏ áríŋí menyih ebhen menkem, éti yŏ ké nchí ghati wŏ menyih ebhen nkebhŋŋ becháý. Ndíŋí bé ndu menyih ebhen menkem ené ébhésé wŏ épú, mbonyune yŋnyih ébhiki fakari bhésé bhésé. <sup>27</sup> Mfŏ Agripa, pú onókó enyih baremé kepinti básíŋí? Ndíŋí bé onókó!” <sup>28</sup> Mfŏ Agripa akeme be, “Pšl, okáysi bé ndü mómbihji mpok ane ké ókwáy bekwŏ me mbak mŋnkwo Kristo?”

<sup>29</sup> Pšl akeme yi be, “Yŋ chí ndü mandú mpok yŋ ndü erŋŋí mpok, nenikímmuet ena ntá Mandem chí be ékébhak chi ndiere wŏ, ke be yŋntiki mmu achák ane áchí fá echŋŋ ághòk me, ámbák mbo me ebhikífuet chi bebhak ne ngem amó mbo me.”

<sup>30</sup> Afš ke Mfŏ Agripa, ne góbhanŏ Festos, ne Benis manŏ Mfŏ Agripa, ne bö mankem abhen báchí chókó ne bhó báfáté. <sup>31</sup> Báfú nókó, baré rem ne bati be, “Mmü-ne abhíki kŏ yŋnyih ené éyan be mángwáy yí ne yŋ chí befye yi ekerékenŋŋ.” <sup>32</sup> Ne Mfŏ Agripa arem ntá Festos be, “Mbo abhíki rem be mánten manyé yi ntá Mfŏ Rom, mbŏ séró yi arŋŋ.”

## 27

Batemé nenu bárók Rom ne Pšl

<sup>1</sup> Baram be sensŏt \* áchwí sendak Itali. Básŏt ye Pšl ne mbak bökenŋŋ báchyé ntá Juliŏs münti eká batemé nenu ene babhijji be eká batemé nenu Mfŏ Rom. <sup>2</sup> Sérók séchwé áchwí ane áfú Adramatium. Abhŋŋ nyaka bétéme ndü yŋntiki nechyŋnyén atú Esia. Séfá séré rŋŋ. Arístakos mmu Masidónia wu áfú Tesalónika abhak ne bhésé. <sup>3</sup> Néyí nókó, sétéme

\* 27:1 “sensŏt”, “Sendak”: Beyŋŋ ebhen bétŋŋ be Lukas apet achi ne Pšl.

ndũ nechye Síðon. Júliās atóŋ Pǎl berĩnti. Arǎ Pǎl ánkó etǎk, ángó mamũere bhi be mánkwák yí ne menyih ebhén bekway békwák yi. <sup>4</sup> Etare nǎkǎ sépét séchwé áchwí séré rǎŋ. Mbúép atañataŋ ábhó béfú bhesé ambi. Ékú, ségháká nǎkó kékwót Sáypros, etǎk ené échí néntí nnyén, séróbhe nók sémfuēt nǎkó chí ebhě ené échí tĩĩ. <sup>5</sup> Sénók sépé manyu ndũ ebhe ene éyihĩ atú Silísha ne Pamfília sétéme etǎk Míra ndũ atú Lúcia. <sup>6</sup> Aré ndũ nechye Míra, mũnti batemé nenu aghó áchwí ane áfú Aleksándriya, etǎk Íjip, árǎŋ Itali. Afere bhesé ndũ ayesé áchwí afyé amem awu. <sup>7</sup> Séré nók séndǎkǎ nǎkǎ petii ndũ mpáy manywǎp. Sébhǎŋ beyǎ esǎŋǎri ke séchwǎp kékwót ne Kinídǎs. Mbúép atañataŋ keka séndǎkǎ ambi. Sémókǎri séróbhe nók sémfuere nǎkǎ chí ebhě Kret ené nnyén néchí tĩĩ, kékwót ne njie Salmóne. <sup>8</sup> Babhúép áchyé bhesé beyǎ esǎŋǎri, séré rǎŋ peti peti, sémfuere nǎkǎ ebhě Kret eyǎ kpát séchwǎp ndũ nebhuēt ane bábhĩŋi bé Erití Nechyěnyén, kékwót ne etǎk Lásea.

<sup>9</sup> Sėnaŋ séchǎŋti nyaka beyǎ mpok ne bekǎ ndu achwĩnyén erǎp chí ndak ané nepém ne newú mbonyune Epǎ Nefonǎri Bebú enaŋ efuēt nyaka ne mpok babhúép atañataŋ akwáy. Ĕti yǎ, Pǎl achye bhǎ manie be, <sup>10</sup> “Bǎta, ngo bé mbák séndǎkǎ ambi ne nekǎ enen chǎŋ esǎŋǎri émfú, beyǎ ménémé mémbak, puyé ndiere ne áchwí ne batu, ke ne bapém ayese nkǎwǎ.” <sup>11</sup> Ke mũnti batemé nenu afyé ntí ndũ enyih ene mũngo bakũ betik amem áchwí ne mmũ ane ábhǎŋ áchwí bárèm echa ené Pǎl árèm. <sup>12</sup> Nechyě nyén enén bábhĩŋi bé Erití Nechyěnyén néchí nyaka ranǎraŋa kebháŋ sayri bé sėnchǎkǎ aré sėnǎŋ mpok ane mbúép atañataŋ ane anu mpok mbanǎ ákwèn ámay. Ékú beyǎ bo abhen bákũ betik amem áchwí báré yǎŋ mbi bérǎŋ Foiniks. Foiniks abhak nechyěnyen Kret enen áchwí ate aré becháy ti, ye chí ndũ mpok yǎ.

*Mbúép atañataŋ átéméri bhǎ anyén*

<sup>13</sup> Ébhíkí tat, mandú mbúép abho béfók béfú ebhe manyu ne bo bakaysi be chǎŋ menyih mémbak sayri. Báya ye ndo báfere anyén, babho menok berǎŋ ambi mámfuere nǎkǎ nekũ nnyén. <sup>14</sup> Ke ébhíkí tat, mbúép atañataŋ ane átwǎ ne beyǎ mpérényen abho menu, béfú atú etǎk ane mmok, áfũ are. Bábhĩŋi nyaka mbúép wu be Mbúép Nǎt-Is bekoŋo atú ane wu áfũ. † <sup>15</sup> Ne mpok mbúép ádep áchwí, sékepere kway ménok berǎŋ tebhe tebhe ne mbúép. Sékpík séró be wu ámpókǎ áchwí. <sup>16</sup> Sérók séré fuēt chí ansem mókpǎkǎ mmik ane ate nnyén. Aka nnyén be Kaúda. Mmiki yǎ achét mbúép mandú. Eyǎ ékwák bhesé, sėnú seya áchwí niŋiniŋi ane achi anet áchwí be áké rakati ansem áchwí. <sup>17</sup> Sésót manik ségwót áchwí wu amfay ane sechi amem ndǎŋ ne ndǎŋ enyu ené ápú kwáy bédákátí áyák. Bakũ-betik amem áchwí báré cháy be chǎŋ áchwí ándǎkǎ ampan ndũ ěsiép ene échí ndũ ebhók manyu ene etǎk Sitis. Ékú báfere ndo mámése anyén, bé, ndũ áchwí áyǎ wu, mbúép áképere pǎkǎ wu tontó. Bákú nǎkǎ nó, báró mbúép áróbhe wu pǎkǎ áchwí. <sup>18</sup> Ndu mbúép atañataŋ ádep áchwí ywese, are jaŋari mbǎ be áyaŋ bebet. Néyí nǎkǎ, bábhó mémése batu ányen. <sup>19</sup> Égháká nǎkǎ manywǎp árát, bǎ betik babho báfere mbǎk menyih áchwí mbǎ manik ne bechak mánto nǎkǎ anyén. <sup>20</sup> Mbúép atañataŋ ándǎkǎ nǎkǎ chí ambi ndũ beyǎ manywǎp. Ne ngósí mmok ketyé, ne beti bó keghó mambe. Enyuyǎ enyuyǎ, kpáte séfere ntí sérém bé ndak ywese ámay. <sup>21</sup> Bo mánaŋ bátat nyaka kenyié nenyié, ékú Pǎl afate ate néntí enap arem be, “Bǎta, mbǎ bǎghók eyǎŋ eya mbú sébhíkí fá Kret sembǎŋ nchǎŋtí ne mbú ménémé ebhen bépú. <sup>22</sup> Ke néne, nchí ghati bhe be, yěntiki mmũ yweka ámbǎŋ netaŋántí! Chǎŋ áchwí ánem ke yě mmu apu gu. <sup>23</sup> Ndĩŋí nǎ mbonyune ndũ nkubhe beti ebhen Mandem ane ábhǎŋǎ mé, Mandem ane měchye kenókó, ató ángel aywi átwǎ áté me nepak mmuēt, <sup>24</sup> árém be, ‘Pǎl, kebǎŋ becháy. Ĵbhǎŋ bété besí Mfǎ Rom. Ne ěti berĩndu Mandem ne wǎ, ápémé yěntiki mmu ane ókǎ ne yi.’ <sup>25</sup> Bǎtá, yěntiki mmu yweka ámbǎŋ yé netaŋánti. Mbǎŋ neka ne Mandem, ne ndĩŋí bé chǎŋ émbak mbonyũ yí árémé. <sup>26</sup> Ke

† 27:14 Nǎ chí, mbúép ané bábhĩŋi ndũ eyǎŋǎndik bé: North-easter.

mbúép ábhəŋ bépókə chəŋ bhese kpát áchwí andək ántu mmuet ndü etəkəfú ené nnyén nékábhé.”

<sup>27</sup> Égháka nókó néntí bēti, ndü nywəp enen nékú manywəp byó ne ánwi, ndü mbúép ápə̀kə bhesé bekiŋi manyu Adriya beti bhə, bō abhen bákū betik amem áchwí bákáysi be nékú nnyén nénáŋ néchí kékwót. <sup>28</sup> Ékú básót nnik ane básere ndo aré, mámése ndo anyén be mándiŋi enyü nnyén nechwe amik. Bághó be mmiki nyén arəp mbə meta besa bəpay. Bérəŋ ambi mandú, bápət bákū nə, bághó be mmiki nyén arəp bə meta esə nsem byo. <sup>29</sup> Baré cháŋ be chəŋ mbúép ámpəkə áchwí wu ándək ántem ndü setárébhé, nékú nnyén. Báfere ye baro ánwi ansem áchwí mámése anyén bé andóp téé, béré nikkmet bé nywəp nénjí nénkwésé bhə. <sup>30</sup> Bakū-betik amem áchwí béré yáŋ mbi bəpeme mmuet eyap. Básót áchwí niŋiniŋi ané báséré amfay básébhə anyén be manok manko abhi ke bákət ngepti mbə be bārəŋ beferə chi baro ácháak ambi áchwí mánsebhe anyén. <sup>31</sup> Ke Pəl ághó nókó nə, aghati mūnti batemé nenu ne böbhi be, “Mbák bakū betik abhen áchwí mámfú, yē mmú yweka apú pém.” <sup>32</sup> Ékú batemé nenu bákpóti manik ane ákəm áchwí báro be nnyén néndəbhə wu pəkó wú.

<sup>33</sup> Ndü mban ábhó békari, Pəl anik bó mankem mmuet be mányie nenyíé. Arem be, “Echəŋ chí manywəp byó ne anwi ené bābhiki tok awə anyu ndü bābhəŋə becháy anti. <sup>34</sup> Nchí ghati ye bhe be manyíé nenyíé be nenchye bhe betaŋ. Yē ekak emenénti mmū yeka epu nem.” <sup>35</sup> Pəl árém nókó nō, asət brət anikkmet achye bakak ntá Mandem besí bhap mankem, abók abho ménnyíé. <sup>36</sup> Eyo éfyé yé bó nti, básót nenyíé mányíé. <sup>37</sup> Besé mankem abhen séchí nyaka amem áchwí sébhák bo besa byó ne bérát nsem nekú ne amət.(276) <sup>38</sup> Yēntiki mmu anyíé nenyíé ajwi, báfere ye batū amem nchwi ankem mamese anyén be áchwí amfəep.

#### *Achwi* yese ádákáti anyén

<sup>39</sup> Mban ákáŋari nókó, bághó ngəkənyén ke bakū betik kerŋi mmik eyə. Ke bághó éfabhé nyén ne ésiép are, bákáysi be ngufú bákway bétéme aré mámfu mánkó ebhi. <sup>40</sup> Bákpóti manik ané baro báro yo ankem anyén. Bákari manik ane bagwore menyü nsəm ne yo, básébhə nsəm anyén be mánók áchwí. Bátén nden ene ékəm mbúép amfay be ampəkə áchwí ankə, babho berəŋ angəkənyén. <sup>41</sup> Áchwí arək achwe ndu ntó ésiép ene bābhiki re ghaka angəkənyén. Ntí áchwí ápaŋ are. Betaŋ ebhen mbúép békū mpérényen érákáti nnet áchwí. <sup>42</sup> Batemé nenu bābhóŋ nkaysi beway bökenəŋ mankem be yē amət áké bhóŋ mbi beghək nnyén ámbwé. <sup>43</sup> Ke mūnti batemé nenu áyáŋ nyaka bépeme Pəl. Ékú ake chye batemé nenu mbi bəwáy bökenəŋ. Achye eyəŋ chí be yē agha ane áriŋí beghək nnyén ánjámbi ángók ánkó ebhi. <sup>44</sup> Yí bé bō abhen bābhíki riŋi beghək nnyén mánkəm bebhók enək ne bebhók áchwí ane ádákáti mánkwák mmuet mánkó ebhi. Enyu eyə ke éfákari ke bhese mankem sékó ebhi nyóréé.

## 28

#### Pəl abhak amem etək Malta

<sup>1</sup> Sébúe nókó sékó ebhi. Bákú ye sériŋi be ekpəkó mmik ené nnyén nékábhə chi ene bābhini be Málta. <sup>2</sup> Bo abhen bachi are bátəŋ bhese beyə berinti ne básət bhese mankem sayri. Manyiep ábhó nókó menie, ne ndü mban ákwen, bābháyti ngo be séngwák. <sup>3</sup> Pəl anyokoti mónəkəkó kebhe. Ené yi afyé kə ango, besəŋó ngó bekwé efé efú ndü kebhe ekə énəm yi ndu awó érəp aré. <sup>4</sup> Bō etək eyə bághó nókó ndü nnyó yo áchí yi awə jŋjŋjŋjŋ, bābhə berem ne bati be, “Tetep, mmū-ne chí ngwayti bho! Yēndu ábué newú anyén, Mandem mmu ákeme kémbé abhíki rə yi ambak nepém.” <sup>5</sup> Ke Pəl amyák awó, nnyó yo akwén ango, yēnyŋi kekū yi. <sup>6</sup> Bāre noŋ mánkəysi nəkə be chəŋ Pəl amwət ne be mbák abhíki mwət abhəŋ bekwen amik angú. Mánóŋ ndü eróri mpok. Ke yēnyŋi kekū yi. Báyíbhiri nkaysi yap, bābhə berem ne bati be, “Pəl chí enyü mandem efú.”

<sup>7</sup> Mũngo amət ane áchí ndũ ekpək ebhi eyo aka nnyén be Pəbliəs. Abhónj baki kékwoť ne ngəkonyén. Asot bhese sayri. Ane bhese ndũ manywəp arət. <sup>8</sup> Éfákári be chi Pəbliəs achí amík bhəre ndũ ámè. Abhónj mbúép ne móném kebi. Pəl arək agho yi. Ányáná nókó amo yi amuet, anikmuet ěti yi. Ataŋ. <sup>9</sup> Eyə éfákári nókó, bōmame báchák etək eyo enkem bátwó ntá Pəl mankem abú bə nkwo. <sup>10</sup> Báchyé bhese beyə akap. Ne mpok séfá bérəŋ bachye bhese yěntiki enyij ene ekway bekwak bhese ndu nekə enə.

#### Pəl arə Malta bérəŋ Rom

<sup>11</sup> Sétáré nókó Malta ndu batəŋ arát, sésót áchwí achak ané bábhiŋi be, Bōmandem Befak. Áfũ nyaka Aleksándriya ke átat Malta ndu mbaŋ akwen tontó. <sup>12</sup> Séchwóbhé nókó ndũ nechyěnyén enen etək Sírakəs, sétát are ndu manywəp arát. <sup>13</sup> Séfá Sírakəs, séghabheri sechwəp ndũ nechyěnyén enen etək Rejiom. Néyí nókó, mbúép ane bábhiŋi be mbúép saut abho menu, ne ndũ ntinywəp, séchwóp ndũ nechyěnyén enen etək Putioli, atú Itali. Séfú ndu áchwí séchwe etək. <sup>14</sup> Aré, sétéméri mbək bōnkwo Yesu. Barem bé senchəkə ne bhó ndu manywəp tándramot. Séchókó nókó ne bhə, séfá ye serək Rom. <sup>15</sup> Batĩ bōnkwo abhen Rom bágħókó nókó be sétwə, bábho bétwə betemeri bhese. Mbək eyap bátéméri bhese ndũ Eseye Apius, bachak ndũ ebhak ené bábhiŋi bé, “Bekeré Manko Berat.” Pəl ághó nókó bhó, eyo éfyé yi nti ne akaka Mandem.

#### Pəl are ghati batĩ bo Israel Mbok Ndíndí ěti Yesu

<sup>16</sup> Séchwóbhé nókó Rom, báro Pəl áchókó ndu mmuet eyi, ntemé nenu amət ám-bábhéri nókó yí. <sup>17</sup> Éfuéré nókó manywəp arát, Pəl abhiŋi bō batĩ bo Israel abhen bachi aré. Bátwó nókó arem ntá yap be, “Bōma, mbíkí kə yěnyij ntá bo bhese ne mbíkí kə yěnyij bébyak bepiŋi etək ebhén bachĩmbi barə ntá yese. Yě nə, bō bhese bákém me Yerúsalem báfyé amə bō Rom. <sup>18</sup> Mpok mánaŋ bábhebe me enyij ene nkə, bágħó bé mbíkí kə yěnyij ené éyàŋ be mángwáy me. Bāti berə me. <sup>19</sup> Ke ndũ bo Israel bábhiŋi ka, nkebhəŋ enyij echak beku, ebhiki fuet chi berem bé mánten nyé ena ntá Mfə Rom, yěndu mbíkí bhəŋ mbōŋ manyé ne bōbha.” <sup>20</sup> ětíyo ke mbíŋi bhe be mántwó ndém kepi ne bhe těndu nchí fá mbə mŭkenəŋ ěti mmu ane bo Israel mankem babhaka nti bé átwə bépéme bhese. <sup>21</sup> Bō-batĩ bo Israel bhə bákéme yi be, “Sébhíkí bhəŋ yě ekáti ene éfú Judéya ěti ye ne yě mmu ywesé abhíkí fu aré ántwó ne eyəŋ ntá yese be əkə ebépti enyij. <sup>22</sup> Ke sékəŋ beghok aye nkaysi mbənyune sériŋi bé yěntiki ebhak bo mankem bārəm chi ebúbə ěti nkwo bho abhen wə əchí mmũ wap.”

<sup>23</sup> Bó ne Pəl báfyé nywəp néchák enén bébhónj bétéméri. Nywəp enə nékwáy nókó, beyə bhəp barək eket ene Pəl áchókə. Bébhó bétí kpát bégháka beku. Pəl are ghati bhó enyũ Mandem ábhək ne bo mbə Mfə wap. Ne are tóŋ bó menyij ěti Yesu mbə enyu béchí amem basíŋi Moses ne amen baremé kepĩnti, anu nəkə beku bó mánókó menyij ebhen yí ághàti bhə. <sup>24</sup> Mbək bagħə be enyij ene yi árəm echi tetep, ke báchák kenókó. <sup>25</sup> Bákwen ye beyəŋ beyəŋ. Bápére taka, Pəl aghati bhə ndak achak amət be, “Éfónj Bedyere arem nyaka tetep mpok yi akə ndemekepĩnti Aisáya angati bachĩmbi bheka be:

<sup>26</sup> “Dók ntá bōbhen ghati bhə be  
chəŋ māngok ndəŋ ne ndəŋ, ke bəpú jwimem wáwák.  
Chəŋ mānjijəŋ ndəŋ ne ndəŋ ke bəpú ghó,  
<sup>27</sup> mbənyune bōbhen bágwət bati yap amem,  
ne báchók batú, mánémámík bé báké ghə yěnyij.  
Ekə amík ayap apú kway beghə mbaŋ,  
batú yap apú kway beghok mbaŋ  
ne batĩ yap apu kway bejwimem  
be mantwə ntá ya, me mbú bhə.’ ”

<sup>28</sup> Pǎl arem nǎkǎ nǎ, apet arem be, “Dijí ye ka bé bápókó Mbok Ndíndí ane árèm enyǎ Mandem ápème bho bǎrǎj ntá bo abhen bǎpú bo Israel nkwo ne yǎ. Ne chǎj mǎntá batú mangok!” <sup>29</sup> [Pǎl arem nǎkǎ nǎ bo Israel bǎtáka ne bágúre mankem nǎkǎ beyǎ erwítí ne bati.]

<sup>30</sup> Ndu mamié ápay gbók, Pǎl abhak ndu eket ené yi ásóré áchǎkǎ are, yímbǎj anchye nǎkǎ nkábhé eket. Ansyepi nǎkǎ yǎntiki mmu ane arǎj beghǎ yi. <sup>31</sup> Ne are ghati bo enyǎ Mandem ábhàk ne mmu mbǎ Mfǎ ywi, antǎj nǎkǎ nkwo bo menyij kponjorǎj ǎti Yesu Kristo Acha, ne yǎ mmu kemǎ bechet yi mbi be ake kǎ nǎ.



## Εκάτι P̄l ntá Nkwɔ Rom

P̄l ätò bakak ntá bönkwɔ abhen Rom

<sup>1</sup> Με P̄l ke nchí s̄ij ekáti ene. Nchí m̄obetok Yesu Kristo. \* Mandem abhíj̄i me be mbak m̄unto, abh̄ure me nyájá be ngati bhó Mbok Ndíndí. <sup>2</sup> Mbok Ndíndí ne ke Mandem afyé nyaka bariεp bechye te mpok Yesu ábhíkire two fá amik. Afuét ntá baremé kep̄nti bhi bek̄u nɔ, ne bɔ básij̄i eti bariεp amɔ amem Ekáti Mandem. <sup>3</sup> Mbok Ndíndí ne achí eti Móywi. Yí achi nyaka ebhárémɔ Mfɔ Debhít ndũ netwó ane yi átwó fá amik mbɔ nkwa. <sup>4</sup> Mandem atɔj̄ ne betaj̄ be Acha ywese Yesu Kristo achi Mmɔ Mandem mmu ábhójo Éfójo ene echi nyájá mpok ákú Acha ápétnsem ndu nepém. <sup>5</sup> Eti Yesu Kristo ke Mandem atɔj̄ me ber̄indu, ak̄u me mbák m̄unto. Ak̄u nó be nkú b̄ɔ betɔk menkem mámbɔj̄ neka ne Yesu, mángoko nɔkɔ chi yi ne mánychye nɔkɔ nnyén eni kenókó. <sup>6</sup> B̄ɔ b̄ɔ Rom nkwo b̄achi ndũ mp̄äy bo abhen Mandem ábhíj̄i be m̄ambak b̄ɔ Yesu Kristo. <sup>7</sup> Nchí ghati bhe mankem, be Mandem akɔj̄ be tontó ne abhíj̄i be be m̄ambak böbhi.

Mandem Etayese ne Yesu Kristo Acha mántɔj̄ be ber̄indu, mánychye be kpák.

P̄l äkàka Mandem eti bönkwɔ abhen Rom

<sup>8</sup> Enyij̄i mbi chi be nchí kaka Mandem. Chi Yesu Kristo ke ákú be embak nɔ mbɔnyune mmik nkem aghok eti enyũ neka enen b̄abhójo ne Yesu. <sup>9</sup> Mandem mmu m̄ek̄u betik ebhi ne ntí ena nenkem ndu nchí ghati bo Mbok Ndíndí eti Móywi achi ntísie wa be ȳentiki mpok ane m̄enik̄m̄æet, mpú rɔ befye bhe ndũ nenik̄im̄æet ene. <sup>10</sup> Nchí nik̄m̄æet be mbák chí nkaysi Mandem, yi ánkwak me mbɔj̄ mbi b̄étwɔ awu néne ndu beghɔ bhe. Nnáj̄ njambi nnu b̄étwɔ awu ndɔj̄ echak. <sup>11</sup> Mbɔj̄ beyá ekwak beghɔ bhe ndu bek̄u mámbɔj̄ ákóré ndu áfók ane Éfójo Bedyere áchye chɔj̄ be be m̄ántáj̄ ndũ mbi Mandem. <sup>12</sup> Enyij̄ ene mérèm nɔ chi be, sémbɔj̄ mbi befye bati ntí, nɔ chí be, m̄ansɔt neka eneka ne Yesu m̄amfyε me ntí, me nkwo nsɔt neka ená ne Yesu mfyé bhe ntí. <sup>13</sup> B̄ɔma, nnáj̄ ntí b̄étwɔ awu beyá mpok, ke ȳentiki mpok enyij̄i éch̄et me mbi. Nnáj̄ nte b̄étwɔ awu be betik ebha menyu kepem ndũ nkwo yweka mbɔ enyu b̄ékú ntá bo abhen bápú bo Israel amem betɔk bechak. <sup>14</sup> Mbɔj̄ barem bekwo ntá bo abhen amík anene bhɔ ne ntá böbhi, ne ntá barij̄i ekáti ne abhen babhiki riñi ekáti. <sup>15</sup> Eti yɔ, mbɔj̄ ye beyá ekwak ndu beghati be nkwo b̄ɔ b̄achi Rom Mbok Ndíndí.

*Mbok Ndíndí* abhɔj̄ betaj̄

<sup>16</sup> Mbíkí bhɔj̄ ntíanwɔp eti Mbok Ndíndí mbɔnyune yɔ achi betaj̄ Mandem ndũ bereme ȳentiki mmu ane ánókó yɔ bebho ne bo Israel, ne beghaka ntá abhen bapu bo Israel nkwo. <sup>17</sup> Mbok Ndíndí ke ákú mándíj̄i enyu Mandem ákú bo mambak chak besí bhi. Enyij̄ ene éyàñ chi be bo mámbɔj̄ neka ne Yesu, mándɔk ambi bek̄u nɔ te ndũ ngwentí. Echi mbɔ enyũ Ekáti Mandem érèm be, “Mmu ane ábhójo neka ne Mandem, Mandem ákú yi ambak chak besí bhi ne chɔj̄ ambɔj̄ nepém.”

*Nkwáj̄way* nkem achi mmu bebú

<sup>18</sup> Mandem äk̄u beb̄enti bhi mémfú amfay ménsep amik ndũ bebú ne bebéptí menyij̄i ebhen bo abhen bápú kojo mbi ywi bákú. Bebéptí menyij̄i ebhɔ béchyèt bo báchák mbi berij̄i tetep Mandem. <sup>19</sup> Menyij̄i ebhen mmu ákway berij̄i eti Mandem béchí kpororɔj̄ ntá b̄ɔ abhen bákú bebéptí menyij̄i ebhɔ mbɔnyune Mandem atɔj̄ bó ntá yap be mandij̄i bhɔ. <sup>20</sup> Bebho ndũ mpok ane Mandem aghoko mmik, menyij̄i ebhen yi aghoko b̄étoñ

\* 1:1 “Kristo” fá chi enyij̄i émɔt ne “Mpeme Mandem átó”.

kponororɔŋ betarɔ ebhi ne enyũ mmu yi achi mbɔ Mandem. Ndu echi be, bápú ghɔ yi ne amík ntí apu ane bɔ bárèm be bekwéné bepu ne bhɔ ndu bábhíkí riŋi Mandem.

<sup>21</sup> Yëndu bɔ báríŋi nyaka be Mandem achi, babhiki chye yi kenókó mbɔ Mandem, ne yě chi bakak bábhiki chye yi. Ke báróbbhé kaysi chi bechõŋ menyih ne bɔ kekway bejwimen ndũ enyih ene Mandem áyàŋ bɔ mandih. <sup>22</sup> Yëndu bárèm be babhõŋ kebon barɔp chi bechiŋtí bho. <sup>23</sup> Báró bechye kenókó ntá Mandem mmu apu gu, báróbbhe chye kenókó chi ntá menyih ebhen bɔ bágghókó ne amɔ. Menyih ebhɔ bechi mbɔ nkwaŋwaŋ ne bechak bechi mbɔ kenene ne béchák mbɔ nnya ené bekak menwi, ne ebhénéfú mbɔ nnya ene ésu menie amik. Bɔ menkem bégùgu.

<sup>24</sup> Èti yɔ, Mandem aféré amɔ ne bhɔ be mámkpik mánkɔ bepɔ menyih ebhen bati yap áŋwaka be mánkɔ, enyu ene básòt mmuet eyap beku ne bati menyih ebhen béchyè bhɔ ntíanwɔp. <sup>25</sup> Mandem aféré amɔ ne bhɔ mbonyune barɔ menoko menyih ebhen bechi tetep èti yi báróbbhe koŋo chi nsé. Ne menyih ebhen Mandem ághókó ke bɔ báróbbhé chye kenókó, puyè mmu ane ághókó yěntiki enyih. Yi ke bábhõŋó bechye bakak mpoknkem. Amen. <sup>26</sup> Ndu bákù enyu yɔ ke Mandem aféré amɔ ne bhɔ be máŋwáká nókó beku menyih ebhen béchyè bhɔ ntíanwɔp. Baghoré bhap bárɔ babhakanem báróbbhe bhure chi ne bati baghoré, enyih ene ebhiki kway wawak. <sup>27</sup> Enyumot ke echi nkwo ne babhakanem. Bárɔ baghoré báróbbhe ŋwaka bebhure chi ne bati babhakanem, enyih ene ebhiki kway. Bákù baraka ntíanwɔp ne bati babhakanem. Bákù nɔ mámbõŋ nɔkɔ ntemsi ane akway ne bhɔ.

<sup>28</sup> Tëndu bõbhen bábhíkí yarɔ bekaysi èti enyih ene bɔ báríŋi be echi tetep èti Mandem, Mandem aféré amɔ ne bhɔ. Aró bhó ndũ bepɔ nkaysi yap, ne ndũ menyih ebhen bebhiki kway be bɔ manku. <sup>29</sup> Bati yap ájwí ne yěntiki enyũ ndak abúabu mbɔ beku bebú ne befyɛ amík ndũ menyih bo bachak, ne epih beyarɔ beku bati bebú, ne mpabhamík, ne beway bho, ne betarɔ ebhen mmu ábhõŋ ne bati ndu áyènti mmuet ne bhɔ, ne berwɔ bho, ne epih beku bati bebú, ne enántí. <sup>30</sup> Ne berem ebúbu èti bo ndũ bechõŋti manyén ayap, ne bepar Mandem, ne nesarɔ, ne neyohómuet, ne mpányu, ne bekaysi babhi akɔ ane beku bebú, ne betarɔ ntí ne botáyap ne bómáyap. <sup>31</sup> Ne bebhak echihímu, ne epih ene mmu apu bhure bariɛp, ne bebhõŋ nti enen mmu abhiki bhõŋ ekõŋ ne bati, ne bebhõŋ epih ene mmu apu ghɔ bati ntínso. <sup>32</sup> Bõbhen bákù menyũ menyih ebhen báríŋi be Mandem arem be bo abhen bákù menyũ menyih ebhɔ bábhõŋ begu. Yě nɔ, bákù menyih ebhɔ ne bárõŋ te ambi beka ne bo bachak abhen bákù bhɔ be eri beku bhɔ.

## 2

*Mandem* átarɔ bo enyu ene echi chak

<sup>1</sup> Yě òchí agha, mpok ótarɔ bo ne ónkɔ nɔkɔ nkúbbhé menyih ebhen bɔ bákù, opú kway betarɔ mmuet besí Mandem. Bétarɔ mmu ke ónkɔ nɔkɔ nkúbbhé menyih ebhen yi ákù chi berem be wõmbõŋ ókwèn manyé besí Mandem. <sup>2</sup> Séríŋi be Mandem achi chak ndũ netáj ane yi átárɔ bo abhen bákù menyũ menyih ebhɔ. <sup>3</sup> Yě òchí agha, mpok ótarɔ bo abhen bákù menyũ menyih ebhɔ, ke wõmbõŋ ónkɔ nɔkɔ bhɔ, akaysi be ðkway bebuɛ enyu ene Mandem apu chye wɔ ntemsi ke? <sup>4</sup> Ke chi be ðsòt beyá berinti ebhen Mandem átõŋ bhese, ne neghó ane yi ághò menyih ebhen sékù mbɔ be apú ghɔ, ne ekébhéntí eyi mbɔ eráká ndak? Óbhíkí ghɔ be ntí ane Mandem átõŋ bhese berinti chi bekwak bhese sentiknsem ndũ bebú ebhese? <sup>5</sup> Ke èti ógwòt nti ene amem òke ka bétiknsem ndũ bebú ebhe, ðkù bebenti Mandem ne wɔ menja mendak nɔkɔ chi ambi. Ne chõŋ mémfú kponororɔ ndũ nywɔp enen Mandem átõŋ bebenti ebhi, antárɔ bo enyu ene echi chak. <sup>6</sup> Chõŋ Mandem ankap yěntiki mmu bekoŋo menyih ebhen yi ákù. <sup>7</sup> Bo abhen bákè ekíkí ndũ beri ebhen bɔ bákù, báfyè betarɔ beku be Mandem anchye bhɔ keném ne kenókó ne nepém enen mmu apú gu. Mandem áchyè bhɔ nepém enen nebhiki bhõŋ ngwenti. <sup>8</sup> Ke bo abhen babhiki bhõŋ mpok ne bati ndu báyihí chi mmuet eyap, ne bápu koŋo tetep ndu nepém enap ke bákoŋo chi bebú, chõŋ Mandem antõŋ bɔ bebenti ebhi, anchye bhɔ ntemsi. <sup>9</sup> Chõŋ

Mandem anku yěntiki mmu ane ákù bebú ámbák ndũ beyă ekwet ne angók beyă bebe. Ákù nò bebhò ne bo Israel ne beghaka amuet bo abhen bapu bo Israel nkwò. <sup>10</sup> Ke bo abhen bákù beri bábhòj keném ne kenókó ne kpák. Ébhàk enyu eyò bebhò ne bo Israel beghaka amuet bo abhen bápú bo Israel nkwò. <sup>11</sup> Mandem apu tɔj kéréjámík.

<sup>12</sup> Chòj bo mankem abhen bákù bebú ené bábhíkí riñi ebhé Moses máném yěndu bátàn bhò kekojò bebhé Mandem. Ne chòj Mandem amkpót manyé bo mankem abhen bákù bebú mpok báriñi bebhé Moses bekojò bebhé Moses. <sup>13</sup> Puyě bo abhen bágghòk enyiñ ene ebhé éghàti bhò ke bábhàk chak besí Mandem, chi bo abhen bákù mbò enyũ ebhé érèm ke bábhàk chak besí bhi. <sup>14</sup> Mpok ane bo abhen bápú bo Israel bákù menyiñ ebhen ebhé érèm mbò enyũ bati yap aghati bhò, yěndu babhiki bhòj bebhé ebhen béfuéré ntá Moses, bátòj ndu menyiñ ebhen bò bákù, be báriñi enyiñ ene babhòjò beku ne ene babhiki bhòj beku. <sup>15</sup> Bò bátòj ndũ menyiñ ebhen bákù be Mandem asiñ bebhé amem bati yap. Bati yap àtè ntísie be eyò échí tetep, těndu mpokófu bati yap ághàti bhò be babhòj bekwéné ne mpok achak be báchí chak. <sup>16</sup> Ndũ nywòp enen Mandem áfuet ntá Yesu Kristo betanj bo mbò enyũ Mbok Ndíndí ane méghàti bo árèm, chòj antáj bo bekojò nkaysi ane achi bhò anti ne menyiñ ebhen bò bákù bhésé bhésé.

*Bo Israel bápú bhũere bebhé Moses*

<sup>17</sup> Mbák chi be, bábhiñi mmuet eyeka be báchí bo Israel ne bágghòk mmuet ndũ ebhé ene bábhòjò ne bápà be báchí bo Mandem. <sup>18</sup> Báriñi enyiñ ene echi chak beku mbonyune bágghòk bebhé. <sup>19</sup> Báriñi sayri be báya bo abhen bachi mbò manémámik mbi ne be báchí mbò eròjò ntá bo abhen bachi amem ejuri. <sup>20</sup> Ne báriñi sayri be mányure bechiñtí bhò ne be bátòj bo abhen báchí mambò ndũ mbi Mandem mbonyune bákàysi be ebhé éku báriñi yěntiki enyiñ ne étòj be tetep nkem. <sup>21</sup> Ě, be bhò bátòj bo bachak, ndaká yí bápú tɔj mmuet eyeka? Bágghàti bo be báké ghép aghep, ke bẽ babhòj bápú ghép aghébhé? <sup>22</sup> Bẽ bo bǎrèm be, “Mmu abhíkí bhòj bekwen berwòp,” Bẽ babhòj bápú kwen berwòbhe? Bẽ bo bǎre pap baraká bòmandem nsé, bápú ghep menyiñ ebhen bechi amem bekeré bòmandem nsé? <sup>23</sup> Bẽ bo bápà be báriñi ebhé Mandem, bápú chye nò Mandem ntíánwòp ndũ bápú bhũere ebhé eyi? <sup>24</sup> Ekáti Mandem érèm be, “Bẽ bo Israel bákù bo abhen bápú bo Israel bǎrèm ebúbũ ěti Mandem.”

<sup>25</sup> Nsyép ane básièp bo betòj be bachi bo Mandem chi erítí enyiñ mbák bábhũere bebhé, ke mbák bápú bhũere bebhé Mandem nsyép ane básièp bo achi chi ndéndem. <sup>26</sup> Ndu echi nò, mbák mmu ane bábhíkí syep yi ákù menyiñ mbò enyũ ebhé éyàñ, Mandem apu sòt yi mbò mmu ane basyephe? <sup>27</sup> Eyò ékù be bo abhen bábhíkí syep bhò ndũ nkwòmuet ke bábhũere ebhé mándem chòj be bekwéné bechi ne be bo Israel mbonyune bápú bhũere ebhé yěndu Mandem achye nyaka bhe bebhé ebhen básíñí amik, apet achye bhe epìj besyep bhò. <sup>28</sup> Puyě besyep mmu ke ákù yi ambak mbòj mmu Israel témé témé, ne nsyép ane tetep puyě ane nkwòmuet. <sup>29</sup> Mmu ábhák mmu Israel tetep chí ndũ nti eni ne nsyép ane tetep ábhak chí anti. Chí betík Éfójó Mandem, puyě ebhen nkwòmuet. Mmu ane ábhòjò enyũ nsyep eyò Mandem ke ábiti yi, puyě nkwàñwanj.

### 3

<sup>1</sup> Bebhak mmu Israel ákù mmu árchá bo abhen bapu bo Israel ke? Ne nsyép ákwak mmu ndũ ntiki mbi? <sup>2</sup> Menkem békwàk ndũ beyă babhi. Enyiñí mbi ene ekwak mmu ane achi mmu Israel chi be Mandem afyé eyòj eyi amò ayap. <sup>3</sup> Ke mbòk yap bábhíkí ku enyiñ ene báfyè nyaka barièp ne Mandem be babhòj beku chi be Mandem apu père bhũere barièp ami ke? <sup>4</sup> Wáwák! Yěndu yěntiki mmu achi nsense, Mandem ákù chi enyiñ ene yi árémé. Echi mbò enyũ Ekáti Mandem érèm ěti yi be, “Òtòj kpojoròj ndũ yěntiki enyiñ ene órèm be òchí chak, ne mpok bákpòt manyé ye,

bekwéné bepu bhak ne wə.”

<sup>5</sup> Ke mbák bebú ebhen sékù békù bo mangò kporororɔ be Mandem achi chak, chɔɔ séngati bhɔ be Mandem apu chak ndu bébenti anchye bhese ntemsi? [Nchí rem nɔ chi ne nerinjindak enen bakwǎɔɔwɔɔ.] <sup>6</sup> Épú enyu eyɔ wáwák! Mbɔ Mandem apu chak mbɛ ná yi ákway betaɔ bo? <sup>7</sup> Ke mpok mmu árèm be, “Nsé ene mǎsè ékwak bo mángò kporororɔ be Mandem achi mmu tetep, ne eyɔ ékɛ mánychye yi kenókó. Mbák echi nɔ, ná Mandem akway betaɔ me andem be nchí mmu bebú ndu nchí sense.” <sup>8</sup> Ndaká yí bǎpú rem be, “Séndok ambi bekɛ bebú be Mandem antɔɔ bhese beri,” mbɔ enyũ mbɔk bo báchònti manyén ayese be sérèm enyu yɔ. Chɔɔ mámbɔɔ ntemsi ane akway ne bhɔ.

Yě mmu apu chak besí Mandem

<sup>9</sup> Chɔɔ séndem ye be yi? Bé nté ayese bo Israel acha ane bo bachak ke? Wáwák! Nnáj ntɔɔ be bebú bebɔɔ betaɔ amfay bo mankem, yě chi bo Israel ne yě chi abhen bapu bo Israel. <sup>10</sup> Echi mbɔ enyũ Ekáti Mandem érèm be,

“Yě mmu apu chak besí Mandem,  
ye amɔt apu,

<sup>11</sup> yě mmu apu yaɔ berinjɔ Mandem,  
yě mmu apu yaɔ mbi Mandem.

<sup>12</sup> Mankem bátiknsem ntá Mandem,  
bɔ mankem barɔp bɔ bekwenɛ,  
yě amɔt apú kɛ beri,  
wáwák! Yě amɔt apu.”

<sup>13</sup> “Eyɔɔnyu yap énèm  
mbɔ eriep ene éfú ndũ nnem enén  
enén mánéné, bárov fúú.  
Básɔt bári yap berwɔ bho.”

“Beyɔɔnyu bhap béwàɔ mmu way  
mbɔ efé mpok éném mmu.”

<sup>14</sup> “Eyak ne bebéptí beyɔɔ  
ke béfú bɔ anyu mpoknkem.”

<sup>15</sup> “Bekak ebhap béwàkari bepòkɔ bɔ  
be mandok mangway bo.

<sup>16</sup> Yěntiki ebhak ene bɔ bárovɔ,  
bátwɔ chi ne meneme ne nedĩ kebɔ.

<sup>17</sup> Bábhíkí riɔɔ bekɛ bo mámbɔɔ kpák  
ne batí.”

<sup>18</sup> “Bápu chyɛ Mandem kenókó wáwák!”

<sup>19</sup> Sérinjɔ be yěntiki enyinjɔ ene echi amem bekáti ebhé Moses béyinjɔ chi bo abhen Mandem achye bhɔ ebhé eyɔ. Éyɔ échòk manyu bo abhen báɔɔ betaɔ mmɛt be bapu bo bebú. Yěntiki mmu abhɔɔ bete besí Mandem ndũ manyé. <sup>20</sup> Ébhàk enyu eyɔ mbɔnyune, yě mmu apu kway bebhak chak besí Mandem ne ntí be ákù menyinjɔ ebhen ebhé éyɔɔ yi ankɛ. Ebhé ékù mmu andinjɔ be yi achi mmu bebú.

*Enyũ Mandem ákù bo mámbák chak besí bhi*

<sup>21</sup> Néne, Mandem ákù bo mandinjɔ kporororɔ enyũ mmu ákway bebhak chak besí bhi. Eyɔ ebhiki bhɔɔ yěnyinjɔ bekɛ ne ebhé yěndu bebhé Moses ne baremé kepinti menáj báté ntísie enyũ Mandem ákù bo mámbák chak. <sup>22</sup> Mandem ákù bo mámbák chak mpok babhɔɔ neka ne Yesu Kristo. Ákù nɔ ne ye agha ane ábhóɔ neka ne Yesu Kristo. Mandem apu tɔɔ kéréjámík. <sup>23</sup> Yěntiki mmu ákù bebú ne abhíkí pere ghaka ndũ nte ane Mandem ághókó nyaka yi ambak. <sup>24</sup> Ke néne, Mandem átɔɔ bo berĩndu ebhi ndu ákù mámbák chak besí bhi. Eyɔ chi akap Mandem ne áfùet chi ntá Yesu Kristo bekɛ nɔ éti enyinjɔ ene Yesu ákù ndu beferɛ bhese ndũ kesémé bebú. <sup>25</sup> Mandem achyé nyaka Yesu mbɔ akap, be éti

manonj mi amen áronj amik, Mandem amfonjori bebú bo abhen mánoko Yesu. Mandem ákù nò betonj be yi achi chak. Èti ekébhéntí eyi, asó nyaka bebú ebhen bo bákú. Ághò nyaka bebú ebhen bo bákú ndu mpok ane áfuéré ansem mbò be apu ghò. <sup>26</sup> Ke néne, átónj bo be yi achi chak ne ákù yéntiki mmu ane abhónj neka ne Yesu ambak chak besí bhi.

<sup>27</sup> Ndu echi yě nò, yi ékway beku sémpanyu? Yěnyij! Ne ntí achi be yi? Chi be sékù berítí menyij ke? Wáwák! Chi be sénoko. <sup>28</sup> Séghò ye be Mandem àsot be mmu achi chak chi mbák abhónj neka ne Yesu. Eyo ebhiki bhónj yěnyij beku ne menyij ebhen mmu ákù bekonjo ebhé. <sup>29</sup> Mandem achi Mandem chi ndiere ntá bo Israel? Apu Mandem bo abhen bápú bo Israel? Achi Mandem bo abhen bápú bo Israel nkwo. <sup>30</sup> Mandem amot ke achi ne ákù bo abhen básiep bo ne abhen bapú syep bo mámbák chak chi mbák bábhónj neka ne Yesu. <sup>31</sup> Eyo ékù sénsot be ebhé epu yěnyij ke? Wáwák! Mbák sémbonj neka ne Yesu, sékém bebhé sayri.

#### 4

*Mandem ákù Abraham ambak chak besí bhi*

<sup>1</sup> Chónj séndem ye be yi èti Abraham mmu achí chi-mbi ywese? <sup>2</sup> Mbò Abraham achi nyaka chak besí Mandem èti berítí betik ebhen yi ákù, mbu ntí achi ane yi ápanyu. Ke ápu kway nyaka beku nò besí Mandem. <sup>3</sup> Ekáti Mandem érèm be, “Mpok Abraham abhónj neka ne Mandem, Mandem àsot be yi achi chak besí bhi.” <sup>4</sup> Nkáp ane báchyè mmu ndù betik ebhen yi ákù chi enyij ene yi ábhónj bebhónj èti betik ebhò. Nkáp wu puyě akap. <sup>5</sup> Ke mmu ane ábhíki fye ntí chi ndù betik ke abhónj neka ne Mandem mmu ákù bé bõ bebú mambak chak, chónj ansot yi be achi chak èti neka enen yi ábhónj ne yi. <sup>6</sup> Nkúbhé enyu yo ké Debhít areme nyaka be áfók achí ne mmu ane Mandem ásóré be achi chak, yěndu abhiki ku yěnyij ene ekù be Mandem anchye yi áfók wu.

<sup>7</sup> “Èri echa ntá bo abhen Mandem áfónjorí epij eyap ene bápú bhære bebhé, antese bebú ebhap nkwo,

<sup>8</sup> Èri echa ntá mmu ane Acha ápú sòt be abhónj bekwéné èti bebú bhi.”

<sup>9</sup> Áfók wu achí ye chi ntá bo abhen básiep bhò, ke ntá bo abhen bapu syep bhò nkwo? Sérèm mbò enyù Ekáti Mandem érèm be, “Mandem àsot nyaka be Abraham achi chak besí bhi mpok yi ábhónj neka ne yi.” <sup>10</sup> Mpok Mandem ásóré Abraham be achi chak, mánanj basyep nyaka yi ke? Chi mpok bábhíki re syep yi, puyě mpok mananj basyephe yi. <sup>11</sup> Nsyéep ane básiebhé Abraham ke achi nyaka erij ene Mandem afyé yi amuet betonj be yi abhónj neka ne yi te mpok ane bábhíki re syep yi. Mandem ákù nyaka nò be Abraham ambak chi-mbi ntá bo mankem abhen mánoko Mandem mpok bábhíki re syep bhò, ne nta abhen neka enap ne Mandem nékú yi ásóré be bò bachi chak besí bhi. <sup>12</sup> Abraham achi nkwo chi-mbi ntá bõ abhen basyep bhò mbák bákònj bayarékak yi ndu babhónj neka ne Mandem, nkúbhé mbò enyù yi áchi nyaka yě chi ndu mpok ane babhiki re syep yi.

*Bariép Mandem achi nta bo abhen bábhónj neka ne yi*

<sup>13</sup> Mandem afyé nyaka bariép be chónj Abraham ne bebhárébhò bhi mányie mmik. Epú nyaka chi èti Abraham abhære bebhé. Befuet ndù neka Abraham ke Mandem ásóré yi be achi chak. <sup>14</sup> Mbò bo abhen bábhère bebhé ke babhónj nyaka menyie mmik mbu neka eneka ne Mandem nechí chi ndéndem, ne mbu bariép ami nkwo abhiki bhónj ntí. <sup>15</sup> Ebhé étwò ne ntemsi Mandem ntá bo ndu bápú bhære yo, ke nebhet ane ebhé epú, mmu apu kway bekwen ebhé.

<sup>16</sup> Ètiyo ke echi be bariép Mandem achi chi ntá bo abhen babhónj neka ne yi, betonj be chi èti beríndu ebhi ke yi ábhónj nyaka beku menyij ebhen yi afyé bariép beku ntá yéntiki ebhárémò Abraham. Bariép ami apú chi ndiere ntá bo abhen bákònj bebhé, ke ntá bo bachak mankem nkwo abhen babhónj neka ne Mandem mbò Abraham, tëndu bese

mankem sechi bebhárébhə bhi. <sup>17</sup> Echi mbə enyū Ekáti Mandem érəm be, “Nkə wə ómbák chi ntá bo beyă betək. Yi achi besí Mandem mmu yi ánókó, Mandem mmu ákə bawú mámpétnsem ndū nepém. Yí áchye eyə be enyīn ene épú embak, émbak.” <sup>18</sup> Ábraham arə nyaka ambi menoko bariəp Mandem. Are noŋ ambaka nəkə nti yěndu ébe nyaka mmuet menoko be bariəp Mandem abhəŋ befu tetep. Ĕti yə, achí chi ntá bo beyă betək bekoŋo menyīn ebhen Mandem aghati yi be, “Chəŋ bebhárébhə bhe mánja máncha.” <sup>19</sup> Ábraham anəŋ aghaka nyaka mbə mamié besa betay (100) ne arəbhe sət mmuet chi mbə ngú, ne árīŋi be ngoré ywi Sará achi nkongoré. Yě nə, ate kpirí ndū neka eni ne Mandem, anəŋ nəkə be Mandem ankə mbə enyū yi árémé. <sup>20</sup> Arīŋi nyaka be bariəp Mandem abhəŋ befu tetep. Yi kemakati ye enyīn ene Mandem árémé, ke abhəŋ neka ne Mandem andək nəkə chi ambi ne anchye nəkə yi kenókó. <sup>21</sup> Arīŋi nyaka be Mandem abhəŋ betəŋ beku enyīn ene yi afyé bariəp beku. <sup>22</sup> Ne befuət ndū neka eni, “Mandem asət be Ábraham achi chak besí bhi.” <sup>23</sup> Enyīn ene básīŋi be Mandem asət yi be achi chak besí bhi ebhiki yīŋi nyaka chi yi aywintí. <sup>24</sup> Echi nyaka Ĕti yese nkwo ndu sénókó Mandem mmu ákú nyaka Yesu Acha ywese apetnsem ndū nepém. <sup>25</sup> Yi, Yesu, ke Mandem arə be angu Ĕti bebú ebhese, akə yi apetnsem ndū nepém ndu beku bese sémbak chak besí Mandem.

## 5

Séchi sayri ne Mandem néne Ĕti Yesu

<sup>1</sup> Těndu séchi ye chak besí Mandem néne ndu sébhəŋə neka ne Yesu, séchi ndu kpák ne Mandem Ĕti enyīn ene Acha ywese Yesu Kristo ákú ntá yese. <sup>2</sup> Kristo akə sébhəŋ mbi bebhak enyu ene berīndu Mandem bebhak ne bhese befuət ndu neka enen sébhəŋə ne yi. Ne sebhəŋ maŋák mbənyune sebhaka nti ndū keném eken sébhəŋ chəŋ ne Mandem. <sup>3</sup> Ke mbəŋ enyīn ene echa eyə chi be sebhəŋ maŋák ndu besəŋəri ebhese mbənyune serīŋi be esəŋəri ekwak bhese sengək bete kpirí. <sup>4</sup> Ne bété kpirí ákwak bhese sémbəŋ epīn ene Ĕtəŋ be séfuət nemə. Ne epīn eyə ékə sembaka nti be chəŋ Mandem ankə mbənyu yi areme. <sup>5</sup> Ne mbák sébhəŋ nebhakánti, eyə épú twə bhese ne bekwéné. Sérīŋi be Mandem akəŋ bhese tontó, mbənyune akə be Éfəŋə Bedyere mmu yi achye bhese ánkə ekəŋ eyi enjwi bhese anti.

<sup>6</sup> Mpok ane séchi nyaka kebəŋ betəŋ bekwak mmuet eyese, Kristo agū ndū nywəp enen Mandem ayabhe, be ánkəkwak bhese bə bebú. <sup>7</sup> Ĕtaŋ bé mmu ánkə begu Ĕti mmu ane achi chak, yěndu mmu akway beka newú Ĕti erítí mmu. <sup>8</sup> Ke Mandem atəŋ kpoŋoroŋ be yi akəŋ bhese ndu Kristo ágú Ĕti yese mpok sebhəŋ nyaka bə bebú. <sup>9</sup> Těndu manəŋ Kristo árəŋə amik Ĕti yese, Mandem ásət be séchi chak besí bhi néne. Echi mbəŋ tetep echa be Kristo əpeme chəŋ bhese be bebənti Mandem béké bhak ne bhese. <sup>10</sup> Mpok sébhəŋə nyaka bəmpap Mandem, yi akə sémpetnsem ntá yi, befuət ndū newú Móywi. Ná ne néne, ené sépétnsem ntá Mandem? Echi mbəŋ tetep echa be Móywi apu nók bepeme bhese, těndu yi achi nepém. <sup>11</sup> Ke mbəŋ ene echa eyə chi be sébhəŋ maŋák Ĕti menyīn ebhen Mandem afuere ntá Yesu Kristo Acha akə ntá yese. Yi Kristo ke ákú sépétnsem ntá Mandem.

*Adam atwə* ne newú, Kristo atwə ne nepém

<sup>12</sup> Bebú befuət ntá mmu amət ke bətwə fá amik, ne bebú ebhi bətwə ne newú. Nə ke echi be newú népəkə bo mankem mbənyune yěntiki mmu ákə bebú. <sup>13</sup> Bebú ménəŋ bechi nyaka fá amik ke Mandem ákə bebhé befuət ntá Moses bətwə. Ke nebhəŋ ane ebhé epu bápú kwáy berem be mmu akwen ebhé. <sup>14</sup> Yě nə, bebú bəbhəŋ betəŋ amfáy bo mankem bebhə mpok Adam kpát beghaka mpok Moses, ne yě chi bo abhen bebú bhəp bepu nyaka mbə ebhen Adam mmu ákwéné ebhé Mandem abhak mbə ane ábhəŋə nyaka bətwə. Ke apət abhak kekúrí ne mmu ane ábhəŋə bətwə. <sup>15</sup> Ke enyu ené Mandem átəŋ bhese berīndu Ĕti Kristo echi kekúrí ne enyu ene Adam ákú bebú. Beyă bo bágu nyaka Ĕti bebú mmu amət, ke berīndu Mandem beyă mbəŋ becha. Enyu ene ke Mandem áchye áfók ntá beyă bho ndéndem bekoŋo enyū mmu amət, Yesu Kristo, átəŋə berīndu. <sup>16</sup> Ne

akap ane Mandem áchyè bho ndéndem achi kekúrí tontó ne akap ane bebú mmu wu amət bétwə ne wu. Bekoŋo bebú bho memət Mandem atəŋ bo mankem ne bákwen manyé. Ke akap ane Mandem áchyè ndéndem bekoŋo bebú beyă bho ákù bo mámbák chak besí bhi. <sup>17</sup> Tëndu bebú mmu amət beku newú nébhəŋ betan amfay bo mankem, echi mbəŋ tetep echa, be bo mankem abhen Mandem átəŋ bə beyă berindu ne áchye bho akap ndéndem ndu beku bə mambak chak besí bhi, mámbəŋ betan ndü nepém enap ndu besət awónem amfay yəntiki enyiŋ éti enyiŋ ene mmu amət, Yesu Kristo ákú.

<sup>18</sup> Nə ke échi be, nkúbhé mbə enyü bo mankem babhəŋ nyaka bekwéné éti bebú mmu amət, enyu eyə nkwa ke echi be mbənyune mmu amət ákú enyiŋ émət eyə ene echi chak, bo mankem babhiki bhəŋ békwéné, ke babhəŋ nepém enen nebhiki bhəŋ ngwenti. <sup>19</sup> Ne nkúbhé mbə enyü netananti mmü amət nékú bo mankem mámbák bə bebú, mmu amət ane ákú mbə enyu Mandem aghati yi, akə bo mankem mámbák chak.

<sup>20</sup> Mandem ákú nyaka ebhé entwə be bo mángó sayri be bebú bhap beyă tontó. Ke mpok bo bákú nyaka beyă bebú mandək nəkə chi ambi, Mandem atəŋ berindu ebhi enyu ené éyá mbəŋ échá, <sup>21</sup> be mbə enyü bebú bétəŋ betan ebhi amfay bho ndu bétwə ne newú, berindu Mandem nkwa bebəŋ betan amfay bho ndu békú bə mámbák chak besí bhi. Ne eyə ékú bə mámbəŋ nepém enen nebhiki bhəŋ ngwenti éti enyiŋ ene Acha ywese Yesu Kristo ákú.

## 6

*Mmü ane ábháré mmuet ne Kristo arəp chi mbə ngú*

<sup>1</sup> Chəŋ séndem ye be yi? Séndók ambi beku bebú be berindu Mandem menja mencha ke? <sup>2</sup> Wáwák! Bese bho serəbhe chi mbə bawú ndü nté yese ne bebú, séndók ambi beku bebú? <sup>3</sup> Băbhíki riŋi be bese mankem abhen bájwítí be Mandem achem bhese ne Yesu Kristo, bájwiti nyaka bhese chi be sembak mbə be ségu nyaka ne yi mpok yi agu? <sup>4</sup> Echi ye mbə be manan babheme nyaka bhese ne yi mpok bajwiti bhese, be nkúbhé mbə enyu Mandem Etayese ákú nyaka Kristo apetnsem ndu nepém ndu betan ebhi ebhen beyă becha, bese nkwa sénkwáy bebəŋ nepém nekə. <sup>5</sup> Tëndu Mandem áchémé bhese ne Kristo ndu newú eni, chəŋ sémbak ne yi mpok sépérensem ndu nepém nkwa mbə yi. <sup>6</sup> Séríŋi be echi néne mbə be bágó nyaka nepém nesí enese ndu ekotákátí ne yi, be Mandem anchəŋti mmuet bebú ayese be seke pere bhak ndu kesémé bebú. <sup>7</sup> Echi nə mbənyune bebú berú pere bhəŋ betan amfay mmu ane ánəŋ ágú. <sup>8</sup> Tëndu ségú ne Kristo, sénoko be chəŋ sémbak nkwa ne yi. <sup>9</sup> Séríŋi be tëndu Mandem akə Kristo apetnsem ndu nepém, yi apú pere gu wáwák. Newú nebhiki pere bhəŋ betan ndü nepém eni. <sup>10</sup> Newú enen yi agu, agú bechəŋti betan newú. Agú ndəŋ amət ndak amay. Ke nepém enen yi ábhəŋó nechí chi ndu bechye Mandem kenókó. <sup>11</sup> Bə nkwa bəbhəŋ besət mmuet eyeka mbə be bəgu, ne be bəbhíki pere bhəŋ yənyiŋ beku ne bebú, ne be bəchi nepém ndu bétok Mandem ndu yi áchémé bhe ne Yesu Kristo.

<sup>12</sup> Băké pere rə ye bebú mémbəŋ betan ndü mmuet eyeka ene égugu beku be mənkoŋo nəkə chi menyiŋ ebhen yə eŋwaka be mänkə. <sup>13</sup> Yě mmu ywəka áke chye ye epókómuet eyi mbə enyiŋ ene básət beku bebéptí menyiŋ ne yə. Ke chyě ka mmuet ntá Mandem mbə bo abhen mánəŋ bágú ke yi ákú bəpetnsem ndü nepém. Ne chye ká bepókómuet ebheka ntá Mandem mbə menyiŋi betik ebhen básət beku chí menyiŋ ebhen bechi chak besí Mandem. <sup>14</sup> Mbák mänkə nə nkaysi beku bebú apu pere bhəŋ chəŋ betan amfay yeka, tëndu ebhé ebhiki pere bhəŋ betan ndu nepém eneka, ne ndiere berindu Mandem ke bəbhəŋó betan ndu nepém eneka.

*Bə Kristo bəbhəŋ bebhak chak besí Mandem*

<sup>15</sup> Chəŋ séndem ye be yi? Séndók ambi beku bebú mbənyune ebhé ébhíki bhəŋ betan ndü nepém enesé, ne berindu Mandem ke béróhé bhəŋ betan ndü nepém enese ke? Wáwák! <sup>16</sup> Băbhíki riŋi be mbák mənchyé mmuet ntá mmu beku chí menyiŋ ebhen yi

áyàŋ mǎnkɛ, nɔ bãchi basem ntá mmu wu? Mmu ákway bekoŋo bebú, ne bebú mentwo yi ne newú. Mbák epu nɔ, mmu ákway bekoŋo Mandem, ne Mandem ankɛ yí ambak chak besí bhi. <sup>17</sup> Ke sebhɔŋ bekaka Mandem be yɛndu bãchi nyaka ndu kesemé bebú, néne, bãkòŋo ne bati ayeka ankem, menyih ebhen bátóŋó nyaka bhe. Menyih ebhɔ ke báró amɔ yeka. <sup>18</sup> Mandem aféré be ndú kesemé bebú ne bãrɔp chi basem abhi be mǎnkɛ nɔkɔ chi menyih ebhen béchí chak besí bhi. <sup>19</sup> Nchí sɔt erih ndú nepém ne ntí be méyàŋ mǎnjwimem ndú menyih ebhen méré̀m, mbɔnyune ébemɔet be bakwǎŋway mǎmbóŋ nejwimem ndú menyih ébhen. Nkúbhé mbɔ enyú bãchyé nyaka bepókómɔet ebheka ndú kesem ekem beku barak epúsí ne bebéptí menyih bechak ebhen beyǎ mendɔk nɔkɔ chi ambi, chye ká bepókómɔet ebheka néne mbɔ basem ntá Mandem be yi ankɛ mǎmbák chak besí bhi enyu ene babhak nyájá.

<sup>20</sup> Ndú mpok ane bãchí ndu kesemé bebú, bãbhíkí bhɔŋ nyaka yɛnyih beku ne menyih ebhen bechi chak. <sup>21</sup> Mpok eyɔ, bãbhɔŋ nyaka ntiki nsáy ndú menyih ebhen bákù, ebhen-ne bãbhɔŋ ntíánwɔp beku néne? Menyih ebhɔ bétwò chi ne newú. <sup>22</sup> Ke néne, ené Mandem ánáj aféré be ndú bebú, bãrɔp chi basem abhi, ne nsáy ane bãbhóŋó chi nepém enen nechi nyájá, ne ndú ngwenti, bãbhɔŋ chi nepém enen nebhiki bhɔŋ ngwenti. <sup>23</sup> Nsáy bebú chi newú, ke akap ane Mandem áchyè ndéndem chi nepém enen nebhiki bhɔŋ ngwenti ntá yɛntiki mmu ane abháré mmɔet ne Yesu Kristo Acha ywesé.

## 7

*Pɔl* ǎsɔt erih ndú ebhé ene éyíŋí nebhay

<sup>1</sup> Bɔma, bãriŋi ebhe. Bãriŋi ye be ebhé ebhɔŋ betan ndú nepém mmu chi ndiere mpok yi achi nepém? <sup>2</sup> Nchí sɔt erih ené ngɔré nebhay. Mpoknkem ane nném achi nepém ebhé égwòt yi ne nném eyi. Ke mbák nném agu, ebhé yɔ épu pere gwɔt yi. <sup>3</sup> Mbák ngɔré achi ne mmu achak mpok nném ábhɔét nepém, nɔ achi nkwené berwɔp. Ke mbák nném agu, ebhé ené égwóré yi ne nném epu pere bhɔŋ betan amfay yi. Ne mbák abhay mmú chak, apú bhak nkwené berwɔp.

<sup>4</sup> Bɔma, enyu eyɔ ke echi ne bhe. Ebhé ébhíkí pere bhɔŋ betan ndú nepém eneka mbɔnyune, beyih ebhé, bãgú nyaka ne Kristo mpok yi agu ndú ekotákátí. Néne, bãbhat mmɔet ne mmu ane Mandem ákú yi apetnsem ndú nepém be ankɛ bhese sémbák bo abhen sékù beri ndú betok Mandem. <sup>5</sup> Mpok ane sékòŋo nyaka menyih ebhen bakwǎŋway báyàŋ senkɛ, ebhé ékú séré ŋwaka beku bebéptí menyih ne mmɔet eyese be menyih ebhɔ mentwo bhese ne newú. <sup>6</sup> Ke néne, ebhé ébhíkí pere bhɔŋ yɛnyih beku ne bhese mbɔnyune, beyih menyih ebhen bégwóré nyaka bhese, sérɔp chi mbɔ bawú. Néne, sépet sépú ndú kesem bekoŋo mbi bebhé ebhen basiŋi mbɔnyune sérɔbhe koŋo chi mbi akɔ ane éfóŋó Mandem átòŋ bhese.

*Ebhé Mandem* ékù séngɔ bebú bhese

<sup>7</sup> Séndém ye be yi? Bebhɔere ebhé chi beku bebú ke? Wáwák! Ebhé ke ékù bo mándihí enyih ene bebú bechi. Mbɔ ebhé ébhíkí rem be, “Óké fye ngoŋo ndú enyihí mmu” mbɔ mbíkí riŋi bebú ebhen bechi ndu befye ngoŋo ndu enyihí mmu. <sup>8</sup> Ke ebhé eyɔ ékú nyaka mfyé ngoŋo ndú menyihí bho menyu ne menyu. Mbák ebhé épú, bebú bébhàk chi mbo enyih ene égú. <sup>9</sup> Mpok achi ane mbíkí riŋi nyaka enyih ene ebhé éyàŋ bo mankɛ. Ke ndíŋí nókó ebhé, ngò be nnáj nkwen nyaka ebhé, ne ngú. <sup>10</sup> Nkúbhé ebhé ene Mandem áyàŋ nyaka be enkɛ me mbòŋ nepém étwó me chi ne newú. <sup>11</sup> Ebhé ene echi me anti éróbhe twó me chi ne newú. <sup>12</sup> Séghò ye be bebhé menkem bechi nyájá. Yɛntiki enyih ene ebhé érè̀m echi nyájá, échí chak, ne eri.

<sup>13</sup> Ke ebhé ené echi erítí enyih étwò nyaka me chi ne newú ke? Wáwák! Bebú ke béfuéré ndú erítí enyih eyɔ étwó me ne newú. Ndu echi nɔ, séghò ye kpoŋoroŋ be bebú chi enyih ene ébébhé échá. Béfuèt ndu erítí ebhé Mandem, bebú bétwò bho ne menyih ebhen bébébhé becha.



Nenu enen sɛnù nɛ bebú

<sup>14</sup> Sériŋi be ebhé chí enyiŋ ene éyíŋí befóŋó ebhese. Ke nchí chí nkwǎŋwaŋ ane achi ndũ kesemé bebú. <sup>15</sup> Mbíkí riŋi menyiŋ ebhen mɛkù. Mpú kɛ menyiŋ ebhen méyàŋ beku. Nchí kɛ chí nkúbhé menyiŋ ebhen mpábhé. <sup>16</sup> Těndu menyiŋ ebhen mɛkù chí ebhen mbíkí kɔŋ beku, eyɔ étòŋ be nká be ebhé chí erítí enyiŋ. <sup>17</sup> Sayri sayri, puyě chí me ke nchí kɛ ye bebéptí menyiŋ. Chi bebú ebhen bechi me anti. <sup>18</sup> Ndíŋí ye be yě erítí enyiŋ epu ndũ nepém ena mbɔ nkwǎŋwaŋ. Yě beri bepu fu me anti. Yěndu mbóŋó nti beku beri, mmuet apu me. <sup>19</sup> Mpú kɛ beri ebhen mbóŋó nti beku. Ke nchí kɛ bebéptí menyiŋ ebhen mpu yaŋ beku. <sup>20</sup> Ke mbák nchí kɛ chí bebéptí menyiŋ ebhen mpu yaŋ beku, eyɔ étòŋ be, sayri sayri, puyě chí me ke nchí kɛ bɔ, chí bebú ebhen bechi me anti. <sup>21</sup> Echi ye chí mbɔ ebhé ndũ nepém ena be mpok méyàŋ beku erítí enyiŋ, ebéptí enyiŋ ke nchí kɛ. <sup>22</sup> Nkɔŋ ebhé Mandem ne nti ena nenkem. <sup>23</sup> Ke ngɔ be ebhé echak échí ndũ amuet eya ené ényù ne nkaysi aya, énkɛ nɔkɔ be mbak ndũ kesemé bebú ebhen bebhuet ndũ nepém ena. <sup>24</sup> Eyá enyu ené éber echa! Chɔŋ agha ámfere me ndũ betañá nkaysi beku bebú ane átwò me ne newú? <sup>25</sup> Bakak ámbák ne Mandem mmu ákù nɔ befuet ndũ enyiŋ ene Yesu Kristo Acha ywese ákú.

Echi ye be ndũ nkaysi aya, nchí ndũ kesemé ebhé Mandem, ke ndũ nepém ena mbɔ nkwǎŋwaŋ, nchí ndũ kesem ebhé bebú.

## 8

*Enyũ bo bákway bebhak ndu bákoŋo Efóŋó Bedyere*

<sup>1</sup> Néne, yě mbi apu ane Mandem árem be bo abhen bábháré mmuet ne Yesu Kristo bákwen manyé. <sup>2</sup> Nti achi be, ebhé Efóŋó Mandem mmu áchye me nepém ndu ncheme mmuet ne Yesu Kristo, éfére me ndũ ebhé ené echye betañ beku bebú ebhen bétwɔ chí ne newú. <sup>3</sup> Bebhé ebhen Mandem áchyé ntá Moses bébhíkí kway nyaka bereme bhese ndũ bebú ne ntí be ndũ nepém enese mbɔ bakwǎŋwaŋ, sébhíkí bhɔŋ nyaka betañ bebhure bhɔ. Mandem ke ápémé bhese ndũ átó mbɔŋ Móywi, ne yí atwó fá amik ne nepémé nkwǎŋwaŋ mmu ákú bebú. Ne ndu atwó enyu yɔ, akɛ be bebú bekerere bhɔŋ betañ amfáŋ bhɔ. <sup>4</sup> Mandem ákú nɔ be bese bo sépú pere kɔ chí ndũ betañ ebhese babhɔŋ mbɔ enyũ bakwǎŋwaŋ bákù, ke sérɔbhe kɔ chí ndu betañ abhen Efóŋó Mandem, sémbóŋ mbi bebhak chak besí bhi mbɔ enyũ bebhé Moses béyaŋ sémbak.

<sup>5</sup> Bo abhen bákù chí bebéptí menyiŋ bekoŋo nepém bakwǎŋwaŋ, bábhàre nti chí ndũ bebéptí menyiŋ ebhen nepém bakwǎŋwaŋ néyàŋ. Ke bo abhen bákɛ chí berítí menyiŋ bekoŋo enyiŋ ene Efóŋó Bedyere árem, bábhàre nti chí ndũ menyiŋ ebhen Efóŋó Bedyere ákóŋó. <sup>6</sup> Mbák mmu abhúré nti ndũ menyiŋ ebhen bakwǎŋwaŋ báyaŋ, eyɔ étwò yi chí ne newú. Ke mbák mmu abhúré nti ndũ menyiŋ ebhen Efóŋó Bedyere áyaŋ, Mandem áchye yi nepém ne kpák. <sup>7</sup> Mmu ane akaysi chí menyiŋ ebhen bakwǎŋwaŋ báyaŋ beku achí mũmpap Mandem. Apú septimuet bekoŋo bebhé Mandem, ne apú kway beku nɔ wáwák. <sup>8</sup> Ne bo abhen bákòŋo chí nepém bakwǎŋwaŋ, bápú kway beku menyiŋ ebhen béchye Mandem maŋák.

<sup>9</sup> Ke be bǎpú koŋo nepém bakwǎŋwaŋ. Bákòŋo chí Efóŋó Mandem těndu yi achi ne bhe. Mmu ane Efóŋó Kristo apu ne yi apú mmu Kristo. <sup>10</sup> Ke těndu Kristo achi ne bhe, yě mmuet eyeka agúgú éti bebú, befóŋó ebheka bechi nepém, mbɔnyune Mandem ákú bǎchi chak besí bhi. <sup>11</sup> Těndu Efóŋó Mandem mmu ákú Yesu Kristo áfú ndũ newú achi ne bhe, chɔŋ Mandem ankɛ mmuet eyeka ene égù nkwo émpet émbak nepém ndũ betañ Efóŋó Bedyere mmu achi ne bhe.

<sup>12</sup> Bɔma, enyiŋ echi ene sébhóŋó beku, ke puyě be sebhɔŋ bekoŋo menyiŋ ebhen bakwǎŋwaŋ báyaŋ beku. <sup>13</sup> Mbák mmu yweka ánkóŋó menyiŋ ebhen bakwǎŋwaŋ báyaŋ beku, ágú. Ke mbák mǎnkoŋo menyiŋ ebhen Efóŋó áyaŋ mǎnkɛ chɔŋ mǎmbɔŋ nepém. <sup>14</sup> Yěntiki mmu ane ákòŋo Efóŋó Mandem achí mmó Mandem. <sup>15</sup> Efóŋó Mandem áchyé bhe apú kɛ mǎmbak basem be mǎmpet mǎmbɔŋ béchay. Efóŋó Mandem ákɛ mǎmbak bɔ

Mandem. Ne ndũ betan Efóhó yěntiki mmu yweka ábhíji yi be, “Eta, Etaya!” <sup>16</sup> Eyo étòh be mbòh Efóhó Mandem áchem ne bati yese ne ákũ sendíji be sechi bò Mandem. <sup>17</sup> Ne tëndu séchí bò Mandem, chòh sémbòh áfók ane yi ábhúré ntá bòbhi, ne menyíh ebhen Mandem ábhùre ntá Kristo. Mbák sénká béchem mmuet ne Kristo ndũ esòhòri eyi, chòh sénchem ne yi ndũ keném eki.

*Mandem ábhùre keném ntá yese*

<sup>18</sup> Beyíji besòhòri ebhen séghó néne, bépú yěnyíh ene mmu ákway beyenti ne keném eken Mandem ákũ chòh sémbòh. <sup>19</sup> Menyíh ebhen Mandem ághókó menkem ménòh ne beyá ekwak nywòp enen yi átòh kponòhòh bo abhen bachi bòbhi. <sup>20</sup> Echi nò mbònyune Mandem ákũ be menyíh ebhen yi aghoko mémbák chí ndéndem. Puyě bhò ke béyàn bebhak enyu yò. Mandem mmu ághókó bhò ke ákũ be émbák nò. Ke beri béchí ambi. <sup>21</sup> Ne échí be chòh Mandem amfere menyíh ebhen yi ághókó ndũ kesem anten menyíh ebhen békũ bò mémpóó be bò nkwo mémbòh mbi bebhòh keném mbò enyũ bò Mandem bábhòh keném. <sup>22</sup> Séríji be menyíh menkem ebhen Mandem ághókó bétòh mbò ngòré ane ághòk bebe mpok ánòhisi. <sup>23</sup> Ne puyě chi ndiere menyíh ebhen Mandem ághókó ke béghòk bebe, méntòh nòkò. Besé babhòh bo Mandem achyé Efóhó Bedyere mbò akap ane mbi ané átòh be chòh sémbòh keném eken kebhuét ambi, sétòh nkwo, senòh nòkò be Mandem ansòt bese amuet mbò bòbhi. Nò chi be anchye bhese mmuet nkò. <sup>24</sup> Mandem apémé bhese, mpok sébhàka nti ne yi. Mpok séghò menyíh ebhen sébhàka nti aré sépú pere ròh ambi bebhaka nti are. Agha ákway bebhaka nti ndu enyíh ene yi ánàh ábhòhó? <sup>25</sup> Ke mbák sébháká nti ndũ enyíh ene sebhikire ghó, séròh ambi menòh yò ne ekébhéntí.

<sup>26</sup> Echi enyumòt be ndu sébhíkí bhòh betan menikmuet mbò enyu sébhòhó beka, Efóhó Bedyere ákwak bhese. Yímbòh ànikmuet éti yese ansòk nòkò nsók enyu ene échá enyũ mmu ànikmuet ne eyòhònyu. <sup>27</sup> Ne Mandem mmu aríjé menyíh ebhen bechi bhese anti aríjé nkwo nkaysi Efóhó Bedyere, mbònyune Efóhó Bedyere ànikmuet éti bo Mandem ke àkòhò chi nkaysi Mandem.

<sup>28</sup> Séríji be yěntiki enyíh ene éfákári ne bhese, Mandem àsòt yò ankũ bé éntwó ne beri ntá bo abhen bákòh yi, bo abhen yi ábhíjé bekojò nkaysi yi. <sup>29</sup> Échí nò mbònyune Mandem anàh aríjé nyaka bòbhi ambi ambi. Ndu echi nò, áyap bó nkwo beka be mándòp chi mbò Mòywi. <sup>30</sup> Ne bo abhen yi áyábhé, abhíjé bhò nkwo. Ne akũ bo abhen yi ábhíjé mámbák chak besí bhi, ne bo abhen yi akũ mámbák chak, akũ mámbòh mbi bebhak ndũ nebhuét kenókó yi ne yi.

*Èkòh Mandem ne bo abhen bábháré mmuet ne Yesu Kristo*

<sup>31</sup> Chòh sémpet séndem ntiki enyíh echak? Mbák Mandem achi ne bhese, agha ákway menu ne bhese ansòt awónem? <sup>32</sup> Mandem abhíkí kem nyaka Mòywi be ake bhòh esòhòri. Arò yi be ankwak bhese mankem. Tëndu yi áchyé nyaka yi éti yese, sébhíkí ghò be chòh anchye bhese menyíh menkem ebhen Efóhó Bedyere áchye? <sup>33</sup> Agha akway berem be bo abhen Mandem ayabhe be mambak abhi bákwen manyé? Mandem ke ákũ bhò mámbák chak. <sup>34</sup> Agha ákway berem be mántémsí bhese? Chí Yesu Kristo mmu ágú nyaka ke Mandem akũ yi apetnsem ndũ nepém ne achi ebhé awónem eywi, ne sayri sayri, ànikmuet éti yese ke? <sup>35</sup> Agha ákway beferé bhese ndũ ekòh ene Kristo ábhòhó ne bhese? Chi nepém enen nétájá ke chi esòhòri? Chi nenyok enen báchyè bhese ke chi nsay? Chi nchébhé nden ke nepá ane bò bápà bhese ke chi newáy ane bo báyan beway bhese? <sup>36</sup> Échí mbò enyũ Èkátí Mandem érèm be,

“Éti ye,  
bo báyan beway bhese mpoknkem.  
Básòt bhese chi mbò ághòhómén  
ane báyà beròh beway.”

<sup>37</sup> Wáwák! Ndũ menyiy ebhen menkem ebhen béfakari ne bhese, Kristo mmu ákónjò bhese áchye bhese awónem tontó. <sup>38</sup> Ndíjì be yěnyiy épú kway beferè bhese ndũ ekòj eyi. Nèwú nepu kway beka nò. Séchí chi nepém, ne nepém népú kway beka nò. Bóàngel Mandem bápú kway beka nò. Menyiy ebhen bébhónjò betan amfay bépú kway beka nò. Menyiy ebhen bechi néne, ne ebhen bétwò ambi bépú kway beka nò. <sup>39</sup> Betantí menyiy bépú kway beka nò. Yě chí mfay, yě chí mmik ápú kway beka nò. Ne ndũ menyiy ebhen Mandem ághókó menkem ye émòt epu kway beferè bhese ndũ ekòj ené Mandem ábhónjò ne bhese éti enyiy ene Acha ywese Yesu Kristo ákú ndu bekwak bhese.

## 9

*Mandem* ayap nyaka bo Israel be mámbák bǒbhi

<sup>1</sup> Me mmũ Kristo nchí rem chi tetep, mpú sènsè. Ntĩ ena nkwo nérèm be nchí rem chi tetep, ne Éfónjò Bedyere árèm chi enyumòt. <sup>2</sup> Basémé aya me anti tontó ne nti nésòjori me amem mpoknkem éti bǒmaya, bo Israel, bo etòk eya. <sup>3</sup> Yě chí béká nèwú ka be ntems Mandem ambak ne me, ne be yi amfap me ne Kristo mbák eyò ékway bekwak bò mánókó Kristo. <sup>4</sup> Báchí bo Israel. Bó ke Mandem ásórè be mámbák bǒbhi. Ntá yap ké yi átónjò bediéré bhi. Anyũ nku chi ne bhò. Ntá yáp ké yi achye bebhé. Bò ké yi atòjò enyũ bo babhòjò bechye yi kenókó ne, ne bó ké yi afyé barièp. <sup>5</sup> Bó ke báchi bebhárébhò Ábraham ne Áisek ne Jekóp. Ne bábhé Mpeme Mandem afyé nyaka barièp be àtò chi etòk eyap. Bábhé yi chi ndũ nnerékere wu. Yí Kristo, achí Mandem ne abhòjò betan amfay menyiy menkem. Sémbítí yi mpoknkem. Amen. <sup>6</sup> Mpú rem be Mandem ànòk bebhure barièp amen yi afyé nyaka ne bo Israel. Puyě yěntiki mmu Israel ke achi mmũ Mandem. <sup>7</sup> Ne puyě bebhárébhò Ábraham mankem ke bachi bǒbhi tetep. Mandem arem nyaka be, “Befuèt ntá Áisek ké óbhòjò chòj bebhárébhò abhen mfyé barièp bechye wò.” <sup>8</sup> Ene étòj be puyě chi bò abhen bábhé mbò yěntiki mmó achak ke bachi bǒ Mandem. Chi bǒ abhen bábhé bekojò barièp ami ke Mandem ásórè be báchí bebhárébhò Ábraham tetep. <sup>9</sup> Barièp Mandem amo ntá Ábraham achí nyaka be, “Nkúbhé mpok ane mmíé mbure, chòj mpetnsem, ne Sará ambé mómbakanem.” <sup>10</sup> Mandem abhiki fye barièp chi ndiere ne Ábraham, ke ne Rebéka nkwo mpok yi achi nyaka ne meniè befak ebhen chi mbi ywese Áisek afyé, <sup>11</sup> yěndu bò bábhæt nyaka amem menie, kekũ yě bebú ne yě beri, ndu betòj be Mandem àyàp mmu chi bekojò nkaysi ane yi ábhónjò. Mandem apu yap mmu bekojò berítí menyiy ebhi. Àyap mmu chi bekojò nebhinj ane yí ábhíjì yi. <sup>12</sup> Mandem ághátí Rebéka be, “Chòj mǒmbi ántók ane mónkwen.” <sup>13</sup> Echi mbò enyũ Ekátí Mandem érèm be Mandem arem nyaka be, “Nkòj Jekóp, ke mpap Isau.”

<sup>14</sup> Ndu echi nò, chòj séndem be yi? Bé Mandem apu chak ndũ menyiy ebhen yi ákù ké? Wáwák! <sup>15</sup> Arem nyaka ntá Moses be, “Nchí ghò ntínso ne mmu ane méyàn beghò yi ntínso, ntòj berínti ntá ane méyàn betòj berínti.” <sup>16</sup> Échí ye be Mandem apu yap mmu chi bekojò nkaysi bakwàjwan, ne puyě chi bekojò betan ebhen mmu afyé beka betik. Àyap mmu chi ndu ághò yi ntínso. <sup>17</sup> Ekátí Mandem érèm be Mandem árem nyaka ntá Mfò Íjip be, “Nkũ wò ómbák Mfò be ntónjò betan ebha wò amuèt enyu ene mmik nkem ághok chòj éti ya.” <sup>18</sup> Eyò étòj ye be, Mandem ághò ntínso ne yě agha ane yi áyàn beghò yi ntínso, angwòt ntĩ ne mu ane yi áyàn begwòt nti eni.

*Mpokófu Mandem* àbenti ne mpokófu ághò ntínso

<sup>19</sup> Mmũ ákway ye bebhèp be, “Těndu Mandem áyap mbò enyũ nchí rem ne, ndaká yí yi ájì ye bhò? Nèyap ane yi áyàp bhò apu tòj be mmu ákù chi enyiy ene Mandem ásòt betan ebhi beka mmu ankũ?” <sup>20</sup> Ke wò nkwa, óchí agha bekem epúítí ne Mandem? Enyiy ene ngoko-bete ásórè ntòp aní ékway berem ntá ngoko betě ntòp be, “Ndaká yí óghókó me chi enyu ene ké?” <sup>21</sup> Ngoko betě ntòp ábhíkí bhòjò betan amfay ntòp ndu beka mbò enyũ yi akòjò ne ntòp ane yi aghoko? Apú kway menyòbheri ntòp ansòt mbòk aní ete

ené bábhùere nyájá ndũ bepa, ansot ntɔp ácháak ani ete ene bákũ menyij ne yɔ manywɔp ankem-ε? <sup>22</sup> Echi enyumɔt ne enyij ene Mandem ákú. Áyàñ nyaka be bo mándíjĩ be yi àbè nti mpok bo bákú bebú ne be ábhòñ betañ bétémsi bõ bebú. Ke abhɔñ beyã ekébhéntĩ ne bo abhen yi aghoko. <sup>23</sup> Mandem ákú nyaka nɔ betɔñ enyũ yi ábhóñó beyã keném ne enyũ áchye bhese mbɔk keném eki. Atójtĩ nyaka bhese ambi ambi be sémbóñ mbi bechwe ndũ nebhuet kenókó yi. <sup>24</sup> Ne séchĩ bo abhen Mandem ábhíjĩ. Abhíjĩ bho, puyě chi ndiere bo Israel ke abhen bápú bo Israel nkwo. <sup>25</sup> Echi mbɔ enyu ekáti ndemekerĩnti Hoseya érèm be Mandem arem nyaka be, “Bo abhen bapu nyaka ‘Bõbha’ chɔñ mbiñi bhɔ be bõbha. Ne abhen mbíkĩ kɔñ nyaka, chɔñ mbiñi bhɔ be ‘Abhen ekɔñ.’” <sup>26</sup> Ne nkúbhè nebhuet ane ngati nyaka bhɔ be, ‘Bè bápú bõbha’, aré chɔñ Me Mandem mmu nchĩ nepém ndem be, ‘Báchi bõbha.’” <sup>27</sup> Aisáya ndemekerĩnti Mandem arem nyaka eti bo Israel be, “Yëndu bo Israel baya mbɔ ésiép ene echi angɔkɔ manyu, Mandem àpeme chɔñ chi bǎru bhap. <sup>28</sup> Chɔñ Mandem antwó, antáj bo fá amik, yi ke chɔñti mpok, ndak amay.” <sup>29</sup> Ne mbɔ enyu Aisáya areme nyaka be chɔñ emfakari, “Mbɔ Mandem Acha betañ menkem abhíkĩ nanja rǔ nyaka mbɔk bho amem maneréket ayese mbɔ sémay mankem mbɔ bõ Sódóm ne abhen Gomóra.”

*Bo Israel bábhíkĩ noko nyaka Mbok Ndíndĩ*

<sup>30</sup> Chɔñ séndem be yi eti barak ane? Enyij ene sérèm chi be bo abhen bápú bo Israel, bábhíkĩ fye nyaka betañ ndu beyañ mbi bebhak chak besí Mandem. Yě nɔ, bábhak chak besí Mandem befuet ndũ neka enen bábhóñó ne Yesu. <sup>31</sup> Ke bo Israel, bo báfýé nyaka betañ ndu bebhure bebhé, be mámbák chak besí Mandem, bekũ nɔ eyɔ ébhak chi ndéndem. <sup>32</sup> Eyɔ ébhak chi ndéndem ndaká yí? Nti achi nyaka be bo bákũ nyaka berítĩ menyij ndu menu bebhak chak besí Mandem, ekũ bɔ kebhɔñ neka ne Mandem be yi ankũ bɔ mambak chak. Echi nyaka mbɔ be bo Israel báchíñtĩ nekwén ndũ ntay enen nekwáy bekũ mmu ankwen. <sup>33</sup> Echi mbɔ enyũ Ekáti Mandem érèm be Mandem arem nyaka be, “Ghó ká, nchĩ bhùere ntay etɔk Síon enen nékũ chɔñ bo máñchíñtĩ nekwén. Ntay enɔ chi setárébhè esen sékũ bo máñkwen eti yi. Ke mmu ane ánókó yi, apú bhɔñ chɔñ ntíánwɔp.”

## 10

<sup>1</sup> Bõma, enyij ene mǎyɔñ ne nti ena nenkem, nník nɔkɔ mmuet eti bo etɔk Israel chi be Mandem ampeme bhɔ. <sup>2</sup> Nchĩ kway bete bhɔ ntísie be bo báfýè betañ bekoño Mandem, ke bábhíkĩ riñi mbõñ mbi ane tetep. <sup>3</sup> Bábhíkĩ riñi enyu Mandem ákú bo mámbák chak besí bhi. Mánũ chi bekũ wap mbi ane bɔ babhak chak besí bhi. Ékũ bábhíkĩ ka mbi ane yi ákú bo mambak chak besí bhi. <sup>4</sup> Kristo ákũ be bebhé ebhen Mandem áchýé nyaka ntá Moses bekerere bhɔñ betañ, bé yěntiki mmu ane ánókó enyij ene Kristo akũ ntá yi ámbák chak besí Mandem.

*Mandem àpeme yěntiki mmu ane ánókó Yesu*

<sup>5</sup> Moses asij nyaka be mmu ane áyàñ bebhure bebhé Mandem be ambak chak abhɔñ bebhure bebhé menkem ke ambóñ nepém. <sup>6</sup> Ke enyij ene Ekáti Mandem érèm eti enyũ mmu ane ábhàk chak besí Mandem ndũ yi ásíkĩ nti ne Yesu chi be, “Ké bhép mmuet be, ‘Chɔñ agha ankó amfay?’” [Nɔ chi be mmu abhɔñ chɔñ beko amfay, ansot Kristo, ansep fá amik ne yi.] <sup>7</sup> Ké bhép ye mmuet be, “Chɔñ agha ansep amik ndũ etɔkó bawú?” [Nɔ chi be, “Mmu abhɔñ chɔñ besep andɔk amik ndũ etɔkó bawú bekũ Kristo ampetssem ndũ nepém.”] <sup>8</sup> Ekáti Mandem érèm chi be Eyɔñ Mandem chi enyij ene bákway berijĩ. Chi enyij ene mǎnáj bǎrémé ne echi amem bati yeka. Bákway menoko yɔ ndu yó echĩ amem manyu yeka ne chi nkúbhè Eyɔñ ére ke séghàti bho. <sup>9</sup> Mbɔnyune mbák mmu andem kponorɔñ be Yesu achi Acha, ne anoko amem nti eni be Mandem akũ nyaka yi áfú ndũ newú apetssem ndũ nepém, Mandem àpeme yi. <sup>10</sup> Echi nɔ mbɔnyune, mmu ane ánókó Yesu Kristo ne nti eni, Mandem ákú yi ámbák chak besí bhi. Ne mbák ándem kponorɔñ be

Yesu Kristo achi Acha, Mandem äpeme yi. <sup>11</sup> Echi mbò enyu Ekáti Mandem érèm be, “Apú rò yě mmu ane ánókó yi ambòḡ ntíánwóp.” <sup>12</sup> Yě mmu achi chi mmu Israel, ye apú mmu Israel, ewupsi épú aré. Nkúbhé Acha áre amòt ke achi Acha bõ mankem. Ne yi ächyè beyä áfók ntá yěntiki mmu ane änikmæet ntá yi. <sup>13</sup> Échí mbò enyũ Ekáti Mandem érèm be, “Yě agha ane änikmæet ntá Mandem Acha be ankwak yi, Mandem äpeme yi.”

<sup>14</sup> Ke ná bo bákway menikmæet ntá mmu ane bó bábhíki noko? Ne ná bákway menoko mmũ ane babhikire ghók èti yi? Ne ná bò bákway beghok èti mmu wu mbák yě mmu abhíki ghati bhò menyih èti yi? <sup>15</sup> Ne ná bo bákway beghati Mbok Ndíndí mbák bábhíki to bhò? Echi mbò enyũ Ekáti Mandem érèm be, “Maḡák äya èti bo abhen bekak ebhap bépòkò bò be mándak mángati bho Mbok Ndíndí!” <sup>16</sup> Ke puyě bõ mankem abhen bághókò Mbok Ndíndí ke báká yó. Échí mbò enyũ Aisáya areme be, “Acha, agha ánókó enyih ene séghátí bhò?” <sup>17</sup> Echi ye be mmu äghok ke anoko, ne mpok bághàti bho èti Kristo, bo bághòk Mbok Ndíndí.

<sup>18</sup> Ke mbòḡ enyih bebhep. Bo Israel, bábhíki re ghók Mbok Ndíndí èti Kristo ke? Bāghok. Echi mbò enyũ Ekáti Mandem érèm be, “Eyoḡ ene básóre béghátí bhò mbok, ékò eghaka yěntiki nebhæet fá amik, yě chí ndũ bebhak ebhen bésábhé nekò tontó.” <sup>19</sup> Ke nchí bhep be, bo Israel bábhíki jwi nyaka mmem ke? Bájwimem mbònyune Mandem árèm mbò enyũ Moses ásíḡi be, “Chòḡ nkũ mǎmbòḡ mpabhamík ne bo abhen bábhíki bhòḡ etòk. Chòḡ nkũ bati ámbè be amem èti bõ betòk bechak abhen bachi bechihṡi bhò.” <sup>20</sup> Ne Aisáya arem nyaka nkwo kebhòḡ becháy be, Mandem arem be, “Bo abhen bápú yaḡ nyaka me bághó me. Ntòḡ mmæet ntá bo abhen bápú bhep me.” <sup>21</sup> Ke èti bo Israel, Mandem arem be, “Nywòp nenkem, nsá amò, nník nòkò mmæet be mámpetnsem ntá ya, ke bò bátòḡ chi netañánti. Bõbhen bákũ chi eyap enyu.”

## 11

*Mandem äghò bo Israel ntínso*

<sup>1</sup> Nchí bhep ye be Mandem aguer bo Israel ebhi ke? Wáwák! Membòḡ nchí mmu Israel ne ebhárémò Ábraham ne mfũ ndũ nneréket amòt ane Benjamin achí chi-mbi. <sup>2</sup> Mandem abhíki guer bõbhi abhen yi áyábhé te ndũ nebhõnet ebhi. Bábhíki riḡi enyih ene Ekáti Mandem érèm èti ndemekepṡnti Eláija ndu yi ághàti nyaka Mandem menyih, anji nòkò bo Israel? Yi árèm nyaka be, <sup>3</sup> “Acha, bo abhen báyáy baremé kepṡnti bhe ne mámokoti bebhak ebhen séchyè wò akap. Me awánti ke ndóbhé ne báyàḡ beway me nkwo.” <sup>4</sup> Mandem akémé nyaka yi be yi? Akeme yi be, “Mbúré bo nka tándrámtò (7000) abhen bábhíki nikmæet ntá mandem nsé ane bábhihṡi be Bál.” <sup>5</sup> Echi enyumòt echòḡ. Bãru bo bachi ndũ nkwo bo Israel abhen Mandem áyábhé èti berṡndu ebhi. <sup>6</sup> Ne mbák ayap bhò chi èti berṡndu ebhi, nò chi be, abhíki yap bhò èti enyih ene bò bákú. Mbò ayap bhò chi èti enyih ene bákú, mbũ épú be äkũ bò beri ndéndem.

<sup>7</sup> Eyo éghàti bhese be yi? Chí bé bo Israel bábhíki ghò nyaka enyih ene bò báyàḡ. Bãru bhò abhen Mandem áyábhé ke bághó nyaka yo. Mbák chí báchák, bágwòt nyaka bati yap amem <sup>8</sup> mbò enyũ Ekáti Mandem érèm be, “Mandem ákũ bò báké riḡi enyih, áchyè bhò amík ane apú ghò mbaḡ, ne batú ane apu ghok mbaḡ, ne nò ke bò bachi kpatè echòḡ.” <sup>9</sup> Debhít nkwo árem nyaka be, “Menyihṡinyie bhap mémbak nta ene ékèmbò, mémbak enyih ene ékũ mándihṡi nekwén enen bákwéné, be Mandem ántémsí bhò. <sup>10</sup> Eri be amík ágiri bhò be báké ghò mbaḡ, ne bé esòḡori ényíré bhò amik mpoknkem.”

<sup>11</sup> Mpet nchí bhep ye be, mpok bo Israel báchihṡi nekwén, bákwén ndak amáy ke? Wáwák! Ke èti bebú bhap, bo abhen bápú bo Israel, bábhòḡ mbi ane Mandem ápeme bhò. Mandem akũ nò be bo Israel mámbòḡ mpabhamík ne bo abhen bápú bo Israel, bé Mandem ampeme bhò bo Israel nkwo. <sup>12</sup> Těndu bebú bo Israel békú Mandem áyééré bo

abhen bápú bo Israel, ne tǝndu bo Israel bákwené beku enyih ene Mandem áyàñ nyaka be mánku, eyo ékú Mandem ayet bo bachak tontó. Chəñ Mandem apú chye mbəñ beyä áfók ane áyá áchá ntá bo bachak mpok ane bo Israel mankem bápətnsem ntá yi ke?

*Enyu Mandem ápémé bo abhen bápú bo Israel*

<sup>13</sup> Néne, nchí rem ntá yeke bo bápú bo Israel, tǝndu nchí munto ntá yeke, bé mpú sət betik ebha mbə ndaká ntok, <sup>14</sup> ndu nchí yan be bö etək eya mámbóñ mpabhamík, mánjan bebhak mbə bhe. Eyo ékwáy beku be mbək eyap mántíknssem ndü bebú bhap be Mandem ámpémé bhó. <sup>15</sup> Tǝndu negúép ane Mandem ágúebhé bo Israel ebhi ákú be bo abhen bápú bo Israel mámbóñ mbi bebhak ndü kemure ne Mandem, mpok Mandem apet asəre bo Israel amuet, chəñ eyo énkwak ná? Chəñ énkú be bawú mámpətnsem ndü nepém ke? <sup>16</sup> Mbák mǎnkú bret, mǎnchyé ane bǎyámbi bǎkú ntá Mandem, nə bret achak nkem achi bret Mandem nkwo. Ne mbák bakanjánək achi ntá Mandem, nə batábhénək eyo nkwo achi chi ayi.

<sup>17</sup> Mbák mámkpót mbək batap enək ólif mámfere ndü enək ene bápí, mánsət ye batap enək ólif ene bábhíkí pi mambat ambi-enək ene bápí, nə nenyíe batap ane bábharé néfù chi ndü enək ene bápí. Bo Israel abhen bápú bo Israel báchí mbə batap enək ene bábhíkí pi. <sup>18</sup> Bǎké yon ye mmuet ne bo abhen bachi mbə batábhénək ane bákpót bágúebhé ebhi. Mbák bǎyòñ mmuet, bǎké ghəkəntik be puyě be ke bǎkémé bakan enək. Bakan énök ke ákémé bhe tǝndu bǎchi chi batábhé enək. <sup>19</sup> Bǎkway berem be, “Mandem aféré nyaka mbək batábhénək be ambat bhese ndu enək.” <sup>20</sup> Échí tetep. Mandem aféré nyaka batap enək mbənyune bábhíkí noko Mbok Ndíndí ěti Yesu Kristo. Mbák chí be bho bǎpu bo Israel, bǎchi batábhénək chi ěti bǎbhónó neka ne Yesu Kristo. Bǎké yon ye mmuet. Cháy ká Mandem. <sup>21</sup> Bák ká nə mbənyune tǝndu Mandem aféré nyaka mbəñ batábhénək ene bapi, chəñ amfere be bho bábharébbhat nkwo mbák bábhíkí noko.

<sup>22</sup> Ghə yeke ndü Mandem are bhəñ berinti ne ndü yi achi kíkírík nkwo ne bo. Achi kíkírík ne bo abhen bákwené ndü bebú. Ke ntá yeke, átəñ berinti mbák mǎndək ambi beku mbə enyü yi áyàñ. Mbák épú nə, ákpət be nkwo amfere ndü enək. <sup>23</sup> Ne mbák bo Israel mángúpsí bati yap mánoko Mbok Ndíndí ěti Yesu, Mandem əsət bhə anku be mámpet mambak batábhénək ene bapi. Yi abhəñ betəñ beku nə. <sup>24</sup> Mbák Mandem aféré be bo abhen bápú bo Israel ndü enək ólif ene bábhíkí pi abhat ndü ene bápí, mbák yi ákway beku enyih mbə eyo, nə echi mandú enyih ntá yi beke me bo Israel ndü nebhuət ane achi nyaka awap, tǝndu bə ke bachi mbəñ batap enək ólif ene bapi.

*Mandem əghə bö mankem ntínso*

<sup>25</sup> Bǎma, mǎyan mǎndiñ enyih ene echi bhésé bhésé keka mǎnkaysi be bǎbhəñ beyä kebon. Echi be bo Israel abhen bágwóré nyaka bati yap bápú gwət chəñ yə mpoknkem. Ébhak chəñ chi kpatə beghaka mpok ane mpǎy bo abhen bápú bo Israel, abhen Mandem áyábhé, mánoko. <sup>26</sup> Énáj émfákárí enyu eyo, Mandem əpeme bo Israel mankem. Echi mbə enyü Ekáti Mandem érəm be,

“Chəñ mmu amfú etək Síon ane  
əfere bo Mandem ndü esəñəri.

Chəñ yi amfere epih bébyak Mandem  
amuet bebhárébbhə Jekóp.”

<sup>27</sup> “Mpok mféré bebú bhap,

chəñ ene embak

mbə enyü nyú nyaka nku ne bhə.”

<sup>28</sup> Bo Israel bachi bömpap Mandem mbənyune bábhíkí noko Mbok Ndíndí ěti Yesu Kristo. Éfakari nə ěti yeke bo bápú bo Israel be mbi ámbák Mandem ámpémé bhe. Ke bo Israel báchí mamure Mandem mbənyune yi anáj ayap nyaka bhə ěti bachimbi bhap.

<sup>29</sup> Échí nə mbənyune mbák Mandem ayap mmu ne ayet yi, apú pəre wupsi nti eni ne mmu

wu. <sup>30</sup> Ndũ mpok ane áfuéré ansem, be bho bãpú bo Israel bãtàn nyaka ntí ne Mandem, ke néne, Mandem ághò bhe ntínso ěti netanjánti bo Israel. <sup>31</sup> Enyumot ke echi be néne, bo Israel bãtàn ntí ne Mandem be nkúbhé mbò enyũ yi ághò bhe ntínso, ángó bó nkwo ntínso. <sup>32</sup> Mandem aró bo mankem mǎnchwe ndũ kenon ěti netanjánti enap be yi angò bho mankem ntínso.

*Sémbítí Mandem*

<sup>33</sup> Ghó ká, Mandem achik achá! Nerinjíndak eni neyǎ néchá, ne arínjí yěntiki enyij. Yě mmu apu kway berinj enyũ nkaysi ayi áchí Yě mmu apu rinj enyũ yi ákù menyij.

<sup>34</sup> “Agha arínjí enyij ene Acha ákàysi? Agha ánánj áchí nchye maníé ntá yi?” \*

<sup>35</sup> “Agha ánánj áchyé Mandem enyij ené yi áyàn Mandem ankeme yi yò?”

<sup>36</sup> Yi ke aghoko menyij menkem ne menyij menkem bechi chi ndũ betan ebhi, ne menyij menkem bechi chi ndũ bechye yi kenókó. Sénchíe yi kenókó mpoknkem. Amen.

## 12

*Mũnkwo abhōn bechye mmuet ntá Mandem*

<sup>1</sup> Bǎma, ndu echí mbò enyũ nchí rem nàkò, ne ěti ntínso Mandem ne bhese, nchí kwen be becak berem be mǎnchye mmuet eyeka enkem ntá yi mbò akap ane achi nepém, ne nyánjá, ne ane yi akonj. Eyò ke echi esayri mbi bechye Mandem kenókó. <sup>2</sup> Bǎké konj ekakáneko ené bǎ mmik. Dó ká Mandem ángúpsí nepém eneka. Ákù nò ndu áchyé bhe nkaysi nkò. Eyò ékù mǎndinj enyij ene Mandem áyàn. Yó éri, yó ke échye yi manják, ne yó ke érí échá ndũ yěntiki mbi.

<sup>3</sup> ěti berĩndu ebhen Mandem átónj me, nchí rem ntá yeka mankem be yě mmu ake sot mmuet yi mbò be achá enyũ mmu yi achi. Ke ámbónj chi nkaysi ane achi chak ěti enyu ene yi achi, békónj ení neka enen Mandem áchye yi. <sup>4</sup> Echi nkúbhé mbò mmuet nkwa ane achi amot, yě nò, abhónj beyǎ bepókómuet ne yěntiki epókómuet ebhōn ebhi betik. <sup>5</sup> Enyu eyò ke echi ne bhese. Yěndu séyá, séchí mbò mmuet amot mbonyune séchem mmuet ne Kristo. Yěntiki mmu achi ne bati nkúbhé mbò enyũ yěntiki epókómuet echi ne bechak. <sup>6</sup> Mandem achyé yěntiki mmu yese ayi akap bekonj berĩndu ebhi ne bhese. Yěntiki mmu ánkù ye ebhi betik ne aywi akap. Mbák Mandem achyé mmu akap berem kepĩnti mmu wu abhōn beku nò bekonj enyu ene yi anoko Mandem. <sup>7</sup> Mbák Mandem achyé mmu akap bekwak bho, ánkwa bho. Mbák chí akap betonj bho, ántónj bho. <sup>8</sup> Mbák mmu abhōn chi akap befye bo nti, eri yi ankù nò. Mbák mmu ábhónj akap bechye bo menyij, ánkù nò ne awó fúú. Ne mmũ ane ábhónj akap bebhak mũnti, ánkém bo abhen bachi anten yi sayri. Ne mmũ ane ábhónj akap betonj bo berĩnti, ánkù nò ne manják.

<sup>9</sup> Kónj ka bati ne ekonj ené tetep. Pap ka barak abúabu. Kém ká sayri yěntiki erítí enyij. <sup>10</sup> Konj ka bati mbò bǎ nnereket Mandem. Bónj ká beyǎ ekwak ndu bechye bati kenókó. <sup>11</sup> Fíé ká betan ndu beku betik, bǎké bhak babhot. Ku ka betik Yesu Acha ne bati ayeka ankem. <sup>12</sup> Bónj ká manják ndũ menyij ebhen bãbháká nti aré be Mandem ankù ntá yeka. Bónj ká ekébhénti ndũ mpok esonjori. Ník nókó ká mmuet mpoknkem. <sup>13</sup> Kwak nókó ká bo Mandem abhen eyap épú, mǎnsyepti nàkò mankò amem beket ebheka sayri.

<sup>14</sup> Mbák bo báchyé wò esonjori ěti onchí nkonj Yesu, níkmuet be Mandem anjet bhò. Ké rem be eyak embak ne bhò. Ník chí mmuet be Mandem anjet bhò. <sup>15</sup> Nják ka ne bo abhen bábhónj manják. Dí ká ne abhén bachi ndũ nedí kebho. <sup>16</sup> Bák ká eyonj émot ne bati. Bǎké yonj mmuet, fyé ka mmuet ne yě chí bo abhen bápú yěnyij. Bǎké kaysi be bǎrinj yěntiki enyij.

<sup>17</sup> Bǎké keme bebú amfay bebú. Káysí nókó ká beku chi menyij ebhen beri besí bo mankem. <sup>18</sup> Yěntiki mmu yweka abhōn beku yěntiki enyij ene yi ákway beku be ambak kpák ne bo mankem mpoknkem. <sup>19</sup> Abhen ekonj, yě mmu yweka áké keme kémbé. Dǎ ká Mandem antemsi mmu ane ákú nti bebú mbonyune Ekáti Mandem érèm be Mandem

\* 11:34 Echi mbò enyu básinj amem ekáti Aisáya 40.13 ne amem Job 41.3.

arem be, “Me ke mbóhó békéme kémbé. Me ke nchí kap mmu ndü enyiy ene yi ákú.”<sup>20</sup> Enyiy ene bábhóhó beku chi bekorjo enyiy ene Ekáti Mandem érém be, “Mbák nsay ánu mumpap aywe, chye yi nenyié. Mbák manyier ákwak yi, chye yi manyier ányú. Mbák bákú nò, ébhak mbò be bätò kefikisí ngó anti mumpap aywe, ne eyò ékú mumpap ámbóhó ntíanwóp.”<sup>21</sup> Báké rò barak abúabú ambóhó betan amfáy yeka. Ku nókó ká chi beri be, mámbóhó betan amfáy barak abúabú.

## 13

*Yëntiki münkwo abhóhó beghok böbati bhi*

<sup>1</sup> Yëntiki mmu yeka abhóhó beghok böbati mbonyune Mandem ke áyàp mmu ane ákém etok ne yi ke afyé abhen bachi néne. <sup>2</sup> Ndü échí nò, mmü ane átànti ne böbati átànti ne bo abhen Mandem afyé be mankem etok. Bo abhen bákú nò bábhíhí chi ntemsi amuet. <sup>3</sup> Mmu ane ákú beri ábhíkí bhóhó becháy böbati. Bo abhen bákú bebéptí menyiy bábhóhó becháy. Mbák ðyàn be áké bhóhó becháy ne böbati, bák mmü ane ákú menyiy ebhen bechi chak. Mbák ðkú nò, böbati bábhóhó manjáak ne wò. <sup>4</sup> Münti etok ákú chi betik Mandem ndu bekwak bhe. Ke mbák ðkú bebéptí menyiy, óbhóhó becháy yi mbonyune betan ebhen yi ábhóhó bérú ndéndem. Mandem achyé yi betan chi be antemsi nókò bo abhen bákú bebéptí menyiy. <sup>5</sup> Mmu abhóhó ye besépti mmuet ntá böbati. Ne mmu áké ku nò chi ndu ácháy be Mandem ake ku bo mántemsi yi. Ntí achak achi be ntí mmu néghàti yi be eri beku nò.

<sup>6</sup> Chi éti yo ke bächyè nkwo nkábhénti. Böbati bákú chi betik Mandem ndü yëntiki enyiy ene bò bábhóhó beku. <sup>7</sup> Chié yé ka yëntiki münti enyiy ene bábhóhó bechye yi. Mbák chi nkábhénti ke mmu ábhóhó bechye, áchyé. Mbák chí nkáp ane mmu ábhóhó bechye ndü menyiy ebhen yi ábhóhó, ánkú nò. Mbák mmu abhóhó besépti mmuet ntá achak, ánsépti mmuet ntá yi. Ne mbák mmu abhóhó bechye kenókó ntá achak, áchyé yi kenókó.

*Bönkwò bákóhó bati*

<sup>8</sup> Báké kem mmu barem ke kwò. Barém amen bábhóhó beróhó ambi bekem bo chi amen bekóhó bò. Mmu ane ákóhó bo ábhúre bebhé Mandem menkem. <sup>9</sup> Bebhé Mandem bérém be, “Óké kwen berwóp” ne, “Óké way mmu” ne, “Óké ghep aghép” ne, “Óké fye amík ndü enyiyí mmu achak.” Ebhé émòt épókó ebhen menkem ne bechak nkwo. Ne ebhé eyò érém be, “Kóhó nti nkwa mbò mmuet eye.” <sup>10</sup> Mmü ane ákóhó bo apú ku bhò bebú. Enyu eyò ke echi be bekóhó bo chi bebhúere bebhé menkem.

<sup>11</sup> Ndu beróhó ambi, bárihí mpok ane sechi aré néne. Mpok méhóhó ndü kenó akway mbonyune mpok ane Mandem ánaña bepeme bhese achí kekwoót néne achá mpok ane sébho nyaka menoko Yesu Kristo. <sup>12</sup> Beti ménañ bífuet, ne nywóp nebho beyi. Séndó ye menyiy ebhen bo bákú amem ejuri, sénsòt menyiyí nenu ebhen sébhóhó menu ne bhò ne nywóp ámfay mbò bo abhen mánañ báfú ndü ejuri. <sup>13</sup> Sémbóhó erítí ekakáneko mbò bo abhen bákò ne nywóp ámfay. Séké chwe ndü bepá ebhen bo mányù mmém mánkwen, ne mámbò barak épúsí. Ne séké fye mmuet ndü baraká kebhúre ne barak épusi achak. Séké chwe ndü bétánjá, ne mpabhamík. <sup>14</sup> Ke dǎ ká Yesu Kristo Acha ámbóhó betan ndü nepém eneka enyu ené bo báyiñi bhe mándiñi enyu mmu yi achi mbonyu bayiñi mmu mándiñi nden ane yi afyé amuet. Ne báké chye mbi ntá bepá menyiy ebhen nepém nkwañwan néñwàka be bo mánkú.

## 14

*Bönkwò báké byak ne báké ji bati*

<sup>1</sup> Sot ka bönkwò abhen bábhíkíre sene ndü baraká Mandem amuet. Ke báké kém epúttí ne bhò éti ayap nkaysi. <sup>2</sup> Sénsòt ndaká nenyie menyie. Mmü amòt ákway menoko be yëntiki enyiy éri menyie. Achák ane ábhíkí sene ndü baraká Mandem andem be yí ányie chi nenyié enen bákwanjá. <sup>3</sup> Mmu ane ányie yëntiki enyiy áké byak ane apu



nyie mbək menyij. Ne mmũ ane apu nyie mbək menyij áké ji ane ányie yěntiki enyij mbənyune Mandem aka yi. <sup>4</sup> Ɔchí agha beji mmǒbetok mũchak? Mmu ane akway berem be mmǒbetok akə sayri, ne yě chi ebúbə, chí chi-betik aywi. Mmǒ betok apú kwen mbənyune Acha abhǒj betaj bekə yi ánté sené.

<sup>5</sup> Mbək bo básòt mbək manywəp be acha achak. Bachak básòt manywəp ankem be achi enyumót. Eri mbǒj mmu angə be enyij ene yi ákàysi amem nti eni echi chak. <sup>6</sup> Bo abhen básòt mbək manywəp be acha achak bákə nə chi bechye Acha kenókó. Mmũ ane ányie yěntiki enyij ákə nə chi bechye Acha kenókó, těndu áchyè Mandem bakak ke anyie yə. Ne mmu ane apu nyie yěntiki enyij ákə nə chi ndu áyàj bechye Acha kenókó nkwo ne áchyè bakak ntá Mandem. <sup>7</sup> Yě mmu apú nepém be achi ndũ mmuet yi. Ne yě mmu apú gu be achi ndũ mmuet yi. <sup>8</sup> Mbák séchí nepém, chi be sénchíe Mandem kenókó. Ne mbák ségù, ségù chi be sénchíe Mandem kenókó. Ndũ echi nə, ye séchí chí nepém, ye ségù gu, séchí chí awə Mandem. <sup>9</sup> Ɔtiyo ké Kristo ágú, ápétnsem ndũ nepém be ambak Acha ntá bo abhen báchí nepém ne abhen bágú. <sup>10</sup> Ndu echi nə, ndaká yí ǒjì nti mũnkwo Ɔti menyij ebhen yi ákə? Yě chí wə nkwo, ndaká yí ǒbyàk nti mũnkwo ndũ yi ábhíkí ka bekə yěntiki enyij ene ǒkə? Chəj bese mankem sénte ndũ manyé besí Mandem. <sup>11</sup> Ɔchí mbə enyú Ɔkátí Mandem érəm be, “Acha árem be, ‘Nkúbhé mbə enyu echi tətəp be nchí nepém, enyu eyə ke echi tətəp be yěntiki mmu abhəj betəp mánén besí bha. Ne yěntiki mmu abhəj berem ne nnyu ywi be, Me Nchí Mandem.’”

<sup>12</sup> Echi ye be yěntiki mmu abhəj bete besí Mandem andem yěntiki enyij ene yi ákə.

*Mũnkwo* ake kə nti ankwen ndũ bebú

<sup>13</sup> Séké pəre ji ye batí bǒnkwo, ke enyij ene eri chi be bəke kə yěnyij ene ekway bekə nti mũnkwo ankwen ndũ bebú. <sup>14</sup> Ndũ bǎchémmé mmuet ne Yesu Acha, membəj ndíjǐ sayri be yě nenyíe népú enen nepu pépép besí Mandem. Ke mbák mmu ánkáysi be mbək nenyíe nepu pépép, nə népú bhak pépép ntá yi. <sup>15</sup> Mbák enyú enyij ene wə ǒnyie échyè nti mũnkwo esəjəri, nə ǒpú pəre kə menyij ne ekəj. Ɔké rə enyú nenyíe enen ǒnyie néntwó ne ménémé ntá nti mũnkwo mbənyune Kristo agu nyaka Ɔti yi nkwo. <sup>16</sup> Ɔké rə be enyij ene ǒkáysi be eri éndǒp chi enyij ene bo básòt berem ebúbə Ɔti ye. <sup>17</sup> Nném enyij ntá bo abhen Mandem achi Mfə wap puyě chi nenyíe menyie ne mmem menyú. Nném enyij chi bebhak chak besí Mandem, ne bebhak kpák ne bati, ne bebhəj maɲák amen Ɔfóǵó Bedyere áchyè. <sup>18</sup> Mbák mmu ákə betíkí Kristo enyú eyə, Mandem ábhəj maɲák ne yi, ne bo bárəm be yi ákə sayri. <sup>19</sup> Ɔri ye be sémfyé betaj ndu bekə menyij ebhen békə sémbák kpák ne bati, ne be sémfyé betaj bekə menyij ebhen békwək batí bǒnkwo mango ndu neka enen bǎbhǒj nə Mandem. <sup>20</sup> Ɔké chəjti betik Mandem Ɔti nenyíe. Yěntiki nenyíe chi enyij ene bo bákway menyie. Ke epu chak mbák ǒnyie menyij ebhen békə bati bǒnkwo mǎnkwen ndũ bebú. <sup>21</sup> Ɔchí chak be ǒké nyie nnya, ne be ǒndó menyú mmém, ne be ǒndə bekə yěntiki enyú enyij ene ekway bekə nti mũnkwo ánkwen ndũ bebú. <sup>22</sup> Enyij ene ǒkáysi Ɔti barak ane, dǒ yə énjíjǐ chí wə ne Mandem. Ɔri echa ntá mmu ane áríjǐ be enyij ene yi ákə echi chak, ne nti eni nepu səjəri yi amem Ɔti enyij eyə. <sup>23</sup> Mbák mmu ámàkati nenyíe enen yi áyàj menyie, yě nə, andək ambi anyíe nó, nə abhǒj bekwéné besí Mandem ne nti be ányie nenyíe enen yi ábhíkí noko be echi chak be yi ányíe. Mbák mmu ákə enyij ene yi anoko be epu chak, nə ákə bebú.

## 15

*Bǒnkwo* mánkə menyij ebhen bedi sayri nta bǒ bachak

<sup>1</sup> Bese bho séséné ndũ neka enese, sébhəj bekwək nəkə bo abhen bǎbhíkíre sene ndũ neka enap ne Mandem. Séké kə nəkə chi ndiere menyij ebhen béchyé mmuet eyese

manjak. <sup>2</sup> Yěntiki mmũ ywese abhəŋ bekũ enyiŋ ene ékũ bõnkwo mámbõŋ manjak ndũ bekwak bhə be mángó ndũ neka enen bábhəŋə ne Mandem. <sup>3</sup> Kristo abhíkí kũ nyaka chi menyiŋ ebhen béchye yímbəŋ manjak. Ke éfákari ne yi mbə enyũ Ekáti Mandem éřem be, “Nsək ene bo abhen básə̀kəti nyaka wə ékwen me amuet.” <sup>4</sup> Yěntiki enyiŋ ene echi amem Ekáti Mandem básiy yə chí ndũ betəŋ bese menyiŋ ěti Mandem be sémbəŋ ekébhéntí ne be mémfyé \* bhese nti. Eyo enkũ ye sémbaka nti be chəŋ bariep Mandem amfú tetep. <sup>5</sup> Měnikmuet be Mandem mmu áchyè ekébhéntí ne afyé bho nti, ánkwák be mǎmbak eyəŋ émot ne bati bekoŋo eriŋ ené Yesu Kristo áró, <sup>6</sup> bé bē mankem mǎnchyé nókó kenókó ne eyəŋ émot ntá Mandem mmu áchí chi Yesu Kristo Acha ywese.

*Mbok Ndíndí* achi ntá bõ mankem

<sup>7</sup> Sət nókó yé ka yěntiki nti mũnkwo nkúbhé mbə enyũ Kristo ásóré bhe. Eyo ékũ bo mǎnchyé Mandem kenókó. <sup>8</sup> Nchí ghati bhe be Kristo ákú nyaka mmuet eyi mübetok ntá bo Israel ndu betəŋ bhə be Mandem ábhure bariep ami amen yi afyé nyaka ne bachĩmbi bhap. <sup>9</sup> Akũ mmuet yi mməbetok be bo abhen bápú bo Israel mǎnchyé nəkə Mandem kenókó mbənyune yi ághó bhə ntĩnso. Echi mbə enyu Ekáti Mandem éřem be, “Ndu échí nə, chəŋ ndem ye

néntí bo abhen bápú bo Israel be, wə əchí Mandem.

Chəŋ nkway nəkə bakwáy ndu bébíti wə.”

<sup>10</sup> Ekáti Mandem epet éřem ndũ nebhuet achak be,

“Bě bho bápú bo Israel, ģák ka ne bo Mandem”,

<sup>11</sup> ne ndũ nebhuet achak amem Ekáti Mandem yó épét éřem be,

“Bě mankem abhén bápú bo Israel, bítí

nókó ka Acha.

Bo mankem, bítí nókó ká yi.”

<sup>12</sup> Ne Ekáti Mandem epet éřem be ndemekepĩnti Aisáya arem nyaka be,

“Chəŋ ebhárémə Jése antwó.

Ātwò bebhak Mfə ntá bo abhen bápú bo Israel,

ne chəŋ mámbaka nti be yi ampeme bhə.”

<sup>13</sup> Měnikmuet be Mandem mmu ákũ be bo mámbáká nti ndũ menyiŋ ebhen yi afyé bariep bechye bhese, ánkú be bati yeka ánjwí ne manjak ne kpák ndũ mǎnókó yi. Enyu eyə, bǎkway berəŋ ambi bebhaka nti ne yi ndũ betəŋ Efóŋó Bedyere tontó tonto.

*Pəl* arem ěti betik ebhi

<sup>14</sup> Bõma, mēmbõŋ ndĩŋí be beri ebhen bǎkũ beyă ne be bǎriŋi menyiŋ ěti Mandem sayri enyu ené bǎkway betəŋ bati bõnkwo. <sup>15</sup> Ke, amem ekáti ene, nsĩŋ ntá yeka nkebhəŋ becháy ěti mbək menyiŋ mbənyune nchí yaŋ bétik be bhə. Nsĩŋ enyu eyə ěti beyă berĩndu Mandem ntá ya. <sup>16</sup> Akũ mēmbák mmũ betok Yesu Kristo ntá bo abhen bápú bo Israel mbə nchiakap ane áfú ntá Mandem. Nchí ghati bhə Mbok Ndíndí ěti Mandem bé mánókó yi, ne be mámbák mbə akap ane yi áká bésət ne ané Efóŋó Bedyere ábhúré nyáŋá ntá yi. <sup>17</sup> Ndu echi nə, ne ndũ mbát mmuet ne Yesu Kristo nchí kwáy bedep awó anti ěti betik ebhen měkũ ntá Mandem. <sup>18</sup> Ndiere ěti enyiŋ ene Kristo áfuéré ntá ya ákú ke nchí rem ndũ beyă menu ntá bo abhen bápú bo Israel be mángúpsí beriy ebhap, mankũ nəkə mbə enyũ Mandem áyàŋ. <sup>19</sup> Akũ nə ndu áchyé me betəŋ betəŋ beriy ebhen bétəŋ betəŋ Mandem ne ndu bekũ menyiŋí maknkay ndũ betəŋ Efóŋó Bedyere be nnáŋ nnáŋá beghati bho Mbok Ndíndí ěti Kristo, bebhə Yerúsalem kpáte Ilirikəm. <sup>20</sup> Enyiŋ échí ene nnáŋ nchí yaŋ nəkə bekũ, ne enyiŋ eyə chi beghati bo Mbok Ndíndí ěti Kristo mbǎŋ enkem ené bo bábhíkire ghok yə. Ke mbíkí yaŋ bekũ betik ndũ nebhúéréket enen mmu achak. <sup>21</sup> Échí ye mbə enyu Ekáti Mandem éřem be,

\* 15:4 15:3, ghə Ekáti Bakway 69.9.

“Chəŋ bo abhen bábhíkíre ghati bho  
 ěti yi mángo yi,  
 ne chəŋ bo abhen bábhíkíre ghok  
 ěti yi, mánjwimem.”

Pŏl áti berəŋ Rom

<sup>22</sup> Beyă ndəŋ ené nti bétwə beghə bhe mbíkí kway bekə nə. <sup>23</sup> Ke néne, ené nnán nnánjá betik ndü mban ene enkem, mbəŋ nti beghə bhe mbə enyü nnán nchí yáj bekə ndü beyă mamié ane áfuéré ansem. <sup>24</sup> Néne, mbákánti be chəŋ ídək Spen. Mpok nchí rəŋ chəŋ mbəŋ maŋák beghat be mbak ne bhe ndu mómbirí mpok ke ndək nəkə ambí. Ne mpok berə be akway nəkə, nkaysi be chəŋ mǎnkwak me ne enyíŋ ndü nekə ena. <sup>25</sup> Ke nchí rəŋ kpík Yerúsalem be nchyé nekəp enén batí bönkwo bátó ntá bo Mandem abhen bachi are. <sup>26</sup> Bönkwo abhen atú Masidónia ne abhen atú Akáiya bábhəŋ maŋák bechye mbək nkáp awap ntá bachébhébo ndü nkwo bo Mandem abhen Yerúsalem. <sup>27</sup> Bó babhəŋ ke bágħó be eri bekə nə, ne sayri sayri, bábhəŋ bekə nə tēndu echi be, ěti bo Israel bo báchí bo Mandem ke bö abhen bápú bo Israel bágħókó Mbok Ndíndí ěti Yesu. Ne báchí nkwo bo Mandem néne, ne Mandem äyēt bhə ne beyă menyíŋ. Bábhəŋ ye bekwak bo Israel abhen bachi bachébhébo ne mbək menyíŋ ebhen bə bábhəŋ. <sup>28</sup> Nnán ngáká ye aré nchyé bhə yěntiki enyíŋ ene bəto ntá yap, chəŋ ndək Spen. Ke chəŋ njambi ntee awu ngə bhe. <sup>29</sup> Ne ndíŋí bé mpok ntwó awu, chəŋ Kristo anjet bhese tontó. <sup>30</sup> Bǒma, ěti séchi bo Yesu Kristo Acha ne ndü Efóŋó Bedyere ákú sénkəŋ bati, nchí ník be mmuet be mǎnu menikmuet ntá Mandem ěti ya ne nti nenkem mbə enyü membəŋ nchí kə. <sup>31</sup> Ník ka mmuet be Mandem ankə bö Judeya abhen bábhíkí noko yi báké kə me yěnyíŋ ebúbə. Ník ka mmuet be bö Mandem abhen Yerúsalem mánsót nekəp enén mérəŋ ntá yap ne nə ne maŋák. <sup>32</sup> Eyo ékú be me nkway bétwə beghə bhe ne maŋák mbák Mandem aká, ne bé nkway bebhəŋ neywēmuet nenti eneka. <sup>33</sup> Mandem mmu áchyè bhə kpák ambak ne bhe mankem. Amen.

## 16

Pŏl àtò bakak ntá bönto abhen etək Rom

<sup>1</sup> Nchí yaŋ mǎndíŋí mómayese Foibe mmu ákú betik ntá Nkwə Kristo ane etək Kenkryea. <sup>2</sup> Anán ántwó awu, syeptí ká yi mbə enyü bö Mandem bábhəŋó besyepiti nti mǎnkwo, ne mǎnkwak bechye yi yěntiki enyíŋ ene échébhé yi. Yímbəŋ anán akwak beyă bhə, ne yě chi membəŋ nkwo.

<sup>3</sup> Kaká ká Príska ne nném ayi Akwíla. Bákú nyaka betik Yesu Kristo ne me. <sup>4</sup> Báchí bo abhen bákway nyaka beka yě chí newú ndu bepeme me nké gu. Puyě chi ndiere me ke nchí kaka bhə. Bakwó bhə abhen bapu bo Israel bákaka bhə nkwo. <sup>5</sup> Kaká ká bönkwo abhen bácheme nəkə eket eyap, ne mǎnkaka muerəkəŋ awa Epainétos. Yí achi nyaka mmü mbi bebhak nkoŋo Kristo atú Esia. <sup>6</sup> Kaká ká María mmu ákú beyă betik ndü nkwo yweka. <sup>7</sup> Kaká ká nkwo batí bo Israel bha, Androníkəŋ ne Júnias bo báchí nyaka ekerékenəŋ ne me. Báchí maném bo ndü nkwo bönto Yesu Kristo ne báyambi bebhak bakoŋo Kristo ke mětəwə ansem. <sup>8</sup> Kaká ká Ampliátos. Achi mmuerəkəŋ awa ne abhat mmuet ne Acha mbə me. <sup>9</sup> Kaká ká Ubános mmu ákú betik Kristo ne me. Kaká ká nkwo mmuerəkəŋ awa Stákis. <sup>10</sup> Kaká ká Apélis mmu ábhəŋó beyă esəŋəri ěti Kristo ne atəŋ be achi mmu ywi tetep. Kaká ka bo efo ene Aristobuləs mankem. <sup>11</sup> Kaká ká Heródion nti mmu Israel wa. Kaká ká nkwo bo efo Nasísos abhen bábháre mmuet ne Acha. <sup>12</sup> Kaká ká nkwo bakú betik Yesu Acha abhen baghəré, Trífina ne Trífósa. Kaká ká mmuerəkəŋ awa Pésis mmu ákú beyă betik ntá Acha. <sup>13</sup> Kaká ká Rúfos mmu achi nném mmú ndü nkwo bakú betik abhen Acha. Kaká ká máyi nkwo mmu ásóré me mbə móywi. <sup>14</sup> Kaká ká Asínkritos ne Flégon ne Hémis ne Patróbos ne Hémas ne batí bönkwo bachak abhen bachi ne bhə. <sup>15</sup> Kaká ká Filológos ne Júlia ne Nérios ne mómáyi ane ngoré, ne Olímpas ne bo Mandem abhen bachi ne bhə. <sup>16</sup> Kaká ká bati sayri ne ekəŋ Mandem. Bakwó bhə Kristo mankem bátò bhe bakak.

*Manié* Pšl amen ngwénti

<sup>17</sup> Bǎma, nchí ník be mmæet be mǎnsət mpok ne bo abhen bátwò ne ákóre nenti eneka ne bákù bo mántíknsēm ntá Mandem ndũ bátòñ menyij ebhen bechi kekúrí ne ebhen bǎghókó. Bák ká nekò nesie ne bhó. <sup>18</sup> Menyũ bǒbhò bapu kũ chi betík Acha Kristo. Bákù chi menyij ebhen bò babhòñ bakòñ. Ne básòt chi sérwórenyu ne erítí eyòñnyu berwo bo abhen amík ayap ábhíkire néne. <sup>19</sup> Ke bo mankem bǎghók enyũ bǎghòk Mandem, ne eyò échyè me manják èti yeka. Nchí yañ mǎmbák bariñíndak be mǎnkũ nòkò chi berítí menyij, ke bo abhen amík ábhíkire néne bhò be báké kũ bebéptí menyij. <sup>20</sup> Mandu mpok, chòñ Mandem mmu áchyè kpák anchye bhe awónem amfay Satan mpok bǎyátí yi amik. Nchí níkmæet be berĩndu Yesu Kristo Acha mémbak ne bhe.

<sup>21</sup> Tímòti mmu ákũ betík Kristo ne me àtò be bakak. Batĩ bo Israel bha, Lusios ne Jáson ne Sosipate bátò nkwo be bakak.

<sup>22</sup> Mme, Tétios mmu Pšl ághátí me menyij ebhen nsíjĩ amem ekátí ene nchí to nkwo be bakak mbò nti nkoño Acha.

<sup>23</sup> Gáyos mmu méchòkò eket eyi, ne nkúbhé aré kě bǒnkwo báchèm, àtò be bakak. Erástos, mbure nkáp etòk ne máyese Kwátos bátò bhe bakak.

*Ménìkmæet* ndu bebíti Mandem

<sup>24</sup> Áfók Yesu Kristo Acha ambak ne bhe mankem. Amen. \* <sup>25</sup> Sémbítí Mandem. Yi ákway bekũ be mǎntáj ndũ neka eneka bekoño Mbok Ndíndí ane mǎghàti bo èti Yesu Kristo ne bekoño tetep ane nchí ghati bho. Yó achí nyaka bhésé bhésé ndũ eròri mpok ke Mandem ákũ séríjĩ yò. <sup>26</sup> Néne, akũ bǒ betòk menkem mándíjĩ yò kroñoñoñ mbò enyũ baremé kepĩnti básíjĩ nyaka menyij ebhen Mandem mmu achi nepém mpoknkem ághátí bhò. Aghati bhò mánsíj bò amík be bo abhen bápú bo Israel mánkoño enyij ene yi árèm be mánoko yi ne mangók nòkò yi. <sup>27</sup> Kenókó kémbák ntá Mandem mmu áríjĩ wu menyij menkem mpoknkem. Séchyè yi kenókó èti enyij ene Yesu Kristo ákũ. Amen.

\* 16:24 Mbòk bekátí ebhen básíjĩ nyaka ne amò bébhíkí bhòñ ndóñ ane.

## Ekáti Pōl ené mbi ntá Nkwō Kōrint

*Pōl* áto bakak ntá bakoŋo Yesu abhen Kōrint

<sup>1</sup> Me Pōl mmu Mandem áyábhé bé mbák munto Yesu Kristo ké nchí nsíŋ ekáti ene. Mandem abhíŋí mé békoŋo nkaysi ayi yímbōŋ. Nchí fá ne manó ywesé Sosténes. <sup>2</sup> Sésìŋ ntá yeká bō nkwo Mandem awu etok Kōrint. Sésìŋ ntá yeká bo Mandem ábhíŋí, akw mambák nyáná bé mambak bōbhi. Akw mambák bōbhi mpoknkem ndū bābháré mmuet ne Yesu Kristo. Ne nkúbhé enyu eyo ké yí ákú ne yěntiki mmu ane ábháré mmuet ne Yesu mbānkem. Nó chí yěntiki mmu ane ápú rō ménikmuet ntá Yesu Kristo anchye noko yí kenókó. Yí Yesu ké achí Acha ywese ne abhak Acha ntá yěntiki enyū mmu wu ane ághòk chí ne yí. <sup>3</sup> Mandem Eta yesé ne Yesu Kristo Acha mántōŋ bé berindu, mánychye bhe kpák.

*Pōl* ákaka Mandem éti Bō nkwo Kōrint

<sup>4</sup> Mpú rō béchye bakak ntá Mandem mpoknkem éti berindu ebhen yi átōŋó bé ndū bābhāt mmuet ne Yesu Kristo. <sup>5</sup> Ayet béká bō nkwo abhen Kōrint ndū babhi ankem. Sayri sayri, akw mändíŋí menyìŋ ebhen bo abhen bābháré mmuet ne Yesu bābhōŋ béríŋi. Ne achyé bhé akap bégháti bho menyìŋ ebhén yí ákú mändíŋí. <sup>6</sup> Échí enyuyō mbonyune akap ané Mandem áchyé bhé átōŋ bé mbok ane séghāti bhé éti Yesu Kristo achwe amem bati yeka sayri. <sup>7</sup> Ne eyo ékw bé ndū bāchi ne amík ambi mändōŋ Yesu Kristo Acha ámpétnsem, bābhōŋ yěntiki akap ané Efóŋó Bedyere áchyè. <sup>8</sup> Chōŋ Eta Mandem ankwa bé mante kpírí te ndū ngwenti, kebhōŋ bekwéné ndū nywōp enen Yesu Kristo Acha ápètnsem. <sup>9</sup> Mandem ápú rō bekw nó ntá yeká mbonyune yí ákú yěntiki enyìŋ ené yí árémé bé yí ákw. Ne yímbōŋ ké ábhíŋí bhé be mambat mmuet ne Yesu Kristo Acha ywese.

*Ákóré* áchí néntí Bōnkwo abhen Kōrint

<sup>10</sup> Bōma, ndū nnyén Yesu Kristo Acha, nchí nik be mmuet bé mändó békem kefé ne bati, mambák eyōŋ émōt. Ébhíki rí be ákóré ámbák néntí eneká. Nchí nik be mmuet, bák ká nti némót, mánkoŋo noko chi nkaysi amōt. <sup>11</sup> Bōma, nchí rem nó mbonyune mbok bo abhen báfú eket Klóe bāghátí mé kpoŋoroŋ, bé bātāŋ ne bati. <sup>12</sup> Enyìŋ ene mēyāŋ bekw mändíŋí chí be bāchí ndū bakwó, bābhák beyōŋ beyōŋ. Mbok ayeká bárēm be, “Bákōŋo chí Pōl”, bāchák be, “Mēkōŋo chí Apólos”, abhénéfú be, “Mēkōŋo chí Píta”, ne nkwo áchák be, “Mēkōŋo chí Kristo”. <sup>13</sup> Mbép kpík be, mmū ákwáy békóre Kristo ndū bakwó? Ghatí ka me. Me Pōl ké bágó ndū ekotákátí éti yeká ke? Yé mmū yweka achí ane bājwítí yí ndū nnyén Pōl? <sup>14</sup> Nkáká Mandem bé mbíki jwiti yé mmū yweka ébhíki fuét chí Kríspōs ne Gáyōs. <sup>15</sup> Yé mmu yweka ápú kwáy ye berem bé menjwítí bhé ndū nnyén ena bé mambák bakoŋo bha. <sup>16</sup> Mhm, njwítí nyaka nkwo Stefánas ne eket eyi enkem. Mbíki ríŋi bé njwítí yé mmu achák. <sup>17</sup> Kristo abhíki tó mé bejwiti bho. Ató mé chí bé ngátí nókó bo Mbok Ndíndí. Ne mpú sōt chí neríŋíndak enen bō mmik ne sérwōrényu bégháti bho Mbok Ndíndí mbonyune mbíki yāŋ bé betāŋá newú enén Yesu ndū ekotákátí mémbák ndéndem.

*Yesu chí* betāŋ Mandem ne neríŋíndak Mandem

<sup>18</sup> Ndíŋí sayri bé mbok newú Yesu ndū ekotákátí chí echíŋti ntá bō abhen bāchí ndū mbi newú. Ke ntá yesé bō Mandem ápēme, séghò betāŋ Mandem ndū newú Yesu. <sup>19</sup> Ekáti Mandem éghāti bhese be Mandem ārem be, “Chōŋ íchōnti neríŋíndak enen baríŋíndak ne keboŋ eken bō abhen bāchi mbō mmu ane ághò menyìŋ chi ndu ékírísú.”

<sup>20</sup> Ndū échí nó, neríŋíkepi enen baríŋíndak néchí fá? Batōŋó bebhé Moses báríŋí yí? Bō mmik abhen bákōŋ békem epúítí bāchí kpík bō agha? Mandem atōŋ bé neríŋíndak

enen bō mmik néchí ndéndemé ndak. <sup>21</sup> Mandem mmu áriñí yěntiki enyij abhíkí ka bé bō mmik mánsót chí ndyere keboj ekap mándíñí yí. Yí arem bé ãpeme chí bō abhen mánoko Mbok Ndíndí ané bhesé séghàti bho, yěndu mbok bho básòt Mbok Ndíndí chí mbò echijti. <sup>22</sup> Mbok Mandem áchí mbò epōndak ntá bo Israel ndü báyañ bégħò erij ené éfù amfay ke mánoko bé Mbok Ndíndí achí tetep. Bō Grik mánoko chí enyij ené ékò ndòñ ámòt ne nerijíndak enap. <sup>23</sup> Ke séghàti bho chí bé báway Kristo ndü ekotákátí. Ne mbok yó ákú batí bo Israel átáká amem. Ne bo abhen bápú bo Israel básòt yó chí mbò echijti. <sup>24</sup> Ke bō abhen Mandem áyábhé be mámbák abhi mpoknkem, yě chí bo Israel, yě chí bo abhen bápú bo Israel, báriñí bé amuet Yesu Kristo kě bo bágħò betañ Mandem ne nerijíndak Mandem. <sup>25</sup> Nkaysi Mandem ane bakwāñwan básòt bé chí epōndak, chí nerijíndak enén néyá tontó néchá nerijíndak enen bō mmik. Ne betik Mandem ebhén bo básòt bé bépú yěnyij, bébhøj betañ ebhén béyá béchá betañá bō mmik.

<sup>26</sup> Bōma, báké ghokontik menyü bo be bächí nyaka mpok Mandem ábhíñí bhe. Puyě beyá bheka kě bachí bariñíndak ndü neyij ane bō mmik. Puyě beyá bheka kě bächí nyaka maném bo, ne puyě beyá bheka kě báfú nyaka ndü besáyri maneréket. <sup>27</sup> Mbøj Mandem kě áyábhé bo abhen bápú bariñíndak besí bō mmik bé mámbák bōbhi. Akú nó bé ntíanwóp ámbák ne bō abhen básòt mmuet eyap mbò bariñíndak. Ayap nkwo bō abhen bábhíkí bhøj betañ besí bō mmik bé ntíanwóp ámbák ne bō abhen bábhøjó betañ. <sup>28</sup> Mandem ayap nkwo ndéndemé bho abhen bō mmik bábyàk mbò be bápú yěnyij. Akú nó bé menyij ebhén bō mmik bákáysí bé bó kě bébhøjó menwop béké pere bhák yěnyij. <sup>29</sup> Ndü échí nó, yě mmu apú kwáy bépanyu besí Mandem. <sup>30</sup> Mandem aywintí kě ákú bé mǎnkway bébhát mmuet ne Yesu Kristo. Yí kě apet ákú be Yesu ányché bhe nerijíndak enén tetep, ne eti Yesu kě Mandem ásóré be mbò bō abhen bächí chák besí bhi. Akú besé sémbák pépép, bakwap tí. Yesu ré kě ákú bé séndóp chí bo Mandem ne achye nepém eni békú besé séké pere bhák ndü kesemé bebú. <sup>31</sup> Eti eyo, kě échí mbò enyü básíñí amem Ekáti Mandem be, “Mmü ane áyañ bépanyu, ámpányu chí eti enyij ene Mandem Acha ákú.”

## 2

*Pōl ághati bho eti Kristo mmu ágú ndü ekotákátí*

<sup>1</sup> Bōma, mpok ntwo awu ntá yeka, mbíkí twó bégħáti bhe Eyøj Mandem mbò mmu ane ábhøjó sérworenyu, ne mbíkí twó mbò mmü ane achí ndijíndak. <sup>2</sup> Mpok nchí awu, nku nti ena bé mpú yáj ndíñí enyij echak, ébhíkífuæt chí berem eti Yesu Kristo ne, sayri sayri eti newú enen yí ágú amfay ekotákátí. <sup>3</sup> Ntwò nyaka awu ené yě betañ bépú ne me ne mbøj beyá becháy, ngwet noko gbagbägbak. <sup>4</sup> Ne mpú sot nyaka chí nerijíndak enen bō mmik ndu betøj, ngati noko bhe Mbok Ndíndí ndu nchi nu beku mánókó. Efójó Bedyere kě ásóré betañ ebhi ákú mǎngó bé enyij ené séghàti bhe échí tetep. <sup>5</sup> Eyo étøj bé puyě nerijíndak enen bō mmik ke nékú bábhøjó neka ne Yesu. Chi betañ Mandem.

*Nerijíndak Mandem*

<sup>6</sup> Yě nó, mpok séchí ne bo abhen mánáj báséné ndü mbi Mandem, séghàti bhó chí menyij ebhén béchye bhó nerijíndak, ke puyě nerijíndak eken bō mmik. Ne épú bhák enyü nerijíndak enén bō abhen bábhøjó betañ fá amik, betañ ebhen béfuere fuæt. <sup>7</sup> Nerijíndak enén né séghàti bho chí enén néfù ntá Mandem. Néchí bhesé bhesé enyu ené bo bábhíkí rijñi nyaka nó. Te ndü mpok ane mmik ábhíkí re bho, Mandem anáj aghókó nyaka nó abhure ntá yesé ndu békwák besé sémbøjó kenókó. <sup>8</sup> Bō abhen bábhøjó betañ fá amik bábhíkí rijñi nyaka yěnyij eti nerijíndak Mandem enen. Mbò báriñí nyaka eti nerijíndak Mandem enen mbú bábhíkí gó Acha ywese mmu ábhøjó kenókó kenkem ndü

ekotákátí. <sup>9</sup> Ĕti eyo kě básíní amem Ekáti Mandem be, “Menyih ebhen yě mmu ábhíkí kaysi bé chōh mēmfakari wáwák, bó kě Mandem átórtí ábhúré ntá bō abhen bákōh yi.”

<sup>10</sup> Mandem ákú séndíní menyih ebhen. Efóhó Bedyere mmu yí átó kě ákú séndíní bhó. Efóhó Bedyere aríní yěntiki enyih, aríní yě chí menyih ebhén béchí te amem ntí Mandem. <sup>11</sup> Ndiere efóhó mmu ke ékwày béríní nkaysi ane áchí yí anti, mmu achák apú kwáy béríní yó. Enyu eyo kě échí ne Mandem, ndiere Efóhó Bedyere kě aríní nkaysi ane áchí Mandem anti. <sup>12</sup> Ne Mandem áchyé bhese chí Efóhó yi yimbōh, puyě chí efóhó ene éfú fá amik. Mandem ato bhese Efóhó yi be Efóhó yi ankwak sendih berítí menyih ebhen yi áchyé bhese ěti berinti ebhi. <sup>13</sup> Échí yé be mpok séghàti bho menyih ebhen Mandem áchyé bhese, sépú kē nō chi ne nerihindak enen néfú ntá bakwāhwan. Efóhó Mandem kě ákú sendih menyih ebhen sérēm. Ne séghàti menyih ebhen béyíní Efóhó Mandem chi ntá bo abhen Efóhó Mandem achi ne bhō. <sup>14</sup> Mmu ane Efóhó Mandem apu ne yi, apú kway bebhōh akabhé menyih ebhen befú ntá Efóhó Mandem. Apú kway berihí bhō, ne bebhak chí epōndak ntá yi, mbōnyune ndiere Efóhó Mandem kě ákú mmu andihí bhō. <sup>15</sup> Mmu ane Efóhó Mandem achi ne yí, ákwáy berihí menyih ebhen menkem, ke bō abhen Efóhó Mandem apu ne bhō, bápú kwáy berihí menyih ebhen mmu ane Efóhó Mandem achi ne yi ákú. <sup>16</sup> Échí mbō enyū básíní amem Ekáti Mandem be, “Agha ákwáy béríní enyih ené échí anti Mandem Acha? Agha ákwáy béchyé yí maníé?” Ke mbák chí bhese bo bho Efóhó Mandem áchí ne bhese, sébhōh enyū ntí enén Yesu Kristo áchyé bhese.

### 3

#### Ákóré áchí néntí bakoŋo Yesu

<sup>1</sup> Bōma, mpok nchí awu ne bhe, mpú kwáy nyaka beghati bhe menyih mbō mmu ane árēm kepi ntá bo abhen Efóhó Mandem achi ne bhō. Mbōh nyaka beghati bhe menyih chí mbō mmu ane árēm kepi ntá bo abhen mánóko Eyōh Mandem, ke bākōhó chí nepēm enen fá amik mbōnyune bāchí nyaka mbō bō abhen bābhūét amō ndū nepēm eneka mbō bakoŋo Kristo. <sup>2</sup> Mbōh yé bédik nyaka be chí ne nébhi, puyě ne nenyié mbōh mbōnyune bābhíkí re kwáy nyaka bo abhen mānyie nenyié mbōh. Kpátě echōh bābhíkí re kwáy bo abhen mānyie nenyié mbōh. <sup>3</sup> Bābhūét chí māmbo mbōnyune nkaysi yeká abhūét chí ndū menyihí mmik. Bābhōh mpabhamík ne bati. Bāgwà ne bati. Eyō épú tōh nō bé nkaysi yeká abhūét chí ndū menyihí mmiki ne? Chí enyu eyo. <sup>4</sup> Mbák mbōk ayeká bārēm chí bé bākōhó chí mé Pōl, bāchák mādeme nōkō chí bé bākōhó Apólos, nō étōh bé bāchí chí mbō bō mmiki ne.

<sup>5</sup> Apólos achí kpík agha? Me Pōl nchí agha? Besé séchí chí bō betok abhen Mandem átó be sénkú mánókó Yesu. Yěntiki mmu ywesé ákú chí ebhi betik ebhén Mandem áchyé yí ánkú. <sup>6</sup> Mpi erítí mbwót amem bati yeka, Apólos amíákátí manyier aré. Ke Mandem kě ákú mbwót ángó. <sup>7</sup> Mmu ane apí mbwót ne mmu ane ámyàkati manyier aré bápú yěnyih, Mandem mmu ákú mbwót ángó kě ákú yěntiki enyih. <sup>8</sup> Mmu ane apí mbwót ne mmu ane ámyàkati manyier aré bāchí enyu émót, mbōnyune bākú chí enyih éré émót. Mandem ákap yěntiki mmu wap békōhó ebhi betik ebhén yí ákú. <sup>9</sup> Séchēm amō ndū betik Mandem. Ne bāchí mbō nki Mandem, ane sékú betik amem, bāpét bābhak mbō eket ene Mandem átè.

<sup>10</sup> Mandem achyé mé akap, mbo betik awu ntá yeká mbō esáyri nte beket, ngoko nebhúérékik bété eket sayri, ne néne, mmu achák áte eket aré. Ke yě agha ane átè eket ndū nebhúéréket enō, abhōh bésót mpok, ante yo sáyri. <sup>11</sup> Yesu Kristo kě áchí nebhúéréket enén bābhōhó bété eket aré. Ne yí kě áchí nebhúéréket enén bāghókó bābhúré. Yě nebhúéréket néchák népú enen mmu ákway béghóko. <sup>12</sup> Mbōk bho básòt pú ne silbha ne batay ŋaŋaŋ bété eket ndū nebhúéréket enō. Bāchák básòt menōk ne táko ane nnya ényie ne táko ane nnya ébhūre aré ndu bété eket ndū nebhúéréket enō. <sup>13</sup> Ke ewak ene Yesu

ápètnsem fá amik, betik ebhen yěntiki nte-beket ákú bэфù kponoroŋ. Ewak eyo, Mandem ákú ngó ántónŋ enyũ betik ebhén yěntiki mmu béchí. <sup>14</sup> Mbák ngó ábhíkí sɔŋ betik ebhén mmu ákú ndũ nebhúéréket eno, chɔŋ Mandem ankap yí ndũ betik ebhi. <sup>15</sup> Ke mmu ane ngó ásónŋ betik ebhén yí ákú ndũ nebhúéréket eno, ábhɔŋ chí ménémé. Mandem ápeme enyũ nte-beket wu, ke ábhák chí mbɔ mmu ane áróbhé chí mandú bésónŋ amem eket, ke anone, afú, eket ésónŋ kurukotok.

<sup>16</sup> Bě bakoŋo Yesu bǎríní sayri bé bǎchí mbɔ ekerákap Mandem ne bé Efónŋ Mandem achí ne bhe. <sup>17</sup> Mbák mmu ánychóŋtí ekerákap Mandem, chɔŋ Mandem ánaŋa yí. Mandem ánaŋa yí mbɔnyune ekeré Mandem ébhɔŋ bebhak chí ntá yí aywíntí, ne be bakoŋo Yesu bachí ekerákap Mandem eyo.

<sup>18</sup> Dǎ ká bérwó mmuet yeka! Mbák ye mmũ yweka akáysí bé achí ndinindak békóŋo nkaysi bǔ mmik, érí yí ánjǐbhírí ámbák mbɔ mmu ane ábhíkí riní yěnyin ntá bǔ mmik. Chɔŋ eyo énkwak yí ambak ndinindak, békóŋo nkaysi Mandem. <sup>19</sup> Nchí ghati bhe nó ne ntí be enyin ené bǔ mmik básòt mbɔ nerinindak chí echinŋti besí Mandem. Échí nkúbhé mbɔ enyũ básíní amem Ekáti Mandem be, “Mbok bo bákáysí bé bǎchí bariŋindak. Ke nkúbhé nerinindak enap ké Mandem ásòt bédép bó amik.” <sup>20</sup> Ndũ nebhuet achák amem Ekáti Mandem, básin be, “Enyin ené bǔ mmik bákáysí bé chí nerinindak, épú yěnyin besí Mandem.” <sup>21</sup> Yě mmũ yweka áké pá yé nnyu éti bǔ abhen Mandem átó mankwák yí. Bǎbhɔŋ béríní bé yěntiki mmu ane Mandem áchyé bhe, achyé ntá yeká mankem, ne yěntiki enyin ené Mandem áchyé bhe, échí chí ntá yěntiki mmũ yweka. <sup>22</sup> Mandem ato bhe batɔŋ mbɔ me Pǎl, ne Apólos ne Píta bé sénkwák bhe. Mandem aghókó mmik be ánkwák bhe. Yěntiki enyin ené éfákari ne bhe ndũ nepém enen, ne yě chí ndũ mpok ane mmu ágú ékwák be. Yěntiki enyin ené echi néne ne yě chí ene étwò ambi étwò be chí ne berí. Menkem chi ebheka. <sup>23</sup> Ke Kristo ke abhɔŋ bhe. Ne Mandem ke abhɔŋ Kristo.

#### 4

##### *Bǔnto Kristo*

<sup>1</sup> Měyán mǎnsòt me ne Apólos mbɔ bǔ betok Yesu Kristo. Mandem achyé bhese tetep ywi ane áchí bhésé bhésé bé sénkɔ bo mánjwimem. <sup>2</sup> Enyin ené échí aré chí be mübetik ane báfyé yí enyin awó bé ánkém sayri, abhɔŋ betɔŋ chi-betik aywi bé yí achí mmũ tetep. <sup>3</sup> Ke mbák chí mé, yěntiki enyin ené bǎrèm éti ya, eyo épú chye me esɔŋari anti, yě chí bé bo bǎchák ké báyan béré enyũ mmũ betok menchí. Membɔŋ mpú kwáy béré ené nchí esáyri mübetok, ne mpú kwáy béré ené be nchí ebéptí mübetok. <sup>4</sup> Mpú ghɔ yě bekwéné ebhén béchí ne membɔŋ. Ke eyo ébhíkí tónŋ bé mbíkí bhónŋ bekwéné, Acha aywíntí ké átɔŋ mé, puyé chí membɔŋ. <sup>5</sup> Ébhíkí rí yé bé mmu ántán nti ené mpok ábhíkí re kwáy. Nywɔp Yesu ápètnsem, chɔŋ ankɔ yěntiki enyin ené échí amem ejuri néne émfú kponoroŋ. Mpok yɔ, chɔŋ ankɔ yěntiki nkaysi ane áchí mmu anti amfú kponoroŋ. Mpok eyo chɔŋ Mandem ambiti yěntiki mmu békóŋo ebhi betik ebhen yí ákú.

<sup>6</sup> Bǔma, menyin ebhen né měghati bhe báyíní me ne Apólos. Ntí achí be mǎngók enyin aré, ndu békóŋó chí enyin ené básíní amem Ekáti Mandem. Ébhíkí rí bé mǎmpányu éti mbok bǔbatí, mǎmbyaka nɔkɔ bǎchák. <sup>7</sup> Wɔ mmu ópányu, agha ághátí wó bé ɔchá bo bǎchák? Mmu yweká ane ábhónŋ enyin ené puyé Mandem ké áchyé yí yó, chí agha? Mbák Mandem ke áchyé yěntiki enyin ene yěntiki mmu yweká ábhónŋ, ndáká yí bǎpányu mbɔ bé menyin ebhén bǎbhónŋ, bǎbhɔŋ bɔ chí ndũ betɔŋ ebheka?

<sup>8</sup> Pú bǎrem be mǎnánŋ bǎbhɔŋ yěntiki enyin? Mǎnɔŋ bájwí ne akap ane Efónŋ Bedyere áchyé bhó! Bǎkwen bafɔ, yěndu sépú bafɔ. Ke enyin ene měyan chi be mǎmbák bafɔ tetep ndũ baraka Mandem be bese bǔnto Yesu nkwo sémbák bafɔ ne bhe. <sup>9</sup> Échí mbɔ be Mandem ákú besé bǔnto Yesu sémbák bǔ abhen bǎchókó nnet nenti bǔnkwo mankem. Séchí mbɔ bǔ abhen bǎré kú ebéptí ndak, manyé ákwén bhó, bǎpókɔ ye bhɔ bérónŋ beway besí bo mankem, besí bǔ mmik ne besí bǔángel. <sup>10</sup> Besé bǔnto séchí bechinŋti bho ndũ



séchíe bapém yesé ntá Kristo, ke be bachí bariñíndak ndũ babháre mmuet ne Yesu. Séchí mbo bõ abhen Mandem ábhíki chye bhó betañ, ke be bãbhõñ betañ. Bo báchyè be kenókó, ke báway bhesé wáy. <sup>11</sup> Kpátě echõñ, séchí bo nsay ne nchebhe manyier menyu ne nden befye amuet. Séchí bõ mantem, ne eket ené mmu ywese ábhíñi bé eyi épú. <sup>12</sup> Séperé bhõñ nenyíe sénánñ sékrõt nsõñtí ndu beka betik ne amó. Mpok bo básòkoti bhesé, sènik chí mmuet bé Mandem ánjet bhó. Ne mpok bo báchyè bhesé esõñori, sékèp chí nti. <sup>13</sup> Mpok bo bárèm bebéptí menyíñ ãti yesé, sékème bhó chí ne eyõñó ekõñ. Sérõp chi kebí besí bõ mmik. Kpát tẽ echõñ, sérõp chi mbo ményíñi ebhen mányó beto ndũ ebhwóré menyíñi.

<sup>14</sup> Mpú síñ be menyíñ ebhen chí ndu beka ntíanwõp ánkém bé ãti menyíñ ebhen bãku. Nchí síñ chí béchyè be maníe mbõnyune bachí bõbha abhen nkõñó tontó. <sup>15</sup> Yẽ bãbhõñ chí beyã bo báchák abhen bátõñ be menyíñ ãti Kristo, bãbhõñ chí chi amõt. Bãbhõñ chí chi amõt mbõnyune be bho bãbháre mmuet ne Yesu Kristo néne, me kě ntwó ngátí nyaka bhé Mbok Ndíndí ke mãnokó. <sup>16</sup> Mẽnikmmuet ntá yeka bé mãnkõñó epíñ eyá mbo enyũ mmó ákõño epíñi étáyí. <sup>17</sup> ãti eyõ kě nchí tó bé Tímõti mmu áchí mówa ndũ ábháre mmuet ne Acha mbo me. Nkõñ yí tontó, ne achí mmú tetep. Nchí tó yí be antwõ antik be enyũ nepém ena, mbo mmũ Yesu Kristo nchi, nkúbhé mbo enyũ mětõñ bõnkwõ yěntiki ebhak.

<sup>18</sup> Ndíñi be mbak eyeka bãpányu mbõnyune bãkaysi be mpú pere kway bétwõ begho bhe. <sup>19</sup> Ke mbák chí nkaysi Mandem, chõñ ntwó awu mandú mpok. Ne nnánñ nchwõp awu, chõñ membõñ ndíñi mbák bõ abhen bápà nó nyu báchí chí bõ nyu wúwú, ne mbák betañ Mandem béchí ne bhó tetep. chõñ ndíñi. <sup>20</sup> Nchí rem nó ne ntí be bãrñi bé Mandem achí ne mmu mbo Mfõ aywi chí mbák betañ Mandem béchí ne yí ndũ nepém eni. Épú wenti chí ndũ erítí eyõñõnyu yóyó. <sup>21</sup> Enyíñ ene bãyànñ chi ene? Bãyànñ ntwó awu chí ne ékpá awó, ke chi ne eyõñ petii betõñ be nkõñ be tetep?

## 5

*Báké* ka mmu ane ábhõñó epõ epíñ ámbák ne bhe

<sup>1</sup> Cháá! Bághátí mé epúsí ené échí néntí eneká. Ne enyũ epúsí ene, yẽ chí bõ abhen bábhíki noko Mandem bápú kwáy béká be émbák ndũ nkwo wap. Mmu áre bhure ne ngõré étáyí ná? <sup>2</sup> Ne mãmpa nõkõ chí nyu? Pú enyíñ ene bãbhõñó bébhak chí ndũ nedí-kebhõ? Bãbhõñ beféere mmu ane ákú eyõ enyũ epõndak ndũ nkwo yweka. <sup>3</sup> Yẽndu mpú awu ne bhe besí ne besi, nchí ne bhe mbõnyune nti ena néchí awu ne bhe. Ne nnánñ mkpõt nnyé mmu ane ákú awu ndak, <sup>4</sup> ndũ nnyén Yesu Kristo Acha, ne nchi bhák ne bhe ndũ nkaysi ya mpok bãchem ndu bechye Mandem kenókó. Chõñ betañ Yesu Acha ywese mémbak nkwo ne bhe. <sup>5</sup> Fíe ká mmu ane ákú awu ndak awó Satan, bé árchõñtí mmuet yí. Ánánñ ambak awó Satan, chõñ Satan anchõñti mmuet eyi. Ku ka enyu eyõ ne manõ yweka, be Mandem ampeme efõñó eyi ndũ nywõp enen Yesu Acha ápètnsem.

<sup>6</sup> Ndaká yí bãpányu? Bãbhíki ríñi bé mandú yís ane báfyé ndu fláwa ane bábáy ndu béghañ põpõf, áku fláwa amwõt ke? <sup>7</sup> Feré yé ka bebú bhõ amuet, bé béké go mentaka ndũ nkwo yweka. Feré ká bebú ebhõ bé yěntiki mmũ yweka ambak pépép ne nti nemõt. Díñi ká be newú Yesu ndũ ekotákátí néku bakoño Yesu bãrõp chí pépép besí Mandem. Yí Kristo, achí mbo mónkwõmen ane bo Israel básõt nyaka manchye mbo akap ntá Mandem ndũ mpok ane mányie Epã Nekíñi. <sup>8</sup> Séndó ye yěntiki enyũ bebú, bé bebú béké gó ménjwí ndũ nkwo aywesé. Sénkú nõkó chí beri, sènkõño nõkõ mbi Mandem ne nti némõt. Chõñ eyõ énkú sémbak mbo bret ane kebõñ yís ane bo mányie nyaka mpok Epã Nekíñi. Enyu eyõ kě besé nkwo sébhõñó ményíe Epã Nekíñi mbo bõ tetep abhen bapu ápú ne bhó.

<sup>9</sup> Ndũ ekátí ene njámbi ntõ bhe, ngátí bhé be báké bhõñ yěnyíñ beku ne bo abhen bákũ barak epúsí. <sup>10</sup> Mpú rem chí ãti bõ abhen bápú bakoño Yesu, yẽ bachi chí bo epusí, yẽ chí bõ abhen báfyè amík ndũ menyíñ bo báchák, yẽ bághèp, yẽ chí bo abhen bãbhõñó bõmandem béchák. Mpú rem ãti bõ mmik mbõnyune mbák mmu ándém bé apú chem

mmuet ne bhó, abhōy béró mmiki ne. <sup>11</sup> Enyiy ene nsíjǎ nyaka beku be mǎndíjǎ chi bé bǎké bhóy yenyiy beku ne mmu ane árèm be yí achi nkoŋo Yesu, yě nǎ, anku nǎkǎ menyiy mbo barak epúsí, ne béfyé amík ndǔ menyiy bo bǎchák, ne bebhōy bōmandem bǎchák, ne berem bebéptí menyiy ěti bo bǎchák, ne yě chí bebhak nyǔmém, ne beghep aghēp. Yě chí nenyíé, bǎké nyíé ne enyǔ mmu wu. <sup>12</sup> Mbíkí bhōy betāy bétāy bō abhen bápú bakoŋo Yesu. Bǎbhōy bétāy chí batí bō nkǔwó abhen bǎkǔ bebeptí menyiy mbo ebhen. <sup>13</sup> Mandem kě ábhóŋó betāy bétāy bo nefí, ne chōy yí antāy bó. Ke émbák chí bhe bō nkǔwó Yesu, mankǔ mbo enyǔ Ekáti Mandem érèm be, “Bǎbhōy béfère mmu ane ákǔ bebú ndǔ nkǔwó yweká.”

## 6

*Ébhíkí rí beku manyé ne nti mmǔ nkǔwó*

<sup>1</sup> Ékò ná ke mmu yweká ansot ndak andak besí batāyǎ manyé abhen bápú bakoŋo Yesu mpok yí ábhōy ndak ne nti mmǔ Mandem, ene yi ábhóŋó berōy ntá bati bo Mandem?

<sup>2</sup> Bě babhíkí riŋi be ewak émót, chōy bo Mandem mántāy bō mmik ke? Mbák bǎbhōy betāy bō mmik ewak émót, bōbekpíkiri abhen bǎchí néntí eneká kě bapú kwáy bétāy kě?

<sup>3</sup> Bǎbhíkí riŋi bé ewak émót, chōy bese bo Mandem séntāy bōángel? Bǎrú bekpíkiri abhen bǎbhōy ne bati ndǔ nepém enén fá amík kě bǎchá be bétāy? <sup>4</sup> Mbák yě mmǔ yweka abhōy menyǔ bekpíkiri ebhō, áké sot bō besí bo abhen bǎbhíkí bhōy kenókó besí bōnkǔwó Yesu bé mántāy bó. <sup>5</sup> Nchí rem nó bé ntíánwóp ánkém bé. Yě ndiŋindak apú ndǔ nkǔwó yweká ane ákwáy ményúre bo nkǔwó abhen bǎbhóŋó ekpíkiri ne bati ke? <sup>6</sup> Cháá! Mmu Mandem ánkǔ manyé ne nti, bé bo Mandem mándak mánte besí bo abhen bǎbhíkí noko Yesu Kristo mántāy bó?

<sup>7</sup> Mbōy beku manyé ne nti, étōy bé mǎnāy bǎkwen ndǔ mbi Mandem. Mmu ánkǔ bekwéné ebhén nti ákǔ yí, nǎ éber ke? Mmu ányíé wó nsem amot, eyo énkǔ yi? <sup>8</sup> Ne be babhōy bǎkǔ bati bekwéné, mǎnyie nǎkǎ bati bō nkǔwó nsem amot.

<sup>9</sup> Bǎbhíkí riŋi be yě ewak, Mandem apú bhák Mfō ntá bō abhen bápú chak ke? Mmu áké rǔwó mmuet. Yě agha ane ákǔ barak epusi, yě agha ane ákōŋo bōmandem bachak, ne bakwené berwop, ne yěntiki mbakanem ane ákǔ kebhuré ne nti mbakanem ne yěntiki ngoré ane ákǔ kebhuré ne nti ngoré, <sup>10</sup> ne yě agha ane ághēp aghēp, ne yě agha ane áchí nyǔmém, ne yě agha ane árèm bebéptí menyiy ěti bo bǎchák, ne yě agha ane áchi ngép ntántāy, menyǔ bo bhō mankem bápú kway bebhak ndǔ nkǔwó bho abhen Mandem achi Mfō wap. <sup>11</sup> Ne nkúbhé enyu eyo kě mbak yeká bǎchí nyaka. Ke néne, Efóŋó Bedyere anāj asó bebú bheka aféré, akǔ bé mǎmbák bo Mandem. Ne ěti enyiy ene Yesu Kristo Acha ákǔ, Efóŋó Bedyere akǔ nkǔwó bé be mǎmbák chak besí Mandem.

*Mandem achyé bhesé mmuet bé sénchíe yí kenókó ne yo*

<sup>12</sup> Mmu ákwáy béréme be, “Mbōy ngǎngāy beku yěntiki enyiy ene nkóŋó.” Échí tetep, ke échí nkǔwó tetep bé puyě yěntiki enyiy kě ékwáy békwák bhe. Mbōy ngǎngāy beku yěntiki enyiy. Ke enyiy ene mēbhák nsem anten eyi épú. <sup>13</sup> Mmu achák ákwáy béréme be, “Mandem aghókó nenyíé chí bé mányíé mámfyé menie, aghoko menie be nenyíé nemfuet are ke nénchwe mmu amuet.” Échí tetep, ke ewak émót, Mandem ákǔ be menie béképerere bhak, nenyíé nkǔwó keperere bhák. Mandem abhíkí ghoko mmuet nkǔwá chí ndǔ barak epúsí. Aghókó mmuet yesé chí bé sénkóŋó Yesu Acha ne yó. Ne yí Yesu Acha kě áchyé bhesé menyiy ebhen békǔwák mmuet eyese embak sayri. <sup>14</sup> Mandem ákǔ nyaka Yesu apetnsem ndǔ nepém, ne ndǔ betāy ebhi, chōy anku besé nkǔwó sémpetnsem ndǔ nepém ne mmuet ekǎ.

<sup>15</sup> Bǎbhíkí riŋi bé nkǔwó Kristo mankem chí mmuet Kristo? Éri yé bé mmu ánsót mmuet ane áchí epókómuet Kristo anchye ntá ngoré-nekǎ? Wáwák! <sup>16</sup> Bǎbhíkí riŋi bé mmu ane áchéme mmuet ne ngoré-nekǎ, arōp chí mmuet amot ne yi? Échí enyu eyo mbōnyune

Εκάτι Mandem eghati bhese be, “Bō bati apay, bárɔp chí mmũ amɔt.” <sup>17</sup> Ke mmu ane ábháré mmuet ne Yesu Acha, ábhón nkaysi amɔt ne yi.

<sup>18</sup> Bǎké bhón yěnyɪŋ beka ne barak epúsí! Bébú béchák menkem ebhén mmu ákù bébhíkí bhón ndak ne mmuet mmu. Ke mmu ane ákù barak epúsí, áchɔŋti chí mmuet eyi yímbɔŋ. <sup>19</sup> Bǎbhíkí riŋi bé mmuet eyeka chí ekerákap Mandem ené Efónó Bedyere áchòkò aré? Mandem achyé bé Efónó Bedyere be ámbák ne bhe, néne, bárɔp chí bo Mandem. Bǎpet bǎpu ndũ mmuet eyeka. <sup>20</sup> Mandem aku be ne beyǎ nkáp, bǎbhɔŋ yé bechye yi kenókó ne mmuet eyeka.

## 7

Menyɪŋ ebhen sébhónó bérɪŋi ɛti nebhay

<sup>1</sup> Nchí yǎŋ bégháti be ɛti menyɪŋ ebhen bǎbhébhé me ndũ ekáti ené bǎsíŋí. Nká ne bhe bé érí mmu árchókó kebháŋ ngɔré. <sup>2</sup> Ke tǎndu beyǎ bo abhen bǎbhíkí bhɔŋ nebhay bǎbhón mamɔ beka epúsí, yěntiki mbakanem abhɔŋ bebhay ngɔré anchòkò ne yí, ne yěntiki ngɔré ámbón aywi nném anchòkò ne yi. <sup>3</sup> Nném abhɔŋ béchye mmuet nta ngɔré ywi, ne ngɔré abhɔŋ bechye mmuet nta nném, mbɔ enyu éyàn. <sup>4</sup> Ebhɔŋ bebhak nɔ mbɔnyune puyé ngɔré ké ábhónó mmuet eyi, chí nném. Ne puyé nném ke ábhónó mmuet eyi, chí ngɔré. <sup>5</sup> Ngɔré ne nném báké kaŋ ye bati kebhéré, ebhikifuet ndũ mpok ane báká eyɔŋ emɔt be báyaŋ béchwé ndũ neníkímmuet ntá Mandem. Mpok yɔ ánáŋ ámfuét, bǎbhɔŋ bepet bechem mmuet, be Satan áké rwo bhe mánkwén ndũ nemɔ ndũ bǎpú kway bekem mmuet.

<sup>6</sup> Mpú rem nó chí béfyé bé ebhé bé bǎbhɔŋ beka nó, nchí chye be chí maníé, <sup>7</sup> be yěntiki mmu ámbák ndũ mmuet eyi kebhón ngɔré mbɔ me, ke yěntiki mmu abhɔŋ aywi akap ané Mandem achyé yi. Achyé mbak akap bébhɔŋ nebhay, achye báchák chí akap béchókò ndũ mmuet eyap kebháŋ nebhay.

<sup>8</sup> Ntá bō abhen bǎbhíkí bhón nebhay, ne mánkwésé, nchí rem be mándóp mmuérémmuet ayap mbɔ me. <sup>9</sup> Ke mbák mbak bho báchí ndũ nkwó yweká abhen bǎpú kwáy békém mmuet, éri bé mámbón nebhay. Éri bé bó mámbón nebhay echa bechòkò nɔ, ekwaká kebhéré endu nòkò bhɔ anti.

<sup>10</sup> Néne, nchí fyé ebhé ntá yěntiki mmu ane ábhónó nebhay, ne ebhé ene éfú chí ntá mbɔŋ Yesu Acha. Ngɔré abhíkí bhón béró nném ndũ nebhay. <sup>11</sup> Ke mbák ngɔré aró nném, abhɔŋ béchókò ndũ mmuet eyi, kebháŋ mmu achák. Mbák épú nó, ámpétnsem ntá nném aywi. Mbakanem nkwo abhíkí bhón béró ngɔré ywi ndũ nebhay.

<sup>12</sup> Enyɪŋ ené měghati bhe néne éyíŋí yěntiki mmu ane ábháy ngɔré ane ápú nkoŋo Yesu, ne membɔŋ ké nchí ghati bhe yó, ébhíkí fú chí ntá Yesu Acha. Yěntiki mǔnkwo ane ábhónó ngɔré ane ábhíkí noko Yesu, ke ngɔré wu akɔŋ béchókò ne yí, nném áké rɔ yí ndũ nebhay. <sup>13</sup> Ne mbák ngɔré ane ásíkí nti ne Yesu abhɔŋ nném ane ápú nkoŋo Yesu, ke nném akɔŋ béchókò ne yí, ngɔré wu áké rɔ yí ndũ nebhay. <sup>14</sup> Ntí achí bé nepém ngɔré ane achí nkoŋo Kristo nekway beka nném ambak mmũ Mandem. Ne nepém nném ane achí nkoŋo Kristo nekway beka ngɔré ywi ambak mmũ Mandem. Mbɔ épú nó, mbú bō bheka bǎpú kwáy bebhak bo Mandem. Ke ndũ échí nó, Mandem ǎsòt bōbhap mambak bōbhi. <sup>15</sup> Ke mbák mmu ane ápú nkoŋo Yesu, yé chí mbakanem, yé chí ngɔré, ǎyǎŋ béró nti, mándó yí ándók. Émbák nó, ebhé Mandem épú kém yé chí ngɔré, yé chí mbakanem, mbɔnyune Mandem apú yǎŋ yěnyɪŋ ene énsónórí nti móywi amem. <sup>16</sup> Bě baghɔré abhen bachí bakoŋo Yesu, baríŋí ná mbák ɛti eyeká ke Mandem ákwáy bépéme maném abheka abhen bǎbhíkí noko Mandem? Ne be babhakanem abhen bachí bakoŋo Yesu, baríŋí ná bé ɛti yeká Mandem ákwáy bépéme baghɔré bheka abhen bǎbhíkí noko Mandem?

Yěntiki mmu abhɔŋ bébhure nepém eni mbɔ mmu Mandem

<sup>17</sup> Enyɪŋ ene bǎbhɔŋ berɪŋi chí be yěntiki mmu abhɔŋ bébhure nepém eni mbɔ enyu Mandem áyàn yí ambak. Ené ké échí ebhé ené nchí chye bōnkwo mankem yěntiki ebhak.

<sup>18</sup> Mbák mǎnáj básyep nyaka mmu ke Mandem ábhíjǐ yí, áké nu bebhak mbə mmu ane bábhíkí syep yí. Ne mbák mmu achí ane Mandem ábhíjǐ yí ene bábhíkí re syep yí, áké nu bé mánsíep yí bekoŋo epíj ene bo Israel. <sup>19</sup> Nchí rem nó mbənyune yě básyep mmu yě bábhíkí syep, eyə épú kwak ndü yě mbi. Nném enyij chí bébhəre bebhé Mandem. <sup>20</sup> Yěntiki mmu yweká ándóp enyü yí áchí nyaka mpok Mandem ábhíjǐ yí ámbák nkoŋo Yesu. <sup>21</sup> Mbák əchí nyaka chí nsem mpok Mandem ábhíjǐ wó, eyə éké səŋəri nti ene amem. Mbák əbhəŋ mbi beku bé óké pəre bhák nsem, dók ambi. <sup>22</sup> Bǎké ghəkəntik be nsem ane Mandem ábhíjǐ apet apú nsem besí Mandem. Mbənyune abhat mməet ne Yesu Acha, ne apet apú ndü kesemé bebú. Ne mmu ane apú nsem fá amik, ndü Mandem abhíjǐ yí, arəp chí nsem Yesu Kristo. <sup>23</sup> Mandem aku bhe ne beyǎ nkáp aféré ndü kesem. Bǎrəp chí basem Yesu Kristo. Bǎképəre ku ye mməet eyeka basem ntá bə mmik. <sup>24</sup> Bǎma, éri ye bé yěntiki mmu yweká ándók ambi bebhak ndu nte ane yí áchí nyaka mpok Mandem ábhíjǐ yí.

*Bakwǎy bho ne mánkwésé*

<sup>25</sup> Enyij ené mǎghati bhe néne éyíjǐ bakwǎy bho ne mánkwésé. Puyě chí enyij ené éfú ntá Yesu Acha. Nchí ghati bhe chí enyij ené nkáysí. Ke bǎbhəŋ beghok mé mbənyune nchí mmu ane nchí rem ndak mángók, ne ntí bé Yesu Acha achí ne me. <sup>26</sup> Béyíjǐ esəŋəri ené échí ndü mpok ane, nchí rem bé mmu ane áchí ndü mməet mməet eyi, ámbák mbə enyü áchí. <sup>27</sup> Mmu yweka ane ábhóŋó ngoré, áké rə yí. Ane ábhíkí bhóŋ ngoré, áké nu bébháy ngoré. <sup>28</sup> Ke mbák mmu yweká abhay ngoré, abhíkí ku bebú. Ne mbák mónkwen ngoré abhay nném, abhíkí ku bebú. Ke diŋí ká bé bə abhen bábhəy nebhay bábhəŋ beyǎ esəŋəri fá amik, ne nchí yáj chí beku be bǎké chwe ndü esəŋəri. <sup>29</sup> Bǎma, enyij ené mǎyáj mǎndíjǐ chí be manywəp ané Mandem áchyé bhesé ábhíkí pəre yá. Éyən ye bé bébhó néne, yěntiki mmu ane ábháy ngoré ámbák mbə mmu ane ábhíkí bhóŋ ngoré. <sup>30</sup> Ne bə abhen báchí ndü nedí kebho babhəŋ bebhák mbə bə abhen bápú ndü nedí kebho. Ne yěntiki mmu ane maŋák áchí ne yí, ámbák mbə mmu ane maŋák apú ne yí. Ne yěntiki mmu ane ákú menyij, ámbák mbə mmu ane ábhíkí bhóŋ menyij. <sup>31</sup> Ne bo abhen bábhóŋó enyij beku ne menyijǐ mmik, báké noko menyij ebhə, mbənyune mmiki ne áfəere fuet ne menyij ebhi menkem.

<sup>32</sup> Mbíkí yáj be mǎmbóŋ menyij ebhen besəŋəri bati yeka amem. Mmü ane ábhíkí bháy ngoré, afyé ntí ndu beku betik Acha Yesu, ne ákaysi beku chí menyij ebhen beku Mandem ambəŋ maŋák ne yi. <sup>33</sup> Ke nkaysi mmu ane ábháy ngoré ábhák chí ndü menyijǐ mmik. Áyən beku chi menyij ebhen beku ngoré ywi ámbóŋ maŋák ne yi. <sup>34</sup> Mmu wu ábhóŋ ye chí bati apáy. Mónkwen ngoré ne baghoré bachak abhen bábhíkí bhóŋ manem bafyé ntí chí ndü betik Acha Yesu. Yěntiki mmu wap áyən béchye nti ne mməet nkem chí ntá Mandem. Ke nkaysi ngoré ane ábháy nném, ábhák chí ndü menyij mmik, ne áyən beku chí menyij ebhén béku nném aywi ambəŋ maŋák ne yi. <sup>35</sup> Nchí rem menyij ebhen ndu bekwak bhe, puyě chi ndu bechet bhé mbi. Nchí yən chi bekwak mǎnkó ndü mbi ané achí chak ne be yěntiki mmü yweka anku betik Acha ne nti nemət.

<sup>36</sup> Béyíjǐ mmü ane átí bebhay ngoré, mbák aghə be abhəŋ bebhay ngoré ndü beyǎ ekwak béchí yí anti ne apu kway bekem mməet, ne mpok áfəet, éri bé ámbáy ngoré. Bebú bepu are. <sup>37</sup> Ke mbák mbəŋ mbakanem aku nti eni bé yí apú pəre bháy ngoré ane yí átí, ne ákwáy békém mməet, nó aku sayri ndü ábhíkí bháy ngoré. <sup>38</sup> Echí yé bé mmu ane ábháy ngoré ane yí átí, aku sayri. Ke mmu ane áchókó kebhay ngoré, aku enyij ené éri échá. <sup>39</sup> Ngoré abhəŋ bebhák ne nném aywi te ndiere newú. Ke mbák nném agu, abhəŋ ngəŋəŋ bébháy yěntiki mmu achák ane yí ákóŋó. Ke mmu wu abhəŋ bebhak chí mmu ane áchí nkoŋo Yesu Acha. <sup>40</sup> Ke ndü nkáysí ya, eri echa be ngoré ane nném éywi ágú anchəkə enyu eyə, yi ke bhay nném. Ne me nnókó bé Efóŋó Mandem ké áchyé mé nkaysi ane.

## 8

Nenyíe mandem nsé

<sup>1</sup> Néne, béyíñi enyíñ ené bāsíní ěti nenyíe bōmandem nse, enyíñ ené mbóñó bégháti bhe chí be échí tetep mbo enyũ bǎrémé be, “Besé mankem séríñi enyíñ.” Ke enyũ neríñi eno nékù mmu anjoñ nako mmuet. Enyíñ ené échyè bō nkwo Yesu bétáñ chí ekōñ. <sup>2</sup> Mmu ane ákáyí bé aríñi, àtōñ chí bé abhíkí ríñi menyíñ ebhen Mandem áyàñ yí ándíñi. <sup>3</sup> Ke mmũ ane akōñ Mandem ke Mandem aríñi mbo aywĩ mmu.

<sup>4</sup> Béyíñi nenyíe enen báchye ntá bōmandem nse, besé mankem séríñi bé mandem nsé apu yěnyíñ ne abhíkí bhóñ nepém. Mandem amot ke achi, achák apú. <sup>5</sup> Menyíñ béchí amfay, béchák béchí fá amík ebhén bo básòt mbo bōmándém. Beyǎ menyíñ béchí enyuyo ne mbok bho básòt bo mbo bafō bhap. <sup>6</sup> Ke ntá yese, séríñi be Mandem amot ke áchí. Yí chí Eta ne yi ke ághókó yěntiki enyíñ. Aghókó bhese be sémbák bōbhi. Yesu Kristo Acha achí nkwo chi amat. Mandem afuéré ntá yi ke ághoko yěntiki enyíñ, ne nepém enese néfù chi ntá yi. <sup>7</sup> Ke yěndu séríñi bé mandem nsé abhíkí bhóñ nepém, mbok bho báchí ndũ nkwo ywesé abhen bábhíkí ríñi nō. Mpok mányìe nenyíe mandem nsé, ébhak amem bati yap chí mbo be bōmandem nsé chí bōmándém abhen bábhóñó nepém tetep. Ne ndũ bábhíkí re sene ndũ mbi Mandem, bákàysi bé nenyíe mandem nsé néchōñti bó besí Mandem. <sup>8</sup> Échí tetep bé nenyíe népú kwáy beku besé sembák kékwoót ne Mandem. Mbák sénýie nenyíe, eyo épú kwak bhesé. Ne mbák sébhíkí nyíe nenyíe, eyo épú kē bhesé yěnyíñ. <sup>9</sup> Bǎbhōñ ngāngāñ ménýie yěntiki enyíñ ené bákōñó. Ke sāt ka mpok bé bǎké kē mmu ane ábhíkí re sene ndũ mbi Mandem ánkwen ndũ bebú ěti enyíñ ene mányie. <sup>10</sup> Sénsòt bé mmu ane ábhíkíre sene ndũ Eyōñ Mandem agho wō mmu óríñi menyíñ ebhen ndũ óchí amem eket mandem nsé ónyie nenyíe. Wō óríñi bé eyo épú kē yěnyíñ. Ke ókáyí bé épú kē yí ánkwen ndũ ntá ane menyie nenyíe enen bachye ntá mandem nsé? Mbák émfákárí nō, épú chōñti nti eni amem besí Mandem? <sup>11</sup> Ne enyíñ ené wō mmu óríñi enyíñ ókú, échōñti nepém mmu ane ábhíkí re sene ndũ mbi Mandem. Ke óké ghokōntik bé yí wu chí nti manō ane Kristo ágú ěti yi nkwo. <sup>12</sup> Dīñi yeka bé, mbák mmu ákú nti mmu nkwo bebú, anchōñti nti eni enen nebhiki re tañ amem, nó ákú Kristo nkwo bebú. <sup>13</sup> ěti yo, mbák nenyíe enen ménýie nebhōñ beku nti mmu nkwo ánkwen, chōñ mkpík ndō menyie nnya ndu nepém ena, tēndu mpu yañ beku nti mmu nkwo ankwen.

## 9

Betikí mũnto Yesu ne enyũ bábhóñó békém yi

<sup>1</sup> Mbíkí bhóñ betañ beku yěntiki enyíñ ené méyàñ beku ke? Mpú mũnto Yesu Kristo? Mbíkí ghó Yesu Kristo Acha ywese ne amík ke? Pú betik ebhá ke beku báchí bakoño Acha? <sup>2</sup> Yě émbak chí bé bo báchák bábhíkí ka bé nchí mũnto Yesu Kristo, be bǎríñi be nchí mũnto Yesu. Nebhat ane bǎbháré mmuet ne Yesu Acha, àtōñ bé nchí mũnto ywi tetep. <sup>3</sup> Menyíñ ebhen mbóñó béghati bō abhen bārēm be mēmpú mũnto Yesu chí be <sup>4</sup> besé bōnto sepú bo abhen sekway menyie, senyu menyíñ ebhen báchyè wu bhese ěti betik ebhén sékù ke? <sup>5</sup> Besé sébhíkí bhōñ ngāngāñ bebhay baghōré be yěntiki mmũ ywese ánkó nókó ne ngoré ane achi nti mmu nkwo, mbo bōnnō Yesu Acha ne mbo Séfas ne bōnto bachak? <sup>6</sup> Ke chí ndiere Banábas ne me ke séchí bōnto abhen sébhóñó beku betik ne amó yesé ke sémbóñ nenyíe ménýie? <sup>7</sup> Ntiki mmu ábhák ntemé nenu ke kechye yí nkáp ne menyíñ béchák? Ntiki mmu ábhōñ nki ke yí kebhōñ betañ bésot nenyíe enen yí áféré aré anyie? Ntiki nchiki mpōñ abhíkí bhóñ betañ ménýú nébhí mpōñ?

<sup>8</sup> Enyíñ ene ndémé puyě chí nkaysi bō mmik. Pú enyíñ éré émōt ke ebhé Mandem éréme? <sup>9</sup> Ne básíñ ndũ bebhé Moses be, “Mpok ane mpōñ ákù betik ebhi, bábhíkí bhōñ bégwót nnyu ywi bé áké nyíe mbwōt ane yo áyàti be amfu ndu bekwōp.” Mandem arem

enyiŋ ene chí ɛti mpɔŋ ke? <sup>10</sup> Pú Mandem arem enyiŋ ene chí ɛti yesé? Tɛtɛp, básɪŋ yó amem Ekáti Mandem chí ɛti yesé mbɔnyune éri bé mmu ane ákwájá nki ne mmu ane áféré nenyíe ebhi mámbáká nti bé báchyè bó enap nenyíe, ndũ enen bó báféré ebhi. <sup>11</sup> Séghátí bhe Eyɔŋ Mandem mbɔ mmu ǎpì mbwɔt ebhi. Ébɛp be bë bho bãbhòŋ nsáy ndũ betik ebhese mǎnchye bhese nenyíe ne menyiŋ bechak ke? <sup>12</sup> Mbák bãchyè bo báchák nenyíe, pú besé sébhɔŋ betaj bébhep be menyiŋ écha bo bachak abhɔ?

Yɛ nɔ, sébhíkí bhep be menyiŋ mbɔ enyu sébhòŋó bebhɛp. Séká yɛntiki enyũ esɔŋɔri. Eyɔ éri ntá yesé échá békũ enyiŋ ené ékwày bechet be mbi beyiŋi Mbok Ndíndí Kristo. <sup>13</sup> Bãbhíkí riŋi bé bö abhen bákũ betik amem ekerákap Mandem, nenyíe enap néfũ chí aré? Ne bö abhen báwày nnya ené bo bátwò ne yó mbɔ akap, bábhòŋ nenyíe ndu nnya ené bó báwày? <sup>14</sup> Échí enyu émót mbɔnyu Yesu Acha areme be, “Nenyíe mmu ane ághàti Mbok Ndíndí nébhɔŋ bífú ntá bo abhen Mbok Ndíndí ane yi aghati bho áyèt bhɔ.”

<sup>15</sup> Yɛndu échí nó, mbíkí rem bé mǎnkwák me ne yɛnyiŋ. Ne mpú síŋ ekáti ene ndu békũ mǎntó me menyiŋ. Échí sayri be ngú esɔŋɔri échá me bebhɛp bé menyiŋ. Mbíkí yán yɛ mmu ankũ nképerɛ dep awó anti be méghàti bho Mbok Ndíndí nkebhép bó mánkwák me. <sup>16</sup> Puyɛ béghátí bho Mbok Ndíndí, ke ákũ me mpányu, mbɔnyune eyɔ chí betik ebhén Mandem areme be membɔŋ bekũ. Ne mbák mbíkí ghati bho Mbok Ndíndí, ébɛp ntá ya éntcha! <sup>17</sup> Mbɔ membɔŋ ké njábhé betik ebhen, mbú éri bé bo mánchyé mé akap ndũ betik ebhá. Ke mǎkũ chí betik ebhén Mandem ayabhe me, afyé bhó amɔya, ne mbɔŋ bekũ bhɔ. <sup>18</sup> Nsáy ya achí yé bé yi ndũ betik ebhen? Nsáy ya achí chí maŋák amen mbɔŋó béghátí bho Mbok Ndíndí ndéndem, nke yán nsáy ane ngati Eyɔŋ Mandem ábhòŋó bébhɔŋ.

<sup>19</sup> Mmu ane nchí nsem nta yi apú. Yɛ nó, membɔŋ nkũ mmuét eya nsem ntá yɛntiki mmu ndũ nchí yaŋ békwák beyǎ bo mántwó ntá Yesu Acha. <sup>20</sup> Mpok nchí ne bo Israel, nchí bhák mbɔ mmu Israel ndũ nchí nu békwák bhó mánsíkinti ne Yesu. Mpok nchí bhák ne bö abhen bákòŋo bebhé Moses, nchí bhák mbɔ bhɔ yɛndu mpú anten bebhé Moses, ndũ nchí nu bekũ bó mántwɔ ntá Yesu Acha. <sup>21</sup> Mpok nchí bhak ne bö abhen bápú bo Israel nchí kũ menyiŋ chí mbɔ mmu ane ápú koŋo bebhé Moses, ndũ nchí nu békwák bó mántwɔ ntá Yesu Acha. Ene ébhíkí tóŋ bé mpú bhære bebhé Mandem. Ebhé Yesu Kristo achye ké nchí koŋo. <sup>22</sup> Mpok nchí bhák ne bö abhen bãbhíkí re sene ndũ mbi Mandem, nchí bhak mbɔ bhó ndũ nchí nu békwák bó mántwɔ ntá Yesu Acha. Nká bebhak yɛntiki enyiŋ ntá bö mankem, ndũ nchí nu bébhòŋ yɛntiki mbi békwák bó mántwɔ ntá Yesu Acha, yi ámpémé bhó. <sup>23</sup> Nchí kũ menyiŋ ebhen menkem chí bé Mbok Ndíndí ɛti Yesu Kristo ántáká mbǎnkem, ne bé Mandem ánjét mé nkwo ne berí ebhen bo abhen bákòŋo Mbok Ndíndí bãbhòŋ.

<sup>24</sup> Bǎké ghòkòntik be mpok bejet ntiet, beyǎ bo bájèt, ke ndiere mmu ane ájéré áchá bati ké ábhòŋ akap. Nchí ghati ye bhe bé mamfyé betaj bejét ntiet enyu ene bákway bébhòŋ akap. <sup>25</sup> Yɛntiki mmu ane átoŋti mmuét ndu bejet ntiet ane bebhɔŋ akap, ákem mmuét ndũ yɛntiki enyiŋ. Bákũ nɔ ndu bebhɔŋ akap ane átàt ánhòŋti. Ke akap ané sɛnù bebhɔŋ, chí akap ane ábhak mpoknkem. <sup>26</sup> ɛti yɔ ké nchí jet téé bérɔŋ ndũ ngwenti. Mpú mbɔ mmu ane áté bédép ékwót ne nti, ke andɔ yí, andɛp nɔkɔ chí mbúép. <sup>27</sup> Ke nchí den mmuét ne yɛntiki enyũ esɔŋɔri be mbóŋ mbi bekem mmuét ndũ yɛntiki enyiŋ. Nchí yaŋ be ndũ ngwenti, Mandem ake rɔ me ansem, me mmu ngati bho Mbok Ndíndí, ansɔt bo báchák.

## 10

Sɔt ka mpok ne enyiŋ ené éfákárí nyaka ne bo Israel

<sup>1</sup> Bǔma, mbíkí yaŋ mǎngókòntik enyiŋ ene éfákárí nyaka ne bachĩmbi bhese mpok bákò ne Moses amem baso. Mandem akũ ekpókó nebhaŋ ékúti bhɔ, Manyu Chu akɔre bebhɛ bépáy bákó amik bápé bárók ebhe échák. <sup>2</sup> Ébhák chí mbɔ bájwítí bhó amem

nebhán ne amem Manyu, bé mámbat mmuet ne Moses münti wap. <sup>3</sup> Bó mankem b́aré nyíe nkúbhé nenyíe maknkay enén néfù ntá Mandem. <sup>4</sup> Ne bó mankem mányú nkúbhé manyiep maknkay amen áfù ntá Mandem. Nkúbhé manyiep méré ké bó mányú mbonyune manyiep amen áfù ndü setárébhé esén sékò nyaka ne bhò ké mányú. Ne setárébhé esa sébhák Kristo. <sup>5</sup> Yëndu bághó menyih ebhò nò Mandem ákù ntá yap, beyä ebhap b́aré kú chí menyih ebhén beku Mandem ámbé nti ne bhó. Èti yò, beyä bhap b́ágú amem baso, berene bhap b́éróp aré, mbǎñ ne mbanj.

<sup>6</sup> Menyih ebhen b́efákári nyaka ne bachĩmbi bhese chí bé ménsémtí nókó bhese be séké ñwaka beku bebéptí menyih mbò bó. <sup>7</sup> Ne báké koño bõmandem nsé mbò enyü mbòk eyap bákù nyaka, nkúbhé mbò enyu básĩñí amem Ekáti Mandem be, “Bo b́áchókò ndü epa mányie, mányú, b́afáte b́abhén bepò babhen épúsí.” <sup>8</sup> Sébhíkí bhónj béchwé ndü barak épúsí mbò enyü mbòk eyap bákù nyaka, ékú nká bo esa nsem érat (23000) ndü nkwo wap b́ágú ndü nywop némt. <sup>9</sup> Sébhíkí bhónj mémó Acha mbò enyü mbòk eyap bákù nyaka, ékú Mandem ató nnyó, ne nnyó ere waytí bó. <sup>10</sup> Ne séké bhak bõ enywintí mbò enyü mbòk eyap b́áchí nyaka, ékú ángel newú anaña bho. <sup>11</sup> Menyih ebhen menkem, ebhén b́efákári nyaka ntá bo Israel, béchí chí berih ntá bo b́áchák. Ke ntá yese, básih menyih ebhen be ménsémtí nókó bhese bé yéntiki mmu ánsót mpok néne, ené ngwenti mmik aròbhe kekwo. <sup>12</sup> Yéntiki mmu ane ákásí bé atéé sayri, ánsót ye mpok bé áké kwén. <sup>13</sup> Ke diñí ká be yéntiki nemò enen nétéméri mmu yweka, chí enyü nemò enén nénánj nétéméri bo b́áchák nkwo. Mandem apú nók bebhare bariet ami, ne apú kwáy berò yé nemò néntwó ntá mmu yweka enen netanja necha yi. Mpok nemò nétwó ntá mmu yweka, Mandem ätøj yi mbi bé yi ántan ancha nemò enò, ante kpírí ke kwen.

<sup>14</sup> Abhen ekøj, ndü échí nó, báké fyé yé amò ndü barak mandem nsé. <sup>15</sup> B́áchí bõ abhen b́abhónjò kebonj. B́e b́abhónj mǎnjĩñí beghò mbák enyih éné mérémb épú tetep. <sup>16</sup> Mpok sényie nenyíe Acha, séstò nkóp mmem sénchye bakak ntá Mandem, besé mankem sényú. Neku ane sékù nó, pú séchém mmuet ne bati ndü manoj Kristo? Ne mpok sébòtò brét sényie, pú séchém mmuet ne bati ndü mmuet Kristo? <sup>17</sup> Ekpókò brét émtò ke echí. Yëndu besé séyá, séchí mmuet amòt, mbonyune besé mankem sényie chi brét ére amòt. <sup>18</sup> Yihí ká bo Israel, báway nnya mánchye mbò akap ntá Mandem. Pú bo mankem abhen mányie nnya yò b́achém mmuet ne Mandem amfay efeme akap ndü akabhe wu? <sup>19</sup> Mbõj enyih ené mëyánj beku mǎndĩñí chí yí? Chí bé mandem nsé ané bõ abhen b́abhíkí riñi Mandem b́achyé akap nta yi abhøj betan ke? Ke chí bé nnya ené b́achyé mbò akap ntá mandem nsé echa nnya échák? <sup>20</sup> Wáwák! Enyih ene mëyàn beku mǎndĩñí chí be akap ané bõ abhen b́abhíkí riñi Mandem b́achyé, b́achyé chí ntá befónjò bebúbebu, puyé chí ntá Mandem. Ne mpú yánj mǎnchémmuet ne befónjò bebúbebu. <sup>21</sup> Bǎpú kwáy besòt nkóp Acha mǎnjibhiri mmuet mányú nòkò mmém befónjò bebúbebu. Ne b́abhíkí bhøj ményie nenyíe Acha, mǎnjibhiri mmuet mányie nòkò nenyíe befónjò bebúbebu. <sup>22</sup> Kwáé! Bǎyàn beku bebéntí Mandem mémbák ne bhese mbò enyü bo Israel bákú nyaka? B́akásí bé sétan séchá Mandem ké?

<sup>23</sup> Bǎrém bé b́abhøj ngàngan beku yéntiki enyih. Ke puyé yéntiki enyih ké ékwák mmu. Ne bǎrém bé b́abhøj ngàngan beku yéntiki enyih, ke puyé yéntiki enyih ké ékwák mmu ántánj ndü barak Mandem. <sup>24</sup> Yé mmü yweka áké kú enyih ené ékwák yí aywintí. Mmu yweká aperé kú enyih, ánkú chí enyih ené ékwák bo b́áchák nkwo.

<sup>25</sup> Bǎkwáy ményie yéntiki nnya ane b́ati esié, kebhep mbák chí nnya ane b́achyé mbò akap ntá njò fú. Ébhíkí ri be mǎnkú enyih ené échøjti bati yeka amem. <sup>26</sup> Nchí rem nó mbonyune básih amem Ekáti Mandem be, “Mandem ké ábhónjò mmik, ne menyih menkem ebhén béchí aré.” <sup>27</sup> Mbák mmu ane apú nkoño Yesu ámbĩñí mmu yweká eket eyi ndü nenyíe, ne mmu wu anka b́erónj, ánánj ándók, ányie yéntiki enyih ené b́abhúré yí besí. Áké bhép mbák chí nenyíe enen b́achyé mbò akap ntá njòfú. Ébhíkí ri be yi anku

enyiḡ ene ekway bechōḡti nti eni amem. <sup>28</sup> Ke mbák bágghátí wó be, “Nenyié enen chí nenyié mandem nsé”, kényié nó. Nékwāy béchōḡti nti mmu wu amem. <sup>29</sup> Mpu rem no chí ḡti nti mmu yweká. Nchí rem chí ḡti nti mmu achák wu. Mmu ákwáy béréme be, “Ndaká yí enyiḡ ené échōḡti nti mmu achák amem ébhōḡó békaḡ me beka enyiḡ ené mbōḡ ḡḡḡḡḡ ndū mmuét eya?” <sup>30</sup> Mbák méchyè Mandem bakak ke nnyié nenyié ndaká yí mmu ábhōḡó béchōḡti nnyén ena? <sup>31</sup> Nchí ghati ye bhe be yé mmū yweka ḡnyie chí nenyié, yé enyiḡ ké yí ányù, abhōḡ beka yó enyu ené bo bágghò mánychye Mandem kenókó. <sup>32</sup> Yéntiki mmū yweka abhōḡ bébhure nepém eni enyu ené nepú chye mmu áchák esōḡori ndū eni nepém, Yé chí mmu Israel, yé chí mmu ane ápu mmu Israel, ne yé chí bō nkwo Mandem. <sup>33</sup> Membōḡ nchí ka enyu ya. Nchí nu chí bé yéntiki mmu ámbōḡ maḡák ne yéntiki enyiḡ ené mékù. Mpu ka chí enyiḡ ene membōḡ nkōḡó ne ené érí ntá ya. Menyiḡ ebhen béri ntá bo bachak ké mékù, mbōnyune nchí yaḡ bō mántwō ntá Mandem be yi ampeme bhō.

## 11

<sup>1</sup> ḡḡó ká epinḡ eya, mbō enyū méḡḡó epinḡi Kristo.

*Enyū bo bábhōḡó* bebhak ndū mpok nenikímuet

<sup>2</sup> Nchí bíti bhe tontó bé bākaysi me ndū yéntiki enyiḡ ne bākōḡo sayri menyin ebhen ntōḡó bhe. <sup>3</sup> Ke enyiḡ échí ené méyāḡ māndinḡi. Kristo achí mūnti yéntiki mbakanem, mbakanem achí mūnti ḡḡré aywi, ne Mandem achí mūnti Kristo. <sup>4</sup> Mbakanem ane yé ḡnik chí mmuet yé ḡghati chí bho menyin ebhen bífú ntá Mandem, mbák ḡkù nō ntí kúti, nō apú chye Kristo mūnti ywi kenókó. <sup>5</sup> Ne ḡḡré ane, yé ḡnik chí mmuet yé ḡghati chí bho menyin ebhen bífú ntá Mandem, mbák ḡkù nō kekuti ntí, nó apu chye mūnti ywi kenókó, ne achí enyumōt mbō ḡḡré ane ámu ntí. <sup>6</sup> Mbák ḡḡré apú yaḡ bekuti ntí, ámkpik andak mamu wu. Ke tēndu mému ntí chí enyiḡi ntianwōp ntá ḡḡré abhōḡ yé bekuti ntí. <sup>7</sup> Mbakanem ábhíki bhōḡ békúti ntí ndū mpok nenikímuet tēndu Mandem ághókó mbakanem be ámbák mbō yimbōḡ ndū beyā babhi. Mbakanem abhōḡ beka bo mangó menwōp Mandem, ke ḡḡré átōḡ chí menwōp ebhen nném ywi. <sup>8</sup> Bē bārinḡi bé mbakanem abhíki fú ntá ḡḡré, ḡḡré ké áfú ntá mbakanem. <sup>9</sup> Ne Mandem abhíki ghoko mbakanem ḡti ḡḡré, ke aghókó ḡḡré ḡti mbakanem. <sup>10</sup> Ndu échí nó, ḡḡré abhōḡ bekuti ntí ywi mbō erinḡ betōḡ be yí achi anten nném ywi, mbōnyune bōḡḡel báyinḡi. <sup>11</sup> Yéndu echi nō, besé bo sébháre muet ne Acha sérinḡi bé ḡḡré apú ndū muet eyi, achí antené mbakanem. Ne mbakanem apú ndū muet eyi, achí antené ḡḡré. <sup>12</sup> Échí enyu eyō mbōnyune, ḡḡré afú chí amuet mbakanem. Ke néne, ḡḡré ke ábhe mbakanem. Ne bāké ghōkōntik be menyin menkem bífú chí ntá Mandem. <sup>13</sup> Bē babhōḡ māḡḡati me ndak ane: échí sayri be ḡḡré ánikmuet ntá Mandem nenti bōnkwo kekuti ntí? <sup>14</sup> Bekōḡo enyu ené Mandem ághókó menyin, be babhōḡ bābhíki rinḡi bé eróri emene chí enyiḡ ntianwōp nta mbakanem? <sup>15</sup> Ke ḡḡré, eróri emene ékwāy ne yí tontó. Ékwāy ne yí mbōnyune Mandem achyé yí emenéntí be émbák mbō nden ane ḡḡré ákuti ntí ne ya. <sup>16</sup> Yéntiki mmu ane áyāḡ bekem epúiti ndū ndak ane, ándinḡi bé besé bōnto Yesu ne batōḡ Eyōḡ Mandem ne bōnkwo Mandem bachak, sébhíki pere bhōḡ yényinḡ échák berem.

*Enyū sébhōḡó ményié nenyié Acha*

*(Mt 26.26-29; Mk 14.22-25; Lk 22.14-20)*

<sup>17</sup> Ke béyinḡi menyin ebhen méyāḡ beghati bhe néne, mpú biti bhe mbōnyune mpok ane bāchem nebhuet amōt ndu menikmuet ntá Mandem bāpú ka nō chí ndu béghókó, bāchōḡti chōḡti. <sup>18</sup> Enyiḡi mbi ené mbōḡó bérem echi be: Bágghátí me be mpok bāchemti mbō bō nkwo, bākōre mmuet ndū bakwó, mānkem nōkō epúiti ne bati. Ne nnókó bé tetep achí ndū enyiḡ ené bágghátí mé. <sup>19</sup> Eri mbōḡ be ákóre ámbák néntí eneká ndu beka māḡó



bō abhen bákòŋo Yesu ne nti némót. <sup>20</sup> Mpok ane bāchem nebhuet amot, puyě chí nenyíé Acha kě mǎnyíe. <sup>21</sup> Nchí rem nó mbonyune mpok bāchem ebhak émót, yěntiki mmu ǎwene chi ményie eni nenyíé, kenon batí bōnkwo. Eyo énkə be mbək yeka manchoko nsay, ené báchák mányie, mányu, mánkwen. <sup>22</sup> Kwáé! Bǎbhíkí bhóŋ beket ebhen mǎnyíé mǎnyú aré ké? Bǎyàŋ bébyak chí bō nkwo Mandem mǎnchye bō abhen eyap épú ntíanwóp ké? Bǎyàŋ ngátí bhe be yi ėti ndak ane? Bǎyáŋ be mbítí bhe ké? Nse. Mpú kwáy bébiti bhe wáwák!

<sup>23</sup> Mpú kwáy bébiti bhe mbonyune enyih ené Acha ághátí mé kě ngátí bhé nkwo. Échí bé ndū nkúbhé beti ebhén bátí yi, asot ekpókó bret, <sup>24</sup> achye bakak ntá Mandem, abho bébókóti ekpókó bret eyo anchye noko ntá bakoŋo bhi andeme noko be, “Né chí mmuét eya ane mēchye ėti yeká. Kə nókó ká enyu ené ndu bétik me.” <sup>25</sup> Mánáŋá nókó ményíé nenyíé, asot nkóp ne mmēm amem, achye bakak ntá Mandem nkúbhé mbə enyū yí ákú ne nenyíé, abho béchyé yěntiki mmu wap andeme noko be, “Né chí nku nkə ane Mandem ányú ne bō mmik ėti newú ena. Yěntiki mpok ane mǎnyu mmem ndu nkóp ane kə ka nó ndu bétik me.” <sup>26</sup> Ene étòŋ bé kpatε mpok ane Acha ápètnsem, yěntiki mpok ane mǎnyie bret ane, mǎnyú mmēm amen, bǎghati bo bé yi agu nyaka ndu bépéme bhesé. <sup>27</sup> Ndu echi nə, yě agha ane ányie nenyíé Acha, ansot nkóp ayi anyu ené ápú chye yí kenókó, enyū mmu wu ákú bebú mbonyune yí ásòt mmuēt Acha ne manon ami mbə eráká ndak. <sup>28</sup> Yěntiki mmu abhəŋ yé béchák nti eni ke ansot bret ne nkóp Acha. <sup>29</sup> Yě agha ane ányie nenyíé Acha, ansot nkóp ayi ené yí ábhíkí kaysi béchyé mmuēt Acha kenókó, chəŋ Mandem antemsi yí. <sup>30</sup> Ɛti eyo kě beyǎ bheka mámè, báchák keperε bhóŋ betəŋ, ne abhénéfú bágu. <sup>31</sup> Ke mbák besé babhəŋ séchək mmuēt, Mandem apú táŋ bhesé. <sup>32</sup> Ke mbák Acha ătəŋ bhesé, ǎchye bhesé ntémší ndu ményúre bhesé bé ewak ene Mandem átəŋ bō mmik, áké temsi bhesé nkwo. <sup>33</sup> Bǎma, mpok ane bāchemti be mǎnyie nenyíé ekəŋ ke mǎnyie nenyíé Acha, bo abhen báyámbi, bábhəŋ menon bati. <sup>34</sup> Mbák nsay ǎnu mmú, ǎnjámbi ányíé nenyíé eket eyi, bé mpok bāchémé nebhuet amot, bǎké kə Mandem ámbé nti. Béyih̄i barak áchák, chəŋ membəŋ ntwó awu nchye bhe maníé enyū babhóŋó beku.

## 12

### Menyū akap ane Ɛfóŋó Bedyere áchyè

<sup>1</sup> Bǎma, néne, beyih̄i menyū akap ané Ɛfóŋó Bedyere áchyè, mbíkí yaŋ mǎmbák ndū ejuri. <sup>2</sup> Bǎriŋi be mpok ane bǎbhíkí re bho bérin̄i baraká Mandem, bo bákú nyaka mǎném ebhi ndū beyǎ menyū, mǎnchye noko kenókó ntá bəmandem abhen bápú rem kepi. <sup>3</sup> Nchí yáŋ yé be mǎndín̄i be mbák Ɛfóŋó Mandem achí ne mmu, apú kway bérem ebúbə ėti Yesu Kristo. Ne yě mmu apú kway bérem be Yesu chí Acha mbák Ɛfóŋó Bedyere apú ne yi.

<sup>4</sup> Akap ane bō Mandem bǎbhəŋ áchí menyū ne menyū, ke Ɛfóŋó Mandem éré amot kě áchyè akap ankem. <sup>5</sup> Betik Yesu Acha ebhén bo Mandem bákway beku béchí menyū ne menyū ke Acha ere amot ke sékú betik ebhi. <sup>6</sup> Babhi áchí menyū ne menyū ané Mandem ákú betik ndū bapém ayesé, ke Mandem ére amot kě áchyè betəŋ ntá yěntiki mmu ndu beku menyih̄. <sup>7</sup> Chi bekwak bōnkwo kě Mandem áchyè akap ané átəŋ bé Ɛfóŋó Bedyere achí ne mmu. <sup>8</sup> Ntá mmu amot, Ɛfóŋó Bedyere ǎchye akap bechye maníé. Ntá mmu achak Ɛfóŋó Bedyere anchye akap berem menyih̄ ebhen yi ákú yi andín̄i. <sup>9</sup> Ntá mmu amot Ɛfóŋó Bedyere ǎchye neka, ntá mmu achák anchye akap bébú bo mame. <sup>10</sup> Ntá mmu amot Ɛfóŋó Bedyere ǎchye akap beku menyih̄i maknkay, ntá achák anchye akap beghati bho menyih̄ ebhen befu ntá Mandem. Ntá mmu amot ǎchye akap berih̄i Ɛfóŋó Bedyere ne befóŋó bebúbəbə, ntá achák anchye akap berem beyəŋótək ebhen yi abhíkí riŋi, ne ntá anufú anchye akap ménéne enyih̄ ene mmu areme ndū eyəŋ etək ene yi abhíkí riŋi. <sup>11</sup> Nkúbhé Ɛfóŋó Mandem amot ke áchyè akap ane ankem. Yí ǎchye akap ntá yěntiki mmu mbə enyu yí áyàŋ.

**M**mmuet nkwa abhōn bēpókómuet nyánjá nyánjá

<sup>12</sup> Sérìnjì be nkwañwan abhōn chí mmuet amot, ke bēpókómuet bechi nyánjá nyánjá. Yēndu bēpókómuet beyǎ, ndiere mmuet amot ke áchí. Enyu eyo ke échí ne Kristo. <sup>13</sup> Mbok yesé séchí bo Israel, báchák bápú bo Israel. Mbok yesé séchí basem, báchák bápú basem. Ke bájwítí bhesé mankem chí ndũ betan Efóńó Bedyere éré amot, ne sérōp chí mmuet amot mbo mmu amot. \*

<sup>14</sup> Échí tetep bé mmuet nkwañwan abhíkí bhōn chí épókómuet émot. Abhōn beyǎ bēpókómuet. <sup>15</sup> Mbák ekak éndém be, “Tēndu mpú awo, mpú épókómuet.” Eyo énkū be ekak éké bhak épókómuet ké? <sup>16</sup> Ne mbák atú ándem be, “Tēndu mpú nyésé, mpú epókómuet”, eyo épú kú bé atú áke bhák épókómuet. <sup>17</sup> Mbák mmuet nkem achí chí nyésé, mmu ákwáy béghok mban ná? Ne mbák mmuet nkem achí chí atú, mmu ákwáy béghok eriep ná? <sup>18</sup> Ke mbo enyu échi, Mandem aghókó bēpókómuet menkem, akū be bō mémbak mmu amuet mbo enyũ yi áyánjá nyaka be mémbak. <sup>19</sup> Mbo bēpókómuet menkem béchí chí épókómuet émot, mbá mmuet nkwañwan áfu fá? <sup>20</sup> Ke mbo enyu échi, bēpókómuet béyǎ, ke ndiere mmuet amot ke achi. <sup>21</sup> Nyésé mmu nēpú kwáy bégháti awó be, “Mbíkí bhōn enyij békū ne wó?” Ne ntí apu kway bégháti bekak be, “Mbíkí bhōn yēnyij békū ne wó.” <sup>22</sup> Enyij ene serij chí be mmu apú kway bebhák nēpém mbák mámféré bēpókómuet ebhén bo bákáysi bé bébhíkí bhōn menwōp yi amuet. <sup>23</sup> Ne bēpókómuet ebhén sékàysi bé bēpú yēnyij, bó ké sere sōt mpok békém. Ne bēpókómuet ebhén sébhése bé bo báké ghó ne amík, bō ke sékēm sayri encha, <sup>24</sup> bēpókómuet ebhen bēpú chye mmu ntíanwōp. Ke Mandem aghókó mmuet yesé enyu ene séchyè bēpókómuet ebhén bo bábhōn ntíanwōp ne bhō kenókó éncha bēpókómuet béchák. <sup>25</sup> Mandem aghókó mmuet nkwañwan enyu eyo be yēntiki épókómuet embak sayri ne bēpókómuet béchák. <sup>26</sup> Mbák épókómuet émot éghòk bebe, béchák menkem béghòk bebe, ne mbák báchyè epókómuet émot kenókó, béchák bébhōn manák ne yó.

<sup>27</sup> Bě bōnkwo mankem bāchí mmuet Kristo ne yēntiki mmũ yweka achi épókómuet Yesu. <sup>28</sup> Ne Mandem afyé bo abhen babhōńó akap menyu ne menyu ndũ nkwo bakońo Yesu. Bō mbi chí abhen yi áchyé akap bebhak bōnto Yesu. Abhen bákōńo chí bo abhen Mandem achye akap bégháti bho menyij ebhén befu ntá yi. Abhen bapet bákōńo chí abhen yi áchye akap bétōń bo Eyōń Mandem. Áchyè báchák akap békū menyijí maknkay, abhénéfú anchye akap bébu bōmame, báchák akap békwak bho. Áchyè abhenefu akap bérinjì bekem bo sayri. Achye bachak akap berem beyōńótak ebhén bábhíkí rijì. <sup>29</sup> Bo mankem bāchí bōnto ké? Bo mankem bāchí baremé kepinti ke? Bo mankem bāchí batōń Eyōń Mandem ke? Bo mankem bākū menyijí maknkay ke? <sup>30</sup> Bo mankem babhōń akap bébu bōmame ke? Bo mankem bábhōńó akap berem beyōńótak ebhén bábhíkí rijì ke? Bo mankem babhōń akap menene menyij ebhen bārémé ndũ beyōńótak ebhen babhíkí rijì ke? <sup>31</sup> Ke fyé ká nti ndũ bebhōń akap ane acha achak.

Néne, chōń ntōń be mbi ane árí áchá áchák ankem, be mǎkońo chí wu.

## 13

**E**kōń echa menyij menkem

<sup>1</sup> Yē ndinjí berem chi beyōńótak menkem ne beyōńó bōáńgel nkwo, mbák mbíkí kōń bo, nō nchí chí mbo akánkán ne njáné ené éyōń. <sup>2</sup> Ne yē mbōń chí akap bégháti bho menyij ebhén bēfú ntá Mandem ne mbák ndinjí menyij menkem, \* yē chí menyij Mandem ebhén bechí bhésé bhésé, ne mbák mbōń neka ne Mandem enyu ené mēkwáy bégháti njie ngo be, “Fǎ fá”, amfa, ke nke kōń bo, nō mpú yēnyij. <sup>3</sup> Mbák nchyé menyij ebhá menkem ntá bho, nchyé yē chí mmuet eya be mánsōń, ke nke kōń bo, eyo epu kwák me ndũ yē mbi. <sup>4</sup> Mbák

\* 12:13 Nkúbhé Efóńó Bedyere éré ke Mandem achye bhese. \* 13:2 Fǎ, sēnkóńó enyu ene echi amem Today's English Version.

mmu akōḡ bo, ābhōḡ ekēbhénti ne bho, ātōḡ bō berinti, apú bhōḡ mpabhamík ne bho, ne apu pányu ne bho. <sup>5</sup> Mbák mmu akōḡ bo apú yōḡ mmuēt, apú kē barak ntíanwōp, apú yīḡi chi ndiere mmuēt yi. Apú kaysi chí ndiere menyīḡ ebhén bekwak yimbōḡ, apú wakari bebent, apú fyē bo anti mbák bákū yi bebú. <sup>6</sup> Mmu ane akōḡ bo apú bhōḡ maḡák mpok bákú bebépti menyīḡ, ābhōḡ maḡák mpok bo bákú menyīḡ ebhén bechí chak. <sup>7</sup> Mmu ane akōḡ bo, apú fere nti ne bo abhen bakū bebú, apú rō béfyē nti ne bo mpoknkem, apú rō bebhaka nti be chōḡ Mandem ankū yēntiki enyīḡ embak sayri, ne āte kpírí ndū yēntiki enyīḡ.

<sup>8</sup> Ekōḡ ebhiki bhōḡ ngwenti. Ke mbák chi akap beghati bho menyīḡ ebhen befú nta Mandem, chōḡ wu ámfuēt. Chōḡ akap berem beyōḡtōk ebhen mmu abhiki riḡi ámay ne ané berīḡi menyīḡ ndū betāḡ Efōḡó Bedyere áfyere fuēt nkwo. <sup>9</sup> Néne, sérīḡi menyīḡ chí mbōk mbōk. Ne séghàti bho menyīḡ ebhen Mandem afyé bhese anti chí mbōk mbōk. <sup>10</sup> Ke mpok ane menyīḡ ebhen béjwí pōt bétwō, chōḡ ebhen béchí mbōk néne mémay. <sup>11</sup> Mpok mbuēt mandu mmō, nchí rem nyaka kēpi mbō māmbō, nkaysi nōkō barak mbō māmbō, ngō nōkō menyīḡ mbō māmbō. Ke mpok nnāḡ nchíkí, ndō baraká kēmbō. <sup>12</sup> Néne, séghō menyīḡ chi bebherí bébhéri mbō be séyīḡi chí ékírísú ene echí bebherí bébhéri. Ke mpok yō ánkway, chōḡ séngó yēntiki enyīḡ sayri ne amík. Néne, ndīḡi menyīḡ chí mbōk mbōk, ke mpok yō ánkway, chōḡ ndīḡi yēntiki enyīḡ sayri nkúbhé mbō enyū Mandem árīḡi me sayri.

<sup>13</sup> Menyīḡ bechi berat ebhen bébhak mpoknkem. Menyīḡ ébhere chi nekā, nebhakánti, ne ekōḡ. Ke ndū menyīḡ ebhen berat, ene echa bechak menkem chi ekōḡ.

## 14

### *Akap berem kēpinti ne ane beyōḡtōk*

<sup>1</sup> Fié ká nti ndū bébhōḡ ekōḡ ne bho, māmbōḡ beyā ekwak be Efōḡó Bedyere ányché be akap, sayri sayri, akap béghāti bho menyīḡ ebhen befú ntá Mandem. <sup>2</sup> Nchí rem nō mbōnyune mmu ane árēm beyōḡtōk ebhen yi abhiki riḡi, apú rem menyīḡ ntá bho, ārēm chi ntá Mandem mbōnyune yē mmu apu jwimem ndū enyīḡ ene yi árēm. Árēm chi menyīḡ ebhen beyīḡi Mandem ne bechi bhésé bhésé, ndū betāḡ Efōḡó Mandem. <sup>3</sup> Ke mmu ane ághàti bo menyīḡ ebhen befú nta Mandem áchyè bho betāḡ, afyé bho nti, ne áchyè bho nepōptinti. <sup>4</sup> Mmū ane árēm beyōḡtōk ebhen yi ábhíkí riḡi, áchyè chi mmuēt yi betāḡ. Ke mmu ane ághàti bho Eyōḡ Mandem áchyè bati bōnkwo betāḡ Mandem. <sup>5</sup> Nchí yaḡ be be mānkem māndem beyōḡtōk ebhen bābhíkí riḡi, ke sayri sayri, nchí yaḡ māngati bho menyīḡ ebhen Mandem afyé be anti. Mmu ane árēm menyīḡ ebhen Mandem afyé yi anti achá ane árēm beyōḡtōk ebhen yi abhiki riḡi mbák mbōḡ mmu akabhé beyōḡtōk abhíkí néne enyīḡ ene yi árémé be enchye bo betāḡ.

<sup>6</sup> Bōma, mbák ntwó ntá yeka ndeme nōkō chi beyōḡtōk ebhen mbíkí riḡi, chōḡ nkwak be ná? Mbōḡ beku māndīḡi enyīḡ ene Mandem ákú mendīḡi, ne menyīḡ ebhen ndīḡi ēti Mandem, ne ebhén yi afyé me anti be ngati bho, ne mbōḡ betōḡ Eyōḡ eyi. <sup>7</sup> Mbák menyīḡ ebhen bébhíkí bhōḡ nepém mbō mbaḡ befé ne nekīḡ bébhíkí chyē erítí eyōḡ, ná mmu ákway berīḡi nekwáy enen báfè ne mbaḡ, ne enén bákwtè? <sup>8</sup> Ne mbák mmbá nenu ábhíkí chyē eyōḡ sayri, agha ákway berīḡi be chi mmbá nenu, antōḡti mmuēt bé ándók ebhīnenu? <sup>9</sup> Échí enyumōt ne bhe. Mbák māndem enyīḡ ndū eyōḡtōk ene bābhíkí riḡi, bo bápú kway bejwimem. Ná bō bákway ye berīḡi enyīḡ ene bārēm? Ébhak ntá yap chi mbō be bārēm kēpi ne mbúép, né épú bhōḡ nti. <sup>10</sup> Beyōḡtōk beyā fá amík, ne béchí kekúrí kekúrí. Ne ye émōt epu ene bo abhen bārēm yō bápú ghok. <sup>11</sup> Ke mbák mbíkí riḡi eyōḡtōk ene mmu árēm, nchí bhak chi kenkō ntá yi, yí nkwo ambak chí kenkō ntá ya. <sup>12</sup> Nchí ghati ye bhe be, tēndu bābhōḡó beyā ekwak bebhōḡ akap ane Efōḡó Mandem áchyè, fyé ká nti tontó ndū akap ané ákwak bōnkwo mántāḡ mandōkō nōkō chi ambi.

<sup>13</sup> Mmu ane árèm eyōjótak ene yi ábhíkí rījī, aníkmuēt be Mandem ánychyé yi akap ménéné nta bho enyīj ene yi árèm ndū eyōjótak ene yi abhíkí rījī. <sup>14</sup> Nchí rem nō mbonyune mbák nchí níkmuet ndū eyōjótak ene mbíkí rījī, efójó eya ke énikmuēt ené, ndū nkaysi ya, mpú jwimem ndū enyīj ene mérèm. <sup>15</sup> Chōj nkū ye yi? Chōj nník nōkō mmuet ne efójó eya ne nnikmuēt ne nkaysi ya nkwo. Chōj nkway nōkō bakway ne efójó eya ne nkway nōkō ne nkaysi ya nkwo. <sup>16</sup> Mbák épú nō, mbák mmu ywēka ānikmuēt bechye bakak ntá Mandem ndu efójó, ná mmu ane ábhíkí rījī eyōjótak ene yi árèm ākway beka be, “Amen” ené yi ábhíkí jwimem? <sup>17</sup> Yě mmu ánychye chyé erítí bakak ntá Mandem, nenikmuēt enō nérú chye mmu achak betaj. <sup>18</sup> Nkáká Mandem be, ndū betaj Efójó Bedyere, ndem beyōjótak ebhen mbíkí rījī ncha bhe mankem. <sup>19</sup> Yě nō, ndū nchemti bōnkwo, eri ntá ya, beghati bho menyīj ne beyōj betaj ebhen bo bāghōk mánjwimem, echa berem menyīj ne beyōj ebhen beya becha nka byo ndū eyōjótak ene mbíkí rījī.

<sup>20</sup> Bōma bāké bhak māmbō ndū nkaysi yēka. Bák ká mbō bō abhen babhuēt amō ndu barak bebú, ke ndū nkaysi ayēka bák ká beséné bho. <sup>21</sup> Básij amem Ekáti Mandem be Acha arem be,

“Chōj nsot bō betak bechak abhen bárèm beyōjótak ebhen bōbha bābhíkí rījī ndem kepi ntá yap. Yě nō, bōbha bápú tá chōj batú beghok enyīj ene mérèm.”

<sup>22</sup> Eyo étōj bhese be berem kepi ndū beyōjótak ebhen bo bābhíkí rījī, chí erīj ntá bo abhen babhíkí noko Yesu Kristo, puyě ntá bo abhen mánóko. Ke akap beghati bho menyīj ebhen bífú ntá Mandem, chí erīj ntá bo abhen mánóko. <sup>23</sup> Mbák Nkwō Kristo ankem achem ndū nebhuēt amōt ne yěntiki mmu ane achi amem árèm eyōjótak ene yi ábhíkí rījī, ke émfakari be bo abhen bābhíkí bhōj akap wu ne bo abhen bābhíkí noko manchwe amem, bō bhō bapu rem be ebhokori ékem be? <sup>24</sup> Ke mbák bo mankem bárèm chi menyīj ebhen bífú ntá Mandem, ne mmu ane ábhíkí noko Yesu Kristo, ne yě chí ane ábhíkí rījī menyīj ebhen antwó anchwe, āghok enyīj ene bārem anjwimem anka be yi achi mmū bebú, ne menyīj ebhen yi ághókó mémbo betaj yi. <sup>25</sup> Enyīj ene yi ághókó éghati yi kpojoroj menyīj bhésé bhésé ebhen bechi yi anti, énkū yi ankwen besí Mandem anchye yi kenókó, andem be, “Mandem achi ne be tetep!”

*Enyū* bebhak ndū nchemti ywēka

<sup>26</sup> Bōma, enyīj ene bābhōjó ye beku chi be, mpok bāchémé nebhuēt amōt ndu menikmuēt, mbák mmu amōt achyé nekway, achak antōj Eyoj Mandem, anefu andem enyīj ene Mandem akū yi andījī, ne mbák achak andem kepi ndū eyōjótak ene yi abhíkí rījī, anefú ánéné yō ndū eyōjōmbōj. Kū ká yěntiki enyīj embak ane echye bo mankem betaj ndū baraka Mandem. <sup>27</sup> Mbák bo bāchí abhen bárèm beyōjótak ebhen bābhíkí rījī, eri bati apay, ne yě bati arat mandem. Ne bābhōj berem menyīj mmū amōt amōt, ne mmū achak ambak ane ánene menyīj ebhen bárèm. <sup>28</sup> Ke mbák yě mmu apú menene ndū eyōjōmbōj, yěntiki mmu ane ábhōjó akap wu ánhókó kpák amem echeme Nkwō Kristo, andem nōkō beyōjótak ebhen yi ábhíkí rījī ne mmuet yi ne ntá Mandem. <sup>29</sup> Bōbati apay, mbák epu nō, batí arat, mándem menyīj ebhen Mandem aghati bhō, bachak mánde chak menyīj ebhen bō bárèm. <sup>30</sup> Ne mbák Mandem ákú mmu ane achi chōkō andījī enyīj ane bárèm, ánkúsí kpák. <sup>31</sup> Bo abhen bárèm menyīj ebhen bífú ntá Mandem bākway beku nō amōt amōt be bō mankem mángók enyīj ene Eyoj Mandem érèm be émfyé bhō nti. <sup>32</sup> Bō abhen bābhōjó akap berem menyīj ebhen bífú ntá Mandem bākway bekem mmuet manchōkō kpák, be mándījī mpok ane bākway berem kepi. <sup>33</sup> Mandem apu Mandem ebyok, āyàn sembōj chí eyōj emōt ne kpák ndū nkwo yese.

Mbō enyu echí amem bakwó bho Mandem ankem, <sup>34</sup> baghōré bābhōj bechekō kpák amem becheme bōnkwo. Bābhíkí bhōj berem kepi. Bābhōj besertimuet mbō enyu ebhé Moses érèm. <sup>35</sup> Mbák enyīj echi ene bō báyàn berījī, mámbép maném abhap anywóp.

Εχι ενyιη nτιάνwοπ nτά ngορέ berem kepi amem echemé bōnkwō. <sup>36</sup> Kwae! Eyoη Mandem ébho chi nτά yeka ke? Ke chí be ndiere nτά yeka ke yo échwōbhé? <sup>37</sup> Mbák mmu akáysí be yi achi ndemekerĩnti, ne ye bé abhōη akap ane Efóηó Mandem achye yi, ándĩñí bé enyιη ene mēsìη-ne nτά yeka chi enyιη ene Yesu Acha ághátí me nsιη. <sup>38</sup> Mbák mmu abhíkí ka be echi enyu eyō, bāké ka yi nkwo.

<sup>39</sup> Bōma, bóη ye ka beyā ekwak be Efóηó Mandem ányché bhe akap beghati bho menyιη ebhen bífú nτά Mandem, ne bāké káη bo be bāké rem beyōηótōk ebhen bábhíkí riηi. <sup>40</sup> Bābhōη bekū yēntiki enyιη sayri ne ebyōk ti.

## 15

### *Yesu apetnsem ndũ nepém*

<sup>1</sup> Bōma, nchí yaη betik bhe ěti Mbok Ndĩndí ane ngátí nyaka bhe, bābhúre yo anti ne bāté kpirí ndu yo. <sup>2</sup> Mbok Ndĩndí-ne ke Mandem ásōt bepeme bhe, mbák mǎndók ambi bekem yo ne betaη. Mbák épú enyu eyō, nō mǎnókó chi ndéndem.

<sup>3</sup> Nném enyιη ene mēghàti bhe mbō enyũ bāghátí nyaka me nkwo chi be: Kristo agú nyaka ěti bebú bhese mbō enyũ Ekáti Mandem éréme nyaka be chōη émfakari. <sup>4</sup> Bábhème yi ne égháká nókó manywōp arat, Mandem akū yí apetnsem ndũ nepém mbō enyũ Ekáti Mandem éréme nyaka be chōη émfakari. <sup>5</sup> Atōη ye mmuet nτά Píta ne, ansem mpok, nτά bōnto bhi batí byo ne apay. <sup>6</sup> Atōη ye mmuet nτά mpǎy bakoηo bhi mpok amōt. Báya bácha bati hōndret etay (500). Yēndu mbōk eyap mǎnāη bágú, beyā bhap bābhūét nepém. <sup>7</sup> Abhesi ye nτά Jems ne, ansem mpok, nτά bōnto mankem. <sup>8</sup> Ndũ ngwenti, abhesi nτά ya nkwo, mme mmu nchí mbō mmō ane bábhé ndu mpok ane bábhíkí bhakanti be chōη mámbe yi. <sup>9</sup> Ndũ nkwo bōnto Yesu, mme ke nchí ansem mankem, nke kwáy mmu ane bo bābhĩηi be mũnto mbōnyune mēchyè nyaka bōnkwo Mandem beyā esōηōri. <sup>10</sup> Ke ěti berĩndu Mandem, nchí mmu ane nchí echōη, ne berĩndu bhi ne me bépú nyaka ndéndem. Bépú nyaka ndéndem mbōnyune nká betik nchá yēntiki mũnto achak, yēndu epu chi ne betaη ebha ke ndũ betaη Mandem ndũ berĩndu ebhi bechi ne me. <sup>11</sup> Ndu echi nō, yē chí mme ke ngátí nyaka bhe Mbok Ndĩndí, yē chi bōnto báchák, bese mankem séghàti bho chi nkúbhé Mbok Ndĩndí ére ěti Yesu Kristo, ne yo ké be mǎnókó.

### *Bawú bābhōη bepētsem ndũ nepém*

<sup>12</sup> Mbák Mbok Ndĩndí ane séghàti bho achí be Kristo ápētsem ndũ nepém, ná ye mbōk yeka bákway berem be bawú bapu petnsem ndũ nepém? <sup>13</sup> Mbák échí tetep be bawú bapu petnsem ndũ nepém, nó Kristo abhíkí petnsem ndũ nepém. <sup>14</sup> Ne mbák Kristo abhíkí petnsem ndũ nepém, nō menyιη ebhen séghátí bhe ěti yi bechi chi ndéndem ne neka eneka ne yi nechí chi ndéndem. <sup>15</sup> Mbák échí tetep be bawú bapu petnsem ndũ nepém, nō sésè chi nsé ěti Mandem, ndu séghàti bho be Mandem akū Kristo apetnsem ndũ nepém. Mbák échí tetep be bawú bapu petnsem ndũ nepém, nō Mandem abhíkí kē Kristo ampētsem ndũ nepém ne nō neka enese nechí chi ndéndem. <sup>16</sup> Échí enyu yo mbōnyune mbák bawú bapu petnsem ndũ nepém, nō Mandem abhíkí kē nyaka Kristo ampētsem ndũ nepém. <sup>17</sup> Ne mbák Kristo abhíkí petnsem ndũ nepém, nō neka enese nechí chi ndéndem, ne nō bebú ebheka bebhuet be anti. <sup>18</sup> Mbō enyu yo ke echi, mbū bo abhen mánóko Kristo bāgu máném. <sup>19</sup> Mbák ndiere ěti nepém enen fá amik ke sébháká nti ne Kristo, nō ndũ bō mmik mankem ebep ebhe yesé echa.

<sup>20</sup> Ke échí tetep be Mandem akū Kristo apetnsem ndũ nepém ndu betōη be chōη yí ankū bawú mámpētsem ndũ nepém. <sup>21</sup> Mbō enyũ newú néfueré nτά mmu amōt, ke nétwó fá mmik, nō ke neperénsem ndũ nepém nkwo nefuere nτά mmu amōt ke nétwó. <sup>22</sup> Nkúbhé mbō enyũ bō bāgù mbōnyune bachi bebharébhō Adam, nō ke Mandem akū chōη bō mankem abhen bābháré mmuet ne Kristo mámpētsem ndũ nepém. <sup>23</sup> Ke yēntiki mmu

abhōŋ bepetnsem ndũ nepém ndũ mpok ane Mandem afyé. Kristo ke áyámbi áperénsem ndũ nepém. Mpok yi apēt átwó kě bōbhi bápēt chōŋ nsem ndũ nepém. <sup>24</sup> Mmík amay ye, Yesu Kristo ansōt awónem amfáy befónó ebhen bébhónó betaŋ amfáy bho, ansōt kefō eki anchye ntá Mandem mmu achi Etayi. <sup>25</sup> Yesu abhōŋ bekem kefō kpáte Mandem ankə bōmpap abhi mámdōp mbō enək ene yi anyāŋa beka amfay. <sup>26</sup> Mũmpap ane Mandem ānaŋa chōŋ ndũ ngwenti chi newú. <sup>27</sup> Échi mbō enyũ Ekāti Mandem érēm be, “Mandem afyé yěntiki enyiŋ anten yi.” Ke berem be, “Menyiŋ menkem béchí anten yi” abhíkí tōŋ be Mandem mmu afyé menyiŋ menkem anten Kristo ābhák nkwo anten yi. <sup>28</sup> Ke mpok ane Mandem ákú menyiŋ menkem mémbak anten Kristo kě mbōŋ Mōywi afyé mmuet anten Mandem, mmu afyé yěntiki enyiŋ anten yi, be Mandem aywíntí ambak Mfō, ne yě mmu achak áké bhak mbō Mandem.

<sup>29</sup> Mbák bawú bápú petnsem chōŋ ndũ nepém, ntí ane báŋwiti bho ndũ ntí bo abhen bawú achi be yi? <sup>30</sup> Mbák bawú bápú petnsem ndũ nepém, ntí ane sékà newú mpoknkem achi be yi? <sup>31</sup> Bōma, nchí anyũ newú mpoknkem. Nchí rem nō ntá yeka mbōnyune mēpānyu ēti yeka ne ntí be betik Yesu Kristo Acha yeŋe ebhen mékə békú bāchi bōbhi. <sup>32</sup> Mpok nchí etək Éfesōs, mbōŋ beyā esōŋori ne bo abhen bāchí are. Ntiki nsáy mébhōŋ ndũ nenu enén ménū enén nnú ne nnyābhi eyō mbák bawú bapu petnsem ndũ nepém? Mbák bapu petnsem ndũ nepém, “Sényié, sényú, mbōnyune mandú mpok ségu.” <sup>33</sup> Bāké rō bo mándwō bhe. “Ōkò ne ngép, óngép agher.” <sup>34</sup> Bōŋ nkaysi ane achi chak, māndō bebú. Mbək ayeka bābhíkí riŋi Mandem wáwák. Nchí rem nō be ntíánwōp ankem be.

*Enyũ mmuet ane bawú bápētnsem ne yō*

<sup>35</sup> Mmu akwáy bebhēp be, “Chōŋ Mandem ankə bawú mámpētnsem ndũ nepém ná? Bápētnsem ne ntiki enyũ mmuet?” <sup>36</sup> Mbák mmu ámbēr nō, nō achí echinŋtímu! Bābhíkí riŋi be, mmu ámpí mbwōt, mbák yō abhíkí yambi angu, apú chak ángó? <sup>37</sup> Ne enyiŋ ene mmu ápí, puyě chi nneré nchwi ne puyě nneré mbwōt achak, chi mónyese nchwi, mbák épú nō, mónyese mbwōt achák. <sup>38</sup> Ke Mandem āchyé nyésé mbwōt enen bápí aywi mmuet ane nō néchak, néngo, nembōŋ mbō enyu yi áti bé émbák. Yěntiki enyũ mbwōt āfu amik ambōŋ chí ayi enyũ mmuet. <sup>39</sup> Menyiŋ ebhen bébhónó nepém bebhōŋ mmuet kekúrí kekúrí. Bakwāŋwāŋ bābhōŋ ayap enyũ mmuet, nnya ébhōŋ eyap enyũ mmuet, kenem kebhōŋ eyap enyũ mmuet, ne nsi ébhōŋ eyap enyu mmuet. <sup>40</sup> Mmuet menyiŋ ebhen bechi amfáy échí kekúrí ne mmuet menyiŋ ebhen bechi fá amik. Ne beri menyiŋ ebhen amfay béchí kekúrí ne beri menyiŋ ebhen fá amik. <sup>41</sup> Mmok abhōŋ ebhi beri, ntaŋ ábhōŋ ebhi beri, mambe ábhōŋ ebhap beri, ne mambe ábhōŋ beri kekúrí kekúrí.

<sup>42</sup> Enyuyō ke ebhak mpok Mandem ákə bawú mámpētnsem ndũ nepém. Mmuet ngú ane bābhémé, āpōpō. Ke mpok yi ákə bawú mámpētnsem ndũ nepém, mmuet nkwa ābhák chi ane ápú gu wáwák. <sup>43</sup> Mpok bābhème mmu, erene yi ébēr ne apú bhōŋ betaŋ. Mpok Mandem áku bawú mámpētnsem ndũ nepém, mmuet eyō āri, ambōŋ betaŋ. <sup>44</sup> Mpok bābhémé mmu, bābhème mmuet bō mmik. Mpok Mandem ákə bawú mámpētnsem ndũ nepém, mmu ābhōŋ chi enyũ mmuet ene amfay. Mbák mmuet bō mmik achi, nō mmuet ene amfay ebhōŋ bebhak nkwo. <sup>45</sup> Ekāti Mandem éghāti bhese be, “Adam, mmu Mandem áyámbi aghoko, achí nyaka nkwaŋwāŋ ane achi nepém.” Ke Adam ane áfú ansem chí Efónó ne yi āchyè nepém. <sup>46</sup> Puyě mmuet ane Efónó Mandem áchyè ke ayambi. Ane bō mmik ke áyámbi, ke ane Efónó Mandem áchyè antwō chōŋ ansem mpok. <sup>47</sup> Mandem aghókó mmũ mbi chí ne ntōp, ane átwó ansem afú chi amfay. <sup>48</sup> Bō mmik mankem bāchí mbō mmu ane Mandem ághókó ne ntōp, ne bō mfay mankem bāchi mbō mmu ane áfú amfay. <sup>49</sup> Nkúbhé mbō enyũ séchí mbō mmu ane bāghókó ne ntōp néne, mpok átwō ane sébhak mbō mmu ane áfú amfay.

<sup>50</sup> Bōma, nchí ghati bhe be enyũ mmuet ene sébhónó epú kway bebhak ndũ nebhuēt ane Mandem achí Mfō are, ne enyiŋ ene égugu épú kway bechōkō ndũ nebhuēt amōt ne enyiŋ ene epu kway begu wáwák. <sup>51</sup> Ghók ká, nchí ghati bhe enyiŋ ene échí bhésé

bhésé ntá yeka. Besé mankem sépú gu chōŋ, ke báyibhiri mm̄æt eyese. <sup>52</sup> Chōŋ sémbōŋ mm̄æt ekō témchók, ndũ móm̄biŋi mpok ane mmu ákiep amík, ndũ mpok ane mmbá ane ngwenti ákwéné. Mpok eyō, bawú báp̄etnsem ndũ nepém ne mm̄æt ene épú gu wawak; ke mánjibhiri bhese abhen sechi p̄é tém̄té, sémbōŋ mm̄æt ekō. <sup>53</sup> Ébhak enyu eyō mbōnyune mm̄æt eyese ene ép̄r̄p̄ō ebhōŋ beyibhiri endōp mm̄æt ekō ene épú gu wáwák. Ne enyiŋ ené égugu ebhōŋ beyibhiri endōp chi ene épú gu wáwák. <sup>54</sup> Mpok eyō, chōŋ émfakari be mm̄æt eyese enjibhiri enyu yō, be enyiŋ ene Ekáti Mandem éghati bhese émfú tetep. Nō chi be, “Mámen newú. Básot awónem amf̄ay newú ndak amay.” <sup>55</sup> Newú, betaŋ ebhe amfay nepém bechi fá? Betaŋ ebhen ósot besak bho béchí fá? <sup>56</sup> Bebú ke béchyè newú betaŋ. Bebhé Mandem ke béchyè bebú betaŋ. <sup>57</sup> Ke sénkáká Mandem be achyé bhese awónem amf̄ay bebú éti enyiŋ ene Yesu Kristo Acha ywese ákú. <sup>58</sup> Bōma, abhen ekōŋ, ndũ échí nō, tē ye ka kpirí, ké fere amó. Dók ká ambi bekū betik Acha ne bati yeka ankem mpoknkem, tēndu bār̄iŋi be betik Yesu Kristo Acha ebhen bākū bepu nem ndéndem.

## 16

*Nkáp ane* bāchwōp ndu bekwak bati bo Mandem

<sup>1</sup> Béȳiŋi nkáp ane bāchwōp ndu bekwak bo Mandem, bābhōŋ bekū mbō enyu ngátí bōnkwō abhen atú Galéshia mánkū. <sup>2</sup> Ndũ yēntiki nywōbhé neywēm̄æt, yēntiki mmũ yweka ámbáré enyiŋ, bekoŋo nkáp ane yi ákú betik ábhōŋó, be bāké chwōp bakap chi ndiere mpok ane ntwó awu. <sup>3</sup> Nnánŋ ngáká awu, chōŋ nsiŋ ekáti nchyé ntá bo abhen bāyábhé beto Yerúsalem ne akap ayweka. <sup>4</sup> Ne mbák eri be menkwō ndók, chōŋ ndok ne bhō.

*Enyũ P̄l* ati bekō ne bo abhen yi ati beghō

<sup>5</sup> Chōŋ ntwó beghō bhe mpok nnánŋ mf̄uéré atú Masidónia mbōnyune mbōŋ nti bef̄uet are. <sup>6</sup> Ngufú chōŋ ntat ne be mandú, ne ékway bebhak ndũ eso enkem. Mpok ánkway ye ane mērōŋ ebhak ene mērōŋ, mánkwak me ndók aré. <sup>7</sup> Mpú yaŋ be ntwó ngó bhe mf̄uere f̄uet. Mbōŋ nti bétwō betat ne bhe, mbák Mandem ankwak. <sup>8</sup> Ke mbōŋ bebhak fá Éfesōs krate mpok Ep̄ā Pentekōs ankwáy. <sup>9</sup> Mbōŋ erítí mbi bekū esayri betik fá yēndu beyā bo mánũ bechyet me mbi.

<sup>10</sup> Tímōti ánánŋ ántwó awu, kém ká yi sayri, enyu ené yi ábhōŋ maŋák bebhak ne bhe. Yi chí mmũ ane ákú betik Mandem mbō me. <sup>11</sup> Ndu echi nō, bāké rō yē mmu ámbyák yi. Tík ká yi sayri be ámp̄etnsem ntá ya. Batí bōnkwō ne mme sēnōŋ yi.

<sup>12</sup> Mbák chí manō ywese Apólos, ngátí yi beyā mpok be ántwó awu ne bōnkwō bachak mángō bhe, ke abhíkí ka bétwō néne. Chōŋ antwó mpok yi ábhōŋó epok.

*Beyōŋó ngwenti*

<sup>13</sup> Bák ká p̄é, m̄ante kpirí ndũ neka eneka ne Yesu. Bōŋ ká netaŋánti, m̄ante sené. <sup>14</sup> Yēntiki enyiŋ ene bākū, ká ka yō ne ekōŋ.

<sup>15</sup> Bōma, bār̄iŋi be ndũ bo Akáiya mankem, efo ene Stefánas ke éyámbi bekoŋo Yesu Kristo, ne báchie nepém enap ndu bekū betik be mánkwak bo Mandem. <sup>16</sup> Septí ká mm̄æt ntá bō mbō abhō ne ntá yēntiki mmu achak ane áchéme mm̄æt ne bhō ndũ betik. <sup>17</sup> Mbōŋ beyā maŋák be Stefánas ne Fōtunátos ne Akaikōs bátwō fá, mbōnyune netwó wap achi mbō bhe bē nkwō bátwō. <sup>18</sup> Báfyē me nti nkúbhé mbō enyu báfyé bhe nti. Chíé nókó ká menyũ bo bhō kenókó. <sup>19</sup> Bakwó bho Kristo abhen Ésia bátó be bakak. Akwíla ne Príska ne bōnkwō abhen bácheme nōkō eket eyi bátó be beyā bakak ndũ nnyén Acha. <sup>20</sup> Bómayese abhen fá mankem bátō bakak. Kaká ká bati nkwo sayri mbō bō Kristo. <sup>21</sup> Mme P̄l, ke nchí siŋ bakak amen ne awó wa. <sup>22</sup> Mbák mmú achi ane ábhíkí kōŋ Yesu Kristo Acha, eyak émbák ne yi. Acha ywese, twó! <sup>23</sup> Ber̄indu Yesu Acha mémbák ne bhe. <sup>24</sup> Nkōŋ bē mankem. Sérōp chi ndũ nsoŋ amōt ndu sébháré mm̄æt ne Yesu Kristo.

Ekáti Pǎl ene éjwí bepay ntá  
Nkwǎ Kōrint

<sup>1</sup> Me Pǎl, mǔnto Yesu Kristo bekoŋo nkaysi Mandem, ke nchí siŋ ekáti ene. Nchí fá ne Tímoti, mómáyese amot. Nchí siŋ ntá yeKa bōnkwǎ Mandem abhen etak Kōrint ne bo Mandem mankem abhen báchi atú Akáiya ankem.

<sup>2</sup> Mandem Etayese ne Yesu Kristo Acha mántōŋ be berĩndu, mánchye be kpák.

Pǎl áchye bakak ntá Mandem ndũ yi afyé bho nti

<sup>3</sup> Sémbítí Mandem ne Chi Yesu Kristo Acha ywese. Achí Mandem ntínso ne áchye bhese nepoptĩntí. <sup>4</sup> Áchye bhese nepoptĩntí ndũ besōŋori ebhesé menkem be sénkway bechye bo abhen báchí ndũ yěntiki enyũ esōŋori nepoptĩntí. Nkúbhé nepoptĩntí enen Mandem áchye bhese mpok esōŋori, ke nékũ sénkway bechye bo abhen bachi ndũ esōŋori nepoptĩntí. <sup>5</sup> Ndu séghò beyǎ esōŋori eti sébháré mmuet ne Kristo nó ke Mandem áfuet ntá Kristo bechye bhese nepoptĩntí. <sup>6</sup> Sébhòŋ esōŋori chí bé Mandem anchye bhe nepoptĩntí, ampeme bhe. Ne Mandem áchye bhese nepoptĩntí chi be sénkway bechye bhe nepoptĩntí. Enkũ mǎnkway ye bebhōŋ ekébhénti ndu bete kákátí ndũ nkúbhé besōŋori ebhen sébhòŋ. <sup>7</sup> Sébhàka nti ne bhe, ne sebhiki bhōŋ becháy mbonyune serĩŋi be ndũ báká bebhōŋ esōŋori mbò bhese, Mandem áchye bhe nkwǎ nepoptĩntí mbò enyũ yi ákũ ne bhese.

<sup>8</sup> Bōma, séyàn mǎndĩŋi beyǎ besōŋori ebhen sébhōŋó awu atú Esia. Báchye bhese nenyok enen nēyá necha. Ekũ séfere nti ndũ sékàysi be ndak ywese ámay. <sup>9</sup> Esōŋori éyá kpát séróbhe noŋ chi newú. Ke efakari nyaka nò chi beku séndĩŋi be sépú kwáy bekwak mmuet eyese. Séghó bé sébhōŋ besiki nti ne Mandem mmu ákwáy beku bawú mampetnsem ndũ nepém. <sup>10</sup> Mandem áfere bhese ndũ newú, ne chōŋ andak ambi bepeme bhese. Sébhàka nti chi ne yi be chōŋ ampem ampeme bhese. <sup>11</sup> Be nkwǎ bǎbhōŋ bekwak bese ndũ nenikímuet. Ne chōŋ beyǎ bo mánchye nòkò Mandem bakak eti yese, beyĩŋi berĩnti ebhen yi átōŋó bhese eti beyǎ nenikímuet.

*Ntí ane* Pǎl awupsi nkaysi berōŋ Kōrint

<sup>12</sup> Enyĩŋ ene ékú sédèp awò anti chi be batĩ yese ághàti bhese be nepém enese nechi sayri ne bō mmik, sayri sayri ne bhe. Sékũ menyĩŋ mbò bo Mandem ne nti nemot ne tetep ndu sébhíki koŋo nerĩŋĩndak enen bō mmik. Sékũ nò chi ndũ berĩndu Mandem bechi ne bhese. <sup>13-14</sup> Enyĩŋ ene bǎpày ndũ bekáti ebhese chi enyĩŋ ene echi bhese anti, sebhiki bhese yěnyĩŋ. Yě bǎbhiki jwimem néne beyĩŋi enyũ bo sechi, nókó ká be chōŋ mǎnjwimem sayri ewak émot, be nywōp Yesu Acha átwò, mǎnkway bedep awò anti eti yese nkúbhé mbò enyũ besé sédèp mbure awò anti eti yeKa.

<sup>15</sup> Těndu mpú makati nyaka wáwák be chōŋ mǎnsiki nti ne me, mbōŋ nkaysi beyambi bétwò awu ntá yeKa be manák beghò me ámbák ne bhe ndōŋ epay. <sup>16</sup> Mbōŋ nyaka nkaysi béte awu ntá yeKa ke mfuet ndak atú Masidónia, mpét ntě béghò bhe mpok mfú atú Masidónia nchí petnsem, be eyò enkũ mǎmbōŋ mbi béchye me nekwak ndũ nekò enen mērōŋ Judéya. <sup>17</sup> Nchí kũ nyaka mbò bō mmik ke? Mmũ mmik ke árèm enyĩŋ émot ankũ chi échák. <sup>18</sup> Těndu Mandem achi tetep, enyĩŋ ene ngátí bhe puyě eyōŋ ene nkwa mmu ákà enyĩŋ émot ankũ chi echak. <sup>19</sup> Yesu Kristo Mmò Mandem ane Silvános ne Tímoti ne me séghàti nyaka bhe eti yi ndũ nkwǎ ayeka apú mmu beyōŋ beyōŋ. Enyĩŋ ene yi árémé, yó ke yi ákũ. <sup>20</sup> Chi befuet ntá Yesu ké bariep Mandem mankem áfũ tetep. Eti yò ke sérèm ndu nnyén Yesu Kristo bé “Amen” \* ndu bechye Mandem kenókó. <sup>21</sup> Mandem ke áchye bhese ne be betāŋ be sénté kpirí ne Kristo. Yi ke afyé bhese bé sémbák bōbhi, <sup>22</sup> afyé bhese

\* 1:20 Amen: Chi “Embák nò” ndũ eyōŋótak ene bo Israel.



erij amuet, betəŋ be sechi bōbhi. Akw nɔ ndu áchyé bhesé Efoŋó Bedyere mmu achi amem bati yesé ndu betəŋ be chəŋ anchye bhesé yěntiki enyij echak.

<sup>23</sup> Mandem achi ntísie wa be mpú sɛnse. Ntí ane mbíkí petnsem Kōrint chi be mbíkí yaŋ mpet nchyé bhe esəŋəri écháak. <sup>24</sup> Sébhíkí yaŋ besət chi betəŋ beghati bhe menyij ebhen bābhóŋó ménóko. Sérinjí bé bābhəŋ bāte kpirí ndū neka eneka ne Yesu. Séyàŋ chi be sɛnchem amó ne bhe senkə betik be maŋák ameka anja.

## 2

<sup>1</sup> Ęti eyo ké nkə nti be mpú pere twə awu ntá yeka ndəŋ achák ndu mbíkí yaŋ bechəŋti bati ayeka amem. <sup>2</sup> Mbák nkú bati ánhóŋó be amem, agha achák áchi awu ane ákway bekw me mbóŋ maŋák? Pú nkúbhé be mbák nkə bati áhóŋó be amem? <sup>3</sup> Ęti eyo ke nsíŋí bhe ekáti ene. Nsij yó enyu eyo be nnáŋ ntwó awu, be bho bābhəŋə bechye me maŋák, báké kə nti nenchəŋó me amem. Ndíŋí sayri be mbák nchí maŋák, be nkwo bābhak maŋák. <sup>4</sup> Nsij be ne beyá bebe anti, ne basémé, ne babhesé amík. Mbíkí sij béchəŋti bati ayeka amem. Nsij chi bekw mändinjí be nkəŋ be tontó.

*Eri befoŋori mmū ane áchyé esəŋəri*

<sup>5</sup> Ke mmū ane átwó ne esəŋəri, abhíkí kə chi me. Mbíkí yaŋ berem tontó, ke ngə be ákú chi be mankem. <sup>6</sup> Ntémsí ane beyá bheka báká be mánychye mmu wu akway nɔ. <sup>7</sup> Foŋorí yé ka yi, mánchye yi nepəŋtíntí be menyij beke taŋ mencha yi enyu ené yi ákpiki fere amɔ. <sup>8</sup> Nchí ník ye be mmuet be mǎmpet mǎnkə yi angə be bákəŋ yi tetep. <sup>9</sup> Nti ane nsíŋí bhe ekáti eyo chi be mmó be ngó mbák chəŋ mǎnkə yěntiki enyij ene ngátí bhe. <sup>10</sup> Yěntiki mmu ane bāfoŋori bebú bhi, me nkwo nchí foŋori yi. Ne mǎfoŋori mbák enyij echi mbəŋ ene éyàŋ be mámfəŋori yi. Nchí foŋori yi Ęti yeka ndu nnyén Kristo mmu átó me. <sup>11</sup> Ébhəŋ bebhak enyu eyo be Satan áké bhəŋ betəŋ amfay yesé. Besé babhəŋ serinjí nkaysi yi.

*Betikí Kristo ebhen sékə bechi mbə erítí eriep ntá Mandem*

<sup>12</sup> Mpok nchwóbhé Troas ndu beghati bho Mbok Ndíndí Ęti Yesu Kristo, Acha ánéné mbi ntá ya. <sup>13</sup> Yě nɔ, nti nébhíkí pəp me amem ndu mbíkí ghə mmuere wa Táytəs aré. \* Ngati ye bho be, “Mǎnchəkə sayri.” Mfa ndək atú Masidónia.

*Befuet ntá Kristo, sɛnù sɛnsət chi awónem*

<sup>14</sup> Bakak ámbák ne Mandem mmu ánú ansət chi awónem. Asət bhesé mbə batemé nenu abhen bákémé ebhínenu ne áya bese mbi mpoknkem ndu séróbhé nu chi ebhe Yesu néne. Yěntiki ebhak ene sérəŋ, Mandem áfuet ntá yesé bekw bo mándíŋí Kristo ndu sékə Mbok Ndíndí ántáká nókó mbə erítí eriep mbǎnkem <sup>15</sup> Bapém ayese achi mbə bawet erítí eriep amen Kristo áchyé ntá Mandem. Eriep eyo étàka ndū nkwo bo abhen Mandem ápeme ne ndū nkwo bo abhen bákə chi ndū mbi newú. <sup>16</sup> Ntá bo abhen bákə ndū mbi newú, eriep ene echi chi mbə ebéptí eriep ené éwəy bhə way. Ke ntá bo abhen Mandem ápeme, séchi erítí eriep ene échyè nepém. Ntiki mmu ákway bekw ené enyū betik? <sup>17</sup> Beyá bo básət Mbok Ndíndí ane bāghàti bho mbə mbi beyəŋ nkáp. Besé sépú nɔ, séghàti bho Mbok Ndíndí chí ne nti nemət, ndū betəŋ Kristo, ne serinjí be amík Mandem achi bhesé amuet.

## 3

*Pǎl ákə betik mbə mmū Nku Nkə*

<sup>1</sup> Enyij ene sérəm Ęti mmuet eyese éké kə mǎnkaysi be sépet séyàŋ chi be mändinjí enyu bho séchi. Bo báchí abhen bābhóŋó bétwə be ne bekáti ebhen bérəm erírí Ęti eya. Menyū bo bho, bápət báyàŋ nɔ chi be mánchye bhə bekáti be mántəŋ ntá bo bachak? Bese sépu nɔ. <sup>2</sup> Bě bābhəŋ ke bachí ekáti ené érəm erírí Ęti betik ebhesé. Básiŋ ekáti eyo

\* 2:13 “Mmuere” fá, chi “Nti mübetok Yesu”.

chi amem bati ayese, \* be yěntiki mmu ampay andiŋi enyũ bo séchi. <sup>3</sup> Ne bătòŋ kpoŋoroŋ bé Kristo ke ásíní ekáti ene ató bhese ne yó. Abhíkí siŋ yó ne enokékati. Asiŋ yó chi ne Efóŋó Mandem mmu áchyè nepém. Abhíkí siŋ yó ndũ bégbáká batay. Asiŋ yó chi amem batĩ bakwǎŋwaŋ.

<sup>4</sup> Sékway berem menyih ebhen mbonyune sésiki nti ne Mandem ndũ nnyén Yesu Kristo. <sup>5</sup> Ébhíkí tōŋ be bese babhōŋ sérēm be sékway bō abhen bákù betik ebhen. Mandem ke ákú sénkwáy beku bhō. <sup>6</sup> Nkúbhé Mandem ke ákú sénkwáy bebhak bakũ betik, ndu bégháti bhō ěti Nku Nkō. Nku Nkō ane āyàŋ be, nebho néne, bo báké koŋo chi ebhé mbō enyu básíní nyaka, ke sébhōŋ beghok chi Efóŋó Bedyere. Ebhé étwò mmu chi ne newú ke Efóŋó Bedyere átwò chi ne nepém.

<sup>7</sup> Bǎriŋi be yěndu nku nsí ane átwò ne newú, àkù nyaka bo mángo betan Mandem kpoŋoroŋ. Mandem asiŋ bebhé ndũ bégbáká batay achye ntá Moses. Ené Moses ásèp bérōŋ ntá bo Israel ne batay yó, bediéré Mandem bére ghō yi besí. Ndu ásèp bediéré Mandem ebhō mémay nōkō. Yě nō, yě mmu wap kekway beyiŋi yi besí tebhe tebhe. <sup>8</sup> Mbák ékway bebhak nyaka enyu yó ndũ mpok nku nsí, ná ne echōŋ, ndũ mpok nku nkō? Betik Efóŋó Bedyere mmu áchyè nepém bebhōŋ betōŋ bediéré Mandem tontó encha mpok nku nsí. <sup>9</sup> Nku nsí átwò nyaka ne ntémsi. Yě nō, abhak chi enyiŋ ené étōŋ betan Mandem. Néne, Nku Nkō, yó ane ákù sémbák chak besí Mandem, abhōŋ bétōŋ betan Mandem ancha Nku Nsí. <sup>10</sup> Tetep, ndũ ndak ane, nku nsí abhíkí bhōŋ betan mbonyune sérōbhe koŋo chi Nku Nkō ane áchá nku nsí ndũ átōŋ bediéré Mandem tontó. <sup>11</sup> Tetep, mbák nku nsí ane abhíkí tat ákway nyaka betōŋ bediéré Mandem, Nku Nkō ane abhiki bhōŋ ngwenti abhōŋ betōŋ bediéré ebhi ancha ane nsí.

<sup>12</sup> Těndu sébhōŋó nebhakántí, sébhōŋ ngāŋaŋ ne sékù menyih ne netanánti. <sup>13</sup> Moses ákùti nyaka besí bhi ne nden mpoknkem ane bediéré Mandem ebhen béghò besí bhi bébhó memay mandú mandú, be bo Israel báké ghō ndũ ménèmsi. Sépú bhese yěnyiŋ. <sup>14</sup> Bo Israel bágghò nyaka bediéré Mandem, yě nō, bágwót batĩ yap amem. Enyu eyó ke echi ne bebhárébhō bhap kpáte echōŋ. Yěntiki mpok ane bápàŋ bekáti Mandem ebhen nku nsí, ébhak chi mbō be nden eyó akútí bati yap, ne ékù bō báké jwimem ndũ enyiŋ ene bápàŋ. Ndiere Kristo ke ákway beferē ekúti eyó ndũ bati yap. <sup>15</sup> Nkúbhé enyu yó ke échi kpáte echōŋ. Yěntiki mpok ane bápàŋ basiŋ amen Moses, bápú jwimem, mbonyune ébhak ntá yap chi mbō be básōt enyiŋ bákuti batĩ ayap. <sup>16</sup> Ke mpok mmu átikínsem ndũ esí nepém eni, átwò ntá Acha be amferē enyiŋ ene ékúti nti eni. <sup>17</sup> Néne, Acha ane sérēm nō ěti yi ákù menyih chi ne Efóŋó Mandem, ne yěntiki ebhak ené Efóŋó Acha achi ne bhō, bábhōŋ ngangaŋ. <sup>18</sup> Néne, bese bo sébhíkí pere bhōŋ nden ane akútí bati yese, séghò bediéré Acha, ne séyibhiri bebhak mbō yi. Ne ndũ séyibhiri nerjōk ne nerjōk, bediéré ebhi béghò bhese amuet ménja mendōkō nōkō chi ambi. Acha mmu ákù menyih ne Efóŋó Mandem ke ákù embak nō.

#### 4

##### *Mandem chi Mandem bediéré*

<sup>1</sup> Těndu seriŋi be Mandem ntínso ke áchyé bhese betik ebhen-ne sékù, sepú fere amó. <sup>2</sup> Séféré ntí ndũ menyih ebhen bétwò ne ntíanwóp ne ndũ bebéptí menyih ebhen bo bákù ansem ansem. Sépú kù betábhá ne mmu wáwák ne sepu mō beyibhiri Eyōŋ Mandem. Enyiŋ ene sékù chi beghati bhō tetep Mandem enyu ené yěntiki mmu ákwáy beriŋi be sechi bō tetep besí Mandem. <sup>3</sup> Mbák Mbok Ndíndí ane séghàti bhō achi chi mbō enyiŋ ene echi bhésé bhésé, àbhák enyu eyó chi ntá bo abhen bachi ndu mbi newú. <sup>4</sup> Bō bhō bápú jwimem ndũ Mbok Ndíndí mbonyune Satan mmu achi mandem mmik anémé bō amik

\* 3:2 Mbók bekáti ebhén te nebhōnet bérēm be, “Amem bati yeke”.

be báke noko Mbok Ndíndí. Yi apu yaŋ bó mangó bediéré ebhen béghò. Nò chi, bediéré ebhen béfù ndù Mbok Ndíndí ěti Kristo. Apu yaŋ bó mandini enyù Kristo achi, Kristo mmu achi enyu émòt ne Mandem. <sup>5</sup> Sèpú kò beghati bho ěti mmuet ayese. Séghàti bho chi ěti Yesu Kristo ne be yi achi Acha. Mbák chi bhese babhòŋ, enyih ene séghàti bhe chi be sechi chi bõ betok bheka ěti Yesu. <sup>6</sup> Ndù nebhònet, ené Mandem ághòko mmik, arem be bediéré méngóó ndù ejuri, ne ebhak nò. Nkúbhé Mandem ke ákú bediéré ebhi béghò amem bati yese. Ne séghò bediéré Mandem ndù béghò besí Kristo ne sérini néne enyù bediéré Mandem bechi.

*Sechi mbò betě ntòp ebhen keném kechi aré*

<sup>7</sup> Bediéré ebhen béghò bese anti chi nném enyih. Yě nò, bese babhòŋ sechi chi mbò betě ntòp, betan ti. Eyo étòŋ be, beyà betan ebhen sébhòŋò bekú betik Mandem béfù chi ntá yi, puyě ntá yese. <sup>8</sup> Mpok ne mpok, báchyè bhese besòŋòri menyu ne menyu, ke besòŋòri bhò bepu bókòti betě ntòp ebhen bhese sechi. Echa bhese enyù sébhòŋò bekú ke sepu fere amó. <sup>9</sup> Mányòk bhese, ke Mandem apú rò bebhak ne bhese. Bádeŋ bhese amik, ke bápú kway beway bhese. <sup>10</sup> Yěntiki ebhak ene séròŋ, besòŋòri ebhen séghò bechi mbò be sèpókó newú Yesu amuet sékò ne nò. ěti yò, bo báhò ne péem Yesu ndu nékú betik amuet yese. <sup>11</sup> Teteŋ, sechi anyù newú mpoknkem ěti Yesu, ne eyò ékú Mandem ántòŋ enyù nepém enen mbòŋ Yesu Acha nékú betik ndù mmuet eyesé ene épú tat fá amik. <sup>12</sup> Séká ye newú, bé mánkwáy bébhòŋ nepém enén nébhiki bhòŋ ngwénti.

<sup>13</sup> Těndu sébhòŋò nkúbhé efóŋò neka mbò mmũ ane areme mbò enyu echi amem Ekáti Mandem be, “Nnókó, ne ěti yò ndem”. Bese nkwo sénoko, ne ěti yò séghàti bo Mbok Ndíndí. <sup>14</sup> Sérini be Mandem mmu ákú Yesu Acha ápérénssem ndù nepém, ákú chòŋ besé nkwo sémpeŋsem ndù nepém ne yi, ne ansòt bhese ne bhe sémbak ne Yesu ndù nebhuét bechòkò bhi. <sup>15</sup> Besòŋòri ebhen menkem bechi chi ndù berí ebheka, be ndù beríndu Mandem bégháká ntá beyà bho, ménkú bo abhen báchyè Mandem bakak mánjá mándòk nòkò chi ambi, be bo mánchye nókó Mandem kenókó.

*Nkoŋo Yesu chi mmũ ekébhénti*

<sup>16</sup> Těndu sérini menyih ebhen, sépu fere amó. Yěndu betan ebhen nkwo mmuet mémàŋ méndòk nòkò chi ambi, Mandem ákú sembòŋ nòkò betan bekú amem bati ayese yěntiki nywòp. <sup>17</sup> Ne besòŋòri ebhen séghò fá amik béchi mandú tontó, ne bépu tat. Békwaŋ bhese kwak be sénkway bo abhen séchwè ndù beyà maŋák Mandem ewak émòt. Maŋák amò acha yěntiki enyih ne abhiki bhòŋ ngwenti. <sup>18</sup> Sèpú yih ye menyih ebhen bo báhò ne amík. Séyih chi ebhen bápú ghò, mbonyune menyih ebhen bo baghò béfure fuet. Ebhen bápú ghò ke bebhak mpoknkem.

## 5

*Chòŋ mmuet ane apu gu amen ane agu*

<sup>1</sup> Sérini be mmuet ayese ane fá amik achí mbò bétem. Mbák bétem ebhen ménkwén, Mandem áchye bhese eket ekò awu amfay. Puyě chi bakwàŋwan ke báhòkó yò, mbòŋ Mandem ke áchyè mmuet nòkò yò, ne yò abhiki bhòŋ ngwenti. <sup>2</sup> Teteŋ, séchi ndù nedí kebho fá amik ne sèndòŋ ne beyà ekwak be Mandem anchye bhese mmuet ekò ene echi amfay, <sup>3</sup> be ndu afyé yò bhese amuet, séké bhak bebho bewò. <sup>4</sup> Ndù bétem ebhen sechi aré néne, sébhòŋ esòŋòri ne séchí ndù nedí kebho. Ébhiki tòŋ be séyàn Mandem ámféré mmuet ane ágù. Séyàn chi be yi anchye bhese mmuet nòkò, be enyih ene epu gu émen ene égù. <sup>5</sup> Mbòŋ Mandem kě ákú sémbák bo abhen sékwáy bébhòŋ mmuet nòkò yò. Achye bhese Éfóŋò eyi mbò nkem bé chòŋ anchye bhese mmuet nòkò yò nkwo teteŋ.

<sup>6</sup> Sébhòŋ ye nti netan netan mpoknkem ndu sérini be, ené sébhuet ndù mmuet ene, sèpú kway bebhak amfay ne Yesu Acha. <sup>7</sup> Ndù nepém enese fá amik sébhòŋ neka ne yi. Sèpú ghò yi ne amík. <sup>8</sup> Sébhòŋ nti ne éri ntá yese be sèndó mmuet ene sendòk sembak anywòp ne Acha. <sup>9</sup> Ndu echi ye nò, yě sébhuet chi fá amik, yě séchí chí awu ne yí, nném

enyiŋ chi bé sɛnkɔ menyɪŋ ebhén beku yi ámbóŋ maŋák ne bhese mpoknkem. <sup>10</sup> Ntí achi be yěntiki mmu abhɔŋ béte besí Kristo mmu átàŋ bo mankem. Chɔŋ yěntiki mmu ambóŋ nsáy ane ákwáy ne yi békóŋo nepém eni fá amik. Mbák séku beri, chɔŋ sémbóŋ erítí akap, ne mbák séku bebú, sémbɔŋ ntémsi.

Yěntiki mmu ákway bebhɔŋ mbi bebhak sayri ne Mandem

<sup>11</sup> Ndu séríŋí be átàŋ chɔŋ bo mankem, sebhɔŋ becháy ne Yesu Acha. Bechay ebhen béku séfyè ye betaŋ ndu beku be bo mánóko be menyɪŋ ebhen séghàti bhɔ bechi tetep. Mbɔŋ Mandem aríŋí bhesé sayri, ne nkáysí be be nkwo báriŋi enyũ bo séchi. <sup>12</sup> Ébhíkí tɔŋ be sépet séyàŋ beku mǎndiŋi menyɪ bo sechi. Séyàŋ chi beku mǎndiŋi ntí ane bǎbhóŋó bépanyu éti eyese bé mǎndiŋi enyũ bǎbhóŋó békéme bo abhen bárèm ebúbu éti yese. Mpányu yap apu yiŋi enyũ nti mmu nechi amem ne Mandem. Báyiŋi bho chi ndũ nté yap achi. <sup>13</sup> Mbák sechi bechiŋtí bho mbɔ enyũ mbɔk bo bárèm, sébhák nɔ chí ndu sɛnù bechye Mandem kenókó. Ke mbák báká be sépú bechiŋtí bho, diŋí yé ka be sékù betik chi éti yeka. <sup>14</sup> Betik ebhen sékù, sékù bhɔ chi mbɔnyune ekɔŋ ené Kristo épuri bhese. Sɛnoko be ndu Kristo ágú éti yěntiki mmu, besé mankem sɛnáj segu. <sup>15</sup> Agú éti yěntiki mmu be bo abhen básóré nepém nekɔ enen yi áchyè ne maŋák báké pere bhak chi ndũ mmuet eyap. Barém ayap ándɔp chí mbɔ enyũ yi áyàŋ mbɔnyune éti yap ke yi ágú ne éti yap ke Mandem áká yi ápérénssem ndũ nepém.

<sup>16</sup> Bebhɔ néne, sépú pere yiŋi ye bho chí bekoŋo nkaysi bɔ mmik. Enyu eyɔ ke séyìŋi nyaka Kristo, ke néne, seríŋi mbɔŋ enyũ mmu yi áchí. <sup>17</sup> Ene étɔŋ be mmu ane ábháré mmuet ne Kristo arɔp ye chi mmũ nkɔ. Menyɪŋ besí béfuɛt, ebhen beko ke béróbhé.

<sup>18</sup> Mandem ke áká be menyɪŋ ebhen menkem mémák enyu eyɔ. Yí ke átó Kristo ánkɔ sɛmpétnsem ntá yi, ne achyé bhese betik beku bo mámpétnsem mámbɔŋ kpák ne Mandem. <sup>19</sup> Eyɔ étɔŋ be Mandem áfuɛt nyaka ntá Kristo beku yěntiki mmu ámpétnsem ambɔŋ kpák ne yi. Abhíkí pere yiŋi nyaka ndũ bɔ bapu bhɛere bebhé. Ne afyé ntó amɔ yese enén nékù bo mámpétnsem mámbɔŋ kpák ne yi. <sup>20</sup> Séchí ye bo abhen Kristo afyé ntó enen bhesé amɔ. Mbɔŋ Mandem ke áfuɛt ye ntá yesé, ndu ábhíŋi be ne ekɔŋ. Ndũ nnyén Kristo, sɛnik be mmuet, pet ka nsem ntá Mandem. <sup>21</sup> Éti yese, Mandem akɔ Kristo mmu ábhíkí kɔ ye bebú ámbák mbúbu be sémfúét ntá yi sémbák chak besí Mandem.

## 6

Pǎl ághò esɔŋɔri mbɔ mũnto Kristo

<sup>1</sup> Besé bo sékù betik ne Mandem, sɛnik be mmuet be báké rɔ berĩndu ebhen yi atɔŋ bhe mémák ndéndem. <sup>2</sup> Yi ărèm mbɔ enyũ básíŋí be,

“Mpok ákwáy nókó betɔŋ be berĩndu,

ngók nenikímuet eneka,

nywɔp béréme bho nekway nɔkɔ, nkwak bhe.”

Ghók ká, néne chi mpok ane Mandem áyàŋ betɔŋ be berĩndu, néne chi mpok ane Mandem áyàŋ bepeme bhe.

<sup>3</sup> Sépú kɔ yěnyiŋ ene échét mmu mbi ne Mandem be bekwéné béké bhak ndũ betik ebhese. <sup>4</sup> Enyiŋ ene séyàŋ chi be ndũ yěntiki enyiŋ ene sékù, sɛntóŋ be séchí bɔ betok Mandem tetep. Sébhɔŋ maŋák mpoknkem. Sébhɔŋ esɔŋɔri menyɪ ne menyɪ, yě nɔ sébhɔŋ maŋák mpoknkem. <sup>5</sup> Mánáj baden bhese, mánáj báfyè bhese ekerékenɔŋ. Mánáj báguép ebyɔk be bɔ mánchyé bhese esɔŋɔri. Séyàŋá gu betik. Mpok ne mpok, séke bhɔŋ mbi bebhɛere kenó ne énebhhe nɔkɔ bhese te nenyíé menyie. <sup>6</sup> Batĩ yese achi amem pépép, ne séríŋi tetep ane Mandem. Sébhɔŋ ekébhéntí ne bho, ne sébhɔŋ berĩnti. Efóŋó Bedyere achi ne bhese, ne sékɔŋ bo tetep. <sup>7</sup> Séghàti bo chi menyɪŋ ebhen bechi tetep. Betaŋ Mandem béchi ne bhese. Séchí chak besí Mandem ne eyɔ echi mbɔ menyíŋi nenu

ebhen békwàk bhese sénu ne bōmpap abhese, sénchet bō mbi bebhōj bhese. <sup>8</sup> Mbək bho báchyè bhese kenókó ke bachak bábyak bhese byak. Mbək bho bárèm erírí ěti eyese, ke báchák bárèm chi ebúbu ěti eyese. Bo básòt bhese mbə bō bapu, ené sérèm chi tetep. <sup>9</sup> Bo bárèm be agha arinj krik bhese, yě nə bo bárinj bhese sayri. ěchi mbə be ségùgu, yě nə, séchi nepém. Báchyè bhese esəjəri, ke sépú gú. <sup>10</sup> Séchí ndū esəjəri, yě nə, sebhōj maṅák mpoknkem. Séchí amə apay, yě nə sékù beyă bo bábhòj beyă áfók. ěchi mbə be sébhiki bhōj yěnyinj, yě nə, sébhōj yěntiki enyinj.

<sup>11</sup> Bě bo Kōrint, séghati bhe yěntiki enyinj kponorōj ne sénene bati yese ntá yeka. <sup>12</sup> Băbhiki fu bese anti, be ke băbhíki pere kōj bhese. <sup>13</sup> Nchí ghati bhe menyinj mbə mmu ane árèm enyinj ntá bóbhi. Nené ká bati ntá yese, nkúbhé mbə enyū sékōj bhe.

*Băké nyóp mmuet ne bo abhen babhiki noko Yesu*

<sup>14</sup> Băké nyóp mmuet ne bo abhen băbhiki noko Yesu. Enyinj ene echi chak besí Mandem, ébhōj yi beku ne ené épú chak. Bediéré bekway bébhak nebhuet amət ne ejuri ke?

<sup>15</sup> Kristo abhōj yi beku ne Satan? Mmu ane ánókó Yesu abhōj yi beku ne mmu ane ábhíki noko? <sup>16</sup> Ekerákap Mandem ebhōj yi beku ne bəmandem nsé? Bese bo sénókó Yesu ke séchí ekerákap Mandem mmu achi nepém.

“Chōj nnte eket eya nenti enap, mbak ne bhə.

Chōj mbak Mandem wap,  
bó mámbak bōbha.”

<sup>17</sup> Eta Mandem árèm ye be,

“Fú ká nenti nap

fap ka mmuét ne bhə.

Băké nyóp mmuet ne yěnyinj ene ébhōj bakwap,  
ne chōj mpet nsot be amuet.”

<sup>18</sup> Mandem Acha Betaj Menkem ārèm mbə enyū echi nebhuet achak amem Ekáti eyi be,  
“Chōj mbak Etayeka,  
mămbak bōbha.”

## 7

<sup>1</sup> Abhen ekōj, tēndu Mandem áchyé bhese bariep amen, sō ká amó feré ndū yěntiki enyinj ene ékwày menyōp mmuet eyese ne bati ywese. Séncháy Mandem, sénu bebhak nyájá besí bhi ndū yěntiki mbi.

*Maṅák Pəl ěti bakojo Yesu abhen Kōrint*

<sup>2</sup> Nené ká bati ntá yese. Sébhíki kə yě mmu ebépti enyinj, sébhíki chōjti ntí mmu amem, ne sébhíki nyié mmu ebhōj. <sup>3</sup> Mpú rem nə chi ndu betaj be be băku bebú. Nnáj njámbi ngátí bhe bé sékōj be ne bati yesé ankem, ne yě chi newú yě chi nepém, yěnyinj épú kōre bhese ne bhe. <sup>4</sup> Mbákánti ne bhe tontó. Médèp awó anti tontó ěti yeka. Băchyè me nepəptintí tontó, ne yěndu sébhōj beyă esəjəri, maṅák ama aya acha.

<sup>5</sup> Yě chi mpok ane ségháká atú Masidónia sébhíki bhōj neywēmuet. Besəjəri bere two bebhě menkem. <sup>6</sup> Ke Mandem mmu áchye bo abhen bati apet apu bə amem nepəptintí, achyé bhese nepəptintí ndu Táytos átwó. <sup>7</sup> Puyě ndiere netwə Táytos ke Mandem ásóré bechye bese nepəptintí. Enyinj echak échí be băchyé Táytos nepəptintí mpok yi achi awu ne bhe. Ágháti me enyū băbhōj ekwak be ntwó awu, ne enyū bati ábè bhe amem ne áyóme. Apet aghati me ndū băbhōj nti tontó bete ne me. Ékú maṅák ama apet aya acha. <sup>8</sup> Yě embak chi be ekáti ené nsinj bhe ékú băbhōj basémé, áyóme apú ne me be nsinj yó. Ndū nebhōnet mbōj áyóme mbənyune ndíj be yó échyé bhe basémé, yěndu basémé mə áchí chí ndū mómbinj mpok. <sup>9</sup> Tetep, mbōj maṅák be nsinj be ekáti ke puyě chí ěti yó échyé bhe basémé. Enyinj ene ékú mbōj maṅák chí be basémé amen ekáti eyə échyé bhe akə bătíknsen ndū bebú ebheka. Bebēnti ebheká bechi enyū bebēnti ebhén Mandem áyàn

böbhi mámbónj. Έκκ be ekáti εγὼ ἐβήκί two ne ménémé ntá yě mmu yweka. <sup>10</sup> Basémé amen Mandem ákónj ãkù mmu ántiknsem ndũ bebug bhi, antwó ntá yi bé yí ámpémé yi, ne apu two ne áyómē. Ke basémé bö mmik átwò chi ne newú. <sup>11</sup> Bě babhōj māngó enyij ene basémé amen Mandem akōj ãkú ntá yeka. Néne, bābhōj beyã ekwak béyíbhiri menyij. Έκκ bāso amō ndũ ndak ane ne bābhōj beyã bebēntí ēti ndak ané mmu wu ákú ne bābhōj becháy ēti ndak ane áfákári. Bābhōj beyã ekwak beghō me ne bāyān tontó be mántémsí mmũ ane átwò ne ndak. <sup>12</sup> Yěndu nsij ye be ekáti, mbíkí sij chi bekk māndij mmu ane ákú nefwōp ne mmu ane bākú yi nefwōp. Nsij chi ēti bāghó besí Mandem, be bābhōj nti ne bhese tontó.

<sup>13</sup> Εγὼ ἐχγὲ ye bese nepōptintí.

Bāfyé bhese nti, ne berōj ambi, sechi mañák ēti mañák amen Táytos ábhōj ndũ be mankem bāsórē yi awu sayri, bākú nti eni nepōp amem. <sup>14</sup> Mēghāti nyaka bhe chi menyij ebhen bechi tetep mpoknkem. Ne bābhíkí chye me ntíanwōp ēti enyij ené ngátí Táytos ndebhe nōkō awó anti ēti yeka, ne éfú nkwō tetep. <sup>15</sup> Néne, Táytos apēt akōj be áchá, sayri sayri, mpok yi átik enyũ bāsíeptí yi ne becháy, māngwēre nōkō, ne enyũ bākú yěntiki enyij ene yi ághátí bhe. <sup>16</sup> Néne, nchí ñák, mbōnyune mbákánti ne bhe ndu yěntiki mbi.

## 8

*Enyũ bö Mandem bābhōj bechye akap ndũ bekwak bho*

<sup>1</sup> Bōma, séyān māndij ēti berĩndu Mandem ebhen bakwó bho Kristo abhen atú Masidónia bátōj. <sup>2</sup> Beyã besōjori ebhen bó bāghó, békκ bābhōj mamō tontó. Yě nō, bābhōj beyã mañák. Έκκ bābhōj beyã ekōj béchye akap keyij nsem ndu békκwāk bo, yěndu bāchí ndũ beyã kechép. <sup>3</sup> Nchí ghati bhe be bāchye mbō enyũ amō yap átōj. Ne mpok bāchyē, bāchyé mbōj echa enyũ amó ayap átōj, mbō enyũ éfú bho anti. <sup>4</sup> Bāchyé, mánik nōkō bhese mmuet ndōj ne ndōj ne nti nenkem bé sēnchíe bó mbi mánkwāk bo Mandem abhen bachi Yerúsalem. <sup>5</sup> Nkwó bho Masidónia bākú bacha enyu ene sékaysi nyaka be bākway bekk. Nném enyij ane bō bāyāmbi bākú chí be bāchyé nepém enap nenkem ntá Mandem Acha. Bāchyé ye mmuet ntá yese nkwo ndu bekojō nkaysi Mandem. <sup>6</sup> Táytos anāj abho besōt bakap ntá yeka ndũ bekwak bachébhēbho. Έκκ séghátí ye yi be ampetnsem awu ankwak be māndōk ambi menaṅa betikí berĩndu ebhen bābhó. <sup>7</sup> Bābhōj yěntiki enyij ndu mbi Mandem bācha. Bābhōj neka ne Yesu erírí. Bāghāti bho Mbok Ndíndí ēti Yesu sayri. Bārij tetep Mandem. Bāchyé nepém eneka nenkem ndu bekk betik Mandem ne bākōj bhese tontó. Kκ yeka nkwo betik ndu bechye ne berĩndu ebhen beya becha.

<sup>8</sup> Mpu rem nō chí be bābhōj bekk mbō enyũ ngátí bhe. Nchí kκ chi be māndij enyũ bö bāchák bābhōj ekōj ndu békκwāk. Nκκ chi be māmbónj mbi betōj be bākōj bo bachak tetep. <sup>9</sup> Bě bābhōj bārij enyũ berĩndu ebhen Yesu Kristo Acha átōj bhese. Yěndu yi ábhōj nyaka yěntiki enyij, ayibhiri arōp nchébhē mmu ēti yeka be kechép eki kénκκ māmbák bo abhen bābhōj yěntiki enyij besí Mandem.

<sup>10</sup> Manié ama ndũ ndak ane chi be: Mmíe éyú, bē kē bāyāmbi bechye akap, ne mbōj be kē bāyāmbi bebhōj ekwak bekk nō. <sup>11</sup> Nañá ye ká betik ebhen bābhō mbō enyũ amó ayeka átōj, be nekκ yweka ánkō enyumōt ne ekwak bekk mbō enyũ bātí <sup>12</sup> Mbák mmu abhōj nti béchye akap, Mandem āsōt enyij ene yi áchyé mbō enyũ amó yi átōj. Apú bhep mmu ánchyé enyij ene yi ábhíkí bhōj. <sup>13</sup> Mpu rem nō chi be mámféré ntu amuet bö bachak mámbay be anti. <sup>14</sup> Nchí yañ chi be ndũ bābhōj tontó néne, mānkκwāk bo abhen bābhíkí bhōj, be mpok bō nkwo bābhōj, mánkκwāk be ndũ mpok ane bābhíkí bhōj. Enyu εγὼ be mankem bābhak sayri enyumōt. <sup>15</sup> Echi mbō enyũ Ekáti Mandem éghāti bhese be, “Mmũ ane ápókó beyã nenyíe enen néfú amfay ntá Mandem, ānyie nyaka yěnyij kerōp,

ανε άπόκό chi mandú abhónη ενεν nekwáy yi gbák.” \*

*Bátó Táytos* ne mamuere bhi ntá bōnkwō abhen Kōrint

<sup>16</sup> Nchí kaka Mandem be akū Táytos ámbónη nkúbhé enyū nti enen me mbónō ndu bekwak bhe. <sup>17</sup> Puyě chi be aká beku enyih ene séghátí yi. Yímbōη anáj abhōη ekwak bepet bétwō awu beghō be mankem. Ěti yō, átwō ye nkwō ndū mmuet eyi. <sup>18</sup> Sétō manō achak nkwō ne Táytos. Nkwō bo Kristo mbarη enkem báriñí yi sayri ěti betik ebhen yi ákū ndu béghátí bho Mbok Ndíndí. <sup>19</sup> Ne ndu berōη ambi, yi ke bakwō bho Kristo mbankem báýábhé bé ankō nōkō ne bhese ndū betikí berīndu ebhen sékū. Sékū bhō ndu nkwō enyu eyō bé sēnchye Mandem kenókó ne bétōη be sebhōη nti békwaκ bho. <sup>20</sup> Ndū sékō ndu nkwō, eyō epu chye mbi be mmu ánkáysi be sébhōη bati apay. Sésōt mpok be yě mmu áké ji bhese beyihí enyū sékū ne beyā akabhé nkáp ane. <sup>21</sup> Séyāη chí beku enyih ene echi chak, puyě chi ndiere besí Mandem Acha, ke besí bho nkwō.

<sup>22</sup> Sétō nkwō mómayese achák ne bhō. Sénarη semō yi ndōη ne ndōη, ndu beyā babhi, ne séghō be abhōη nti béku betikí Mandem. Néne, áchyé mmuet ndu beku bhō achá mbōη enyu esí mbōnyune abháká nti ne be tontó. <sup>23</sup> Mbák chí Táytos, chi nti nkubetik awa. Ákū betik ne me ndu bekwak be. Mbák chí bōmayese bachak abhō, yěntiki mmu wap achi mūnto ndū ntí bakwō bho Kristo abhen bátó yi, bō bho báchyē Kristo kenókó. <sup>24</sup> Kū yeκa bakwō bho Kristo mángō kponoroη be bābhōη ekōη ne bho, ne be ntí achi ane sédēp awo anti ěti eyeka besí bhap.

## 9

*Mmu ane* ápí tontó āghēm tontó

<sup>1</sup> Ntí apu ane mēsij be ěti nekwak enen bābhōō bechye nkwō Kristo abhen Yerúsalem. <sup>2</sup> Ndíñí be bābhōη ekwak bekwak ne ngátí nkwō Kristo abhen atú Masidónia ěti yeκa ndep nōkō awō anti be bēka bōmayese mankem abhen atú Akáiya mānarη bātoηti mmuet ndu bechye nekwak te mmíé eyu. Ne betarη ebhen bāfyē ndū ndak ane ndu ménýíkisi batí beyā bhap be mántōηtí awap akabhé nkáp nkwō. <sup>3</sup> Ke nchí to bōmayese abhen ntá yeκa ndu beku be nepá ane sēpānyu ěti eyeka ndū menyih ebhen áké bhak ndéndem. Ene, chi beku be mānkway bétōηti mmuet ne ayweka akap mbō enyū ngátí bhō be chōη mānkū. <sup>4</sup> Mbák ntwō awu ne mbōk bōnkwō Masidónia ené bābhiki re toηti mmuet sayri, chōη mbōη beyā ntíanwōp mbōnyune ngátí bhō enyū nsiki nti ne bhe. Mbák émfákári nō, ntíanwōp eneka néya mbōη néncha. <sup>5</sup> Ětiyō ke nkaysi ye be eri mfyé betarη be bōmayese mánjāmbi mántwō awu māntōηti akap ane bāfyē bariēp bechye ke mēntwō. Eri beku be akap wu ámbák chi ane áfū be anti, puyě chi enyih ene mányiere be nyiere mānkū.

<sup>6</sup> Bāké ghōkōntik be mmū ane apí mbwōt ane ábhíkí ya, āghem mbwōt ane abhiki ya. Ke mmū ane ápí beyā, āghem beyā. <sup>7</sup> Yěntiki mmu abhōη bechye akap chi mbō enyū yi akū nti bechye, puyě chi ne basémé anti, ne ékébhak chi mbō be bápūri yi puri, mbōnyune Mandem akōη mmu ane áchyē akap ne mājāk. <sup>8</sup> Ne Mandem abhōη betarη bechye bhe áfók ane aya acha be māmbōη yěntiki enyih ene échébhé be enyu ene éya encha kpát mānkway bekwak bo abhen menyih bechebhe bhō. <sup>9</sup> Echi mbō enyū Ekáti Mandem érēm be,

“Mmu Mandem achi awó fúú. Ěchye bo abhen eyap epu keyihí nsem. Berítí betik ebhi bēpú nem.” <sup>10</sup> Chōη Mandem mmu áchyē mbwōt ntá nkwananki ne ánchyē nenyié menyie anchye be nkwō mbwōt, anku yō anjá ancha, ne anku berítí betik ebheka ménchyé beyā mbwōt. <sup>11</sup> Chōη Mandem anchye bhe keném ndū yěntiki mbi be mānkway bechye tontó ne awó fúú. Ne akap ayweka wu ámfuet ntá yeκe angaka ntá bo abhen bātō wu ntá yap, ne ánkū bó mánchyé Mandem bakak. <sup>12</sup> Betik ebhen-ne bākū békwaκ nkwō bo Kristo ndu menyie bepay. Békwaκ bō mámbōη menyih ebhen bechebhe bhō ne békwaκ bō mánchyé

\* 8:15 Yihí Esōdōs 6.18.

Mandem beyä bakak. <sup>13</sup> Ndũ bãchémé nkáp ne bãchyé bo bhə, bãtəŋ be bãkoŋo tetep ane Mbok Ndíndí ane bãrem be mǎnókó. Ndũ bãchyé enyu yə ne awə fuu ndu bekwak bhə ne bo bachak, bo bǎghə ne bãchyé Mandem kenókó. <sup>14</sup> Ndu berəŋ ambi, chəŋ bó mánik nəkó mmuet ntá Mandem ɛti yeka. Bábhəŋ ekəŋ beghə bhe mbənyune bǎghə beyä berĩndu Mandem amuet yeka. <sup>15</sup> Sénkáká nókó Mandem ndũ akap ane yi áchyé ane mmu apú kway berem enyũ wu achí.

## 10

Pǎl ákú mándíŋi be yi achi mũnto tetep

<sup>1</sup> Membəŋ Pǎl ke nchí ník be mmuet ndũ nnyén Kristo mmu ábhóŋó ekébhénti ne nesep̄tímuet. Chi me mmu mbək bhə bárəm be mpok nchí ne bhe besí ne besi nchí rem kep̄i ne becháy, ke mpok mpu ne bhe nchí siŋ be bekáti ne betan̄tí beyəŋ. <sup>2</sup> Nchí ník be mmuet be bǎké puri me be mbák beběbebe ne bhe mpok ntwó awu. Ndíŋi be mbəŋ bébhak beběbebe chi ne bo abhen bákàysi be sékù menyíŋ mbə bö mmik. <sup>3</sup> Yěndu séchí ndũ mmiki ne sépú nu mbə bö mmik. <sup>4</sup> Menyíŋi nenu ebhese puyě chi ebhen bakwǎŋwəŋ. Mandem ke áchyé bhese bhə, ne bébhəŋ betan̄ bechəŋti bepok ebhen bömpap abhese bǎbhése. <sup>5</sup> Séchəŋti netan̄anyu ne yěntiki enyíŋ ene été bechet bo mbi be báké riŋi baraka Mandem. Sékəm yěntiki enyũ nkaysi mbə mükənəŋ ane bákémé ebhĩnenu, ne sékù yə ándóbhe ghok chi Kristo. <sup>6</sup> Mpok mǎnan̄ bãchyé mmuet enkem ntá Mandem, chəŋ sěntəŋti mmuet bétémsi yěntiki mmũ ane átan̄tí ne Kristo.

<sup>7</sup> Bǎriŋi menyíŋ ebhen beyíŋi me chi amfay amfay. Mbák ye mmu aríŋi sayri be yi achi nkoŋo Kristo, ándiŋi be bese nkwo sechi bakoŋo Kristo mbə yi. <sup>8</sup> Yě embak chi be nchí dep awə anti tontó mandú ncha enyũ mbóŋó bekũ ɛti betan̄ ebhen Yesu Acha áchyé bhese, eyə epu kũ mbəŋ ntíanwóp. Achyé me betan̄ ebhə chi bekũ mǎngo, puyě bekũ mǎnkwen. <sup>9</sup> Mbíkí yan̄ embak mbə be mēsət bekáti ebhen mēsìŋ bekũ mǎmbəŋ becháy. <sup>10</sup> Mbək bhə bárəm be, “Bekati Pǎl ásìŋ betan̄ becha ne beyəŋ ebhi bétə̀k mmu te anti, ke mpok yi achi ne bhese, apú bhəŋ betan̄ ne apú rem yěnyíŋ ene échwè bo anti.” <sup>11</sup> Menyũ böbhə bǎbhəŋ beríŋi be menyíŋ ebhen sésìŋ ndũ bekáti mpok sépú awu, bó ke sékũ chəŋ mpok sébhak awu ne bhe.

<sup>12</sup> Puyě be sémə beyenti mmuet ne bo abhen bákàk mmuet. Ke neyenti mmuet enap ne bati ndu betəŋ be bácha bhə, nétəŋ chi be bǎbhíkí bhəŋ mbəŋ keboŋ. <sup>13</sup> Mbák chi bhese, sépú pányu encha enyu sébhóŋó bekũ. Sėti bewenti chi ndũ ndiere ane Mandem afyé be sénkũ séngwenti aré, ne be nkwo bãchí ebhe eyese. <sup>14</sup> Sébhíkí kiŋi ndiere ane Mandem afyé mpok séyambi sétwó ntá yeka. Bese babhəŋ ke séyambi sétwó bhe ne Mbok Ndíndí ɛti Yesu Kristo. <sup>15</sup> Sépú kiŋi ndiere ane Mandem afyé ndu ebhese betik. Sébhaka nti chi be ndũ neka eneka ne Kristo négò néndək nəkó chi ambi, chəŋ betik ebhese nkwo nenti eneka méngo mēndək nəkó chí ambi. <sup>16</sup> Mbák echi nə, chəŋ sénkway berəŋ beghati Mbok Ndíndí amem betək bechak ebhen yě mmu abhiki re kũ betik aré, kepányu ɛti betik ebhen bə bákú ndũ ebhe mmu achak. <sup>17</sup> Ke Ekáti Mandem érəm be, “Yě agha ane áyan̄ bépanyu, ámpányu ɛti enyíŋ ene Mandem Acha ákú.” <sup>18</sup> Puyě mmu ane árəm erírí ɛti mmuet eyi ke Mandem Acha ásət ne maŋák, chi mmu ane Mandem árəm eriri ɛti yi.

## 11

Pǎl ärem be betik ebhi bechi kekúrí ne ebhen bönto nsé

<sup>1</sup> Nchí níkmuet be mǎnkep̄nti ne me ndu nchí rem kep̄i mbə echĩŋtímu. Kép ká nti ne me. <sup>2</sup> Diŋí ká be nkəŋ be ne mpabhamík ane Mandem. Nsət be mbə ngəsóŋ ane ábhíkí riŋi mbakanen ne nnán̄ mfyé bariep̄ ne mmũ amət ane ábháy bhe. Mmũ wu chi Kristo. <sup>3</sup> Ke mbəŋ becháy be böfú bákway berwə bhe mbə enyũ Satan ásóré nyaka bapu mi arwó Ifa, énkũ nkaysi ayeka ampəkó bhe mǎngure ebhi, keperə koŋo mbi Kristo ne nti



nemot enen nēchi pēpēp. <sup>4</sup> Nchí rēm nō mbōnyune echi mbō bhe mbák mmu atwō ntá yeka aghati bhe enyīñ, yě yi árēm chi ěti Yesu achak ane achi kekúrí ne ane séghàti bhe menyīñ ěti yi, mǎnoko nóko. Ne yě árēm chi ěti efóñó ene echi kekúrí ne Efóñó Mandem mmu mǎnene bati ntá yi bákaka, ne yě árēm chi ěti Mbok Ndíndí ane achi kekúrí ne ane mǎnókó, mǎnsore sōt amō apay. <sup>5</sup> Mbíkí kaysi be bo abhen bāsōt be bachi manem bōnto bacha mē. <sup>6</sup> Ngufú mbíkí riñi berem kepi, ke ndíñí enyīñ ene nchí rēm, ne sēnañ sékū be mǎndiñi nó kpoñoroñ ndōñ ne ndōñ, ne ndū beyǎ babhi.

<sup>7</sup> Mpok ngátí bhe Mbok Ndíndí Mandem, mbíkí bhep be nkáp. Nséptímæét ntá yeka ndu bekwak mǎmbak maném bo. Nkǎ nyaka nō chi bebú ke? <sup>8</sup> Nchí sōt nyaka nkáp ntá bakwó bho achak ndū bekwak bhe. <sup>9</sup> Ne mpok nchí awu ne bhe nke bhōñ nkáp mbíkí chye yě mmu ywēka esōñori mbōnyune bati bōmayese abhen báfú atú Masidónia ke báchyē nyaka mē nekwak. Mbíkí chye bhe ntu wa be mǎmpōkō wáwák. Ne enyu eyō ke nchí bhak. <sup>10</sup> Ndū tetep Kristo achi ne mē, nchí rēm be yě mmu apú kway bekū mē mbōt bedep awō anti ndū atú Akáiya ankem. <sup>11</sup> Nchí kū nō ndak yi? Chi be mbíkí kōñ be ke? Wáwák! Mandem aríñi be nkōñ be!

<sup>12</sup> Ne enyīñ ene nchí kū, chōñ ndōk ambi bekū yō, bé mkpōt bekap bo abhen bárēm be bákū betik ebhap nkúbhé mbō enyū mékū ebha. <sup>13</sup> Menyū bōbhō puyě bōnto abhen tetep. Chi bo abhen báýibhírí mkpá, ne bárwō bho ndū betik ebhen bō bákū be báchí bōnto Kristo. <sup>14</sup> Ndak ane apu ané maknkay. Yě chí mbōñ Satan ãyibhiri mkpá ankū mbō be achi ángel ane bediéré Mandem béghò yi amæet. <sup>15</sup> Épú yé enyīñi maknkay mbák bakū betik Satan bákū nkwo mbō be báchí bo abhen bákū menyīñ ebhen bechi chak besí Mandem. Ndū ngwenti yap bábhōñ chi nsáy betik ebhen bō bákū.

Pǎl ádèp awō anti ěti besōñori ebhi mbō mūnto Kristo

<sup>16</sup> Mpet nchí rēm be, yě mmu áké kaysi be ntí ábhíkí kway mē amem. Mbák bákaysi nō, sōt ká mē enyu ene bákway beghok enyīñ ene mmu ane ntí abhíkí kway yi amem árēm, bé menkwō ndep awō anti mandú. <sup>17</sup> Enyīñ ené mērēm puyě enyīñ ene Acha aghati mē. Nchí rēm chi mbō echíñtímu. <sup>18</sup> Těndu beyǎ bo bápānyu ěti menyīñ ebhen bakwǎñwāñ básōt be bebhōñ menwōp be mǎngok nōkō nsé yap, bábhōñ ye beghok menyīñi tetep ebhen mbóñó béghátí bhe ěti mmæet eya. <sup>19</sup> Bě bho báchí bariñíndak, báchōkō mǎngoko nōkō menyīñ ebhen bechíñtí bho bárēm ne mañák. <sup>20</sup> Bákā bo abhen bábhūre bhe mbō basem ne mányie bhe nsem amōt, ne mányiere be amík, ne báyiñi be fúú kpát bádēn be. <sup>21</sup> ě! Mbíkí bhōñ nō chi betañ-e! Foñorí ká mē be mpú kū menyīñ ebhō ntá yeka.

Chōñ ndōk ambi berem mbō echíñtímu. Yěntiki enyīñ ene ékū mmu ándep awō anti, mē nkwo mēkwáy bedep awō anti ěti enyīñ eyō. <sup>22</sup> Mbák bádèp awō anti bé báchí bo Hibru, mē nkwo nchí mmu Hibru. Mbák báchí bo Israel, mē nkwo nchí mmu Israel. Mbák báchí bebhárébhō Ábraham, mē nkwo nchí ebhárémō Ábraham. <sup>23</sup> Mbák báchí bō betok Kristo, mē nchá bhó. [Nchí rēm mbō ebhokori mmu.] Nkū betik nchá bō mankem. Nchwe kenōñ ndōñ ne ndōñ ncha yěntiki mmu, mǎntem áyá acha, ne ndōp kékwót begu ndōñ ne ndōñ. <sup>24</sup> Bo Israel mánañ bádēp mē nnet ne ékpá ndōñ esǎ nsem nekú ne enwi. Bákū nō ndōñ etay. <sup>25</sup> Bō Rom bádēn mē ne ékpa kenōñ ndōñ éráť. Bo bátémti mē ne batay ndu beway ndōñ amōt. Achwi abet anyén ne mē ndōñ éráť. Achwi arákáti amem manyu eku ngókónyen ndū beti mémōt ne nywōp némōt. <sup>26</sup> Mfóri newú beyǎ mpok ené mērōñ nekō. Mfóri newú amem manyén ane ájwí ágbóko, mfori newú amō betañtí baghép ne amó batí bo Israel ne abhen bápú bo Israel. Mfóri newú amem betōk begho, ne amem baso, ne amem manyu ne amó bōnkwo abhen betábhá. <sup>27</sup> Nnáñ nkū betik, nsōñori mmæet beyǎ mpok nke kway bebhūre kenó, ne nchókó nsay nke kwáy bebhōñ yě manyier menyu ne nenyíe enen nékwáy mē, ne mbúép ákók mē ndu mbíkí bhōñ nden bekuti mmæet. <sup>28</sup> Besōñori bechak béchí ke mbíkí pere yañ berem ěti besōñori yěntiki ewak. Puyě chi ndiere menyīñ ebhen. Mbōñ beyǎ basémé beyiñi enyu ené bēka bakwó Kristo báchí.

<sup>29</sup> Agha ákway bebhōj békwnéné ke ékebhak ntá ya mbō be me ke mbōjō bekwnéné ebhō? Agha bákway beka yi ankwen ndu bebú ke ntí kedu me amem ne bebēnti?

<sup>30</sup> Mbák mbōj bedep awō anti chōj nkū nō chi ndu menyij ebhen bétōj be mbíkí bhōj betañ. <sup>31</sup> Mandem Mmu achí Chi ntá Yesu Acha aríjī be mpú sēse.

Bakak ámbak ne yi ngwenti ti. <sup>32</sup> Mpok nchí etok Damáskos, Góbbhanō ane mfo ngo Aretas afyé, áchyē eyōj be batemé nenu mambabheri nōkō nyūbha ané etok enyu ene bō bákway bekem me. <sup>33</sup> Ke bōnkwō bákū nchwe amem ekay ene báséré nnik are bátó ndu mbok ane achi ankok, básébhē me amik, mbue.

## 12

Pǎl ádèp awó anti mbōnyune abhōj nti ne bōnkwō Kōrint

<sup>1</sup> Mbōj berōj ambi bedep awó anti yēndu nsáy ápú aré. Ke dǎ ká ngati bhe ěti kenó amík anti fúú, ekēn ngó ne menyij ebhen Yesu Acha ákú me ndijī. <sup>2</sup> Ndíjī mmū ane achi nyaka nkojo Kristo. Égháká mamié byo ne anwi echōj ene Mandem ásóré yi te amfay. <sup>3</sup> Mpet nchí rem be ndíjī be Mandem asot nyaka mmu wu árak Paradays\* ne yi, ke chí ndu efōjō ke chí ndu nkwōmuet a, mbíkí riñi. Mbōj Mandem ke aríjī. <sup>4</sup> Aré, aghók menyij ebhen mmu ábhíkí bhōj beghati bho enyū bō bechi, ne mmu apú kway mbōj berem enyū bechi. <sup>5</sup> Mbōj bedep awō anti ěti mmu wu, ke mpú kē nō ěti mmuēt eya. Nchi dep awō anti chi ěti menyij ebhen bétōj be mbíkí bhōj betañ. <sup>6</sup> Yě embak chi be nchí yañ bedep awō anti mpú bhak echijtímu mbōnyune nchí rem chí tetep. Ke mpú kē nō ndū mpú yáj be yě mmu ánkásí be ncha enyū mmu ene yi ághò ne ené yi ághòk mērem be nchí.

<sup>7</sup> Ndu beka be nké pányu ěti beyā menyijī maknkay ebhen yi ákú mendíjī, áchyé me esōjōri. Mbák mbō mmu ane báfyé yi nsé amuet. Esōjōri eyō ebhak enyij ene Satan átó be ényíéré me amik, énkay me nke pányu. <sup>8</sup> Nnik Yesu Acha mmuet ndōj érat be yi amfere me esōjōri ene amuet. <sup>9</sup> Ke akeme me be, “Berĩndu ebha békway ne wō mbōnyune betañ ebha bétōj kpoñoroñ chi amuet bō abhen mmuet apú bhō.” Ndu echi yě nō, chōj ndok ambi bedep awó anti ne mañák ěti mbíkí bhōj betañ, be betañ Kristo mémbak ne me. <sup>10</sup> ěti Kristo, nchí ye mañák be mbíkí bhōj betañ, yě básòkoti me sòkoti, yě menyij bétaja tañ ntá ya, ne yě nchí bhōj nenyok menyū ne menyū, ne yě báchyē me chi besōjōri. Echi nō mbōnyune mpok ane mbíkí bhōj betañ ke nchí tañ sayri.

Pǎl abhōj nti ne bōnkwō abhen etok Kōrint

<sup>11</sup> Ndem kepí mbō echijtímu. Bě kě bǎpúrí me nkū nō mbōnyune, be ke bǎbhōjō beghati bho enyū mmu me nchí. Yēndu mpú yēnyij, bōnto abhen bǎyōñ nō manyén ayap amfay bábhiki cha me. <sup>12</sup> Mpok nchí awu ne bhe nkū menyij betōj be be nchí mūnto tetep. Mbōj ekébhéntí ne nkū menyijī maknkay menyū ne menyū. <sup>13</sup> Ndiere enyij ene mbíkí kē ntá yeka ené nkū ntá bakwō Kristo bachak ncha chi be mbíkí bhep bhe nekwak? Foñorí ká me ndū nefuop enō!

<sup>14</sup> Dijní ká be nnáj ntóñtí bétwō beghō bhe ndu ndōj ene éjwí érat. Mpú bhak chōj ntu ntá yeka mbōnyune be ke mēyañ, puyē bakap ayeka. Echi nō mbōnyune puyē mǎmbō ke babhōjō bebhūre menyij ntá bachi ne manō bhap, chí bachi ne manō ke bábhōjō bebhūre menyij ntá bǎbhap. <sup>15</sup> Chōj mbōj beyā mañák bechye yēntiki enyij ene mbōjō, yě chí mmuet eya, ndu bekwak bhe. Ndū ekōj eya ne bhe égò éndok nōkō chí ambi, eyeka ne me émay nōkō may ke?

<sup>16</sup> Sayri sayri, bákà ne me be mpok ntwó awu, mpú sōt nyaka menyij ntá yeka, yě nō mbok bárēm be nchí mmu betábhá, ne be nchí sōt menyij ebheka ndu ngwáy. <sup>17</sup> Ndū nkō bho abhen ntó ntá yeka, yě amot ábhíkí sōt nnyén ena berwō bhe. Épú nō ke?

<sup>18</sup> Nnik nyáka Táytos ne mómáyese be mántwó awu ntá yeka. Átwó nókó asot menyij

ebheka ndũ ngwáy ke? Me ne Táytos sébhōj chi nkaysi amot. Pú nó? Bese ne yi sébhōj chi ekakáneko émot. Pú nó?

<sup>19</sup> Abhen ekōj, bákáysí be ndu mpok ane nkem sérēm menyīj ebhen chi ndu bétánj mmuet ntá yeka ke? Wáwák! Sérēm chi enyũ Kristo áyàn be séndem ne besí Mandem. Sékù yěntiki enyīj chi be mǎnséné ndũ mbi Mandem. <sup>20</sup> Mbōj becháy be ngufú mpok ntwó awu begho bhe nchí kway betemeri bhe ndu nte ane mbíkí káysi betemeri bhe, ne be nkwo mǎngō be mpú ndu nte ane bákaysi begho me. Ngufú, nchí kway betemeri bhe ndũ bǎgwà, ne ndũ bǎbhōj mpabhamík ne bati, ne ndũ echókónti, ne ndũ mǎjem menjémé, ne ndũ bǎchōjti manyén bati, ne ndũ enaŋti, ne ndũ epīj bekáysi be bǎcha bati, ne ndũ bákù menyīj táká táká. <sup>21</sup> Mbōj becháy be nnánj mpet ntwó awu chōj Eta Mandem ánkù mbōj ntíánwōp besí ebheka, ne mbak ndũ nedí kebho eti beyǎ bō ahben bákù nyaka bebú ne bǎbhuet beku bepō menyīj, ne epúsí, ne mányie bepǎ epusi.

## 13

*Ndũ ngwenti*, Pǎl áyèp bōnkwo Kōrint batú

<sup>1</sup> Ndōj ane ákú éráť ene nchí twó begho be bǎké ghokōntik be Ekáti Mandem érēm be mbák bo mándem be mmũ ákú ndak, bǎbhōj bétwō ne batísie bapay, mbák apu nō, barat. <sup>2</sup> Mpok ntwó awu ndũ nekō enen néjwí ndōj epay, njep batú bo abhen bákù bebú ne bōnkwo bachak mankem. Néne, mpet nchí semti bhō ené mpú awu nkúbhé mbō enyũ nkù nyaka mpok ntwó awu be, mbák mpét ntwō, mpú rō bhō enyu eyō. <sup>3</sup> Chōj nkù mǎngō berīj menkem ebhen bétōj kpoŋoroj be nchí rem chi menyīj ebhen béfú ntá Kristo. Apú kem be mbō mmũ ane ábhíkí bhōj betaŋ. Átōj betaŋ ebhi mpok áchí nenti eneka. <sup>4</sup> Yěndu bágó yi ndũ ekotákátí mbō mmu ane abhiki bhōj betaŋ, Mandem ákú yi apetnsem ndũ nepém. Bese nkwo sebhiki bhōj betaŋ ndu sébháré mmuet ne yi. Ke ndu sétok bhe, chōj sémbōj nepém ne Kristo ndũ betaŋ Mandem.

<sup>5</sup> Chák ká mmuet begho mbák, ndũ ekakáneko eyeka, bǎkōŋo menyīj ebhen mǎnókó. Yīj ká mmuet. Mbák epu nō, nó bǎkwen nemō. <sup>6</sup> Nókó ká be chōj mǎngō be sebhiki kwen nemō. <sup>7</sup> Sénikmuet ntá Mandem be bǎké kù nefwōp. Sépú kù nō chi beku bo mǎngó be séchí chak. Séyáj chi be mǎmbák chak, yěndu bǎkway beyīj bhesē mbō bo abhen babhōj bekwéné. <sup>8</sup> Yě embak yi, sepú kway beku enyīj ene échet tetep mbi. Sékù chi enyīj ene ekù tetep ane Mbok Ndíndí ándókó nókó ambi. <sup>9</sup> Sébhōj maŋák mbák bǎtaŋ, ye émbak chi be sebhiki taŋ. Sénikmuet ntá Mandem be neka eneka néngó nenjwi pōt. <sup>10</sup> Nti ane nchí sīj ekáti ene ntá yeka ambi ambi chi be mpok ane mētōwō chōj awu, nkésot betaŋ ebhen Mandem áchyé me mbak bebēbebe ne bhe. Mandem achyé me bhō chi beku mǎnte ndũ neka eneka, puyě chi beku mǎnkwen.

<sup>11</sup> Bōma, berōj ndũ ngwenti, ghók ká maníé ma, mǎnchōkō sayri. Nyuré ká ekakáneko eyeka, mǎmbak eyōj émot ne bati. Bák ká sayri ne bo bǎchák. Mbák mǎnkù nō, chōj Mandem mmu ákōj bhesē ne áchyè bhesē kpák, ambak ne bhesē, ambak ne bhe. <sup>12</sup> Kaká ka bati sayri mbō bo Mandem. <sup>13</sup> Bōnkwo mankem abhen bǎchí fá bátò nkwo bhe bakak. <sup>14</sup> Yesu Kristo Acha ántōj be berīndu, ne ekōj Mandem embak amem bati yeka, ne eyōj émot ene Efóŋó Bedyere áchyè embak ne be mankem.

## Εκάτι P̄l ntá Nkw̄ Galéshia

<sup>1</sup> Με P̄l m̄nto Yesu Kristo ke nchí síη ekáti ene. Puyě bakw̄ňwan̄ ke báyábhé me, ne puyě nkwā ke átó me. Chi Yesu Kristo ne Mandem Etayese mmu ak̄ Yesu ampetnsem ndu nepém. <sup>2</sup> Nchí síη ntá yeka bõnkwo abhen atú Galéshia, ne bati bõnkwo abhen báchi fá ne me bachem ne me béto be bakak. <sup>3</sup> Mandem Etayese ne Yesu Kristo Acha mántoη be ber̄indu, mánych̄e bhe kpák. <sup>4</sup> Yesu Kristo achyé nyaka mm̄et̄ eti bebú bhese ndũ mkrpáká mm̄ik bebú ane ech̄oη. Ak̄ n̄o bék̄oηo nkaysi Mandem mmu achi Etayese. <sup>5</sup> Yi ke bo mankem bábh̄oηó béchyé kenókó ngwenti ti. Amen.

*Mbok Ndíndí am̄ot ke achi*

<sup>6</sup> Echí me maknkay bé b̄at̄iη b̄ar̄ò Mandem mmu ábh̄iηí be eti ber̄indu Kristo be mambák bõbhi, ne báróbhé koηo chí Mbok Ndíndí achak. <sup>7</sup> Puyě chi mb̄oη be Mbok Ndíndí achak achi, ke mb̄ok bo báfyè bhe ebyok anti ne báyan̄ chí béyibhiri Mbok Ndíndí eti Kristo ndũ enȳiη echak. <sup>8</sup> Ke yě embák chi bese, yě chí ángel ke ághátí bhe mbok ane áchí kekúrí ne ane séghátí bhe, eyak embak ne yi. <sup>9</sup> Mb̄o enyũ s̄enán̄ séghátí bhe, mpet nchí ghati bhe be yě agha ane ághàti bhe mbok ane achí kekúrí ne ane séghàti nyaka bhe, m̄anókó, eyak embak ne yi.

<sup>10</sup> Nchí yan̄ ne chí be bo mankak me ke? Wáwák! Mandem k̄ měyan̄ ánkák me. Nchí yan̄ chí bé bo mamb̄oη maηák ne me ke? Mb̄o mb̄uét̄ chí mmu ane nchí yan̄ be bo mamb̄oη maηák ne me, mb̄u mpú mm̄obetok Kristo.

*Mbok P̄l afu nyaka chí ntá Kristo*

<sup>11</sup> Bõma, diηí ká be Mbok Ndíndí ane ngátí bhe abh̄iki fu ndũ nkaysi bakw̄ňwan̄, <sup>12</sup> abh̄ikí fu ntá nkwā, ne yě nkwāňwan̄ abh̄iki t̄oη me. Mb̄oη Yesu Kristo ke áká mend̄iηí yo. <sup>13</sup> Bāghok enyũ nepém ena nechi nyaka mpok mék̄oηo bep̄iηí bo Israel, bāghók ndu nchí chye nyaka bõnkwo Mandem beyá es̄oη̄ori, nnu n̄ok̄o be nnán̄á nkwo wap. <sup>14</sup> Nchí nu nyaka tontó bék̄oηo bep̄iη abhen bach̄imbi bha. Ne nchí koηo nyaka mbi Mandem bo Israel ne nti ena nenkem, kpát ncha bo Israel bácháak abhen ekaká nebhe eya.

<sup>15</sup> Ke Mandem anán̄ ayap nyaka me te ndũ mpok ane bábh̄ikí re bhe me. Ayap me eti ber̄indu ebhi, abh̄iηí me be mbak mm̄obetok ayi. <sup>16</sup> Abh̄oη maηák bek̄u mend̄iηí M̄oywi, be mb̄oη mbi beghati bho Mbok Ndíndí eti Yesu ntá bo abhen bápú bo Israel. Áká nókó n̄o, mb̄ikí r̄oη ntá yě mmu be anchye me manie. <sup>17</sup> Yě chí Yerúsalem mb̄ikí ko ndok begh̄o bo abhen báyambi bebhak bõnto ke m̄etwo ansem. Ndok̄or̄oη téé atú Arébia, ke étáré nókó, mpetnsem Damáskos.

<sup>18</sup> Éfuéré nókó mamié arat, ndok Yerúsalem begh̄o Píta. Mbak ne yí ndu manyw̄op nekú. <sup>19</sup> Nke gh̄o yě m̄nto achak are, ébh̄ikí fuét̄ Jems, man̄o Yesu Acha. <sup>20</sup> Enȳiη ene m̄és̄iη ntá yeka echi tetep. Mandem ar̄iηí be mpu s̄ense. <sup>21</sup> Mfá nókó Yerúsalem, ndok nkó atú Síria ne atú Silísha nkwo. <sup>22</sup> B̄e bõnkwo Kristo atú Judéya b̄abh̄iki re gh̄o nyaka me ne amík. <sup>23</sup> Bāghòk nyaka ghok menȳiη ebhen bo bár̄em eti ya be, “Mmũ nyaka áchyè bhese es̄oη̄ori, ar̄obhe ghati chí bo be mbák mmu ásik̄inti ne Yesu Kristo, Mandem āpeme yi, ené nkúbhé nesik̄inti ne Kristo ke yi án̄u nyaka béch̄oηti.” <sup>24</sup> Eká bo bare bit̄i Mandem eti ya.

## 2

*P̄l atemeri bõnto abhen Yerúsalem*

<sup>1</sup> Éfuéré nókó mamié byo ne anwi, mpet nkó ndok Yerúsalem ne Banábas. Ns̄ot Táytos sérók ne yi. <sup>2</sup> Ndok mb̄o enyũ Mandem ak̄u nyaka mend̄iηí be mb̄oη b̄er̄oη aré. Ngáká

nókó are, me ne böbati séchókó ansem ansem, nkũ bõ mándíjĩ Mbok Ndíndí ane méghàti bo abhen bápú bo Israel. Nkũ nõ be betik ebhen mēkũ ne ebhen mbúét beku beke bhak ndéndem. <sup>3</sup> Táytos mmu ákò ne me abhak mmu Grik. Yě nõ, báke te mbõj kákáti be mánsíep yi. <sup>4</sup> Ke bõ nse bachwe ndu nkwo bakojo Yesu ansem ansem mánjaña nõkõ be mansyep yi. Mánõne báchwe ndu nkwo ywese ndu beghõ enyu sébhõjõ ngangaj amfãj bebhé bo Israel, ndu sebhare mmuet ne Yesu Kristo. Báyan nyaka be sémpétnsem ndu kesem antene bebhé bo Israel. <sup>5</sup> Séke chye bhõ mbi ye mandú. Séke yáj be bõ manchõjti tetep ane Mbok Ndíndí, tẽndu bãbhõjõ berõj ambi menoko yõ. <sup>6</sup> Mbák chí bo abhen báyabhé bé mámbák böbati ntá bõnkwo, betaj ebhap bebhiki bhõj yěnyij beku ne me. Mandem apú tõj kéréjãmik. Bõ bábhíkí tõj me yěnyij ekõ mémáka ndũ Mbok Ndíndí ane méghàti bho. <sup>7</sup> Bághõ be tetep, Mandem ke afyé Mbok Ndíndí amõya be ngati bo abhen bápú bo Israel, nkúbhé mbõ enyũ yi akũ ne Píta be yi angati Mbok Ndíndí ntá bo Israel. <sup>8</sup> Nkúbhé mmu ane áchyé Píta betaj beku betik ebhen ntá bo Israel, ke áchyé me nkwo betaj, beku bõ ntá abhen bápú bo Israel. <sup>9</sup> Jems ne Píta ne Jõn báchí nyaka mbõ bekwap nenti bõnkwo. Bághõ nõkõ bé Mandem afyé betik ebhen amõya tetep, bákáka me ne Banábas ne amõ ndu bétõj bé besé ne bhõ sechi eyõj émõt. Séka ne bhõ bé me ne Banábas sebhõj bérõj ntá bo abhen bápú bo Israel ne Mbok Ndíndí, bõ mándõk ntá bo Israel. <sup>10</sup> Enyij émõt ke baghati bese, nõ chi be, seke ghõkõntik bechye nõkõ nekwa ntá bachébhébo abhen Yerúsalem, nkúbhé enyij ene echi nyaka me anti béku.

*Põl aji Píta amem etõk Antiõk*

<sup>11</sup> Píta átwõ nókó Antiõk, nji yi besí bhi mbõnyune akũ nyaka enyij ene epu chak. <sup>12</sup> Mpok yí áyãmbi átwõ, are nyíé nenyíé ne bo abhen bápú bo Israel. Ke bo abhen Jems áto bátwõ nókó, abho beya mmuet ansem, akerepe nyíé nenyíé ne bo abhen bapu bo Israel, ndu áchay nkwo bo abhen bárẽm be babhõj besyep yěntiki nõkojo Yesu ane apu mmu Israel. <sup>13</sup> Bo Israel bachak abhen bachi bakojo Yesu babho beku betábhá mbõ Píta, enyu ené, yě chi Banábas nkwo akũ enyumõt mbõ bhõ. <sup>14</sup> Ke ngõ nókó be bápú kõ ndõj amõt ne tetep ane achi ndu Mbok Ndíndí, mfate ngati Píta besí bhap mankem be, “Mbák wõ mmu Israel ðkũ mbõ mmu ane apu mmu Israel, ndaká yi õnũ beku bo abhen bápú bo Israel mámbák mbõ bo Israel?”

*Neka enen mmu abhõjõ ne Yesu ke néku mámpeme yi*

<sup>15</sup> Besé babhõj séchí bo Israel, bõtayese nkwo bo Israel. Sépú bo abhen bápú bo Israel, bõ bhõ bo bárẽm be báchi bõ bebú. <sup>16</sup> Yě nõ, bese bo Israel sérijĩ be puyě bebhure bebhé bo Israel ke akũ mmu ambak chak besí Mandem, chi besiki nti ne Yesu Kristo. Yě chi bese sénókó Yesu Kristo be Mandem ansõt bese mbõ bo abhen bachi chak èti neka enese ne Kristo, puyě chi èti sébhure bebhé. Echi enyu eyõ mbõnyune, bebhure bebhé apú kũ yě mmu ambak chak besí Mandem. <sup>17</sup> Mbák ndu séyan bebhak chak besí Mandem ke sébháre mmuet ne Kristo, ke émfakari be bese babhõj sékũ bebú, nõ Kristo áto bhese ndũ bebú ke? Wáwák! <sup>18</sup> Ke mbák mpétnsem ndũ menyij ebhen nnáj ndõ, nõ nchí mbõj mmu bebú. <sup>19</sup> Mbák chi me, beyijĩ bebhé Moses ndõp chi ngú, mbõnyune bebhíkí pere bhõj yěnyij beku ne me. Éfákari enyu eyõ bé mbák nepém besí Mandem. <sup>20</sup> Bágó me ndũ ekotákátí ne Kristo. Néne, nepém ena fá amik puyě ena, chi énen Kristo mmu achi ne me. Ne nepém ena néne chi enen Mmõ Mandem mmu akõj me, achye nepém eni èti ya ndu mbõj neka ne yi. <sup>21</sup> Mpu sõt berĩndu Mandem mbõ be bépú yěnyij, mbõnyune mbák mmu ábhák chak besí Mandem chi ndu yi ákojo bebhé, nõ newú Kristo agu néchí ndéndem!

### 3

*Bě bo Galéshia, bechijĩ bho*

<sup>1</sup> Bě bo Galéshia, bechijĩ bho! Agha ányíé bhe ne epem akũ máném ebhi? Pú nkũ bãrijĩ Yesu Kristo mbõ be ntõj be kponõronj ndu yi ágũ amfay ekotákátí? <sup>2</sup> Dõ ká mbep be enyij ene émõt. Mandem achye bhe Éfõjõ Bedyere chi èti bãbhure bebhé ke chi ndu bãghókó

Mbok Ndíndí ěti Yesu Kristo ne mǎnókó? <sup>3</sup> Ndu bãre chiŋti nɔ? Bǎbho bekoŋo Kristo ndu betarj Ɛfóŋó Bedyere, néne, barɔbhe yarj béwénti chi ndũ betarj ebheka babhɔŋó <sup>4</sup> Beyǎ besɔŋori ebhen bǎghò ěti Mbok Ndíndí mémbák ndéndemé? Mbíkí ka be bechi nyaka chi ndéndem. <sup>5</sup> Mandem mmu áchyè Ɛfóŋó Bedyere ne ǎkù menyirj maknkay nenti eneka, ǎkù nɔ chi ěti bǎbhùre bebhé Moses ke? Ke chi ndũ bǎghókó Mbok Ndíndí ne mǎnókó? <sup>6</sup> Ɛchí mbɔ enyũ Ɛkátí Mandem érèm be Ábraham anókó nyaka Mandem, ne ěti eyɔ, Mandem asɔt yi be achi chak besí bhi. <sup>7</sup> Séghó ye be bo abhen bǎbhóŋó neka ne Mandem ke báchí bebhárébhɔ Ábraham. <sup>8</sup> Ne Ɛkátí Mandem enarj erem nyaka tesáy bé chɔŋ Mandem ankɔ bo abhen bápú bo Israel mámbak chak besí ebhi mbɔnyune bǎbhóŋ neka ne yi. Ɛkátí Mandem épét érèm be Mandem aghati nyaka Mbok Ndíndí ntá Ábraham be, “Ěti ye, chɔŋ njet manerékere bhò mmik ankem.” <sup>9</sup> Nɔ ke echi be Mandem ǎyet yěntiki mmu ane ábhóŋó neka ne Kristo, nkúbhé mbɔ enyũ yi áyé né nyaka Ábraham ndu yi ábhóŋó neka ne yi.

<sup>10</sup> Mbák chi bo abhen bákàysi be bebhùre bebhé bo Israel ke ǎkù bɔ mámbák chak besí Mandem, eyak echi ne bhɔ, nkúbhé mbɔ enyũ Ɛkátí Mandem érèm be, “Eyak echi ne yěntiki mmu ane ápú bhùere bebhé menkem ebhen béchí amem Ɛkátí Mandem.” <sup>11</sup> Néne, echí kpoŋoroŋ be yě mmu apú kway bebhak chak besí Mandem ěti yi ábhùre bebhé. Ɛkátí Mandem érèm be, “Mmu ane achi chak besí Mandem ěti yí ábhóŋó neka ne Kristo, ǎbhòŋ nepém.” <sup>12</sup> Bebhé bebhíki bhɔŋ yě enyirj beku ne neka enen mmu ábhóŋó ne Kristo. Ebhé Moses érèm mbɔ enyũ basirj be, “Mmu ane ábhùre bebhé, ǎbhɔŋ nepém ěti yɔ.” <sup>13</sup> Kristo aku bhese aféré ndũ eyak ene echi ne bo abhen bápú bhùere bebhé menkem. Aku nɔ ndu ásórè ntemsi bebú ebhese. Ɛbhak mbɔ enyũ Ɛkátí Mandem érèm be, “Eyak echi ne mmu ane ágú ndũ ekotákátí.” <sup>14</sup> Yesu Kristo aku nɔ be áfók ane Mandem afyé nyaka barierp bechye Ábraham, ámbák ne bo abhen bápú bo Israel, ndu bǎbháré mmuet ne yi, ne bé Mandem anchye bese Ɛfóŋó Bedyere nyaka yi afyé barierp béchyé ěti neka enese.

#### *Ɛbhé épú yibhiri barierp Mandem*

<sup>15</sup> Bǎma, sénsɔt erirj ndu nepém enen bo abhen fá amik. Mbák bo bati apay manka beku enyirj, mányu nku, yě mmu apú kway beway nku yɔ, ne mmu apú kway memaka enyirj echak aré, tǎndu manyu nku. <sup>16</sup> Nɔ ke échí ne nku ane Mandem anyũ nyaka ne Ábraham. Mandem afyé Ábraham ne ebháré móywi barierp. Ɛkátí Mandem epú rem be Mandem afyé nyaka yi ne bebháré bǔbhi barierp, betɔŋ be báya, ke ntá yi ne ebháré móywi, betɔŋ be chi amɔt. Ebhárémɔ wu chí Kristo. <sup>17</sup> Enyirj ene méyàŋ mǎnjwimem chi be Mandem anarj anyu nyaka nku ne Ábraham, ke éfuéré nókó mamié besa esa nsem amɔt nsem byo, achye bo Israel ebhé. Bebhé bhɔ bebhíki bhɔŋ yě betarj ndu beway nku ane Mandem anyu ne Ábraham, be barierp amen yi afyé nyaka ake pere téé. <sup>18</sup> Mbɔ Mandem ǎchyé bo akap chi ěti bǎbhùre bebhé, mbɔ apú koŋo chi barierp ami ndu akap ane yi áchyè bo. Ke chi ěti barierp ami ntá Ábraham ke yi áchyé nyaka akap wu. <sup>19</sup> Ndu echi nɔ, ndaká yi Mandem achye ye bebhé? Achyé bebhé be ménku bese sendirj enyũ bebú bechi. Ne bebhé bebhɔŋ nyaka bebhak chi ndu mandú mpok, menoŋ netwó ane ebhárémɔ Ábraham. Ntá yi ke Mandem afyé nyaka barierp bechye akap wu. Mandem achye nyaka bebhé ntá bɔángel be mansɔt mantwɔ ne bhɔ, nkwǎŋwarj abhak nenti Mandem ne bǔ mmik. <sup>20</sup> Berem be mmu achi nenti bhɔ, ǎtòŋ be bakwó bhɔ achi apay ane yi áté nenti enap. Ke mpok Mandem afyé barierp ntá Ábraham, abhak chi aywínti.

#### *Nti ane Mandem achye Bebhé*

<sup>21</sup> Eyɔ étòŋ be esɔŋori échí nenti bebhé Mandem ne barierp Mandem ke? Wáwák! Mbɔ bachye bo ebhé ené éku mmu ámbóŋ nepém mbák ábhùre yɔ, mbɔ bebhùere bebhé ǎkù mmu ambak chak besí Mandem. <sup>22</sup> Ke Ɛkátí Mandem érèm be mmik nkem achi antene kesemé bebú. Echi ye be, ndiere bo abhen babhɔŋ neka ne Yesu Kristo ke bákway bebhɔŋ menyirj ebhen Mandem afyé nyaka barierp bechye ntá bo abhen mǎnókó Yesu Kristo.

<sup>23</sup> Mpok apéré ghaka ane bákù séríjǐ be mmu abhəŋ besiki nti ne Kristo ke ambak chak besí Mandem, sechi nyaka antené bebhé, sébhak mbə bo abhen báfyé ekerékenəŋ. <sup>24</sup> Bebhé ke béchí yě nyaka mbə mmü ane ábhàbheri, ányure nəkə bhese, kpaté mpok ane Kristo átwó, be sénkwáy bebhak chak besí Mandem éti sésiki nti ne yi. <sup>25</sup> Néne, ené sésíkí nti ne Kristo bebhé bépú mbə mmu ane ábhàbheri, anyure nəkə bhese. <sup>26</sup> Éti bäsiki nti ne Yesu Kristo, be mankem bärəp chí bǒ Mandem. <sup>27</sup> Yěntiki mmu ane bájwítí yi be ambat mmuet ne Kristo arəp chí mbə Kristo, ndu asərə epíjǐ Kristo. <sup>28</sup> Yě mmu achí chi mmu Israel ye ápú, yě mmu achí chí nsem ye mǒmik, ye chí ngərə ye mbakanem, be mankem abhen babháré mmuet ne Yesu Kristo bärəp chí enyu émət. <sup>29</sup> Ne ndu bächí bo Kristo, bächí ye bebhárébhə Ábraham, ne chəŋ mǎnyíé menyíŋ ebhen Mandem afyé bariəp béchyé bebhárébhə Ábraham.

## 4

<sup>1</sup> Enyíŋ ene méyàŋ be mǎndíŋ chí be mmó ane ábhóŋó ményíé menyíŋ étáyí achi enyu émət ne nsem mpok yi abhúét chí mónkwen, yěndu menyíŋ étáyí menkem chí ebhi. <sup>2</sup> Mpok yə, bo báchák ke mánè yi, mambabheri nəkə menyíŋ ebhi, kpaté mpok étáyí afyé ankwáy. <sup>3</sup> Nə ke echi ne bese nkwə. Mpok sébhíkí ríŋi nyaka baraka Mandem, sébhák basem antené befóŋó ebhen bebhəŋə betəŋ fá mmik. <sup>4</sup> Ke mpok ane Mandem afyé bariəp ákwáy nókó, ató Móywi be antwə fá amik. Ngərə abhé yi, ne abhak antené bebhé bo Israel. <sup>5</sup> Atwó enyu eyə bekə bo abhen bachi nyaka antené bebhé, be Mandem ansət bese mbə bǒbhi. <sup>6</sup> Ne ndu bärəbhe chi bǒbhi, Mandem ató Efóŋó Móywi be ambak amem bati yese, ne yi Ákwàk bhese sembíjǐ nókó Mandem be, “Eta, Etaya!” <sup>7</sup> Mandem akə ye be bǎpet bǎpu basem, bärəp chí bǒ. Ne těndu yi asərə bhe be mǎmbák bǒbhi, chəŋ anchye bhe menyíŋ ebhen yi afyé nyaka bariəp bechye bǒbhi.

*Pǒl ábhəŋ nti ne bo Galéshia*

<sup>8</sup> Mpok bǎbhíkí re ríŋi Mandem, bǎbhak ndü kesemé menyíŋ ebhen bechi chí bəmandem nsé. <sup>9</sup> Ke néne, ené mǎnaŋ bǎríŋi Mandem, ne mbǒŋ enyíŋ ené mbóŋó berem chí be, néne, ené Mandem áríjǐ bhe, ná bǎkway bepet bebhak basem ntá befóŋó ebhen bebhəŋə betəŋ fá amik, ené mbǒŋ betəŋ ebhap bépú yěnyíŋ, ne bépú kway bekwak bhe? <sup>10</sup> Bǎyíŋi enə nywəp, mǎnsət be nywəbhé negho. Mǎnjíŋi awü ntaŋ, mǎnsət be ntaŋ agho. Mǎnjíŋi ayǒ mpok, mǎnsət be mpok epǎ egho. Ne enǒ mmíé, mǎnsət be mmíé negho. <sup>11</sup> Ndu bǎkə nə, mbəŋ becháy mbənyune echi mbə be betik ebhen nkə bekwak bhe bechi chí ndéndem. <sup>12</sup> Bǒma, nchí nik be mmuet be mǎmbák mbə me mbənyune ndəp chí mbə bhe. Bǎbhiki kə me bebú. <sup>13</sup> Bǎríŋi bé ndü ndəŋ ane mbi, neme ke nekə ngati bhe Mbok Ndíndí. <sup>14</sup> Ne yěndu neme ena nechye nyaka bhe beyǎ esəŋəri, bǎbhiki byak me. Bǎsyəpti me mbə ángel Mandem, mbə be nchí chí Yesu Kristo. <sup>15</sup> Ndü manywəp ayə, bǎbhəŋ nyaka beyǎ maŋák. Yi éfákárí ne maŋák amen bǎbhóŋó nyaka? Ndíŋi sayri be yě ngati nyaka bhe chí be mǎmpóŋórí amík ayeka mǎnchye me bǎkə nə. <sup>16</sup> Ndəp ye chí mǔmpap ayweka ndu ngátí bhe menyíŋ ebhen bechi tetəp ke? <sup>17</sup> Bǒbhə bákə yěntiki enyíŋ ndu beyibhiri bati yeka be mǎnkóŋó bhó, ke bǎbhíkí bhəŋ erítí nkaysi. Báyàŋ chí bekə mǎndə bhese mǎnkoŋo bhə. <sup>18</sup> Mbák bǎtəŋ ekəŋ ne bati ane bebú bepu aré, mbák bǎkə nə ne erítí nkaysi, kə ka nó mpoknkem, puyé chí ndyere ndü mpok ane nchi ne bhe. <sup>19</sup> Bǒbha, mpet nchí mbə ngərə ane ándəŋsi, ne mpu rə beghok bebe kpaté mǎmbəŋ epíjǐ Kristo. <sup>20</sup> Mbǒŋ nti bebhak awu ne bhe néne be ndíŋi enyu nchí ghati bhe menyíŋ ebhen, mbənyune mbíkí ríŋi mbəŋ enyíŋ berem.

*Mmǒ Sará achi nyaka kekúrí ne ane Hága*

<sup>21</sup> Ghatí ká me, be bo báyàŋ be bebhé membəŋ betəŋ amfay yeka, bǎpú ghok enyíŋ ene ebhé érəm-ə? <sup>22</sup> Ekátí Mandem érəm be Ábraham abhəŋ nyaka bǒbabhakanem bati apay. Amət abhak mmǒ nsem, achak abhak mmǒ ngərə ane ápú nsem. <sup>23</sup> Bǎbhé mmó ngərə

nsem mbə yěntiki mmu achak. Mmə ngoré ane apú nsem, bábhé yi chi bekoŋo bariεp Mandem afyé nyaka ne Ábraham. <sup>24</sup> Enyiŋ ene efakari nyaka étəŋ bhese be baghoré abho bati apay bate ndü nku epay. Amət afú amfay njiε Sináy. Nku yə ate ndu ntí Hága, mmu abhé bə abhen báchí ndü kesem. <sup>25</sup> Hága chi njiε Sináy amem etək Arébia. Ne Hága até mbə Yerúsalem ane manywəp ane εchəŋ, mbənyune achi nyaka ndü kesem ne bəbhi. <sup>26</sup> Ke Yerúsalem ane amfay apú ndu kesem ne yi ke achi máyεse. <sup>27</sup> Echi mbə enyü Ekáti Mandem érəm be,  
 “Wə, nkongoré, wə mmu əpú bhe,  
 bóŋ maŋák.  
 Nnə ane apú bhəŋ bebě nebhe,  
 kway ne maŋák,  
 mbənyune ngoré ane báró ndu nebhay,  
 bəbhi baya bacha.  
 Abhen ngoré ane abhay nném.”

<sup>28</sup> Bəma, bächí ye bə Mandem chí mbənyune Mandem afyé nyaka bariεp be chəŋ mǎmbak bəbhi. Échí nkúbhé mbə enyü yi afyé nyaka bariεp be chəŋ Ábraham ambóŋ Áisek. <sup>29</sup> Nkúbhé mbə enyü echi nyaka mpok eyə, mmə ane bábhé mbə yěntiki mmu achak əchyè nyaka mmó ane bábhé ndü betəŋ Efóŋó Mandem esəŋəri. Enyu eyə ke echi néne. <sup>30</sup> Ke Ekáti Mandem érəm be yi? Érəm be, “Bók ngoré ane achi nsem ne móywi, mbənyune mmə nsem apú kwáy menyie menyin étáyí ne mmə ngoré ane apú nsem.” <sup>31</sup> Bəma, bese sépú ye bə ngoré ane achí nsem, sechi chí bə ngoré ane apu nsem.

## 5

*Bakoŋo Yesu báképerε bhak basem*

<sup>1</sup> Kristo aféré bese ndü kesem be séképerε bhak basem. Tě ye ka kpirí ne bákero yě mmu ankə mǎmpetnsem ndü kesem. <sup>2</sup> Ghók ká, me Pəl nchí ghati bhe be mbák mǎnka be mansyεp bhe ne nkaysi be eyə ékə mǎmbak chak besí Mandem, nə enyiŋ ene Kristo ákú ntá yeka epu yěnyiŋ. <sup>3</sup> Mpet nchí semti be ye yě agha ane aka be mansyεp yi abhəŋ bebħεre bebhé menkem. <sup>4</sup> Nkwə yweka ane bákəysi be bebħεre bebhé bo Israel ke ákə bə mambak chak besí Mandem babhəŋ berinji be báfap mməet ne Kristo. Báfere mməet ndü berindu Mandem. <sup>5</sup> Mbák chi bese, sébhaka nti be chəŋ Mandem ankə bese sembak chak besí bhi éti sésíkí nti ne Kristo. Enyiŋ eyə ke sənəŋ ndu betəŋ Efóŋó Bedyere. <sup>6</sup> Mmu ane ábháre mməet ne Kristo, ye basyεp yi syεp, ye bábħiki syεp, eyə ebħiki bhəŋ yěnyiŋ bekə. Nném enyiŋ chí be mmu ántón be yi asíkí nti ne Yesu Kristo ndu yi ákəŋ bo. <sup>7</sup> Bǎkə nyaka sayri. Agha áchéré bhe mbi be báképerε koŋo menyin ebhen bechi tetεp? <sup>8</sup> Puyě mmu ane ábhíŋí bhe ke afyé betəŋ be mǎnkə nə. <sup>9</sup> Mandu yís ákə fláwa ane bábáy ndü ete ánkó nkem. <sup>10</sup> Ndu sebhare mməet ne Yesu Kristo Acha, diŋí ká sayri be bǎbhəŋ bekoŋo chí nkaysi aya, puyě achak. Mmu ane afyé be εbyək anti, ntemsí Mandem əbhák ne yi, ye yi achi agha! <sup>11</sup> Bəma, mbák chi me, mbə mbəét beghati bho be babhəŋ besyεp mmu ke yi ambak chak besí Mandem, mbə bo Israel báchyè me esəŋəri ndaká yi? Mbú mbok newú Yesu ndu ekotákátí apu chyε bo Israel esəŋəri. <sup>12</sup> Ntá bo abhen báchyè nə bhe esəŋəri ndu báté be bábhəŋ besyεp mmu ke ambak chak besí Mandem, měyàŋ be mǎmkpík mángak mməet eyap. <sup>13</sup> Bəma, mbák chi bhe, Mandem abhíŋí be be báképerε bhak basem anten bebhé, ke nefere ane bafere bhe ndü kesem áké bhak enyiŋ ene ékə mǎnkáysí be bǎkway bekə menyin ebhen mməet nkəwǎ áyàŋ mmu ankə. Enyiŋ ene bǎbhəŋə bekə chí bekwak bati ndü ekəŋ. <sup>14</sup> Bebhé menkem bechem ndu ebhé émət ene epəkə bə, ne yə erem be, “Kəŋ yěntiki mmu mbə mməet ye.” <sup>15</sup> Ke mbák bǎkə chí mbə nyǎbhi ené énemti, endakati nəkə bati, sət ka mpok be báké bho beway bati.

*Nkaysi nkəwǎ apú* enyumət ne ane Efóŋó Bedyere



<sup>16</sup> Enyiyh ene nchí ghati ye bhe chi be dǎ ká Efóhó Bedyere anja nǎkǎ bhe mbi, ne bǎké kǎ chi menyiyh ebhen mmuet nkwa árwaka be yi anku. <sup>17</sup> Menyiyh ebhen mmuet nkwa árwaka be bo manku bépú kǎ ndǎh amǎt ne menyiyh ebhen Efóhó Bedyere áyǎh bo manku, ne enyumǎt ke echi be menyiyh ebhen Efóhó Bedyere áyǎh bo manku bépú kǎ ndǎh amǎt ne bebéptí menyiyh ebhen mmuet nkwa árwaka be mmu anku. Menyiyh ebhen bepay bepu kǎ ekak émǎt, ne éti yǎ ke bǎpú kway beku menyiyh ebhen bǎbhǎhǎ nti beku. <sup>18</sup> Ke mbák Efóhó Bedyere áyǎ bhe mbi, nǎ bǎpu antené bebhé.

<sup>19</sup> Menyiyh ebhen mmuet nkwa átǎ mmu anku bépú bhese. Bechi chi bebú kebhuré, ne bepǎ nkaysi ndu baraká kebhuere ne méhǎwǎka ndú baraká kebhuere. <sup>20</sup> Menyiyh bechak chi bekoǎhǎ bǎmandem nsé, ne baraká babú, ne bepap bati, ne bétǎnjǎ, ne mpabhamík, ne bebenti, ne nkaysi ane mmu abhǎhǎ chi ndyere éti mmuet eyi, ne békóre mmuet ndú bakwǎ, ne epih ákóre, <sup>21</sup> ne bebhǎhǎ amík abúabǎ ne bati, ne bekwen mmém, ne bepǎ ebhen bétǎ bo ndú epúsí, ne menyiyh bechak mbǎ ebhǎ. Nchí ya be batú mbǎ enyu esí bé, bo abhen bákǎ menyú menyiyh ebhen bǎpú kway bebhǎhǎ nepém enen nebhiki bhǎhǎ ngwenti ne Mandem.

<sup>22</sup> Ke epih ené Efóhó Bedyere áchyè mmu chi epih ené ékǎ yi ambǎhǎ ekǎhǎ ne bati, ne ambǎhǎ manǎk, ne kpák, ne ekébhénti, ne berǎnti, ne ambǎhǎ erítí nti, ne ambak mmu tetep, <sup>23</sup> ne yi kebhak gum gum, ne nekémémuet. Yé ebhé epu ené ékǎhǎ bo bǎké kǎ menyiyh ebhen. <sup>24</sup> Ne bo Yesu Kristo mánaǎhǎ bǎfere ntí ndú bebéptí menyiyh ebhen bǎ máhǎwǎka nyaka beku. Echi mbǎ be bǎgo mmuet nkwa ne menyiyh ebhen yǎ áyǎh mmu anku ndu ekotákátí. <sup>25</sup> Tǎndu Efóhó Bedyere ke áchyé bese nepém enen sébhǎhǎ néne, sebhǎhǎ beǎo yi ámbǎhǎ betǎhǎ ndú nepém enese. <sup>26</sup> Bǎma, yé mmu ake yǎh mmuet. Mmu áké yǎkǎ nti, ne mmu ake yǎh nti ne amík abúabǎ.

## 6

*Enyiyh ene mmu ápi ke yi ághem*

<sup>1</sup> Bǎma, be bho Efóhó Bedyere achi ne bhe, mbák mǎngǎ ndú mmu ákǎ bebú, kwák ká yí petii be ampetnsem ndú mbi Mandem. Ne ndú bǎkǎ nǎ, sǎt ká mpok be be babhǎhǎ bǎke kwen ndú nemǎ. <sup>2</sup> Pǎkǎ nǎkǎ ká batu bati. Mbák mǎnku nǎ, nǎ bǎbhǎhǎ ebhé Kristo. <sup>3</sup> Mbák mmu akaysi be achi mǎngo, ené yi apú yǎnyiyh, árwǎ chi mmuet. <sup>4</sup> Yǎntiki mmu ánjǎhǎ menyiyh ebhen yi ákǎ, ne mmu ane ákǎ sayri áhǎk ne mmuet eyi, kebhak be áyǎnti mmuet ne mmú achak. <sup>5</sup> Yǎntiki mmu abhǎhǎ békǎ chi ebhi betik ebhen Mandem achye yi anku.

<sup>6</sup> Mmu ane bǎtǎhǎ yi Eyǎh Mandem abhǎhǎ bechye mmu ane átǎhǎ yi aywi ákóre berítí menyiyh ebhen yi ábhǎhǎ. <sup>7</sup> Mmu áké rǎwǎ mmuet, yé mmu ápú kwáy berwǎ Mandem. Enyiyh ené mmu ápi, yǎ ke yi ághem. <sup>8</sup> Mmu ane ápi chi menyiyh ebhen bechye mmuet yi manǎk, ághem chi newú. Ke mmu ane ákǎ menyiyh ebhen Efóhó Mandem áyǎh yi anku ághem nepém enen nebhiki bhǎhǎ ngwenti. <sup>9</sup> Séké pǎp ye beku beri mbǎnyune, mbák sebhiki fere amǎ, mpok ánkway, chǎhǎ séngem erítí mbwǎt. <sup>10</sup> Ndu echi nǎ, yǎntiki mpok ane sébhǎhǎ mbi, senku yǎntiki mmu beri, sayri sayri, bati bǎnkǎwǎ.

*Bakak ne ngwenti manie*

<sup>11</sup> Ghǎ ká beremé basihǎ amen nsóré besihǎ ekátí ene ntá yeke ne awǎ awa membǎhǎ. <sup>12</sup> Bo abhen báyǎh beku be yǎntiki mmu ambǎhǎ manǎk ne bhǎ ke báfyè betǎhǎ be mansyer bhe. Bákǎ nǎ ndu bǎpú yǎh be bo Israel mánychye bhǎ esǎhǎri bé bǎghǎti bo bé newú Kristo ndú ekotákátí ke népeme mmu. <sup>13</sup> Bo abhen basyephe bhǎ bǎpú bhǎere mbǎhǎ bebhé menkem. Ke báyǎh besyer bhe be mámpǎnyu bé bǎchi bakoǎhǎ bhǎp. <sup>14</sup> Ke Mandem akéka bé mpǎnyu éti enyiyh echak ébhíkífuet chi éti newú Yesu Kristo Acha ndu ekotákátí. Éti newú Yesu ndu ekotákátí. Menyiyh mmik berǎp ntá ya chi mbǎ begú menyiyh, ne me ndǎp chi mbǎ ngú ntá menyiyh mmik. <sup>15</sup> Yé básyer mmu syep, yé babhiki syep, ebhiki bhǎhǎ yǎnyiyh beku. Nném enyiyh chi bé sembak bǎ bakǎ. <sup>16</sup> Kpák ambak ne bhe, ntínsǎ Mandem

némbak ne bŏ Mandem mankem abhen bákòŋo ebhé ekò ene. <sup>17</sup> Bεbho echōŋ, yě mmu áképere chye me esōŋōri mbōnyune berīŋ ebhen bechi me amuet bétōŋ be nchí mmu Yesu.

<sup>18</sup> Bŏma, berīndu Yesu Kristo Acha mémbak amem batī ayeka. Amen.

Ἐκάτι Πῶλ ντά  
Nkwɔ Ἐφεσῶς

*Ἐκάτι* ενε Πῶλ ασίηί ντά bönkwo abhen Ἐφεσῶς

<sup>1</sup> Με Πῶλ, müntó Yesu Kristo bekoño nkaysi Mandem, ke nchí siñ ekáti ene.

Nchí siñ ντά yeka bo Mandem abhen bãbhàre bariεp ndũ Mandem áchémé bhe ne Yesu Kristo. <sup>2</sup> Mandem εtayese ne Acha yese Yesu Kristo mántónη be berĩndu, mánychε be kpák.

*Enyu Mandem* áyèt bese ndũ sébhárémuet ne Yesu

<sup>3</sup> Sémbítí Mandem Mmu achi Chi Yesu Kristo Acha ywese. Yi achyé bhesε yěntiki áfók ané áfù amfay ndũ nebhuεt ane yi achi Mfɔ aré, mbɔnyune ábhat bhesε ne Kristo.

<sup>4</sup> Mandem ápéré ghoko mmik, anáh ayap nyaka bhesε ndu áchémé bhesε ne Kristo, be sémbák nyánjá, kebhónη bekwéné besí bhi. <sup>5</sup> Ndu ákónη bhesε, anáh ati nyaka be sémfúét ντά Yesu Kristo sembak böbhi. Akw nɔ bekoño enyih ene yi átí nyaka bekw, <sup>6</sup> be sémbítí

yi έti beyã berĩndu ebhen yi átónó bhesε ndéndem, ndu ábháré bhesε ne Móywi mmu yi akonη tontó. <sup>7</sup> Mandem aku bhesε ne manonη Kristo aféré ndũ kesem ndu ábháré bhesε ne Kristo. Ne afónórí bhesε ndũ sépú bhεere bebhé. Akw nɔ bekoño enyũ yi átónη bhesε beyã berĩndu <sup>8</sup> ebhen yi áre tonη bhesε, akw nkwo be sémbónη nerihĩndak nenkem ne nejwĩmem nenkem. <sup>9</sup> Enyih ene yi átí nyaka bekw ené sébhíkire rihí nyaka, atĩ bekw yɔ befuet ndu menyih ebhen Kristo ákú. <sup>10</sup> Enyih eyɔ nɔ Mandem ati bekw echi nyaka be mpok ánánη ánkway, yi áchem menyih menkem, ebhen amfay ne ebhen fá amik, amfyé amɔ Kristo.

<sup>11</sup> Mandem ákú yěntiki enyih mbɔ enyũ yi átí bekw. Ayap bhesε tentεp ndu ákónη nyaka bekw nɔ, bé sémbák böbhi ndũ yi ábháré bhesε ne Kristo mbɔnyune yi ákú menyih ebhen yi átí nyaka bekw bekoño menyih ebhen yi áyànη bekw. <sup>12</sup> Besé bho séyãmbi bebhaka nti ne Kristo sebhonη bekw bo mámbítí yi έti keném eki. <sup>13</sup> Echi enyumot ne bhe nkwo. Mánánη bãghok eyon ene echi tetεp, ne chí Mbok Ndĩndí be Mandem ápeme chonη bhe, ne mánókó Kristo. Mpok ane mánókó, Mandem achye bhe εfónó Bedyere mbɔ sebhonη ndu betonη be bãchi böbhi nkúbhé mbɔ enyu yi afyé nyaka bariεp be ákw. <sup>14</sup> Achyé bhesε εfónó Bedyere mmu yi achyé böbhi. έti yɔ, sérinhí be Mandem áfere chonη bese mankem bo séchí böbhi ndũ kesem. Ene ékú bo báre bití Mandem ndũ betanη ebhi beyã becha.

Πῶλ añikmuet έti bönkwo abhen Ἐφεσῶς

<sup>15</sup> Te mpok ane njãmbi ngoko be bãsíki nti ne Yesu Acha ne bé bãkonη bo Mandem mankem, <sup>16</sup> mbíki rɔ bekaka Mandem έti yeka ndũ mpok ane mënikmuet. <sup>17</sup> Mënikmuet ντά Mandem mmu ábhónónη betanη menkem. Achi Mandem Yesu Kristo Acha ywese. Achi nkwo εtayi. Mënikmuet be yi anchye bhe εfónó yi mmu ákú mändihí Mandem mändok nɔkɔ chi ambi. <sup>18</sup> Mënikmuet be yi ánéné batĩ yeka sayri enyu ené bãrinhí maném menyih ebhen bãbháká nti are be chonη yi ankɔ ντά bo abhen yi ábhíhí. Nchí yanη be mändihí beyã áfók ane yi afyé bariεp ndu bekw maném menyih ντά bo abhen bachi abhi. <sup>19</sup> Mënikmuet be mändihí enyũ betanη ebhi beyã enyũ ené sepu kway beyenti bhɔ. Beyã ndu bekwak bhesε bho sénókó yi. Betanη ebhi bhɔ beyã tontó. <sup>20</sup> Ne nkúbhé betanη ebhen ke Mandem ákú nyaka Yesu ápérénsenem ndũ nepém achɔkɔ ebhě awónem ywi awu amfay ndũ nebhuεt ane Kristo achi are mbɔ Mfɔ. <sup>21</sup> Aré, abhónη betanη amfay bɔángel mankem ne bafɔ bhap, ne amfay yěntiki enyih ene ébhónónη betanη awu amfay ne fá amik. Abhonη betanη amfay bafɔ mankem, abhen bakwãrwanη ne abhen bachi befónó nkwo amfay bo abhen báchí ndũ nerɔkómik enen mfay enen nétwɔ. <sup>22</sup> Afyé menyih menkem amó yi be ndũ ákú yi mmu abhonη betanη amfay yěntiki enyih, ámbák münti ντά bönkwo. <sup>23</sup> Ne bönkwo mankem báchí

mmuet Yesu. Amuet bōnkwo ke bāghō berī Kristo menkem ne mbák chi Kristo, amue-re-yi ke bo bāghō berī Mandem.

## 2

*Mandem áchyè nepém nekō ntá bo Kristo*

<sup>1</sup> Ndū mpok ane afuéré ansem, bāchi nyaka mbō bawú besí Mandem mbonyune bāpú bhūere nyaka bebhé Mandem ěti beyā bebú ebheka. <sup>2</sup> Mpok yō, bepiŋ ebheka bebhak chi ebhen bō mmik ne mānkoŋo nōkō chi mfo befóŋó bebábeba ane, néne, abhōŋ betan ndū bepiŋi bho. Mfo befóŋó wu ākēm batī bo abhen bátanŋti ne Mandem. <sup>3</sup> Bese mankem nkwo sékū nyaka mbō bhō, sénkoŋo nōkō chi bebéptí menyīŋ ebhen mmuet eyese ne batī yese áŋwàka be senkū. Ndū ntee ayese yō, Mandem abhōŋ nyaka bechye bhese ntémsí mbō yěntiki mmu achak ndu ábé nyaka nti tontó ěti bebú. <sup>4</sup> Ke ntínso Mandem neya tontó. Atōŋ ye bhese chi ekōŋ eyi ene éyá échá. <sup>5</sup> Ne yě chi mpok ane séchí nyaka mbō bawú ěti serpu bhūere bebhé Mandem, yí akū sébhak nepém chéchem ne Kristo mmu ápérēnsem ndū nepém. Bekoŋo berīndu ebhi kě yi ápémé bhé. <sup>6</sup> Ndu Mandem ábháré bhese ne Yesu Kristo, yí akū sépetnsem ndū nepém ne yi. Ne akū séchókó ne Kristo amfay ndū nebhuet ane yi achi Mfo. <sup>7</sup> Ákú bhese beyā berī enyu yō befuet ndū enyiŋ ene Yesu Kristo ákú ndu bekwak bhese be séntōŋ bo abhen mpok ane átwō ansem enyū berīndu ebhi beyā tontó enyu ene sépú kway beyenti bhō. <sup>8</sup> Mandem ápémé bhe ěti berīndu bhi ne ndū bābhōŋó neka ne yi. Abhíkí peme bhe ěti berítí menyīŋ ebhen bākū, chi akap ane yi áchyé bhe ndéndem. <sup>9</sup> Mandem abhíkí peme be be bākū nyaka berítí betik. Yě mmu áké pá ye nnyu. <sup>10</sup> Séchí ye chí awó-betik Mandem. Aghókó bhese, abhat ne Yesu Kristo, bé sénkú nókó chí berítí menyīŋ. Ne Mandem anáj átōŋtí nyaka berítí menyīŋ ebhō ábhúré ntá yese, be sénkū nōkō bhō.

*Yesu Kristo akū serōp chi mmu amōt*

<sup>11</sup> Bě bho bāpú bo Israel, bāke ghōkōntik enyū bāchí nyaka ndū mpok ane afuéré ansem. Bo Israel básyer bho, ne ěti yō bābhīŋi mmuet yap be, “Bo abhen bāsyerphe bho ne bābhīŋi bo abhen bāpú bo Israel be, bo abhen babhiki syer bhō.” \* <sup>12</sup> Bāké ghōkōntik be mpok eyō bābhiki bhōŋ nyaka yěnyiŋ beku ne Kristo. Bě kebhoŋ enyiŋ ne bābhak mankō ndu nkwo bo abhen Mandem áyábhé afyé bariēp ěti menyīŋ ebhen yi áyāŋ beku ntá yap, ke eyō ebhiki yiŋi nyaka bhe. Bābhíkí bhōŋ nyaka yěnyiŋ ené bābhaka nti aré mānōŋ nōkō fá ndū mmikí ne, ne be kerīŋi Mandem. <sup>13</sup> Bāsap nyaka nekō ne Mandem, ke néne, Mandem abhat be ne Yesu Kristo, ákū māmbák kekwoŋ ne yi befuet ndū manōŋ Kristo amen áróŋó amik. <sup>14</sup> Kristo yímbōŋ ákú bhésé bo Israel ne be bho bāpu bo Israel be sémbák kpák ne bati. Mpap achí nyaka nenti enese mbō nkók ane ákóré bhese. Aféré mpap ayō mpok yi ágú, akū sérōp chi mmu amōt. <sup>15</sup> Achōŋtí betan ebhen bebhé Moses menkem. Mbōk bebhé bebhak ěti menyīŋ ebhen bo babhōŋo beku. Bechak bekōŋo bepiŋítok. Akú enyuyo be bakwó bho apay andōp chi nkwo amōt, nō chi, nkwo bo bakō abhen Mandem ábháré ne yi. Enyu eyō kě yi akū kpák ámbák nenti bo Israel ne abhen bapu bo Israel. <sup>16</sup> Aféré mpap nenti bakwó bho bhō apay befuet ndū newú eni ndū ekotákátí. Akū bé bakwó bho apay mándōp chi nkwo amōt, ne be bo Israel ne abhen bapu bo Israel, mambak eriri ne Mandem. <sup>17</sup> Atwó ye aghati Mbok Ndíndí ane árēm be kpák achi ne bě bho bāchi nyaka nekō nesie ne abhen bachi kekwoŋ. <sup>18</sup> Chi befuet ntá Yesu Kristo ke Efóŋó Mandem ákwák bhese ne be be sémbōŋ mbi berōŋ ntá Eta.

<sup>19</sup> Bě bho bāpu bo Israel bāpet bāpú ye mankō, ne bāpú bo abhen báfú nekō nesie. Bārōp chí bō etōk mbō bo Mandem bachak, ne bō nnereket Mandem ane áchí mbō efo émōt. <sup>20</sup> Bě ne bhō bāchi bekpōkó ntōp ebhen básóré báté eket eyō. Baremé kepīnti ne bōnto Yesu

\* 2:11 “Bo abhen bābhíkí syer bhō”: Nnyén enen chi nnyén keyōkó ndu betōŋ be bo abhen babhiki syer bhō bapu pépép besí Mandem.

báchí nēbhúéréket enen bágħókó báté eket eyo are, ne Yesu Kristo yímbōŋ achi ekwap ene ékēm eket. <sup>21</sup> Yi akw bese bho sechi maŋokóket nyánjá nyánjá sébhàt mmuet ne bati sayri enyu ene ekerákap éte sene ne égò bebhak nyánjá ndũ echi ntá Acha. <sup>22</sup> Ne ndũ Mandem áchémé bhe ne Kristo, yí ákú bãbhàt mmuet ne bōnkwo bachak mankem be be ne bho mãmbák eket ene Mandem áchòkò are befuet ntá betaŋ Efóŋó Bedyere.

### 3

Betik ebhen P̄l ákú ntá bo abhen bápú bo Israel

<sup>1</sup> Me P̄l, mēñikmuet ntá Mandem ěti yeka bo abhen bápú bo Israel. Nchí mūkenōŋ mbōnyune nchí ghati bho Mbok Ndíndí ěti Yesu Kristo ndu bekwak bhe. <sup>2</sup> Nkáysí be mãnaŋ bágħok ěti betik ebhen Mandem áchyé me ěti berĩndu ebhi be nkũ ndũ bekwak bhe. <sup>3</sup> Atōŋ me menyiŋ ebhen béchí nyaka bhésé bhésé, ákú ndíŋí bhō, mbo enyũ nsíŋí mandú ngátí bhe ěti mbok menyiŋ ebhō. <sup>4</sup> Mpok bãpày ekáti ene, chōŋ mãnkway beghō be njwímem sayri ndũ nkaysi Mandem ane achi nyaka bhésé bhésé ěti Kristo. <sup>5</sup> Ndũ mkpáká bho ane éfuéré ansem, Mandem abhíkí kũ bho mándiŋi nkaysi yo, mbo enyũ yi ákú néne be Efóŋó Bedyere ántōŋ yo ntá bōnto ne baremé kepĩnti bhi, bó bho báchi nyánjá ntá yi. <sup>6</sup> Nkaysi bhésé bhésé yo achi be bo abhen bápú bo Israel bábħòŋ nkwo áfók ane bo Israel bábħòŋ, be bō bárōp chi mmu amot ne bo Israel ne be chōŋ mãmbōŋ menyiŋ ebhen Mandem afyé bariēp be ákũ ntá bōbhi ndũ yi ábháré bhō ne Kristo. Befuet ndũ Mbok Ndíndí ěti Yesu Kristo ke bábħóŋó menyiŋ ebhō.

<sup>7</sup> Mandem atōŋ me berĩndu, asot me be nkũ betik ebhi ndu beghati bho Mbok Ndíndí-ne. Akũ nō ndũ áchyé me betaŋ ebhi. <sup>8</sup> Tēndu mbíkí ghaka mbo yē mmu Mandem achak, yi atōŋ me berĩndu, áchyé me betik beghati bo abhen bápú bo Israel áfók ane áfũ ntá Kristo. Áfók wu áya enyu ené mmu apu kway bejwimem ndũ wu ankem achi. <sup>9</sup> Betik bechak ebhen yi áchyé me chi be nkũ bō mankem mángó menyiŋ ebhen Mandem mmu ághókó menyiŋ menkem ábhúré nyaka bhésé bhésé ndũ mpoknkem ane áfuéré ansem. <sup>10</sup> Mandem akũ nō be néne, befuet ntá nkwo Kristo, ántōŋ befóŋó bebúbēbũ ne bafō bhap nō bábħóŋó betaŋ amfay ndu nēbhuet ane Yesu achi Mfō are enyũ yi ábhóŋó nerĩŋíndak ndũ yēntiki enyiŋ ene yi ákũ. <sup>11</sup> Mandem ákú mbo enyũ yi átí nyaka te mpok yi ábhíkí re fuet ntá Acha ywese Yesu Kristo. <sup>12</sup> Ndu Mandem ábháré bhese ne Kristo ne sésiki nti ne yi, sékwáy berōŋ ntá Mandem ndu berem kepĩ ne yi, kebhōŋ becháy ne kemakati be yi ághòk bhese. <sup>13</sup> Ndu echi nō, nchí ghati bhe be báké fere amō ěti besōŋōri ebhen mēghò ěti yeka ndu bekwak bhe.

P̄l añikmuet ěti nkwo Yesu abhen Ἐφεσῶς

<sup>14</sup> Ndu Mandem ákú beyã menyiŋ, nchí kwēn besí Mandem Etayese ndũ mēñikmuet ěti yeka. <sup>15</sup> Yi afyé nnyén eni ndũ manéréket ankem, awu amfay ne fá amik. <sup>16</sup> Yĩ ataŋ acha ne abhōŋ beyã áfók. Mēñikmuet be yi ankũ batĩ yeka antaŋ amem ndu betaŋ Efóŋó Bedyere, <sup>17</sup> be Kristo ámbák amem bati yeka mpoknkem ndũ bãsíki nti ne yi, ne be mãmbak mbo enok ene bakaŋ eyi áchwè amik sayri ne mbo eket ene éte sené ndũ ekōŋ Mandem. <sup>18</sup> Enyu eyo, be ne bo Mandem báchák mankem bãkwáy bejwimem be Kristo akōŋ bhese tontó enyu ene mmu apu kway beyenti yo. <sup>19</sup> Mēñikmuet be mãndíŋí ekōŋ ene Kristo, yēndu sēpú kway berĩŋi yo enkem, bé mãnkway berōp chi mbo Mandem ndũ epĩŋ eyeka.

<sup>20</sup> Mandem ákway bekũ encha menyiŋ menkem ebhen sékwáy menikmuet be yi anku ndũ bekwak bhese, ne encha enyũ ene sékwáy bekaŋi be chōŋ yi ankũ. Ákũ nō ne betaŋ ebhi ebhen békũ betik amem nepém enese. <sup>21</sup> Bese bho sechi ndu Nkwō Kristo, bo Mandem ábháré ne Yesu Kristo, sēnchíe Mandem kenókó. Ndũ mkpáká bho enkem, mpoknkem. Amen.

## 4

*Nkw*o Yesu báchí mbò mmu amòt

<sup>1</sup> Ndu echi nò, me Pòl mükènòy òti Yesu Acha, nchí semti bhe be ekakáneko eyeka émbák ene ékwáy ne bo abhen Mandem ábhíjì be mambak abhi. <sup>2</sup> Bóy ká neseptímuet nenkem. Báké bhak gum gum ne bho. Bóy ká ekébhénti. Tóny nókó ká bati ekòy, mãnsòt bhò mbò enyũ bachi. <sup>3</sup> Bóy ká beyã ekwak ndu bekem nechemémuet enen Efóyó Bedyere ákú mãmbòy befuet ndũ kpák ane ágwòt bhe ne batí bõ Kristo. <sup>4</sup> Bese mankem sechi ndu mmuet amòt, sebhòy chi Efóyó Bedyere amòt. Ne echi enyu émòt nkúbhé mbò enyũ enyiy émòt ke echi ene sébháká nti are, be Mandem abhíjì bese be sembòy chòy yò. <sup>5</sup> Acha amòt ke sétòk. Bese mankem sénoko chi enyiy émòt. Sébhòy chi nejwiti nemòt. <sup>6</sup> Mandem amòt ke achi, ne yi achi Etayese mankem. Achí Mfò bõbhi mankem, áfuet ntá yese beku betik ebhi ne Efóyó Bedyere achi ne bõbhi mankem. <sup>7</sup> Ke yèntiki mmu abhòy ayi njenti akap kekúrí ane Kristo áchyé yi ndu beku betik ne wu. <sup>8</sup> Òti yò kè Ekáti Mandem érèm be, “Mpok yi ákó te amfay, ásòt ngémtáy bo abhen yi ákémé bé mankojo yi, akòre berítì menyiy ntá bho.” <sup>9</sup> Ke enyiy ene Ekáti Mandem érèm be, “Yi ákó amfay”, eghati bhese be yi? Eyo étòy bhese be anánjá asep nyaka ndũ etokó bawú. <sup>10</sup> Nkúbhé mmu ane ásébhé amik ke ákó kpát afuét nebu, be menyiy menkem mémbak mbò enyu bebhòyò bebhak. <sup>11</sup> Ne yi ke ákóré akap ntá bho. Ntá mbòk, achyé akap bebhak bõnto. Ntá bachak, achyé akap bebhak baremé kepinti. Ne ntá abhenefu, ane beghati bho Mbok Ndíndí, ne achyé mbòk akap bebhak babhabheri. <sup>12</sup> Kristo ákú nò be bo mankem abhen yi áchyé batí betik ayò, mánkwak bo Mandem be mánkwáy beku betik ebhi enyu ene mmuet Kristo átar andòk nòkò chi ambi. <sup>13</sup> Ndu echi nò, chòy bese mankem sendòk ambi menoko Mmò Mandem, ne ndu beríjì yi enyu émòt. Mbák séchí enyu eyò, chòy séngo sénsene, ne sénaña bebhak mbò Kristo. <sup>14</sup> Séképere bhák bo abhen bachi mbò móáchwi ane mpérényen édèp énten ebhé émòt, éndep énten ebhé echak mpok batòyò nse bárwò bhò ne nsé yap. Batòyò nse bhò bákù bo manem ebhi ndu bákòyò baraká nse ane bó bátòy. <sup>15</sup> Enyiy ene sébhòyò beku chi bekòy bati, ne berem chi menyiy ebhen bechi tetep òti Mandem be séngo nòkò ndũ yèntiki mbi kpáte séndòp chi mbò Kristo mmu achi ntí ntá Nkwò Kristo. <sup>16</sup> Yí ke áchém bõbhi mankem ndũ nkwò amòt be mámbák mbò mmu amòt nkúbhé mbò enyũ mmuet nkwá achi ne mañòk ane áfánjá byòyómuet menkem bé mmuet ambak amòt. Ne ndũ mmuet nkwá, mpok yèntiki nebhúérémmuet ákù ebhi betik sayri, mmuet ágò eriri. Enyu eyò ke echi ne bõnkwo Kristo. Mpok bó bákòy bati ne yèntiki mmu ákù ebhi betik sayri, bákwak bati mánséné ndũ neka enen babhòyò ne Yesu.

*Bo abhen* Mandem áchémé ne Kristo bábhòy nepém nekò

<sup>17</sup> Nchí ghati ye bhe ne nchí semti bhe ndũ nnyén Acha be bábhiki pere bhòy bébhak mbò bo abhen bápú bo Israel. Bò bákòy chi bepò nkaysi yap. <sup>18</sup> Báchí amem ejuri ne báfap nyaka bhò ne nepém enen Mandem áchyè, mbònyune bachi amík néménémé ndũ nejwímem enap ne bágwòt bati ayap amem. <sup>19</sup> Bábhíkí bhòy yè mandú ntíánwòp. Báchyé ye mmuet ndũ beku baraká ntianwòp ane mmuet eyap éyàñ bó manku. Bákù barak épusi ankem, ne bápú rò beku yò. <sup>20</sup> Ke be, puyè enyũ eyò ke bátòy bhe òti Kristo. <sup>21</sup> Ne mánañ batòy be menyijì tetep òti Mbok Ndíndí òti Yesu. <sup>22</sup> Feré yé ka esí mkpá ayeka ane áchyè nyaka be ebéptì ekakáneko. Bebéptì menyiy ebhen mãñwaka nyaka beku bérwò nyaka bhe ne ménchòyti nòkò batí yeka amem. <sup>23</sup> Dõ ká Mandem anku mãmbak bõ bakò ndũ bati yeka be nkaysi yweka ámbák nkò. <sup>24</sup> Ne yèntiki mmũ yweka abhòy béfyè mkpá nkò ane Mandem aghoko, be ámbák mbò yímbòy. Mkpá nkò yò chi epiy ekò ene echi chak tetep besí Mandem, ne echi nyánjá tetep. <sup>25</sup> Ndu echi nò, dõ ká baraká nse. Besé mankem séndem nòkò chi tetep ne bati, mbònyune sechi mbò bepókómuet nyánjá nyánjá ndũ mmuet amòt. <sup>26</sup> Mbák mmu yweka abènti, áké rò bebènti bhi mento yi ndũ bebú, ne áké bhùere bebènti anti ndũ nywòp nenkem. <sup>27</sup> Kéchye ka Satan mbi bé ándwó mmu anku bebú. <sup>28</sup> Mmu ane áchi ngép áképere ghép aghép. Mmu abhòy beku betik sayri ndũ bekem nepém eni ne

ndũ bekwak bachébhébo. <sup>29</sup> Υἔ εβέπτί εγῶη ἐκέ fu be anyu. Dem nókó ká chi menyij ebhen békwak bo mántarj ndũ mbi Mandem mbᵔ enyũ yěntiki mmu ábhóhó bego. Mmu abhᵔj berem chi enyij ene ékwak abhen bághòk yi. <sup>30</sup> Ne báké kᵔ Εφόhό Bedyere Mandem ambᵔj kesóti. Mandem achyé bhe Εφόhό Bedyere mbᵔ erij ene étᵔj be bächi böbhi ne be chᵔj anaja beferé bhe ndũ kesem ewak émat. <sup>31</sup> Dᵔ ká nkaysi beyä mpap, ne beběnti, ne echoko-nti, ne bétáná, ne bechᵔnti manyén bati, ne yěntiki nkaysi beku bati bebá. <sup>32</sup> Tᵔj ká bati beri, mángᵔ bhᵔ ntínso. Ne fojori nókó ká bati mbᵔ enyũ Mandem áfuéré ntá Kristo afojori bhe.

## 5

*Επιη* ενé ékway ne nkᵔwó Kristo

<sup>1</sup> Těndu bächi bö Mandem ne yi akᵔj be tontó, hᵔkó yeka epij eyi. <sup>2</sup> Bābhᵔj bekᵔj bo ndũ nepém eneka nenkem nkúbhé mbᵔ enyũ Kristo ákóhó bhese ne áchyé nepém eni éti yese. Áchyé mmuet mbᵔ akabhénya ane áchyé Mandem beyä mañák. <sup>3</sup> Bächi bo Mandem. Báké bhᵔj yěnyij beku ne epúsí, ne bebépti nkaysi. Báké fyé amík ndũ menyijí bo bachak. Bāke rᵔ mbᵔj be mántáká menyij ebhᵔ ndu nkᵔwᵔ yweka. <sup>4</sup> Báké rem yě bepᵔ-kepi ne bebhokori kepi, ne báké kᵔ bechᵔhó ntok. Ke chyé nókó ká bakak ntá Mandem. <sup>5</sup> Diñí ká be yě nkojᵔ baghᵔré, ne yě chi mmu ane nti eni nepú amem pépép, ne mmu ane afyé amík ndũ menyij bo bachak apú bhᵔj ákóré ndũ nebhuet kefo Kristo ne Mandem. Mmu ane afyé amík ndũ menyij bo bachak achi mbᵔ mmu ane ábhóhó bᵔmandem bachak mbᵔnyune akᵔj menyij ebhᵔ acha Mandem. <sup>6</sup> Báké ka ye be mmu ánsót beyᵔj ebhen bechi fuu andwᵔ bhe. Diñí ká be menyũ menyij ebhᵔ ke békᵔ Mandem ambientí, ne chᵔj antemsi bo abhen bapu ghok yi. <sup>7</sup> Báké bhak ndũ nsoj amᵔt ne menyũ böbhᵔ. <sup>8</sup> Bě bächi nyaka ndũ ejuri. Něne, ene Mandem áchémé bhe ne Yesu Acha, bój ká ekakáneko ene ékwáy ne bo abhen bachi amem bediéré. <sup>9</sup> Bedieré békᵔ bo mámbᵔj erítí epij, mámbak chak, ne mámbak bo abhen bachi tetep. <sup>10</sup> Yěntiki mmu yweka ánú berijí menyij ebhen béchyé Acha beyä mañák. <sup>11</sup> Báké fyé mmuet ndũ beku menyij ebhen bo abhen bachi amem ejuri bákᵔ. Menyij ebhᵔ béchí ndéndem. Bābhᵔj beku bo mandijí krojorᵔj be menyij ebhᵔ béber. <sup>12</sup> Mbᵔj bérem éti menyij ebhen bᵔ bákᵔ bhésé bhésé chi enyijí ntíanwᵔp. <sup>13</sup> Mpok bediéré béghᵔ ndũ enyij, bétᵔj enyu yᵔ echi, <sup>14</sup> mbᵔnyune bediéré ke békᵔ mángᵔ enyij. Ndu echi nᵔ ke bárém be,  
“Mbᵔere kenó, hemé!

Fú ndũ newú,  
ne chᵔj bediéré Kristo méngᵔ wᵔ amuet.”

<sup>15</sup> Yěntiki mmu yweka ánsot ye mpok ne ekakáneko eyi. Báké bhak mbᵔ bechijti bho. Bák ká chi mbᵔ bariñindak. <sup>16</sup> Kᵔ ka beri yěntiki mpok ane bābhóhó mbi beku nᵔ, mbᵔnyune beyä bo bákᵔ bebépti menyij néne. <sup>17</sup> Ndu echi nᵔ, báké bhak bechijti bho. Nu ka berijí enyij ene Acha áyàn mánkᵔ. <sup>18</sup> Báké bhak bakwené mmém. Eyo ékᵔ mmu áké kway bekem mmuet, éntwᵔ ye yi ne ménémé. Ke dᵔ ká Εφόhό Mandem ambak ne bhe, ambᵔj betaj ndũ nepém yěntiki mmu yweka. <sup>19</sup> Kwáy nókó ka menyũ bakwáy Nku Nsí, ne bakwáy Mandem, ne bakwáy ane Εφόhό Bedyere áchyè ndu béfyé bati nti. Kwáy nókó ka bakway ndu bebíti Acha ne bati yeka ankem. <sup>20</sup> Kaká ká Etayese Mandem mpoknkem éti yěntiki enyij ndũ nnyén Yesu Kristo Acha.

*Enyũ baghᵔré* ne maném abhap bābhóhó bébhak

<sup>21</sup> Septí nókó ka mmuet ntá bati. Epij eyᵔ émfú ndũ kenóko eken bächyè Kristo. <sup>22</sup> Baghᵔré nebhay, septí nókó ká mmuet ntá maném abheka mbᵔ enyũ bāsepti mmuet ntá Acha. <sup>23</sup> Nném achi mũnti ntá ngᵔré ywi mbᵔ enyũ Kristo achi mũnti ntá bönkᵔwᵔ. Bönkᵔwᵔ chi mmuet yi ne yímbᵔj ke ápème bhᵔ. <sup>24</sup> Yěntiki ngᵔré abhᵔj ye besepi mmuet ntá nném aywi ndũ yěntiki enyij, mbᵔ enyũ bönkᵔwᵔ básèpti mmuet ntá Kristo.

<sup>25</sup> Bě maném, yěntiki mmu yweka abhəŋ bekəŋ ngoré ywi nkúbhé mbə enyũ Kristo ákəŋ bənkwo ne agú ěti yap. <sup>26</sup> Agú béku bə mámbák pépép besí Mandem ndu ásó bhə ne manyiep ne Eyoŋ Mandem. <sup>27</sup> Kristo aku nó be ankway beku nkwo Kristo mantwə ntá yi ne beyă beri, kebhnəŋ yěnyin ene ékə Mandem ne yě chi bo mánji bhə. <sup>28</sup> Enyu eyə nkwo ke echi be yěntiki nném abhəŋ bekəŋ ngoré ywi mbə mmuet yi. Mmu ane ákəŋ ngoré ywi ákəŋ chi mmuet yi. <sup>29</sup> Mmũ ane ápábhé mmuet yi apú. Yěntiki mmu áyini mmuet yi sayri ankém yo eriri mbə enyũ Kristo áyini bənkwo, <sup>30</sup> ne bese mankem sechi bepókómuet ebhi. <sup>31</sup> Ekáti Mandem érəm be, “Mbakanem abhəŋ berə máyi ne etayi anchem mmuet ne ngoré ywi, bə bati apay mándəp mmũ amət.”

<sup>32</sup> Beyəŋ ebhen bérəm enyin ene echi bhésé bhésé. Ndíŋi be bérəm chi enyũ Kristo achi ne Nkwə Kristo. <sup>33</sup> Ke échí enyu eyə ne bhe nkwo. Yěntiki mmu abhəŋ bekəŋ ngoré ywi mbənyu ákəŋó mmuet eyi yímbəŋ, ne yěntiki ngoré abhəŋ bechye nném ywi kenókó.

## 6

*Enyũ bə* bábhnəŋ bebhak ne bəmáyap ne bachi bhap

<sup>1</sup> Bə, yěntiki mmu yweka abhəŋ beghok máyi ne etayi, mbənyune bəchi bakoŋo Acha ne echi chak beku nə. <sup>2</sup> “Nokó ka manə ne bachi bheka.” Ene, chí ebhé mbi ené Mandem afyé bariep amen abhak ne mmu ane ábhəre yo. <sup>3</sup> Bariep amə achi be, “Mmũ ane ábhəre ebhé ene, yěntiki enyin ebhak sayri ne yi, ne ábhəŋ erəri nepém fá amik.”

<sup>4</sup> Bě bachi bhə, báké bhəŋ epin beku bati ambe bə bheka. Enyin ene bábhnəŋ beku chi ménuyre ne betəŋ bhə mbə enyũ Acha áyən.

*Enyũ basem* ne bachi bhap bábhnəŋ bebhak

<sup>5</sup> Basem, yěntiki mmu yweka abhəŋ béghok mmu ane ábhəŋó yi fá amik sayri. Chié nókó ka bhə kenókó ne bechəŋ ne newerémuet ne mánkə nókó betik ebheka ne nti nemət nkúbhé mbə enyũ bəghok Kristo. <sup>6</sup> Báké ghok bhə chi ndiere besí bhap ne ndũ beku bə mambəŋ maŋák. Ke kə ka enyin ene Mandem áyən mánkə ne nti nenkem mbə basem Kristo. <sup>7</sup> Kə nókó ka betik ne maŋák mbə be bətək chi Acha, puyě nkwa. <sup>8</sup> Díní ká be yi ákap yěntiki mmu bekoŋo beri ebhen yi áká, yě achi nsem, ye apu.

<sup>9</sup> Bě nkwo bhə bábhnəŋ basem, kém ká bhə sayri. Báké pá bechye bhə ntemsi. Díní ká be eta mmu achi amfay ke ábhəŋó be ne bhə, ne yi apú təŋ kériŋámík.

*Menyini* nenu ebhen bo Mandem

<sup>10</sup> Enyini ngwenti ene nchí ghati bhe chi ene: Kém ká nebharémuet eneka ne Acha be mántəŋ ne betəŋ ebhi ebhen beyă becha. <sup>11</sup> Kém ká menyini nenu menkem ebhen Mandem áchyè, bé mánkway menu ne Satan, mǎnte kpiri mpok yi áyən berwə bhe. <sup>12</sup> Díní ká be sépú nu chi ne bakwəŋwəŋ. Sénú chi ne bebépti befónó, ne bafə bhap, ne menyũ betəŋ bechak. Sénú nkwo ne befónó ebhen bebhəŋo betəŋ ndũ mmik ejuri ne, ne sénú ne ngémtáy befónó bebəbebə ebhen bebhəŋo betəŋ amfay ndũ mbúep. <sup>13</sup> Yěntiki mmu yweka ánsət ye menyini nenu menkem ebhen Mandem áchyè, be mpok esəŋəri ántwə, mǎnu te ndũ ngwenti, ne mǎndək ambi bete kpiri. <sup>14</sup> Ndu echi nə, dók ká ambi bete kpiri. Tetep ane bǎriŋi ámbák mbə mgbat ane ákəm menyini nenu ebheka. Kə nókó ká chi ndiere menyin ebhen bechi chak mbənyune menyin ebhə bechi mbə nkú besé ane ntemé nenu afyé ndu bekuti mbeápak eyi. <sup>15</sup> Ghati nókó ka bo Mbok Ndíndi ane ákə bə mambəŋ kpák besí Mandem. Ndũ bákə nə, ebhak mbə mpok ntemé nenu afyé betəŋti nkwo bhénya bé áké kwen amik mpok ájèt ntyet. <sup>16</sup> Enyin échák chi be mǎndók ambi bebhəŋ neka ne Kristo, be némbák ekuti eyeka mbə ene ntemé nenu ákəm awó be anchyet bakəŋ ane ádu ne ngó ané mbúmbə átə. <sup>17</sup> Bǎriŋi be Mandem apémé bhe. Beriŋi nə ábhák ndũ nkaysi ayeka mbə kendén ane ntemé nenu ákúti ntí ywi ne yo. Sət ka nkwo Eyoŋ Mandem ené



Εφόηό Βedyere áchyé bhe mbə akparenja nsem epay ane ntemé nenu. <sup>18</sup> Ník nókó ká mmuet mpoknkem ne ěti yěntiki enyiŋ mbə enyũ Εφόηό Βedyere áyà bhe mbi. Băk ká pě. Kém nókó ká ekíkí ndũ neníkímuet ěti bđ Mandem mankem be yi ankwak bhə. <sup>19</sup> Ník nókó ká mmuet ěti ya nkwo be Mandem anchye me enyiŋ ene mbóŋó beghati bo ěti Mbok Ndíndí ane achi nyaka bhésé bhésé nkebhəŋ becháy. <sup>20</sup> ěti Mbok Ndíndí kě Kristo ásóré me, akə me nté ndũ ntí ywi, ne nchí mŋkenəŋ néne. Ník nókó ká mmuet be Mandem anchye me netaŋánti be ngátí nəkə bho Mbok Ndíndí mbənyu mbóŋó beka.

Pđl ānīkmuet be Mandem anjet bakoŋo Yesu

<sup>21</sup> Chəŋ Tíkíkos antwó awu angati bhe ndũ menyiŋ bechi fá ne me ne ěti menyiŋ ebhen mékə. Achi manə ywese ane sékóŋó. Achi nkəbetik ane Acha ne yí achi mmu ane abhure bariep ami. <sup>22</sup> ěti yə, ke nchí to yi ntá yeka be anku māndiŋi enyu bese sechi, ne bé ámfyé bhe nti. <sup>23</sup> Mandem Etayese ne Yesu Kristo Acha mányché bėka bđnkwo kpák, mánkwak be be mānkəŋ bati, ne be māndók ambi bebhəŋ neka ne Yesu Kristo. <sup>24</sup> Nchí níkmuet be Mandem ántóŋ berĩndu ebhi ntá bđ mankem abhen bákóŋó Yesu Kristo Acha ne ekəŋ ene epu gu manyiēp.

## Εκάτι Πῶλ ντά Nkwɔ Fílipi

### Εκάτι Πῶλ ντά Nkwɔ Fílipi

<sup>1</sup> Με Πῶλ νε Τίμωτι, βεσε bakǎ betik Yesu Kristo ke sésìṅ ekáti ene. Sésìṅ ntá yeKa bo Mandem mankem, bë bhó bãbháré mmuet ne Yesu awu etok Fílipi. Sayri sayri, sésìṅ ntá yeKá bö batí ne be bho bãkwàk bö batí beku betik Mandem ndü nkwɔ bakoṅo Yesu abhen Fílipi. <sup>2</sup> Mandem Etayese ne Yesu Kristo Acha mántəṅ be berĩndu, mánychye bhe kpák.

### Nenikímuet ne bakak ɛti nkwɔ Fílipi

<sup>3</sup> Yěntiki mpok ane nti ena nékwén be amuet, nchí nikmuet nkaka Mandem ɛti yeKá! <sup>4</sup> Ne yěntiki mpok ane mēnikmuet ɛti yeKa mankem, nchí kɛ nɔ chí ne beyǎ maṅák. <sup>5</sup> Nchí kɛ nɔ ne beyǎ maṅák mbonyune bãchem mmuet ne me te nebħonet begħaka echəṅ, ndü betik ebhen mǎkù bégháti bho Mbok Ndíndí ɛti Yesu. <sup>6</sup> Ndíṅjí bé chəṅ Mandem mmu ábhó erítí betik amem bati yeKa andok ambi beku bho kpáte mpok ane yi ánaṅa bho ndu nywəp enen Yesu Kristo ápetnsem. <sup>7</sup> Échí erírí bé mbəṅ enyü bakaysi amen ákù nikmuet ɛti yeKa ne beyǎ maṅák. Échí enyu eyə mbonyune nkəṅ be tontó ne ntí be be mankem bãchem mmuet ne me ndü betik ebhen. Mandem atəṅ me berĩndu ebhi ndü áchyé me betik ebhi nká. Bãchem mmuet ne me néne, ené nchí mǔkenəṅ, ne mpok ane nchí nyaka ndü mmuet eya nte nəkɔ ndu áchá manyé betəṅ be Mbok Ndíndí achí tetep, ne beku bo mánóko yo sayri. <sup>8</sup> Ekəṅ ené mbəṅ ne bhe éfü ntá Yesu Kristo. Mbəṅ Mandem aríṅjí nɔ.

<sup>9</sup> Mēnikmuet ntá Mandem bé ekəṅ ené bãbhəṅó ne bati éngó éndók nókó chí ambi. Ne be mǎndíṅjí Mbok Ndíndí mǎndók nókó chí ambi, mǎndiṅi nəkɔ menyìṅ ebhen béchí chak besí Mandem. <sup>10</sup> Eyə ékù be mǎnkəṅó chí epìṅ ené erí échá bé bãké kɛ yěnyìṅ bakwap ne bé bãké kɛ enyìṅ ené bo bákway beji bhe. Bák ká chi enyu yo kpaté ndü nywəp enen Kristo átwò. <sup>11</sup> Mǎnǎṅ mǎmbák enyu eyə, Yesu Kristo ákɛ mǎmbəṅ erítí epìṅ. Kɛ nókó ká chí beyǎ beri bé bo mángó berítí menyìṅ ebhen bãkɛ mánychye nəkɔ Mandem kenókó ne mándem nəkɔ bé, “Mandem abhəṅ betəṅ achá.”

### Πῶλ abhəṅ maṅák be Mbok Ndíndí ǎrəṅ chí ambi

<sup>12</sup> Bǔma, mǎyǎṅ mǎndíṅjí bé yěntiki enyìṅ ené éfákárí ne me fá, ékwak Mbok Ndíndí ɛti Yesu ándók chí ambi. <sup>13</sup> Ékɛ kpát batemé nenu mankem abhen bãbhəbheri ékírí Mfə Rom ne bo bácháK mankem, báríṅjí bé ɛti nchí nkoṅo Kristo kǎ báfyé me fá amem eket ene, “Mbɔ mǔkenəṅ.” \* <sup>14</sup> Ne nefyé báfyé me fá mbɔ mǔkenəṅ ákù beyǎ bönkwo básikinti ne Yesu Acha sayri, kpaté bághàti bho bácháK Eyəṅ Mandem kebħəṅ becháy.

<sup>15</sup> Échí tetep bé neyìṅi ane mbok eyap báyìṅi me ne amík abúabu ne neyenti bó báyènti mmuet ne me kǎ ákù bó bághàti Mbok Ndíndí ɛti Kristo, ke mbok báchi abhen bághàti Mbok Ndíndí ne erítí nkaysi. <sup>16</sup> Bó bho bághàti Mbok Ndíndí ne erítí nkaysi ndu bákəṅ me. Bákəṅ me mbonyune bó báríṅjí be Mandem ayap me ne ákù be mbák fá amem eket ene mbɔ mǔkenəṅ chí ndu beku bo mándíṅjí bé Mbok Ndíndí achí tetep. <sup>17</sup> Ke mbák chí bö abhen báyìṅi me ne amík abúabu, mánjenti nəkɔ mmuet ne me, bó bághàti Mbok Ndíndí ɛti Kristo chí mbonyune mánù béchá me. Bãbhíkí bhəṅ erítí nkaysi. Báyàṅ bebay me chí batú ácháK antí néne, fá amem ekerékenəṅ. <sup>18</sup> Ke yě esəṅəri épú aré. Yě bãbhəṅ chí erítí

\* 1:13 Πῶλ apú nyaka chí ekerékenəṅ, báfyé yi chí amem eket, ne bárém bé yí ábhíkí bhəṅ befá aré kpaté mántǎṅ manyé yi.

nkaysi yě bábhəŋ chí nkaysi mbúmbu, nném enyiŋ chí bé bo bághòk Mbok Ndíndí ěti Yesu Kristo. Eyo échyè me maŋák.

<sup>19</sup> Mpu ró bébhəŋ maŋák mbənyune ndíŋí bé be mǎnik Mandem mmuet ěti ya ne bé ndũ betəŋ Efóŋó Yesu Kristo, chəŋ mámfere me ndũ esəŋəri ene. <sup>20</sup> Enyiŋ ené mǎyaŋ ndũ nepém ena ne nti ena nenkem ne ené mbákánti aré chi be nké kə yěnyiŋ ene ékà ntíanwóp ánkem me. Mǎyaŋ chi be mbóŋ netaŋánti mpoknkem be néne, ne yě chi ndũ mpok ane átwò ambi, netaŋánti ena nénchyé Kristo kenóko, yě ngǔgú, yě nchí chí nepém.

<sup>21</sup> Ntá ya, bebhak nepém chí béchyé Kristo kenóko, ke bégu ari mbəŋ achá. <sup>22</sup> Ke mbák ndók ambi bebhak nepém fá amik, eyo échyè me mbi beku betik Kristo ndu bekwak bo. Chəŋ nsot ye chí nepém ke newú-e? Ndũ menyiŋ ebhen bépáy, échá me ené mbóŋó besot. <sup>23</sup> Menyiŋ bépáy béchí me anti ne nchí mbə mmu ane áchí ndũ manyé mbi kerinji mbi ane yí ábhóŋó bekoŋo. Mpok ne mpok, nchí bhóŋ nkaysi be éri be mbák nepém, ke mbóŋ nti bérəŋ bebhak ne Kristo, ne eyo kě érí ntá ya échá. <sup>24</sup> Ke ěti yeká, éri bé mbák nepém. <sup>25</sup> Ne tǎndu ndíŋí be éri be manywəŋ eya ándók ambi ěti yeká, ndíŋí bé chəŋ mbak nepém, ndak ambi bebhak ne bhe ndu békwak mǎmbəŋ neka ne Yesu érchá enyu esí, bé maŋák ameká anjá ancha. <sup>26</sup> Eyo ékà ye bé mpok mpét nchí petnsem ntá yeká, ntí ámbák ane be bábhəŋ beyǎ maŋák ěti enyiŋ ené Yesu Kristo áká ntá ya.

<sup>27</sup> Nném enyiŋ achí be bapem ayeka ámbák mbə enyũ Mbok Ndíndí ěti Yesu Kristo ághàti bhe. Eyo ékà be yě ntwó awu ntá yeká, yě mbíkí twó, mǎyaŋ ngók chí bé bǎté kpirí ndũ nkaysi amət, ne bé mǎnu ne nti eneká némót bé Mbok Ndíndí ěti Yesu Kristo ándók ambi. <sup>28</sup> Bǎké cháý bǒ abhen bápábhé bhe. Mánán mángó be bǎpú chay bhə bǎrəm be, “Óe! Bácha bhese. Mandem átemsi chəŋ bhese.” Eyo étəŋ be Mandem əpeme chəŋ bhe. <sup>29</sup> Échí enyu eyo mbənyune Mandem áká mǎmbák bakoŋo Yesu Kristo puyě chí ndiere ndu menoko yí, ke ndu beghə esəŋəri ěti yi nkwo. <sup>30</sup> Néne, bǎkwáy bechem mmuet ne me ndu menu nkúbhé nenu enen mǎnù nyaka ěti Yesu Kristo, ne bǎrinji be mbuét ndũ nenu enen fá amem eket ené nchí aré mbə mǔkenəŋ.

## 2

### Bebhəŋ neseptimuet mbə Yesu

<sup>1</sup> Me, ndíŋí sayri bé tǎndu bábháré mmuet ne Kristo, yí afyé bhe nti ndũ ekəŋ ené yí ábhóŋó ne bhe. Ne tǎndu bábháré mmuet ne Efóŋó Mandem, Efóŋó Bedyere, áku bé mǎnkəŋ bati, mǎntəŋ bó berĩndu. <sup>2</sup> Nchí ghati ye bhe be mǎmbóŋ nkaysi amət, mǎmbóŋ ekəŋ ne bati, mǎmbak eyəŋ émót ndũ menyiŋ ebhen bǎku ne nti némót. Mbák mǎnká nó, maŋák ama áyá ancha. <sup>3</sup> Bǎké kə yěnyiŋ ndu betəŋ mmuet bé bǎchá bati, ke yěntiki mmũ yweka abhəŋ besseptimuet ntá bati mbə be bó bǎchá yi. <sup>4</sup> Mmu yweka áké yinji chi ndiere mmuet yi. Abhəŋ béfyé ntí ne bati nkwo.

<sup>5</sup> Berinji ebheka bebhəŋ bebhak enyu émət mbə ene Yesu Kristo ábhóŋó nyaka. <sup>6</sup> Yěndu yi achí nyaka enyu émət mbə mbəŋ Eta Mandem ndũ babhi ankem, abhíkí kém kíkírík bé yi achi Mandem. <sup>7</sup> Akə mmuet mbə be apu yěnyiŋ. Asot mmuet mbə nsem, atwó fá amik mbə nkwaŋwaŋ. <sup>8</sup> Ne átwó nóko fá amik mbə nkwaŋwaŋ, arək ambi bésépti mmuet amik anchye nəko Mandem kenóko, kpate agú newú ntíanwóp ndũ ekotákátí. <sup>9</sup> ěti yo, Mandem akósi yí áchyé yí betəŋ amfǎy menyiŋ menkem, achye yi nnyén kenóko enén néchá manyén ankem. <sup>10</sup> Mandem akú enyu eyo ndu bechyé nnyén Yesu kenóko be bǒ abhen báchi amfay ne abhen báchí fá amik, ne abhen báchí ndũ etəkó bawú, yěntiki mmu wap abhəŋ bétép mánén besí Yesu anchye yí kenóko. <sup>11</sup> Ne yěntiki mmu abhəŋ berem kponoroŋ be chí Yesu Kristo ke achi Mfo bo mankem. Chəŋ eyo énkə be bo mánchyé Mandem Etayesé bakak ne kenóko.

Pǎl yi bakoŋo Yesu mándiéré mbə beróŋó

<sup>12</sup> Abhen ekɔŋ, Mandem apémé bhe. Bǎghók ye enyũ Kristo áséptímæet besí Mandem. Bǎghók nyaka me mpok nchí ne bhe. Néne, ndũ mpét mpú ne bhe, bǎké guép eyɔŋ eyá ebhi. Ghók ká me énychá enyu esí. Nu ká beku yěntiki enyɔŋ ene bǎkwáy beku ndu béchyé Mandem kenókó ne bati ayeká ankem. Eyo ékù bé Mandem ámbóŋ mbi beku bapem ayeka ambak mbɔ enyũ yi áyàŋ. <sup>13</sup> Nchí rem nɔ mbɔnyune Mandem achi ne bhe mpoknkem ne ákwàk bhe be mǎmbóŋ nti béghok yi, anchye nɔkɔ be betaŋ beku menyɔŋ ebhen yi áyàŋ mǎnkù.

<sup>14</sup> Ku ka yěntiki enyɔŋ kenywinti ansem ne bati, ne bǎke bhak beyɔŋ beyɔŋ. <sup>15</sup> Eyo ékù be yě mmu ake ji bhe ne be bǎké bhɔŋ bakwap besí Mandem. Éku nkwo be be bǎ Mandem abhen bábhíkí bhóŋ bekwéné néntí bǎ abhen bábhóŋó bepǎ bepiŋ, mǎmbák mbɔ beróŋó ntá yap. <sup>16</sup> Eyɔŋ Mandem ékwàk bo mǎmbóŋ nepém. Ghatí nókó ká yo ntá bho. Bǎbhɔŋ beku nɔ be mbóŋ maŋák ndũ nywɔp enen Kristo ápètnsem, ne be ntiet ané njéré néntí eneka ne betik ebhen nkù, béké bhak ndéndem.

<sup>17</sup> Berítí menyɔŋ ebhen bǎkù ndũ bǎbhɔŋɔ neka ne Yesu béchí mbɔ nnya ane básóré bechye akap ntá Mandem mbɔ akap. Yě embak chi be nepém ena néròŋ mbɔ mmém amen bátò amfay nnya yo, mébhák chi maŋák, ne nchí ñák ne bhe mankem. <sup>18</sup> Bě nkwo bǎbhɔŋ bebhak maŋák. ñák ká ne me.

#### Pǎl ati beto Tímoti ne Epafrodáyɔs

<sup>19</sup> Mbák chí nkaysi Yesu Kristo Acha bé ntó Tímoti awu ntá yeká, chɔŋ ntó yi mandú mpok. Chɔŋ eyɔ énychye nkwo me maŋák mpok yi áfú awu ápérénssem ntá ya, ághátí me enyũ bǎchí awu. <sup>20</sup> Me, mbíkí bhóŋ yě mmu mbɔ yi ane ákway bekwak be ndũ menyɔŋ ebhen béyíŋí nepém eneka, be mǎmfyé me nti ndũ menyɔŋ ebhen béyíŋí Yesu Kristo. <sup>21</sup> Nchí rem nɔ mbɔnyune bo bǎchák mankem bákàysi chi éti menyɔŋ ebhen beyiŋi enap nepém, kefyé ntí ndũ menyɔŋ ebhen beyiŋi Yesu Kristo. <sup>22</sup> Ke be babhɔŋ bǎriŋi be Tímoti átóŋ be achi erítí nkubetik Yesu Kristo Acha ne mübetok bo bachak ne nti eni nenkem. Akwak me béghátí Mbok Ndíndí éti Yesu mbɔ mmó ane ákòŋo étayi ansem beku betik. <sup>23</sup> Nnáj ngó ndũ menyɔŋ béchí ebhe eya, chɔŋ mbɔŋ nkaysi beto yi awu ntá yeka. <sup>24</sup> Ne nsíkí nti bé chɔŋ Yesu Acha ankù be me nkwo ntwɔ awu mandú mpok.

<sup>25</sup> Nnáj nkù nti be échí sayri beto Epafrodáyɔs ámpétnsem awu ntá yeka. Epafrodáyɔs mmu bǎtò be ántwò ankwak me menu mbɔ ntemé nenu ndu betik Yesu chí nkoŋo Yesu nkwo mbɔ me. <sup>26</sup> Métò yi ampetnsem ntá yeka, mbɔnyune abhɔŋ ékwak beghɔ bhe mankem ndu bǎghókó nyaka be yi àmè. <sup>27</sup> Berem tetep, àme nyaka, kpát éróp chí newú, ke Mandem aghó yi ntínso. Ne abhíkí ghɔ chí yi aywínti ntínso, aghɔ me nkwo ntínso. Mbɔ abhíkí kù nɔ, mbù basémé ma aya acha. <sup>28</sup> Mbɔŋ ye ekwak néne ncha enyu esí beto yi ampetnsem antemeri bhe awu be mǎngɔ yi bati ámpóp be amem ne be basémé ma nkwo ámay. <sup>29</sup> Sɔt yeka yí ne beyá maŋák mbɔ enyũ bǎbhóŋó besyepti nti nkoŋo Yesu. Chiě ká yi kenókó, mǎnchye kenókó ntá yěntiki mmu achák ane áchí mbɔ yi. <sup>30</sup> Chié ká yi kenókó mbɔnyune ntí ywi áyàŋ rɔŋ éti betik Kristo. Chiě ká yi kenókó ne ntí bé be ke bǎtò yi antwɔ tɛ fá ankwak me těndu be babhɔŋ bǎpú kway nyaka bétwɔ.

### 3

Neka ne Yesu ke nékù mmu ámbák chak besí Mandem

<sup>1</sup> Bǎma, ndu berɔŋ ambi, yě yí yě yi, bóŋ ká maŋák éti enyɔŋ ene Yesu Acha ákù. Yěndu nchí ghati bhe chí nkúbhé menyɔŋ ebhen njámbi ngati bhe, eyɔ épú chye me esɔŋɔri těndu ékù be bǎmpap bǎké bhɔŋ mbi ne bhe.

<sup>2</sup> Sɔt ka mpok ne bo abhen bǎkù bebéptí menyɔŋ, mmú eyɔ nɔ érèm be bábhɔŋ bekpɔt mmæet mbakanem ke ambak mmu Mandem, ené eyɔ étwò chi ne esɔŋɔri. <sup>3</sup> Besé ke séchí bo Mandem tetep, yěndu bábhíkí syep bhese. Séchí bo Mandem mbɔnyune Efóŋó Bedyere ke ákwàk bhese séníkmæet ntá Mandem. Sébhíkí fyɛ nti ndũ menyɔŋ ebhen mmũ mmik

ághókó mmuet aré mbò epìj besyep babhakanem. Sépànyu chi èti enyìj ené Yesu Kristo ákú ndu bépéme bhese.

<sup>4</sup> Echi tetep be mbòj beyă menyìj ebhen mēkwáy béghókómuet aré. Mbò echi be mmu abhòj beghókó mmuet chi ndū menyìj ebhen yi ákù, mbu mbòj bedep awó anti be eya enyu echa ene bati. <sup>5</sup> Békójo bepìj ebhese bo Israel, básyep me mpok bábhe me. Nchí mmũ etok Israel, ndū nneréket Benjamin. Bachĩmbi bha chí bo Israel. Bárijì bepìj bo Israel ne eyòjótok bo Israel nkwo. Ne nchí mmu nkwo Fárisi, bò bho báte kpírì bé yěntiki mmu abhòj bebhũere bebhé botayese. <sup>6</sup> Nchí fyè nyaka beyă betaj ndu beku menyìj ebhen nkáysì be Mandem ke áyàj nkũ bhò kpát, nchyé nòkò Nkwò Kristo beyă esòjori. Ne bekwéné kebhak ne me mbònyune nchí bhũere nyaka bebhé bo Israel mbò enyũ éyàj.

<sup>7</sup> Ke menyìj ebhò menkem nyaka nkáysì bé bó ke békù mémbak mmu Mandem, béròp chí bepò menyìj ntá ya èti enyìj ene Yesu Kristo akũ ntá ya. <sup>8</sup> Bérémm tetep, yěntiki enyìj échák éròp chi mbò menyìj ebhen mféré ndu áchwí nto anyén be ntí wa ándòp mēmbát mmuet ne Kristo. Bérìjì Yesu Kristo Acha wa achá yěntiki enyìj échák ndū nepém ena néne. Èti méyàj beròp ne Yesu, mféré ntí ndū menyìj menkem ebhén nkáysì nyaka be békù Mandem ámpémé me. Ne béròp ntá ya chi mbò ményìj ebhen bátó ndū ebhwóre menyìjì. <sup>9</sup> Nchí yaj be mbát mmuet ne Yesu sayri. Puyě chí èti mēbhũere bebhé bo Israel ke Mandem ákú be mbák chak besí bhi. Èti neka ene ne Kristo ke Mandem ákú bé mbák chák besí bhi. <sup>10</sup> Nchí yaj ndíjì Kristo ndók nókó chí ambi, ne nchí yaj ndíjì betaj ebhen Mandem ásóré nyaka ákú Yesu ápétnsem ndū nepém. Nchí yaj mbat mmuet ne Yesu, nka esòjori mbò yi, nchem mmuet ne yi ndū newú eni. Ne mbòj neseptĩmmuet besí Mandem, nkúbhé mbò enyũ yi ábhòjò nyaka kpát aka newú <sup>11</sup> bé mbák Mandem ánkwák, me nkwo, mpétnsem ndū nepém mbò Yesu.

*Pǎl arem be yi àjèt ntiet andòkò nòkò chi ambi*

<sup>12</sup> Mputé rem nó chi be nnáj ngaka enyu mmu ane méyàj bebhak, ne mputé rem nó chi be nnáj nséné ndū mbi Mandem. Ke nchí nu ndòk nòkò chí ambi, bé eyò énkwak me mbak enyu mmu Yesu Kristo áyàj nyaka be mbak mpok yi ayabhè me bé mbák mmũ ywi. <sup>13</sup> Bòma, mputé yìjì mmuét eya bé nnáj nnu kpát nsòt awónem, mbòj akap. Ke enyìj émòt ene mēkù chí be njet ntiet, mféré ntí ndū menyìj ebhen befũere ansem, ndòbhe jet ndòk nòkò chí ambi. <sup>14</sup> Mputé rò béfyé betaj bé njet téé te ndū ngwenti, mbòj nsáy. Nsáy yò achí be Mandem abhíjì me ntwò be mbak amfay ne yi èti Yesu Kristo mmu ágú èti ya. <sup>15</sup> Éri be bese bakojo Yesu bho sénáj séséné ndū mbi Mandem, sémbòj nkaysi amòt ndū menyìj ebhen. Ne mbák mmu achí ane ayi nkaysi achi nyájá, chòj Mandem ankũ yí angò be nkaysi ya ndū menyìj ebhen achi erítì nkaysi. <sup>16</sup> Yěyi yěyi, sébhòj beròj ambi berìjì tetep ane Mandem ákũ sérìjì.

<sup>17</sup> Bòma, Kòjò nókó ká ekakáneko eya ne fyé ká amík amuet bo abhen bákòjo bekaká nekò ebhese. Bãrijì ndū bepìj ebhese bechi nyaka mpok séchí awu ne bhe. <sup>18</sup> Nchí ghati bhe bé báké rò bekojo bekaká nekò ebhese mbònyune beyă bho bachi abhen bepìj ebhap bétòj be bó bábhíkí kòj Mbok Ndíndí ane árèm bé Kristo agu ndū ekotákátì èti yese. Nnáj nchí ghati nòkò bhe enyìj ene mpok ne mpok, ne néne, mpet nchí ghati bhe nkúbhé enyìj éré ne babhese amík. <sup>19</sup> Ngwenti yap chí ménémé. Mandem awap chí enyìj ené éfuet bò anyu échwè bò menie ne menyìj béchák ebhen bò báfyè ngojo aré. Bákù menyìj ebhen bo bágghò mámbòj chí ntíanwòp, yě nò, bó babhòj bápànyu èti menyìj ebhò. Ne bábhũere bati yap ndū menyìjì mmik. <sup>20</sup> Ke mbák chí bhese, eyesé etok échí amfay, ebhak ené Yesu Kristo Acha achi. Ne sébhaka nti bé yí mmu achí Mpepe ywesé ámfú aré ámpetnsem. <sup>21</sup> Yí ánáj ántwò, àsòt nkúbhé betaj ebhen yi ábhòjò beku yěntiki enyìj émbák anten yi, anjibhiri mmuéré ntòp eyesè-ne, ankũ yó éndòp chí mbò mmuet ane yi ábhòjò nyaka mpok Mandem ákú yí apetnsem ndū nepém.

## 4

Menyiŋ ebhen Pŏl aghati Nkwŏ Fílipi manku

<sup>1</sup> Bŏma, nkŏŋ be tontó ne mbŏŋ beyă ekwak beghŏ bhe mbŏnyune be kĕ bächí maŋák ama, ne be kĕ bächí nsáy betik ebha. Tĕ yeŋa kpirí, mǎnku nŏkŏ mbŏ enyu ngátí be bho bǎbháré mmuet ne Yesu.

<sup>2</sup> Mĕnikmuet ntá Eyođia ne Sintíke bé mándó begwá ebhap mámbák eyŏŋ émŏt, tĕndu bŏ bati apay bächí bŏ Yesu Kristo Acha. <sup>3</sup> Ne wŏ erítí nti nkubetik wa, nchí yáŋ nkwŏ be ōnkwák ményúré bǎghŏré abhen bati apay bé mámbák eyŏŋ émŏt. Bákú beyă betik ne me ndu ménu béghátí bho Mbok Ndíndí. Bákú betik ne Klémen, ne batí bakŭ betik abha báchák. Bŏ mankem bächí bo Mandem ásíŋí manyén ayap amem ekátí manyén bŏ abhen bǎbhŏŋ nepém enen nébhíki bhŏŋ ngwenti.

<sup>4</sup> Bák ká maŋák mpoknkem be bächí bŏ Yesu Acha. Mbuet bésémti bhe, bák ká maŋák mpoknkem. <sup>5</sup> Ku ka yĕntiki mmu ángó bé bǎpú mmuet gum gum ndŭ nepém eneka. Bǎké ghŏkŏntik be Yesu Acha ǎpĕtnsem mandú mpok. <sup>6</sup> Mmu áké rŏ yĕnyiŋ énsŏŋŏrí nti eni amem. Yĕyi yĕyi, enyiŋ ene bǎbhŏŋŏ beku chí menik nŏkŏ mmuet ntá Mandem ěti menyŋ ebhen bǎyàŋ yí ányché bhe. Nik nŏkŏ ká mmuet, mǎnkaka nŏkŏ yí ěti menyŋ ebhen yí ákú. <sup>7</sup> Nik nŏkŏ ká mmuet ntá Mandem ne chŏŋ yí anchye bhe kpák. Ne enyu kpák ane Mandem áchyè, bŏ mmik bǎpú kwáy bérŋi wáwák. Ne chŏŋ Mandem anku kpák ámbák amem bati yeŋa, anku be kpák ámbák nkwŏ ndŭ nkaysi yeŋá, be yĕyi yĕyi, bǎke bhŏŋ becháy. Enyiŋ ene échí tetep mbŏnyune bǎbhat mmuet ne Yesu Kristo.

<sup>8</sup> Néne, bŏma, buré ká nkaysi ndŭ menyŋ ebhen bérí, ne ebhén béchyè mmu kenŏkŏ, ne menyŋ ebhen béchí chak besí Mandem, ne menyŋ ebhén bébhíki bhŏŋ bakwap, ne menyŋ ebhén bo bǎghŏ mánkŏŋ, ne menyŋ ebhén bo bǎbhŏŋ ekwak beghŏ, ne menyŋ ebhén bérí béchá, ne ndŭ menyŋ ebhén békŭ bo mámbiti bhe. <sup>9</sup> Bǎké rŏ beku yĕntiki enyiŋ ené bǎghŏkŏ ntá ya, ne ndu békŏŋŏ yĕntiki nkaysi ane áfú ndŭ Eyoŋ Mandem ené bǎsŏre ntá ya, ne yĕntiki enyiŋ ené bǎghŏkŏ ntá ya, ne yĕntiki enyiŋ ene bǎghŏ mé nkŭ. Ne chŏŋ kpák ane Mandem áchyè ambak ne bhe.

Pŏl ätŏ bakak ntá bŏ Fílipi ěti akap ane bŏ bátó ntá yi

<sup>10</sup> Me mmŭ Yesu Kristo Acha, mbŏŋ beyă maŋák be yĕndu énáŋ étaré, bǎpet bǎtŏŋ ndŭ akap ane bǎtŏ me be bǎbhíki ghŏkŏntik me. Ndíŋí be bǎkaysi me mpoknkem, ke bǎbhíki bhŏŋ nyaka chi mbi bekwak me. <sup>11</sup> Mpú rem nó chi ěti nchébhé menyŋ. Yĕ mbŏŋ enyiŋ, yĕ mbíki bhŏŋ, ngŏk bebhak mbŏ mmu ane ábhíki chep yĕnyiŋ. <sup>12</sup> Ndíŋí enyŭ mĕkwáy bebhak mbŏ mmu ane yĕnyiŋ épú sŏŋŏri yí mpok menyŋ béchébhé mé ne yĕ chí mpok mbŏŋŏ yĕntiki enyiŋ. Yĕ émbak bé yi, ngŏk bebhak mbŏ mmu ane ábhŏŋŏ yĕntiki enyiŋ mpŏknkem, yĕ chí mpok nnyié njwí, ne mpok ane nchŏkŏ nsay, ne yĕ mbŏŋ, yĕ mbíki bhŏŋ. <sup>13</sup> Yĕ émbak be yi, mĕtee kpirí ěti betay ebhen Yesu áchyè me.

<sup>14</sup> Ke nkáká bhé tontó bé bǎchem amŏ ne me ndŭ nekwak enén bǎchyé mé mpok menyŋ bétáná me amuet.

<sup>15</sup> Ne be bakoŋŏ Yesu abhen etŏk Fílipi, be babhŏŋ bǎriŋi sayri be mpok njámbi ntwŏ awu ne Mbok Ndíndí ndŏ etŏk eyeka atú Masidŏnia ndŏk atú etŏk echak, ndiere be kĕ bǎtŏ nyaka me nkáp ndu béchyè me nekwak. Yĕ bŏnkwo báchák bǎbhíki chem amŏ ne me ndŭ betik ebhen mékŭ. <sup>16</sup> Nchí rem nó mbŏnyune yĕ chí mpok ane nchí etŏk Tesalŏnika ené mbíkiŏre rŏ atú etŏk eyeká Masidŏnia, be bǎtŏ me nkáp, puyĕ chí ndŏŋ amŏt, ke ndŏŋ épáy, mpok menyŋ betay me amuet. <sup>17</sup> Mpú rem nó chí be méyàŋ mǎntó mé akap áchák. Enyiŋ méyàŋ chí bé mándŏk ambi beku beri, mémáka ndŭ ebhén mǎnán bákú ansem mbŏ mmŭ ane ámàka nkáp ndŭ ané yí ánán áyámbi afyé amem ekerénkap be nsáy yi ánja.

<sup>18</sup> Be bǎkap me ndŭ betik ebha kpát yĕnyiŋ ébhíki rŏp. Néne, bakáp ane bǎtŏ Erafrodáyŏs ántwŏ ányché me ákú mbŏŋ yĕntiki enyiŋ ené nchébhé. Ne akap ayweka áchí mbŏ akap erítí eriep ané bǎchíe ntá Mandem, ne Mandem ábhŏŋ maŋák ne wu.

<sup>19</sup> Mandem mmu nchí mmǒbetok ywi abhǒŋ betan ebhen béyá béchá. Ne chon anchye bhe yǎntiki enyih ené échébhé bhé ěti enyih ene Yesu Kristo ákú ntá yese. <sup>20</sup> Kenókó kémbák ne Mandem mmu áchí ětáyese mpoknkem. Amen.

*Ngwéntí bakak*

<sup>21</sup> Kaká ká bo Mandem báchák abhen báchí bakoŋo Yesu Kristo awu mankem ntá ya. Batǎ bakoŋo Yesu abhen báchí fá Rom ne me bátó nkwo bhe bakak. <sup>22</sup> Bǒ Mandem báchák mankem abhen báchí fá Rom ne me, sayri sayri, abhen báchí bakǎ betik ntá mfo-ngo ane Rom, bátó nkwo bhe bakak. <sup>23</sup> Nchí níkmuet bé berǐndu Yesu Kristo Acha mémbak amem batí ayeka. Amen.

## Ekáti Pǎl ntá Nkwɔ Kólɔse

### Ekáti Pǎl ntá Nkwɔ Kólɔse

<sup>1</sup> Me Pǎl mǔnto Yesu Kristo bekoŋo nkaysi Mandem, ke nchí siŋ ekáti ene. Nchí fá ne nti mǔnkwɔ ywese Tímoti. <sup>2</sup> Sétò yɔ ntá yeka bo Mandem, be batí bǔnkwɔ abhen bábhùre bariɛp awu etók Kólɔse ne Mandem abhat be ne Kristo.

Mandem Etayese ántóŋ be berĩndu anchye bhe kpák.

### Pǎl ákàka Mandem ne ánikmuet ěti bo Kólɔse

<sup>3</sup> Sékàka Mandem mmu Yesu Kristo Acha ywese achi Móywi, ne sɛnikmuet ěti yeka, <sup>4</sup> mbɔnyune séghok be bábhɔŋ neka ne Yesu Kristo ne bǎkɔŋ bo Mandem mankem. <sup>5</sup> Bǎkù nɔ mbɔnyune bábháká nti ndũ berítí menyih ebhen Mandem ábhúré amfay ntá yeka. Mpok bǎghókó Mbok Ndíndí ke bǎrĩjí ěti menyih ebhen, ne Mbok Ndíndí achi tetep. <sup>6</sup> Mbok yɔ atwɔ ntá yeka mbɔ enyũ átwó ntá bo mmik nkem ne ányũ keɛem ne ágò. Nɔ ke yɔ achi nyaka ndũ nkɔ yeka bebho ndu nywɔp enen bǎghókó ěti berĩndu Mandem ne bǎjwimem enyu bɔ bechi tetep. <sup>7</sup> Bǎghók Mbok Ndíndí ne ntá Epafras. Yi achi nti mǔbetok Mandem ane sékóŋó tontó. Achi nkubetik Kristo ane ábhùere bariɛp ami. Achi awu ndũ nnyén enese. <sup>8</sup> Yi aghati bhese enyũ Efóŋó Bedyere ákú be mǎnkɔŋ bati.

<sup>9</sup> Sébhíkí bhɔt menikmuet ěti yeka bebho nywɔp enen séghókó nɔ. Sɛnikmuet be Mandem amfuet ntá Efóŋó Bedyere ánkwak mǎndiŋi sayri enyiŋ ene yi áyàŋ mǎnkɔ. Sɛnikmuet be Mandem ánkɔ nɔ ndu ákú mǎmbak bariŋĩndak beyiŋi baraká Efoŋo ne ndu akwak mǎmbɔŋ nejwimem ndu bɔ bechi. Achyé bhe nerĩŋĩndak be mǎndiŋi sayri yɛntiki enyiŋ ene yi atí nyaka beku ne ákù ntá bǔbhi. <sup>10</sup> Sɛnikmuet be nejwimem enɔ nɛnkwak mǎmbɔŋ neɛem enen nɛkwáy ntá nkoŋo Yesu Acha. Enɔ nɛkù Mandem ambɔŋ maŋák, ne nɛkwák mǎnkɔ nɔkɔ menyih ebhen beri ndũ yɛntiki mbi, ne nɛkù mǎndiŋi Mandem mǎndɔkɔ nɔkɔ chi ambi. <sup>11</sup> Ne sɛnikmuet be Mandem ánsɔt betan ebhi ebhen beyá becha ánkɔ mǎmbɔŋ nɔkɔ betan, be yɛyí yɛyi, mǎmbɔŋ ekébhéntí, mǎnte sené, mǎndɔkɔ nɔkɔ chi ambi ne maŋák, <sup>12</sup> mǎnkaka nɔkɔ Eta. Yí ke ákú mǎnkway bebɔŋ menyih ebhen yi atoŋti ntá bǔbhi abhùere nebhuɛt ane bediéré ebhi béghò. <sup>13</sup> Aféré bhese ndũ betan ebhen ejuri, akɔ be Móywi mmu yi ákóŋó tontó ámbák wu Mfɔ ywese. <sup>14</sup> Béfuɛt ntá Móywi wu sébhɔŋ mbi be mǎnkɔ bhese mǎmfere ndũ kesem eken bebú, nɔ chi, mǎmfóŋóri bebú ebhese.

### Enyu mmu Kristo achi ne enyũ betik ebhi bechi

<sup>15</sup> Yɛ mmu apu kway begɔ Mandem. Móywi ke ákú sɛnjwimem enyu Mandem achi. Ne nkúbhé mbɔ enyũ mǔmbi ábhóŋó betan ndũ nneréket, nɔ ke Móywi ábhóŋó betan amfay menyih menkem ebhen Mandem ághókó. <sup>16</sup> Echi nɔ mbɔnyune yi ke Mandem árémé be ángókó yɛntiki enyiŋ, ebhen bechi amfay ne ebhen bechi fá amik, ebhen bo bǎghò ne ebhen bo bápú kway begɔ, betan tí befóŋó, ebhen bebɔŋɔ betan becha bafɔ bachak ne befóŋó ebhen neŋokó kefɔ ekap necha eken bachak, ne yɛ chí ebhen bébhóŋó betan amfay bho mbɔ bafɔ. Béfuɛt ntá yi, ne ntá yi, ke bǎghókó menyih menkem. <sup>17</sup> Bápére ghoko yɛnyiŋ, yi achi. Ne yi ke ákɛm menyih menkem be mémbak mbɔ enyu bebɔŋɔ bebhak. <sup>18</sup> Yíre ke achi mǔnti ane bǔnkwɔ, ne bǔnkwɔ chi mmuet yi. Yí ke ágháy nebhuérémik ntá bǔnkwɔ. <sup>19</sup> Echi enyu eyɔ mbɔnyune Mandem abhɔŋ nyaka maŋák be yɛntiki enyu mmu yi achi, Móywi nkɔ achi. <sup>20</sup> Ne yí ke Mandem ásré be ankɔ yɛntiki enyiŋ, yɛ chí ené fá amik ne yɛ chí ene amfay, be yɛntiki enyiŋ émbóŋ mbi bepet bebhak eyɔŋ émot ne yi ěti newú Móywi ndũ ekotákátí. Néne, yɛntiki enyiŋ ékwáy bebhak ndu kpák ndu nté ane yó echi ne Mandem.



*Băchi* εἰς ἐμὸς τῆς Μανδῆμ νένε

<sup>21</sup> Bě nkwo băchi nyaka nekō nesie τῆς Μανδῆμ, băbhak bömpap abhi ndu nkaysi yeka ἔτι bebépti menyih ebhen băkà nyaka. <sup>22</sup> Ke Kristo asot nyaka mmuet nkwañwan, agú ndū ekotákati ἔτι bebú ebheka. Enyu yō ke Μανδῆμ ákú be mämpet mambak εἰς ἐμὸς τῆς yi, be mambak nyáñá, kebhoñ bekwéné besí bhi. <sup>23</sup> Ke băbhōñ berōñ ambi bebhoñ neka τῆς Mbok Ndíndí, mǎnte sené τῆς kpirí. Băké rō nebhakánti enen Mbok Ndíndí ákú băbhōñ mpok băghókó yō. Bághati Mbok ane ntá yěntiki mmu fá amik. Με Pǎl nchí mübetok ane nchí kú bo mándihí Mbok Ndíndí-ne.

*Betik* Pǎl bechi ntá bo abhen bapu bo Israel

<sup>24</sup> Nénε, mbōñ mañák ndu besōñori ebhen mébhōñ mbōnyune békwak bhe. Nchí bhōñ besōñori ndū nkwo mmuet mbōnyune nchí nañā bebhoñ besōñori menkem ebhen berōbhe nyaka be Kristo ámbōñ, ἔτι bönkwo. Bönkwo Kristo bhō chi mmuet eyi. <sup>25</sup> ἔτι bönkwo ke Μανδῆμ ákú be mbak mübetok ndu beku mándihí Εἰς Μανδῆμ sayri. <sup>26</sup> Εἰς ene echi nyaka bhésé bhésé ntá mkpaká bhō ene éfúéré ansem, ke néne, Μανδῆμ akú böbhi mándihí yō. <sup>27</sup> Μανδῆμ áyāñ nyaka be böbhō mándihí be enyih bhésé bhésé ene yi átōñtí abhure chi nném enyih ene ebhōñ bekwak bo abhen bápú bo Israel. Kristo achí amem bati yeka, ne băkway bebhaka nti be chōñ mǎnyie keném eki τῆς yi. <sup>28</sup> Kristo ére ke séghati bhō menyih ἔτι yi. Ndu sékù nō, séyà batú yěntiki mmu ἔτι menyih ebhen băbhíkí bhōñ beku ne sétōñ bo menyih ebhen bō băbhōñó beku. Sésēmti bhō, ne sétōñ ne nerihíndak nenkem bé sénkwáy beku yěntiki mmu wap ánkway ndū yěntiki mbi, mbō mmu ane ábháré mmuet τῆς Kristo, ndū mpok ane séte besí Μανδῆμ τῆς yi. <sup>29</sup> ἔτι yō ke nchí fyε betāñ beku betik, ndep nōkō mmuet τῆς betāñ menkem ebhen Kristo áchyè me.

## 2

*Pǎl* ānù ἔτι bakwó bhō Kristo ankem

<sup>1</sup> Nchí yañ mándihí enyū nchí nu tontó ἔτι nkwo Kristo ane Laodísia τῆς ἔτι bakwó bhō bachak ankem, abhen băbhíkire ghō me. <sup>2</sup> Nchí yañ befye bhe nti, ndū băgwóré mmuet τῆς bati ndu ekōñ. Nchí yañ be be mankem τῆς bhō mǎñjwimem sayri ndū enyih ene Μανδῆμ ákú sérinhí ἔτι Kristo, be mándihí menyih ἔτι Kristo ebhen bechi bhésé bhésé τῆς békà mambōñ beyǎ áfók ndū bákōñō mbi ywi. <sup>3</sup> Yí ke ánēne mbi be sémbák bariñíndak τῆς be séndihí menyih. Nerihíndak enen néri necha. <sup>4</sup> Nchí ghati bhe menyih ebhen be yě mmu áké sot sérwórenyu ándwō bhe ἔτι menyih ebhen beyihí Kristo, be mǎnem ebhi. <sup>5</sup> Yěndu mpú awu, nti ena nechi τῆς bhe mpoknkem. Nkōñ beghok be băkà menyih mbō enyu éyāñ τῆς be bāte kpirí ndū neka eneka τῆς Kristo.

*Mbák mmu abhat* mmuet τῆς Kristo ājwi pōt

<sup>6</sup> Těndu bāsóré be Yesu Kristo achi Acha, buré ká nepém eneka mbō enyū yi áyāñ. <sup>7</sup> Dǎ ka bapém ayeka ambak τῆς Yesu mbō enōk ene émúré bakan amik, mǎnsene ndū neka eneka τῆς yi nkúbhé mbō enyū bátōñ be, mǎnchye nókó Μανδῆμ beyǎ kenókó.

<sup>8</sup> Sot ka mpok be yě mmu áké sot nerihíndak enen bō mmik τῆς sérwórenyu andwō be mambák basem ntá menyih ebhen bō bátōñ be. Enyū nerihíndak enō néfù chi ndū nkaysi bakwāñwan τῆς ntá befōñó ebhen bebhoñō betāñ fá amik, népú fu ntá Kristo. <sup>9</sup> Dihí ká be yěntiki enyū mmu Μανδῆμ achi, enuyō ke Kristo achi. <sup>10</sup> Ndū băbháré mmuet τῆς yi, băjwi pōt. Yi ke ábhōñó betāñ amfāy menyū befōñó menkem. <sup>11</sup> Ndū băchéme mmuet τῆς Kristo, aféré ebépti erih amem bati yeka. Εἰς chí erih betōñ be băchi böbhi. Puyě chí erih ene mmu afyé amuet mpok báyan besyep yi mbō enyū bo Israel bákú mpoknkem. Chí Kristo ke afyé erih eyi amem bati ayeka. <sup>12</sup> Mpok bájwítí bhe, băbhéme be τῆς Kristo. Bě nkwo bǎpetnsem ndū nepém τῆς yi mpok yi apetnsem ndū nepém. Éfákári nō mbōnyune bāsiki nyaka nti ndū betāñ Μανδῆμ mmu ákú Kristo apetnsem ndu nepém. <sup>13</sup> Băchi nyaka chi bawú ἔτι bebú ebheka mbōnyune băbhíkire fyε nyaka be erih amuet betōñ be

băchi bo Mandem. Ke achyé bhe nepém nekɔ ne Kristo ndu áfóhórí bebug ebhese menkem. <sup>14</sup> Sékwen nyaka manyé besí Mandem ndu sébhíki kɔ mbo enyú yi áyàh. Ke adákátí ekati manyé bebug ebhese, ne ébhak mbo be ábáy nyaka bhɔ anti Yesu, ne bágó yi ndú ekotákátí ne bhɔ. <sup>15</sup> Afóhó betah ntá befóhó ebhen bébhóhó betah fá amik, akɔ be bó béké bhɔh kenókó besí bhɔ ndú ású bhó amik. Atóh bhɔ mbo batemé nenu abhen bákémé ebhñenu. Ebhñ nenu eyɔ ebhak newú Yesu ndú ekotákátí. Asot awónem amfáy befóhó ebhɔ enyuyo befuet ndú newú Kristo ndú ekotákátí.

<sup>16</sup> Ndu echi yě nɔ, báké rɔ be yě mmu ánji be be bekwéné béchí ne bhe éti menyú menyih ebhen mǎnyie ne ebhen mǎnyù. Ne báké rɔ be mmu ampuri bhe mǎnkojo bebhé éti bepǎ mmyé, \* ne epǎ ntañ akɔ, ne éti epǎ nywɔbhé neywémuet. <sup>17</sup> Bebhé ebhɔ menkem bechi chi mbo ndíkándi menyih ebhen Mandem ábhúrɛ nyaka be bétwɔ chɔh. Mbɔh enyih ene echi ansem ndíkándi wu ankem chi Kristo yimbɔh. <sup>18</sup> Báké rɔ yě mmu ándém be bǎbhíki kway, anset nkwerɛ be bǎbhɔh bebhɔh enyú neséptímuet enen nérú tetep, ne be bǎbhɔh bechye kenókó ntá bɔángel. Bɔbhɔ bápà be Mandem áttɔh bhɔ menyih ndú kenó amik anti fúú, ne báydɔh mmuet ndéndem. Nkaysi yap achí chí ane bɔ mmik. <sup>19</sup> Ekɔ bɔ bǎbhíki pere bhat mmuet ne Kristo, münti wap. Yí ke achi mbo ntí ne bɔnkwo bachi mbo mmuet eyi. Básòt betah ebhap menkem chi ntá yi ne ákɔ bɔ mánchem mmuet ndú nkwo amòt mbo enyú barih ákem byohómuet. Bágò ye ndú mbi Mandem mbo enyú yi áyàh.

*Bégu ne bebhak nepém ne Kristo*

<sup>20</sup> Bágú ne Kristo, ne Mandem aféré bhe anten befóhó ebhen bebhɔhɔ betah fá amik. Ndu échí nɔ, ndaká yi băchi mbo bɔ mmik? Ndaká yí bǎbhuet bekojo bebhé bɔ mmik, mbo ebhen bérɛm be, <sup>21</sup> “Báké kém enyih eyɔ ne awɔ. Yě chi beghokoti, báké ghokoti enyú nenyié enɔ. Yě betɔk, báké tɔk enyú enyih eyɔ.” <sup>22</sup> Menyú bebhé ebhɔ béfure fuet. Menyú bebhé ebhɔ befú chi ntá bɔ mmik ne ndú menyih ebhen bɔ bátɔh. <sup>23</sup> Béyih bebhé ebhɔ, mmu ákway bekaysi be béchye nerihndak mbɔnyune bo abhen báfyè bhɔ bátè kpirí be mmu abhɔh befye mmuet ndú menyih Mandem ebhɔ, ne bárɛm be mmu abhɔh besépti mmuet amik, ne be mmu abhɔh bechye mmuet yi beyǎ esɔhɔri. Bebbe ebhen bechi chi ndéndem. Bérú kway bekwak mmu ambɔh betah ndu bekem mmuet be áké kojo bebéptí menyih ebhen mmuet eyi áyàh yi ankɔ.

### 3

*Nebhuet ane mmu abhɔhɔ bebhure nti eni*

<sup>1</sup> Těndu Mandem ákú bǎfú ndú newú bápɛtntsem ndú nepém nekɔ ne Kristo, buré ká nti ndú menyih ebhen bechi amfay, ebhak ene Kristo áchókó ndú nebhuet kenókó, ebhe awónem Mandem. <sup>2</sup> Buré ka nkaysi chi ndú menyih ebhen bechi amfay, puyě ndú ebhen bechi fá amik. <sup>3</sup> Echi mbo be bǎgu mpok ane Yesu ágú. Néne, nepém nekɔ eneka nechi bhésé bhésé awó Kristo ndú nebhuet ane yi achi ne Mandem. <sup>4</sup> Ne mpok Kristo mmu achi nepém enese ábhèsi, chɔh be nkwo mǎmbesi ne yi ne mǎmbɔh ákóré ndu keném eki.

*Dǔ ká esí nepém eneka, mǎnsot enen nekɔ*

<sup>5</sup> Sǔ yé ka amó mǎmféré ndú menyih ebhen béyih nepém nesí eneka. Nɔ chi epúsí, ne yě chí bepǔ baraká kebure, ne mérwáka ndú baraká kebure, ne nkaysi beku bebug, ne yěchi befye amik ndú menyih bo bachak mbɔnyune befye amik ndú menyih chi besot bhɔ mbo bɔmandem mmik. <sup>6</sup> Éti barak abúabu yɔ ke Mandem ábè chɔh nti, antemsi bhɔ. <sup>7</sup> Ndú mpok ane áfúéré ansem, bákɔ nyaka menyih ebhen mpok bachi ndú esí nepém eneka. <sup>8</sup> Ke néne, báké bhɔh yěnyih beku ne menyih mbo bebenti, ne echoko-nti, ne nkaysi beku bati bebug, ne bechɔhti manyén bati, ne eyɔh ebúbu eke fu be anyu. <sup>9</sup> Báké sɛnse ntá bati těndu mǎnánh bǎrɔ esí nepém eneka ne menyih ebhen nɔ nétò nyaka be mǎnkɔ nɔkɔ, <sup>10</sup> ne

\* 2:16 Bepǎ mmyé: Annual festivities.

bārōbhe kōŋo chi epīŋ ekō. Bǎyībhírí bārōp bō bakō ne bǎyībhiri mǎndōkō nōkō chi ambi mǎndōbhe nōkō mbō Mandem. Yi ke ághókó bhe mbō bō bakō be mǎndīŋi yěntiki enyīŋ ěti yi. <sup>11</sup> Ndū nepém nekō enen, yě mmu achi chi mmu Israel yě mmu etōk echak, yě básyep mmu yě bǎbhíkí syep, yě chi mmu ane amík ánéné yi yě chi ane achi nyabhi, yě chi nsem ye chi mǎmik, mankem bǎchí enyumōt. Nném enyīŋ chi Kristo ne yi achi amem bati bōbhi mankem. <sup>12</sup> Mandem ayap be be mǎmbak bōbhi, bǎchi nyájá, ne akōŋ be tontó. Ndu echi nō, bǎbhōŋ beghō bati ntínso, mǎntōŋ bō berīnti ne neseptīmuet, ne epīŋ besōt menyīŋ petii, ne ekébhénti. <sup>13</sup> Bōŋ ká ekébhénti ne bati, mǎndōk ambi befoŋori bati, yě émbak chi be bákū mǎmbenti. Bǎbhōŋ befoŋori bati nkúbhé mbō enyu Acha ywese áfōŋórí bhe. <sup>14</sup> Ne nném enyīŋ ene echa ebhen menkem ene bǎbhōŋó betōŋ bati chi bekōŋ bhō. Ekōŋ égwōt menyīŋ menkem ndū nsoŋ amōt. <sup>15</sup> Dō ká kpák ane Kristo áchyè ántōŋ be enyū bǎbhōŋó bekū menyīŋ tēndu Mandem ábhíŋí be be mǎmbak ndu mmuet amōt, ne be kpák ambak ne bhe. Ne bǎbhōŋ bekaka Mandem ěti menyīŋ ebhen yi ákū. <sup>16</sup> Dō ká Eyōŋ Kristo émbōŋ betōŋ amem bati ayeka. Tōŋ nókó ká bati ekōŋ eyō, mǎnchye nōkō bhō manié, ne beyǎ nerīŋíndak. Kwáy nókó ka bakwáy ane áfū ndu Ekáti Bakway ene echi amem Ekáti Mandem, ne bakwáy Mandem achak, ne bakwáy ane Efōŋó Bedyere afyé be anti. Kwáy nókó ka yō ne bakak ntá Mandem amem bati yeka. <sup>17</sup> Ne yěntiki enyīŋ ene bákū, ne ené bārēm, mǎnkū yō ndu nnyén Yesu Acha, mǎmfuet ntá yi mǎnchye nōkō bakak ntá Eta Mandem.

*Enyū bo Kristo bǎbhōŋó bebhak ne bati*

<sup>18</sup> Bě baghōré ne maném, septí nókó ka mmuet ntá maném abheka ndū yěntiki enyīŋ mbōnyune eyō ke eri besí Yesu Kristo Acha.

<sup>19</sup> Maném, kōŋ ka baghōré bheka, ne bǎké bhak bebebebe ne bhō.

<sup>20</sup> Bō, ghók nókó ka bachi ne manō bheka ndū yěntiki enyīŋ ene bǎghàti be mǎnkū, mbōnyune eyō échyè Yesu Acha maŋák.

<sup>21</sup> Bachi-bhō, bǎké kū enyīŋ ene ékū bōbheka mambe nti. Mbák mǎnkū nō, bákway beferē amō.

<sup>22</sup> Basem, ghók nókó ka bachi bheka abhen fá amík ndū yěntiki enyīŋ. Bǎké kū nō chi ndiere mpok ane amík ayap achi be amuet, mbō bo abhen báyàŋ chi bechye bhō maŋák. Ghók ká bhō ne bati ayeka ankem mbōnyune bǎchyè Mandem kenókó. <sup>23</sup> Yěntiki betik ebhen bǎchyé bhe, kū ka bhō ne bati ayeka ankem tēndu bǎriŋi be bátòk nō chi Yesu Acha, puyě nkwǎ. <sup>24</sup> Bǎriŋi be chōŋ mǎmbōŋ akap ane Yesu Acha ábhúrē ntá bōbhi. Chi Kristo Acha ke bátòk nō! <sup>25</sup> Dók ká ambi bekū nō mbōnyune yěagha ane ákū bebú ǎbhōŋ nsáy ndū bebú bhi, ne Mandem átaŋ bo ketōŋ kériŋámík.

#### 4

<sup>1</sup> Bě abhen bǎbhōŋó basem, kém ká bhō erírí ne enyu ene echi chak. Bǎriŋi be be nkwo bǎbhōŋ mmu ane ábhōŋó be amfay.

*Menyīŋ bechak ebhen bǎbhōŋó bekū*

<sup>2</sup> Tě ka kákátí ndū nenikímuet, mǎmbak pě, ne mǎnkaka nōkō Mandem. <sup>3</sup> Nik nōkō ka mmuet ěti yese nkwo be Mandem ánéné bhese mbi ndu beghati bho kponŋoroŋ Mbok Ndíndí ěti Kristo ane achi bhésé bhésé. Chi ěti méghàti bho yō ke nchí ekerékenōŋ. <sup>4</sup> Nik nōkō ka mmuet be ngátí bho yō mbō enyū mbōŋó bekū, enyu ene bǎghòk mánjwimem.

<sup>5</sup> Ekaká nekō eyeka ebhōŋ betōŋ be bǎchi bariŋíndak besí bo abhen bǎbhíkí riŋi Mandem, ne bǎké chōŋti yěntiki mpok ane bǎbhōŋó mbi beghati bō Mbok Ndíndí. <sup>6</sup> Eyōŋónyu eyeka ebhōŋ bebhak ené échyè bo maŋák, émbak mbō ené mmu ane afyé nganŋ anyu be mǎndíŋí enyū bǎbhōŋó békéme bo abhen bǎbhèp be menyīŋ.

*Bakak amen ngwenti*

<sup>7</sup> Chəŋ Tíkíkəs ángati bhe yěntiki enyih ěti ya. Achí manə ne nti mŭnkwə ane nkóŋ tontó. Ākə betik ne nti nemət ne ātok Acha ne me. <sup>8</sup> ěti yə ke ntó yi ntá yeka be anka mändihí enyu sechi, ne be ámfyé be nti. <sup>9</sup> Ātwò awu ne Ōnésiməs, mmŭ yweka amət. Ōnésiməs achi mmu tetep ne manə ane sékóŋó tontó. Chəŋ bə mángati bhe yěntiki enyih ene éfákári fá.

<sup>10</sup> Arístakəs mmu achi fá ekerékenəŋ ne me ātò be bakak. Mbák Mák manə Banábas mmu ngátí bhe menyih ěti yi ántwó awu, sət ka yí ne amó apay. <sup>11</sup> Ne Jísəs ane bábhiŋi be Jóstəs ātò bhe bakak nkwo. Ndiere bo Israel abhen bati arat ke bachi bati bakŭ betik ne me ndú bekə bo mándihí enyu Mandem abhak ne bho mbə Mfə wap. Bó mankem báchyè me nepəptintí tontó. <sup>12</sup> Epáfras nkwo ātò be bakak. Achi mmŭ yweka amət ne mübetok Yesu Kristo. Ānikmæet ěti yeka ne nti eni nenkem mpoknkem be mǎnsene ndŭ mbi Mandem, ne be mändihí sayri yěntiki enyih ene Mandem áyàŋ mǎnkə. <sup>13</sup> Nchí ntísie Epáfras be ákú tontó ěti yeka ne bŏnkwo Laodísia, ne abhen Hierapolis. <sup>14</sup> Lukas, ngaŋ ane sékóŋó tontó, ne Démas bátò be bakak. <sup>15</sup> Kaká ká bŏnkwo abhen etək Laodisia, ne Nímfa, ne eka bŏnkwo abhen báchem eket eyi. <sup>16</sup> Mǎnánj mǎmpay ekáti ene ndŭ nkwo yweka, kə ká mámpay yə ntá nkwo Laodísia nkwo. Pay ká nkwo ekáti ené ntó ntá nkwo etək Laodísia mpok ane bə bátó yə ntá yeka. <sup>17</sup> Ne ghati ká Akípəs be, “Ghə be ŋánjá betik ebhen Yesu Acha achye wə.” <sup>18</sup> Me Pŏl nchí siŋ bakak amen ne awó awa membəŋ. Tik ka bé nchí ekerékenəŋ. Mandem antəŋ be berindu.

## Ekáti Pól ené mbi ntá Nkwɔ Tesalónika

<sup>1</sup> Me Pól kě nchí síŋ ekáti ene ntá yeKa nkwo Yesu abhen Tesalónika. Nchí síŋ ntá yeKa bõ Mandem mmu achi Etayese ne be bho bãbháré mmuet ne Yesu Kristo Acha. Nchí fá ne Sáilas ne Tímoti. Mandem antónj be berĩndu, anchye bhe kpák.

Neka enén bo Tesalónika

<sup>2</sup> Séchyè bakak ntá Mandem mpoknkem ěti yeKa mankem ne séfyè bhé ndũ nenikĩmmuet enesé mpoknkem. <sup>3</sup> Échí enyu eyɔ mbɔnyune besí Mandem Etayese, sépú ghɔkɔntik betik ebhen bãkà ndũ bãbhɔŋɔ neka ne Yesu, ne enyũ bãdéné mmuet ndũ betik ebheka ěti ekɔŋ, ne enyũ bãte kpirí ndũ nebhakántí eneka ne Yesu Kristo Acha. <sup>4</sup> Bõma, sérĩjĩ bé Mandem akɔŋ be ne ayap be <sup>5</sup> tẽndu Mbok Ndĩndí ane séghàti bho abhiki twɔ nyaka ntá yeKa chí ndũ eyɔŋnyu yɔyɔ, ke ndũ betanj Efóŋó Bedyere nkwo. Ne bãriŋi nyaka be yɔ achi tetep. Mpok séchí awu ne bhe, bãriŋi nyaka enyũ ekakáneko eyese echí. Sébhũre nyaka mmuet eyese enyu eyɔ ndu bekwak bhe! <sup>6</sup> Ne bãkóŋo ekakáneko eyese ne ekakáneko Yesu Kristo Acha. Yẽndu bãghò nyaka beyã esɔŋɔri, bãsíépti Eyɔŋ Mandem ne maŋák amen Efóŋó Bedyere áchyè. <sup>7</sup> Ékũ bãrɔp eriŋ ené bakoŋo Yesu mankem atú Masidónia ne Akáiya máŋðko. <sup>8</sup> Ne Eyɔŋ Mandem étàka atú Masidónia ne atú Akáiya ěti menyij ebhen bãkú, ke ébhíkí may nɔ. Mbok neka eneka ne Mandem akɔ mbankem, enyu ene sebhiki bhɔŋ yẽnyij berem ndu betɔŋ enyũ mánoko. <sup>9</sup> Bó babhɔŋ bárèm enyũ básóré bhese mpok sétwɔ awu ntá yeKa ne enyũ bãtiknsem ntá bɔmandem nsé bãróbhe chyè kenókó chi ntá Mandem. Yi aywĩnti ke achi Mandem ane tetep ne yi ke áchyè nepém. <sup>10</sup> Bõ bho bárĩjĩ nkwo be mánòŋ Mmɔ Mandem ámfú amfay antwɔ. Nɔ chi, Yesu mmu Mandem ákú nyaka áfú ndũ newú apetnsem ndũ nepém. Yí wu ke ápème bhese mpok Mandem átɔŋ bo ndu ábè nti ne bho ěti bebú bhap.

## 2

Betikí Pól ákú etɔk Tesalónika

<sup>1</sup> Bõma, bãbhɔŋ beriŋi be netwɔ ane sétwɔ awu beghɔ bhe ápú nyaka ndéndem. <sup>2</sup> Yẽndu mánáj báchyé nyaka bhese beyã esɔŋɔri ne ntíanwɔp etɔk Fílipi mbɔ enyu bãriŋi, Mandem ywese afyé bhese nti be séntwɔ séngátí bhe Mbok Ndĩndí ane áfú ntá yi yẽndu beyã bo mánũ nyaka tontó bechyet bhese mbi. <sup>3</sup> Bãké ghɔkɔntik bé enyij ené séghátí bhe échí tetep ne yẽ bekwéné bepu aré. Sébhíkí bhóŋ nkaysi bérwɔ yẽ mmu. <sup>4</sup> Enyij ene sékà chi be, tẽndu Mandem áyĩjĩ ághó be sékwáy bo abhen yi afyé Mbok Ndĩndí amó, nɔ ke séghàti bho yɔ. Ne puyẽ chi be bo mámbóŋ maŋák ne bhese, ke chí bé Mandem mmu áyĩjĩ beghɔ enyũ bati ayese achi amem, ámbóŋ maŋák ne bhese. <sup>5</sup> Bãriŋi nkwo be mpok séchí ne bhe sébhíkí sɔt sérwɔrényu beku mámbóŋ maŋák. Ne mbɔŋ Mandem achi ntísie be sépú ghati nyaka bhe Mbok Ndĩndí chí ne nkaysi bebhɔŋ nsáy ane áfũ ntá yeKa. <sup>6</sup> Ne sépú kũ nyaka yẽnyij bé yẽ chí be, ye chí bo báchak, mánkaka bhese. Sékwáy nyaka bebhep be menyij mbɔ bõnto Kristo. <sup>7</sup> Ke sékópti bhe mbɔ enyũ nnɔ ákèm bõbhi. <sup>8</sup> Sékɔŋ be tontó, kpát ékú séká be sebhɔŋ bechye be, puyẽ chí ndiere Mbok Ndĩndí ane áfú ntá Mandem, ke ye chí mmuet eyese nkwo ndũ bãchí bhese anti tontó. <sup>9</sup> Bõma, bãbhíkí ghɔkɔntik ndu sére kũ betik, sémkpɔt nɔkɔ nsóŋti beti ne ngósí mpok séchí awu ne bhe. Sékà nyaka betik enyu yɔ be sémbóŋ menyij ebhen béchébhé bhese. Sébhíkí yaŋ nyaka bebhak ntu ntá yeKa mpok séghàti bhe Mbok Ndĩndí ane áfú ntá Mandem. <sup>10</sup> Bãchi batísie bhese. Mandem nkwo achi ntísie be nepém enesé nenti eneka bakoŋo Yesu nechí nyáká nyájá ne chak ne néke bhɔŋ bekwéné besí Mandem. <sup>11</sup> Bãriŋi enyu sékèm nyaka yẽntiki mmu

yweka mbɔ enyũ chi bhɔ ákè̀m bǒbhi. <sup>12</sup> Séfyè nyaka bhe nti ne sékpè̀mè nyaka bhe be nɛpém eneka nénchye Mandem maɲák. Yí ke ábhíjǐ bhe be mámbak bo abhen yi achi Mfɔ wap ne be mámbák ndu keném eki ne yi.

<sup>13</sup> Ne nkwo sékàka Mandem mpoknkem mbɔnyune mpok séghàti bhe Eyɔɲ eyi, bãbhíkí sɔt yó mbɔ eyɔɲ ene nkwa. Bǎsót be tetep chi Eyɔɲ Mandem ené ékù betik amem bati yeka, be bho mánóko. <sup>14</sup> Bǒma, bǎrɔp bo abhen máɲɔkɔ ekakáneko ené bǒnkwo Mandem abhen atú Judéya. Bãbháré mmuet ne Yesu Kristo mbɔnyune bãghǒ esɔɲɔri amɔ bati bo etak eyeka nkúbhé mbɔ enyũ bo Israel báchyè nyaka bhɔ esɔɲɔri atú Judéya. <sup>15</sup> Bo Israel bhɔ ke báwáy nyaka Yesu Acha ne baremé kepǐnti Mandem ne bó ke báboko bhese etak. Bákù nti némbé Mandem. Bachi bǒmpap ntá yěntiki mmu. <sup>16</sup> Bo Israel bhɔ báchèt bhese mbi be seke ghati bo abhen bápú bo Israel Mbok Ndíndí Mandem ámpémé bhɔ. Bákú bebá kpát mánǎjá. Ke bákú kpát beběnti Mandem bechi ne bhɔ.

Pǎl abhɔɲ nti berɔɲ Tesalónika

<sup>17</sup> Bǒma, yěndu bákú séró nyaka bhe ndu mómbirǐ mpok, bati yese ábhúét nyaka ne bhe, ne ékú ekwak bepet beghɔ bhe besí ne besi ére yá éndak nɔkɔ chi ambi ne sere nu beghɔ bhe. <sup>18</sup> Séyàɲ nyaka bétwɔ awu ntá yeka. Mɛmbɔɲ Pǎl, mmó bétwɔ awu ndɔɲ ne ndɔɲ, ke Satan achét bhese mbi. <sup>19</sup> Pú sébháká nti chi ne bhe? Pú be ké báchyè bhese maɲák-á? Pú be ké bákù séndep chɔɲ awó anti besí Yesu Acha ywese ndũ nywɔp enen yi apetnsem, be sékù betik ebhesé sayri? <sup>20</sup> Tetep, be ke bákù sédèp awó anti, ne be ke báchyè bhese beyǎ maɲák.

### 3

<sup>1</sup> Séchókó kpát, séke pɛrɛ kwáy bekepnti, séka berɔp ansem ndu etak Atens, <sup>2</sup> sétó mómayese Tímoti ntá yeká. Yí achi nti nkubetik Mandem ndu béghàti bho Mbok Ndíndí éti Kristo. Sétó yi be ámfye bhe nti, ankù mánté kpirí ndũ neka eneka, <sup>3</sup> be yě mmu yweka amɔt áké kwen ansem éti besɔɲɔri ebhen. Bě babhɔɲ bǎriɲi be, bekoɲo nkaysi Mandem, besɔɲɔri ebhen bébhóɲó bétéméri bhese. <sup>4</sup> Mpok séchí nyaka ne bhe, séghàti nyaka be ambi ambi be chɔɲ sémbɔɲ besɔɲɔri, nkúbhé mbɔ enyũ éfákárí, ne bǎriɲi enyu eyɔ. <sup>5</sup> Éti yɔ, mpok mbíkí pɛrɛ kway békepnti, ntó Tímoti be ántwó, ángó mbák babhuét bésiki nti ne Kristo. Mbǔɲ nyaka becháý be ngufú Satan mmu ámpò bo ndu beku bɔ báképerɛ noko Yesu, abhɔɲ mbi ne bhe ne betik ebhese menkem berɔɲ ndéndem.

<sup>6</sup> Ke Tímoti anánj áfũ awu apetnsem fá, ne erítí ntó be bǎtarj ndũ nesikínti eneka ne Kristo ne ndũ ekɔɲ ene bãbhóɲó ne bati. Ne aghátí bhese be bǎkàysi bhese ne maɲák mpoknkem ne bãbhɔɲ ekwak beghɔ bhese nkúbhé mbɔ enyũ sébhóɲó ekwak beghɔ bhe. <sup>7</sup> Bǒma, ekù ye be yěndu báchyè bhese nenyok ne beyǎ esɔɲɔri, bati apɔp bhese amem mbɔnyune bãte kpirí ndu nesikínti eneka ne Kristo. <sup>8</sup> Těndu bãte kpirí ndu mbi Yesu Acha, séchí sayri. <sup>9</sup> Ntiki enyu bakak sékway bechye Mandem éti maɲák mankem amen sébhóɲó besí bhi éti yeka? <sup>10</sup> Sénikmuet ne bati yese ankem beti ne ngósí bé Mandem ánkwak sempet sengɔ bhe besí ne besi, ne séntɔɲ be menyɲ ebhen bãbhíkíre riɲi, ndu bekwak mámbɔɲ neka ne Kristo mbɔ enyũ éyanj.

<sup>11</sup> Sénikmuet be Mandem Etayese yímbɔɲ ne Yesu Kristo Acha mánkù séntwɔ ntá yeka. <sup>12</sup> Sénikmuet be Yesu Acha ánkù ekɔɲ eyeka ne bati ne yěntiki mmu achak éngó éndók nókó chí ambi, nkúbhé mbɔ ekɔɲ ene sébhóɲó ntá yeka. <sup>13</sup> Sénikmuet enyu eyɔ be yi ankù bati ántarj be amem ne bé báké bhɔɲ bekwéné, ne bé mámbák nyájá besí Mandem Etayese, ke mpok ane Yesu Kristo Acha átwò ne bo Mandem ankway.

### 4

Nɛpém enen Mandem akɔɲɔ

<sup>1</sup> Bǒma, ndu berɔŋ ambi, séghati bhe enyũ bãbhóŋó bebhũre nepém eneka nkúbhé mbo enyũ bãkè nò be Mandem ámbóŋ maŋák ne bhe. Sénik ye be mmuet sémkpeme nòkò ndu nnyén Yesu Acha be mãndak ambi bekũ nò. <sup>2</sup> Bě babhɔŋ bãriŋi menyih ebhen séghátí nyaka bhe ndũ nnyén Yesu Acha be bãbhɔŋ békũ. <sup>3</sup> Enyih Mandem áyàŋ chi be mãmbák nyáŋá, be bãké bhɔŋ yěnyih bekũ ne barak épusi. <sup>4</sup> Yěntiki mmu yweka ankém mmuet eyi, \* enyu ene nepém eni nébhak pépép besí Mandem, ne bo mãmbɔŋ kenókó ne yi. <sup>5</sup> Bãké ŋwaka ndũ barak épusi, kekém mmuet mbo bo abhen babhíkí riŋi Mandem. <sup>6</sup> Yě mmú áké kũ nti bebú ndũ ndaká kebũre ané, ne yě mmu áké nyie nti ébhóŋ! Diŋí ká be Yesu Acha ákeme kémbé ntá bo abhen bãkè menyũ bebú ebhɔ menkem nkúbhé mbo enyũ sénáŋ séghátí bhe be mãnsɔt mpok. <sup>7</sup> Mandem abhíkí bhiŋi bhese chí be sembak bǒ epúsí, abhiŋí bhese be sémbak nyáŋá besí bhi. <sup>8</sup> Yě agha ane ábyàk ye ndak ane apú byak chi nkwa, ábyàk chí Mandem mmu áchyè bhe Éfóŋó Bedyere yi.

<sup>9</sup> Nti apú besih be be mãmbóŋ ekɔŋ ne bati bakoŋo Yesu. Mandem yimbɔŋ anáŋ átóŋ be enyu bãbhóŋó bekɔŋ bati. <sup>10</sup> Ne tetep, bãkɔŋ bati bǒnkwɔ atú Masidónia ankem. Ke bɔmá, séghati bhe bé ekɔŋ ené bãbhóŋó ne bati éndók nókó chi ambi. <sup>11</sup> Yěntiki mmu yweka ankũ yěntiki enyih be nepém eni néké chye bho esɔŋori. Mmu áké chwe ndũ ndaká nti. Ne yěntiki mmu yweka abhɔŋ bekũ betik ne amó yi nkúbhé mbo enyũ séghátí nyaka bhe. <sup>12</sup> Mãmbák enyu eyɔ bé bo abhen bábhíkí noko mãnchyé bhe kenókó ne bé bãké kò besíkí.

*Enyih ene ébhóŋó befakari ne bawú ke Yesu Acha antwó*

<sup>13</sup> Bǒma, néne, séyàŋ bekũ be bãké rɔp amem ejuri béyíŋi bo abhen bágú be bãké di bho mbo bo abhen bábhíkí bhakanti be chɔŋ bawú mãmpetnsem ndũ nepém. <sup>14</sup> Těndu sénókó bé Yesu ágú nyaka, apetnsem ndũ nepém, sénoko nkwɔ be chɔŋ Mandem ankũ bakoŋo Yesu abhen bágú mãmpetnsem ndũ nepém mpok Yesu átwɔ. <sup>15</sup> Békóŋo enyih ene mbɔŋ Yesu Acha árémé, séghati bhe be mpok Yesu Acha átwɔ, besé bho sechi nepém sépú yambi bétémeri yi ke abhen bágú mántemeri yi. <sup>16</sup> Diŋí ká be chɔŋ mbɔŋ Yesu Acha amfú amfay antwó anchye eyɔŋ ne betaŋ. Mfɔ bǔángel Mandem andem ne eyɔŋ etaŋataŋ, ne mmbá Mandem ankwén. Émfakari ye bé bakoŋó Kristo abhen bágú mánjambi mãmpetnsem ndũ nepém, <sup>17</sup> ke besé bho sechi nepém ne sébhuet ansem, sénko ndũ nebháŋ témté ne bho, séntemeri Yesu Acha ndũ yi ásèp. Ne bebho mpok eyɔ, sémbak ne yi mpoknkem. <sup>18</sup> Chié nókó yeka bati nepɔptinti ne beyɔŋ ebhen.

## 5

*Bák ká pè ndu menoŋ Yesu Acha*

<sup>1</sup> Bǒma, ntí apú besih be éti mbɔŋ mpok ane menyih ebhen bébhóŋó befákari. <sup>2</sup> Bãbhɔŋ bériŋi be nywɔp Yesu Acha átwɔ nébhak chɔŋ mbo ngép ane átwɔ ne beti. <sup>3</sup> Mpok ane bo bárèm be, “Mbãŋ achi kpák, ye esɔŋori épu.” Mpok eyɔ ké erēm esɔŋori ékwen bɔ amuet témchok mbo bebe ngɔré ane ándɔŋsi. Ne mbi bébúe kebháak.

<sup>4</sup> Bǒma, ke mbák chí bhe, bãpú amem ejuri, bé nywɔp enɔ némfókóri bhe mbo ngép. <sup>5</sup> Báchí bo abhen bãkò ne ngósí, mpok mbaŋ ághò. Sépú bo ejuri, sépú bo beti. <sup>6</sup> Séké bhũre ye kenó mbo mbok bho. Sémbák chí pè, sénkem nòkò mmuet. <sup>7</sup> Bo abhen bábhũre kenó, bábhũre chi ne bėti, ne bo bákwen mmém chí ne beti. <sup>8</sup> Ke tẽndu séchí chí bǒ ngósí, sénkém mmuet. Séndók ambi ménóko Yesu ne bébhɔŋ ekɔŋ ne bo, be eyɔ embák mbo kendén ane ntemé nenu ákémé bechyet mmuet. Sémbáká nti be chɔŋ Yesu ampeme bhese, ne be eyɔ émbák ntá yesé mbo ntá ntemé nenu ane ákuti ntí ywi. <sup>9</sup> Bãriŋí be Mandem abhíkí yap bhese chi be sémbák bo abhen yi átàŋ anchye ntemsi. Ayap bhese chi be ánkũ Yesu Kristo Acha ámpeme bhese. <sup>10</sup> Yesu ágú éti yesé be yi anáŋ ántwó, yě sebhuet chí pè,

\* 4:4 “Bekem mmuet:” Ékway nkwo bebhak be, “Ándiŋí ndu áchokò ne ngɔré ywi”.

yě ségũ gu, sénkwáy bébhak ne yi. <sup>11</sup> Ndu échí nɔ, fyé nókó yéka bati nti mǎnkwak nɔkɔ bati nkúbhé mbɔ enyũ bǎkù nɔ.

*Βεγῶνός ngwenti*

<sup>12</sup> Bǎma, séghàti bhe be mǎnchyé nɔkɔ bǎ abhen bǎkù betik Acha ndũ nkɔwɔ yweka kenókó be mǎnchyé nɔkɔ bhe manie be bǎké kɔ bebugá. <sup>13</sup> Bǎbhɔŋ bechye bhɔ beyǎ kenókó, mǎnkɔŋ bó ɛti betik ebhén bɔ bǎkù. Ne mǎmbák sayri ne bati. <sup>14</sup> Bǎma, semtí nókó bǎbhót, mǎmfye nɔkɔ abhen bǎbhóŋ bēcháy nti. Kwak nókó ká abhen mmɔet ápú bhɔ. Bóŋ ká ekébhénti ne yěntiki mmu. <sup>15</sup> Ghó ká be yě mmu áké kemε bebugá amfáy bebugá. Nu nókó ká bekɔ chi berĩndu ntá bati bǔnkɔwɔ ne yěntiki mmu achak. <sup>16</sup> Bák ká maŋák mpoknkem, <sup>17</sup> mǎnik nɔkɔ mmɔet mpoknkem. <sup>18</sup> Ne yě émbak be yi, chyé nókó ká Mandem bakak, tǔndu menyih ebhen menkem chi ebhen yi áyàŋ mǎnkú ndũ bǎchí bo Yesu Kristo. <sup>19</sup> Bǎké neme ngó Efóŋó Bedyere. <sup>20</sup> Bǎké byák enyih ene Efóŋó Bedyere ákú nti mǔnkɔwɔ ándem. <sup>21</sup> Bǎbhɔŋ bechak yěntiki enyih sayri, mǎnkem éne érí. <sup>22</sup> Bǎké bhɔŋ enyih bekɔ ne barak abúabɔ.

<sup>23</sup> Mbǔŋ Mandem mmu áchiε kpák ánkú mǎmbák nyáná ndũ yěntiki mbi. Yímɔŋ ámbúré nkaysi, ne efóŋó, ne mmɔet yěntiki mmu yweka enyu ene ápú bhɔŋ bekwéné kpáte mpok Yesu Kristo Acha átwɔ. <sup>24</sup> Mandem mmu ábhíŋí be be mǎmbák bǔbhi, ábhùre bariεp ami, ne chɔŋ ankɔ nɔ. <sup>25</sup> Bǎma, fyé ká bhese ndũ nenikímɔet. <sup>26</sup> Kaká ká bati ne ekɔŋ Mandem. <sup>27</sup> Nchí ghati bhe ndũ nnyén Yesu Acha be mǎmpáy ekáti ene ntá bǔnkɔwɔ mankem. <sup>28</sup> Berĩndu Yesu Kristo Acha mémák ne bhe.



Ekáti Pál ene ejwi bepay ntá  
Nkwɔ Tesalónika

*Ekáti Pál* éné ejwi bepay ntá Nkwɔ Tesalónika

<sup>1</sup> Me Pál ke nchí sɪŋ ekáti éné ntá yeka bǝnkwo Yesu abhen Tesalónika. Nchí sɪŋ ntá yeká bo Mandem mmu achi Etayese, be bho bǝbháré mmuet ne Yesu Kristo Acha. Nchí fá ne bǝmayese Sáilas ne Tímoti.

<sup>2</sup> Mandem Etayese ne Yesu Kristo Acha mántɔŋ be berɪndu, mánychye bhe kpák.

*Chɔŋ* mántɔŋ bo nywɔp Yesu átwɔ

<sup>3</sup> Bǝma, sébhɔŋ béchyé bakak ntá Mandem mpoknkem éti yeka. Ékway be sénkú no mbɔnyune bǝbhɔŋ neka ne Yesu Kristo mǝndɔk nɔkɔ chí ambi, ne ekɔŋ éné yǝntiki mmu yweka ábhóŋɔ ne bati érɔŋ chí ambi. <sup>4</sup> Besé babhɔŋ sépanyu ntá bǝnkwo Mandem báchák éti yeka, ndǔ bǝté kpirí ndǔ neka eneka ne Yesu, yǝndu bo báchyè bhe nenyok ne beyǎ esɔŋɔri.

<sup>5</sup> Ndu echi nɔ, menyɪŋ ebhen menkem bétɔŋ enyǔ Mandem átɔŋ chɔŋ bo enyu éné echi chak. Chɔŋ eyɔ enkɔ mǝnkway bebhak bo abhen Mandem ábhàk Mfɔ wap. Tǝndu éti Kefɔ eki ke bǝbhɔŋ esɔŋɔri. <sup>6</sup> Mandem ákɔ chí enyɪŋ ene echí chak. Ne chɔŋ yi ankeme kémbé ntá bo abhen báchyè bhe esɔŋɔri. <sup>7</sup> Chɔŋ anchye bhe neywǝmmuet ndǔ besɔŋɔri ebheka, anchye bhese nkwo neywǝmmuet. Chɔŋ Mandem ankɔ nó mpok Yesu Acha ábhèsi ne betantí bǝángel bhi amem ngó ane ákàp bhɔ ne ádu gum gum gum. <sup>8</sup> Chɔŋ yí antemsi bǝ abhen bǝbhíkí yan berɪŋi Mandem ne abhen bápú ka bekoŋo Mbok Ndíndí éti Yesu Kristo Acha ywese. <sup>9</sup> Chɔŋ amfere bhó besí bhi ne ndǔ bedíéré bhi ne betan ebhi, anchye bhɔ ntemsi ane abhiki bhɔŋ ngwenti. <sup>10</sup> Mpok Yesu Acha átwɔ, bo Mandem mankem báchyè yi kenókó ne bǝ abhen mǝnókó mámbak maknkay be bǝghó yi. Bǝ nkwo bǝbhak chɔŋ ne bhɔ mbɔnyune mǝnókó menyɪŋ ebhen séghátí bhe. <sup>11</sup> Éti eyɔ ke sénik Mandem mmuet mpoknkem éti yeka be yi ánkɔ mǝmbak bo abhen bǝkwáy bébhak bǝbhi. Sénikmuet bé yi anchye bhe betan mǝnájá berítí menyɪŋ ebhen bǝyan beku ne betik ebhen bǝkú éti neka eneka ne Yesu Kristo. <sup>12</sup> Sénikmuet nɔ be bo mánychyé nyén Yesu Acha kenókó éti yeka ne be mǝmbóŋ kenókó ne yi békóŋo berɪndu abhen Mandem ywese ne Yesu Kristo Acha bátɔŋ be.

2

*Chɔŋ* mbúmbɔ antwɔ ke Yesu Acha ampetnsem

<sup>1</sup> Bǝma, béyɪŋi netwɔ Yesu Kristo Acha ne nenyokoti ane bǝbhóŋɔ ményókóti bhese be séntémérí yi, séghàti bhe be, <sup>2</sup> bǝké rɔ bati yweka ángwákári betaka amem. Yǝ mmu andem chi be yi achi ndemekepinti, yǝ chi be achi ngati Eyɔŋ Mandem, ne yǝ chi be ekáti éfú ntá yese be nywɔp Yesu Acha átwɔ négháká, bǝke fyé ntí. <sup>3</sup> Bǝké rɔ yǝ mmu andwo bhe ndu yǝ mbi, mbɔnyune nywɔp enɔ néperé twɔ, beyǎ bo báte nesan ne Mandem Acha mámbayaka nɔkɔ bebhé bhi ke mbúmbɔ ambesi. Ngwenti yi chí ménémé. <sup>4</sup> Chɔŋ yí andem be Mandem apú yǝnyɪŋ ne be yǝntiki enyɪŋ ene bo báchíe kenókó mbɔ Mandem epú yǝnyɪŋ. Yí ãrem mbúré be achá Mandem ne menyɪŋ ebhɔ menkem, andɔk kpát anchɔkɔ amem ekerákap Mandem andem be yímbɔŋ achi Mandem.

<sup>5</sup> Bǝké ghókóntik be ngátí nyaka bhé menyɪŋ ebhén mpok nchí ne bhe? <sup>6</sup> Ne bǝrɪŋi enyɪŋ ene ékém yi ansem. Abhɔŋ bébhési chí mbák mpok yi akway. <sup>7</sup> Enyu betan ebhen mbúmbɔ abhɔŋɔ ménan békú betik fá amik bhese bhese. Ke mmu ane áchet bo mbi be bǝké bhure bebhé Mandem ãrɔŋ chɔŋ ambi beku nɔ kpate mpok ane Mandem áfere yi ambi. <sup>8</sup> Mpok yɔ ke mbyaká bebhé Mandem wu abhesi, ke Yesu Acha ánánj ántwɔ, áfep chi ýyu, eyi émay. Mbǝŋ netwɔ Yesu ãnanja betan ebhi. <sup>9</sup> Mbyaká bebhé Mandem wu átwɔ

beku betik Satan. Ne chon ansot betan ebhi ankū baraká maknkay ane bapu menyu ne menyu ndu bérwə bho. <sup>10</sup> Chon ansot yěntiki ebépti enyij berwə bo abhen bachi ndū mbi newú. Chon ankū nō ndu bábhiki ka bekon tetep ane ayíjǐ Yesu Kristo be Mandem ampeme bhə. <sup>11</sup> Ĕti yə, Mandem áto etati énjwi bə anti enyu ené bārəbhe noko chi baraká nsé. <sup>12</sup> Eyo enkū yi anchye ntémsí ntá bo mankem abhen bábhiki noko tetep ane ayíjǐ Yesu, ke bakon beku chí bebú.

*Bābhon* bété kpirí ndū mbi Mandem

<sup>13</sup> Bǒma, be bo Yesu Acha ákónj, sebhon bekaka Mandem ěti yeka yěntiki mpok mbonyune ayap be bé ámpémé bhe te mpok ane yi ábhíki re ghoko mmik. Ayap bereme bhe befuet ndū betanj Éfónj Bedyere Mmu ákū mǎmbák nyáná ne ěti mǎnókó tetep ane ayíjǐ Yesu Kristo. <sup>14</sup> Mandem afuet ndū Mbok Ndíndí ane séghátí bhe abhíjǐ be. Akū nō bé mǎmbónj ákóré ndu keném Yesu Kristo Acha. <sup>15</sup> Bǒma, tǎ yeka kpirí, mǎndək ambi menoko menyij ebhen sétónj be mpok sechi ne bhe ne ebhen sésíjǐ amem bekátí ebhen sétó ntá yeka.

<sup>16</sup> Mbónj Yesu Kristo Acha ne Mandem Etayese mmu akon bhese mántónj bese berǐndu, mánychye bese nepəptǐntǐ mpoknkem ne nebhakánti ndū berítí menyij ebhen bebhónj befakari. <sup>17</sup> Sénikmuet be Mandem Etayese ne Yesu Kristo mánychye bhe nepəptǐntǐ ne betan beku ne berem chi berítí menyij.

### 3

*Nik* nókó ká mmuet ěti yese

<sup>1</sup> Bǒma, enyij échák chi be mǎnik nəkə mmuet ěti yese be Mbok Ndíndí ěti Yesu Acha antaka ayak ne bé bo abhen bǎghòk yə mánsyepti yə ne kenókó, mbə enyu éfákáry nyaka ne bhe. <sup>2</sup> Nik ka mmuet be Mandem ámféré bhese amə bebéptí bho. Puyě bo mankem abhen bǎghòk Mbok Ndíndí ke mánóko. <sup>3</sup> Ke Yesu Acha apú nók bebhure bariəp ami. Chon ankū bati antan be amem, ankuti bhe be mbúmbu áké kə be yěnyij. <sup>4</sup> Yesu Acha akū sésíki nti ne bhe be bǎkū menyij ebhen séghátí bhe mǎnkū ne be chon mǎndək ambi beku bhə. <sup>5</sup> Sénikmuet be Yesu Acha antónj be enyū Mandem akon bhe ne enyu bekepnti mbə Kristo.

*Bǒnkwo* bǎké bhak babhət

<sup>6</sup> Bǒma, séghàti bhe ndū nnyén Yesu Kristo Acha be bǎké chem mmuet ne yentiki nti mǔnkwo ane ábhət abhət kebháká kon menyij ebhen sétónj be. <sup>7</sup> Bě babhónj bǎrijǐ be bǎbhónj bekonj bayarékak ayese. Sépú bhət nyaka abhót mpok sechi ne bhe. <sup>8</sup> Sébhíki nyie nyaka nenyíé mmu yweka kechye nkáp. Ke sékū nyaka betik beti ne ngósí, sémkpət nəkə nsónjti bé séké chye bhe esəjəri. <sup>9</sup> Sépú kə nyaka nō chi be sebhiki bhon betan béghátí bhe be mánychye bhese nekwa. Séyàn nyaka chí be séntónj be epij ene bǎbhónj békónj. <sup>10</sup> Yě chi mpok sechi ne bhe séghàti nyaka be be mbák mmu apú kə betik bǎké chye yi nenyíé. <sup>11</sup> Sérēm nō mbonyune séghok be mbək yweka bǎbhət abhət ne be betik ebhap chi béfyə nnyu ndū barak bo bachak. <sup>12</sup> Ndū nnyén Yesu Kristo Acha séghàti menyū bo bhə sənjep nəkə bhə batú be mánkū ebhap betik. Mándó béchye esəjəri mánkū betik ndu bebhónj enap nenyíé. <sup>13</sup> Bǒma, ke mbák chi bhe, bǎké pəp békū berí. <sup>14</sup> Mbák mmu abhíki ka békónj enyij ene sésíjǐ amem ekátí ene, fyé ká yi amík amuet ne bǎké bhon yěnyij beku ne yí. Kú ká yí enyu yə be ntíanwóp ánkém yi. <sup>15</sup> Ke bǎké sət enyu mmu wu mbə mǔmpap. Ke ya ká yí batú ne ekon mbə nti mǔnkwo.

*Ngwenti* bakak

<sup>16</sup> Mbónj Yesu Acha mmu áchyè kpák ánychye be kpák ndū yěntiki mbi mpoknkem. Yesu Acha ámbák ne bhe mankem.

<sup>17</sup> Me Pól ke nchí síŋ ne awó wa ndu bekaka bhe. Enyune ke nchí síŋ ndũ ngwenti bekáti bha menkem beku bo mándíjǐ ekáti ené éfú ntá ya. <sup>18</sup> Berĩndu Yesu Kristo Acha mémbák ne bhe mankem.

## Ekāti P̄l ené mbi ntá Timōti

*Ekāti P̄l ené mbi ntá Timōti*

<sup>1</sup> Me P̄l ke nchí s̄iη ekāti ene. Nchí nk̄betik Mandem ne m̄nto Yesu Kristo. Mandem mmú ápepe bhese ne Yesu Kristo mmu sébháká nti ne yi ndu nepém enen nétwò ambi ke bátó me.

<sup>2</sup> Tímōti, nchí s̄iη ntá ye, wò mmu óchí mbò mówa tetep ndu óbhóηó neka ne Yesu mbo me.

Mandem Etayese ne Yesu Kristo Acha ywese mántōη wò ber̄indu ne ntínso, mánychye wò kpák.

S̄ot ka mpok ne batōη abhen bápú tetep

<sup>3</sup> Tímōti, d̄op éfes̄os nkúbhé mbò enyu ngati nyaka wò ónk̄. M̄r̄ōη atú Masidónia. D̄op aré ghati bo abhen bátōη baraká nse be mándó bétōη menyīη ebhò. M̄r̄ōη atú Masidónia <sup>4</sup> Ghati bhó báképepe chōηti mpok yap ndū ber̄orí mbok ḗti bachĩmbi bhap. Ber̄orí mbok ebhò bépú kwak bo mánk̄ enyīη ene Mandem áyaη bó mánk̄. Mmu ákway békoηo nkaysi Mandem chí mbák abhōη neka ne yi. <sup>5</sup> Ntí ane ngátí wò óndem bóbhò mándó bétōη baraká nsé chí be bo Mandem mámbōη ekōη ne bati. Ne chi enyū ekōη ene éfū ndū nti enén nechí amem pépép, nti enen nepú ka mmu ánk̄ enyīη ené étwò yi ne áyóme, ekōη ené étōη netōη enen tetep. <sup>6</sup> Mbok bho báro menyīη ebhen bágúre ebhi ndu kémbwóbhé ntí ti. <sup>7</sup> Báyaη bébhak batōη ebhé ene Mandem áchyé nyaka Moses, ke bábhiki bhōη nejwím̄em ndū menyīη ebhen bífū bò anyu, yēndu bátōη ne nti nenkem mánkaysi n̄kò bé bárīηi.

<sup>8</sup> Besé mankem sériηi be bebhé Mandem áchyé nyaka ntá Moses béri mbák bo bábh̄ere bhó mbò enyū éyaη. <sup>9</sup> Sériηi nkwo be bábh̄ikí fyé bebhé ebhen ntá bo abhen báchi chak besí Mandem, n̄o chi bo abhen bábh̄ere bebhé. Báfyē bebhé chi ntá bo abhen báp̄u bh̄ere bebhé, ne abhen bātáηntí, ne ntá bo abhen bábh̄iki bhōη mpok ne Mandem, ne bo abhen bák̄u menyīη ebhen Mandem ápú yáη s̄enk̄. Bebhé béchí ntá bo abhen bákáysi be ntí apu ane mánik̄m̄et ntá Mandem ne abhen bábyàk Mandem. Bebhé ebhen béchi nkwo ntá bo abhen báway bachi ne manò bhap ne bo bachak. <sup>10</sup> Báchyē bebhé ḗti bo abhen bákōηo bagh̄oré ne babhakanem nefí. Bachyē bebhé ḗti babhakanem abhen bábh̄ere ne batí babhakanem ne bagh̄oré nkwo abhen bák̄u n̄o. Bachyē bebhé ḗti bo abhen báḡh̄ep batí bakwāηwaη ndu beti bhò mbò basem. Báfyē bebhé ḗti basēnse. Bachyē bebhé ḗti bo abhen bátè ntísie ákwáré, ne Mandem achyē bebhé ḗti yēntiki mmu ane ák̄u enyīη ené épú ndōη am̄ot ne netōη enén tetep. <sup>11</sup> Netōη enen tetep nék̄ò ndōη am̄ot ne Mbok Ndíndí ane Mandem afyé me amó be ngati bho. Yí k̄ē bo báchyē bakak ne áfók ankem áfū chi ntá yi.

*P̄l áchyè Yesu Kristo bakak*

<sup>12</sup> Nchí kaka Yesu Kristo Acha ywese tontó. Yi ke áchyé me betāη bek̄u betik ebhen. Nchí chye yí bakak mbōnyune aghò bé nkway bébhak m̄betok yi, ayap ye me bé nk̄u betik ebhi. <sup>13</sup> Ak̄u n̄o ne me yēndu nchí rem nyaka ebúb̄u ḗti yi nchyé n̄kò yi esōηōri, ns̄ok̄oti n̄kò yi. Ke mbíkí riηi nyaka enyīη ené m̄k̄u ne mbíkí re noko nyaka yi. Ék̄u aghò me ntínso. <sup>14</sup> Mandem Acha ak̄u ber̄indu ebhi b̄éjwi ne me tontó mbò nnyén enén néjwí, négbóko, netaka ebhi. Ak̄u me mbóη neka ne Yesu, achyé me ekōη nkwo. Enyu eyò ke échí ne bo abhen bábh̄aré mm̄et ne Yesu Kristo. <sup>15</sup> Enyīη ené échí tetep ne chí enyīη ene yēntiki mmu ákwàη ménoko ne nti eni nenkem. Enyīη ére chi be Mandem ák̄u bo mándiηi be Yesu Kristo atwò nyaka fá amik̄ ndu bépéme b̄ò bebú. Ne me nchí mmu ane

ebhá bebú béyá béchá ebhen yěntiki mmu achak. \* <sup>16</sup> Nchí mmũ bebú, yě nɔ, Mandem aghɔ me ntínso ndu áyɔɔ betɔɔ enyũ Yesu Kristo ábhóɔ́ beyă ekébhénti ne me, me mmu nkú nyaka bebú ncha yěntiki mmu achak. Yesu akɛ nó, be eyɔ émbák eriɔ ntá bho ndu békwák bɔ mánkway menoko yi, mámbɔɔ nɛpém enen nebhiki bhɔɔ ngwenti. <sup>17</sup> Bakak ne kenókó ámbák ne Mandem ane betɔɔ ebhi bébhíkí bhóɔ ngwenti. Achi Mfɔ ane ápú gú ne bápú ghó yi ne amík ne ndiere yí ke achí Mandem. \*Amen.

<sup>18</sup> Mówa Tímōti, mēghati wɔ menyih ebhen óbhóɔ́ bekɛ. Békɔ ndóɔ́ ámɔt ne menyih ebhen Mandem afyé nyaka bo anti ne bárem éti ye. Menyih ebhen-ne mēghati wɔ bébhɔɔ́ bébhák ntá ye mbɔ menyihí nenu ndu bekɛ ónu sayri ne bo abhen bátɔɔ menyih ebhen bépú tetep. <sup>19</sup> Ndu ónu, kém neka enen óbhóɔ́ ne Yesu sayri. Mbɔk bho bábyák enyũ nti enen nɛpu twɔ mmu ne áyóme, ne eyɔ ékɛ neka enen bábhɔɔ́ ne Yesu nérɔp mbɔ áchwí ané árákátí anyén ndũ batay. Kém yě nti ene be óké kɛ enyih ene étwɔ ne áyóme. <sup>20</sup> Himéneɔs ne Aleksánda báchí nkwo mbɔ bo abhen bábyák enyũ nti enen nɛpu twɔ ne áyóme. Ndó bhó bati apay amɔ Satan be mándó berem ebúbɛ éti Mandem.

## 2

*Enyũ bo bábhóɔ́* bekɛ amem eket Mandem

<sup>1</sup> Enyihí mbi ené nchí ghati ye wɔ chí be báké rɔ menikmɛt éti bo mankem. Éri mánikmɛt éti bo abhen menyih béchébhé bho ne éti bo báchák. Éri menikmɛt béchye bakak ntá Mandem éti menyih ebhen yi ákú ntá bho mankem. <sup>2</sup> Ník nókó ká mmɛt éti bafɔ ne bɔ mankem abhen bábhóɔ́ betɔɔ amfay bo bachak. Kɛ ka nó, be sémbák sayri ne bati, kebhóɔ́ esɔɔri. Sénkoɔɔ nɛpém bo abhen bágħòk Mandem ne nɛpém bo abhen mánòko mmɛt. <sup>3</sup> Éri ménikmɛt enyu eyɔ mbɔnyune échyè Mandem mmú ápémé bhese maɔák. <sup>4</sup> Yi áyɔɔ bepeme bo mankem ne áyɔɔ yěntiki mmu ándíɔ́ netóɔ enen tetep éti Yesu Kristo. <sup>5</sup> Yí aywinti ke achí Mandem ntá bo mankem ne mmũ amɔt ke áśɔt bo ntá yi. Mmu wu chí Yesu Kristo mmu ákú mmɛt be ambak nkwaɔɔwɔɔ. <sup>6</sup> Achye nyaka mmɛt bé anku bo mankem ámféré ndũ kesemé bebú. Akɛ nɔ ndũ mpok Mandem áyábhé bétɔɔ kpoɔɔɔɔ bé áyɔɔ bépéme yěntiki mmu. <sup>7</sup> Éti enyih ene Yesu ákú ke Mandem áyábhé me be mbak munto, bé ngátí nókó bho Mbok Ndíndí éti Yesu Kristo ne be ntɔɔ nɔkɔ bɔ betɔk menkem bé mánókó menyih ebhen bechi tetep. Nchí rem chi tetep, mpú sɛnse.

<sup>8</sup> Nchi yaɔ yě be yěntiki nebhɛt ane bɔnkwo báchémé, babhakanem abhen báchyé nɛpém enap ntá Mandem mánsá amɔ ane achi pépép amfay mánik nɔkɔ mmɛt kebhɔɔ́ bebénti ne bétájá ne bati. <sup>9</sup> Nchi yaɔ nkwo be bagħɔré mánsóbhéri nókó mmɛt ne kenókó, mándihí ndu báyaɔ nden ne mámfye yɔ sayri enyu ene ékwáy. Báké ghoko batí ámbák yěntiki enyu ne menyih ŋwaɔɔwɔɔ aré kraɔtí kraɔtí ne báké fye nden beyă nkáp. <sup>10</sup> Berí ngɔré ane áchye Mandem kenókó tetep bífú chí ndũ berítí menyih abhen yi ákú. <sup>11</sup> Ngɔré abhɔɔ́ béchóko kpák ámbóɔ nesepímɛt, antá batu ndu beghok menyih ebhen bátɔɔ amem eket Mandem. <sup>12</sup> Mbíkí ka be ngɔré ántóɔ Eyɔɔ Mandem, ne mbíkí ka bé ngɔré ámbɔɔ betɔɔ amfay babhakanem. Abhɔɔ́ béchóko chí kpák. <sup>13</sup> Séríɔ́ bé Mandem ayámbi aghókó Adam ke ághoko Ifa, <sup>14</sup> ne Satan abhíkí rwo nyaka Adam. Ifa ke ákóɔ́ nsé Satan akwén ndũ bebú. <sup>15</sup> Yě nɔ, chɔɔ Mandem ampeme bagħɔré befɛt ndũ nebhé ane bó bábhè bɔ, ne mbák bapu tɔɔ mmɛt, ne mbák bábhíkí rɔ besiki nti ne Kristo, ne mbák bárɔɔ ambi bekɔɔ betí bakwaɔɔwɔɔ, ne mbák báchi nyájá ndũ nɛpém enap, kebhɔɔ́ bekwɛɛ.

## 3

*Enyih ene Pól asihí* éti bɔ batí Nkwɔ Kristo

\* <sup>1:15</sup> Mbɔnyune ábyák nyaka Yesu Kristo kpát are chye nenyok ntá bakoɔɔ bhi. Pól árem ye be Yesu atɔɔ yi chi beyă beríndu, aghó yi ntínso, ndu abhiki temsi yi. Achye yi chi nɛpém nekɔ.

<sup>1</sup> Ἐνυῖη ενέ mǝrǝm né, échi tetep: Mbák mmu ámfyě ntí bébhak mǝnti Nkwǝ Kristo, nǝ áyan bekǝ erítí betik. <sup>2</sup> Mmǝ ntí bǝnkwǝ abhíkí bhǝj bébhǝj bekwéné ne abhǝj bébhǝj chí ngǝré amǝt. Abhíkí bhǝj ménwaka ndu yěnyῖη. Abhǝj bebhak mmu ane ákǝm mmǝet, ne abhǝj bébhǝere nepém eni enyu ενέ bo báchyè yi kenókó, ne abhǝj bebhak mmu ane ásǝt mankwǝ sayri, ne abhǝj bebhak erítí ntǝj Eyǝj Mandem. <sup>3</sup> Mmǝ ntí bǝnkwǝ abhíkí bhǝj bebhak nkwené-mém. Abhǝj bébhak mmu ane ápú tǝj betan. Abhǝj bébhak sayri ne bho. Abhíkí bhǝj bebhak ntan-bétánǝ ne mmǝ ane ábhǝjǝ ngǝjǝ nkáp. <sup>4</sup> Mmǝ ntí bo Mandem abhǝj bebhak mmu ane ákǝm efo yi sayri, ankǝ bǝbhi mámbak bo abhen bághǝk yí mánychyè nǝkwǝ bo kenókó ndu yěntiki enyῖη. <sup>5</sup> Mbák mmu abhíkí riῖj békem eket eyi sayri, ná yí ákway bebhak erítí mǝnti ntá bǝnkwǝ abhen bachi antené yi? <sup>6</sup> Mǝnti abhíkí bhǝj bebhak mǝnkǝ ndǝ Nkwǝ Yesu mbǝnyune ákway beyǝj mmǝet ne eyǝ énkwǝ Mandem antemsi yi mbǝ enyu átémsí nyaka Satan. <sup>7</sup> Abhǝj bebhak mmǝ ane bǝ nefí nkwǝ báchyè kenókó. Mbák épú nǝ, bákway béchyè yi ntíanwǝp ankwén ndǝ ntá Satan.

*Bǝnkwǝ* abhen bákwak bekǝ betik Mandem

<sup>8</sup> Bo abhen bákwak bekǝ betik Mandem, bábhǝj bebhak bo abhen bápú kwǝ ntok ne betik ebhap nkwǝ. Bábhíkí bhǝj bebhak bǝ beyǝj beyǝj, bábhiki bhǝj bebhak manyǝ mmém, ne báké bhák bǝ ngǝjǝ nkáp. <sup>9</sup> Bábhǝj békem ne betan menyῖη bhése bhése ebhen Mandem ákwǝ bo mándiῖj ne mánóko. Babhǝj bekem bǝ ne ntí enen nechi chak. <sup>10</sup> Bo bábhǝj béfyè kpik amík bǝ amǝet. Mbák mángǝ ye bé bekwéné bépú ne bhǝ, mánsǝt bhǝ mbǝ bo abhen bákwak békǝ betik Mandem. <sup>11</sup> Baghǝré abhen bákwak békǝ betik Mandem, bábhǝj nkwǝ bébhǝj erítí epῖj. Báké bhák bo abhen bǝrǝm ebǝbǝ éti bo báchak, bábhiki bhǝj ménwaka ndǝ yě enyῖη ne bábhǝj bébhak bǝ tetep ndǝ yěntiki enyῖη. <sup>12</sup> Yěntiki mmú ane ákwǝk bekǝ betik Mandem, abhǝj bebhay chí ngǝré amǝt. Yí ne ngǝré ywi bábhǝj békem bǝbhap ne efo yap enkem sayri. <sup>13</sup> Mbák bǝ abhen bákwak bekǝ betik Mandem bákǝ bhǝ sayri, bo báchyè bhǝ kenókó ne bákway bérem menyῖη éti Yesu Kristo kebhǝj becháy.

*Menyῖj* maknkay ebhen Mandem ákwǝ

<sup>14</sup> Mbǝj nti bétwǝ awu ntá ye mandú mpok. Yě nǝ, nchí siῖj bégháti wǝ menyῖη ebhen óbhǝjǝ bekǝ mbǝnyune enyῖη ékway bífákári nke wakari bétwǝ awu. <sup>15</sup> Mbák mbíkí wakari bétwǝ, ákwáy bérῖj enyǝ bǝ bábhǝjǝ bebhak ndu nneréket Mandem, nǝ chí Nkwǝ Yesu. Mandem ywesé achí nepém, ne Nkwǝ Yesu bachi mbǝ bekwap ebhen békǝm netǝj enen tetep. <sup>16</sup> Enyῖη bhésé bhésé ene Mandem ákwǝ sérῖj ne sénóko échí enyῖj maknkay. Agha ákway mémákáti yǝ? Enyῖη eyǝ échí be yi? Échí be: Yí, Yesu Kristo akǝ mmǝet be ámbák nkwǝ, Atwǝ fá amík, Efǝjǝ Mandem átǝj bo be yí achi chak besí Mandem. Bǝangel Mandem bághǝ yi. Bo bágháti bachak éti yi amem betǝkǝ mmik, bǝ mmik mánoko yi, Mandem asǝt ye yi amfay ndǝ enǝkǝ kefǝ eyi.

#### 4

Sǝt ka mpok ne batǝj abhen bápú tetep

<sup>1</sup> Efǝjǝ Mandem ágháti bhese sayri be mpok átwǝ ane mbǝk bho bǝrǝ békǝjǝ netǝj enen tetep, mándǝbhe koῖo chí befǝjǝ ebhén bérwǝ bho ne menyῖη ebhen befǝjǝ bebǝbebǝ bétǝj. <sup>2</sup> Bati bǝ-nsé ne bǝ bapu bhǝ ájwi ne ejuri ne básǝt menyῖη ebhen befú ntá befǝjǝ bebǝbebǝ betǝj bo. <sup>3</sup> Mpok yǝ, bǝ-nsé bhǝ bǝrǝm chǝj be nebhay nebhiki ri, ne bé bo báké nyié mbǝk menyǝ menyῖjnyie, nenyié enén Mandem ághókó bé bo abhen mánókó Yesu ne bǝriῖj netǝj enén tetep mányié, mánychyè nǝkwǝ Mandem bakak. <sup>4</sup> Tǝndu

yěntiki enyij ene Mandem ághókó éri, bo bábhíkí bhōj bebyak yěnyij. Sékway ményie yěntiki enyij sénchye nəkō bakak ntá Mandem,<sup>5</sup> mbōnyune Eyōj Mandem ne nenikímuet békū yěntiki enyij embak nyáná besí Mandem.

*Bák* erítí nkūbetik Yesu

<sup>6</sup> Mbák óntōj bōnkwō menyij ebhen, chōj ómbak erítí nkūbetik Yesu Kristo ane máné ne beyōj ebhen béchye neka ne netōj enén tetep enen ókōjō. <sup>7</sup> Óké bhōj yěnyij békū ne bechákári mbok éti bachĩmbi ené épú ka mmu ányché Mandem kenókó. Fíe betaj ndu bekū nepém ene nembak mbō enyu Mandem áyāj. <sup>8</sup> Kū nō, mbōnyune neghōkōsĩ mmuet enén nkwōmuet néchyè mmu mandu nsáy, ke beghōkōsĩ mmuet ndu békū mmu ámbák ane ákū menyij ebhen Mandem áyāj, áchyè mmu nsáy ndū yěntiki mbi. Echí enyu yō mbōnyune nepém enō nébhōj bariēp amem nsáy ndū nepém enen fá amik ne enén nétwō ambi. <sup>9</sup> Beyōj ebhen bechi tetep ne eri yěntiki mmu anoko bhó sayri. <sup>10</sup> Éti yō ke séfyè betaj békū betik ne sénū be bo mándijī netōj enén tetep mbōnyune sébhaka nti ne Mandem ane ápème bō mankem, sayri sayri, abhen mánókó.

<sup>11</sup> Tōj menyij ebhen ne fyé betaj be bo mángók bhō. <sup>12</sup> Óké rō mmu ámbyak wō bé ōchí mónkwen. Bák erij ntá abhen mánoko Yesu, ndū eyōjōnyu ye, ne ndū nekū ywe, ne ndū ekōj eye, ne ndū neka ene ne Yesu, ne ndū nepém ene enen nebhiki bhōj bakwap. <sup>13</sup> Ghó be bápāj Eyōj Mandem ntá bho, ne ghó bé báfyè bho nti ne be bátōj Eyōj Mandem. Kū nō, kpáte mpok ane mētōw awu. <sup>14</sup> Ké rō akap ané óbhōjō myákámyáká, nō chí akap ané nyaka baremé kepĩnti bággháti éti ye ne ékū bō batí mányāja wō amó antí bé ántwō ntá ye. <sup>15</sup> Kū menyij ébhen. Fíe ntí aré bé bo mángó ndu ókū sayri. <sup>16</sup> Sōt mpok ne mmuet eye ne menyij ebhen ótōj. Kém bó ne betaj mbōnyune mbák ónkū enyu yō, chōj ómpeme mmuet eye ne bo abhen ótōj.

## 5

Sōt bō nkwō Yesu mankem mbō bō nneréket

<sup>1</sup> Óké ji nsénsi ne eyōj etajataj. Chié yi chi manié mbō be achi chi etaye. Sōt babhakanem abhen bábhíkí ghaka ekaká nebhe eye mbō bōmáye. <sup>2</sup> Sōt basénsi baghōré mbō bōmáye, ónsōt baghōré abhen bábhíkí ghaka ekaká nebhe eye mbō bōmáye. Nepém ene néké bhōj bakwap.

<sup>3</sup> Tōj mánkwésé abhen bábhíkí bhōj nekwaκ berĩnti be bó mámbōj menwōp. <sup>4</sup> Mbák kénkwésé abhōj bō ne yěchi bebhárébhō, bó bábhōj békwak nneréket wap mbō enyu Mandem áyāj. Bábhōj békap bachi ne manō bhap ndū betik ebhen bó bákū mbōnyune eyō échyè Mandem mañák. <sup>5</sup> Kénkwésé ane ábhíkí bhōj mmu ane ákwak yi ārō nepém eni nenkem ntá Mandem ne āñikmuet beti ne ngósí bé Mandem ánkwaκ yi. <sup>6</sup> Ke kénkwésé ane áró mmuet myáká myáká ndu epō nepém, achí ngú ndū efōjō, yěndu abhuét nepém ndū nkwōmuet. <sup>7</sup> Ghatí bhó menyij ebhen bé bekwéné béké bhak ne bhó. <sup>8</sup> Mbák mmu apú yijī bōbhi, sayri sayri bō nneréket ywi, nō apú pere kojo netōj enen tetep. Enyū mmu wu abep achá mmu ane ábhíkí noko Yesu wáwák.

<sup>9</sup> Bākway béfyé nnyén kénkwésé ndu nkwō mánkwésé abhen báyāj nekwaκ mbák arem agháká mamié besa bérát. Enyu kénkwésé wu abhōj bebhak chí ngōré ane ábhōjō nyaka ndiere nném amōt. <sup>10</sup> Abhōj bebhak chí ngōré ane bo bárēm be ākū nyaka erírí mbō méne bōbhi sayri, ne betok bo Mandem, ne békwak bo abhen báchí ndū esōjōri. Enyū kénkwésé wu abhōj bebhak ngōré ane áchyé nyaka nepém eni nenkem ndu békū yěntiki beri. <sup>11</sup> Ke óké fyé manyén mánkwésé abhen bábhuét ne manōj amuet ndū nkwō mánkwésé abhen báyāj nekwaκ mbōnyune mbák ekwaκ bebhōj nném énkó bó antí, bágghōkontik Kristo, <sup>12</sup> ne eyō énkū mánochōti besí bhap ne Yesu ndu bábhíkí bhūere nku mbi ane mányú ne yi. <sup>13</sup> Bākway bebhak babhót, mánkō nōkō beket ne beket. Bakway bebhak bo kémbwóbhé ne bō enájtí, ne bo abhen báchwè ndū baraká bo báchák, mándeme nōkō menyij ebhen bábhíkí bhōj berem. <sup>14</sup> Nkōj ye bé mánkwésé abhen bábhuét ne manōj amuet mámbáy

maném, mámbe bə, mánkem beket ebhap sayri, be báké chye mǔmpap ywese mbi berem ebúbu ɛti yese. <sup>15</sup> Ndem nə ne ntí be mbək yap bágúré ebhi ne bārəbhe koŋo chí Satan. <sup>16</sup> Mbák ngəré ane ánókó abhəŋ mánkwésé ndǔ nneréket ywi, ánkwak bhó. Áké rə ntǔ wap ntá bakoŋo Yesu báchák. Mbák mánku nə, nkwó Yesu bábhəŋ mbi békwaq mánkwésé abhen kebhóŋ nekwaq.

<sup>17</sup> Bǔ nkwó bábhəŋ béchye bǔ batí abhen bákù betik ebhap eriri kenókó ne erítí akap. Émbák enyu yə, sayri sayri ne abhen báfyè betəŋ bégháti ne bétəŋ Eyəŋ Mandem. <sup>18</sup> Ekáti Mandem éghàti bhesé be, “Óké gwət nnyǔ mpəŋ bé áké nyié nchwi mpok yə ákù betik amem nkǐ nchwi.” Épet érəm be, “Nku betik abhəŋ ngəŋəŋ be mánchye yi akap.” <sup>19</sup> Mbák bǔ nkwó mándém bé mǔnti akə ndak, kətǐŋi ka, kpaté batísie mámfú mbə batí ápay ne arət. <sup>20</sup> Ji bo abhen bápú rə bebú besí bǔ mankem be bakoŋo Yesu bachak mámbóŋ becháy. <sup>21</sup> Besí Mandem ne Yesu Kristo ne bəángel Mandem, nchí ghati wə be ómbúré bebhé ebhen sayri, óké tóŋ kenkábhé ne kériŋámík. <sup>22</sup> Ké wakari ménýáŋa mmu amə antí ndu békú yi mǔnti bǔ nkwó kéka ómbəŋ mbát ndǔ bebú bo bachak. Kém mməet eye be óké kwen ndǔ bebú.

<sup>23</sup> Ōríŋí bé ɔrəp chi mame mame, képerə nyú yě chí ndiere manyier. Sət nókó nkwə mandú mmém be ánkwaq beku menie ebhe méməpə.

<sup>24</sup> Bebú mbək bho bechi kpróŋoróŋ ne bétəŋ be chəŋ mántán bó, ke bebú bo bachak bechi bhésé bhésé enyu ene état ke bo mándiŋi bhə. <sup>25</sup> Nó ke échí ne berí ebhen mmu ákù. Béghə kprəŋorəŋ. Ke yě chí ebhén béchí bhésé bhésé, bépú rəp bhésé bhésé mpoknkem.

## 6

<sup>1</sup> Bǔ mankem abhen bachi basem bábhəŋ bechye kenókó ntá bachi bhap be bo báké rem ebúbu ɛti nnyén Mandem ne ɛti menyíŋ ebhen sétəŋ. <sup>2</sup> Abhén bachi bhap mánókó Yesu báké rə béchye bhə kenókó ekén kékwáy ne bhə ne báke rə beghok bhə yəndu bārəbhé chí bǔ mmu amət. Erí bé mántók bachi bhap sayri écha mbəŋ enyu esi, mbənyune bachi abhén bó bákwaq mánoko Yesu Kristo ne Mandem akəŋ bhó.

### Ekəŋó nkáp

Tóŋ bo menyíŋ ebhen, óngati bó mánku bhó. <sup>3</sup> Mbák mmu áttəŋ enyíŋ échák ené épu ndəŋ amót ne menyíŋ ebhen ngáti wə, ansət beyəŋ Yesu Kristo Acha mbə ndaká-nsé ne yí keka menyíŋ ebhen sétəŋ ɛti nepém bǔ nkwó Yesu, <sup>4</sup> nə achí paka ne abhíkí riŋi yənyíŋ. Enyǔ mmu wu abhəŋ chí epǔ epíŋ békem epúítí, ne betəŋ bétáná ɛti beyəŋ, ené eyə étwə chí ne mpabhamík ne ékù bo mántán ne bati, mándem nəkə ebúbu ɛti bati, ne mánkaysi nəkə be mmu ákú enyíŋ ene ngufú abhíkí kə. <sup>5</sup> Enyǔ mmu wu chí mmu epúítí mpoknkem ne bho báchák. Batí menyǔ bo bhə áber amem ne bábhíkí perə riŋi mbəŋ ndaká Mandem. Bákaysi be békú mbə enyu Mandem áyən chí mbi beyəŋ nkáp. <sup>6</sup> Eremé nsáy achí ne mmu ane ábhəere nepém eni mbə enyu Mandem áyən ne ambóŋ maŋák ne menyíŋ ebhen yi ábhóŋó. <sup>7</sup> Yənyíŋ sébhíkí twə fá ammik ne yó, ne yənyíŋ mmu apú rəŋ ne yə. <sup>8</sup> Mbák sébhəŋ ye nenýié ne nden séndó ebhə ménkwáy ne bhese. <sup>9</sup> Bo abhen báyəŋ bebhəŋ beyə nkáp bəwakari bekwen ndǔ nemə, mánkwen ndu ntá ne nkaysi ane átwə bhó ne ménémé ne newú. <sup>10</sup> Echí enyu yə mbənyune ekəŋó nkáp étwə ne bebéptí menyíŋ menkem. Chí ɛti ngoŋó nkáp ké mbək bho báro mbi Mandem bərəp ndǔ nemənti ɛti nedí kebho enen nechí ne bhə.

### Ngwenti manie Pǔl ntá Tímōti

<sup>11</sup> Ke wə Tímōti, mmǔ Mandem, kéfyé amə ndǔ menyíŋ ebhə. Ku nti ene bé ómbák chak besí Mandem, ne búré nepém ene mbənyu Mandem áyən. Bəŋ neka ne Yesu, kəŋ bo, bəŋ ekébhənti, ne bák ndu kpák ne bo báchák. <sup>12</sup> Nu erítí nenu ɛti Yesu né bəŋ neka ne yi, óngó bé əbhəŋ nepém enen nəbhiki bhəŋ ngwenti. Mandem abhíŋí wə chí ɛti nepém enə mpok óréme kprəŋorəŋ besí beyə batísie bé ɔnókó Yesu. <sup>13</sup> Məghati wə besí Mandem



mú áchyè yěntiki enyij nepém, ne besí Yesu Kristo mu áté ntísie ndũ tetep Mandem besí Póntios Páilet, <sup>14</sup> bé ónkũ menyij ebhen ngátí wə menkem. Ké kwen ndu yě émət enyu ené yě mmu apu kway béji wə. Émbák nó kpát bégháka ewak ene Acha ywese Yesu Kristo ábhèsi. <sup>15</sup> Mandem ane bo bábìti, yi mmu áchi Mfə ane ábhóhó betaj amfay yěntiki enyij, Acha ne Mfə bafə, chəj yí ankũ Yesu ambesi ndũ mpok ane yi áyábhé. <sup>16</sup> Mandem apú gú. Bechókó bhi bébhəj bediéré ebhen mmu apú kwáy beyij. Yě mmu abhíkí re ghə yi ne mmu apú kwáy béghə yi. Kenókó kenkem kechi eki ne betajá kefə bechi ebhi mpoknkem. \*Amen.

<sup>17</sup> Ghatí bə bakáp fá ammik be báké yoj mməet, ne be báké bhakanti ndũ kefə mmik, mbonyune kəfəere fuet. Ghatí bhó mánsíkinti ne Mandem mmu áchyé bhese yěntiki enyij be sémbəj erítí nepém. <sup>18</sup> Ghatí bó mánkũ nókó beri. Mánkú nəkə beri ndũ beyə babhi. Báké taj awó. Mánkəre nəkə ne bati menyij ebhen bábhóhó ne mañák. <sup>19</sup> Mbák mánkũ enyu yə, nə bábhəere erémé kefə ekén kéchí ntá yap, kefə ekén bábhəj amfay ndũ mpok ane átwə ambi. Mbák mánkũ nə, chəj mámbəj nepém enen tetep.

<sup>20</sup> Tímoti, kém betik ebhen báchyé wə sayri. Óké chwe ndũ kepí eken kepu chye Mandem kenókó ne epúítí nti ti ene epu kə ndəj ámət ne Eyəj Mandem. Bo bákaysi be menyij ebhə chi nerijí, ené épú nə. <sup>21</sup> Nerem ane mbək bho bərəm be bəriñi ákú bábhíkí pere noko netəj enen tetep. Berĩndu Mandem mémbák ne bhe mankem.

Εκάτι P̄l ενέ ejwi bep̄ay ntá  
Tímōti

<sup>1</sup> Με P̄l, κε nchi siŋ ekáti ene. Nchí mũnto Yesu Kristo, bekoŋo nkaysi Mandem. Yi ayap me be ngati bho Mbok Ndíndí ěti Yesu Kristo ane achi ěti bariɛp amem yi afyé nyaka bechye nepém enen nebhiiki bhōŋ ngwenti nta bo abhen manoko Yesu Kristo. <sup>2</sup> Nchí siŋ ntá ye Tímōti, wō mú óchí mbō mōwa ane nde kōŋ.

Mandem Etayese ne Yesu Kristo Acha ywese mántōŋ wō berĩndu, mángō wō ntínso ne mánychye wō kpák.

P̄l áchye bakak ntá Mandem ne afyé Timōti nti

<sup>3</sup> Tímōti, nchí kaka Mandem ěti ye. Nchí níkmuet ntá yi ne nti enen nechí amem pépép mbō bachĩmbi bha bákù nyaka. Nchí níkmuet ndu békáka Mandem beti ne ngósí, yěntiki mpok, ane nti ena nékwén wō amuet. <sup>4</sup> Mbíkí ghokontik babhese me ne eyō ékū mbōŋ ekwak beti ne ngósí béghō wō bé maŋák ánjwí me anti. <sup>5</sup> Ne mbíkí ghokontik enyu óbhōŋó neka ne Yesu tetep nkúbhé mbō enyũ nnō máye Lóis ne máye Yúnis bábhōŋó nyaka. Nnókó tetep be enyũ neka enō nebhuet ne wō. <sup>6</sup> ěti yō ké mětik ye wō bé ónkū be akap ane Mandem áchyé wō mpok nyáná wō amō anti ambak mbō ngó ané áyaŋ meneme ke báfok wu ádu. <sup>7</sup> Efóŋó Mandem áchyè bhese abhíkí chye bhese nti becháy. Áchyé bhese chi netaŋánti, ne ekōŋ, ne nekémémuet.

<sup>8</sup> Óké bhōŋ ye ntíanwóp beghati bho enyih ene óríní ěti Acha ywese Yesu. Óké bhōŋ ntíanwóp ěti ya, yěndu nchí mũkenōŋ ěti nsiki nti ne yi. Ke dō betaŋ ebhen Mandem áchye wō ménkwák wō ónka esōŋori mbō me ěti Mbok Ndíndí Yesu. <sup>9</sup> Mandem apémé bhese ndu áfééré bhese ndũ bebú.

Ayap bhese be sémbák bōbhi.

Akū nō yěndu sépú berítí bho.

Anáj abhōŋ nyaka nkaysi bépéme bhese,

te mpok mmik ábhíkíre bho.

Mandem anáj abhōŋ nyaka nkaysi béfuét ntá Yesu Kristo,

antōŋ bhese berĩndu bhi.

<sup>10</sup> Mandem anáj atōŋ bhese berĩndu ebhi ndu átó Yesu Kristo mmu átwó.

Yí achi Mpeme ywese. Awáy betaŋá newú ne achyé bhese Mbok Ndíndí.

Yó achí mbō eróŋó ne átōŋ bhese mbi nepém enen nebhiiki bhōŋ ngwenti.

<sup>11</sup> Mandem ayap me be mbák mũnto Yesu, ayap me bé mbák mmú nchí ghati bho Mbok Ndíndí, ne ayap me mbák mmú ane nchí tōŋ bo Eyōŋ eyi. <sup>12</sup> ěti yō ke nchí ghō esōŋori ene enkem. Ke mbíkí bhōŋ ntíanwóp mbōnyune ndíní mmu ane nnókó. Ndíní bé yí abhōŋ betaŋ bekem betik ebhen yi achye me sayri kpáte beghaka ewak ene yi átwó. <sup>13</sup> Buré beyōŋ ebha sayri be ménkwák wō óntik enyũ netōŋ enen tetep nechí. Kū nō dōk nōkō chi ambi ndu bébhōŋ neka ne Yesu, ne ónkōŋ bo báchák. Ókway békū nō mbōnyune óbhat mmuet ne Yesu Kristo. <sup>14</sup> Ndũ betaŋá Efóŋó Bedyere mmú achí ne bhese, kém Mbok Ndíndí ane báfye wō amō sayri.

<sup>15</sup> Óríní bé bōnkwō Yesu mankem abhen báfú atú Esia bátiknsem ntá ya. Fijélōs ne Hemogénes nkwó bátiknsem ntá ya. <sup>16</sup> Yesu Acha ángó nneréket Onesifórōs ntínso. Akwéné me nti beyá mpok, kebhōŋ ntíanwóp be nchí mũkenōŋ ne ngem amō. <sup>17</sup> Nchōwōp yí áchwóbhé fá Rom, ayáj me mbánkem kpát aghó me. <sup>18</sup> Nchí níkmuet be Acha ángó yi ntínso ndũ nywōbhé manyé. Óríní sayri nekwaik enén yi áchyé me amem etōk éfesōs.

## 2

*Tímōti*, erítí nkoŋo Yesu Kristo

<sup>1</sup> Mówá Tímōti, dǎ ye Mandem anchye wǎ betaŋ. Ákwáy békũ nǎ ęti berĩndu ebhi ne wǎ ndu óbháré mmuet ne Yesu Kristo. <sup>2</sup> Sǎt menyĩŋ ebhen óghókó ndũ mětǎŋ kponoroŋ besí beyǎ batísie tǎŋ ntá bǎ teter. Sǎt bǎ tǎŋ ntá bo teter abhen bákway betǎŋ bhó ntá bo báchák nkwo. <sup>3</sup> Mbǎ erítí ntemé nenu Yesu Kristo, ǎbhǎŋ béte kákáti ndu enyũ esǎŋori ené bakoŋo Yesu báchák bábhǎŋ. <sup>4</sup> Ntemé nenu ane áchí ndũ betik ne ǎnũ be mũnti ywi ámbǎŋ maŋák ne yi, apú fye mmuet ndũ baraká etǎk áchák. <sup>5</sup> Mmũ ane ájět ntiet ne bati, apú kway bebhǎŋ nsáy mbák abhiki jet ankoŋo bebhé ntiet. <sup>6</sup> Nkwaŋa-nki ane afyé betaŋ ndũ betik ke áyámbi bebhǎŋ mbwót ane áfú ebhi. <sup>7</sup> Sǎt nókó nkaysi ndũ menyĩŋ ebhen ngátí-né wǎ, mbǎnyune chǎŋ mbǎŋ Mandem Acha ankwak wǎ ómbǎŋ nejwĩmem ndu bǎ menkem.

<sup>8</sup> Óké ghǎkǎntik Yesu Kristo, ebhárémǎ Mfǎ Debhít mmu Mandem ákú nyaka yi apetnsem ndũ nepém mbǎ enyu echi amem Mbok Ndĩndí ane męghati bho. <sup>9</sup> Ndu męghati bho Mbok Ndĩndí ne, ke nchí ghó esǎŋori, ne ngem amǎ mbǎ nkũ bebú. Ke mmu apú kwáy béfe Eyoŋ Mandem amem ekerékenǎŋ. <sup>10</sup> Nká yěntiki esǎŋori ęti bǎ abhen Mandem ayabhe be mámbak abhi. Nká esǎŋori bé Yesu Kristo ámpémé bhǎ nkwo mámbák ne Mandem mmú áchye bhǎ kenókó ngwenti ti.

<sup>11</sup> Beyǎŋ ebhen béchi teter. Bérèm be,

“Mbák ségu ne yi,

chǎŋ sémbak nkwo nepém ne yi.

<sup>12</sup> Mbák sénképnti ndũ besǎŋori ebhese,

chǎŋ sémbak bafǎ ne yi nkwo.

Mbák séndem bé sébhiki riŋi yi,

chǎŋ yí nkwo andem bé abhiki riŋi bhese.

<sup>13</sup> Mbák sépu bhũre bariet amese,

yí ǎbhũre bariet ami mpoknkem.

Kristo apú kwáy betǎŋa be yí apú mmu ane yi achi.”

*Nkũ* betik ane Mandem ábhǎŋ maŋák ne yi

<sup>14</sup> Tik nǎkǎ bǎnkwo menyĩŋ ebhen ngátí-né wǎ. Yer nǎkǎ bǎ batú ndũ nnyén Mandem bé mándǎ békem epúití ęti beyǎŋ ebhen betwo chi ne betáká. Eyoŋ enyũ epúití epú kwak yě mmu, étwǎ chí ne meneme ntá bo abhen bǎghǎk. <sup>15</sup> Nu bé Mandem anjĩŋi wǎ ambǎŋ maŋák ne wǎ bé ǎchí nkũbetik ane apú kway bebhǎŋ ntǎnwoŋ, ne bé ętǎŋ Mbok Ndĩndí sayri. <sup>16</sup> Ké chwe ndũ kémbwóbhé ekén kępú chye Mandem kenókó. ęnyu kémbwóbhé ekǎ kékũ bo mánsap nekǎ ne Mandem. <sup>17</sup> Menyĩŋ ebhen bo abhen básábhé nekǎ ne Mandem bátǎŋ béchí mbǎ nsak ntá bo abhen bǎ bátǎŋ, nǎ chí, mbǎ nsak ane ányie mmuet andǎk nǎkǎ chi ambi. Himéneǎs ne Filétǎs báchi menyũ bo bhǎ. <sup>18</sup> Bati yap ápay bǎrǎ netǎŋ enén teter bǎgure ebhi ndũ bátǎŋ bé Mandem anǎŋ akũ bo bǎpetnsem ndũ nepém. Báku kpat mbǎk bhǎ abhen mánókó Yesu bǎpú pere noko yi. <sup>19</sup> Ke Eyoŋ Mandem echí mbǎ nebhuérémik enen baghoko sayri enyu ené yěnyĩŋ epú kway menyikisi nó ke báte eket aré. Básĩŋ ndũ ntay enen bǎpí are be, “Eta Mandem arĩŋi bo abhen bachi abhi.” Básĩŋ nkwo be, “Yě agha ane árèm be achi mmu Acha ándǎ bebú.”

<sup>20</sup> Amem eket egho puyě ndiere menyĩŋ ebhen bǎghókó ne pú ne ebhen bǎghókó ne \*ęgírí ke bébhak are. Menyĩŋ ebhen baghoko ne menǎk ne ebhen bǎghoko ne ntǎp bébhak aré nkwo. Mbǎk menyĩŋ chí ebhen básǎt mánkũ enyĩŋ are ne kenókó. Béchák chi ebhen bǎpu sǎt mankũ enyĩŋ are ne kenókó. <sup>21</sup> ęnyu yo ke échí ne Bǎ nkwo Yesu. Yě agha ane árǎ bebú akũ nti eni némbak amem pépép, Mandem áchye yí kenókó. Mandem áku nǎ ne yi, mbǎnyune achyé nepém eni nenkem ntá Mandem mmu áchí mbǎŋǎket. ęnyũ mmu wu abhǎŋ nti békũ yěntiki enyũ beri. <sup>22</sup> Ghó ye bé ǎfére ntí ndũ menyĩŋ ebhen besak báfyè ngoŋo aré. Kũ nti bébhak chak besí Mandem, ne ndu bebhǎŋ neka ne Yesu, ne

bekəŋ bo báchák. Kə menyih ebhen, ómbak sayri ne bo abhen bábhiŋi nnyén Eta ne bati pépép bé ánkwak bhə. <sup>23</sup> Óké chwe ndū bepuítí ebhen bebhiki bhəŋ ntí ne nnet. Menyū bepuítí bhə bétwò chi ne bétájá. <sup>24</sup> Ne mübetok Acha abhiki bhəŋ bebhak ntaŋ-bétájá. Abhəŋ bebhak chi mmü ane átəŋ yěntiki mmu berinti ne, abhəŋ bebhak erítí ntəŋ Eyəŋ Mandem, ne ambak mmü ane ábhəŋó ekébhénti ne bö abhen báchyè yi esəŋəri. <sup>25</sup> Puyě ne eyəŋ etaŋataŋ ké mübetok Yesu ábhəŋó bétəŋ bo abhen bápú ka ne yi. Mandem ákwáy békə bó mántiknsem ndū bebú bhap ne mánoko netəŋ enen tetep. <sup>26</sup> Ne mbák mánókó netəŋ enen tetep, keboŋ ekap kékway bépétnsem ne mámfú ndū ntá ane Satan. Bákwen nyaka ndū ntá yi mankə nəkə chi enyih ene yi áyaŋ bó mánkə.

### 3

*Enyū* bepiŋi bho bebhak ndū manywəp ane ngwenti

<sup>1</sup> Diŋí bé ndū manywəp ane ngwenti, beyá besəŋəri bəbhak fá amik. <sup>2</sup> Ntí achi be mpok eyə, bo bákəŋ mmuet eyap máncha, mánkəŋ nkáp máncha, mámpányu, mámbəŋ neyoyómuet, mámbak basəkəti bho, bó keka beghok bachi ne manə bhap. Ne yě mmú ankə bhó beri ná báke sət mbə enyih. Mpok eyə, bo bákaysi bé ntí apú ane bó mánikmuet ntá Mandem ndu béchyè yi kenókó. <sup>3</sup> Ndu bérəŋ ambi, mpok eyə bo bápú bhəŋ ekəŋ ne bati ne yě chí amem manéréket, bápú foŋori bati. Bárem ebúbə éti bati ndu bechəŋti manyén eyap. Ndū mpok eyə, bo bápú kway bekem mmuet, ke bádù mbə nkwo kebəŋ ntínso ne bati, ne bápú kəŋ erítí enyih. <sup>4</sup> Mpok eyə, chəŋ bo mánti bati ntá bömpap abhap, ne mámbak bo tákátáká, ne chəŋ mánkə nəkə menyih ke yambi mánsət nkaysi aré. Chəŋ bo mánde yəŋ mmuet ne mánkəŋ ményie chi nepém, kekəŋ Mandem. <sup>5</sup> Mpok eyə chəŋ bo mánde kət ngepti be báci bo Mandem yěndu bábhiŋi noko bé Mandem abhəŋ betaŋ békə bó mámbak böbhi. Kéchem ekak ne menyū bo bhə. <sup>6</sup> Yě néne, mbək yap báchwè ndū manéréket mándwə nókó baghəré abhen bápú ka bekem mmuet be mángwákári bekwen ndū ntá bebú. <sup>7</sup> Enyū baghəré bhə bábhəŋ ekwak ndu béghək menyih beko mpoknkem ke bápú kwáy bebhəŋ néjwimem ndū netəŋ enén tetep. <sup>8</sup> Batəŋó nse bhə bágueti mmuet mánchwe ndū manéréket mánu nəkə bé bo báké noko tetep Mandem. Báci mbə Jánés ne Jambres bo mánú nyaka be bo báké noko menyih ebhen Mandem átó Moses ángati Mfó Íjip. Báci bö bebéptí nkaysi ne bábhiŋi bhəŋ neka ne Yesu tetep. <sup>9</sup> Ke yěntiki nkaysi yap abhəŋ békwenékwen mbənyune yěntiki mmu ághə chəŋ echihiti yap. Enyu yə ke éfákári nyaka ne Jánés ne mmuere yi Jambres.

*Menyih* ngwenti ebhen Pól aghati Tímoti

<sup>10</sup> Ke wə Tímoti, orihí menyih ebhen mětəŋ wə, orihí nepém ena, orihí enyih ene məkay ndū nepém ena, orihí ndu mbəŋó neka ne Yesu, orihí ndū məkəpnti, orihí ndu mbəŋó ekəŋ ne bho, ne orihí ndū mětè kákáti mpok esəŋəri. <sup>11</sup> Orihí nkwo ndū bo báre nyok me. Orihí besəŋəri ebhen nde bhəŋ. Orihí ndu báre nyok me amem betək Antiək, ne Ikóniom ne Lístra. Orihí esəŋəri ene ndé bhəŋ ke Acha Yesu áfere me ndu bó menkem. <sup>12</sup> Tetep, yěntiki mmu ane ábhəŋó nti bebhəere nepém eni mbə enyu Mandem áyàŋ éti yi ábháre mmuet ne Yesu Kristo, bo báchyè yi nenyok. <sup>13</sup> Ke mbák chí bö bebú ne bö bapu bábèp mándək nəkə chi ambi, bárwò bho, bo mándwə nəkə bhó. <sup>14</sup> Ke mbák wə Tímoti, óké rə békəŋo menyih ebhen bátəŋó wə ne ənoko bhó sayri. Orihí bo abhen bátəŋ wə bhə. <sup>15</sup> Óké ghəkəntik bé orihí basih amen áchí amem Ekáti Mandem te kěmbó eke. Basih amen achi Nyájá ákwáy békwak wə ómbəŋ keboŋ bebhəŋ neka ne Yesu Kristo ne ómbəŋ nepém. <sup>16</sup> Mandem ke áchyé nkaysi basih mankem amen áchí amem Ekáti yi. Basih ákwak ndu betəŋ bhese menyih ebhen bechi tetep ne áji bhese ndu menyih ebhen bepu sayri ndū bapem ayese. Basih ákwak menyure bhese ndū bekwéné ebhese ne ndu betəŋ bhese enyu bebhak chak ndū bapem yese. <sup>17</sup> Eyə ekwak be mübetok Mandem ánkway ndū yentiki mbi ne be ámbəŋ yěntiki enyih ene éyàŋ ndu bekə yěntiki erítí betik.

## 4

<sup>1</sup> Tímōti, nchí semti ye wə besí Mandem ne besí Yesu Kristo mmú átaŋ mbure bo abhen báchi pë ne abhen bágu ewak émot mpok yi ábhèsi beka bo mángə be yi achi Mfo. <sup>2</sup> Nchí semti wə bé óngátí nókó bho Eyəŋ Mandem. Kérə béghati bhó. Mpok yěntiki enyiŋ ékò sayri, ghati bho. Yě chí mpok ane menyiŋ bépu kə sayri, ghatí bhó. Ka bo mándə bebú bhap. Ji bhó mandó bebú bhap. Ke fyé nókó bó nti nkwó. Ka menyiŋ ebhen ne ekébhénti ne nti betəŋ Eyəŋ Mandem. <sup>3</sup> Nchí semti wə, tóŋ bo Eyəŋ Mandem mbənyune mpok átwo ane bo bápú pere kəŋ beghok netóŋ enen tetep. Mpok yə, chəŋ bo mándəbhe koŋo chí menyiŋ ebhen bó babhəŋ bákóŋó, mánjaŋ batəŋ abhen bátəŋ bo menyiŋ ebhen ményiŋi bho batú. <sup>4</sup> Mpok eyə, chəŋ bo mándə beghok tetep ane Mandem áyaŋ bo mándiŋi, mándəbhe fyé ntí béghok chí menyiŋ ebhen batəŋó nse bátəŋ. <sup>5</sup> Ke wə Tímōti, yě émbak ná, kərə bebhak ne nti amem kpák. Yě óghə esəŋəri ná, kəp nti. Ka betik ebhen ngati Mbok Ndíndí, ne əbhəŋ beka betik menkem ebhen Mandem achye wə ónkə.

<sup>6</sup> Mbák chí me, nepém ena nənəŋ nérəŋ mbə nnya ane bārəŋ bechye akap ntá Mandem ne yə. Mandú mpok mərə mmik. <sup>7</sup> Me, nnu sayri. Njet, nkóŋó barak Mandem te ndü ngwentí nke kemə mməet ansem. <sup>8</sup> Néné, nsáy əŋəŋ me. Nsáy yə, Yesu Acha mmu achí ntaŋá manyé ke áchyè mbure me yó ndü ewak ene yi ápetnsem. Yi achi chak besí Mandem. Ne nsáy yə apu chí ntá ya me awánti. Achí ntá yěntiki mmü ane ándəŋ neperénsem Yesu ne maŋák.

*Menyiŋ ebhen béyíŋi mbəŋ Pəl*

<sup>9</sup> Nu bétwə, kéchəŋti mpok. <sup>10</sup> Démas achen me aró, arəŋ etək Tesalónika mbənyune akəŋ menyiŋi mmik. Krésens arəŋ Galéshia, arəŋ Táytoš, ne Damátia. <sup>11</sup> Ndiere Lukas ke áchi ne me. Mpok óyaŋ bétwə, sət Mák twó ne yi mbənyune ákwak chəŋ me fá. <sup>12</sup> Ntó Tíkíkəš andək éfesəš. <sup>13</sup> Fwét Troas sət nkú mbəŋep ya ane ndó ntá Kápoš. Sət bekatí ebha nkwó, sayri sayri nkúbhé nnya nénép ené básíŋi Eyəŋ Mandem aré. <sup>14</sup> Bebú ebhen Aleksánda ntenáten ákú me béyá becha. Ke chəŋ Acha Yesu anchye yi nsáy ndu bebú ebhi. <sup>15</sup> Yi abhiki yaŋ nyaka beghok Eyəŋ Mandem ene səghàti bho wáwák. Wə mbəŋ əbhəŋ békem mməet ne yi. <sup>16</sup> Ndü nywəbhé mbi enén nchwé amem áchá manyé be ntáŋá mməet, yě mmu apú nyaka ne me. Yěntiki mmu abwé me. Mandem ámfóŋóri bhó. <sup>17</sup> Bó mankem bábwe me, ke Yesu Acha abhiki rə me. Achi ne me mpoknkem ankwaka nəkə me ndu áchyə me betəŋ béghati bho Mbok Ndíndí yi. Ngátí bho Mbok Ndíndí nkem bé bo abhen bápú bo Israel mángók. Yesu aféré me ndu nēwú nkwə, afere me anyü nkə. <sup>18</sup> Chəŋ Yesu Acha amfere me ndu yěntiki ebépti enyiŋ, ampeme me bé mbák amfay ne yí mmu achí Mfo bo Mandem. Kenókó kémbák ne yi mpoknkem, Amen.

*Bakak amen ngwenti*

<sup>19</sup> Kaká me Príska ne Akwíla. Kaká efo ené Ōnesifórəš nkwó. <sup>20</sup> Erástəš arəŋ etək Kórint. Ndó Trofíməš etək Milétəš mbənyune əme. <sup>21</sup> Nu bétwə ndü mpok ane mbaŋ ábhíki re bho békwən tontó. Nó chí ndü mpok nném nebháŋ. Ebúləš ne Púdens ne Láinəš ne Kláúdia ne bo nkwó Yesu báchak fá Rom bəto wə bakak.

<sup>22</sup> Yesu Acha ámbák ne wə. Berindu Mandem mémbák ne be mankem.

## Ekáti Pɔl ntá Táyɔts

*Ekáti* ene Pɔl asiŋi ntá Táyɔts

<sup>1</sup> Me Pɔl, nkɔbetik Mandem ne mũnto Yesu Kristo ke nchi nsij ekáti ene. Betik ebha chí békwaɔ bo abhen Mandem áyábhé bé mámbák abhi be mánsíkí nti ne Yesu sayri, ne békɔ bó mándiŋi Eyɔŋ Mandem ene Yesu átóŋɔ nyaka. Eyɔŋ ené ékɔ bo mámbɔre barém ayap mbɔ enyũ Mandem áyàŋ. <sup>2</sup> Énkɔ mámbaka nti ndũ nepém enen nebhiki bhɔŋ ngwenti. Mandem afyé nyaka bariep ěti nepémé nɔ tendũ nebhõnet, ne Mandem ápú sense. <sup>3</sup> Mpok Mandem ane ápeme bhesé afyé ákwáy nɔkɔ, akɔ bo mándiŋi ěti nepém enén béfɔéé ndu Mbok Ndíndí Yesu ane yi afyé amóya be ngati bho.

<sup>4</sup> Táyɔts, óchí mówa mbɔnyune ðbhɔŋ nekɔ ne Yesu mbɔ me.

Mandem mmu achi Eta ne Yesu Kristo Mpeme ywese mántɔŋ wɔ berĩndu, manchye wɔ kpák.

Betik abhen Táyɔts ábhóŋɔ bekɔ Kret

<sup>5</sup> Ntí ane ndó wɔ Kret chí be ónyábhé menyij ebhén béróbhé ményábhé aré, ne be ómfyé bõ batí bekeré Mandem ndu yěntiki etók Kret. Kɔ nɔ nkúbhé mbɔnyu ngátí wɔ. <sup>6</sup> Mũnti chí mmu ane bekwéné bépu ne yi, abhɔŋ bébhóŋ chi ngɔré amɔt, chí mmu ane bõbhi mánókó ne mmu ápú kwáy béji bhó bé bábhiki bhóŋ kenókó ne máyap ne etayap. <sup>7</sup> Těndu mũnti bo Mandem chí mmu ane Mandem áchyé betik ebhi nta yi, bekwéné bébhíkí bhóŋ bébhak ne yi, abhíkí bhóŋ bébhak mmũ mpányu, abhíkí bhóŋ bébhak mmu echókónti, abhíkí bhóŋ bébhak nnyũmém, abhiki bhɔŋ bébhak mmu ane átɔŋ betɔŋ, abhɔŋ bébhak chí sayri ne bho. Abhɔŋ nkwó bébhak mmu ane ábhíkí bhóŋ ngoŋó nkáp ne ápú kɔ bapu ěti nkáp. <sup>8</sup> Mmũ ntí bo Mandem abhɔŋ bebhak mmu ane ásdɔt mankɔ sayri, mmu ane ábhóŋɔ maŋák bekɔ beri, mmũ ane ákèmmæt sayri, mmũ ane áchí chak besí Mandem béyíŋí nepém eni ne bo báchák. Abhɔŋ bebhak nyáŋá, ne mmũ nti enen nepu to yi ankɔ enyij ené étwò yi ne áyóme. <sup>9</sup> Ne béróŋ ndu ngwénti, mũnti bo Mandem abhɔŋ békém Mbok Ndíndí ěti Yesu ne betɔŋ mbɔ ndu sétóŋ. Mbok yó achí tetep ne enyumɔt mpoknkem. Eyɔ ékwàk mũnti ámfyé bo nti ndu átɔŋ bho, émpet énkwaɔ yi ányúré bo abhen bátɔŋ menyij ebhén bépú ndóŋ ámót ne Eyɔŋ Mandem.

<sup>10</sup> Nchí rem nɔ mbɔnyune, beyá bo bátɔŋ netaŋánti, sayri sayri mbok bo Israel abhen mánókó mbok Yesu Kristo. Bárèm menyij ebhén bebhiki bhɔŋ ntí ne nnet ne bárwò bo be mánókó kémbwóbhé kap. <sup>11</sup> Óbhóŋ bekɔ bõbhó mánchók manyu yap. Bátɔŋ menyij ebhen bábhiki bhóŋ betɔŋ, mánchɔŋti nɔkɔ batí bo mankem ndũ mbok maneréket be mándó Mbok Ndíndí ěti Yesu. Bákwè nɔ, chi besɔt bakáp ntá bho, ené eyɔ chí enyijí ntíanwóp.

<sup>12</sup> Mbóŋ mmu Kret wap amɔt, ane básóré mbɔ ndiŋindak arem ěti yap tentep be, “Bõ Kret báchí basěnsi mpoknkem! Báchi nyábhí, bábhòt abhɔt, mányie nɔkɔ nenyíé ne ngoŋo.” <sup>13</sup> Enyij ene mmu wu árémé ěti bõ etók eyi Kret échí tetep. ðbhɔŋ ye beghati bho sayri be mándɔ bekwéné bhap. Kɔ nɔ be mankem Eyɔŋ Mandem ne betɔŋ, <sup>14</sup> mámfere ntí ndu bakáy bapu amen bo Israel ne ndũ bebhé ebhén bo abhen bápú koŋo Mbok Ndíndí Yesu báfyé. <sup>15</sup> Yěntiki enyij éri ntá mmu ane nti eni néchi pépép, ke ntá mmu ane nti eni népú pépép ne abhiki noko Yesu, enyij ériŋi epu. Bérem tetep, nkaysi yap ne batí yap ánáŋ áchóŋɔ amem. <sup>16</sup> Bárèm bé báriŋi Mandem, ke menyij ebhén bó bákwè bétɔŋ kponɔroŋ bé bábhiki riŋi yi. Báber báchá, bátàŋ ntí ne Mandem, ne enyij ené bó bákwáy bekɔ épú.

## 2

Netón enén tetep néchyè bepiñ ebhén Mandem ákójó

<sup>1</sup> Ke wə Táyτος, əbhəy betəy bo menyiy ebhén békò ndəy amət ne netón enén tetep. <sup>2</sup> Ghatí baséansi abhen babhakanem be mándíní bekem mmuet ne be mámbure nepém enap enyu ené bo báchyè bhə kenókó. Ghatí bhə be bábhəy betəy be bábhəy keboy, mánkem baraká Mandem enyu ené éyàñ ne be bábhəy bebhəy ekəy ne ekébhénti. <sup>3</sup> Ghatí baséansi baghəré nkwo be mambure bapém yap enyu ené átəy bé báchyè Mandem kenókó. Báké rem ebúbə éti bati ne báké bhak manyümém. Təy bo báchák békə berítí menyiy. <sup>4</sup> Təy yé neyəkó baghəré abhen bákəyə bhó ansem be mánkəy maném abhap ne bəbhəp. <sup>5</sup> Kwak bə mámbak mbə bo abhen babhəy keboy ne bákəmmuet be báké fu nefí. Bábhəy betəy bhə be mándíní enyu bákem beket ebhap mántəy erítí epñ ntá bo abhen bachi are, ne be mámbóy neseptímmuet ne maném abhap. Mámbák enyu yə be yé mmu áke kwáy berem ebúbə éti Eyəy Mandem.

<sup>6</sup> Ghatí besakábho sayri be mántəy be bábhəy keboy ne be mándíní ndu bákəm mmuet. <sup>7</sup> Wəmbəy təy bó erítí epñ. Kə nókó chí menyiy ebhen beri. Mpok ótəy bə, kə mándíní bé əchyə chí Mandem kenókó ne be əkwək bə kwak. Kə bó mándíní be əkə sayri. <sup>8</sup> Beyəy ebhe bebhəy bebhák ebhen békə manyu ánhók bo ne ntíanwóp ámbák ne bo abhén bápú ka ne wə ndu bábhiki bhəy mbi berem ebúbə éti yese. <sup>9</sup> Ghatí bo abhen báchí basem be éri mángók nəkə bachi bhəp ndü yéntiki enyiy. Eri be mámbəy nti bekə bachi bhəp mámbəy mañák ne bhə mpoknkem ne be báké kemə bhə eyəy anyu. <sup>10</sup> Báké sət menyiyí bachi bhəp ansem ansem. Bábhəy betəy bachi bhəp be báchí bo besiki nti ne bhə sayri. Epñ eyə ékə bə mántəy ndu yéntiki enyiy ene bákə be menyiy ebhen bátəy bə éti Mandem mmu ápəmə bhese beri, enyu ené bo bachak bákway bebhəy ekwak békəyə bhə.

<sup>11</sup> Ntí ane bo bábhəyó bébhure bapem ayap enyu eyə chí be Mandem atəy berindu ebhi ndu áchyé mbi ane bo mankem bákway befuet are, yi ampeme bhə. <sup>12</sup> Berindu Mandem ebhen bétəy bhese be séndó bekə menyiy ebhen bo abhen bábhiki riní Mandem bákə, bé séndó befye ngoyə ndu menyiyí mmik ebhen béchyè bo mañák fá amik. Bétəy nkwo be ndü nepém enese fá amik, sebhəy bériní ndu sékəmmuet békə chí menyiy ebhen béchí chak besí Mandem ne bebhure nepém enese mbə enyü Mandem áyàñ. <sup>13</sup> Ndu sékə menyiy ebhə, sébháká nti ndu enyiy ene eri echa. Sébhaka nti be keném eken kebhesi chəy ne betəy Mandem ywese ne Yesu Kristo Mmu ápəmə bhese. <sup>14</sup> Yesu achyé nepém eni béfere bhese ndü betəyá bebú menkem ne ndu beso bati ywese. Akə nə, be sémbák bəbhi yímbəy, nə chí bo abhen bábhəyó beyə ekwak bekə chí berítí menyiy.

<sup>15</sup> Təy ye bo menyiy ebhen. Fíe bhó nti ne ghatí bhə bekwéné bhəp. Kə menyiy ebhen ne betəy ebhen Mandem áchyé wə menkem. Óké rə yé mmu ámbýák wə.

## 3

Epñí mmu Mandem

<sup>1</sup> Táyτος, ghatí bakooy Yesu be mámbəy neseptímmuet nta bo bati etək ne bo abhen bábhəyó betəy amfay yap. Báké təy netəyánti ne bé émbák wikirik nta yap békə betik ne nti nemət. <sup>2</sup> Ghatí bhó be mmu áké rem ndak abúbə éti nti, ne be mánhókó sayri ne bati, mámbak ndu kpak ne bati. Eri mámbóy neseptímmuet besí bo mankem. <sup>3</sup> Ghatí bhó enyu yó mbənyune ndü mpok ane áfúéré ansem, bese babhəy séchí nyaka amik némé némé ndü baraka Mandem. Sétəy nyaka ntí. Ne bo bərwə nyaka bhese sénkə nəkə bebú. Sébhák ndü kesémé menyiy ebhen mmuet eyese énywaka bé sénkə. Sékaysi nyaka be menyiy ebhə béchyè bhese mañák. Sékə nyaka bebú ne sébhəy mpap amik. Bo bápəp nyaka bhese, besé nkwo sémpap nəkə bati. <sup>4</sup> Ke Mandem Mpeme ywesé átəy nəkə bhese berinti ebhi ne ekəy eyi, <sup>5</sup> apeme bhese. Épú nyaka chí be sékə berítí menyiy, chí éti ntínso eni. Apémé bhese ndu ákə Efóyó Bedyere yi áfere bhese bebú anti, akə sérəp chí bo bako

abhen bábhōjō nepém nekō. <sup>6</sup> Mandem ane, aperé chye mmu enyij, achye kerō mbak ansem, achye bese Efōjō Bedyere tontó befaet ntá Mōywi, Yesu Kristo Mpepe ywesé, <sup>7</sup> be anku sembak chak besí Mandem ěti berĩndu ebhi. Aka nō bé sembak bōbhi, sémbáká nti be chōj sembōj nepém enen nebhiki bhōj ngwenti.

<sup>8</sup> Menyij ebhen ngátí né wō béchí tetep. Nchi yan ye be óngátí bo abhen mánoko Mandem menyij ebhen sayri be mámfyé ntí béku beri. Menyij ebhen béri tontó ne békwak yěntiki mmu. <sup>9</sup> Ke obhiki bhōj békem kefě ne bo ěti menyij ebhén bébhiki bhōj ntí ne nnet, ne ěti manyén bachĩmbi. Ké tán ne bho ěti bebhé ebhen Mandem achye nyaka Moses. Beku menyij ebhō apú kwak yě mmu, ne béber tontó. <sup>10</sup> Ghatí mmu ane átwò ne ákóré ándó barak ákóré., Mbák óngátí yí ndōj amot, ndōj épay, abhiki ghók, feré nti ne yi. <sup>11</sup> Oríj be nkaysi enyũ mmu wu apú chak. Āku bebú mpōknkem ne bebú ebhi bétōj bé bekwéné béchí ne yi.

*Βεγωjō ngwenti ne bakak*

<sup>12</sup> Mětò wō mmu awu. Mbák épú Atémas, chōj émbak Tíkíkos. Neghó ane óghó mmu wap, óké nók bétwō ayak ndu betemeri me etak Nikópolis. Aré kě měbhák mpok manyiep áyá ne mbāj ākwen tontó. <sup>13</sup> Mpok Sénas ntañá manyé ne Apólos báté bérōj nekō, ku yěntiki enyij béghō bé enyij ebhiki chep bó ndũ nekō enap. <sup>14</sup> Bō bhese chi bō Mandem ne bábhōj béfyē ntí ndu beku beri, bé éké be bhō mmæet békwak bo abhen eyap épú. Báké bhák mbō mmu ane apú ku beri ndũ nepém eni.

<sup>15</sup> Bo abhen báchi fá ne me bátó wō bakak. Kaká bō nkwó abhen bákōj bhese ne manoko enyumot mbō bese. Mandem ántōj bé berĩndu.



## Εκάτι Πῶλ ντά Filemōn

### *Bakak*

<sup>1</sup> Με Πῶλ, μῦκενῶν ἔτι Yesu Kristo κε nchí siñ ekáti ene. Nchí fá ne mómayese Tímōti. Filemōn, nchí siñ ντά ye ane ekōn, ne nti nkubetik ywese. <sup>2</sup> Kaká momáyese Afia, ne Akipōs, nti ntemé nenu Yesu mbō bhese, ne ónkaka bōnkwō abhen báchēm nōkō eket eye ndu menikmæet ντά Mandem.

<sup>3</sup> Mandem Etayese ne Yesu Kristo Acha mántōn be berĩndu mánychye be krák.

*Πῶλ ákaka Mandem ne añikmæet ἔτι Filemōn*

<sup>4</sup> Filemōn, yěntiki mpok ane mēnikmæet nchí kaka Mandem ἔτι ye, <sup>5</sup> mbōnyune nchí ghok ἔτι ekōn ene óbhōjō ne bo Mandem, ne enyu óbhōjō neka ne Yesu Acha. <sup>6</sup> Ne nchí nikmæet ντά Mandem be ónchēm mmæet ne batĩ bōnkwō óndók nókó chi ambi, ne be eyō énkwak wō óndĩnjí berítí menyij menkem ebhen Mandem áchyè bhese ndu sebhare mmæet ne Kristo. <sup>7</sup> Manó, enyu ené óbhōjō ekōn ne batĩ bōnkwō échyè me beyã mañák ne nepōrtĩntí tontó mbōnyune ókú batĩ bo Mandem mankem atañ amem.

*Πῶλ añikmæet ντά Filemōn ἔτι Onésimōs*

<sup>8</sup> Ndu mbáré mmæet ne Kristo, nchí kway beghati wō ónkū enyij ene óbhōjō bekū. <sup>9</sup> Yě nō, ἔτι ekōn, me Πῶλ, mmũ nsensi ne μῦκενῶν néne ἔτι Yesu Kristo, nchí nik wō chi mmæet. <sup>10</sup> Nchí nikmæet ντά ye ἔτι mówa Onésimōs mmu ndóbhé etayi fá amem ekerékenōn. <sup>11</sup> Ndũ mpok ane áfúéré ansem, apú nyaka yěnyij ντά ye, ke néne achí mmu ane ákway bekwak wō, ne ákwáy bekwak me nkwō. <sup>12</sup> Nchí to yi ampetnsem ντά ye, ne echi mbō be nti ena ke mětō nō ντά ye. <sup>13</sup> Mbú nkōn be yi andōp fá ánkwáká nókó me ndũ kenōn ekéne nchí are ἔτι Mbok Ndĩndí. Mbū yi arōp fá bekwak me ndũ nti ywe. \* <sup>14</sup> Ke mbíkí yañ bekū yěnyij ene óbhíkí chye me betañ be nkū. Éri bé beri ebhen ókū mémfú chi wōmbōn anti, kebhak be mējire wō jire.

<sup>15</sup> Ngufú, éfákárí nyaka be Onésimōs ándó wō ndu mómbijí mpok chi be ámpétnsem ντά ye ndu nté ane yi ákway bebhak ne wō mpoknkem. <sup>16</sup> Yi apet apu chi ndiere nsem. Acha nsem néne. Arōp chi nti manó ane ókwáy bekōn. Nkōn yi tontó, ke óbhōjō mbōn bekōn yi encha enyu ene nkōjō yi. Achí nsem aywe, apet abhak nti manó ντά ye ndu ábháré mmæet ne Yesu Acha mbō wō.

<sup>17</sup> Ndu echi nō, mbák ósōt me mbō nti nkubetik Kristo, yi ánáj ántwó awu, syepti yi ne mañák nkúbhé mbō enyu ósyepti nōkō me. <sup>18</sup> Yě ákú wō chi enyij, yě ákēm wō chi barem, fyé mó ndũ nnyén ena. <sup>19</sup> Mēmbōñ Πῶλ κε nchí siñ enyij ene ne awó wa bé chōn íkwō yěntiki barem amen Onésimōs ákēm wō. Ne mbíkí yañ berem be ókēm me barem nkwō, ne baremé mō chi nepém nekō ene. <sup>20</sup> Manó, kē enyij ene ντά ya ndu nnyén Yesu Acha. Kē mbō nti mmũ Kristo be nti némpóp me amem.

<sup>21</sup> Ndu nchí siñ ekáti-ne, mbíkí bhōn becháý ne wō mbōnyune ndĩnjí be chōn ónkū enyij ene méyàn wō ónkū, ne ónkū mbōn encha enyu ene méyàn. <sup>22</sup> Mpet nchí yañ be óngoko móket ómbure ντά ya. Nnókó bé chōn Mandem angók nenikimæet eneka, ankū ítō awu.

*Ngwenti bakak*

<sup>23</sup> Epáfras, nti μῦκενῶν ἔτι Yesu Kristo átō wō bakak. <sup>24</sup> Mák ne Arístakōs ne Demas ne Lukas, batĩ bakū betik Mandem, bátō bhe bakak nkwó. <sup>25</sup> Berĩndu Yesu Kristo Acha mémbak ne bhe.

\* 1:13 Onésimōs chi “Menwōp” ndũ eyōjō Grik.

## Εκάτι Pəl ntá Bo Hibru

*Yesu achá bar* emé kep̄nti abhen nku nsí

<sup>1</sup> Ndu mpok ane áfuéré ansem, Mandem áfuét nyaka ntá baremé kep̄nti bhi ndu berem kep̄i ntá bachĩmbi bhese. Akú nò ndòη ne ndòη ne ndü beyä babhi. <sup>2</sup> Ke ndü manywòp ane echòη, ané achí kekwoτ ne ngwenti mmik, afuét chi ntá Móywi ke ärem kep̄i ntá yese. Yí ke Mandem ákú bé ámbák mmu ane menyìη menkem bébhòηó bebhak ebhi. Ne afuét chí ntá yi ke äghoko yēntiki enyìη. <sup>3</sup> Yí amúét kē keném Mandem kétòη kponoròη ne enyü mmu Mandem achi, nkúbhé enyu mmu wu ke yi achi. Eyòη eyi ebhòη betan ne yò ke yi ásòτ bekem mmik nkem. Mpok yi ánájá beku enyìη ene ékù Mandem amfojori bebú bho be mámbák pépép besí bhi, akó amfay achòkò ebhē awónem Mandem mmu ábhòηó betan menkem.

*Mmò* Mandem abhòη betan menkem

<sup>4</sup> Ndu echi nò, Mandem akú bé Móywi árchá boángel nkúbhé mbò enyü nnyén enen yi áchyé yi necha enen boángel. <sup>5</sup> Yē ángel apú ane Mandem ághátí yi be, “Wò, òchí Mówá, ne echòη nchí rem be ndòp Etaye.” Ne yē chí béréem be, “Chòη mbak Etayi ne ómbak Mówá”, abhíkí rem ntá boángel. <sup>6</sup> Ne yē chí mpok Mandem átó Mmò mbi ywi fá amik, arem chí bé boángel abhi mankem mányché Móywi kenókó. <sup>7</sup> Èti boángel, yi ärem bé ákù bò mambak mbò mbúér, ákù bō betok abhi mámbák mbò bárí-ngo. <sup>8</sup> Ke ntá Móywi arem chi be, “È Mandem, kefò eke kébhíkí bhòη ngwenti. Mpok ókém böbhe, ókù nò enyu ene echí chak. <sup>9</sup> Ìkòη menyìη ebhén bechí chak ne òpap epìη ene bo bapu bhüere bebhé. Me Mandem ywe nkú ye wò ómbòη manák mbònyune nchyé wò kenókó ekén kéchá eken mamüere bhe mankem.” <sup>10</sup> Mandem apēt arem ntá Móywi be, “Wò, Acha, ke óghókó mmik ndü nebhònet. Ne yēntiki enyìη ene echi amfay, chí awò-betik aywe. <sup>11</sup> Menyìη ebhen menkem béfuère fuēt, ke wò òbhíkí bhòη ngwenti. Chòη bó menkem ménkòk mēndòp mbò besí nden. <sup>12</sup> Chòη òmpet bhó òmfere mbò besí nden ebhen mmu áwùpsi, ke wò òchí enyumòτ mpoknkem, ne nepém ene nebhíkí bhòη ngwenti.”

<sup>13</sup> Ke ntíki ángel Mandem ánáj ághátí yi be, “Chòkó fá ebhē awónem awa kpatε nkú bömpap abhe mándòp mbò enòk ene ónyàηa bekak are?” <sup>14</sup> Pú bó mankem bachi chi befóηó ebhen békù betik ebhi ne Mandem átò bhò be mankwak bō abhen yi ábhòηó bereme?

## 2

*Bo báké* rò mbí nepém máném ebhi

<sup>1</sup> Ndu echi yē nò, sébhòη besòτ mpok sémbüere menyìη ebhen sénáj séghókó be séké rò bhò senem ebhi. <sup>2</sup> Tēndu menyìη ebhen boángel bareme bechi nyaka tetep, ne yē agha ane abhíkí bhüere bhò ne mmu ane átàn ntí, abhòη nyaka ntemsi ane ákwáy ne yi, <sup>3</sup> ná sékwáy bebüε ntemsi ane átwò mbák sémbyak erémé nepeme ane Mandem áyàn béréme bhò, ke bo abhen bághókó bákú bese sendìηi be echi tetep. <sup>4</sup> Mandem are tóη berìη, ankú nòkò menyìηí maknkay menyü ne menyü ndu betòη nkwo bé bechí tetep. Are fuét nkwo ndü akap ane Efóηó Bedyere áchyè bho, békòηo nkaysi yi.

*Yesu* ke atòη bese mbi nepém

<sup>5</sup> Puyē ntá boángel ke Mandem áchyé betan amfay mmik ane sérèm né be átwò ansem. <sup>6</sup> Básìη nebhuéréfu amem Ekáti Mandem be, “Mandem Acha, nkwaηwan chí agha ane óre kaysi yi? Mmu ane áfú ntá Mandem chi agha ane óre fye ntí ne yi? <sup>7</sup> Ndu mómbìηí mpok,

ᾠσεῖτί yi be βῶängel μάνχα yi. Ὁκῶ ye yí ámbónη keném ne kenókó mbῶ mfo. <sup>8</sup> Ὁchýé yi betañ amfây yěntiki enyih̄.”

Berem be báchye yi betañ amfây yěntiki enyih̄ étōη be yěnyih̄ ébhíkí rῶp ene epu antené-yi. Ke sébhíkí re ghῶ be yěntiki enyih̄ echi antené-yi. <sup>9</sup> Ke séghò Yesu mmu bákú βῶängel μάνχα yi ndũ móm̄biñi mpok. Báchyé yi keném ne kenókó mbῶ mfo ἔti esῶḡori newú. Chi ἔti berĩndu Mandem ke yi ágú ἔti bo mankem. <sup>10</sup> Mandem ke ághókó yěntiki enyih̄ ne yěntiki enyih̄ echi ntá yi. Ndu áyāη nyaka be beyă bho mámbónη mbi bebhak bōbhi ne mámbῶη keném, eri nyaka be yi mmu ánéné bho mbĩ wu ámfuét ndũ esῶḡori be ankwáy ndũ yěntiki mbi mbῶ mmũ ane ákù bῶ mámbῶη nepém. <sup>11</sup> Yesu mmu ákù bo mambák pépép besí Mandem abhῶη chi amῶt ne bo abhen yi ákú be mambák pépép. ἔti yῶ, yi ábhíkí bhῶη ntíanwῶp ndu bebhñi bῶ be, “Bōma.” <sup>12</sup> Yi arem ntá Mandem be, “Chῶη ndem ἔti ye ntá bōmaya mpok bōbhe báchémé ndũ nebhuet amῶt, nte besí bhap nchyé wῶ bakak.” <sup>13</sup> Apet arem be, “Chῶη nsiki nti ne Mandem.” Ne be, “Ghó mé né, ne bō abhen Mandem achye me.”

<sup>14</sup> Těndu bō abhen yi areme nῶ ἔti yap báchí bakwāḡwāḡ, mbῶη Yesu ayíbhírí nyaka arῶp nkwa. Akῶ nó bé ámfuét ndũ newú anchῶḡti betañ ebhen mmũ ane ábhῶḡῶ betañá newú, nῶ chi Satan. <sup>15</sup> Enyu eyῶ ke yi ákway nyaka beferē bho ndũ becháy newú. Báchí nyaka basem ndũ becháy ebhῶ ndũ nepém enap nenkem. <sup>16</sup> Sérñi be atwῶ nyaka bekwak chi bebhárēbhῶ Ábraham, puyě βῶängel. <sup>17</sup> Abhῶη ye berῶp nyaka mbῶ bhese bakwāḡwāḡ ndu yěntiki mbi, bé ámbák mūngo bachiākap ane ábhῦre bariēp ami besí Mandem ndu betik ebhi ne be ánkway bechye akap ἔti bebú bō mankem. <sup>18</sup> Těndu yímbῶη ánāḡ ábhῶḡῶ nyaka esῶḡori ne mamῶ, abhῶη mbi bekwak abhen mamῶ átwῶ ntá yap.

### 3

#### *Yesu acha Moses*

<sup>1</sup> Bōma, be bho bāchi nyāḡá, mmu ane achi amfay abhñi be be māmbak bōbhi. Kaysí ye ka mmu ane Yesu achi. Yi ke Mandem átó mbῶ mūngo bachiākap ane menyih̄ ebhen sénókó, mbῶnyu séghàti bho kponῶroḡ. <sup>2</sup> Ábhῦre nyaka bariēp ami besí Mandem mmu áyábhé yi be ambak mūngo bachiākap ne mūnto nkúbhé mbῶnyu Moses nkwo achi nyaka mmu ane ábhῦre bariēp ndũ betik ebhi amem ekere Mandem. <sup>3</sup> Yesu ke Mandem ásóré be abhῶη bebhῶη kenókó ancha Moses, nkúbhé mbῶ enyũ mmu ane áte eket ábhῶη kenókó acha eket ene yi ate. <sup>4</sup> Mmu ke áte yěntiki eket, ke Mandem ke ághókó menyih̄ menkem. <sup>5</sup> Moses achí nyaka mmũ tetep ndu betik ebhi mbῶ mūbetok amem ekere Mandem. Betik ebhi béte ndũ menyih̄ ebhen Mandem ábhῶḡῶ nyaka beku bo mándñi ansempok. <sup>6</sup> Ke mbák chi Kristo, ákem eket Etayi ne nti nemῶt mbῶ Mῶywi. Ne bese bō Mandem séchí bo eket eyi enkem mbák sénté kpirí ndu menyih̄ ebhen sésíki nti ne sébháka nti are ne sédēp awῶ anti be chῶη sémbῶη bῶ.

#### *Bō Mandem ne nneywēmuet enen yi áchyè*

<sup>7</sup> Bābhῶη ye beghok enyih̄ ene Efῶḡῶ Bedyere árēm mbῶ enyũ echí amem Ekáti Mandem be, “Echῶη, mbák māngok Eyῶη eyi, <sup>8</sup> bāké gwῶt bati amem mbῶnyu bachĩmbi bheka bāgwῶré nyaka bati yap ne Mandem mpok bāghāp amem baso. Bátāḡnti ne me ne, mamῶ me. <sup>9</sup> Mámó me amem baso enyu eyῶ, ne bāghῶ menyih̄ ebhen nkú nénti enap ndũ mamié besa bepāy. <sup>10</sup> ἔti yῶ nti nébé me ne mkpáká bobhῶ, ndem be, ‘Bati yap ápòkῶ bho ebhi mpoknkem, ne bābhíkí rñi mbi wa.’ <sup>11</sup> Njiki ndũ bebēnti be, ‘Bápú kway bechwe ndũ neywēmuet ena wáwák.’”

<sup>12</sup> Bōma, sῶt ka mpok be ndũ nkwo yweka, yě mmu áké bhak ane ábhῶḡῶ ebépti nti, ne akēka bésiki nti ne Mandem, ényu ené yi arῶ mbi Mandem mmu achí nepém. <sup>13</sup> Semtí nókó ka bati yěntiki nywῶp be bebú beke rwo mmũ yweka ántāḡnti ne Mandem. Kῶ ka nῶ, yěntiki mpok, ené nywῶp néchák nébhūét enén bābhñi be, “Echῶη.” <sup>14</sup> Sébhῶη ákóré

ndũ enyij ene Yesu Kristo ákú nta yese mbák séndók ambi bete kpirí ndũ nesikínti enen sébhóǵ nyaka ne yi ndũ nebhõnet. Sébhõj beku nò te ndũ ngwenti. <sup>15</sup> Báké ghokontik enyij ene bárémé nyaka be, “Echõj, mbák mǎngok Eyõj eyi báké gwõt bati amem mbõ enyũ bachĩmbi bhẽka bátãj nyaka ntĩ ne Mandem.” <sup>16</sup> Bõ agha bǎghókó nyaka Eyõj Mandem yẽ nò, bátãj nti? Pú bo Moses abhen yi áfú nyaka etok Íjip ne bho? <sup>17</sup> Bõ agha bákú nyaka Mandem ambe nti ndũ mamié besa bepay? Pú bo abhen bákú bebú, ne bágú amem baso? <sup>18</sup> Ne mpok Mandem áyíkí arem be, “Bápú kway bechwe ndũ neywẽmuet ena wáwák”, ntiki bho yi áréme nyaka nò eti yap? Pú bõ abhen bápú ghok nyaka yi? <sup>19</sup> Séghõ ye be bápú kway nyaka bechwe ndũ neywẽmuet Mandem mbõnyune bábhíkí noko nyaka yi.

## 4

<sup>1</sup> Bariẽp amen Mandem afyé tesáy be chõj bõbhi mǎnchwe ndũ neywẽmuet eni abhuet. Sébhõj ye besõt mpok be yẽ mmu ywẽka ake bhak ane bárem eti yi be abhiki kway mmu ane achwe ndũ neywẽmuet enõ. <sup>2</sup> Séghok nkwo Mbok Ndĩndí nkúbhé mbõ enyũ bo abhen tentẽp bǎghókó nyaka. Ke enyij ene bõ bǎghok éke kwak bhõ mbõnyune bati yap apu nyaka are. <sup>3</sup> Ndiere bese bho sénókó ke séchwè ndũ neywẽmuet enõ, puyẽ bõ abhen bábhíkí noko. Ke Mandem árem nyaka eti yap be, “Njíkí ndũ bebenti ebha be, ‘Bápú kway bechwe ndũ neywẽmuet ena wáwák.’” Mandem arem nò yẽndu ánãj ánãjã nyaka beghoko nebhuet neywẽmuet enõ ne yẽntiki enyij ene yi ati beku te mpok ane yí ághókó mmik. <sup>4</sup> Sérĩjĩ be echi enyu eyõ mbõnyune, ndũ nebhúérfu amem Ekáti Mandem, bárem eti nywõp enen nejwi tándrãmõt be, “Mandem anaõa nõkõ beku yẽntiki enyij ene yi abhõj nyaka beku, aywe mmuet ndũ nywõp enen nejwi tándrãmõt.” <sup>5</sup> Ndũ nebhuet achak amem ekáti eyi, Mandem apet ãrem nyaka be, “Bõ bápú kway bechwe ndũ neywẽmuet ena wáwák.” <sup>6</sup> Mbi ane báchwè ndũ neywẽmuet Mandem abhuet ye fúú. Ke bo abhen baghoko Mbok Ndĩndí mpok eyõ bábhíkí chwe are eti netanjãnti enap. <sup>7</sup> Eti yõ, Mandem afyé mpok achak ane bábhijĩ be, “Echõj”. Debhít ke ákú sérĩjĩ nõ mbõnyune Mandem afuet nyaka ntã yi tentẽp arem menyij ebhen mánãj bárémé be yi arem be, “Echõj, mpok bǎghoko eyõj eyi, báké gwõt nti.” \*

<sup>8</sup> Mbõ bo abhen Jóshua ásóre achwe etok Kánãn ne bhõ bábhõj nyaka neywẽmuet tetẽp, mbõ Mandem abhíkí pẽre rem eti mpok neywẽmuet achak. <sup>9</sup> Eyõ étõj ye be nywõbhé neywẽmuet nechak nebhuet ambi ntã bo Mandem. <sup>10</sup> Yẽ agha ane áchwe ndu neywẽmuet Mandem, ãywẽmuet ndũ betik ebhi mbõ enyu Mandem ábhõj nyaka neywẽmuet mpok ánãjã beghoko mmik. <sup>11</sup> Sénú ye bechwe ndũ neywẽmuet enõ be enyũ netanjã nti bo Israel néké kũ yẽ mmu ywese ankwen.

<sup>12</sup> Dijnĩ kã be Eyõj Mandem echi nepém ne ebhõj betanj. Échap echa yẽntiki akparenja nsem epay. Échwè te ndũ nebhuet ane nepém nkwa néchem ne efõjõ eyi. Échwè mmu anti éntõj menyij ebhen yi átĩ beku. <sup>13</sup> Yẽnyij épú bhésé bhésé besí Mandem. Yẽntiki enyij ene yi aghoko echi kponoroj besí bhi. Ntã yi ke yẽntiki mmu ywese ábhõjõ berem ntĩ ane yi ákú yẽntiki enyij ene yi ákú.

*Yesu ke achi mũngo bachiãkap ywese*

<sup>14</sup> Séghõ be sebhõj mũngo bachiãkap ane ákó áchĩ amfay ne Mandem. Yí chí Yesu, Mmõ Mandem. Séndók ye ambi bekem sayri menyij ebhen sénókó eti yi. <sup>15</sup> Mũngo bachiãkap ywese chi mmu ane ághò bhese ntĩnso ndu menyij ebhen bebè bhese mmuet mbõnyune yimbõj abhõj nyaka mamõ menyũ ne menyũ, Yẽ nò, ake kũ bebú. <sup>16</sup> Séndók ye kekwõt kebõj becháy ntã Mandem mmu achi ndũ enókó kefõ eyi. Achĩ Mandem berĩndu ne chõj angó bhese ntĩnso, antõj bhese berĩndu ebhi ndu bekwak bhese ndũ mpok ane séchébhé enyij.

\* 4:7 Bégwõt nti ndũ ndõj ane, chi ménisi beku enyij ene Mandem árem ndũ Eyõj Eyĩ.

## 5

<sup>1</sup> Bo báýàp yěntiki mǔngo bachiäkap ndũ nkwo wap, mámbure, yi ankũ nãkã betik Mandem ndũ ntí wap. Yi ke ásòt ye akap ane bho ne akabhénya nkwo ánychyè nãkã ntá Mandem ãti bebú bho. <sup>2</sup> Aríjĩ ndu ákèm sayri bo abhen bábhiki riñi yěnyiyi ne abhen babhõõ bekwéné tẽndu yimbõõ ábhõõ nkwo beyã bekwene besí Mandem. <sup>3</sup> Abhõõ ye bechye nãkã akap ãti bebú ebhi yimbõõ, nkúbhé mbõ enyu áchyè akap ãti bebú bo abhen yi áté ndũ ntí wap. <sup>4</sup> Yě mmu ápú chye mmuet kenókó andem be yi äkway bebhak mǔngo bachiäkap. Mandem ke áyap mmu, ankũ yí ambak mǔngo bachiäkap nkúbhé mbõ enyu ákú nyaka ne Áron.

<sup>5</sup> Nkúbhé enyũ yõ ke echi ne Kristo. Puyě yimbõõ ke áyõõ nyaka mmuet bé ámbák mǔngo bachiäkap ambõõ kenókó nchiakap. Mandem ke ábhíjĩ yi, arem be, “Wã, ðhí Mõwa, ne echõõ nchí rem be ndõp chi Etaye”. <sup>6</sup> Apet árem nebhuet achak be, “Chõõ ómbak nchiakap mpoknkem mbõ enyu bárémé nyaka ãti Melkisedek.”

<sup>7</sup> Mpok Yesu achi fá amik, aríjĩ nyaka be Mandem abhõõ betañ bekũ newú nemfuet yi ansem. Anikmuet ne ntí nenkem kpát eyõõ eyi ere ko amfay, babhese ansep nãkã. Mandem aghok nenikímmuet eni mbõnyune aséptí nyaka mmuet, anchye nãkã Mandem kenókó. <sup>8</sup> Yí achi nyaka Mmõ Mandem tetep, yě nõ, aghók beghok Mandem ndũ besõõri ebhen yi ághò. <sup>9</sup> Mandem ánáná nõkó bekũ yi ankway ndũ yěntiki mbi, ayibhiri arõp mmu ane áchyè nepém enen nebhiiki bhõõ ngwenti ntá yěntiki mmu ane ághòk yi. <sup>10</sup> Mandem afyé yi ambak enyũ mǔngo bachiäkap ane Melkisedek achi nyaka.

Sõt ká mpok be yě mmu áké rõ mbi Mandem

<sup>11</sup> Mbõõ beyã menyiyi bechak ebhen nchí kway berem ãti Yesu mǔngo bachiäkap ywese. Ke chi menyiyi ebhen bebè mmuet bekũ be mánjwimem tẽndu bãrõbhé chi bo abhen bapu kem enyiyi ayak. <sup>12</sup> Yẽndu bãchi bo abhen bábhõõ bebhak batõõ Eyõõ Mandem néne, nté yeka ätõõ be bãbhuet chi bo abhen mmu ábhõõ betõõ menyiyi mbi ebhen mmu ábhõõ beghok ãti Eyõõ Mandem. Bãchí mbõ mãmbõ abhen bãbhuet menyu chi nébhi. Bãpú mbõ bõ abhen bákway menyie nenyié mbõõ. <sup>13</sup> Mmu ane ányù chi ami, ábhíki bhõõ eka ndu beriyi enyiyi ene echi chak besí Mandem mbõnyune achí mmó. <sup>14</sup> Nenyié mbõõ nechí chi ntá baseansi. Bó ke mánáná bághókósi mmuet ne báríjĩ ewupsi ene echi ndũ enyiyi ene erí ne ené ébhébhé.

## 6

<sup>1</sup> Séndó ye beyiyi nãkã chi ndiere menyiyi mbi ãti Yesu Kristo, séndók ambi ndu bechak be sénséné ndũ nejwimem enese. Sébhíki pere bhõõ besõt mpok berem ãti menyiyi ebhen békémé neka enese mbõ ebhen bérém be mmu abhõõ betiknsem ndũ bebú ebhi, andõ bekũ bebéptí menyiyi ebhen bétwò yi chi ne newú, ne be mmu abhõõ beka ne Mandem. <sup>2</sup> Ne be bábhõõ besõt mpok berem ãti nejwiti, ne ãti epiyi ményána bho amó anti, ne enyũ mbúré Mandem ákũ bawú mámpétnsem ndũ nepém, ne ãti netán ane mbúré bátàn bo mámpkõt manyé yap ndõõ amõt ndak amay. <sup>3</sup> Sébhíki bhõõ bétiyi ndũ menyiyi ebhõ. Chõõ séndók chi ambi mbák éhí enyiyi ene Mandem áyay. <sup>4</sup> Sébhõõ beriyi be bápú kway bekũ mmu ane arõ mbi Mandem be ámpet antiknsem ndũ bebú bhi. Nchí rem ãti enyũ mmu ane mánáná bákú amík ánéné yi, aghó akap ane Mandem áchyè bõ bhi, ne Efõõ Bedyere abhak ne yi nkwo. <sup>5</sup> Ndũ nepém eni, anán aghõ nkwo beri ebhen bífũ ndu Eyõõ Mandem, aghó betañ ebhen ébhak chõõ ndũ neñkõ mpok enen nétwò ansem. <sup>6</sup> Mbák mmu wu ántán ntí ne Kristo, bápú kway bekũ yi ampet antiknsem ndũ bebú ebhi, tẽndu yi achi mbõ mmu ane apet ágò Mmõ Mandem ndũ ekotákátí, anchye nãkã yi ntíanwõp besí bho, ene eyõ étwò yi chi ne ménémé.

<sup>7</sup> Mandem äyet mmik ane ányù manyiep amen ákwèn are, ankũ nenyié néngó, nenchye mbwõt ntá mmu ane ákwáná yõ. <sup>8</sup> Ke mbák mmik ágò chi bõmenok ne tákõ nsense, nõ yõ abhíki rí, ärõp chi mmik ane báchõnti chõnti, ne ndu ngwenti, mánsõõ yõ sõõ.

<sup>9</sup> Abhen ekəŋ, yěndu mérèm nə ne bhe, mbəŋ nti ne bhe bé bākù chi berítí menyih ebhen békə ndəŋ amət ne nepeme ane Mandem ápeme bhe. <sup>10</sup> Mandem achi chak mpoknkem ne apu kway beghəkəntik betik ebheka ne ekəŋ ene bătónó yi ndü bākwaκ bati bənkwa ne bārəŋ ambi bekə nə. <sup>11</sup> Ne séyàŋ be yěntiki mmu yweka ándók ambi betəŋ nkúbhé nti enə te ndü ngwenti, ne bápú nóκ chəŋ bebhəŋ menyih ebhen bəbhaka nti be chəŋ māmboŋ. <sup>12</sup> Mpu yəŋ mändə abhət ánkém be. Nchi yəŋ chi be mánkoŋo erih ene bo abhen mánókó, ne bábəŋ ekébhénti ne bəghaka ndü nté ane bábəŋ menyih ebhen Mandem afyé bariep bechye.

*Bariep Mandem apú kwén*

<sup>13</sup> Mpok Mandem afyé Ábraham bariep, ayiki ndü nnyén eni yimbəŋ, těndu yě mmu apu ane acha yi be yi ánkway beyiki ndu nnyén mmu wu. <sup>14</sup> Ayiki arem be, “Mpu nóκ béyət wə, ne chəŋ nchyé wə beyə bebhárəbhə.” <sup>15</sup> Ábraham ánoŋ ye ne ekébhénti kpát abhəŋ menyih ebhen Mandem afyé bariep bechye yi.

<sup>16</sup> Nkwəŋwəŋ ayiki chi ndü nnyén mmu ane acha yi, ne mpok bo bákəm epúítí, mánəŋ mányú nku, epúítí émay. <sup>17</sup> Enyih eyə ke ékú Mandem áyíkí nyaka ndu bétəŋ bo abhen bariep ami achi ntá yəŋ kroŋoroŋ be bó báká enyih ene yi ati bekə. <sup>18</sup> Mandem akə menyih ebhen bepay ndu béfyə bhese nti, bese bho sébue sérónó ntá yi be yi ampeme bhese. Menyih ebhə bepay bepu wupsi mbənyune yí apú kway besense. Afyé bese nti be seke rə bebhaka nti menyih ebhen yi afyé bariep bechye bhese. <sup>19</sup> Enyih ené sebhaka nti are ékəm bese erírí ndü nepém enese mbə enyü ndo ákəm áchwí nebhəet amət kpemm be nnyén néke pəkó wu. Nebhakánti enese ne Yesu nékú séfuét ekat séchwe te amem mókere kón, ndü nebhəet bediéré Mandem. <sup>20</sup> Yesu anəŋ ayámbi arəŋ are ndü ntí ayese mpok yi áróbhé chi münti bachiäkap ane mpoknkem mbə enyü bárémé nyaka éti Melkisedek.

## 7

*Menyih ebhen beyihji Melkisedek nchiakap Mandem*

<sup>1</sup> Melkisedek-ne achi nyaka mfə etək Salem ne nchiakap Mandem Acha. Ábraham anu nyaka ne beyə bafə awáy bhə. Mpok yi áfú ebhñenu ápətnsem, Melkisedek atemeri yi, ayét yi. <sup>2</sup> Ábraham akəre menyih menkem ebhen yi áfú ebhñenu ne bhə ndu baru byo, achye yi ndu amət. Nnyén Melkisedek enə néte ndü “Mfə ane ákə menyih ebhen bechi chak.” Achi nkwa Mfə Salem, nə chi “Mfə ane áchye kpák.” \* <sup>3</sup> Ekáti Mandem ébhíkí rem yěnyih éti etayi ne máyi ne nneréket ywi ne mpok ane bábhé yi. Ne nepém eni nébhíkí bhəŋ ngwenti. Achí nchiakap Mandem ngwenti ti mbə Mmə Mandem.

<sup>4</sup> Ghó ká enyü nném mmu yi achi nyaka! Yěndu Ábraham achi nyaka chi mbi ane bo Israel, akóré menyih ebhen yi áfú ebhñenu ne bhə ndü baru byo, achye yi ndu amət. <sup>5</sup> Mbək bebhárəbhə Lévi bachi bachiäkap Mandem. Ebhé Moses éghàti bhə be mánsət ndü menyih amət ndü ane byo ntá yěntiki mmu Israel, yěndu bə ne bo Israel mankem bachi bebhárəbhə Ábraham, nə chi bə nneréket amət. <sup>6</sup> Ke Melkisedek mmu apú nyaka mbəŋ mmü nneréket Lévi asət nyaka enyü akap wu nə Ábraham áchyé yi, ayét yi mmu Mandem afyé nyaka bariep ne yi. <sup>7</sup> Yěntiki mmu aríŋí be mmu ane áyət nti ke áchá mmu ane yi áyééré. <sup>8</sup> Beyihji bachiäkap abhen bachi bebhárəbhə Lévi, bó mankem abhen básət akap ane ndu-amət ntá bho, bágù mbə yěntiki mmu achak. Ke béyihji Melkisedek, mmu ásóré nyaka nkwa akap wu, Ekáti Mandem étəŋ bese be nepém eni nebhiki bhəŋ ngwenti. <sup>9</sup> Sékwáy mbəŋ bérem be Lévi mmu bebhárəbhə bhi básət enyü akap wu ntá bho, achyé nyaka enyü akap wu ntá Melkisedek těndu chi-mbi ywi Ábraham áchyé nyaka wu ntá Melkisedek. <sup>10</sup> Echi enyuyə mbənyune bábhíkí re bhe nyaka Lévi mpok Melkisedek atemeri Ábraham. Yě nə, Lévi anəŋ achí nyaka ndü manəŋ Ábraham.

\* 7:2 Hibru: Mélek chi “Mfə”, tsedek chi “chak”, Salem chi “Kpák”.

<sup>11</sup> Mpok Mandem ákù bachiäkap abhen bebhárébhə Lévi manchye bebhé ebhen békwáy ne nkwo bachiäkap abhə, mbə betik ebhap békwáy nyaka beku be bo mámbák chak mbə enyü Mandem áyàñ, mbú ntí apu ane nchiakap achak átwə ane achi mbə Melkísedek, ne abhak kekúrí ne bachiäkap abhen nneréket Aron. <sup>12</sup> Mpok nneréket ane bachiäkap áwúpsí, ewúpsí ebhak ndu ebhé nkwo. <sup>13</sup> Mmu ane bárəm menyiy ebhen éti yi afu chí ndü nneréket ane achi kekúrí ne ane yě mmu abhíkí re fu are, ne ane ákù betikí Mandem mbə nchiakap. <sup>14</sup> Echi kponoroy be Acha ywese Yesu afu nyaka ndü nneréket Júda, ne Moses ábhíkí rem yěnyiy éti nneréket wu mpok yi árəm enyiy éti bachiäkap.

*Yesu achi nchiakap Mandem mbə Melkísedek achi nyaka*

<sup>15</sup> Enyiy ene epet ékà sengo kponoroy be ebhé éyíbhiri, chi netwə ane nchiakap achak átwə mbə Melkísedek. <sup>16</sup> Achí nchiakap, puyě chi bekoño ebhé ene érəm éti nneréket ane nchiakap ábhóñó befu are, ke chi bekoño betañ ebhen nepém eni enen yě mmu apu kway bechəñti. <sup>17</sup> Echi mbə enyü bárémé éti Kristo be, “Wə, òchí nchiakap Mandem ngwenti ti mbə Melkísedek.” <sup>18</sup> Ndu berəñ ambi, bárə esí ebhé mbənyune ébhíkí pere bhəñ nyaka betañ, ékepere bhəñ yěnyiy beku ne bhese. <sup>19</sup> Nti achi be ebhé yə épú kway bekwak mmu ankway ndu yěntiki mbi besí Mandem. Néne, bátwó ne enyiy echak ene echa bebhé. Yó ke sébháká nti aré ne éyà bhese kekwoñt ne Mandem.

<sup>20</sup> Enyiy echak ene séghə éti nchiakap wu chi be Mandem anyu nyaka nku be Yesu ábhák nchiakap. Yě nchiakap achak apú, ane mányú nku éti yi. <sup>21</sup> Ntá Yesu ke yi áyíkí mbə enyü Ekáti Mandem éghàti besí be, “Eta Mandem ayiki, ne apú kway beyibhiri nkaysi yi. Ayíkí, arem be, ‘Òchí nchiakap ngwenti ti.’ ” <sup>22</sup> Nku ane Mandem ányú éti Yesu enyuyə áttəñ be, mpok séghə Yesu, sériñi be yi achi sebhəñ esen Mandem achye ndu betəñ be nku yə atéé acha ane nsi.

<sup>23</sup> Ewupsi echak echi be, bachiäkap abhen mbi baya nyaka ne ntí be báchí nyaka bo abhen newú nékáj bə báké rəñ ambi ne betik ebhap. <sup>24</sup> Ke mbák chi Yesu, yi árəñ ambi beku betik ebhi mbə nchiakap mpoknkem, mbənyune yi apu gu wáwák. <sup>25</sup> Ndu echi nə, yi ákway bepeme yěntiki mmu ane áfuéré ntá yi atwə ntá Mandem ndəñ amət ndak amay, tëndu yi achi nepém mpoknkem ndu menikmuet éti yap.

<sup>26</sup> Enyü mungo bachiäkap wu ke ákwáy ye bekwak bese, mbənyune yi achi nyájá, abhíkí bhəñ békwéné, abhíkí bhəñ bakwap, achí kekúrí ne bə bebu, ne achí ndü nebhuéré kenókó amfay. <sup>27</sup> Nti apu ane yi ábhóñó bechye akap yěntiki nywəp mbə yěntiki mungo bachiäkap ane mbi. Yěntiki mmu wap áyambi nyaka anchye akap éti ebhi bebu, ke andək ye ambi beku nə éti bebu bo bachak. Yesu achyé akap ndəñ amət ndak amáy, mpok yi achye mmuet be mango ndu ekotákátí. <sup>28</sup> Ebhé Moses ékà nyaka bo abhen bekwéné béchí ne bhə mámbák bə bagho bachiäkap, ke Mandem anyu nku akə Móywi mmu ákwáy ndü yěntiki mbi mpoknkem ámbák mungo bachiäkap.

## 8

*Yesu ke achi mungo bachiäkap ane Nku Nko*

<sup>1</sup> Mbəñ ntí-ndak ane sérəm chi be sebhəñ enyü mungo bachiäkap ane áchókó ndü nebhuéré kenókó ne Mandem mmu ábhóñó betañ menkem awu amfay. <sup>2</sup> Mungo bachiäkap wu ákù betik ebhi amem etem ene echi nyájá, ene mbəñ Mandem Acha até, kebhak chi nkwanəñ. <sup>3</sup> Báfyè yěntiki mungo bachiäkap chi be anchye noko akap ne akabhénya ntá Mandem. Ndu echi nə, nchiakap ywese nkwo abhəñ bébhəñ enyiy ene yi achye ntá Mandem mbə akap. <sup>4</sup> Mbə yi achi chí fá amik, mbə apú bhak nchiakap wáwák, tëndu bachiäkap bachak báchí fá amik abhen báchyè akap bekoño enyü ene ebhé Moses érəm. <sup>5</sup> Betik ebhap bechi mbə ndikandi ane ákù séndíñi mbəñ enyiy ene éfakari amem etem ene amfay. Sériñi be echi nə mbənyune mpok Moses ábhəñ nyaka bete étem akap, Mandem aghati yi be, “Òbhəñ beghə be oté etem eyə mbə enyu ntóñó wə amfay njie.” <sup>6</sup> Ke néne, betik ebhen Kristo béchá ebhen bachiäkap abhen Nku Nsí, nkúbhé mbə enyü

nku ane ákú Yesu ate nenti Mandem ne bho áchá ane nsí, mbonyune akò ne nku ane árí áchá. <sup>7</sup> Mbò nku nsí yò ákway nyaka bekwak bo mambak chak besí Mandem, mbə ntí apu bebhəy nku achák. <sup>8</sup> Ke Mandem Acha aghə nyaka be békwéné bechí ne bəbhi. Ĕti yò, arem be, “Mpok átwò ane nchí nyu nku achák ne bo Israel, ne bə Júda nkwo. <sup>9</sup> Nku ane apú bhak mbò ane nsí nyaka nyu ne bachĩmbi bhap mpok nsóré bhó ne awó wa mféré etək Íjip. Bábhíkí rəy nyaka ambi beku menyin ebhen nku nsí áyay bə manku. Ĕkú Acha arem be, ‘Ndu échí nò, mbíkí pere bhəy mpok ne bhə. Mmə Mandem Acha ke nchí rem.’ <sup>10</sup> Né chi nku ane mēnyú chəy ne bo Israel ndū manywəp ane átwò. Mmə Acha nchí rem be chəy mfyé bebhé ebha bó antí, nsin bhə amem bati yap. Chəy mbak Mandem awap, ne bə mámbak bəbha. <sup>11</sup> Yě mmu apu bhəy chəy betəy nti, ne yě chi nti manò be, ‘Diní Mandem’, mbonyune bo mankem báriñi chəy me, bebho aməet ndéndeme bho beghaka aməet maném bho. <sup>12</sup> Ne chəy ngó bhə ntínso, mfóyórí bebú bhap nkepere tik bhó wawak.” <sup>13</sup> Nerem ane Mandem árem Ĕti Nku Nkò átwə be ane mbi abhíkí pere bhəy betəy ne enyin ene énájá éfúéré mpok, yò kepere bhəy betəy, énememem.

## 9

*Enyū báchyè* nyaka Mandem Kenókó amem Etəm

<sup>1</sup> Nku mbi ane Mandem ányú ne bo Israel abhəy nyaka bebhé ebhen bétəy enyū bo babhəy bechye Mandem kenókó, ne etəm ebhak fá amik ené bə báchyè yi kenókó aré. <sup>2</sup> Etəm eyò ébhəy bəbəkət bapay. Ane mbi abhak Nebhəet Bediere. Aré ke enyin ene epəkò beróyó mkpak echi nyaka, ne bret Mandem. \* <sup>3</sup> Nden akóré nyaka móket ane mbi ne ane ansem. Bábhñi nyaka móket wu be Nebhəet ane achi Nyájá Áchá. <sup>4</sup> Éfémé akap ene bəghákó ne pú ebhak amem móket wu. Amfay éfémé eyò ke básəy nyaka enyini eriəp ene bábhñi be ínsens. Ekubhé Nku ébhak nkwo amem. Bákúti yò enkem ne pú. Móte ane mána achi amem abhak amem ekubhé yò. Ntém Arən enen nétémé beyé nébhák nkwo amem. Bégbáká batay apay ane Mandem ásiní nyaka bebhé are ke áchye ntá Moses bebhak nkwo amem ekuep eyò. <sup>5</sup> Befóyó bəpay ebhen bəghókó mbo bəángel bebhak amfay ekubhe yò. Bebhap ebhap ményábhe amfay nebhəet ane Mandem áfəyori nyaka bebú bho are. Ke sépú kway berem yəntiki enyin Ĕti menyin ebhen néne.

<sup>6</sup> Mánájá nókó bebhəere yəntiki enyin ndū ayi nebhəet, bachiäkap báre rəy ndū móket ane mbi, mpok ne mpok, ndū beku ebhap betik. <sup>7</sup> Ke mūngo bachiäkap aywinti ke áchwé amem móket ane achi Nyájá Acha ndəy amət ndū mmíé. Ne abhəy nyaka bechwe aré chi ne manəy amen yi áchyé Ĕti bebú bhi ne bebú ebhen bo bákú kerinji be chi bebú. <sup>8</sup> Efóyó Bedyere äsət menyin ebhen betəy bese be mpoknkem ane móket ane mbi abhəet téé, mbi bechwe are apu bhak. <sup>9</sup> Ene chí erin ené Ĕtwə bhese ndū mkpáká mmik ane echəy be akap ne akabhénya ane báchyè Mandem apu kway beku nti mmu nénkwáy ndū yəntiki mbi besí Mandem. <sup>10</sup> Besí menyin ebhə menkem béyini chi menyin menyie ne ebhen menyu, ne menyū menyin béchák ebhen bo básət mánso mməet be báke bhəy bakwap besí Mandem. Menyin ebhə béyini chi bebhé Ĕti mməet ne mémay mpok Mandem átwə ne enyu ekò.

<sup>11</sup> Kristo atwó mbò mūngo bachiäkap ane ákú berítí menyin ebhen bétwə mémfákári. Achwe amem ekeré Mandem ene ékwáy ndū yəntiki mbi écha ebhen béchí nyaka fá amik. Puyé bo ke báté yò, ne épú ndū mpəy menyin ebhen fá amik. <sup>12</sup> Achwe ndū móket ane achi Nyájá Áchá ndəy amət, ndak ámáy. Puyé chi ne manəy mmén ne amen bəmpəy ké yí achwe aré ne mə. Manəy mi yimbəy ké yí áchyé, ne ndū ákú nò aku bhese aferé ndū kesemé bebú mpoknkem. <sup>13</sup> Ndū mpok ane áfúéré ansem, básət nyaka chi manəy mmén ne amen nném mpəy ne batwəp amen móngə mpəy ane básəyó, mányakati aməet mmu ane apú pépép besí Mandem, be ambak ye pépép. <sup>14</sup> Mbák manəy nnya ákway nyaka beku mmu ambak pépép, ná ne manəy Kristo, yi mmu achye mməet ane yənyin ébhiki

\* 9:2 *Esé* beróyó mkpak: enyin bete berəyó mkpak are.



nyóp ntá Mandem mbə akap ndũ betaj Efóhó mmu achi mpoknkem? Manoj ami abhəj bébhəj beyä betaj ndu beku be bati yese ambak pépép, ne bé séképeré kə menyij ebhen bétwə bhese ne newú. Aká nó bé séndóbhe tok chi Mandem mmu achi nepém.

<sup>15</sup> Nəchye ane yi áchyé mmuet mbə akap enyu eyə ke ákú yi ate nenti Mandem ne nkwa ndũ Nku Nkə ndu beku be bo abhen Mandem abhij, mámbəj berítí menyij ebhen yi afyé bariəp bechye bhə, tēndu newú néfére bho ndũ bebú ebhen Nku Nsí. <sup>16</sup> Ekáti newú-bésu echi mbə nku. Mbák séku enyij ene mmu ásíj arem enyũ bábhəj bekwere newú eni, bápú kway bekojo yə kpaté émbak kponoroj be yi ánáj ágú. <sup>17</sup> Ekáti newú mmu ébhəj betaj chi mpok yi ánáj ágú, tēndu épú bhəj betaj mpoknkem ane mmu ane ásíj ekáti yə achi nepém. Echi mbə nku. <sup>18</sup> Ĕti yə ké manoj ábhəj nyaka berəj amik ndu beku be esí nku embəj betaj. <sup>19</sup> Mpok Moses ánájá ághátí bho bebhé Mandem menkem, asət ntábhénək hysəp, anəp babyək mmén amen achi chu are. Asət manoj mómpəj ne amen mmén, achəpti ne manyiəp. Asət ye ntábhénək hysəp wu, atap amem manoj mə, amyakati ndũ ekáti bebhé ne amuet bo mankem. <sup>20</sup> Ndu ákú nə, are rem be, “Manoj amen ákem nku ane Mandem anyu ne bhe ne ághati bhe be məmbúré yə.” <sup>21</sup> Enyu émət ke Moses amyakati nyaka manoj ndũ etem ne ndũ menyij menkem ebhen básət nyaka bechye Mandem kenókó ne bhə. <sup>22</sup> Dijí ká be békəj bebhé Moses, babhəj nyaka besət manoj ndu beku beyä menyij məmbak pépép. Mbák manoj abhiki rəj amik, bápú fojori bebú bho.

*Kristo achye* mmuet mbə akap ndu bépəkə bebú bho

<sup>23</sup> Ĕti eyə ke bábhəj nyaka beku menyij ebhen bechi fá amik ebhen béchí ndikandi menyijí mbəj ebhen bechi amfay be məmbák pépép enyu eyə. Ke ndu beku menyijí mfay məmbák pépép bábhəj nyaka besət chi manoj amen acha manəj nnya. <sup>24</sup> Kristo abhíkí rəj ndũ ekeré Mandem ene bəghókó ne amə, ené échí ndikandi ekerákap ene mbəj awu amfay. Achwe chi amem mbəj etem ené amfay ne achí are néne besí Mandem, Ĕti yese. <sup>25</sup> Ne abhíkí rəj amfay ndu bechye mmuet mbə akap ndəj ne ndəj mbə enyũ mungo bachiákap áchwe nyaka ndũ móket ane achi Nyájá Acha yəntiki mmíé ne manoj amen apu ami. <sup>26</sup> Sayri sayri, mbə yi ārəj nyaka amfay ndəj ne ndəj ndu bechye akap, mbú yi abhəj bebhəj esəjori tē ndũ ngwenti mmik. Ke abhésí ndəj amət ndak ámay ndũ ngwenti mpok achye mmuet mbə akap ane ápókó bebú bo. <sup>27</sup> Ne nkúbhé mbə enyũ Mandem árémé be mmu abhəj bégu ndəj amət, ne ánáj ágú, andəbhe noj chi manyé, <sup>28</sup> enyu eyə ke echi ye be Kristo achyé nepém eni mbə akap ndəj amət ndu bépəkə bebú bo mankem, ne chəj ampet antwə, puyē ndu befere bebú, ke ndu bepeme bo abhen bachi ne amík ambi mánəj yi.

## 10

<sup>1</sup> Béyijí bebhé Moses, bechi mbə ndikandi berítí menyij ebhen bebhəj bétwə, puyē mbəj menyij ebhə. Enyu esí ene érəm be mánchyé nókó akap ndəj ne ndəj yəntiki mmíé épú kway nyaka beku bo abhen bátwə ntá Mandem ndu bechye yi kenókó mánkwáy besí bhi ndũ yəntiki mbi wáwák. <sup>2</sup> Mbə akap wu ákú bo mambak pépép besí Mandem mbə bábhəp bechye wu? Mbə batí bho ápú pere taj bə Ĕti bebú bhəp. <sup>3</sup> Ke akap ane bəchyé yəntiki mmíé, áchí nyaka chi enyij ene ékú bo mántik bebú bhəp. <sup>4</sup> Échí enyu eyə mbənyune manoj mpəj ne manoj mmén ápú kway befere mmu bebú anti wáwák.

<sup>5</sup> Ĕti yə ke echi be mpok Kristo ábhəj nyaka bétwə fá amik, arem ntá Mandem be, “Ĕbhíkí pere yaj be bo mánchyé akabhénya ne menyũ akap áchák. Ke əghókó chí mmuet nkwa əchyé mə bé nchyé wə akap ne yə.

<sup>6</sup> Akabhé nya besəj bechye wə ápú chye wə mañák.

Yē chí akap ane bo bəchyé be ampəkə bebú ebhəp apu chye wə mañák.”

<sup>7</sup> Ndem ye be, “Eta Mandem, ghó mé ne. Ntwò beku enyìḡ ene wò óyàḡ menkú nkúbhé mbò enyù basìḡi ḡti ya amem ekáti eye.”

<sup>8</sup> Kristo arem be, “Ópú yaḡ, mányché wò akabhénya ne akabhé mbwòt, ne yḡ chi enyù akap achak, ne akabhénya ene básòḡ angò ne ópú bhòḡ maḡák ne akap ḡti bebú.

Báchyè akap ané bekoḡo bebhé Moses. Arem nò yḡndu bo báchyè nyaka akap chi bekoḡo bebhé Moses.”

<sup>9</sup> Kristo áré m nókò nò, apet arem be, “Eta Mandem, ghó mé né. Ntwò béku enyìḡ ene óyàḡ menkú.” Kristo àtòḡ ndù nerem ane yi áré m nò be Mandem aféré esí akap, afyé ane akò. <sup>10</sup> Ne ḡti Yesu Kristo ákú enyìḡ ene Mandem áyàḡ nyaka be yi ankú, achyè mmuet yi mbò akap ndòḡ amòt ndak amay, séróp chi pépép besí Mandem.

<sup>11</sup> Ndù nku nsí, yḡntiki nchiakap àte nyaka ndù betik, ndù nebhuet ane báchyè akap aré yḡntiki nywòp, ndu béchyè nkúbhé akap ane apu kway bepòkò bebú bho wáwák. <sup>12</sup> Ke Kristo achyè mmuet yi mbò akap ḡti bebú bho ndòḡ amòt ne akap wu ákwáy ndù mpoknkem. Akó ye amfay achòkò amem móket ane achi Nyáḡá, ebhé awónem Mandem. <sup>13</sup> Aré, àḡoḡ Mandem ankú bõmpap abhi mámbák mbò enòk ene yi ányaḡa be kak are. <sup>14</sup> Nò ke echi be Kristo asòt akap amòt akú bo abhen Mandem ákú mambák abhi mánkway ndù yḡntiki mbi besí Mandem mpoknkem.

<sup>15</sup> Ne Efóḡó Bedyere nkwo àtè ntísie be menyìḡ ebhen bechi tetep. Ayámbi arem be, <sup>16</sup> Mandem Acha arem be, “Né chi nku nkò ane mbòḡó menyù ne bõbha mpok ane manywòp ayò áfuéré. Chòḡ mfyé bebhé bha amem batì yaḡ, nsìḡ bhò amem nkaysi yaḡ.” <sup>17</sup> Apet arem be, “Mpú pere tik chòḡ bebú ebhap ne bebéptí menyìḡ ebhen bò bákú wáwák!” <sup>18</sup> Mánay mámfóḡórí bebú bho, ntí apu pere bhak ane bò báchyè akap.

Séndók kekwoḡ ne Mandem

<sup>19</sup> Bõma, tḡndu manòḡ Yesu áróḡó amik ḡti ye se, sékway ye berem be sébhòḡ ngàngaḡ bechwe ndù nebhuet ane achi Nyáḡá. <sup>20</sup> Yesu ánáḡá anene ekat, achyè bhese mbí akò ane nepém bé sénkwáy béfuet aré sendòk te amem. Ekat ene yi ánéné chi mmuet yi ane yi áchyé, ndu ágú ḡti ye se. <sup>21</sup> Ne tḡndu sébhòḡ Nném Nchiakap ne yi ke ákémé ekeré Mandem, <sup>22</sup> séndók kekwoḡ ne Mandem ne batì ane tetep ne sénsíkí ntí enyu ene sepu pere makati yḡnyìḡ. Sénkú nò mbònyune Yesu anáḡ amyakati manòḡ ami ndù batì ye se ne áchí pépép, ne yò ápú pere taḡ bhese ndù yḡnyìḡ. Asó mmuet eyese nkwo ne manyìep amen abhiki bhòḡ bakwap. <sup>23</sup> Sénkém sayri nebhakánti enen sébhòḡó ndù menyìḡ ebhen bétwò ambi ebhen sérèm be sebhaka ntí aré. Séké makati mbònyune Mandem mmu afyé bariep bechye bhese menyìḡ ebhò àbhare bariep ami. <sup>24</sup> Sémfyé ntí béghò enyù sékwáy menyikisi batì ane batì bõnkwo enyu ene bákway bebhòḡ ekòḡ ne bho ne mánkú nòkò berítí menyìḡ. <sup>25</sup> Séké fere ntí ndu bechem ne batì mbò enyù mbòk bo bábhòḡó epìḡ beku. Enyìḡ sébhòḡó beku chi be sémfyé nòkò batì ntí, sayri sayri, néne, ené nywòp enen Yesu átwò nechì kekwoḡ.

<sup>26</sup> Mbák sénchók batú, séndók ambi beku bebú, ené sénáḡ sérìḡí tetep ane Mandem, séndìḡí bé yḡ akap achak apu ane ákway bekwati bebú ebhese. <sup>27</sup> Mmu ane ákú nò, abhíkí pere bhòḡ yḡnyìḡ echak ene yi ánoḡ, ebhiki fuet chi menòḡ ne becháy manyé ane átwò ambi ne ngó ané ádu gum gum gum ane ábhòḡó mémen bõmpap Mandem. <sup>28</sup> Yḡ agha ane ábyak nyaka ebhé Moses ne bo batì apay, yḡ batì arat, mánte ntísie be akú nò tetep, báway yi kebhòḡ ntínso ne yi. <sup>29</sup> Ná ne mmu ane ábyak Mmò Mandem? Bákaysi be ntíki ntémsí ane ábébhé áchá ákwáy ne yi? Enyù mmu wu àsòt manòḡ nku ane ákú yi ambak pépép besí Mandem mbò enyìḡ ene epú nyáḡá, ne àrem ebúbú ḡti Efóḡó Bedyere mmu ákú

berĩndu Mandem mémbak ne böbhi. <sup>30</sup> Sérĩñĩ mmu ane árémé be, “Me ke nchĩ Nkeme kémbé.” Apet arem be, “Chõñ Acha ántáñ böbhi.” <sup>31</sup> Békwen amó Mandem mmu achi nepém chi enyĩñ ene mmu ábhóñó bécháy.

<sup>32</sup> Tik ka manywõp ane áfúéré ansem, mpok bákú amík ánéné bhe. Mpok yõ, bãté kpirĩ ndũ beyã besõñõri ndũ mãnũ ne bhõ. <sup>33</sup> Mpok achi nyaka ane básòkòti, manchye nõkõ bhe nenyok besí bhõ. Mpok achak bãre té ansem bö abhen báchye bhõ esõñõri enyu yõ. <sup>34</sup> Bãbhõñ nyaka ntĩnso ne bökenõñ. Ne mpok báfõñõ menyĩñ ebheka, bãka ne mañák be manku nõ, ndũ bãrĩñĩ be bãbhõñ menyĩñ ebhen becha ebhõ, ne be bö bébhak mpoknkem.

<sup>35</sup> Bãké rõ ye nesiki nti eneka. Nétwõ ne beyã nsáy. <sup>36</sup> Bãbhõñ ye bete kpirĩ be mãnkway bekoñõ nkaysi Mandem, mãmbõñ menyĩñ ebhen yí afyé bariẽp bechye be. <sup>37</sup> Mandem arem be, “Mandú mpok, mmu ane ábhóñó bétwõ, átwõ, ne apú chõñti mpok. <sup>38</sup> Ke mmũ wa ane achi chak ábhak chõñ nepém ndu ábhóñó neka ne me. Ke mbák ánjá mmuet ansem, mpú bhõñ mañák ne yi. <sup>39</sup> Ke mbák chi bese, sépú bo abhen báyã mmuet ansem mangu manem. Séchĩ chí bo abhen sébhóñ neka ne Mandem, ne yi ãpeme bhese.”

## 11

*Bõ abhen* babhõñ neka ne Mandem

<sup>1</sup> Bebhõñ neka ne Mandem chi yi? Chí neka ane mmu ákà be enyĩñ ene yi abhaka nti be chõñ ambõñ ébhõñ befákári, ne ménóko ne nti nenkem be menyĩñ ebhen mmu apú ghó ne amík béchi tetep. <sup>2</sup> Neka enen bo abhen te nyaka ke nékú nyaka Mandem arem be bö bákũ sayri.

<sup>3</sup> Neka ke nékú sérĩñĩ be Mandem asõt chi eyõñõnyu eyi ke ághoko mmik. Eyõ étõñ be menyĩñ ebhen séghõ ne amík befũ chi ndũ menyĩñ ebhen mmu apu kway beghõ ne amík.

<sup>4</sup> Neka Ábel ke nekũ yi achye nyaka Mandem akap ané ákwáy achá ane Ken. Nesõt ane Mandem ásóré akap Ábel atõñ be aká be Ábel achi chak besí bhi. Yẽndu Ábel ágú, neka eni nékũ abhuet berem kepĩ ntá ye se tẽ echõñ.

<sup>5</sup> Neka enen Enõk ke nékú Mandem asõre yi amfay ené yi abhiki ghó newú. Ékũ yẽ mmu kegghó yi ndu Mandem anañ asõre nyaka yi. Ke Mandem ápéré sõt Enõk, ánãñ atõñ nyaka be abhõñ mañák ne yi. <sup>6</sup> Bãghõ ye be mbák mmu abhíkĩ bhõñ neka ne Mandem, épú kway befakari be Mandem ambõñ mañák ne yi. Yẽ agha ane árõñ kekwot ne Mandem abhõñ ménóko be Mandem achi, ne be áchyè ákap yẽntiki mmu ane áyãñ yi ne nti eni nenkem.

<sup>7</sup> Neka Nóa ke nékú be, mpok Mandem ásémtĩ yi ãti menyĩñ ebhen yẽ mmu abhiki re ghó nyaka ne amík, anoko, aghoko erem áchwí, achwe amem ne efo eyi enkem, Mandem apeme bhõ. Nekũ Nóa akũ nõ eghori ékwén amuet bö mmik ne. Mandem asõt be Nóa achi chak ndu abhõñ nyaka neka.

<sup>8</sup> Neka Ábraham ke nékú yi ákú enyĩñ ene Mandem aghati yi. Mpok Mandem ábhĩñĩ yi bé ámfá, ándók nebhuet ane Mandem afyé bariẽp bechye yi, arõ etõk eyi, are kõ andõk nõkõ, kerĩñĩ atú ané yi árõñ. <sup>9</sup> Neka eni ke nékú yi achõkõ atú ane Mandem afyé bariẽp bechye yi. Abhak aré, achõkõ ndu bétém mbõ be achi chi kenkõ. Enyumõt, mýywi Áisek, ne ebháre mýywi Jekóp, bo Mandem afyé nyaka bariẽp bechye bhõ mmik yõ nkwo, báchókõ ndu bétém ne yi Ábraham. <sup>10</sup> Ábraham achókõ nyáká ndu bétém mbõnyune abháká nyaka nti ndũ etõk ene ébhak mpoknkem ene Mandem ábhóñó nkaysi enyu ebhõñõ bebhak, yĩmbõñ ate yõ.

<sup>11</sup> Neka enen Sará ngõré Ábraham ke nékú yi ákway nyaka bépókõ menie, yẽndu mamie yi ánãñ acha nyaka ané ngõré ane akway bepókõ menie. Ébhak enyu yõ mbõnyune anókõ nyaka be Mandem achi Mmũ tetep, ne ábhũre bariẽp ami. <sup>12</sup> Mpok yõ, Ábraham anãñ akõk nyaka tontó, enyu ené yi apu pere kway bebhõñ bö. Yẽ nõ, bebhárébhõ bhi báyá kpát mbõ mambẽ mfay ne mbõ ãsiẽp ene echĩ angõkõnyén enyu ene yẽ mmu apu kway bepays bhõ.

<sup>13</sup> Bõbhen mankem babhõr nyaka neka ne Mandem te ndiere newú. Ne yẽ mmu wap abhíkí bhõr nyaka menyih ebhen Mandem afyé bariẽp bechye bhõ. Bághò nyaka bhõ ghõ te nekõ nesie, bábhõr beyã manák mándeme nekõ be báchi chi mankõ abhen báfũere fuet fá amik. <sup>14</sup> Ne bo abhen bárèm enyu eyõ bátõr kponorõr bé báyan etõk ene bõ bábhìrì be eyap. <sup>15</sup> Mbõ etõk ene bõ báfú are kě bákàysi, mbú báyan nyaka mbi bepetnsem aré. <sup>16</sup> Báyan nyaka chi etõk ene érí échá, nõ chi ene echí amfay. Èti yõ kě ntíanwõp apu ne Mandem be bõ bábhìrì yi be Mandem awap. Sérìrì nõ mbõnyune Mandem aghókó etõk abhũre ntá yap.

<sup>17</sup> Neka Ábraham ke nékú be mpok Mandem áchyé yi nemõ ndu aghati yi be ándók ányché móywi Áisek mbõ akap, Ábraham mmu Mandem afyé yi bariẽp, aka bechye njana móywi mbõ akap. <sup>18</sup> Aka bekũ nõ yẽndu Áisek ére kě Mandem afyé nyaka Ábraham bariẽp èti yi be,

“Áisek ke achi mmó ane ákũ chõr ómbõr beyã bebhárébhõ.”

<sup>19</sup> Ábraham anoko bé ye Áisek agũ gu, Mandem ákway bekũ bawú mampetnsem ndũ nepém. Sékway ye berem be Áisek achí nyaka chi mbõ mmu ane ánán agú ke Mandem akũ yi afú ndũ newú, apetnsem ntá etayi.

<sup>20</sup> Neka Áisek ke nékú yi áyére nyaka bõbhi Jekõr ne Isau, aghati bhõ èti áfók ane átwo ansem.

<sup>21</sup> Ne neka enen Jekõr ne Mandem ke nékú yi áyére bõmóywi Joséf bati apay mpok yi arõbhe kekwot begu, aghõkõ mmuet ndũ ntem eni, achye Mandem kenókó.

<sup>22</sup> Neka enen Joséf ne Mandem kě nékú bé mpok yi arõbhe chi begu, arem èti nefú ane bo Israel bábhõrõ nyaka befu etõk Íjip, ne aghati bhõ be mpok bõ báfú, mánsõt beghep ebhi mandõk ne bhõ.

<sup>23</sup> Neka enen chi ne nõ Moses ke nékú bábhésé yi anywõp ndũ batan arat mpok bábhé yi, bé báké way yi. Bákũ nõ ndũ bághó be Moses ari acha, bõ kechay bekwen ebhé Mfõ Íjip.

<sup>24</sup> Neka Moses ne Mandem ke nékú be mpok yi ágó aghaka esakámu ake ka bo mámbìrì yi be mmõ mõmfõ Íjip ane ngõré. <sup>25</sup> Arem be echì sayri bebhõr esõrõr ne bo Mandem echa ményie nepém enen bebú ndu mómbrìrì mpok. <sup>26</sup> Aghõ nyaka be éri mámbiyak yi èti Mrepe Mandem afyé nyaka bariẽp be àtõ echa yi bebhõr keném etõk Íjip. Ébhak enyu eyõ mbõnyune yi àndõr nyaka chi akap ane átwò ambi.

<sup>27</sup> Neka Moses ne Mandem ke nékú yi arõ etõk Íjip kecháy bebenti Mfõ Íjip. Aképnti, arõk mbõ be yi ághò nyaka Mandem mmũ bo bápú ghõ ne amík. <sup>28</sup> Neka Moses ne Mandem kě nékú yi ághátì bo Israel be mámbúré Epã Nekirì. Arem be bõ mámyákátì manõr mómèn amfay ndũ bechíkí mfay ebhen babhinywõp ayap, be ángel Mandem ane ábhõrõ nyaka beway yèntiki mõmbi bo Íjip, ánán ángáká ndũ eket ené mmu Israel, ankirì, ketõk yẽ mmó wap.

<sup>29</sup> Neka ke nékú bo Israel bákó bápé manyu ane bábhìrì be Manyu Chu mpok ákóré mbrìrì epay, érõp mbõ be bákò chi ndũ mmik ane nnyén népú fuet are. Ke mpok bo Íjip mómó bekũ enyumõt, nnyén négbókó népókõ bhõ mankem.

<sup>30</sup> Neka enén bo Israel ne Mandem ke nékú bákó bághábhérì etõk Jeríko ndũ manywõp tándrámat, nkok ané akábhé etõk, ámóko akwen. <sup>31</sup> Neka enen ngõré-nekõ ane aka nnyén be Ráhab ke nékú yi ásóré nyaka bõ abhen bárõrõ ndu beghokoti kepì abhese amem eket eyi, yí kegú mpok amõt ne bo abhen bapú ghok nyaka Mandem.

<sup>32</sup> Mbák ndõk ambi bérem èti bo abhen bábhõrõ nyaka neka ne Mandem, ne menyih ebhen bõ bákú, nchí rem ngaka fá? Mpok apu berem èti Gidion, ne Bórák, ne Samsin, ne Jéfta, ne Debhit, ne Samuel ne baremé kepinti mankem bachak mankem nkwo. <sup>33</sup> Neka enen bõ bhõ bábhõrõ nyaka ne Mandem ke nékú mbõk ayap mánú ne betõk bechak básõt awónem. Báchák bákém etõk enyu ene echì chak, ne bábhõr menyih ebhen Mandem afyé nyaka bariẽp bechye bhõ. Neka enén abhénéfú nékú manyũ ané nkũ áchók. <sup>34</sup> Mbõk yap

mánéme ngó ane ádu gum gum gum, wu kesəŋ bhə. Mbək yap bábúe bə abhen báyanŋ nyaka beway bhə ne akparenja. Yəndu bábhíkí bhəŋ nyaka betanŋ, betanŋ békó bə amuet. Mbək bábhák betanŋ tí batemé nenu abhén mánú básot awónem amfáy nkwo batemé nenu abhen betək bechak, ne bákú nkwo wu bábúe. <sup>35</sup> Neka nékú mbək baghoré bágħó ndū bəbhap abhen bágú bápérénsem ndū nepém.

Bádén mbək kpát bágú, yě nə, bə keka bífère nti ne Mandem be mamfere bhə amó. Báká be éri tontó be bə mángú bé Mandem anku bə mampetnsem ndū nepém enen néri necha. <sup>36</sup> Bo básókóti mbək yap, ne bádákáti nsem eyap ne bekpa. Báfýé báchák ngem amó ne mamese bhə amem bekerékenəŋ. <sup>37</sup> Bátémti mbək ne batay baway, bákpót abhénéfú mbiŋ epay ne nsə. Báwáy báchák ne bə akparenja. Mbək yap béré kə ne nkwo bhémén amuet mbə eyap nden, ne babhak ndu kecher. Bo béré chye bhə nenyok ne besəŋəri menyú ne menyú. <sup>38</sup> Bábəbhe bóŋóbóŋ amem ebhi ne ndū mmik nje, mámbese nəkə amem bobasem ne amem babhok. Mmiki ne abhíkí kway nyaka nebhuet ane berítí bo mbə bhə bábhak are.

<sup>39</sup> Ěti neka enap, Mandem arem be bəbhə mankem bákú sayri. Yě nə, yě mmu wap amət ake bhəŋ menyin ebhen Mandem afýé bariep bechye bhə. <sup>40</sup> Mandem abhəŋ nyaka menyin ebhen béri béchá anti ntá yap, ne bə bechi ntá yeŋe nkwo. Ne echi be besé ne bhə séchem nebhuet amət ke bese mankem sénkwáy ndū yěntiki mbi besí Mandem.

## 12

*Mandem* ányure besé mbənyune achi Etayese

<sup>1</sup> Mbák chí bese, beyá batísie bakap bhese. Ndu echi nə, séndó ye yěntiki enyin ene énwəp bhese, ne bebú ebhen bégwət bese, sénjet ntiet ane sébhóŋó béjet ne ekíkí. <sup>2</sup> Ndu séjèt, séntép amík amuet Yesu. Yí ke ánéné mbi be sembəŋ neka ne yi. Ne yíre ké neka enesé néjwi pəot mbə enyu nebhəŋə bebhak. Aká nyaka begu ndū ekotákátí, abyák ntíanwóp ane achi ndu enyū newú enə, mbənyune arínjí nyaka be manák achi ambi amen Mandem abhúré ntá yi. Néne, achí ebhe awónem Mandem ndu enəkó kefó eyi.

<sup>3</sup> Kaysí ka Yesu mmu bə bebú báre ku yi bebéptí menyin, yě nə ate kpirí ndū menyin ebhə menkem, be bati áké ném be amem, mámfere amə. <sup>4</sup> Ndú nenu enen mánù ne bebú, yě mmu yweka abhíkí re chye ntí ěti nenu enə. <sup>5</sup> Bəghókóntik eyəŋ ene Mandem ághátí bhe mbə bəbhi ndu bífye bhe nti? Arem nyaka be “Mówa, óké sət mbə eráká ndak, nenyure ane Acha ányure wə, ne óké rə nti néném wə amem, mpok yí áchyè wə ntémsí.

<sup>6</sup> Dínjí be Acha ányure mmu ane yi akəŋə, ne átemsi yěntiki mmū ane yí ásóré be móywi.”

<sup>7</sup> Kép yé ka nti ndū esəŋəri ene bəghə. Chi mbi ane Mandem ányure bhe. Eyə étəŋ be Mandem asət be mbə bəbhi. Ntiki mmó etayi apu nyure yi mbák ákú ebéptí enyin? <sup>8</sup> Mbák Mandem apu nyure bhe mpok ane bákú ebéptí enyin mbə enyū yi ákú ne bəbhi mankem, nə bəpú bəbhi tetep. Nə nə bəchi chi mbə bə-enəŋ. <sup>9</sup> Ne ndu bérəŋ ambi, mpok bətáyese abhen fá amík báchyè bhese ntemsi ndū bekwéné ebhen sékú, séchyè bhə kenókó, ná ne Etayese ane amfay? Sébhəŋ bechye yi mmu ábhóŋó befóŋó ebhese kenókó encha, ne chəŋ sémbəŋ nepém.

<sup>10</sup> Bətáyese mányure nyaka bhese ndu mómbinji mpok mbə enyū bó bəghó be éri ntá yeŋe. Mbák chí Mandem, nenyure ane yi ányure bese achi ndu beku bhese beri mbənyune eyə ékwak bhese sembək nyáŋá mbə yimbəŋ. <sup>11</sup> Yěntiki mpok ane mányure mmu ébhak ntá yi mbə enyin ene ebhiki ri, puyě mbə ene eri. Ke ansem mpok, bo abhen bəghókó enyin ekə mpok ane mányure bhə, bákú menyin ebhen bechi chak besí Mandem, ne kpák ábhak amem bati yap.

*Enyū bakoŋo Yesu babhəŋə bebhak*

<sup>12</sup> Těndu bǎriņi enyu eyo, kú ka amo yweka ane áwèt ántáj ndu bekə betik. Tě ka sené be bekak ebheka béké pɛrɛ wet gbagbǎgbak. <sup>13</sup> Kə nókó ká ndù babhi ane achi chak. Bo abhen bekak ebhap bébhíkí sene amik mánkónjó babhi yó, ne chon maņok ayap ane ábhíkí taņ, ántaņ.

<sup>14</sup> Yěntiki mmu yweka ánú bebhak kpák ne bo mankem, anu bebhak nyájá besí Mandem, mbonyune mmu ane apu nyájá apú kway begho Acha. <sup>15</sup> Kə ká yěntiki enyiņ be yě mmu áké rə berindu Mandem memfuet yi. Kə ka yěntiki enyiņ be yě mmu áké nen mbə kéngó-bechi. Menyũ bo bhə bátwə ne esonori mánchənti bapém beyǎ bho. <sup>16</sup> Kə ka yěntiki enyiņ be yě mmu yweka ake chwe ndũ barak epúsi ne be yě mmu áké bhák ane apu bhon mpok ne Mandem, mbə Isau mmu áti kesénsi eki ntá manə ane mónkwen eti nchaņ nenyié amot. <sup>17</sup> Bǎbhon bəriņi be mpok ane yi ánán ákú nə, are yaņ be etayap ánjet yi mmu achi nsensi, ke etayap anisi mbonyune ábhíkí bhon nyaka mbi beyibhiri enyiņ ene yi ákú yěndu mówu áyāņ nyaka áfók ne babhese amík.

<sup>18</sup> Tik ka nebhet ane bǎté are ndu beron kekwoť ne Mandem. Bǎbhíkí te chi ndu nebhet ane mmu ákway betok ne awó mbə enyũ bo Israel bǎté nyaka ane-rije Sináy, mángó nəkə ndũ ngó ádu amfay njie gum gum gum, bǎghó ejuri ene egiri pyəo ndu échwé, mbaņ kepepe ghə, ne mbúep atañataņ ánu nəkə. <sup>19</sup> Ne bǎghók etañti eyonó mmba, ne bǎghók Eyon Mandem nkwo. Becháy békém bə, bǎbho menikmet be Mandem andə berem kepi ne bhə, <sup>20</sup> mbonyune enyiņ ene yi ághátí bhə chi enyiņ ene echa betañ ebhap. Ághati nyaka bhə be

“Mbák mmu antok njie-ne,  
temtí ká yi ne batay māngwáy,  
yě chi nnya, temtí ká wáy  
mbák atok njie ne.”

<sup>21</sup> Enyiņ ene bə bǎghó ébhak enyiņ béchay tontó, kpát Moses yimbəon arem be, “Mmet awet me gbagbǎghak ne becháy.”

<sup>22</sup> Ke mbák chí bhe, bátwə kekwoť ne njie Sion ne yo chi etok Mandem mmu achi nepém. Etok eyo chi Yerúsalem ane amfay. Ngémtay bəángel Mandem bǎchí aré ndũ epǎ maņák.

<sup>23</sup> Bǎtwó ndũ echeme bǔmbi Mandem abhen yi ásiní manyén ayap amem ekáti eyi amfay. Bǎtwó ntá Mandem mmu átaņ bho mankem. Bǎtwó bǎchem ne befónjó bo abhen bayambi bátwó. Chí befónjó bo abhen bachi chak, abhen Mandem ákə bǎkwáy ndũ yěntiki mbi besí bhi. <sup>24</sup> Bǎtwó ntá Yesu mmu áte nenti Mandem ne bə mmik ke Mandem anyú nku nkə ne bhə. Bǎtwó ndũ manon Yesu amen yi amyakati be ammet. \* Manon mi atée ndu enyiņ ene éri echá ene manon Ábel atee ndu ntí ywi. †

<sup>25</sup> Sot ká mpok be bǎke byak mmũ ane ághati bhe menyin ebhen. Bo Israel bǎchok nyaka batú ntá mmu ane áyep bhə batú fá amik. Mbák bó bǎpú kway nyaka bébue be báké chwe ndũ esonori, nə chon entañ mbon encha be sémbúe mbák sébyak mmu ane achi amfay, ne áyep bhese batú? <sup>26</sup> Ndu mpok eyo, Mandem arem nyaka kepi, mmik anyikisi, ke néne afyé bariep be, “Chon nkə mmik anyikisi ndon achak gbogbǔgbok, ne puyě mmik yóyó, ke mfay nkwo.” <sup>27</sup> Eyon ene be, “Ndon achak” eton bhese kpononon be chon Mandem amfere menyin ebhen békway menyikisi, menyin menkem ebhen yi ághókó, be ebhen bepu nyikisi méndop.

<sup>28</sup> Sénkáká ye Mandem mbonyune ákú be sémbák bo abhen yi achi Mfo wap, ne kefo eki kėpú eken mmu ákway menyikisi. Ndu échí nə, sénchíe Mandem kenókó eken kéchyé yi maņák, sensepti mmet besí bhi, sémbón becháy besí bhi, <sup>29</sup> mbonyune Mandem ayese achí ngó ane áson yěntiki enyiņ.

\* 12:24 sékway berem be, Nebhonet 4.10: “Manon Yesu amen yí ámyákátí be ammet” mbonyune Yesu agũ nyaka be Mandem amfonori bebú bhese, ke newú Ábel nétwo nyaka chi ne ntémsi. † 12:24 Ábel ádi nyaka be mfay ankeme kembe: Ke manon Yesu ádi be mfay angə bhese ntínso.

## 13

*Manyé amen* ngwenti

<sup>1</sup> Dók ká ambi bekəŋ bati ne ekəŋ ene bakonjó Kristo.

<sup>2</sup> Bǎké nók besyepti manko, sayri mbonyune mbək bho básiepti nyaka manko ne éfákari be básiepti boángel kerinji be chi boángel. <sup>3</sup> Kaysí nókó ka bo abhen báci ekerékenəŋ mbo be báci are ne bhə. Kaysí nókó ka bo abhen bati bakwǎŋwəŋ báciye bhə esəŋəri, tēndu be nkwo bǎkwáy bebhəŋ esəŋəri bə bhə. <sup>4</sup> Bo mankem bábhəŋ bekem nebhay ne kenókó. Yěntiki ngoré abhəŋ bebhak tetep ne nném, yí kekwen berwəp, nném nkwo abhəŋ bebhak enyumət, mbonyune Mandem apú rə bétán mmu ane ákú epúsí ne nkwené berwəp.

<sup>5</sup> Bǎké nyie ekəŋ ne nkáp. Yěntiki mmu abhəŋ bebhak maŋák ne enyiŋ ene yi ábhəŋó mbonyune Mandem yímbəŋ arem be,

“Mpu kway berə wə,  
mpu kway beferé ntí ne wə.”

<sup>6</sup> Ndu échí nə, sékwáy berem ne ntí nenkem be,

“Mandem Acha achi nkwak wa,  
mpu chay yěnyin,  
mmu akway beku me yi?”

<sup>7</sup> Kaysí ka bəbati bheka, bó bho bǎghàti nyaka bhe Eyoŋ Mandem. Kaysí ká beri ebhen béfú ndū nepém enap, mǎmbəŋ neka ne Mandem mbo bhə. <sup>8</sup> Yesu Kristo achí enyumət eyu, ne echəŋ, ne mpoknkem. <sup>9</sup> Mbək bho bátəŋ menyiŋ ebhen bechi beko ne kekúri. Bǎké rə ye menyiŋ ebhen bó bátəŋ mémpókó bhe mǎngúré ebhi. Eri be berindu Mandem ménku bati yese antaŋ, puyě chí bebhé éti nenyié. Bebhé bhə bépú kwak bo abhen bákəŋə bhə.

<sup>10</sup> Sébhəŋ éfémé akap ene bachiákap abhen bákú nyaka betik amem etem bábhičí bhəŋ ngǎŋaŋ besət enyiŋ are manyié.

<sup>11</sup> Mǎngo bachiákap əsət nyaka manəŋ nnya ane bawáy ndu bechye akap anchwe amem nebhuet ane áchí nyáná anchye akap be Mandem amfoŋəri bebú bho. Ke mbák chi mbəŋ nnya ene bawáy, bǎfu nyaka etək ne yo ke mánsəŋ. Bápú səŋ yó amem etək.

<sup>12</sup> Enyu yo nkwo ke échí nyaka ne Yesu. Aghə nyaka esəŋəri, agu chi nefí, puyě amem etək. Akú nə be manəŋ mi ankú bo mámbák nyáná.

<sup>13</sup> Sémfú yeka amem etək sendək sentemeri yi nefí, sémbəŋ ntíanwəp ané yi ábhəŋó nyaka.

<sup>14</sup> Séndók mbonyune sebhiki bhəŋ etək ene ebhak mpoknkem fá amik. Séyaŋ chi etək ene ebhəŋə bétwə.

<sup>15</sup> Ndū nnyén Yesu, sénchíe nókó Mandem bakak mbo aywese akap. Akap wu chí nerem ane sérem ne manyu yese be yi ke achi Acha.

<sup>16</sup> Bǎké rə beku beri, ne bekwak bati ne menyiŋ ebhen bǎbhəŋə. Enyū akap wu ke Mandem ábhəŋ maŋák ne wu.

<sup>17</sup> Ghók nókó ka bəbati bheka, mǎmbəŋ neseptimuet besí bhap, mbonyune bə ke báyiŋi bhe, mbo bo abhen bábhəŋó béghátí Mandem enyu bə bákémé bhe. Ghók nókó ká bhə be mánkú betik ebhap ne maŋák, ne be bə báké bhəŋ kesóti.

<sup>18</sup> Ník nókó ká mmuet éti yese. Sérinji be bati yese achi pépép, ne séyaŋ bebhak chak ndū yěntiki enyiŋ ene sékú. <sup>19</sup> Nchí ghati bhe ne nti ena nenkem be mǎník nókó mmuet éti ya be Mandem ankwak me mpet ntə nta yeka mandú mpok.

*Nenikimuet* enen mmu ane ásinjí ekáti ene

<sup>20</sup> Mandem mmu ákú be bati ayese ambak amem kpák, ámbák ne bhe. Yi ke ákú Acha yese Yesu Kristo áfú ndū newú, apetnsem ndū nepém. Yi, Yesu, chí Mbabheri bǎghəŋəmən ngo, ane ábhabheri bo Mandem mankem. Échí enyu yo mbonyune manəŋ emi arəŋ nyaka amik ndu beku be nku ane Mandem ányú ne bo ánté mpoknkem.

<sup>21</sup> Mandem áchyé bhe yěntiki erítí enyiŋ, be mǎnkəŋó nókó menyiŋ ebhen yi áyaŋ

mănkɛ. Mandem ankɛ Yesu Kristo ankwak be mănkú nókó menyij ebhen béchye yi maɲák. Sénchíe Yesu Kristo bakak mpoknkem ěti keném eki. Amen.

*Beyɔɲó ngwenti*

<sup>22</sup> Bǒma, mpet nchí ghati bhe be mănsɔt eyɔɲ eya ene nsíjí ndu béfyɛ bhe nti ne ekébhénti. Mbíkí siɲ eróri ekáti.

<sup>23</sup> Nchí yan măndijí be báféré mómáyese Tímoti ekerékenɔɲ. Mbák yi antwɔ ayak, chɔɲ ntwó ne yi ndu beghɔ bhe.

<sup>24</sup> Kaká ká bǒbati bheka mankem, ne bo Mandem báchák mankem. Bǒnkwo abhen báfú Itali bátó bhe bakak. <sup>25</sup> Berĩndu Mandem mémbak ne bhe mankem.



## Ἐκάτι Jems

<sup>1</sup> Με Jems, mmǎbetok Mandem ne Yesu Kristo Acha kě nchí síj ekáti ene. Nchí síj ntá yeká bǒ Mandem, bě bho bǎtaka ndũ betokó mmik menkem. Nchí tó be mankem bakak.

*Mmũ neka* abhɔj bété kpirí mpok esɔjɔri

<sup>2</sup> Bǒma, yěntiki enyũ esɔjɔri ené étémérí mmu yweka ámbónj chi maɲák, <sup>3</sup> mbɔnyune bǎriɲi be mbák mamɔ ántwó, mǎndok nɔkɔ chi ambi betɔj be bǎbhɔj neka ne Mandem tetep, eyɔ ékɛ mǎnté kpirí ne Mandem tendũ ngwénti éntcha enyu esí. <sup>4</sup> Bǎbhɔj yé bété kpirí te ndũ ngwenti be eyɔ énkɛ mǎngó mǎnjwi pɔɔt, mmũ yweka kebháak mbok beyiɲi bepiɲi bo Mandem. <sup>5</sup> Ke mbák mmũ yweka acher keboj beriɲi enyũ yi abhɔjɔ bekɛ, ánikmɛt ntá Mandem ne chɔj Mandem anchye yi keboj. Ne bǎké ghokontik be Mandem aperé chye mmu enyiɲ, áchye yi ne nti nemɔt, keyáj beji mmu. <sup>6</sup> Ke mmu aperé nikmɛt ntá Mandem, ánókó bé Mandem ághok yi. Áké makati wawak, mbɔnyune mmu ane ánikmɛt amakati nɔkɔ achí mbɔ mpérényén ené échi amem manyu. Mpok ane mbúép áfòk, ádèp yó ánten nɔkɔ ebhak ené wú árɔj. <sup>7</sup> Enyũ mmu wu, mmu bati ápáy, áké kaysi be ákwáy menikmɛt ntá Mandem ámbónj enyiɲ ene yi áyàj. <sup>8</sup> Nó ke échí ne mmu bati ápáy mbɔnyune apú te kákáti ndũ yěnyɲi ené yí ákù.

*Mũnkáp ándíj* be áfúéré fɛt

<sup>9</sup> Mmu Mandem ane áchí nchébhé mmu, ámbónj maɲák bé Mandem akósí yí ndũ ákú yí ámbák mmu ywi. <sup>10</sup> Ke mbák chí mũnkáp ámbónj maɲák chí bé Mandem aséptí yí, akɛ yi ángó bé áchí nchébhé mmu besí Mandem. Nchí rem nɔ mbɔnyune bǒ bakáp báfɛt mandú mpok mbɔ bɔchuchu ndu tákɔ. Bǎbhak sayri, ke mandú mpok mángu. <sup>11</sup> Águ mbɔnyune mpok mmok áfú, átíé ne betaɲ, áнку tákɔ ansɔjɔ, bɔchuchu mánkuri, berí bhap mémay menkem. Échí enyumɔt ne mũnkáp. Yě chí mpok ane yi áyàj nkáp, eyi ékwáy mémáy.

*Enyũ sébhónj* báyíɲi mamɔ

<sup>12</sup> Éri echá ntá mmu ane apú rɔ bésíki nti ne Yesu Kristo ndũ átè kpirí mpok besɔjɔri bétwɔ ntá yi. Eri ntá yi mbɔnyune ánu kpát ansɔt awónem, Mandem anchye yí akap ané yi afyé bariɛp béchyé bǒ abhen bákónj yi, nɔ chi, nepém enen nebhiiki bhɔj ngwenti. <sup>13</sup> Ne dirí ká be mmu ane nemɔ nétwɔ ntá yí, ne áyàj békɛ bebú, áké rem bé “Mandem kě átó mé nemɔ enen.” Yěnyɲi épú kway memɔ Mandem énten yi ndũ bebú. Ne yímbɔj Mandem apú kwáy memɔ yě mmu be ánkɛ bebú. <sup>14</sup> Nkaysi mbúmbɛ ane áchí mmu anti ke áyà mmu ankwén ndũ nta ane nemɔ bekɛ bebú. <sup>15</sup> Nkaysi bekɛ bebú, ánáj ye ángó, ánjwi mmu anti, átó yí ndũ bebú, ne bebú ebhɔ ménáj ménjwí ndũ nepém eni, nó newú nétwɔ.

<sup>16</sup> Abhen ekɔj, bǎké rɔ yě mmu ándwó bhé bé Mandem kě átò mmu nemɔ. <sup>17</sup> Yěntiki akap ané árí ndũ babhi ankem áfú chí amfay. Mandem mmu ághókó berónj mfáy kě áchyè yěntiki erítí akap, ne yí apú yibhiri enyu mbɔ ndíkándi. Mmok ákò amfay, besap ndíkándi méngupsi nɔkɔ. <sup>18</sup> Ndũ nkaysi mbɔj Mandem ke yi áyábhé besé bé sémbák bǒbhi. Afɛt ndũ eyɔj eyi bekɛ besé bǒbhi. Ne eyɔj eyi échí tetep mpoknkem. Ayap besé be sémbák bǒbhi bé sémbák ambi ndũ menyɲi menkem ebhén yí ághókó.

*Mmũ Mandem* ághok Eyɔj Mandem ankojɔ yó

<sup>19</sup> Abhen ekɔj, dirí ká be yěntiki mmũ yweka abhɔj bėwákári beta batú ndu béghok menyɲi, ke áké wakari berem kɛpi ne áké wakari bėbenti. <sup>20</sup> Bėbenti nkwa bėchet yí mbi be áké kɛ menyɲi ebhen Mandem áyàj yí ánkú. <sup>21</sup> Yěntiki mmũ yweka abhɔj yé berɔ bepǒ bepiɲi menkem ne yěntiki bebú ebhen bėgháná yi amɛt. Septí ká mmɛt ntá Mandem,

mămfyé ntí ndü Eyōη eyi ene yi ápì amem bati yeka. Eyōη eyi ene ébhōη betaη βέρεμε bhe.

<sup>22</sup> Dīñí ká be bābhōη bekū enyīη ene Eyōη Mandem éghati bhese. Mbák bāghókó ghok, nō bārwo chí mmuet. <sup>23</sup> Nō bārwo chí mmuet mbōnyune mbák mmu āghok Eyōη Mandem ke yi kebháká kū ndiere yó éghàti yí, ābhák chí mbō mmu ane ásóré mpok béyiñi mmuet ndu ékírísú angó besí ebhi mbō enyu béchí. <sup>24</sup> Ke netík yi atíkínsem ndü ékírísú, antiη angōkōntik enyū yi achi. <sup>25</sup> Ke mmu ane afyé ntí ndü Eyōη Mandem, ankū nōkō mbōnyū éghàti yi, yí keghōkōntik yō, éri ntá yi encha. Eyōη Mandem chí ebhé Mandem. Éri ndü babhi ankem, ne ébhōη betaη βéfère bese ndü bebú. <sup>26</sup> Mbák mmu asōt mmuet yi mbō mmu Mandem ke yí kekém nérí eni, nō ārwo chí mmuet ne yēntiki enyīη ené yí ákū mbō mmu Mandem āchōηti chí mpok. <sup>27</sup> Menyīη ebhen mmu Mandem ábhōjō bekū ebhen bérí besí Mandem chí bé yí ánkwák bōberā ne mánkwésé, ne ankém mmuet bé menyīñí mmik béké chōηti yi ménkú yi ánjbhírí ámbák mmū bebú. Mmū Mandem ane ábhōjō enyū epīη eyō ke ábhak pépép besí Mandem.

## 2

### Kéríñí-amik kebhiki ri

<sup>1</sup> Bōma, tēndu bābhōηō neka ne Yesu Kristo Acha ywese mmu ábhōjō kenókó kenkem, bāké chyē kenókó ntá bo abhen bāghó bé báchí sayri, mămbyak abhen eyap épú. <sup>2</sup> Sénsót bé bō bati apay bátwo ndü echeme eyeká. Amōt ansōbheri mmuet ne nden beyā nkāp ne menyīη ηwaηwāηwaη amuet, nchébhému nkwo antwō ne besí nden amuet. <sup>3</sup> Mbák mămfyé amik ntá ane áchí mūnkāp mändem be, “Eta twó chókó fá”, ke ntá nchébhé mmu mändem chí be, “Tē awu. Mbák óbhíkí te awu, twó sebherí fá”. <sup>4</sup> Mbák mánkú nō, pú kéríñámik nō bātōη nénti eneká? Éri nō? Ne eyō étōη bé nkaysi yeká abhíkí ri.

<sup>5</sup> Abhen ekōη, tá ká batú mǎngók. Mandem ayap bo abhen báchí bachébhébhō besí bō mmik bé mambōη neka ne Yesu, mambōη kefō besí Mandem. Akū nkwo bé bō mambák bo abhen yí ábhak ne bhó mbō Mfō wap. Enyu yō ké yí afyé nyaka bariēp bekū ne bo abhen bákōη yi. <sup>6</sup> Ke mbák chí bhe, bāchyē bachébhébhō ntíánwōp! Ntiki bo bāchyē bhe esōηōri mánja nōkō bhe ndü báchá manyé? Pú bō bakábhe? <sup>7</sup> Pú bō bhō ke bárēm bebéptí menyīη ndu béchōηti erítí nnyén Etayeka mmu ábhōjō bhe?

<sup>8</sup> Mbák tetēter bābhūere nném ebhé Mandem Mfō ywese mbō enyu échí amem Ekáti Mandem be, “Kōη nti nkwa mbō mmuet eyē”, nō bākū sayri. <sup>9</sup> Ke mbák bāchyē kenókó ntá mbōk bhō, mămbyaka nōkō abhénéfú, nō bākū bebú ndü bākwen ebhé Mandem ne eyō étōη bé báchí bo abhen bāpú bhūere bebhé Mandem. <sup>10</sup> Bāríñí bé yē agha ane ábhūere bebhé Mandem menkem ke ankwén bēbhūere ebhé émót, besí Mandem, achí enyumót mbō mmu ane ákwéné bebhé menkem. <sup>11</sup> Échí enyu eyō mbōnyune Mandem mmu árémé be, “Óké kwen berwōp”. Nkúbhé yí ke árémé be, “Óké wáy”. Eyō étōη ye bé mbák óngwáy mmu, nō ókwēn ebhé Mandem yēndu óbhíkí kwén berwōp. <sup>12</sup> Bābhōη yé béghō bé beyōjōnyu ebheká ne menyīη ebhén bākū, mánkū bhō mbō bo abhen bákōη ebhé Mandem ené ébhōjō betaη βéfère besé ndü bebú. Ebhé eyō ké Mandem ásōt bétāη bese ndü ewak manyé. <sup>13</sup> Bābhōη bekū nō mbōnyune bo abhen bāpú bhōη ntínso ne bati, Mandem átāη bhō ewak manyé kebhōη ntínso. Ke mmu ane ábhōη ntínso ne bati, Mandem átōη yí ntínso ewak manyé.

### Beriti betik ebhén bétōη bé mmu abhōη neka ne Mandem

<sup>14</sup> Bōma, mbák mmu árem bé yí abhōη neka ne Mandem ke yí kekū enyīη ene Mandem áyāη yi ánkū, eyō ékwāk yi ná? Bérēm chi ne nyu be yi abhōη neka ne Mandem, apú kwáy βέρεμε yi wawák ndü ewak ene Mandem átāη bo. <sup>15</sup> Sénsót bé mmu yweká amōt, yē ngōré, yē mbakanem, ane áchí nti mmu Mandem abhíkí bhōη nden ene yí afyé amuet ne nenyíé enen yi ányie. <sup>16</sup> Ne mmū yweka amōt ághó nókó yi, andōk antík yí nefí andem

βε, “ὄνω sayri, Mandem anjet wə ómbóη beyǎ nden ne nenyíé”, κε γί κεchye yi menyih ebhen yi áchébhé, nó akwak yi ndũ ntiki mbi? <sup>17</sup> Enyu γə κε échí ne neka. Mbák mmu ǎrem be ábhōη neka ne Mandem, κε γί κεκə enyih ene Mandem áyàη yi ánkú, nó nerem γí ǎrəm be abhōη neka ne Mandem achi chi ndéndem.

<sup>18</sup> Ngufú mmu ǎkwáy békem epáítí be, “Akap Mandem áchyé mbək bho chi neka enén bó bábhōη ne γí, ené akap ane bo báchák chi beκə menyih ebhen Mandem áyàη bo mánkə”. Ke enyih ene mbóηó béréem ntá enyũ mmũ wu chí be, “Ghatí mé enyih ene étōη be obhōη neka ne Mandem mbák opú κə menyih ebhen Mandem áyàη bo mánkú?” Mbák chí mé, mǎkwáy bésót menyih ebhen mǎkú ntōη wó bé nká ne Mandem tetep. <sup>19</sup> ὄνόκό bé Mandem amət κε áchí, achák ápú? Eri! Ke óké ghəkəntik bé yǎ chí befóηó beúbəbeu ménókó nkwó bé Mandem amət κε áchí ne eyə échyé bhó becháy, mángwere nəkə gbagbǎgbak. <sup>20</sup> Wə echihí enyih ene, ðyàη mántōη wó be mbák mmu anókó be Mandem achi κε yi kebháká κə menyih ebhen Mandem áyàη bo mánkú, nə nenoko yi anókó be Mandem achi, achí chí ndéndemé? <sup>21</sup> Óké ghəkəntik be Mandem arem nyaka be etayese Ábraham achi chak besí bhi ǎti enyih ene yi ákú. Nó chí ndũ ǎsóre móywi Áisek arək bechye mbə akap ndũ mpok ane Mandem aghati yi ánkə enyuyə. <sup>22</sup> Eyə étōη bé Ábraham abhōη neka ne Mandem tetep, aka beκə yǎntiki enyih ene Mandem ághátí yi ánkú. Enyih ene γí ákú, κε étōη bé yi aká ne Mandem tetep. <sup>23</sup> Enyih ene κε básíηi amem Ekáti Mandem be, “Ábraham anókó nyaka Mandem, ékú Mandem arem bé Ábraham achí chak besí bhi, ne bo bǎré bhíηi Ábraham bé mmuere Mandem”. <sup>24</sup> Bě babhōη bǎkwáy yé béghə bé berí ebhen mmu ákú κε békú Mandem ǎnsót γí mbə mmu ane áchí chak besí bhi. Púye chí nerem γí ǎrəm ne nyu bé aká ne Mandem. <sup>25</sup> Nkúbhé enyu γə κε échí nyaka ne Ráhab, ngoré-nekə. Enyih ene γí ákú kǎ Mandem ághó, asət bé γí achí chak besí bhi. Nó chí, Ráhab asət baghokoti kepí abhen báfú Israel abhese amem eket eyi, achye bhó manié. Báfúét yé mbi áchák bápətnsem Israel kebhōη esəηori.

<sup>26</sup> Tǎndu yi ákú enyu γə κε Mandem ǎsót be yi achi chak besí bhi, diηí ká be, nkúbhé mbonyũ mmu apu kway bebhak nepém mbák abhiki pere bhōη ǎyú, nó κε echi be mbák mmu apú κə menyih ebhen Mandem áyàη bo mankə, nerem γí ǎrəm be abhōη neka ne Mandem ǎbhak chi ndéndem.

### 3

#### Sébhōη békém bǎrí yesé sayri

<sup>1</sup> Bǎma, puyǎ be mankem kǎ babhōηó bébhak batōη Eyōη Mandem. Bǎríηi bé ewak ene Mandem átàη bo, manyé ǎsōη besé bhó sétōη Eyōη Mandem amuət écha bo báchák. <sup>2</sup> Yǎntiki mmu ǎkwén ndũ beyǎ babhi. Ke yǎ agha ane ábhíki bhōη bekwéné ndũ eyōηnyu eyi, achí mmu ane ájwí pəət ne ǎkwáy nkwo bekem mmuət ndũ yǎntiki mbi. <sup>3</sup> Sénsót mpəηəndík. Mmu ǎsət mómbíηi senōη amfyé yó anyu ndu beκə γə angok yi, andək yǎntiki ebhak ené yi áyàη yó ándók. <sup>4</sup> Ná ne áchwínyen nkwo? Yǎndu ǎré chik, ne yǎ mbúép ané ǎdèp wu ántaη ná, nsəm achí anet áchwí babhát ane mbák mmu ǎnjá anjep, áchwí ǎrōη chí ebhak ene γí áyàη wu andək. <sup>5</sup> Néri nkwa nechi mbə nsəm ane achi anet áchwí. Yǎndu néchí níηi níηi, népə beκə berem menyih. Bě babhōη mǎnkáysí ndũ mónembě ngó ákem ndũ eremé nchót ǎmbo bédu gum gum gum.

<sup>6</sup> Néri nkwa néchí mbə ngó. Eyōηnyu ene mmu ékwáy bétwə ne yǎntiki enyũ bebú fá amik. Bebú ebhen néri nétwə ne bhə béchōηti nepém nkwaηwaη nenkem. Néκú ngó ǎnkém ané ǎsōη nepém nkwaηwaη nenkem. Ne ngó wu áfú chí ndũ nepingo ané ápú neme. <sup>7</sup> Nkwá ǎkwáy bébhúere yǎntiki enyũ nyǎbhi, kenen, nnya ené ǎsú menie amik ne ene ǎnyén, ankə yó éngók yi, ne bo mánáj bákú nə. <sup>8</sup> Ke yǎ mmu apú kwáy bekem néri eni. Néri néber néchá. Néchí mbə babhé amen mmu ǎnyè angú. <sup>9</sup> Ne néri κε sébiti Mandem Etayese. Ne nkúbhé neri κε sésət berem bebépti menyih ntá bo abhen Mandem ághókó,

akw mǎmbák mbɔ yímbɔŋ ndǔ beyǎ babhi. <sup>10</sup> Bǔma, ébhíkí bhɔŋ bebhak enyu yɔ! Nnyu amɔt ámbiti Mandem, nkúbhé nnyu wu ámbik mmu eyak. <sup>11</sup> Mbokónyén ámɔt ápurú kwáy bechye erítí manyier, ámpet áchye nɔkɔ manyier amen áchí ngánŋ ngan. <sup>12</sup> Bǔma, nnet nsúkúrí ápurú kwáy ményú bakwa ne nnet nsírjí ápurú kwáy ményú nsúkúrí. Ényu yɔ ke échí be nnyén ngánŋ ngan nérú kwáy béchye manyier menyu.

Nerijindak enén tetep néfù chí ntá Mandem

<sup>13</sup> Ná mbok yeká bátɔŋ mmuet bé bárijí? Mbák bo báchí ndǔ nkwo yweká abhen bábhóŋó keboŋ, bárijí enyih ené échí chak ne ené épurú chak, yéntiki mmu wap ámbóŋ erítí epih ne nesepímuet ndǔ nepém eni. Epih eyɔ ke étɔŋ bé mmu achí ndijindak tetep. <sup>14</sup> Ke mbák bábhɔŋ bati ane ájwí ne beyǎ mpabhamík ne epih ené yéntiki mmu ánù chí ndǔ aywi ntí, bǎké pányu ndéndem be báchi barijindak mbonyune eyɔ ébhak chí nsé. <sup>15</sup> Enyǔ nerijindak eno nérú fú ntá Mandem, néfù chí ntá bǔ-mmik. Enyǔ nerijindak eno néfù chí ntá bo abhen Éfóŋó Mandem épurú ne bhó ne néfù chí ntá mfɔ befóŋó bebúbebu. <sup>16</sup> Échí enyu yɔ mbonyune yéntiki ebhak ené bo bábhɔŋ mpabhamík ne bati ne epih ené mmu ánù chí ndiere ndǔ ayi mmuet, ebyok ébhàk are, ne yéntiki ebéptí epih ébhàk aré nkwo. <sup>17</sup> Ke nerijindak enen Mandem áchye nechí kekúrí. Enyijí mbi chí be nérú fye mmu bakwap anti. Menyih ebhen békòŋo chí be nerijindak enén Mandem áchye nékù mmu ámbák sayri ne bati, nékù mmu áké bhɔŋ nti gum gum, nékù mmu ámbóŋ epih beghɔ bho ntínso, ne epih beka beri mpoknkem. Mmǔ ane ábhóŋó nerijindak enén néfù ntá Mandem, ábhák mmu tetep, ápurú ka betábhá. <sup>18</sup> Chí bebhak sayri ne bati ke ákù bo abhen bákù kpák ambak nenti bho mámpí mbwɔt, ne chɔŋ mángɔ mbwɔt menyih ebhen bo bákù ebhen bechi chak besí Mandem.

#### 4

Séndó Satan sénkóŋó Mandem

<sup>1</sup> Yi ékù be bho bǎrem bé báchí bǔ Mandem mǎnù mǎntánŋ nɔkɔ ne bati? Pú bebéptí menyih ebhen báfyé ngoŋo aré ke békù mǎnu mpoknkem-ε? <sup>2</sup> Bǎyánŋ bébhɔŋ menyih ke bǎpurú kwáy bébhɔŋ bó. Éku báyanŋ béway bho. Ne báfyé amík ndǔ menyih ebhen bo báchák ke bǎpurú kwáy bébhɔŋ bó. Éku bátànŋ ne bati, mǎnu nɔkɔ. Ntí ane bǎpurú bhóŋ menyih ebhen chí bé bǎpurú níkmuet be Mandem áchyé bhé bó. <sup>3</sup> Ne yé mǎnik chí mmuet bé Mandem áchyé bhe enyih, bǎpurú bhóŋ yó. Bǎpurú bhóŋ yó mbonyune bǎpurú bhép ne nkaysi ndíndí. Bǎbhèp chí menyih ebhen báfyé ngoŋo aré. <sup>4</sup> Bě bho bǎpurú ka mbɔ enyu Mandem áyanŋ! Bǎbhíkí riŋi bé mmu ane ányie ekɔŋ ne menyijí mmik chí mmu ane ákù mmuet yi mǔmpap Mandem-ε? Tetep, mmu ane ányie ekɔŋ ne menyijí mmik, chí mmu ane ákù mmuet yi mǔmpap Mandem. <sup>5</sup> Bǎké kaysi bé enyih ene básíjí amem Ekáti Mandem échí ndéndem, nó chí enyih ené básíjí be, “Éfóŋó ené Mandem áchyé nkwa, éfyé amík ndǔ menyih bo báchák échá.” <sup>6</sup> Ke Mandem átɔŋ bese beyǎ berǐndu, ne eyɔ échye besé betanŋ amfáy nkaysi béfyé amík ndǔ menyih bo báchák. Échí mbonyú básíjí amem Ekáti Mandem be, “Mandem ápurú ka ne mmu ane áyòŋ mmuet, ke áyɛt mmu ane ásèpti mmuet mbɔ be yí ápurú yényih.”

<sup>7</sup> Septí yé ka mmuet ntá Mandem. Bǎké chye Satan mbi, ne chɔŋ eyɔ énkù yi ambúé andɔ bhe. <sup>8</sup> Kokosí nókó ká mmuet ne Mandem ne chɔŋ Mandem ankokosi mmuet ne bhe. Bě bakǔ bebú, feré ká amó ndǔ bebú. Bě bho báchí ekak nefí ekak ánywɔp, feré ká bebú anti bé bati yeka ambak pépép. <sup>9</sup> Bǎké ghokontik bebú ebheka. Bák ká ndǔ basémé ne nedí kebho, babhese ansebhe nɔkɔ amík byaká byaká byaká. Dǔ ká neway-ámén eneká mǎmbák ndǔ basémé. Dǔ ká maŋák ameká mǎndɔp ndǔ kebho. <sup>10</sup> Sɔt ká mmuet mbɔ bé bǎpurú yényih besí Mandem, ne chɔŋ yi ankosi bhe.

Mmu áké rem ebúbu éti nti

<sup>11</sup> Bõma, mmu áké rem ebúbu ěti nti. Mbák mmu ándém ebúbu ěti nti, mbák épú nó, ansot mmuet mbõ ntańá manyé bérém bé nti abep, nó řrem ebúbu ěti ebhé Mandem ne átań ebhé Mandem. Ke dińi ká be mbák mmu řrem bé ebhé Mandem éber, nó yí apú bhæere yó, ke řsòt mmuet mbõ ntańá manyé berem bé ebhé éber. <sup>12</sup> Mandem aywíntí ke ábhóńó betań béfye bebhé, ne ndiere yí aywíntí, ke ábhóńó betań ndu bétáń bo. Mandem abhõń betań bépéme mmu, ne yí ke řrem bé mmu ángú, ángú. Ke mbák chí wó, okáysí bé ochí agha beku mmuet eye ntańá manyé, óndem bé nti mmu Mandem abep.

*Mmu áké pányu ěti enyĩń ene yi áyàń beku*

<sup>13</sup> Bě bho bãpà, mãndeme nõkõ be, “Mbák épú echõń nó mbúré, chõń séndók etak egbo fú, sénchõkõ aré ndũ mmíé nemot sénkõ esié, sémbõń beyã nkáp,” Ghók ká. <sup>14</sup> Bãkwáy bérĩńi enyĩń ené éfàkari mbúré ná? Bapém ayeka achi mbõ mõńgo. Őghó mõńgo éne ke mandú mpok anemsi. <sup>15</sup> Enyĩń ene bãbhóńó berem chi be, “Mbák chí nkaysi Mandem, chõń ambæere besé nepém, anchye besé betań sénkũ enyĩń ené séyàń beku.” <sup>16</sup> Ke bãpú kũ enyu yõ. Bãpá chí nyu mãńjõń nõkõ mmuet. Neyõńómuet eneka enõ nenkem nébhiki ri. <sup>17</sup> Yě agha ane árińi erítí enyĩń ené yí ábhóńó beku, ke yí kekũ yó, besí Mandem, akũ bebú.

## 5

*Bõ bakáp, sõt ka mpok*

<sup>1</sup> Bě bõ bakáp, tá ká batú mãńgók mãńcháp řri kebho, mãmbak ndũ basémé ěti beyã besõńõri ebhen bétwò ambi ntá yeká. <sup>2</sup> Bakáp ayeká áchõńtí, ne kengok anyie berítí nden eyeká. <sup>3</sup> Mfárékáń anyie bakáp ayeká. Mfárékáń ane ányíé nó wú, mpok Mandem átàń bé, ké yí řsòt mbõ ntísie ndu béchyé bhe ntémsí. Ne mfárékáń yõ ke ányie mmuet eyeká mbõ ngó ányie enyĩń. <sup>4</sup> Bo bákũ betik ndũ baki yeka, be kechye bakáp ayap. Ngway yeká akũ bó bádí kebho bé Mandem áńkwák bhó, ne Mandem Acha betań menkem ághok kebho ekap. <sup>5</sup> Mãnyie nepém fá amik, mãńkũ nõkõ menyĩń ebhen béchyé bhe mańák. Mãnyie, bãchikiti bãrõp muri múrí mbõ esené mpõń ené bãbhóńó berõń beway. <sup>6</sup> Bõ bakáp, bãchyé besõń ntá batanań manyé ne bákũ bachébhébhõ mãńkwen manyé, nõ chi bo abhen bãbhiki bhõń betań menu ne bhe mãńchét bhe mbi.

*Nenikímuet enen mmu Mandem ne ekébhénti*

<sup>7</sup> Bõma, kęp ye ká nti ndũ mãńõń mpok ane Yesu Acha átwò. Yĩńi ká bakwaná baki. Bákèpnti ménõń manyiep nchyémie ne amen ákũ nenyíé néńgó. Ne bákèpnti menõń mpok ane báfère nenyíé ebhi. <sup>8</sup> Bě nkwo, bõń ká ekébhénti, mãnte kpirí mbõnyune mpok ane Yesu Acha ábhóńó bétwò arõp kekwo.

<sup>9</sup> Bõma, mmu áké nywinti ámbíńi nnyén nti. Mmu ane ákũ nó, ákwén manyé ewak Mandem átàń bo. Dińi ká be Ntańá-manyé achi ambĩnywõp téé, apu nekõ nesie. <sup>10</sup> Bõma, bãké ghõkõntik baremé kepĩnti Mandem, bo bárèm nyaka menyĩń ebhen Mandem afyé bó anti be mãndem. Báčí berítí berĩń ntá yesé. Bó bãbhõń nyaka beyã esõńõri, yě nó, mãńkebhe nõkõ chí nti. <sup>11</sup> Sérèm bé eri ntá yap echa mbõnyune báté nyaka kpirí. Bãrińi ndũ Job áté nyaka kpirí, ne ndũ ngwenti, Mandem akũ esõńõri eyi émáy enkem, éri ye ntá yi echa. Teter, Mandem abhõń beyã ntínso ne besé. <sup>12</sup> Bõma, ndak ane chí erémé ndak. Mbák õrem enyĩń, óké yiki. Óké yiki ómbĩńi nnyén Mandem mmu áchí amfay. Kéyiki ómbíńi mmik, ne óké yiki ndũ nnyén yěnyĩń échák. Mbák oká enyĩń, dem be, “Ee”, ne “Ě” ámbák chí Ee. Mbák õbhíkí ká, dem be, “Cháo” ne “Cháo” ambak chí Cháo. Mbák oká enyĩń émõt, óńkũ chí échák nõ ókwèn ebhé Mandem.

<sup>13</sup> Mbák mmũ yweka achi ndũ esõńõri, áńík nõkó mmuet be Mandem áńkwák yí. Mbák mmu áchí sayri, áké rõ béchyé bakak ntá Mandem. <sup>14</sup> Mbák mmu yweka ãme, ámbíńi bõbati Nkwõ Kristo. Ámbíńi bhõ be mãńikmuet ěti yi, máńgwati yi bawet amuet ndũ nnyén Yesu Acha. <sup>15</sup> Ne mbák bápú makati be Mandem ághok nenikímuet enap, mmũ

neme átaŋ. Mandem Acha áku mmu neme antaŋ, amfoŋori yěntiki bebú ebhen yi ákú. <sup>16</sup> Su nókó ye ká bebú ebheká ntá bati, mǎnik nǎkɔ mmuet be Mandem ámbú bo abhen mámè. Nenikímuet mmu ane áchí chak besí Mandem nébhɔŋ beyǎ betaŋ. <sup>17</sup> Yijí ká Eláija. Áchí nyaka nti nkwǎ mbɔ bhesé. Anikmuet ne nti eni nenkem bé manyier áké kwen, ne yě nekɔŋ nébhíkí chi amik ndũ mamié arat ne ebhɔk. <sup>18</sup> Apet anik mmuet. Mandem akɔ ye nebu nénéne, manyier aseŋ gbokórókórók achwe amik, mmik apɔp, abho bechye nenyié. <sup>19</sup> Bǎma, mbák mmu yweká aró mbi Mandem aném ebhi, achák ánjá yí ámpetnsem. <sup>20</sup> Diŋí ká be yě agha ane ákwáká mmu bebú wu be ántíknssem ndũ bebú ebhi ámpétnssem ntá Mandem, mmũ wu aféré yí ndũ newú, ne Mandem áfoŋori beyǎ bebú ebhi.

Εκάτι  
Píta  
ene mbi

<sup>1</sup> Με Píta, munto Yesu Kristo ke nchí síη ekáti ene. Nchí síη ntá yeKa bo Mandem, be bho bãchi mankō ne bãtáKá mbaη ne mbaη, mbok atú Póntos, báchák atú Galésia, abhenefu atú Kapadóshiya, báchák atú Esia, ne abhenefu atú Bitínia. <sup>2</sup> Mandem Etayese ayap be tesáy bekoηo nkaysi ane yi ánáη ábhóηó nyaka έti yeKa. Efóηó Bedyere ákú mǎmbák nyáηá be mǎmbák bo abhen bághòk Yesu Kristo ne be ansot manoη mi ánkū mǎmbák pépép.

Mandem ántóη be beyǎ berĩndu, anchye be kpák tontó tonto.

Nepém nekō ne neKa ne Yesu

<sup>3</sup> Sénchíe bakak ntá Mandem Mmu achi Chi ntá Acha ywese Yesu Kristo! Έti beyǎ ntĩnso eni, achyé bhese nepém nekō ndu ákú Yesu Kristo áfú ndú newú apetnsem ndú nepém. Eyo ékū sébhaka nti néne be chōη sembōη nepém ne yi. <sup>4</sup> Séchi ne amík ambi sénōη áfók ane Mandem ábhúré amfay ntá bōbhi. Abhúré wu ntá yeKa. Áfók wu apu may ne yěnyīη épú kwáy bechōηti wu ne ápú gú manyier. <sup>5</sup> Ndú bãbhōη neKa ne Mandem ábhàbheri bhe. Ákū nō be ámpémé bhe ndú ngwenti mpok. Mandú mpok yi ákū be mǎndīηi ndú yi ápeme bho. <sup>6</sup> Bǎké rō ye bebhōη maηák έti menyīη ebhen, yěndu néne, bǎkway bebhōη beyǎ besōηori ne mamō menyū ne menyū ndu mómbīηi mpok. <sup>7</sup> Mamō ane átwò chi beKū bo mángó mbák bãbhōη neKa ne Mandem tetep. Yěndu pú áchōηti, báfyē yi ango mánsōη sayri mámfere bakwap ndu berīηi mbák chi pú tetep. NeKa eneka ne Mandem necha pú. Bãbhōη ye beghō esōηori ndu beKū bo mandīηi mbák neKa eneka ne Mandem néchí tetep nkúbhé mbō enyu básōη pú ndu beghō mbák chi pú tetep. Enyu eyō ke echi be mbák mánte kpirí ndú neKa eneka ne Mandem, chōη eyō éntwō bhe ne bakak, ne keném, ne kenókó ndú nywōp enen Yesu Kristo ápetnsem. <sup>8</sup> Bǎkōη yi yěndu bãbhīki re ghō yi. Mǎnoko yi yěndu bápú ghó yi néne, ne bábhōη maηák amen ábhíki bhōη njeti ne amen mmu apú kwáy berem enyu mō achi. <sup>9</sup> Akap ane bãbhóηó έti neKa eneká ne Yesu chi nepeme yí ápémé bhe.

<sup>10</sup> Baremé kepĩnti abhen bárēm nyaka έti berĩndu ebhen Mandem afyé bariēp betōη bhe, báyaη nyaka, mámbēbhe nōkō ndu berīηi έti nepém nekō enen. <sup>11</sup> Efóηó Kristo ákū nyaka baremé kepĩnti mángátí bho be Kristo abhōη bebhōη beyǎ esōηori, ne ndú ngwenti, ambōη beyǎ kenókó. Bó mánū nyaka berīηi mpok ane menyīη ebhen bébhóηó befákári, ne mbōη mmu ane bébhóηó befakari ne yi. <sup>12</sup> Mandem akū bó mandīηi be bē ke bãbhōη nsáy ndú betik ebhap, puyě bō babhōη. Nsáy yō afū ndú menyīη ebhen bo abhen bághàti Mbok Ndíndí bághátí bhe ndú betāη Efóηó Bedyere mmu Mandem átó. Yě chi bōángel bãbhōη nyaka ekwak berīηi menyīη ebhen tentep.

Epīη ene bakoηo Mandem bábhóηó bebhōη

<sup>13</sup> Ndu echi nō, toηtí ká mmuet ndu beKū betik Mandem, mǎmbōη nekémēmuet, mámbaka nti sayri ndú berĩndu ebhen bétwō bhe ambi mpok Yesu Kristo ábhesi. <sup>14</sup> Těndu bãchi bo abhen bãghòk Mandem, bǎké yibhiri mmuet mǎnkóηó bepō bepiη ebhen bãbhóηó nyaka mpok bãbhuet amem ejuri. <sup>15</sup> Těndu Mandem mmu abhīηi bhe achi nyáηá, be nkwō bãbhōη bebhak nyáηá ndú menyīη menkem ebhen bǎkū, <sup>16</sup> nkúbhé mbō enyu básīηi amem Ekáti Mandem be, “Bãbhōη bebhak nyáηá, mbōnyu menchí nyáηá.” <sup>17</sup> Ne těndu bãbhīηi Mandem be Eta mpok mǎnikmuet ntá yi mmú átāη yěntiki mmu bekoηo menyīη ebhen yi ákū ketóη kérīηámik, bóη ká kenókó ne yi ndú ekakáneKō eyeka fá amík mbō mankō. <sup>18</sup> Bǎriηi be Yesu Kristo aku bhe aféré ndú bepō bepiη ebhen básóré

nyaka ntá bachĩmbi bheka. Abhíkí ku bhe chí ne menyĩy ebhen béchònti nkáp. <sup>19</sup> Aku bhe chi ne manoy mi ne mó acha nkáp tontó. Yí achi mbò mónkwómén ane abhiki ku nchòntí ne yò kenyòp mmuet. <sup>20</sup> Mandem áperé ghoko mmik, anán ayap nyaka yi. Ke ndũ manywòp ngwenti ane ke yi abhesi ěti eyeka. <sup>21</sup> Akũ mǎmbòy neka ne Mandem mmu akũ yi áperénsem ndũ nepém ne akũ yi ambòy beyǎ kenókó, bé neka eneka némbák chi ne Mandem ne bé mǎmbaka nti ne yi.

<sup>22</sup> Néne, ené mǎnán baféré bebú anti ndũ bǎkòyo tetep Mandem, bóy ká ekoy ené tetep ne bati. Koy ka bati ne bati yeka ankem. <sup>23</sup> Nepém nekò enen nebhiki fu chi ntá bachi ne manò abheka bo bapem ayap áfuere fuert. Mandem asot chi Eyoy eyi ke áchye bhe nepém enen, ne nébhíkí bhoy ngwenti mbonyune néfũ ndũ Eyoy eyi ené échyè nepém, ne ébhíkí bhoy ngwenti. <sup>24</sup> Echi mbò enyũ Ekáti Mandem éghàti bhese be

“Nkwǎnywan nkem achi mbò tákò,  
berí bhi menkem mbò bóchuchu abhen tákò.  
Tákò ǎwosi,  
bóchuchu mánkuri,

<sup>25</sup> ke Eyoy Acha ebhíkí bhoy ngwenti.”

Eyoy eyò chi Mbok Ndĩndí ane bǎghátí nyaka bhe.

## 2

*Mandem ayap be bé mǎmbák böbhi*

<sup>1</sup> Ndu Mandem achye nò bhe nepém enen nekò, feré ká barak abúabu ankem anti. Bǎké pere sènze, dǎ ká betábhá, dǎ ká mpabhamík, ne dǎ ká berem barak abúabu ěti bho ndu bechònti manyén ayap. <sup>2</sup> Bák ká mbò mǎnkò mmu áywaka menyũ ami mpoknkem. Bóy ká ekwak nebhí enen mbòy, nò chi, Eyoy Mandem. Yó ékũ be mǎngo Mandem ápereme bhe. <sup>3</sup> Eri mǎmbóy ekwak enyu yò mbonyune mǎnán bǎriñi néne ndũ nepém eneka enyũ berĩnti ebhen Acha Yesu Kristo átòy bhese.

<sup>4</sup> Twó ye ka ntá Acha. Yí achi mbò ntay enen nechi nepém, enén bö mmik bábyaka be nepu yěnyĩy, ke Mandem ayap nò nebhoy menwòp besí bhi. <sup>5</sup> Bě nkwo bǎchi nepém. Bák ye ka mbò batay ane básòt bete eket ene Efóyó Mandem ábhàk aré. Bǎchi bo abhen yi ábhúré nyájá be mǎmbák nneréket ané bachiákap, ndu bechye mmuet eyeka nkem ntá yi enyu ené échyè Mandem mañák ěti Yesu Kristo. <sup>6</sup> Echi mbò enyu básĩñí amem Ekáti Mandem be,

“Ghó kál Nchí bhure ntay enen nékem eket fá amem etòk Sion,  
chí ntay enen njábhé ne néri necha.

Mmu ane ánókó yi, bápú kũ yi ámbóy ntíánwóp wawak.”

<sup>7</sup> Bě abhen mǎnókó yi, ntá yeka yi ari acha ke ntá bo abhen babhiki noko yi basiñ be, “Nkúbhé ntay enen batèket bábyáká, nó ke néyibhírí néròbhé ntay enen nékèm eket.”

<sup>8</sup> Basiñ nkwo amem ekáti be, “Ntay enén nékũ choy bo mántem ekak mánkwén, nkúbhé nó ke nechi setárébhé esen sékũ bo mánkwén.” Bátèm ekak aré mbonyune bápú bhure Eyoy Mandem nkúbhé mbò enyu Mandem ati nyaka be émbák.

<sup>9</sup> Ke mbák chi bhe, Mandem ayap bhe be mǎmbak nneréket ane bachiákap ntá Mfò ywese. Bǎchi nyájá besí Mandem. Ayap be be mǎmbák böbhi mǎngátí nókó bho betíkí maknkay ebhi, yi mmu áféré bhe ndũ ejuri abhure amem eremé bediéré. <sup>10</sup> Mpok yò, bǎbhíkí rò ntínso Mandem nembak ne bhe ke néne, bǎrò ntínso Mandem nembak ne bhe.

*Séchi Basem Mandem*

<sup>11</sup> Abhén ekoy, bǎchi mankò ne bǎfuere fuert fá amik. Ndu echi nò, nnikmmuet, feré ká amó ndũ barak abúabu ane mmuet eyeka ékũ mǎnywaka bekũ mbonyune menyũ menyĩy ebho ménù ne befóyó ebheka. <sup>12</sup> Kém ká erítí ekakáneko yeka nenti bo abhen babhiki riñi Mandem be yě bǎrèm chi ebúbu ěti yeka, mǎnán mǎngó berí ebhen bǎkũ, mánchye kenókó ntá Mandem ndũ nywòp enen yi átwo betay bo.



<sup>13</sup> Ěti Acha Yesu, septí ká mmuet ntá yěntiki mŭnti yweka, ne yě chi mfo ngo mmu bo mankem bachi antene yi, <sup>14</sup> ne yě chi bəgóbhanə abhen yi átó be mántémsí nókó bo abhen bákù bebéptí menyiŋ, mánkaka nəkə abhen bákù menyiŋ ebhen bechi chak. <sup>15</sup> Mandem áyàŋ be mánkú nókó menyiŋ ebhen bechi chak be manyu ánychók bechiŋtí bho abhen babhiki riŋi yěnyiŋ. <sup>16</sup> Bák ká mbə bo abhen bábhəŋə ngəŋəŋ bebhak ndŭ mmuet eyap. Ke báké rem be ěti bábhəŋə ngəŋəŋ, bákway beku bebú. Bák ká mbə bə betok Mandem. <sup>17</sup> Chié nókó ka bo mankem kenókó.  
Bón ká ekəŋ ne bati bənkwo,  
Bón ká becháy Mandem,  
chyé nókó ká mfo-ngo kenókó.

*Ŋəkó ká epin Yesu Kristo*

<sup>18</sup> Bə betok, bón ká nesepťimuet besí bachi abheka ne kenókó kenkem. Báké bhak enyu eyə ndiere ne abhen berĩnti ne abhen bákəm be sayri. Bák ká enyu yə yě chi ne abhen báchí bebəbebe. <sup>19</sup> Mmu ane ákernti ndŭ esəŋəri ene báchyè yi ndéndem ndu yi áríní be Mandem achi ne yi, Mandem əbhəŋ maŋák ne yi. <sup>20</sup> Ke ntá mmu ane ákú ebéptí enyiŋ, mbák mándén wə ónkernti, nsáy ane óbhəŋ əbhák be yi? Ke mbák ókú enyiŋ ené echi chak ke ómbəŋ esəŋəri ne ónkernti ndŭ esəŋəri yə, Mandem əbhəŋ maŋák ne wə. <sup>21</sup> Chi ndu esəŋəri ne ekébhénti ke Mandem abhiŋi bhe mbə enyŭ Yesu Kristo nkwo abhəŋ nyaka esəŋəri ěti yeka, arə be eriŋ be mánkóŋó nókó bayat yi. <sup>22</sup> Abhíkí kə nyaka yě bebú, ne yě mmu yi abhiki rwə. <sup>23</sup> Mpok básəktəti yi, abhíkí keme yě nsək. Mpok yi ághə esəŋəri, abhíkí pa yě mmu. Árə barak ankem ntá Mandem mmu átəŋ manyé enyu ene echi chak. <sup>24</sup> Yimbəŋ ápókó bebú ebhese menkem amuet ndŭ ekotákátí. Akə nə be séndə bebú ebhese sémbak chak. Befuet ebhén báfyé yi amuet bebŭ bhe. <sup>25</sup> Báchí nyaka mbə bəghəŋəmən ané ánémé ebhi, ke néne bəpetnsem ntá Mbabheri bəghəŋəmən, mmu achi Mbabheri bapém ayeka.

### 3

*Enyu baghoré ne manem bəbhəŋó bebhak*

<sup>1</sup> Bə baghoré nkwo bəbhəŋ besepťimuet ntá maném abheka. Mbák mánkə nə, bákway beku maném abheka abhen bəbhíkí noko Eyəŋ Mandem manoko yě bəbhíkí rem chí enyiŋ ntá yap. <sup>2</sup> Bákway menoko mpok bəghə kenókó eken báchyè Mandem ne ndŭ báchí chak besí bhi. <sup>3</sup> Beri ebheka beke fú chi ndŭ mmuet besəbheri ne bati bəghóko ne menyiŋí pú ne ndu befye berítí nden. <sup>4</sup> Mémbák chí berí epin ebhen bəfú amem nti, ne bebhak kpák, ne nesepťimuet mbənyune enyŭ beri ebhə bepu gu manyier, ne ebhə ke Mandem ákəŋ tontó. <sup>5</sup> Baghoré abhen tesáy abhen bachi nyájá ne básíkí nti ne Mandem bəghəŋ nyaka maném abhap ne enyu eyə, bəre fyé beri amuet. <sup>6</sup> Sará abhəŋ nyaka enyu epin eyə, ambiní nəkə nném éywi Ábraham be acha. Ne bachi bə Sará néne, mbák bəkəŋo erítí epin eyi kebəŋ becháy.

<sup>7</sup> Bə maném nkwo, mánkém nókó baghoré bheka sayri, mánychyə nəkə bó kenókó mbə bo abhen bəbhíkí bhəŋ betaŋ mbə bhe. Bə ne bhə bəbhəŋ nepém enen Mandem achyè ěti berĩndu ebhi. Kə nókó ká nə be yěnyiŋ eke chyet nenikímuet eneka.

*Bo Mandem bəbhəŋ esəŋəri yěndu bákú chi beri*

<sup>8</sup> Ndŭ ngwenti, bón ká nkaysi amət, mámbəŋ nəkə ntínso ne bati, mánkəŋ bati bənkwo, mámbəŋ berĩnti ne bati, ne mámbəŋ nesepťimuet. <sup>9</sup> Yě mmu yweka áké keme bebú amfáy bebú. Mbák mu asək wə, óké sək yi. Ke nikmuet be Mandem ankə yi beri. Mandem abhiŋí wó chi be ómbak nə bé yi anjet wə.

<sup>10</sup> Echi mbə enyŭ Ekáti Mandem érəm be,

“Mmu ane áyàŋ bebhəŋ erítí nepém,  
ne áyàŋ bebhak maŋák,

ánkém néri eni be áké rem ebéptí enyih,  
be eyəh ebábú éké fu yi anyu.

<sup>11</sup> Mmú wu abhəh betiknsem ndü bebú, ándóbhe kə chi berí,  
ánú bebhak kpák ne bho,  
andək ambi beku nə.

<sup>12</sup> Amík Mandem Acha áhí amuet bo abhen bachi chak,  
ne yi əghòk yəntiki neníkímuet enap,  
ke átiknsem ntá bo abhen bákú bebú.”

<sup>13</sup> Mbák báyan tontó béku berí, agha ákway meni bhe? <sup>14</sup> Ne yə embak chi be bəbhəh esəhəri éti bəhí chak, eyeka éri encha. Bəke chay yə mmu, ne bati áké səhəri be amem. <sup>15</sup> Ke chye nəkə ka Kristo kenókó mbə Acha amem bati yeka. Tə ká mpoknkem beghati yə agha ane ábhəp bhe ntí ane bəbháká nti ne Yesu. Kə nókó ka nə ne erítí eyəhənyu, ne kenókó. <sup>16</sup> Bure ká bati yeka pépép, be mpok bo básəktəti bhe éti erítí ekakáneka eyeka mbə bakohó Kristo, ntíanwóp ánkem bə. <sup>17</sup> Éhí sayri beghə esəhəri éti ókə berí mbák nə ke Mandem áyən, echa bebhəh esəhəri ne ntí be ókə bebéptí menyih. <sup>18</sup> Kristo nkwo aghə nyaka esəhəri, agú éti bebú bo mankem, ndəh amət ndak ámay. Anəhə betik ebhə, yi mmu achi chak, éti bo abhen bapu chak, bé ánsət bese ntá Mandem. Bawáy yi, agú ndü nkwo muet, ke ndü Efóhó, Mandem akə yi apetnsem ndü nepém. <sup>19</sup> Ne Yesu arək ndü Efóhó aghati Mbok Ndíndí ntá befóhó bo abhen bábhúéré ndü etəkó bawú meno h manyé ane ngwenti mmik. <sup>20</sup> Nə chí, befóhó bo abhen bábhíkí noko nyaka Mandem mpok Nóa. Mandem əndəh nyaka ne ekébhənti be bó mángúpsí bati yap mpok Nóa ághòko áchwí. Bəru bho bati anen abhen bachi amem áchwí ke bápém nyaka ndu áchwí ághòk amfányén. <sup>21</sup> Manyiebhé mə até ndü nejwiti enen nepème bhe echəh. Nejwiti puyə chí enyih ené éfere bo bakwap amuet. Chi nku ane mmu ányù ne Mandem ne nti enen pépép. Nejwiti nepème mmu éti neperénsem enen Yesu Kristo ápérénsem ndü nepém. <sup>22</sup> Mpok ápérénsem ndü nepém, ákó amfay, achəkə ndu ebhe awónem Mandem. Aré, bəángel, befóhó, ne betəntí befóhó, ne menyü betəh menkem béhí antene yi.

#### 4

Néne, bapém ayeka ángúpsí ándóp akə

<sup>1</sup> Təndu Kristo ábhóhó ye esəhəri fá amik, agú, bəbhəh begwət mmuet ne enyü nkaysi ane yi ábhóhó nyaka mbənyune yə agha ane ábhóhó esəhəri mbə Kristo fá amik abhíkí pere bhəh enyih beku ne bebú. <sup>2</sup> Eyə ekə be te ndiere newú, bəké pere h waka beku bepə menyih ebhen bə mmik bəbhəh ekwak are. Bəh ká ekwak chí békóhə nkaysi Mandem. <sup>3</sup> Ndü mpok ane áfueré ansem, bəkú nyaka menyih ebhen bo abhen bápú bo Israel bákóhó beku. Eyə ekway! Bəchyè nyaka nepém eneka ndu bepə baraka epúsí, bəbhəh beyə ekwak ndu bebéptí menyih, bəbhák manyü mmém, mənko hə nəkə bepə epusi ne bechemé manyü mmém, mənchye nəkə kenókó ntá bəmandem nsé, ene ebhé Mandem epu ka nə. <sup>4</sup> Bo abhen bábhíkí ri h Mandem bachi maknkay be néne, bəpú pere chem mmuet ne bho ndü epə nepém enə. Ekə bə bərəm bebéptí menyih éti yeka. <sup>5</sup> Ke mpok átwə ane bo bho bátə besí Mandem ndü manyé be mándem enyu bákú ndü nepém enap. Mandem até bəhəh bo abhen bachi pə ne bawú. <sup>6</sup> Éti yə ke bəghəti nyaka Mbok Ndíndí yə chí ntá bawú bé yəndu bágú mbə enyü yəntiki mmu, mánkwáy bebhak nepém ndu efóhó mbə Mandem.

Bepih abhen bakohə Yesu bəbhóhó bəbhəh ne bati

<sup>7</sup> Ngwenti menyih menkem achi kekwo. Bəké bhak ye taka taka ndü nkaysi yeka. Bák ká pə amem bati ayeka be mánkwáy menikmuet. <sup>8</sup> Enyih ene echa bechak menkem chi be mändək ambi bekhəh bati ne bati ayeka ankem təndu ekəh ékúti beyə bebú. <sup>9</sup> Syepí nókó ká bati bənkwo amem beket ebheka kebək be bákú nə mən winti nəkə. <sup>10</sup> Mandem áchyè bhe akap menyü ne menyü. Yəntiki mmu abhəh bekwak nti ne aywi akap mbə erítí nkubetik Mandem. <sup>11</sup> Yə agha ane ághəti bho Eyəh Mandem, abhəh beku nə mbə mmu

ane árèm nkúbhé enyìḡ ené éfú ntá Mandem. Yě agha ane ákù betik Mandem, abhòḡ beku bhó chi ne betaḡ ebhen Mandem áchye yi. Ébhòḡ bebhak nò, be ndu yěntiki enyìḡ, bo mányché nókó Mandem kenókó éti Yesu Kristo. Mandem ke ábhòḡ kenókó kenkem ne betaḡ menkem béchí ebhi ngwenti tí. Amen.

*Mmũ ane* ábhòḡ esòḡri éti yi akoḡo Yesu ábhòḡ áfók

<sup>12</sup> Abhen ekòḡ, báké bhak maknkay ndũ berem besòḡri ebhen bétwò ntá yeke. Bétwò chi memò be mbák bāsiki nti ne Mandem tetep. Báké sòt bhò mbò be menyìḡ ebhen bo bábhíkí re ghò ke béfàkari ne bhe. <sup>13</sup> Bòḡ nókó ká chi maḡák tēndu bábhòḡ esòḡri mbò Kristo ndũ báchémé mmuet ne yi, bé be nkwo mǎnjwi ne maḡák mpok yi átwò ne keném eki. <sup>14</sup> Éri ntá yeke echa mbák bõ bāsòkòti bhe éti bãchi bakoḡo Kristo mbònyune eyò étòḡ be Efòḡó betaḡ menkem, nò chi Efòḡó Mandem, achi ne bhe. <sup>15</sup> Ke yě mmu yweka áké bhòḡ esòḡri éti yi achi ngwayti bhò, yě chi éti yi achi ngep, yě chi éti yi achi nkù bebéptí menyìḡ, ne éké bhak chi éti yi ákòḡó bechwe ndũ baraka bo bachak. <sup>16</sup> Ke mbák mmu ábhòḡ esòḡri éti yi achi mmu Kristo, ntíánwòp áké kem yi. Ánkáká nókó kaka Mandem be yi aká nnyén be mmũ Kristo. <sup>17</sup> Émbák chí nó mbònyune mpok manyé akway, ne ábho chi ndũ nneréket Mandem. Ne mbák ámbó ne bhese, chòḡ émbak ná ne bo abhen bápú koḡo Mbok Ndíndí ane áfú ntá Mandem? <sup>18</sup> Ne Ekáti Mandem érèm be, “Mbák bo ábhen báchí chak bábhòḡ beyá esòḡri ke mámpeme bhò, chòḡ émbak ná ne bo abhen bábhíkí riḡi Mandem, ne bákù bebug?” <sup>19</sup> Bo abhen bábhòḡ esòḡri mbònyune enyu eyò ke nkaysi Mandem achi, bábhòḡ beròḡ ambi béku beri, mándo bapem ayap ntá Mandem mmu aghoko bhò. Yi apú rò bebhure bariep ami.

## 5

*Bòbati bábhòḡ* bekem batí bõnkwo sayri

<sup>1</sup> Nchí ghati ye bòbati abhen bachi ndũ nkwo yweka menyìḡ ebhen bo bábhòḡó béku. Me nkwo nchí mũnti mbò bhe. Ngò nyaka enyu Kristo ághò esòḡri ne nchí ndũ mpáy bo abhen Mandem ákù chòḡ mǎngò keném Kristo mpok yi átwò. <sup>2</sup> Babherí nókó ká bõnkwo abhen Mandem afyé amó yeke mbò mmu ane ábhàbheri nkwo bǎghòḡómén. Ká nókó ká mbò bo abhen bábhòḡó nti beku enyìḡ ene Mandem áyàḡ manku. Éké bhak chi mbò be mányiere bhe nyire. Ke nókó ká nò ne nti nenkem kefyé ngoḡo ndũ bebhòḡ nsáy. <sup>3</sup> Báké bhak mbò bafò amfáy bo abhen báfyé amó yeke. Bák ká chí berítí berìḡ ebhen bo bábhòḡó méḡòkò. <sup>4</sup> Ne mpok Mbabheri bǎghòḡómén ane ngo abhesi, chòḡ anchye bhe akap ané árí achá, akap ane apu yibhiri enyu.

<sup>5</sup> Bě besakábho ne baghòsòḡ, bóḡ ká nesepítimuet ntá bõ batí bheka. Bòḡ ká nesepítimuet ne batí. Nesepítimuet némbák ntá yeke mbò nkú ane mmu afyé amuet. Ekáti Mandem érèm be, “Mandem apú chye mbi ntá mmu ane áyòḡmuet, ke á̀tòḡ berĩndu ntá bo abhen báseptimuet amik.”

<sup>6</sup> Septí ye ka mmuet ntá Mandem mmu ábhòḡó betaḡ menkem bé mpok yi ankway, yí ankosi bhe. <sup>7</sup> Dõ ká besòḡri ebheka menkem ntá yi. Yí ke áyìḡi bhe. <sup>8</sup> Kém ká mmuet. Bák ká pè. Satan mũmpap yweka ághàp, amkpe nòkò mbò nkù, ndu áyàḡ mmu ane yi akem anyie. <sup>9</sup> Báké chye yi mbi. Tě ka kpirí ndũ neka eneka. Bǎriḡi be batí bõnkwo mbaḡ nkem fá amik, bǎghò nkúbhé menyù besòḡri ebhen bǎghò. <sup>10</sup> Mǎnáj mǎngò esòḡri, ne épú bhak chòḡ ndu eròri mpok, chòḡ mbòḡ Mandem mmu ábhòḡó berĩndu menkem anku mǎnte sené, enyìḡ kechep bhe, ambure bhe ndu nté ane mǎnáj bãchi nyaka are, anchye bhe betaḡ. Yi ke ábhíḡí be be mǎmbòḡ ákóré ndũ keném eken kebiki bhòḡ ngwenti ndũ báchémé mmuet ne Kristo. <sup>11</sup> Betaḡ menkem chi ebhi mpoknkem. Amen.

*Ngwenti* bakak

<sup>12</sup> Sáilas akwak me besìḡ ekáti ene. Nsòt yí mbò nti manò ane mǎkwáy besikinti ne yi. Ntí ane nsíḡi bhe mómbiḡi ekáti ene chi ndu béfyé bhe nti ne beghati bhe enyu Mandem

áyèt bho. Tě ká kpirí aré. <sup>13</sup> Eka bõnkwə abhen bachi fá etək Bábilon, bátò be bakak. Mandem ayap bó nkwo mbə bhe. Mówá Mák nkwo á̀tò be bakak. <sup>14</sup> Kaká ká bati sayri ne ekəŋ ene Yesu.

Kpák ámbák ne be mankem abhen bãchémé mm̃æt ne Kristo.

**Εκάτι  
Píta**  
ene njwi bebay

<sup>1</sup> Με Símun Píta, mübetok, ne münto Yesu Kristo ke nchí siñ ekáti ene. Nchí siñ ntá bo abhen mánoko Yesu Kristo mbò bhese. Yi mmu achi Mandem ywese ne Mpreme ywese ke aku besé mankem sébhòñ neka ne yi. Yi achi chak ndü menyij yi ákù.

<sup>2</sup> Mandem ántòñ be berĩndu andak nõkò chi ambi, anchye be kpák ane ájwi amem bati yeka ndü bãrĩñi yi ne Acha ywese Yesu Kristo.

*Tòñ ká be Mandem ayap bhe*

<sup>3</sup> Yesu Kristo áchyé bhese betañ beka séndij Mandem mmu ábhĩñi bhese be sémbóñ keném ne yi, ne be sénkoño epij eyi ené eri echa. Ndu sériñi yi, áchye bhese yéntiki enyij ené échébhé bhese. Ne áchye bhese betañ ebhi be sémbóñ nepém nekò ne epij ené bo Mandem bábhòñó bebhòñ. <sup>4</sup> Béfuet ndü keném eki ne erítĩ epij eyi, Mandem áchye bhese menyij ebhen beri becha, ebhen yi afyé nyaka bariep bechye bhese. Aku nõ be mãmbúé berpó menyij ebhen bo máñwaka beka fá amik, mãndòbhe bhòñ chi epij ene Mandem.

<sup>5</sup> Ndu echi nõ, nu ká mémáka epij ené eri echa ndü neka eneka ne Yesu, mãnu nkwo berij menyij. <sup>6</sup> Ndu mémáka ndü nerij menyij bóñ ká nkwo nekemémuet. Ne mémáka ndü nekemémuet, tẽ ká kpirí. Ne mémáka ndü nete kpirí, bóñ ká epij ené bo Mandem bábhòñó bebhòñ. <sup>7</sup> Ne mémáka ndü epij ené échyè Mandem mañák, bóñ ká ekòñ ne bati mbò böneréket amot ne mãnkòñ bõ mankem. <sup>8</sup> Mbák mãndók ambi beka menyij ebhen ndòñ ne ndòñ, nerij ane bãrĩñi Acha ywese Yesu Kristo apú bhak ndéndem, ke beri béfù ndü yéntiki enyij ené bãkù. <sup>9</sup> Ke yé agha ane menyij ebhen beru ndü nepém eni achí nnémámík. Mbák épú nõ, apú ghò menyij ebhen bechi nekò nesie, ne ághókóntik be Mandem asó bebú bhese aferé. <sup>10</sup> Bõma, fyé yé ka betañ ndu beka menyij ebhen bétòñ be Mandem abhĩñi bhe ne ayap bhe tetep mbonyune mbák bákù nõ bãpú kwen wáwák. <sup>11</sup> Ne Mandem apú rò ménéne mbinywop fúú, be mãnwewe ndü kefo eken Acha ne Mpreme ywese Yesu Kristo. Kefo ekò kebhiiki bhòñ ngwenti.

*Ntí ane Píta asiñi ekáti ene*

<sup>12</sup> Mbõñ ye nkaysi betik bhe menyij ebhen menkem, mpoknkem, yéñdu bãrĩñi bhò ne bãte kpirí ndü menyij tetep ebhen bátòñó be. <sup>13</sup> Nkáysí be echi chak be ntík nõkó bhe menyij ebhen ndu mbuet fá amik be bãké bhære kenó, <sup>14</sup> tẽñdu ndĩñi mbò enyũ Acha ywese Yesu Kristo átòñ me be manywop aya fá amik ábhíki pere yá. <sup>15</sup> Ne mbõñ beghò be mpok nnáj ndó mmik, mãntik nõkó menyij ebhen mpoknkem.

*Enyu mmu ákwày berij be menyij ebhen bechi tetep*

<sup>16</sup> Menyij ebhen séghàti nyaka bhe éti netwò Acha ywese Yesu Kristo ne betañ ebhi bepú bakay. Besé babhòñ séghó kefo eki ne amík. <sup>17</sup> Mpok Mandem mmu achi Eta átòñó keném eki ne betañ ebhi, sebhak are ne Yesu. Séghók ndu Mandem mmu acha mankem árèm be, “Né chi Mówa. Nkòñ yi tontó. Áchyè me beyã kenókó.” <sup>18</sup> Besé babhòñ séghók eyòñ ené éfú amfay mbonyune séchí nyaka ne yi amfay njie Mandem.

<sup>19</sup> Éti yò, sériñi mbòñ néne echa enyu esí bé menyij ebhen baremé kepĩnti bárémé nyaka béchí tetep. Fíé yé ka ntí ndü beyòñ ebhap, mbonyune béchí mbò eròñó ene éghò amem ejuri. Dók ká ambi beghok beyòñ ebhò kplate mpok ane nywop néyì. Ndü nywop enò, nembe\* enen beti néghò amem bati yeka. <sup>20</sup> Enyij mbi ené bábhòñó berij chi be, menyij ebhen baremé kepĩnti bareme nyaka, ebhen bechi amem Ekáti Mandem, yé mmu apú

\* 1:19 Nembe enen beti chi Kristo.

kway besot kebonj eki ánéné bhō ntá bho, <sup>21</sup> mbonyune yě ndemekepinti amot abhiki rem nyaka menyij ebhen befu ndu nkaysi nkwañwanj. † Εφόγό Mandem ke áchwé nyaka bho anti, akw bó mándem menyij ebhen befu ntá Mandem.

## 2

Sot ka mpok ne batōjō nse

<sup>1</sup> Baremé kepinti nsé báchi nyaka nenti bō Mandem. Nkúbhé enyu yō ke echi echōj be batōjō nsé bábhōj bebhési nenti eneka mántōj nōkō be baraká nsé éti Mandem ne bapu ené eyō étwō bhō chi ne ménémé. Bátōj ne mánisi be bábhíki riñi etayap mmu ákú bhō áfééré ndū kesem. Ne ndu bákū nō, ngwenti yap ábép ancha. <sup>2</sup> Chōj beyā bho mánkōjō bepō barak epúsi yap ne eyō enkū bo bachak mándem bebépti menyij éti mbi ane tetep. <sup>3</sup> Ne chōj batōjō nse bhō mánsot beyōjō nse ndu berwō bhe be mányie menyij ebheka ne ngwáy yap. Mandem ánāj átāñ bō te mpok ane afuere ansem ne erōp chi be mámbōj ntemsi yap.

<sup>4</sup> Mandem abhíki rō nyaka bōángel mándók ndéndem mpok bákú bebú, ke amese bhō amem nepi, ndū nebhuet ane ágiri pyóó, afe bō aré ne ngem be mámbák are te mpok manyé ankway. <sup>5</sup> Abhíki rō nkwō bo abhen bábhíki bhōj mpok ne yi, ndu mpok Nóa. Ató eghorí manyiep éwáy bōbhō mankem. Apeme chí ndiere Nóa mmu ághàti bhō be mámbák chak besí Mandem. Ne apeme bo bachak bati tándramōt. <sup>6</sup> Bāriñi nkwō be Mandem anājā nyaka bo Sódōm ne Gomóra mpok yi átó ngo are. Ásōj bhō krokotok, be eyō émbák mbō eriñ ntá bo abhen bábhíki bhōj mpok ne yi. <sup>7</sup> Mpok yō, apémé Lot mmu achí chak, yi mmu bepō barak epúsi ane bō bebú bhō bákū, áchye nyaka yi esōjōri anti. <sup>8</sup> Achōkō nyaka ne bebépti bōbhō, angō nōkō bebépti barak ane bō bákū yěntiki nywōp ne angok nōkō bepō menyij ebhen bō bārēm. Bebepti menyij ebhō béchōñti nyaka nti eni amem tontó mbonyune yimbōj achi nyaka mmu chak. <sup>9</sup> Menyij ebhen bétōj bhesē be Mandem Acha aríñi ndu áfere bo abhen bákū menyij mbō enyū bo Mandem bábhōjō beku, ne ndu átēmsi bo abhen bápū chak, be ntemsi yap ambak ne bhō te ndū nywōp enen manyé. <sup>10</sup> Aríñi nkwō bārákā ntianywōp ane mmuet eyap éñwaka be mánkū ne bo abhen bábyak befōjō ebhen bébhōjō betaj.

<sup>11</sup> Yěndu bōángel bacha bhō ndū betaj bápū rem bebépti menyij. Bápū sōkōti bhō ne bápū rem ebūbū éti yap besí Eta Mandem. <sup>12</sup> Ke batōjō nse bhō bārēm menyij mbō enyū mmuet eyap étōj, mbō nyābhi ené bábhe chi be mankem mangway. Bābhōj béway bhō mbō nyābhi. <sup>13</sup> Bābhōj béchye bhō esōjōri mbonyune bō bāchyē bo bachak esōjōri. Bo abhen báyāñ menyie nepēm, Mañák amap chi beku nō yě chi ne ngósí chuū. Bepij ebhap bétwō ne ntíanwōp ntá yeka. Bāchōkō ne bhe manyié nenyíe ke bákū chi bebépti menyij ebhen béchye bō mañák. <sup>14</sup> Ne bákū barak épusi ne amik, ne ekwak beku bebú epu may bō anti. Bárwō bo abhen bábhíki noko Yesu. Bati yap achi chi bati bō ngwáy. Ntēmsí Mandem anāj achi ne bhō. <sup>15</sup> Bárō mbi ane achi chak, mánēm ebhi. Bákū chi mbō Bálam, \* Mmō Boas ákōj nyaka békū bebú be ámbōj nsáy-nkáp, <sup>16</sup> ke báji yi éti bebú ebhi. Ekū mpōjō batu ane apu rem kepī arem kepī ntá yi ne eyōjō nkwañwanj, akw yi andō ebhokori enyij ene yi ákū nyaka.

<sup>17</sup> Batōjō nse bhō báchi chi babhok manyiep ane manyiep ápū nyáy are. Báchi mbō nebhāj enen mbúép ápōkō ne manyiep kefú are ánkwén. Mandem aghókō ebhak ene égiri pyōō abhure ntá yap. <sup>18</sup> Bápānyu, mándeme nōkō menyij ebhen bechi chi echijti. Mánū nkwō berwō bo abhen báyāñ befap mmuet ne nkwō bhō abhen bekwéné bechi ne bhō. Mánū ménjókōti bhō bé mánkū nōkō bepō barak épusi ane mmuet eyap éñwaka be bō mánkū mbō enyū bó babhōj bákū. <sup>19</sup> Báfye bhō bariep beku mánkáysí be chōj

† 1:21 Mbok bo bákaysi be ené ebhōjō bebhak chi bé “Menyij baremé kepinti bārémé bébhíki fu chi ndū nkaysi nkwañwanj”. \* 2:15 Bálam abhōj nyaka beyā ekwak bebhōj akap ane mfō Bálak áyāñ bechye yi, kpát aka beku bebú ntá bo Israel. Nōmba 11.22-24, 22.16.

bó mámbəŋ ngəŋarj bekoŋo netəŋ enese, ené bó babhəŋ bachi basémé bebú. Yěntiki enyij ené ebhóŋó betarj amfay mmu, mmu wu əbhák chi nsem ntá enyij eyə. <sup>20</sup> Mbák bo mándíŋí Yesu Kristo mmu áchí Acha ne Mpepe ywese, ne mámbəe menyijí mmik ebhen bégwəť bho gwəť, ke mámpet mándə menyij ebhə mengwəť bhə ne betarj ndü nepém enap, nte ane bó bábhák aré əber ancha ane bó bachi nyaka are mpok bábhíkí re riŋi Yesu Kristo. <sup>21</sup> Eri nyaka mbəŋ be báké riŋi enyü mmu abhak chak écha bó berijí, ke mámpet mánjibhiri mmuet, mándə bebhé Mandem áchyé, kepepe koŋo bhə. <sup>22</sup> Enyij ené éfakari ne menyü bo bhə étəŋ be bakay ané árəm be, “Mmú əgwə enyij ampetsnem anyie yə”, ne be, “Báso akók ampetsnem anyóp mmuet ndü batəp”, achi tetep.

### 3

#### Enyij Píta areme ěti netwó Yesu

<sup>1</sup> Bǎma, né chi ekáti ené ejwi bepay ndu bekáti ebhen nsijí bhe. Ndu bó bepay menkem, nchí tik be menyij ebhen mǎnánj bǎriŋi, ndu bekwak mǎmbəŋ nkaysi ane achi chak. <sup>2</sup> Nsij beku mǎntik nəkə menyij ebhen baremé kepinti Mandem bárémé témentep be bébhóŋ befakari, ne be mǎntik nkwə menyij ebhen Acha mmu achi Mpepe ywese afæere ntá bǎnto aghati bhe be mǎnkə nəkə. <sup>3</sup> Enyijí mbi ene bǎbhóŋó berijí chi be mpok ane netwó Yesu Kristo áróbhé kekəwəť, bo bátwə chəŋ abhen báway bhe ěti menyij ebhen mǎnókó, mǎnkə nəkə chi bebéptí menyij ebhen béfù bó anti. <sup>4</sup> Chəŋ mámbəbhe nəkə bhe be, “Yí afyé nyaka bariep be əpetnsem, atwə ké? Tesáy bətayese bágú, menyij bébhuet chi enyumót mbə mpok ane Mandem ághókó mmik.” <sup>5</sup> Bǎghəkəntik bé Mandem aghókó mfay témentep chi ne eyəŋónyu eyi, akə mmik afú ndü manyier amen achi nyaka mbǎnkem. Ne manyier ke yi ásóre ághókó mmik. <sup>6</sup> Ne nkúbhé manyier ke Mandem áchóŋtí mmik. <sup>7</sup> Ne nkúbhé eyəŋónyu ke Mandem abhære mfay ne mmik ane echəŋ menoŋ ngó ansəŋ mfay ne mmik, ke anaŋa bo abhen bapú mbə enyü bo Mandem bǎbhóŋó bébhak, ndü nywəp manyé.

<sup>8</sup> Ke abhén ekəŋ, bǎbhíkí bhəŋ beghəkəntik enyij ené éməť! Ne Eta Mandem, nywəp neməť nechi mbə nká mamié, ne nká mamié achi mbə nywəp neməť. <sup>9</sup> Mbək bho bákaysi be Mandem əchəŋti mpok tontó ndu bébhæere bariep ami. Ápú chəŋti mpok mbə enyu bó bákáysí. Əkep chi nti ne bhe, ndu ápú yarj be yě mmu angu anem. Əyàŋ chi be yěntiki mmu ántíknssem ndü bebú bhi. <sup>10</sup> Ke nywəp enen Yesu Acha ápətnsem nétwə chəŋ mbə ngép. Mpok yə, chəŋ nebu néngwat wóóó ne eyəŋ etarjatarj, nénémsi. Yěntiki enyij ené echi amfay énsayri amem ngó, enemsi. Ne mmik ansəŋə ne yěntiki enyij ene echi aré.

<sup>11</sup> Těndu menyij ebhen menkem bebhəŋə chəŋ besayri, ménemsi enyu eyə, ébhíkí ri nə be yěntiki mmü yweka ámbúéré nepém eni pépép, ambak mbə enyü mmu Mandem ábhóŋó bebhaka? <sup>12</sup> Ne ndü mǎnəŋ ne nebhakántí nywəp enen Mandem átwə, kə nókó ká yěntiki enyij be néntwó ayak. Ndü nywəp enə, ngó ásəŋ mmik nkem, ne besəŋó ngó ménkə yěntiki enyij ene echi amfay ensayri. <sup>13</sup> Ke békoŋo bariep Mandem, sənəŋ mfay nkə ne mmik nkə. Yěntiki mmu ane ábhakánti aré, əbhak chak besí Mandem.

<sup>14</sup> Abhén ekəŋ, těndu mánəŋ ye be menyij ebhen memfakari, fyé ká betarj ndu beku Mandem angə be bǎchi pépép, kebhəŋ bekwéné, ne be besí Mandem kpák achi ne bhe. <sup>15</sup> Ne sət ká ekébhénti Acha mbə mbi ané yi áchyə bho be mándó yi ámpémé bhə. Echi nkúbhé mbə enyü mómayese Pǎl mmu sékəŋ ásiŋí nyaka nkəwə ntá yeka ne nerijíndak enen Mandem achye yi. <sup>16</sup> Asíŋ, andeme nəkə amem bekáti bhi menkem ěti menyij ebhen. Mbək menyij bechi amem bekáti ébhen yi asíŋí ebhen bébəmuet bejwimem. Ne bo abhen bábhíkí riŋi menyij ebhə, ne bábhíkí te kpírí, báyibhiri menyij yi asíŋí, mángati nəkə bho chi menyij bechak ebhen bepú ndəŋ aməť ne menyij ébhen yi asíŋí. Ndu bákə nə, bábhiŋi chi ménémé amuet. <sup>17</sup> Abhen ekəŋ, těndu bǎriŋí menyij ebhen ambi ambi, sət ka mpok bé bekwéné bo abhen bápú bhæere bebhé béké pəkó bhe mǎndəp chi bo abhen

bábhíkí te kpirí. <sup>18</sup>Ke dók ká ambi bego ndũ nerĩji ane bãrĩji Yesu Kristo mmu achi Acha ne Mreme ywese, mändak ambi bégio ndu bébhak enyuné berĩndu bhi bébhák ne bhe. Kenókó kémbak ne yi néne, ne mpoknem.



Εκάτι  
Jǎn  
ene mbi

*Ntí ane* Jǎn ásíjǎ ekáti ene

<sup>1</sup> Ekáti ene érèm ěti Eγωη ene echi te mpok ane bábhíkíre ghoko mmik. Séghók ěti yi, séghó yi ne amík, séyíjǎ yi, ne sétok yi ne amō. Eγωη áchye Nepém. <sup>2</sup> Nepém abhési nyaka ne séghō yi, ne sérèm ěti yi. Séghàti bhe ěti Nepém. Abhíkí bhōη ngwenti ne achi nyaka ne Eta ke ábhesi ntá yesé. <sup>3</sup> Séghàti bho ěti mmũ ane séghó, ne séghók menyíjǎ ebhen yi átóηó, bé be nkwo mǎmbōη nechemémuet ne bhese. Ne, sayri sayri, nechemémuet enese enō nechi ne Eta ne Móywi Yesu Kristo. <sup>4</sup> Nchí síjǎ be menyíjǎ ebhen be mañák amese anjwi pōot.

*Mandem* achi Bediere

<sup>5</sup> Mbok ane Móywi áchyé bhese be séngátí bhe achi be, “Mandem achi Bediere, ne ejuri epu ne yi wawak.” <sup>6</sup> Mbák sérèm be sébhōη nebharémuet ne Mandem, ke sénkō nōkō amem ejuri, nō sésè chi nsé, ne sepu kōηo tetep ane Mandem ákú séríjǎ. <sup>7</sup> Ke mbák sékò ndũ bediéré mbō enyu yímbōη áchí Bediere sébhōη nechemémuet ne bati. Ne manōη Móywi Yesu anso bhese amferē ndũ bebú menkem. <sup>8</sup> Mbák séndém be sepu bō bebú, nō sérwō chi mmuet ne tetep apú amem bati yese. <sup>9</sup> Mbák sénsu bebú bhese ntá Mandem, áfoηori bhese, ne amferē besé bebú anti, ankū sémbak pépép besí bhi. Yí apú nók bebhūere bariēp ami, ne ndiere enyíjǎ ene echi chak kě yi ákū. <sup>10</sup> Mbák séndem be sébhíkíre kē bebú wáwák, nō sésòt Mandem mbō nsēense, ne nō Eγωη eyi épú amem bati yese.

2

*Kristo até* besí Eta ěti yese

<sup>1</sup> Bǒbha, ntí ane mésíjǎ be menyíjǎ ebhen chi be ménkwák bhe bǎké kē bebú. Ke mbák mmu akē bebú, sébhōη mmu amōt ane até besí Etayese ěti yese ne añikmuet be yi amfoηori bhese. Mmũ wu chi Yesu Kristo mmu achi chak besí Mandem. <sup>2</sup> Yí ke achí akap ané ápōkō bebú bhese. Ne ěti yi, Mandem áfoηori bebú bhese, ne puyě ndiere bebú ebhese, ke bebú bo mankem.

<sup>3</sup> Ne enyíjǎ ene ékū séndíjǎ be serōp chi bo abhen bárijǎ Mandem chi nekū ane sékū menyíjǎ ebhen yi áyàη sénkú. <sup>4</sup> Mmu ane árèm be, “Ndíjǎ Mandem” ke yi kebháká kē menyíjǎ ebhen Mandem áyàη bo mankē achí nsēense ne tetep apu ne yi. <sup>5</sup> Ke yě agha ane ábhūere Eγωη Mandem, ekōη Mandem ejwi yi anti pōot. Eγō ke ékū séndíjǎ be sebhare mmuet ne yí. <sup>6</sup> Mmu ane árèm bé abhat mmuet ne Mandem, abhōη bebhūere nepém eni mbō enyũ Yesu ákū nyaka.

*Ebhé* esí ene echi ekō

<sup>7</sup> Abhen ekōη, ebhé ene mésíjǎ ntá yeke néne épú ebhé ekō. Chí nkúbhé ebhé ene bárijǎ te mpok ane bábhō bekoηo Yesu. Ebhé éré chi enyíjǎ ene mǎnaη bǎghókō ne batú. <sup>8</sup> Yě nō, nchí síjǎ be ěti ebhé ekō ene étōη kroηoroη ndũ nepém Yesu ne ndũ nepém eneka, mbōnyune ejuri éfuēt, ne bediéré ebhen tetep ménáη béghò.

<sup>9</sup> Mmũ ane árèm be, “Nchí kō amem bediéré” ke ampap nōkō ntí manó, abhuét amem ejuri. <sup>10</sup> Mmũ ane ákōη bati, ákō amem bediéré. Ne yěnyíjǎ épú bhak ndũ nepém eni ene ékway bekē yi ankwen ndũ bebú. <sup>11</sup> Ke mmũ ane ápábhé mómayi, achí amem ejuri ne ákō amem ejuri, keríjǎ ebhak ené yi árōη mbōnyune ejuri ene yi achi amem ékú yi achi mbō nnémámík

*Ebhíki* ri menyie ekōη ne mmik

<sup>12</sup> Bǒbha, nchí sijn ntá yeka mbonyune Mandem afóyórí bebú ebheka éti Yesu Kristo.

<sup>13</sup> Bǒtá, nchí sijn ntá yeka mbonyune bǎriñi yi Mmu ánánj achi nyaka te mpok bábhíkíre ghoko mmik. Besak, nchí sijn ntá yeka mbonyune mánu ne mbámbu, kpate básot awónem.

<sup>14</sup> Bǒbha, nchí sijn ntá yeka mbonyune bǎrɔp chi bo abhen báriñi Eta. Bǒtá, nchí sijn ntá yeka mbonyune bǎriñi mmu ane ánánj achi nyaka te mpok mmik ábhíkíre bho. Besak, nchí sijn ntá yeka mbonyune bábhɔj betan ne Eyɔj Mandem echi amem bati ayeka, ne mánu ne mbámbu básot awónem

<sup>15</sup> Bǎké nyie ekɔj ne mmik, ne yě chí menyijí mmik. Ekɔj Eta epu amem nti mmu ane ányie ekɔj ne mmik. <sup>16</sup> Menyij ebhen bo báfyè ngojo aré ndü béchyè bhɔ manják, ne menyij ebhen amík ayese ákwèn are enkɔ sémbóh ekwak bebhɔj bhɔ, ne beyǎ menyij ebhen békà bo abhen bábhónó bhɔ báyòhmuet, bó menkem béfù chi ndü mmik bebú-ne. Bépú fu ná Eta. <sup>17</sup> Ne mmiki ne áfùèrè fuet ne menyij ebhi ebhen bo májwaka bebhɔj. Ke mmu ane ákù menyij ebhen Mandem áyàn bo mánkɔ, ábhak nepém mpoknkem.

#### *Mǔmpap Kristo*

<sup>18</sup> Bǒbha, mmik arɔp chi kekɔt memay. Bǎké ghokontik be séghati nyaka bhe be mǔmpap Kristo átwò. Yě chí néne, beyǎ bǒmpap abhen Kristo mánanj bátwò. Eyɔ éku beše sérijí be mpok ane mmik ámay achi kekɔt. <sup>19</sup> Bǒmpap bhɔ báfù chi ndü nkwo ywese. Ke bápú nyaka mbɔj bǒ-bhese. Mbɔ báchí bǒnkwo ywese tetep, mbu bǎrɔp ne bhese. Ke bǎrɔ bhese be émbák kponɔɔj be bápú ne bhese. <sup>20</sup> Ke mbák chi bhe, bǎpú enyu eyɔ, mbonyune Mmü ane achi Nyájá \* anéné bhe amik, ne be mankem bǎriñi tetep Mandem. <sup>21</sup> Mpú sijn be be bábhíkí riñi tetep. Nchí sijn be chi ndü bǎriñi tetep ne bǎriñi be baraká nsé apu fu ndü tetep Mandem. <sup>22</sup> Sayri sayri, nsense chi agha? Chi mmu ane abhiki ka be Yesu chi Mpepe ane Mandem afyé nyaka bariɔp be átd. Enyü mmu wu ke achi mǔmpap Kristo. Ábhíkí noko Eta ne Mmɔ. <sup>23</sup> Mmü ane ábhíkí ka be Mmɔ achi Mpepe ane Mandem átó apú kway bebhak mmu Eta. Ke mmü ane árèm kponɔɔj be Yesu achi Mmǔ Eta, abhɔj nebharémuet ne Eta. <sup>24</sup> Dǎ ká menyij ebhen bǎghókó te nebhɔnet mémbak amem bati yeka. Mbák mándó menyij ebhen bǎghókó te nebhɔnet mémbák amem bati ayeka, bǎpú rɔ bebhak ndü nebharémuet ne Mmɔ ne Eta. <sup>25</sup> Ne enyij ené Kristo yímbɔj afyé bariɔp bechye bhese chi nepém enen nebhiki bhɔj ngwentí?

<sup>26</sup> Nsijn be menyij ebhen be ménkɔ mándiñi bǒbhɔ nɔ báyanj berwò bhe. <sup>27</sup> Ke Kristo achyé bhe Efónó Bedyere Mmu achi ne bhe. Bábhíkí chep ye mmu ane ákway betɔj bhe menyij ebhen bechi tetep. Efónó Bedyere átdɔj bhe menyij menkem ne yěntiki enyij ene yi átdɔj bhe echi tetep. Nsé apu are. Nchí ghati ye bhe be, nkúbhé mbɔ enyü Efónó Bedyere átdɔj bhe, bǎké rɔ bebhak ndü nebharémuet ne Mmɔ.

<sup>28</sup> Bǒbha, bǎké rɔ bebhak ndü nebharémuet ne Mmɔ, be mpok ane yi ápètnsem fá amik, mámbóh manják beghɔ yi, kebɔj becháy ne ntíánwɔp besí bhi mpok yi átwò. <sup>29</sup> Bǎriñi be yi achi chak besí Mandem. Bábhɔj ye beriñi be yěntiki mmu ane ákù menyij ebhen bechi chak besí Mandem achi mmó Mandem.

### 3

*Erɔj ene bǎ Mandem echi kekari ne ene bǎ Satan*

<sup>1</sup> Ghó ká ndu Etayese áre kɔj bhese. Akɔj bhesé tontó kpát ábhíñi bhese be bǒbhi, ne sechi bǒbhi tetep. Nti ane bǒ mmik babhiki riñi be sechi bǎ Mandem chi be bábhíkí riñi Mandem. <sup>2</sup> Abhen ekɔj, séchí bǎ Mandem néne, yě nɔ, bábhíkíre tɔj beše enyu sébhak mburé mpok Kristo ápètnsem. Enyij ene sérijí chi be mpok yi ábhèsi chɔj sémbak mbɔ yi mbonyune séghò enyu yi achi. <sup>3</sup> Ne yě agha ane ábhákánti be chɔj émfakari enyu eyɔ, ábhàre nti eni pépé mbɔ Kristo.

<sup>4</sup> Yěntiki mmu ane ákù bebú, chi mmu ane ápú bhùere bebhé Mandem, ne békɔ bebú chí bekwen bebhùere bebhé Mandem. <sup>5</sup> Bǎriñi be Yesu atwó nyaka fá amik chí beferè beše

\* 2:20 Ané achi Nyájá: Kristo.

ndũ nepemé bebug, ne bebug bépú ne yí. <sup>6</sup> Yě mmu ane ábhat mmuet ne Kristo ke andak ambi bebug bebug apú. Mmu ane ábhuet bebug bebug átɔŋ be yi abhiki re ghɔ Yesu ne abhíkí rĩŋi yi wáwák.

<sup>7</sup> Bɔbha, báké rɔ yě mmu ándwó bhe. Mmu ane ákù menyĩŋ ebhen bechi chak achi chak mbɔ Yesu. <sup>8</sup> Mmu ane árɔŋ ambi bebug bebug, chi mmu Satan, mbɔnyune Satan abho bebug bebug te ndũ nebɔnet. Ntí ane Mmɔ Mandem átwó fá amik chi bechɔŋti betik Satan.

<sup>9</sup> Mmũ ane árɔbhé chi mmó Mandem, apú pere kɔ bebug bebug mbɔnyune nepém Mandem nechi ne yí. Ne apú kwáy berɔŋ ambi bebug bebug mbɔnyune Mandem ákú yi abhɔŋ nebhe nekɔ. <sup>10</sup> Ghó enyĩŋ ene ékù séndĩŋi bo abhen bachi bɔ Mandem ne abhen bachi bɔ Satan nɔ. Yě agha ane apú kɔ menyĩŋ ebhen bechi chak besí Mandem apú mmó Mandem. Echi enyumót ne mmũ ane abhiki kɔŋ nti.

*Bo Mandem babhɔŋ bekɔŋ bati*

<sup>11</sup> Enyĩŋ ene bǎghókó te nebɔnet chi be sébhɔŋ bekɔŋ bati. <sup>12</sup> Séké bhak mbɔ Ken mmu achi nyaka mmɔ Satan, mbúmbu, ékù awáy mómayi Ábel. Awáy manɔ ndaká yí? Awáy manɔ mbɔnyune menyĩŋ ebhen yi akɔ beber nyaka, ke ebhen manɔ bebhak chak besí Mandem. <sup>13</sup> Bɔma, éké bhak ye enyĩŋi maknkay ntá yeka mbák bɔ mmik bápɔp bhe. <sup>14</sup> Sérĩŋi be séfú ndũ newú séchwe ndũ nepém mbɔnyune sékɔŋ bati bɔnkwo. Mmũ ane ábhiki kɔŋ nti mũnkwo abhuet ndũ newú. <sup>15</sup> Yěntiki mmu ane apɔp nti achí ngwayti bho. Ne bǎrĩŋi be nepém enen nebhiki bhɔŋ ngwenti nepú bhak ne ngwayti bho. <sup>16</sup> Enyĩŋ ene ékù séndĩŋi enyĩŋ ene bábhĩŋi be ekɔŋ chi nechye ane Yesu áchyé nepém eni éti yese. Ne bese nkwo sébhɔŋ beka, yě chi newú, éti bati. <sup>17</sup> Mbák mmu abhɔŋ menyĩŋi mmik ke aghó nókó mómayi angwót nti ne yi, ná ekɔŋ Mandem ebhak yi anti? <sup>18</sup> Bɔbha, séndɔ berem chi ne eyɔŋnyu be sékɔŋ bati. Séntɔŋ tetep be sékɔŋ bati ndũ menyĩŋ ebhen sékù.

*Ekɔŋ ene sébhóŋó ne bati efyé bhese nti besí Mandem*

<sup>19</sup> Ekɔŋ ene sébhóŋó ne bati ke ékwák bhese babhɔŋ séndĩŋi be séchi bɔ Mandem mmu achi tetep. Eyɔ éfyé bese nti ndũ mpok ane sénikmuet ntá Mandem, <sup>20</sup> Yě chí mpok ane bati yesé átɔŋ bhese be séchí bɔ bebug, sépú bhɔŋ becháy besí Mandem mbɔnyune nkaysi Mandem achá ane achi amem bati yese ne yimbɔŋ arĩŋi yěntiki enyĩŋ. <sup>21</sup> Abhen ekɔŋ, mbák bati yese apú ji bhese sépu bhɔŋ becháy besí Mandem mpok sénikmuet. <sup>22</sup> Ne áchyé bhese yěntiki enyĩŋ ene sénikmuet be yi anchye bhese mbɔnyune sébhure bebhé bhi ne sékù menyĩŋ ebhen béchyé yi maŋák. <sup>23</sup> Ne ebhé eyi chi be sénókó Yesu Kristo mmu achi Móywi ne be sénkɔŋ bati nkúbhé mbɔnyũ yi aghati bhese be senkɔ. <sup>24</sup> Bɔ mankem abhen bábhure bebhé Mandem chí bɔ abhén bábhóŋó nebharémuet ne yi, yí abhóŋ nebharémuet ne bhɔ. Ne enyĩŋ ene étɔŋ bhese be Mandem achi ne bhese chí éfóŋó yi mmu yi achye bhese.

#### 4

*Enyũ enyĩŋ ene éfũ ntá éfóŋó Mandem*

<sup>1</sup> Abhen ekɔŋ, báké noko yěntiki éfóŋó, ke bábhɔŋ bechak ene echi ansem enyĩŋ ene mmu árèm ndu beghɔ mbák chi éfóŋó Mandem mbɔnyune, baremé kepĩnti nsé báya fá amik. <sup>2</sup> Enyĩŋ ene ékù mándĩŋi mbák éfóŋó Mandem achi ne mmu chí be yě agha ane árèm kpoŋoroŋ be Yesu Kristo asɔt nyaka mmuet nkwaŋwaŋ atwó fá amik, éfóŋó Mandem achi ne yi. <sup>3</sup> Ne yěntiki mmu ane apú rem kpóŋóróŋ be Yesu atwɔ nyaka fá amik mbɔ nkwaŋwaŋ, éfóŋó ene ébhak ne yi epu fu ntá Mandem. Enyu mmu wu ábhɔŋ chi éfóŋó mũmpap Kristo ane bǎghòk nyaka be átwò fá amik, ne anáj achi fá amik néne.

<sup>4</sup> Ke bɔbha, báchí bo Mandem, ne mánaŋ mánu ne baremé kepĩnti nsé básɔt awónem, mbɔnyune mmũ ane achi ne bhe ataŋ achá ane achi fá amik. <sup>5</sup> Baremé kepĩnti nsé chí bɔ mmik ane. Éti yɔ ké bɔ bátɔŋ menyĩŋ ebhen bechi chi nkaysi bɔ mmik ne bɔ mmik bǎghòk bhɔ. <sup>6</sup> Ké séchí bo Mandem ne yěntiki mmu ane arĩŋi Mandem ághòk enyĩŋ ene

sétòn. Mmu ane apu mmũ Mandem apú ghok bhese. Enyu eyò ke sérìnjì mbák Efóhó Mandem mmu ákù bo mándìnjì tetep ane Mandem ke achi ne mmu, ne mbák efóhó ene érwò bho ke echi ne mmu.

*Mandem akònj bese, ne sébhònj bekònj bati*

<sup>7</sup> Abhen ekònj, séndók ambi bekònj bati mbònyune ekònj éfù chi ntá Mandem. Ne mmu ane akònj bo achí mmó Mandem ne arìnjì Mandem. <sup>8</sup> Mmu ane abhíkì kònj bo, abhíkì rìnjì Mandem mbònyune Mandem chi Mmũ ekònj. <sup>9</sup> Mandem atònj ekònj ené yi ábhóhó ne bhese ndũ átó Njaña Móywi fá amík be sémfúét ntá yi sémbóhò nepém. <sup>10</sup> Séngó ekònj ene mbóhò ndu échí. Puyé be sekònj Mandem, ke chí bé Mandem akònj bhese kpát ató Móywi mbò akap ané ápókó bebú bhese, be yi amfojori bhese. <sup>11</sup> Abhen ekònj, tëndu Mandem akònj bhese tontó enyu ené, sébhònj bekònj bati nkwò. <sup>12</sup> Yé mmu abhíkì re ghò Mandem ne amík. Ke mbák sénkònj bati, Mandem ábhak ne bhese ne ekònj eyi enjwi bhese anti pòt.

<sup>13</sup> Ne enyìnj ene ékù séndíjì be séchi ne Mandem mpoknkem ne be yí achí ne bhese mpoknkem chí Efóhó yi ene yi achye bhese. <sup>14</sup> Séghò ne amík, ne sérèm be Eta ato Móywi Yesu fá amík mbò Mpepe yéntiki mmu. <sup>15</sup> Yé agha ane árèm kpojorònj be Yesu chi Mmò Mandem, Mandem ábhònj nebharémuet ne yi, ne yí ábhóhò nebharémuet ne Mandem. <sup>16</sup> Besé babhònj sérìnjì ye ne sénókó be Mandem akònj bhese tontó.

Mandem chi Mmũ ekònj, ne mmu ane ákònj bati ábhònj nebharémuet ne Mandem ne Mandem ábhatmuet ne yí. <sup>17</sup> Enyu ené sékway berìnjì be ekònj Mandem ejwi bese anti pòt chi be nywòp Mandem átàn bo sepú bhònj becháy, mbònyune séchí mbò Móywi ndũ nepém enesé fá amík. <sup>18</sup> Becháy bépú ndũ ekònj. Ekònj ene éjwí pòt éfère mmu becháy anti. Mmu ane becháy bechi yi anti áchày chí ntemsi. Ne mmu ane ábhóhó becháy chí ane ekònj Mandem ebhíkì jwi yi anti pòt. <sup>19</sup> Sebònj ekònj amem bati mbònyune Mandem ayambi akònj bese. <sup>20</sup> Mbák mmu árèm be akònj Mandem ke ampap nti nkwá, nò mmũ wu achi nsense, mbònyune mbák mmu abhíkì kònj nti nkwá ane yi ághò, ná yi ákway bekanj Mandem mmu yi apu ghò ne amík? <sup>21</sup> Ne ebhé ene Mandem achye bhese echi be mmu ane akònj Mandem abhònj bekònj nti nkwá nkwò.

## 5

*Mmu ane anoko be Yesu chi Kristo achi mmó Mandem*

<sup>1</sup> Yéntiki mmu ane ánókó be Yesu chi Mpepe Mandem afyé nyaka bariep be àtò achi mmó Mandem. Ne yéntiki mmu ane ákònj chi ákònj móywi nkwó. <sup>2</sup> Sérìnjì be sekònj bò Mandem tetep mbák sékònj Mandem ne mbák sébhùere bebhé bhi. <sup>3</sup> Bekònj Mandem chi bebhùere bebhé bhi. Ne bebhùere bebhé bhi puyé etanjí enyìnj, <sup>4</sup> mbònyune yéntiki mmu ane Mandem áchýé nepém nekò ànù ne mmik ansòre nòkò chí awónem. Ne enyìnj ene ékù sénú sénsòt awónem chí ndu sébhònj neka be Yesu achí Kristo. <sup>5</sup> Agha átàn ancha mmik? Chi ndiere mmu ane ánókó be Yesu chí Mmò Mandem.

*Mbònj Mandem achi ntísie ntá Yesu Kristo*

<sup>6</sup> Né chi Mpepe Mandem afyé nyaka bariep be àtò. Atwó fá amík, bájwíti yi ne manyiep. Étaré nókó manònj mi aròk amík. Ne Efóhó Bedyere achí ntísie be Yesu Kristo àrèm chi tetep. <sup>7</sup> Ene étòn bé batísíé abhen bárèm bé Yesu chi Kristo báchí bárát. <sup>8</sup> Batísye bho batí arát chi Efóhó Bedyere ne manyiep, ne manònj, ne bárèm chi enyìnj émot. <sup>9</sup> Mbák bakwànjwanj bárèm menyìnj ebhen bó báríjì sénoko bhò. Sébhònj yé menoko enyìnj ene Mandem árèm éti Móywi éntcha ene nkwá árèm mbònyune yi achi Mandem. Ne Mandem até ntísie éti Móywi. <sup>10</sup> Échí ye be yé agha ane anoko Mmò Mandem, àrìnjì amem nti eni be enyìnj ene Mandem areme éti Móywi echí tetep. Bò abhen bábhíkì noko bárèm be Mandem àsè chi nsé mbònyune bó bábhíkì noko enyìnj ene yi árèm éti Móywi. <sup>11</sup> Ne enyìnj ene Mandem árèm éti Móywi chi be yí áchýé bhese nepém enen nebhíkì bhònj ngwenti ne nepém enò néfù chi ntá Móywi. <sup>12</sup> Échí ye be yé agha ane ábháré mmuet ne Mmò

Mandem, äbhóŋ nepém enen nebhiki bhəŋ ngwenti. Ne mmu ane abhiki bhat mmuet ne Mmō Mandem abhiki bhəŋ nepém enə.

*Beγəŋó ngwenti*

<sup>13</sup> Nsiŋ menyih ebhen ntá yeka bo mǎnókó Mmō Mandem ndu beka mándih be mánaŋ bǎbhəŋ nepém enen nebhiki bhəŋ ngwenti. <sup>14</sup> Ne mpok sénikmuet sépú makati mbənyune sériŋ be yəntiki mpok ane sénikmuet ěti enyih, áchye bhese γə mbák enyih ene séyàŋ ékə ndəŋ amət ne nkaysi yi. <sup>15</sup> Ne mbák seriŋ be sénikmuet yi ángók bhese, sébhəŋ ye béríŋ be yi anáŋ áchyé bhese yəntiki enyih ene sénikmuet be yi anchye bhese.

<sup>16</sup> Mbák mmu yweka ángə nti mmŭ Mandem ndú ákə bebú ebhen bepu twə ne newú, ánikmuet ntá Mandem ne chəŋ Mandem anchye mmŭ wu nepém. Bebú bechi ebhen bétwə ne newú, ke mbíkí rem be mmu ánikmuet ěti mmu ane ákə enyŭ bebú ebhə. <sup>17</sup> Bekwéné menkem chi bebú. Ke bebú bechi ebhen bepu twə ne newú.

<sup>18</sup> Séríŋ be mmu ane Mandem áchyé yi nepém nekə apú pere kəŋ beka bebú mbənyune Mmō Mandem achi ne yi ne ákəm yi enyu ene Satan apu kway beka yi yənyih. <sup>19</sup> Séríŋ be sechi bǎ Mandem ke bǎ mmik mankem báchí amə mbúmbə. <sup>20</sup> Séríŋ bé Mmō Mandem atwə anéné bati ayese amem be séndíŋí Mandem mmu achi tətəp. Néne, sebhare mmuet ne Mandem mbə enyŭ sébháré mmuet ne Móywi Yesu Kristo. Yí aywíntí kě áchí Mandem tətəp ne yí kě áchyé nepém enen nebhiki bhəŋ ngwenti. <sup>21</sup> Bǎbha, bǎké bhəŋ yənyih beka ne bə mandem nsé.

Εκάτι  
Jǎn  
ene ejwi bebay

Jǎn ätò bakak ntá bo abhen yi ásiñí ekáti ene

<sup>1</sup> Με Jǎn münti bakoño Yesu amət kě nchí siñ ntá ye, wə máyese ane Mandem áyábhé ne ntá böbhe. Nkəñ be tetep, ne puyě chi me awánti kě nkón bhe. Yěntiki mmu ácháak ane áriñi tetep Mandem akəñ be. <sup>2</sup> Nkəñ be mbənyune besé séríñí tetep ane äbhák amem bati ayese ne abhak ne besé te ndü neñokómik enen nétwò. <sup>3</sup> Mandem Eta ne Yesu Kristo mántón besé berĩndu, mángó bhesé ntínso, ne mánychye bhesé kpák ndu sékòño tetep Mandem ne ndü sébhòñ ekəñ ne bati.

Sénkónó tetep sénkəñ bati

<sup>4</sup> Mbǎñ nyaka beyä mañák ndu betemeri mbək böbhe ne beghə be bó bákòño tetep Mandem nkúbhé mbə enyü Mandem Eta ághátí bese sénká. <sup>5</sup> Máyese, nchí nikmuet be sénkəñ bati. Ene épy ebhé ekə. Méchyè wə chi nkúbhé ebhé ene séríñí te mpok sebho bekoño Yesu. <sup>6</sup> Ne ekəñ ené tetep chi beku enyñ ene Mandem ághátí bhesé senku. Ebhé Mandem érèm be sénkəñ bati nkúbhé mbə enyü băghókó te nebhònet. <sup>7</sup> Nchí rem nə mbənyune bö abhen bárwò bati bachi yěntiki ebhak. Bábhíkí ka be Yesu Kristo atwo nyaka fá amik mbə nkwəñwəñ. Enyü mmü wu achi mmu amət ndü mpáy bho abhen bárwò bho, ne achí mümpap Kristo. <sup>8</sup> Sət yeke mpok bé báké ku betik ndéndem, kebhəñ nsáy ndü betik ebhə. Sət ká mpok enyu ene băbhòñ nsáy yeke nkem.

<sup>9</sup> Diñí ká be yě agha ane ápú pere koño menyñ ebhen Kristo átónó, ke ämàka nkaysi achák aré, apú bhat mmuet ne Mandem. Ke mmu ane áròñ ambi bekoño menyñ ebhen Kristo átónó, Eta äbhák ne yi, Móywi nkwə äbhak ne yi. <sup>10</sup> Étəñ ye be mbák mmu átwò ntá yeke ane átòñ menyñ ebhen bepu ndón amət ne ebhen Kristo átónó, yě mmu yweka áké syepti mmü wu amem eket eyi. Yě chí bekaka yi báké kaka. <sup>11</sup> Nchí rem nə mbənyune yěntiki mmu ane ákàka enyü mmü wu áchèm mmuet ne yí ndü bebú ebhi.

Beyəñó ngwenti

<sup>12</sup> Mbǎñ beyä menyñ bechak beghati bhe, ke mbíkí yañ befyə bho menkem amem ekáti ene. Mbǎñ nkaysi bétwə beghə bhe be séndem kepi besí ne besí, bé mañák amese anjwi pəət.

<sup>13</sup> Bə mómayeka ane ngóre ane Mandem áyábhé bátò bhe bakak nkwə.

Εκάτι  
Jǎn  
ene ejwi berat

Jǎn ätò bakak ntá mmu ane yi ásíní ekáti ene

<sup>1</sup> Με Jǎn münti bakoŋo Yesu ke nchí síŋ ekáti ene. Gáyos, nchí síŋ ntá ye, wə mmu nkóŋó tetep.

<sup>2</sup> Ane ekəŋ, nchí níkmæet be óké me, ne be yěntiki enyíŋ embak sayri ne wə nkúbhé mbə enyü nepém ene mbə mmu Mandem nchí sayri. <sup>3</sup> Mbǎŋ beyǎ maŋák mpok ngókó enyíŋ ene mbək bǔmayese ndü nnyén Yesu bátwó fá baghati bese. Bághátí bhese be wə əchí mmü tetep ndü mbi Mandem nkúbhé mbə enyu, sayri sayri, ókóŋó tetep. <sup>4</sup> Yí ékwày bechye me maŋák écha beghok be bǔbha bákòŋo tetep Mandem?

*Eri* bekwak bo abhen bátòŋ Eyəŋ Mandem

<sup>5</sup> Ane ekəŋ, ókà betik Mandem erírí ndü ókəm bǔnkwə eriri, sayri sayri, abhen bachi mankwə. <sup>6</sup> Bághátí Nkwə Kristo abhen fá ɛti ekəŋ eye ne berítí menyíŋ ebhen ókú ntá yap. Mpok ane bə bǎrə berəŋ ambi, chye bhə nekwak enen nékwáy ndü betik Mandem ebhen bo bákù. <sup>7</sup> Bákò chi bekwə betik Kristo. ɛti yə bápú sət yě nekwak ntá bo abhen bábhíkí ríŋi Mandem. <sup>8</sup> Besé babhəŋ sébhəŋ ye bechye menyü bo bhə nekwak be sémbák bati bakü betik ne bhə ndu beghati bhə tetep Mandem.

*Diyotrífis* ne Demétriyos

<sup>9</sup> Nsíŋ barəŋ ekáti ntá nkwə Kristo abhen awu, ke Diyotrífis mmu ákəŋ bebhak münti, abhíkí fyé ntí ndü enyíŋ ene mérəm. <sup>10</sup> Mpok ntwó awu chəŋ mbəre ndak ane ne enyü yi áchəŋti nnyén ena besí bǔnkwə. Ébhíkí émay nə. Yímbəŋ apú ka besyepi batí bǔnkwə ne ákàŋ te bo abhen báyanə bekwə nə, ne abók bhə be mándə Nkwə Kristo.

<sup>11</sup> Ane ekəŋ, óké ŋəkə ebéptí epíŋ. ŋəkó chí enyíŋ ene érí. Mmü ane ákù berí chi mmu Mandem, ke mmu ane ákù bebú ábhíkíre ghə Mandem. <sup>12</sup> Yěntiki mmu ndü eká Mandem ärəm erírí ɛti Demétriyos. Yě chi nepém eni nétəŋ be akəŋ tetep Mandem ne achi erítí mmu. Bǎriŋi be enyíŋ ene mérəm echi tetep.

*Beyəŋó* ngwenti

<sup>13</sup> Mbǎŋ beyǎ menyíŋ béghátí bhe, ke mbíkí yaŋ besíŋ bə menkem amem ekáti ene. <sup>14</sup> Nnókó be nchí twə chəŋ beghə bhe mandú mpok. Mpok yə, chəŋ séndem kepí besí ne besí.

<sup>15</sup> Kpák Mandem ámbak ne bhe. Maməre bhe mankem ndü nkwə Mandem abhen fá bátò wə bakak. Kaká yěntiki mməere wa ane achi ndü nkwə Mandem abhen awu.

## Ekáti Jud

<sup>1</sup> Με Júd κε nchí siñ ekáti ene. Nchí mübetok Yesu Kristo ne nchí manɔ Jems.

Nchí siñ ntá yeka bo abhen Mandem mmu achi Etayese abhíñí. Yí akəñ be ne ákú be Yesu ámbák Mbabheri yweka. <sup>2</sup> Mandem ángó bhe ntínso, ánychye bhe kpák ne ekəñ eyi tontó tontó.

### Batəñó nse

<sup>3</sup> Abhen ekəñ, ndu nchí yáñ tontó besíñ be ɛti nepepe ane Mandem ápémé bhese mankem, ngó be mbəñ besíñ ngáti bhe be mánkém tetep ane Mbok Ndíndí be ambak mbo enyü báchyé yə ntá bo Mandem ndəñ amət ndak ámay. <sup>4</sup> Nchí rem nɔ mbənyune mbək bo abhen bábhíkí riñi Mandem mánóne bachwe ndü nkwo yeka. Bə mánü beyibhiri Eyəñ Mandem ɛti beríndu ebhi ne bhese. Bákù nɔ ndu bərəm be Mandem áchyé bhese ngəngəñ be senchwe ndü barak epúsi. Bábýàk Yesu Kristo ené yi ke achi Eta ntá yese ne yi aywínti ke ábhóñó bhese. Mánəñ basíñ nyaka tentep be chəñ Mandem antemsi menyü böbhə.

<sup>5</sup> Yëndu bákú bəriñi menyíñ ebhen menkem ndəñ amət, nchí yáñ betik be be Eta Mandem aféré nyaka bo Israel ámó bo Ijip ke bágháká nókó ambi, anaña abhen babhiki noko. <sup>6</sup> Báké ghəkəntik be bəángel abhen babhiki ka bebhak ndü bechəkə ebhen Mandem afyé bhə, asət nyaka bhə abhúré amem nepi enen négiri pyəɔ ne ngem bekek, ne enyu eyə ke bábhak mpoknkem. Aré, mánəñ te nywəp negho enen Mandem átəñ bho. <sup>7</sup> Báké ghəkəntik nkwo etək Sódóm ne ené Gomóra ne betək béchák ebhen békókósi nyaka ne bhə. Bo betək ebhə báchyé nyaka mmuet ndü barak epúsi ne bepə baraká kebhúré áchák ane bakwəñwəñ babhiki bhəñ beku. Bó nkwo bachi ndü esəñəri amem ngó ane apu neme, ne eyə chí eríñ ntá bo abhen bábhíkí noko Mandem. <sup>8</sup> Yé nɔ, echi enyü yə ne böbhen nkwo. Bághə kenó amík antifú eken kékú bə mámbyak betañ ebhen Mandem ábhóñó amfáy yap. Bekoño kenó ekə bərəm bebépti menyíñ ɛti befóñó ebhen bébhóñó betañ amfay bho, mánkə nəkə bepə barak epúsi. <sup>9</sup> Ke yé chi mpok Máikel münti bəángel ákəm nyaka epúti ne Satan ɛti mmu wap ane ábhóñó besət erene Moses, abhíkí sət betañ ndü mmuet yi bé ándem ebépti enyíñ ntá Satan. Arem nyaka chi be, “Mandem Acha áñji wə!” <sup>10</sup> Ke böbhen bərəm bebépti menyíñ ɛti yéntiki enyíñ ene bə bábhíkí jwimem. Báchí mbə nyábhi ené ébhíkí bhóñ keboñ, ne yéntiki enyíñ ene ékó yó anti, éku ku. Ne menyíñ ebhə ke béwəy bhə. <sup>11</sup> Chəñ émbep ntá yap éñcha! Bákəño chi bayarékak Ken. Bákú nkwo bebépti menyíñ ndü bebhəñ nsáy mbə Balam ákú nyaka. Bágü mbənyune bátəñnti ne Mandem mbə enyü Kóra akə nyaka, agú. <sup>12</sup> Mpok báchəm menyie nenyié-ekəñ ne bati, bábhak mbə bakwap amen áchəñti nenyié. Bátwə mánchəkə menyie ne menyü, mánkaysi nəkə chi ndiere mmuet eyap. Bábhíkí bhəñ ntíanwóp. Báchí mbə bekpəkó nebhəñ enen mbúép ápəkə amfay ke yé manyiep kefú are ánkwén. Báchí mbə menək ebhen bepú nyu kepep yé chi ndü mpok ane menək menyü kepep. Báchí mbə menək ebhen bághémé ne bakañ ne bégú ndak ámay. <sup>13</sup> Bə bachi mbə betañti mpérényen amem manyu ngo ené égbəgho émbay nəkə gboo, gboo. Menyíñ ntianywəp ebhen bə bákú bechi mbə efen ené mpérényen égbəgho émbay nəkə angəkənyén. Báchí mbə mambé mfay ane ábóñoboñ. Mandem abhúré ebhak ntá yap, ebhak ené égiri pyəɔ. Aré ke bábhóñó bébhak ngwenti ti. <sup>14</sup> Énək mmu achi nyaka ndü mkpák bachímbi bhese tándramət bebho amuet Adam anáj arem nyaka tembi ɛti böbhen be, “Acha átwə ne ngémtáy bəángel Mandem. <sup>15</sup> Átwə bekpət manyé bo mmik nkem, antemsi abhén bápú ku menyíñ mbə bo Mandem ɛti bepepti menyíñ ebhen bə bərəm ebúbə ɛti yi.” <sup>16</sup> Böbhen chi bo enywínti ne bəkəñ beji bati. Bákəño chí bebépti menyíñ ebhen befú bə anti. Báchí bö mpányu ne básət sérwərényu besət nəkə menyíñ ntá bho.



*Dók ká ambi bekoŋo tetep Mandem*

<sup>17</sup> Abhen ekɔŋ, ke mbák chi bhe, bǎke ghokontik menyih ebhen bõnto Yesu Kristo Acha ywese bárémé tentep be bébhɔŋ bэфákári. <sup>18</sup> Bárém nyaka ntá yeka be, “Ndũ manywɔbhé ngwenti mmik, chɔŋ bõ keyókó mámfú mánjokɔ nɔkɔ bhe. Ndũ nepém enap, bó bákòŋo chí bebépti menyih ebhen mmuet eyap étò bɔ mánku.” <sup>19</sup> Bó ke bátwò ne ákóre nenti eneka. Menyihí mmik ke bébhóŋó betan ndũ nepém enap, puyě chi Efóŋó Mandem. <sup>20</sup> Abhen ekɔŋ, ke mbák chi bhe, bǎbhɔŋ beku yěntiki enyih ndu bekwak bati, be mǎngó ndũ menyih ebhen mǎnókó, ebhén bэфú ntá mbɔŋ Mandem. Mpok mǎnikmuet dǎ ká Efóŋó Bedyere ankwak bhe. <sup>21</sup> Dók ká ambi bebhuere nepém eneka enyu ené étòŋ be Mandem akɔŋ bhe, mǎndɔk ambi menoŋ bé Acha ywese Yesu Kristo ányché bhe nepém enen nebhiki bhɔŋ ngwenti éti ntínso eni.

<sup>22</sup> Ghó ká ntínso ne bo abhen bachi ekak émɔt nefí, ekak émɔt anywóp. <sup>23</sup> Sye ka abhénéfú feré ndũ ngó Satan, mǎmpeme bhɔ. Ghó ká bachak ntínso, ke mǎnsót mpok be bɔ báké chare bhe ne bebú bhap. Pap ka yě chi nden eyap ené mánó ne berǎ menyih ebhen máŋwaka, mánku nɔkɔ.

*Bakak ámbák ne Mandem*

<sup>24</sup> Sénchíe ye bakak ntá Mandem. Yi ákway bekem be be bǎké kwén ansem. Chɔŋ yi anku bǎke nyóp mmuet, antwó ne bhe besí bhi. Aré, bǎghó kenókó eki, mǎmbak manák mpoknkem. <sup>25</sup> Sémbítí Mandem. Yi aywínti ke áchí Acha. Yí ke áfúéré ntá Yesu Kristo bэфémé bese. Yi ke ábhóŋó kenókó, ne keném, ne betan, ne kefo kenkem, mpoknkem ane áfúéré ansem, ne néne, ngwenti ti. Amen.

## Εκάτι κενό Jñn

Menyiy ebhén bechi amem ekáti-ne

<sup>1</sup> Εκάτι ene érèm òti menyiy ebhén bebhəŋə be fakari mandú mpok. Mandem achyé nyaka Yesu Kristo menyiy ebhə be yi antəŋ bə ntá böbetək abhi. Yesu ató ye ángel aku mməbetək aywi Jñn arinjì bhə. <sup>2</sup> Jñn até ntísie ndü Eyəŋ Mandem, ne ndü menyiy ebhen Yesu Kristo ákú yi arinjì. Asíŋ yəntiki enyiy ene yi ághó. <sup>3</sup> Éri echa ntá mmü-ne ápàŋ ne eyəŋ amfay beyəŋ ebhén-ne bérèm òti menyiy ebhen bebhəŋə be fakari. Éri echa ntá bo abhen bátà batú beghok ndü bápàŋ ekáti ene ne mámbəre menyiy abhen básinjì amem ekáti ene mbənyune mpok ane menyiy ebhen bebhəŋə be fakari arəŋ chi kekəwət.

Jñn átó bakak ntá beka bönkwo Yesu tándramət

<sup>4</sup> Mme Jñn nchí sɪŋ ekáti ene ntá beka bönkwo tándramət abhen báchí atú Esia. Mandem mmu achi néne, abhak tɛ nyaka, ne átwə ántəŋ be berɪndu, anchye bhe kpák. Befónó tándramət ebhen bechi besí enəkó kefə Mandem méntəŋ nkwo bhe berɪndu, ménchye be kpák. <sup>5</sup> Ne Yesu Kristo mmu achi ntísie Mandem ane tetep ántəŋ be berɪndu, anchye bhe kpák. Yi chí mmü mbi ane áfú ndü newú, ne Mfə bafɔ mmik. Akəŋ bhesé ne aféré bhese ndü bebú ne manəŋ ami. <sup>6</sup> Akə bese sémbák böbhi abhen yi achi Mfə wap. Akə bé sémbák bachiákap ntá Etayi Mandem. Keném ne kefə chí eki mpoknkem. Amen. <sup>7</sup> Ghok ka, yi átwə amem nebháŋ, ne chəŋ yəntiki mmu angə yi ne amík. Ne yəntiki mmu ane áyéme yi ne nekəŋ ághə chəŋ yi nkwo. Manerékeré bho ankem fá amík bádi chəŋ kebə òti yi. Ébhəŋ be fakari enyu eyə. Amen. <sup>8</sup> Acha Mandem Betaŋ Menkem arəm be, “Me ke Nchi kə yəntiki enyiy émbo bebhak ne Me ke nchi kə yəntiki enyiy entwə ndü Ngwenti.” † Yi achí néne, achí tɛ mpok mmik ábhíkí re bho, ne átwə chəŋ.

Jñn aghó Yesu Kristo ne amík

<sup>9</sup> Mme Jñn məmáŋyeka, me mmü amət ndü nkwo bakoŋo Yesu kɛ nchí sɪŋ ekáti ene. Nchí nsoŋ amət ne be ndü besəŋəri ebhen séghə, ne ndu Yesu achi Mfə ywese ne ndü sechi kpirí ndü ekébhénti eyese. Nchí mükəŋəŋ amem etək nentinyén ene bábhɪŋi be Pátmos ndu nchi ghati bo Eyəŋ Mandem ne nte ntísie ndü menyiy ebhen Yesu ákú bo bárinjì. <sup>10</sup> Ndü nywəbhé neywəmmuet nemət, ene Efónó Bedyere achi ne me, ngók eyəŋ etaŋataŋ ndü éfú me ansem. Ebhák mbə eyəŋə mmba. <sup>11</sup> Ére rem be, “Sət ekáti sɪŋ yəntiki enyiy ene óghə, ónto yə ntá bakwó bo Yesu tándramət awu etək Éfesəs, ne etək Smína, ne etək Pégaməm, ne etək Tiatíra, ne etək Sádís, ne etək Filadélfia, ne etək Laodísia.”

<sup>12</sup> Njibhiri ye mmuet ndu béghə mmu ane eyəŋ eyi étwə ntá ya. Ngó menyiy pú tándramət ebhen bəpə̀kə bəróŋó mkpak. <sup>13</sup> Ne néntí menyiy erəŋə bhə, ngó mmüfú. Abhak mbə Mmu ane áfú ntá Mandem. Abhəŋ \*éwet amuet ene éghaka yi te ndü memí-bekak. Agwót mgbat nkuet ane bághókó ne pú ambeápak. <sup>14</sup> Emenénti yi ebhak pəpə̀pə̀p mbə etəkəfiəŋ. Ntí ywi ábhák enyumət. Amík ayi ábhák mbə ngó ane ádu. <sup>15</sup> Bekak ebhi bebhak mbə \*bróns ane básónó ne etaŋtí ngó ndu bəfére ményinjì ménkem aré. Eyəŋ eyi ébhak mbə ewaré tutunyén. <sup>16</sup> Akém mambe tándramət ne awónem aywi. Akparenja nsem épáy ane áchap are fú yi anyu, ne besí bhi bere ghəə mbə mmok ane ngósí.

<sup>17</sup> Mpok ngó yi, nkwen be kak ebhi nkáy mbə ngú. Ke yi anyəŋa awónem aywi me amuet arem be, “Óké chay, Mme kɛ nchí Ambi ne Ansem.” ‡ <sup>18</sup> Mme kɛ nchí mmu ane achi

\* 1:6 Amen ndu Kényaŋ chi “Émbák nə”. † 1:8 Ndü eyəŋ Grik chi Alfa ne Oméga. Alfa chi enyinjì mbi ndü basinjì Grik. Oméga ke achoko nnet ndü basinjì Grik. Ghə nkwo 21.6 ne 22.13. ‡ 1:17 ME ke Nchí “Ambi ne Ansem”: Echi enyiy émət ne “Alfa ne Oméga”.

nepém. Ngũ nyaka, ke ghó, nchí nepém mpoknkem. Ne mbõñ betañ ndu beku bawú mambak nepém, ne mbõñ efiní ndu ménéne etakó bawú. <sup>19</sup> Síñ ye yěntiki enyiyi ene óghó, ebhén béchí, ne ebhen bébhóñó béfákari ansem mpok. <sup>20</sup> Mbák chi enyiyi bhésé bhésé ene eyiyi mambe tándrámat ane óghó ndũ awónem awa ne menyiyi gol tándrámat ebhen bépòkò beróñó, ðinjí bé mambe tándrámat chí bõángel tándrámat abhen bábhàbheri beka bõnkwo tándrámat. Ne menyiyi ebhen bépòkò beróñó tándrámat chí beká bõnkwo tándrámat bhò.

## 2

*Ekáti* ené Yesu átó ntá eka bõnkwo ene etak éfesos

<sup>1</sup> Yesu aghati Jñn be, “Síñ ekáti-ne tó ntá ángel ane ábhàbheri bõnkwo abhen etak éfesos. Síñ, ku bó mándinjí bé beyoy ebhen béfú ntá mmu ane ákémé mambe tándrámat ndũ awónem aywi, ne ákò néntí menyiyi pú tándrámat ebhén bépòkò beróñó.”

<sup>2</sup> Yesu arak ambi béréem be, “Nðinjí betik ebheka, ndinjí nsóñtí ane mánèp ndu betik, ne ndinjí ndũ bâte kpirí ndu ekébhénti. Nðinjí be bápú chye mbi ntá bõ babúabu. Ke mãmò bo abhen bárèm be bachi bõnto ené bápú, ne bāghò be bápú bõ tetep. <sup>3</sup> Nðinjí be bâte kpirí ne ekébhénti ne bākà besoyori ebhen bāghò òti ya kepoy beku nò. <sup>4</sup> Ke enyiyi émot echi ne bhe ené mbíkí kony. Ekoy ené mbi ené bābhoy nyaka ne me epet epu. <sup>5</sup> Tik ye ka enyiyi ene ékú bākwené ansem, mántik nsem ndũ bebú ebheka mampet mánkũ nõkò berítí betik ebhen bākũ nyaka. Mbák épú nõ, choy ntwò ntá yeka mféré enyiyi eyeka ene épòkò beroy ndũ nebhuet ane yo echi. <sup>6</sup> Ke nchí kaka bhe ndũ enyiyi émot. Bāpap menyiyi ebhen bakoyó Níkolos bākũ nkúbhé mbonyu mpábhé bhò.

<sup>7</sup> “Mmũ ane ábhóñó batú ángók enyiyi ene Efóñó Mandem árèm ntá beka bo Kristo. Yěntiki mmu ane ánú ásóré awónem, nchí chye yi mbi be anyie kepem ekén enok ene échye nepém. Yó echí amem \*nebhuet manjak Mandem.”

*Ekáti* ene Yesu átó ntá bõnkwo abhen etak Smáyna

<sup>8</sup> Yesu arak ambi bégháti Jñn be, “Síñ ekáti ene to ntá ángel ane ábhàbheri bõnkwo abhen etak Smína. Síñ ku bó mándinjí bé beyoy ebhen béfú ntá Mmũ ane achi nebhõnet ne ngwenti, yí mmú ágú nyaka ke apetnsem ndũ nepém.” <sup>9</sup> Yesu arak ambi berem be, “Nðinjí besoyori ne kechep ekeka. Ke ndũ baraká Mandem bābhoy beyã menyiyi. Nðinjí bebéptí menyiyi ebhen bõ bárèm òti yeka. Bóbhò chí bo abhen bárèm be bāchi bo Israel ene bápú. Bāchí chi nkwo Satan. <sup>10</sup> Bāké cháý besoyori ebhen bétwò be ambi. Ghok ka, mfò befóñó bebúbebu ákũ choy mámfye mbok ayeka ekerékenoy ndu memò bhe. Ne choy māmboy esoyori ndũ manywop byó. Ke bóñ ka nekà te ndũ newú. Ne choy māmboy nepém enen nebhiki bhoy ngwenti mbò nta kenókó mbonyune mānu bāsot awónem.

<sup>11</sup> “Mmu ane ábhóñó batú, ángók enyiyi ene Efóñó Mandem árèm ntá beka bõnkwo. Mmu ane ánú ásóré awónem, newú enen nejwi apay népú tok yi.”

*Ekáti* ene Yesu átó ntá bõnkwo abhen etak Pégamum

<sup>12</sup> Yesu arak ambi bégháti Jñn be, “Síñ ekáti ene tó ntá ángel ane ábhàbheri bõnkwo abhen etak Pégamom. Síñ ku bó mándinjí bé beyoy ebhen béfú ntá mmu ane ábhóñó akparenja nsem epay ane ácháp.” <sup>13</sup> Yesu arak ambi berem be, “Nðinjí nebhuet ane bāchí are. Chí nebhuet ane enókó kefò Satan echi! Bâte kpirí ne me ne bābhíkí bhoy besiki nti ne me ye chí ndũ mpok ane bawáy Antipas mmu achi nyaka ntísie wa ane ághàti nyaka bõ tetep Mandem ne nti nemot. Bawáy yi nenti eneka ndũ nebhuet ane Satan áchòkò.

<sup>14</sup> Ke mpáy menyiyi bechi ne bhe ebhén mbíkí kony. Mbok yeka bākoy menyiyi ebhen Balam átóñó. Balam àtòñ nyaka Bálak enyũ yí akway beku bo Israel mánkwén ndũ bebú, ne be mányíé nenyíé enen bayere bachye mbò akap ntá bõmandem nsé, ne mánkũ nõkò barak épusi. <sup>15</sup> Enyumot ke échí bé mbok yeka nkwo bâte kpirí ndũ menyiyi ebhen bakoyò

Nikolas bátòη, \* bekũ bõ mankwen ndũ nkúbhé bebú ebhen. <sup>16</sup> Ndu echi nã, tík ká nsem ndũ bebú ebheka. Mbák épú nó, chõη ntwõ ntá yeka mandú mpok, nsõt akparenja nsem epay wu nã áfũ me anyu ne ácháp, nnu ne bho. <sup>17</sup> Mmũ ane ábhõjõ batú ángók enyih ene Efõjõ Mandem árẽm ntá beka bõnkwo. Mmũ ane ánú asõt awõnem, chõη nchýé yí nenyíe enen bábhĩjĩ be mána, enen bábhésé amfay. Ne chõη nchýé yí ntay nkwo enen nechi pépép, enén básĩjĩ nnyén nekõ aré. Yẽ mmu abhíkĩ riñjĩ nnyén nekõ enõ, ebhiki fæt chi mmu ane báchyè yí nã.”

*Ekáti* ene Yesu átó ntá bõnkwo abhen etõk Tiatíra

<sup>18</sup> Yesu arõk ambi beghati Jñn be, “Síη ekáti ene ntá ángel ane ábhãbheri bõnkwo abhen etõk Tiatíra. Síη kũ bõ mándĩjĩ bé beyõη ebhen chi beyõjõ Mmõ Mandem mmũ amík ayi ápè chuuu mbõ nérĩ-ngõ, bekak ebhi méngwõ nõkõ ηwanwãηwan mbõ brõns ane básõjõ ne etanjĩ ngó báféré ménýĩjĩ aré.

<sup>19</sup> “Ndíjĩ betik ebheka, ndĩjĩ ekõη eyeka ne enyũ básíkĩ nti ne me. Ndíjĩ enyũ bãkwàk bati ne ndũ bãté ne ekébhénti. Ne ndĩjĩ bé betik ebhén bãkũ néne béchá ebhén mbi. <sup>20</sup> Ke enyih echi ne bhe ené mbíkĩ kõη. Bẽ bãrõ ngoré ane bábhĩjĩ be Jésebel ambak nenti eneká. Yí ábhĩjĩ mmuet eyi be ndemekerpĩnti ne átõη andwõ nõkõ bõ betok abha be mánkũ nõkõ barak épusi ne be mányie nõkõ nenyíe enén báýéré báchyẽ mbõ akap ntá mandem nsé. <sup>21</sup> Nchýé yí mpok be ántĩknsem ndũ bebú ebhi, ke abhíkĩ ka betiknsem ndũ barak epúsí yí. <sup>22</sup> Ghók ká, chõη ntẽmsi yí ne neme, ne mbák bo abhen bákwen berwõp ne yí bábhíkĩ tiknsem ndũ bebéptĩ barak ayi, chõη nkũ bõ mámbõη beyã esõηõri. <sup>23</sup> Chõη nsõt newú nsak bo abhen bákõηo menyih ebhen yí átõη. Ne chõη beká bõnkwo mankem mándĩjĩ bé Mmẽ kẽ nchí chak nkaysi bo ne batĩ yap, ne chõη níkap yẽntiki mmu ayeka békõjõ ebhi betik. <sup>24</sup> Ke mbák chí be nkwo achak amem etõk Tiatíra abhen bábhíkĩ te kákátĩ ndũ menyih ebhén Jésebel átõη, be bho bábhíkĩ ghõk menyih ebhen mbõk bõ bábhĩjĩ be barak Satan ane aré bhese, nchí ghati bhe be, mpú chyẽ be yẽ ntu áchák. <sup>25</sup> Ndiere enyih émõt ke nchí ghati bhe. Tẽ ká kpirĩ ndũ menyih ebhen mãnókó kpáte mẽmpetnsem. <sup>26</sup> Mmũ ane ánú ásórẽ awõnem, ne árõη ambi bekũ menyih ebhen ndeme te ndu ngwenti, chõη nchýé yí betañ amfay bõ betõkõ mmik, <sup>27</sup> nkubhe mbõ enyu Etaya áchyé me betañ amfay yap, chõη yí ankém kefõ amfay yap ne enõkõ kefõ ene baghoko ne ese awõ. Anchõkõti bho mbõ enyu bádẽp etẽ ntõp amík énehõkõti. <sup>28</sup> Chõη nchýé yí nembe enen neyĩnywõp ndu betõη be anu asõt awõnem. <sup>29</sup> Mmu ane ábhõjõ batú ángók enyih ené Efõjõ Mandem ághãti beka bõnkwõ.”

### 3

*Ekáti* ene Yesu átó ntá eka bõnkwo abhen etõk Sádís

<sup>1</sup> Yesu arõk ambi beghati Jñn be, “Síη ekáti ene tó ntá ángel ane ábhãbheri bõnkwo abhen etõk Sádís. Síη kũ bõ mandĩjĩ be beyõηõ ebhen béfú ntá mmu ane ábhõjõ befõjõ Mandem tándrãmõt ne mambe tándrãmõt. ‘Ndíjĩ betik ebheka. Bábhõη erítĩ nnyén besí bho be bãchí nepém, ené bãchi bawú. <sup>2</sup> ηemé ká mãmfýé betañ be mandu betañ ane árõbhé áké kpiki émay mãngú. Nchí rem nã mbõnyune ngó be betik ebheka bébhíkĩ jwi põt besí Mandem mmu métòk. <sup>3</sup> Tik ye ka menyih ebhen bãghókó ne bãkõηo. Tík ká nsem ndũ bebú ebheka, ne kõη ká menyih ebhen bãghókó. Mbák bãbhíkĩ ηeme, chõη ntwõ ntá yeka mbõ ngép, ne bapu riñjĩ mpok ane métwõ. <sup>4</sup> Ke mbõk bõ bábhuet ndũ nkwo yeka awu etõk Sádís abhen bábhíkĩ nyõp nkú eyap ne bakwap. Chõη bõ mánkõ ne me ne nden pépép amuet, mbõnyune bákway bo abhen bákõ ne me. <sup>5</sup> Mmu ane ánú asõt awõnem báfyẽ yí éwet pépép amuet, ne mpú fere nnyén eni ndũ ekáti nepém. Chõη ndem

\* 2:15 Echi mbõ be nkwo Nikolaus bátõη nyaka nkúbhé menyũ menyih ebhen Bálam átõjõ.

besí Etaya ne boángel be yi achi mmu wa. <sup>6</sup> Mmu ane ábhóhó batu ángók enyih ene Efóhó Mandem ághàti beká bõnkwo.’ ”

*Ekáti* ené Yesu átó ntá bõnkwo abhen etok Filadélfia

<sup>7</sup> Yesu arok ambi bégháti Jñ be, “Síh ekáti ene tó ntá ángel ane ábhàbheri bõnkwo abhen etok Filadélfia. Síh kú bõ mándíhí bé beyoh ebhen befú ntá mmũ ane achi Nyáná, mmũ tetep, yí mmu ákémé efíhí Mfõ Debhít. Mpok yi ánéné yě mmu apu kway betyep, ne mpok yi atyebhe, yě mmu apú kway ménéne.”

<sup>8</sup> Yesu arok ambi berem be, “Ndíhí betik ebheka. Ghók ká, nnéné mbĩnywõp ndó fúú ntá yeke ané yě mmu apú kway betyep. Ndíhí be bãbhoh chi mandú betaj, Yě nó, bãkõho eyoh eya ne bãbhíkí bæ me. <sup>9</sup> Ke mbák chí bõnkwo bakohõ Satan abhen bárèm bé báchí bo Israel ené bápú ke básè chi nsé, choh nkũ bõ mántwo mántep mánén besí ebheká ne nkũ bõ mándíhí be nkoh be. <sup>10</sup> Mbák chi bhe, bãbhúré eyoh eya, bãrõk ambi bete kpirí ndũ ekébhénti. Èti yo, choh mbak ne bhe be bãké chwe ndũ esohõri ené étwò memõ bo abhen báchi fá amík mankem. <sup>11</sup> Métwò mandú mpok. Tě ká kpirí ndũ menyih ebhen bãbhóhó be yě mmu áké fohõ nta kenókó yeke ané átõh bé mãnu bãsõt awónem. <sup>12</sup> Mmu ane ánù àsõt awónem, choh ntep yi mbõ ekwap amem ekerákap Mandem Mmu mětõk, yí kefú are wáwák. Ne choh nsíh nnyén Mandem ne nnyén etok Mandem yi amuet. Etok eyo chi Yerúsalem ane nkõ ane áfũ amfay ntá Mandem átwò fá amík. Choh nsih nnyén nekõ ena nkwo yi amuet. <sup>13</sup> Mmu ane ábhóhó batú ángók enyih ene Efóhó Mandem ághàti beká bõnkwo.”

*Ekáti* ene Yesu ató ntá bõnkwo abhen etok Laodísia

<sup>14</sup> Yesu arok ambi beghati Jñ be, “Síh ekáti ene tó ntá ángel ane ábhàbheri bõnkwo abhen etok Laodísia. Síh kũ bõ mandíhí be beyoh ebhen befú ntá mmu ane bábhíhí be ‘Amen.’ Yi achi mmũ tetep ne Ntísie ane tetep. Mandem afuet chi nta yi ke ághoko menyih menkem.” <sup>15</sup> Yesu arok ambi berem be, “Ndíhí betik ebheka. Bächí mbõ manyiep amen ásótí, sóh be kesoh, kwen be kekwen! Eri be mãmbák mbõ manyiep bakwen, mbák épú nõ, mbõ manyiep basoh. <sup>16</sup> Těndu bachí mbõ manyiep amen ásótí, kwen bẽ kekwen, sóh bẽ kesoh, choh mpá be mféré anyu wa. <sup>17</sup> Yěntiki mmu yweka årèm be, ‘Nchí mũnkáp, mbõh beyã menyih. Mbíkí chep yěnyih.’ Ke be bãbhíkí ríhí be bãchi ndũ ekwet. Bächí bo abhen mmu ábhóhó begõ be ntínso, bachí bachébhébhõ, bachí manemamík, bachí bebhó bewó. <sup>18</sup> Nchí nie ye bhe be mãntwo ntá ya mãnkú pú ane básóhõ ango bafere ményih menkem aré bé mãmbák bõ bakáp tetep. Twó ká ku nden pépép mãmfyé amuet bé mãnkútí bebhó bewõ ebheka ebhen béchye bhe ntíanwõp. Twó ka, mãnku babhé mãmfye amík be mãnkway begõ mbar tetep.

<sup>19</sup> “Nchí nyure bo abhen nkóhó, nchyé bhõ ntemsi. Fíe ye ka betaj bekũ menyih ebhen bechi chak, mantik nsem ndũ bebú ebheka. <sup>20</sup> Ghók ká, nchí ambĩnywõp téé nchí dep. Mbák mmũ aghok eyoh eya ánéné mbĩnywõp choh nchwe anywõp, nnyie nenyíe ne yi. <sup>21</sup> Mmu ane ánù àsõt awónem, choh nchyé yí betaj be anchõkõ ne me ndũ enókó kefõ eya, nkúbhé mbõ enyũ membõh nnú, nsõt awónem, nchõkõ ne etayá ndũ enókó kefõ eyi. <sup>22</sup> Mmu ane ábhóhó batú, ángók enyih ene Efóhó Mandem ághàti bákwo bo Kristo.”

## 4

Jñ aghó enókó kefõ Mfay

<sup>1</sup> Awu áfúéré nókó, njíhí ngó mbĩnywõp ane achi fúú amfay. Ne mpet ngók eyohõ mbi ene nnáh nyaka ngoko ndũ éghàti me menyih ne eyoh mbõ ené mmbá. Ngók ndũ yo érèm ntá ya be, “Twó wen amfay, ne chõh ntõh wõ menyih ebhen choh befakari.” <sup>2</sup> Témte wu, Efóhó Bedyere atwó abhak ne me. Ngó enókó kefõ amfay. Mmũ abhak aré chõkõ. <sup>3</sup> Mmuét mmũ wu are kõt hwanwãhwan mbõ batay ane bábhíhí be jáspa ne kanélian.

\* Mbarjátámforj átée ághabheri enókó kefó eyó ánkot nókó mbó ntay émeral. <sup>4</sup> Menók kefó esă nsem menwi békáp enókó kefó eyó. Bōbatí esa nsem anwi báchókó ndū menókó kefó. Yěntiki mmu wap abhak ne nkú pépép amuēt, ne ntă-kefó anti ane bágghókó ne pú. <sup>5</sup> Mmyamyaŋ are fú ndū enókó kefó. Nēbu nkwó nére remti, nefanŋ ansay nókó. Beróŋó tándrámat bebhak ambi enókó kefó méndu nókó mbó \*sesay. Beróŋó bhó chí befóŋó Mandem tándrámat. <sup>6</sup> Enyíŋ ébhák besí enókó kefó mbó manyu. Éngó nókó mbó glas ane áŋarari.

Menyíŋ ménwí ebhen bechi nepém bétée bekáp enókó kefó, enyu ene émot echi ambi, émot ansem, echák ebhě awónem, enéfú ebhe awóghó. Menyíŋ ebhó bébhóŋ beyă amík ambi ne ansem. <sup>7</sup> Enyíŋ ene ambi ebhak mbó nkɛ, ene ékòŋo ebhak mbó nném mpwəŋ. Enyíŋ ene éjwí bérát ebhóŋ besí mbó nkwăŋwaŋ, ne ene ejwi menwi ebhak mbó ebhókó ene ére amfay. <sup>8</sup> Ndū menyíŋ menwi ebhen bechi nepém, yěntiki émot ébhóŋ bebhap betándat. Yěntiki ebhap ébhák ne amík fúúú, ané amfăy bebhap, ne ané amem bebhap. Bára kway nekway beti ne ngósí keywěmuēt be, “Nyáŋá, nyáŋá, nyáŋá chí Eta Mandem Betaŋ Menkem yi mmu achi nyaka, ne achi, ne átwò chəŋ!”

<sup>9</sup> Ne yěntiki mpok ane menyíŋ ebhó bébiti ne béchye kenókó ne bakak ntá yi mmu achi chókó ndū enókó kefó, yi mmu achi nepém mpoknkem, <sup>10</sup> bōbati esa nsem manwi bára kwen besí mmu ane achí ndū enókó kefó mánchye nókó yi mmu achi nepém mpoknkem kenókó, ne mánguebhe nókó ntă-kefó eyap amik besí enókó kefó mánkway nókó be, <sup>11</sup> “Acha ne Mandem mmu sétòk, wə ke ókwáy mmu ane bo bábhóŋó berem be betaŋ ebhe beyă becha mánchye wə kenókó ne bakak éti betaŋ ebhe, mbonyune wə ke óghókó menyíŋ menkem ne chí békòŋo nkaysi ye ke óghoko bhó ne bechi.”

## 5

Mónkwómén asot Ekáti Mandem anene

<sup>1</sup> Ngó nkwó ekáti nénép ndū awónem mmu ane achókó ndu enókó kefó. Basíŋ abhak yěntiki ebhak amem ne ansem ekáti. Báfyé bébháné anyū ekáti ndū bepók tándrámat, baghaŋa. <sup>2</sup> Ne ngó etaŋtí ángel Mandem ndu árèm ne eywə etaŋataŋ be, “Agha ákway beferé ébháné ené, anene ekáti ene?” <sup>3</sup> Yě mmu, yě chí ane achi amfay ne Mandem ne yě chí ane achí amik ne yě chí ane achi etókó bawú kekway ménéne yó. Yě mmu kekway bépay enyíŋ ene básíŋí amem. <sup>4</sup> Ndi beyă kebho mbonyune bábhíkí ghó yě mmu ane ákwáy ménéne ekáti nénép eyó, ne yě chí bepay basíŋ amen achi aré. <sup>5</sup> Mūnti amot ndu bōbati esa nsem manwi aghati me be, “Képeré di! Yíŋí mmú ane bábhíŋi be Nkɛ Nneréket ane bo Yúdah, Nném ebhárémə Mfə Debhít. Anu asot awónem. Abhəŋ ngăŋaŋ bebhakari bébháné tándrámat anéne ekáti nenep.”

<sup>6</sup> Mpok eyó, ngó Mónkwómén téé nenti enókó kefó ne menyíŋ menwi ebhen bechi nepém. Mónkwómén abhak ndū nkwó bōbati. Ebhak mbó be mánaŋ baway nyaka yi. Abhóŋ babhaŋ tándrámat ne amík tándrámat. Amík ayi tándrámat chí befóŋó Mandem tándrámat ebhén bátó mbankem amik.

<sup>7</sup> Arók ntá mmu ane achí ndū enókó kefó asot ekáti nénép eyó nó echi ndū awónem ayi. <sup>8</sup> Ásóré nókó ekáti, menyíŋ menwi ne bōbati esă nsem anwi, bákwen besí Mónkwómén. Yěntiki mmu wap akém nekíŋ ne bekwəp ebhen baghoko ne pú. Bekwəbhe ebhó béjwí ne insens. Insens wu atee ndū nenikímuēt bo Mandem. <sup>9</sup> Menyíŋ ebhó ne bōbati bare kway nekway nekó be, “Wə ke ókwáy besot ekáti nénép ómbakari bébháné mbonyune báway nyaka wə ne manwə ame amen áróŋó amik ke ókú bo ne mə be mámbák bo Mandem. Ókɛ nə ntá yěntiki manerékere bho, ne bō yěntiki eywəótək, ne bō yěntiki etək, ne yěntiki nkwó bho. <sup>10</sup> Óku bhó be mándəp chí bo abhen óchí mfə wap, ne bo abhen báchiákap ntá Mandem mmu bese sétòk. Ne chəŋ bó mámbak bafə ntá bo fá amik.”

\* 4:3 Jaspa abhəŋ nkwə mmuēt tákə. Ne kanélian chí ntay chú. Yó ankem ághò tontó.

<sup>11</sup> Njijì yε, ngó ndũ ngémtáy bǎngel bate bakabhe enǎkó kefǎ ne menyij ebhen bechi nepém, ne bǒbati. Ngók beyǎ ebhap. <sup>12</sup> Ngók ndũ bǎ bǎkwǎy ne eyǎ etajataj be “Mónkwǎmén ane bǎwáy nyaka, akwǎy mmu ane bo bǎrém ěti yi be, yí ke ábhǎjǎ betaj menkem. yi ke ábhǎjǎ menyij menkem yi ke ábhǎjǎ nerijǎndak nenkem yi ke ábhǎjǎ kefǎ kenkem. yi ke bo babhǎjǎ bechye kenǎkó, ne mámbiti yi ke ábhǎjǎ beyǎ menwǎp!”

<sup>13</sup> Ne ngók ndũ yǎntiki enyij ene echi amfay, ne ebhen amik, ne ebhen etǎkó bawú, ne ebhen amem manyu, bǎ menkem bere kway be, “Sémbítí mmu ane achi ndu enǎkó kefǎ ne Mónkwǎmén. Sénchíe bǎ kenǎkó. Kefǎ kenkem kechi chi ntá yar. Bǎ ke babhǎjǎ betaj mpoknkem!” <sup>14</sup> Menyij menwi ebhen bechi nepém berem be, “Amen!” Ne bǒbati bǎkwén amik bare chye kenǎkó ntá mmu ane achi ndũ enǎkó kefǎ ne ntá Mónkwǎmén.

## 6

Mónkwǎmén abho bébhákári bébháné ndũ ekáti

<sup>1</sup> Ngó ndũ Mónkwǎmén áféré etabhé bebhane émǎt ndũ betap tándrámǎt ebhen ekáti nénép. Ngók ndũ enyij émǎt ndu ebhen menwi ésáy mbǎ nefaj be, “Twó!” <sup>2</sup> Ngó mpǎjǎndík ane pépép ne mmũ ane ákǎ yǎ. Mmu wu abhak ne nkǎet awó. Báchyé yi nta kefǎ. Afa arǎk ndu bépet menu besǎt awónem.

<sup>3</sup> Mpok Mónkwǎmén áféré ébháné ené ejwi bepay, ngók ndũ enyij ene ejwi bepay ndu ebhen menwi érém be, “Twó!” <sup>4</sup> Mpǎjǎndík achák afú yε ndũ nebhuet enǎkó kefǎ. Are pe chuuu. Báchyé mmu ane ákǎ yǎ betaj ndu beferε kpák ámik be bǒ mámbǎ beway bati. Ne báchyé yi erémé akparenja.

<sup>5</sup> Mpok Mónkwǎmén anene ebháné ene ejwi berat, ngók ndũ enyij ene ejwi berat érém be, “Twó!” Njijì ngó mpǎjǎndík pyǎ. Mmu ane ákǎ yǎ abhak ne \*érúmé awǎ. <sup>6</sup> Ngók enyij mbǎ eyǎ ndu éfũ nénti menyij ebhen bechi nepém menwi. Eyǎ eyǎ ere rem be, “Nkáp betik ebhen nywǎp nemǎt ákway beku nkǎbhé nchwi enwi. Ne nkǎbhé nkáp wu ákway béku chi nkǎp enyũ nchwi ane abhíkí taj esie byo ne epay. Ke bǎké chǎjti bawet ne mmem.”

<sup>7</sup> Mpok Mónkwǎmén anene ebháné ene ejwi menwi, ngók ndu enyij ene ejwi menwi érém be, “Twó!” <sup>8</sup> Ngó yε mpǎjǎndík ane achi bémm ne nnyén mmũ ane ákǎ yǎ nébhak be Nεwú, ne Etǎkó Bawú enkojǎ nǎkǎ yi ansem. Báchyε Nεwú ne Etǎkó Bawú betaj be mánsǎt nenu, ne nsay, ne eghorí neme, ne nnya mbémbe ene fá mmik mángwáy bo abhen bachi ndũ ebhǎkómik émǎt ndu bebhǎkǎ mmik menkem menwi.

<sup>9</sup> Mónkwǎmén anene ébháné ené ejwi betaj, ngó anten éfémé akap Mandem befǎjǎ bo abhen baway nyaka. Bǎwáy bhǎ mbǎnyune bǎghàti bho Eyǎ Mandem ne nti nemǎt.

<sup>10</sup> Ngók ndũ befǎjǎ ebhǎ bébik ne eyǎ etajataj be, “Mandem Acha, wǎ mmu óchí nyǎjǎ, òbhak tetep, chǎj éntat ná ke óntaj bǒ mmik abhen bǎwáy bhese, ónkeme kémbé?”

<sup>11</sup> Báchyε yε yǎntiki mmu wap éwet ene pépép ne bǎgháti bǎ be mandǎk ambi beywemuet mandú krate mpǎy bati bakǎ betik ne bati bǒ nkǎwǎ abhen bǒ mmik babhǎjǎ beway mbǎ bhǎ ankwáy.

<sup>12</sup> Mpok Mónkwǎmén ánéné etabhé serwǎ ene ejwi etandat, njijì, ngó erémé nenyikisi mmik. Mmok arǎp pyǎ mbǎ nden nekwesé. Ntaj arǎp mbǎ manoj. <sup>13</sup> Mambe áre fú amfay ánkwentí nǎkǎ amik mbǎ kepeménǎk eken kékwénti amik mpok mbúép atajataj áfǎk ne enem. <sup>14</sup> Nebu nénémsi mbǎ ekáti nenep ene bǎpét bǎféré. Yǎntiki njie afa ndũ nebhuet ane yǎ achi, ne yǎntiki mmik ane achi nenti nnyén afa ndũ nebhuet ane yǎ achi. <sup>15</sup> Bafǎ mmik ne maném bho, ne bǒbatí batemé nenu, ne bǒ bakáp, ne betajtí bho, ne yǎntiki mmu achák, yǎ chí abhen bachí basem, ne yǎ chí abhen bapú basem, bǎbúé

bábhése amem bobasem, \* ketárábhé ndũ njie egħo. <sup>16</sup> Báre bhese aré mámbiñi nõkõ njie ne yěntiki setárébhé be, “Kwén ká kuti bese bé séke ghõ besí mmu ane achi chõkõ ndũ enõkõ kefõ ne be ntemsi Mõnkwõmén aké bhak ne bhese. <sup>17</sup> Eremé nywõp enen Mandem ne Mõnkwõmén bátõñ bebenti ebhap néghaka. Agha ákway bete?”

## 7

*Báfyé* bo Mandem beriñ amuet

<sup>1</sup> Awu áfúéré nõkõ, ngõ bõángel manwi téé ndũ amó-mmik anwi, mánychere nõkõ babhúep anwi be ake fok antwõ yě chi amik, ne yě chi ndũ manyu, ne yě chi ndũ menõk. <sup>2</sup> Ngõ ye ángel achák ndũ áfú atú ane mmok áfú anko nõkõ amfay. Akém enyiñ ene básõt befye beriñ amuet bo Mandem mmu achi nepém. Ángel wu asáy abhiñi bõángel manwi abhen Mandem achye betañ be mánychõñti mmik ne bõmanyu. <sup>3</sup> Aghati bhõ be, “Báké chõñti mmik, báké chõñti bõmanyu ne báké chõñti menõk kráte sémfyé eriñ Mandem aywese nefó yěntiki nkubetik aywi.” <sup>4</sup> Ngók ye ndũ mmu ághàti me mpãy bhõ abhen báfyé eriñ Mandem nefó yěntiki mmu wap. Bábhak nkwo bhõ besa tándrámtõ nsem manwi abhen báfú ndũ manéréket Israel byo ne apay ankem. <sup>5</sup> Ndũ bõ mankem, nka byo ne apay bafu ndũ nneréket Júda, nka byo ne epay bafu ndũ nneréket Rúben, nka byo ne epay bafu ndũ nneréket Gad. <sup>6</sup> Nká byo ne epay bafu ndũ nneréket Asha, nka byo ne epay bafu ndũ nneréket Náftali, nka byo ne epay ndũ nneréket Manáse. <sup>7</sup> Nká byo ne epay bafu ndũ nneréket Símiõn, nka byo ne epay ndũ nneréket Lévi, nka byo ne epay bafu ndũ nneréket Isáka. <sup>8</sup> Nká byõ ne epay bafu ndũ nneréket Sébulõn, nka byo ne epay bafu ndũ nneréket Joséf, ne nka byo ne epay bafu ndũ nneréket Benjamin.

*Jñn* aghõ ngémtay bõ ne nden pépép amuet

<sup>9</sup> Awu áfúéré nõkõ, ngõ ngémtay bo abhen yě mmu apu kway bepáy. Báfú ndũ yěntiki etõk ne ndũ yěntiki nnerékeré bhõ. Báfú ndũ yěntiki nkwo bhõ, ne ndũ bõ yěntiki eyõñõtõk. Bábhak téé besí enõkõ kefõ Mandem ne besí Mõnkwõmén, ne nden pépép amuet ne bewõaman amõ. <sup>10</sup> Báré bik ne eyõñ etañatan be, “Mandem aywese mmu achi ndu enõkõ kefõ ne Mõnkwõmén ke bápémé bhese!”

<sup>11</sup> Bõangel mankem batée bakap enõkõ kefõ ne bõbati bhõ ne menyñ ebhen bechi nepém menwi bhõ. Bákwen amik besí enõkõ kefõ báre chye Mandem kenókõ, <sup>12</sup> mandeme nõkõ be, “Amen! Eri bõ mándem mpoknkem be Mandem aywese ke ábhõñõ betañ. Achi ndiñindak ne abhõñ kefõ kenkem. Senchyé yi bakak, senchyé yi kenókõ, sémbiti yi. Abhõñ beyã menwõp!” Amen.

<sup>13</sup> Mũnti amõt arem ye ntá ya be, “Ntiki bhõ né ne bewet pépép amuet? Báfú fá?” <sup>14</sup> Ndem ntá yi be, “Eta, wõ ke óríñi.” Arem ntá ya be, “Chí bõ abhen báfú ndũ ereme esõñõri, básõ nkú eyap ndũ manõñ Mõnkwõmén ne báku yó erõp pépép. <sup>15</sup> Èti yõ kě bõ báté besí enõkõ kefõ Mandem ne báchyè yi kenókõ amem eket eyi beti ne ngósí. Ne yí mmu achi ndũ enõkõ kefõ ábhák chõñ ekuti eyap. <sup>16</sup> Chõñ nsay apú pere nu bhõ, manyiep keperere kwak bhõ, mmok keperere kway besõñ bõ amuet, ne yěnyñ echak keperere kway besõñ bõ amuet, <sup>17</sup> mbõnyune Mõnkwõmen mmu achi kekwtõ ne enõkõ kefõ ábhàbhëri bhõ. Árõñ ne bhõ ndũ babhokõ nyén ane manyiep ami áchyè nepém. Ne chõñ Mandem antese bõ babhese mankem amik.”

## 8

*Mõnkwõmén aféré ébháné* ene ejwi tándrámtõ

<sup>1</sup> Mpok Mõnkwõmén aféré ébháné ene ejwi tándrámtõ, mban akwen arõp nyímí nyímí nyímí amfay ndũ ebhók neñõkõ nywõp emõt. <sup>2</sup> Ngõ ye bõángel tándrámtõ abhen bachi besí Mandem. Báchyé bhõ mbá tándrámtõ. <sup>3</sup> Ángel achak atwõ atee kekwtõ éfémé akap

\* <sup>6:15</sup> Basem: Chi mbok ané achi amik, sayri, sayri, ndũ njie. Chí mbok ané áchí antené njie mbõ móket. Mbák babhoko ayõ áya, bábhñiñi bé “Basem”.



ne mənchan pú ane básəŋ insens amem awó. Báchyé bhə insens \* be yi anchem ne nenikímuet bo Mandem mankem, amfay éfémé akap ene pú besí enəkó kefó. <sup>4</sup> Móngo ane áfù ndü insens awó ángel are kó nebhuet Mandem áchí ne beyəŋó nenikímuet bo Mandem. <sup>5</sup> Ángel wu asət mónchán pú wu, afyé ngo amem ane áfú ndü éfémé akap, amese amik. Nebu nebhə beremti, nefəŋ ansay nəkə tontó, miámian ankət nəkə, mmik anyíkisi nəkə.

### Mmbá

<sup>6</sup> Bəangel abhen tándrámot bátóŋti ye mmuet befe mmbá eyap tándrámot.

<sup>7</sup> Ángel ané mbi afe mmbá yi. Témté wu, amañá nebu achem ne ngó ne manəŋ, bere kwénti amik. Ebhókómik émət ndu berat ésəŋə. Ndü menək amət ndü baru arat ásəŋə, ne tákə nkem nkwo asəŋə.

<sup>8</sup> Ángel ané ajwi bapay afe ayi mmbá. Ne básət enyih ene echi mbə njie ngo, ene édu mbə ngó, mámése amem manyu. Ebhókó manyu émət ndü berat éyíbhíri erəp chi manəŋ manəŋ. <sup>9</sup> Ne ndu amət ndü barü nnya ene echi anyén arat égú enkem. Ne béyíŋi bachwi ane áchí anyén, ndu amət ndü baru arat áchəŋə.

<sup>10</sup> Ángel ane ájwí bárát, afe ayi mmbá, ne eremé nembe néfú amfay, néngəə nəkə mbə sesay. Néfú nékwén amem ndü manyén amət ndu árát. Nékwén nkwo ndü bebhak ebhen manyier ənyəy amik. <sup>11</sup> Nnyén nembe enə chi Άnen. Ndu amət ndü yəntiki barü nyén arat árəbhé nenenén. Ne beyə bo bagu ətí manyiebhé mə mbənyune ənən nyaka tontó.

<sup>12</sup> Ángel ane ájwí manwi afe ayi mmbá ne ebhókó mmok émət ndu berat, erəp chi pyəə. Ebhókó ntaŋ émət ndü berat erəp chi pyəə. Ndü amət ndü barü mambe arat árəp chi pyəəə. Ebhókó nywəp émət ndü berat érəp chi pyəə. Ébhak enyumət ne ebhókó beti émət. <sup>13</sup> Njini ye ngó ndü ebhəkə ére te amfəy nebu, émbiki nəkə ne eyəŋ etaŋataŋ be, “Chəŋ émbep encha! Chəŋ émbep echa! Chəŋ émbep encha ntá bo abhen bachi awu amik! Bəangel abhén bərbəhé bárát báfe eyap mmbá!”

## 9

<sup>1</sup> Ángel ane ajwi batay afe ayi mmbá. Ngó nembe ndu néfú amfay nékwéné amik. Báchyə nembe enə efíŋí ménéne nnyü nepi enen nebhiki bhəŋ ngwenti. <sup>2</sup> Anene nnyü nepi enə. Móngo are fú are tontó mbə móngo ane áfù ndü nepi enen ngó ádu are. Móngo wu akútí mmok, mbəŋ arəbhe giri giri pyəə. <sup>3</sup> Ngémtay éfú ye ndu móngo wu, ejwi amik. Báchyə yə betəŋ betie bhə mbə ngá-nəghay. <sup>4</sup> Bəgháti ngémtay eyə be eke chəŋti tákə, ne yě chí menək, ne yəntiki enyih ene égə amik, ne be ényché esəŋəri chi ntá bo abhen eriŋ Mandem epu bhə nefó. <sup>5</sup> Báró be yə ényok böbhə ndü batəŋ atay, ke be báké chye ngémtay betəŋ beway yě mmu. Esəŋəri ene ngémtay ébhəŋó béchye bo ebhak mbə bebe ebhen mmu ábhəŋ mpok ngá-nəghay ánem yí. <sup>6</sup> Mpok yə, chəŋ bo mánjaŋ newú, ke bápú ghó nó. Mámbiŋi newú, ke newú némbəe bhə.

<sup>7</sup> Ngémtay eyə ebhak mbə mpəŋəndik ene batəŋti berəŋ ebhəŋenu ne yə. Yəntiki ngémtáy abhəŋ enyih anti mbə nta kefó ane bəghókó ne pú. Besí ebhap bebhak mbə ebhen nkwaŋwaŋ. <sup>8</sup> Emenénti yap ébhák mbə ene baghəré, ne ámén ayap abhak mbə ane nkə. <sup>9</sup> Ngémtay ébhəŋ enyih ambeápak mbə ndé-nenu ane bəghókó ne ese, ndu bekuti mbeápak ne ewat ene éfù ndü bebhap ebhap ebhak mbə beremti ebhen befù ndu békárik ebhen mpəŋəndik ene érəŋ ebhəŋenu ntiét ntiet. <sup>10</sup> Baghó ayap are tie bhə mbə ngá-nəghay. Ne betəŋ ebhen yə ébhəŋó beku bö mangok bebe ndü batəŋ atay bere fu ndü baghə yap. <sup>11</sup> Mfə wap chí ángel ane ákémé nepi enen nebhiki bhəŋ ngwenti. Nnyén eni ndü eyəŋ bo Israel chí Abádən, ne ndü eyəŋ Grik chi Apóliən, nə chí “Nchəŋtí menyih.”

<sup>12</sup> Ere me esəŋəri ene mbi éfuet. Ghó ká, béchák bépáy bétwə.

<sup>13</sup> Ángel ane ájwí bátándát afe ayi mmbá. Ngók eyəŋ ene éfú ndü bati éfémé akap pú besí Mandem. <sup>14</sup> Eyəŋ eyə ére rem ntá ángel ane ajwi bátándát mmu ákémé mbá awə be, “Də bəangel manwi abhen bəgwəré awu nepak nyén-nəghə enén bəbhíŋi be Yúfretis mámfú

\* 8:3 Insens: Enyih ene ésəŋə enchye nəkə erítí eriep.

mándók!”<sup>15</sup> Bákájári ye bǎángel manwi bhǎ bé mámfá mándók mángwáy mmǔ amǎt ndǔ yǎntiki bo bati arat. Bábhǎre nyaka bǎ aré menoŋ neŋǎkǎ nywǎp enǎ, ndǔ nkúbhé nywǎp enǎ, ndǔ ntaŋ wu, ne ndǔ mmíé enǎ.<sup>16</sup> Ngó batemé nenu abhen bákǎ ne mpǎŋǎndik. Mmǔfu aghati me mpǎy yap. Bábhak bǎ miliǎn besa byó (200, 000, 000).<sup>17</sup> Ndǔ kenó amík antifu, ngó mpǎŋǎndik ne bǎ abhen bákǎ yǎ. Báfyé ndé-nenu ené bǎghókó ne esé ndu bekuti mbeápak eyap. Ndé nenu eyǎ ebhak chuu mbǎ ngó, ébhák mbǎ nkwǎbhé nebu, ébhák nkwǎ mmǔet sekǎk sekǎk. Batí mpǎŋǎndik abhak mbǎ bati nkǔ. Ngó ne mǎngo ne \*eriebhé sólfǎ, \* éré fu mpǎŋǎndik eyǎ anyu.<sup>18</sup> Bǎghori ebhǎ berat, nǎ chi, ngó, ne mǎngo, ne eriebhé sólfǎ, bǎfú anyǔ mpǎŋǎndik bǎwáy mmu amǎt ndǔ yǎntiki bǎ bati arat.<sup>19</sup> Betaŋ abhen mpǎŋǎndik eyǎ bǎfú nyaka chi ndǔ manyu yap ne ndǔ baghó yap. Baghó yap achi nyaka mbǎ nnyó. Ábhǎŋ batí. Ne baghó yǎ ke yǎ énǎm nyaka bo enchye nǎkǎ bhǎ esǎŋǎri.

<sup>20</sup> Bakwǎŋwǎŋ abhen bebéptí menyih ebhǎ bébhíkí way, ketíknssem ndǔ menyih ebhen bǎ bǎghókó ne amǎ. Bǎ kǎro bechye kenókó ntá befóŋó bebǎbebu, ne ntá bǎmandem nsé abhen bǎ babhǎŋ bǎghókó ne pú, ne abhen bǎghókó ne silbha, ne abhen bǎghókó ne brǎns, ne abhen bǎghókó ne batay, ne abhen bǎghókó ne menǎk, ne bǎmandem nsé bhǎ bǎpú ghǎ mban, bǎpú ghok mban, ne bapu kǎ!<sup>21</sup> Bǎbhǎ ketíknssem yǎ chí ndǔ neway bho awap ne yǎ chí ndǔ baraká njǎ ayap ne barak épusi ayap, ne yǎ chí ndǔ aghǎp awap.

## 10

*Ángel asǎt mǎkati nǎnép achák*

<sup>1</sup> Awu áfúéré nókó, ngó etaŋtí ángel achak ndu áfú amfay ásǎp amik. Nebhǎŋ nékǎp yi. Mban táfoŋ abhak amfǎy ntí ywi. Besí ebhi méngǎ nǎkǎ mbǎ mmok, ne bekak ebhi mbǎ bekwabhé ngó.<sup>2</sup> Mǎkati nǎnép ane mánéné abhak yi awǎ. Atee ekak awǎnem eyi ndǔ manyu, atee ené awóghǎ ebhi.<sup>3</sup> Abik ne eyǎŋ etaŋataŋ ené échí mbǎ ené nkǔ ane ábik. Ábíkí nókó, nefan asáy ndǎŋ tándrámǎt.<sup>4</sup> Nefan asay nǎkǎ ndǎŋ tándrámǎt, nde yan besih enyih ene nefan árémé. Ke ngók eyǎŋ ene éfú amfay ndu éghǎti me be, “Óké kǎ yǎ mmu ándihí enyih ene nefan asáy ndǎŋ tándrámǎt arem. Késih yǎ.”

<sup>5</sup> Ángel ane ngó ndu atee ne ekak émǎt ndǔ manyu, ekak echak ebhi, asá awǎnem ywi amfay.<sup>6</sup> Ayiki ndǔ nnyén mmu ane achi nepém mpoknkem, mmu ane ághókó mfǎy ne mmik ne yǎntiki enyih ene echí amfay ne ene echí amik, aghoko manyu ne yǎntiki enyih ene echí amem. Ayiki arem be, “Mpok bepet bechǎŋti apu!<sup>7</sup> Ke mpok ángel ane ajwi bǎángel tándrámǎt áfǎ chǎŋ ayi mmbá, nkaysi Mandem ane áchí bhésé bhésé áfu kponoroŋ, nkúbhé mbǎ enyǔ yi ághátí nyaka baremé kepǎnti bhi.”

<sup>8</sup> Eyǎŋ ené éfú amfay, ené nnán ngókǎ epet eghati ye me be, “Dók sǎt mǎkati nǎnép ane achi fuu awǎ ángel ane achi téé ne ekak émǎt ndǔ manyu, ekak echak ebhi.”

<sup>9</sup> Ndǎk ntá ángel wu, ngati yi be anchye me mǎkati nǎnép wu. Aghati me bé, “Sǎt yǎ nyié. Chǎŋ émbak wǎ anyu mbǎ bawéré betu, ke amem menyie éndǎbhe nenenén!”<sup>10</sup> Nsǎt ye mǎkati nǎnép wu awǎ ángel nyié. Éré nyihiti me anyu mbǎ bawéré betu. Ke nnyié nókó, ékǎ menie ebha bérǎbhe nenenén.<sup>11</sup> Bǎghátí ye me be, “ǎbhǎŋ bǎpét berem nkaysi Mandem ane áyihí beyǎ bho, ne beyǎ betǎk, ne beyǎ beyǎŋótǎk, ne beyǎ bafǎ.”

## 11

*Mandem ató baremé kepǎnti bati apay*

<sup>1</sup> Awu áfúéré nókó, bǎchye me enǎkǎ njenti ne bǎghati me be, “Dók yenti ekerákap Mandem, ónjenti efeme-akap, ómpay bo abhen bǎchye Mandem kenókó are.<sup>2</sup> Ke kéyenti senta ekerákap. Dǎ nebhuet wu, mbǎnyune bárǎ yi ambak ntá bǎ abhen bǎbhíkí riŋi Mandem. Ne chǎŋ bǎbhǎ mánjati etǎk Mandem \* ne betaŋ ndǔ batan besa bepay nsem

\* 9:17 sólfǎ: Enyih ene básǎt beghoko ekém ne yǎ. \* 11:2 etǎk Mandem: Chi Yerúsalem.

apay. <sup>3</sup> Chõj nchyé betañ ntá batísie bha bapay, mámbak ne nden ákrá amæet, nto bhõ be mandak mangati bo ntó ena, ndũ manywõp (1, 260) nka amõt ne besay byo ne arat.”

<sup>4</sup> Batísye abhen bapay ke báchi téé besí Mandem mmũ mmik nkem achi yi awõ. Bõ báchi menak ólif bepáy ne menak ebhen bépõkõ berõjõ bepáy. <sup>5</sup> Mbák bõmpap abhap báyan bekũ bhõ enyij, ngó áfũ bhõ anyu ámen bhõ. Enyu eyõ ke báway ye agha ane áyan bekũ bhõ ebépti enyij. <sup>6</sup> Bõ abhen bati apay bábhõj betañ bekem manyier be ake kwen ndũ manywõp ankem ane bõ bágghati bõ menyij ebhen Mandem afyé bhõ anti. Babhõj betañ bekũ manyier andõp chi manõj. Ne bábhõj betañ bechye bõ mmik menyũ bebépti menyij menkem.

<sup>7</sup> Mánánj mánánjá béghati bõ menyij ebhen Mandem áyan bõ mangati bho, nnya mbúmbũ ane áfu ndũ nepi enen nebhiki bhõj ngwenti añũ ne bhõ ansõt awónem, angway bhõ. <sup>8</sup> Berene ebhap mémbak gæpti gæpti ndũ nkõngõ eghe ene bágó nyaka Acha wap ndũ ekotákati aré. Bábhij yõ ndũ kémbúep be, “Sódom”, mbák épú nã, mambij be, “Ijip.” <sup>9</sup> Chõj bõ mmik mankem, ne manéréket ankem, ne bõ beyõjõtõk menkem, ne bõ betõk menkem mántwõ mámkpõk berené bawú bhõ ndũ manywõp arat ne ebhõk, keka mámbémé bhõ. <sup>10</sup> Chõj bõ mmik mámbõj beyã manjá, mánto bati akap ne mányie epa mbõnyune baremé kepñti bhõ bati apay báchyè nyaka bhõ beyã esõjõri. <sup>11</sup> Ke éfueré nõkõ manywõp arat ne ebhõk Mandem ákú eyu eyi ene échye nepém échwé bhõ amæet. Bápetnsem ndũ nepém, báteté. Beyã becháy békem bo mankem abhen bágghõ bhõ. <sup>12</sup> Baremé kepñti bhõ bati apay bágghõk ye eyõj etañataj ene éfú amfay érèm ntá yap be, “Twõ ká wen amfay!” Baré rõj amfay amem ekpõkõ nebhaj, bõmpap abhap bate mámpõkõ nõkõ bhõ. <sup>13</sup> Nkúbhé mpok eyõ, eremé nenyikisimik ékwén, ne eket émõt ndũ yëntiki beket byo amem nném etõk, ébáy mmæet amik. Nká bho tándramõt bãgu ndũ nenyikisimik enõ. Bécháy békém abhen bábhíkí gu. Baré chye kenókõ ntá Mandem mmu achi amfay.

<sup>14</sup> Erem esõjõri ené éjwí bepáy éfæet. Ghó ká, ené ejwi berat étwõ mandú mpok.

*Ángel* ane ajwi bati tándramõt afe aywi mmbá

<sup>15</sup> Awu áfueré nõkõ, ángel ane ájwí bati tándramõt afe aywi mmbá. Ngók betañti beyõj amfay, méndeme nõkõ be, “Mandem Acha aywese ke ábhõjõ betañ bekem mmik nkem néne mbõ Mfõ mpoknkem. Yí ke ákèm mmik néne ne Mpepe yi afyé nyaka bariep be ätõ.” <sup>16</sup> Bõbati esa nsem manwi abhen báchi chókõ besí Mandem ndũ menakõ kefõ bákwen amik báchyè Mandem kenókõ <sup>17</sup> méndeme nõkõ be, “Mandem Betañ Menkem, Acha, wõ mmu õchí echõj, õbhak nyaka, séchyè wõ bakak ndu ósórè betañ ebhe, ne wõmbõj õnánjá õbhõ bekem mmik mbõ Mfõ. <sup>18</sup> Bõ abhen bábhiki rijj wõ bábè nyaka nti ne wõ. Ke mpok akway ane õtõj bhõ ebhe bebñti. Mpok akway ane õtãj bo abhen bagú. Mpok akway ane õkap bõ betõk bhe,

õnkap baremé kepñti ne bõbhe mankem,

õnkap bo abhen báchyè wõ kenókõ,

yë chi ndéndeme bho, yë chi manem bho,

mpok akway ane õnãja ne bo abhen báway bati fá amik.”

<sup>19</sup> Mánéne ye ekerákap Mandem ené échí amfay. Ngó ekubhé nku amem. Myamyaj áre kõt. Nebu nére remti, nefañ ansay nõkõ. Nenyikisí mmik negho nékwén. Amanjá nebu áre kwenti tontó.

## 12

*Jñn* aghó ngõré amõt ne nnya mbúmbũ

<sup>1</sup> Awu áfueré nõkõ, ngó eremé erijj maknkay ene ébhésí amfay. Ébhak chí ngõré ane afyé mmok amæet mbõ nkú. Ntãj ábhák anten bekak ebhi, ne nta kefõ ane áchí yi anti abhõj mambe byo ne apay. <sup>2</sup> Asene ne menie, ambiki nõkõ ndũ ándõjsi ne beyã bebe.

<sup>3</sup> Eriñjì maknkay echak ébhésí amfay. Ngó ereme nnya mbúmbu ane ápe chuuu ne bati tándramot, ne babhañ byo. Yéntiki ntí ábhón aywi mónta kefo. <sup>4</sup> Ngó ywi áyá ndũ mambe amot ndũ baru arat ámése amik. Ate besí ngoré wu nò ándñsi, ánoñ nòkò menyie mmð ane yi ándñsi bebbe.

<sup>5</sup> Abhé mómbakanem ane ábhónjò bekem bð yéntiki etak mbò Mfo ne enakó kefo eyi ene bághókó ne ese awò. Báfónjò mówu témté bárak ne yi ntá Mandem besí enakó kefo eyi. <sup>6</sup> Ngoré abué arak amem baso, nebhuet ane Mandem atonñti ntá yi be máne yi are ndũ manywop nka amot ne.

<sup>7</sup> Nenu nékwén amfay. Máykél ne bóángel abhen bachi anten yi báre nu ne nnya mbúmbu ne bóángel abhen bákòño yi. <sup>8</sup> Ke Máykél ne abhi bóángel básot awónem amfáy yap, bó keperere bhòñ nebhuet amfay.

<sup>9</sup> Básot ye etañtí nnya mbúmbu ne bóángel abhen bachi anten yi báfemeri amik. Bábhìñi nnyó ane te nyaka yò be Mfo befónjò bebúbebu, ne nnyén eni nechak be Satan, ndu yi achi mmu árwò bð mmik.

<sup>10</sup> Awu áfúéré nókó, ngók eyòñ etañatan amfay. Ére rem be, “Néne, Mandem aywese apémé böbhi. Chòñ ambak Mfo böbhi, ankem bò ne betañ ebhi. Néne, chòñ Mpepe Mandem afyé nyaka bariet be átò ambón betañ amfáy mmik nkem, mbonyune mánañ basot mmu ane ábhare nòkò bömayese barak amuet besí Mandem beti ne ngósí, báfemeri fá amik. <sup>11</sup> Befuet ndũ manòñ Mónkwómén ne ndũ Mbok Ndíndí ane baghati bho, bömayese mánu ne yi basot awónem. Báka nyaka bechye nepém enap nkwo. <sup>12</sup> Ndu echì nò, mfáy, bóñ ye manák. Bè mankem abhen bächì amfay, bóñ ká manák! Ke mbák chi mmik ne manyu, eyak echí ne bhe mbonyune Mfo befónjò bebúbebu asep atwò ntá yeke ne beyá echók mbonyune yi arìñi be mpok ayi arap chi kekwo!” <sup>13</sup> Mpok nnya mbúmbu ághó be básot yi báfemeri amik, abho bekoño ngoré ane ábhé mómbakanem anet. <sup>14</sup> Ke báchyé ngoré wu bebhap bepay ebhén nném ebhòkò be yi ándé, ámbúé nnya mbúmbu andak amem baso, ndũ nebhuet ane bábhónjò mene yi ndũ mamié arat ne ebhok ndũ nebhuet ane nnya mbúmbu apu kway beka yi yényìñ. <sup>15</sup> Nnyó áré gboko manyier anyu amen achi mbò nnyén bé némpókó yi mbò eghori manyier. <sup>16</sup> Ke mmik akwak yi. Begharé béfú aré menyu nnyén enen néfù anyũ nnyó. <sup>17</sup> Nnya mbúmbu ábé yé ntí ne ngoré wu. Arak menu ne böbhi ne bebháré böbhi. Böbhi bhò chi bo abhen bábhuere bebhé Mandem, ne báte batisie ndũ menyìñ ebhen Yesu ákú bo bariñi. <sup>18</sup> Nnyó áte ye ndũ ésiép, angòkò manyu ánoñ nòkò aré.

## 13

### *Nnya mbúmbu afú amem Manyu*

<sup>1</sup> Awu áfúéré nókó, ngó nnya mbúmbu ndu áfù amem manyu. Abhón bati tándramot ne babhañ byo ne bñntá-kefo byo ndu babhañ ayi. Yéntiki ntí ywi ábhón nnyén enen nérèm ebúbu èti Mandem. <sup>2</sup> Nnya yò abhak mbò mbé. Bayarékek ayi ábhak mbò ane nnya mbúmbu ane bábhìñi be béε. Nnyu yi ábhák mbò ane nka. Nnya mbúmbu achye nnya yò betañ ebhi ne enakó kefo eyi ne betañ ebhen yi ábhónjò. <sup>3</sup> Ntí nnya yò ámot ábhón erem ebhé efuet ene étòñ be báchyε nyaka yò efuet ene ekway beway yò ke efuet ére égú. Bð mmik mankem bábhák maknkay, babho beghok chi nnya yò. <sup>4</sup> Bo bára chye nnya mbúmbu kenókó mbonyune yó achyé betañ ebhi ntá nnya mbémbé yò. Báre chye kenókó ntá nnya mbémbé mándeme nòkò be, “Agha áchí mbò nnya mbémbé ne? Agha ákway menu ne yó?”

<sup>5</sup> Báchyé yò mbi bépanyu ne bérem ebúbu èti Mandem. Báchyé yò mbi bebhòñ betañ amfay bo ndũ batañ besa bepay nsem apay. <sup>6</sup> Abho bérém bebeptí menyìñ èti Mandem, ne èti nnyén Mandem ne èti nebhuet béchòkò Mandem ne èti bo abhen bachi amfay. <sup>7</sup> Ne báchyε yò mbi be ánu ne bo Mandem ánsot awónem. Ne báchyε yò betañ amfay yéntiki nneréket bho ankem fá amik, ne amfáy bo Mandem, ne amfáy bð yéntiki eyòñótak ne amfáy bð yéntiki etak. <sup>8</sup> Chòñ bð mmik mankem mánychε yò kenókó, nò chi bo abhen

bábhíki síη manyén ayap amem ekátī nepém te mpok mmik ábhíki re bho. Ekátī yó chi ené Mónkwómén mmu báwáy nyaka.

<sup>9</sup> Mmu ane ábhónó batú ángók! <sup>10</sup> Mmu ane Mandem árémé be mánkém yi, chón mánkem. Mmu ane áwáy bho ne akparenja, chón mángwáy yi ne akparenja. Ndu echi nò, bo Mandem babhón bétéé kpirí ne mándok nòkò chi ambi ndú neka enap ne Yesu.

<sup>11</sup> Awu áfúéré nókó, ngó nnya mbúmbu achák ndú áfù amik. Abhón babhón apay mbo Mónkwómén ne eyón eyi ébhák mbo ene nnya. <sup>12</sup> Are kú menyíη ne betaη ebhen nnya ane mbi menkem besí bhi. Akú mmik ne bo abhen bachi are mánychye nnya mbi mmú efuet eyi égú kenókó. <sup>13</sup> Nnya ane ajwi epay yó akú beyá menyíη maknkay. Áre kú te bé ngó amfu amfay antwò amik bð mángò nòkò. <sup>14</sup> Afuét ndú menyíη maknkay ebhen báchyé yi mbi be ánkú besí nnya ane mbi arwó bð mmik. Aghati bhó bé mángókó ntíako ane bò básòt manchye nòkò kenókó ntá nnya ane achi nepém yéndu mánáη báchyé nyaka yó efuet ene ekway beway yó ne akparenja. <sup>15</sup> Mandem achye nnya ane ájwí epay mbi, yó akú ýyu ene échyè nepém échwe amuet ntíako ané nnya ane mbi. Ntí-ako wu abho berem keri. Akú be mángwáy bo abhen bábhíki chye yó kenókó. <sup>16</sup> Nnya ane ájwí epay akú nkwo be mámfyé eriη, yé ndú awónem, yé ndú nefó yéntiki mmu. Yí mánkú nò ntá ndéndeme bho ne maném bho, ne ntá bð bakáp ne bachébhébo, ne ntá bo abhen bápu basem ne abhen bachi basem. <sup>17</sup> Akú nò bé yé mmu áké bhón mbi beku ne yé chi beti enyíη kpaté eriη ene nnya mbi embak yi amuet. Eriη eyó chí nnyén nnya yó, mbák epu nò, mpáy ane áté ndú nnyén eni. <sup>18</sup> Mmú abhón bébhón neriηíndak. Mmu ane ábhónó kebon áriη enyíη ene mpáy ane achi amuet nnya yó átòη. Mpáy yó chi mpáy bakwáηwáη ne mpáy yó chi bohndret batándat ne besa berat nsem betandat (666).

## 14

*Bo abhen Mónkwómén ápémé bákway nekway*

<sup>1</sup> Awu áfúéré nókó, ngó Mónkwómén téé amfáy njie Síon. Bð nka besa tándrámat nsem nka enwi bábhak ne yi (144,000). Básíη nnyén Mónkwómén ne enén Etayi ndú nefó yéntiki mmu wap. <sup>2</sup> Ngók eyón ene éfù amfay. Ébhak me batú mbo ewaré tutunyén ne mbo nefan ane ásàη ne mbo eyónò bakíη ane bð bákweét. <sup>3</sup> Bðbhò nka besa tándrámat nsem nka enwi báre kway nekway nekò besí enókó kefò Mandem ne besí menyíη menwi ebhen bechi nepém ne besí bðbati. Yé mmu keka beghòk nekway nò ébhíki fuet chi bð nka besa tándrámat nsem nka enwi abhen Mandem ápémé, afere amik. <sup>4</sup> Bðbhò ke bachi pépép besí Mandem mbonyune babhíki nyóp mmuet ndú baraká kebure ne baghoré. Bó ke bákòηo Mónkwómén yéntiki ebhak ene yi áròη. Bðbhò ke Mandem ápeme ndú nkwo bð mmik be mámbak ntá yi ne ntá Mónkwómén. <sup>5</sup> Bábhíki sense wáwák mbonyune bábhíki bhón békwéné.

*Jñn aghò boángel barat*

<sup>6</sup> Awu áfúéré nókó, ngó ángel achak ndu árè te amfáy nebu. Are twó ne Mbok Ndíndí ane áfú ntá Mandem ne achi tetep mpoknkem. Are twó ne yó ntá bð mmik, nò chi, bðbetòk menkem, ne bð maneréket ankem, ne bð beyónótòk menkem. <sup>7</sup> Ángel arem ne eyón etaηataη be, “Cháy ká Mandem mándem be menwòp ebhi beya becha mbonyune mpok ane yi átàn bo agháká. Chié ká yi kenókó! Yi ke ághókó mfay ne mmik, ne bomanyu, ne babhok ané manyiep ányàη are.”

<sup>8</sup> Ángel ane mbi áròη nókó achak abhesi andeme nòkò be, “Erem etòk Bábilon ékwen búp. Échòηtí bð betòkó mmik mankem ne bepð barak epúsí yi. Échí mbo be échyé bhò mmem bataηbataη mányu.”

<sup>9</sup> Ángel ane ajwi barat áròη nókó, achak abhesi andeme nòkò ne eyón etaηataη be, “Yé agha ane áchyè kenókó ntá nnya mbúmbu ane áfú amem manyu ne ntíako yi, ne anka be mámfyé eriη eyi ndú yé chí nefó eni ne yé chí ndú awò aywi, <sup>10</sup> chón yi nkwo anyú mmém bebènti Mandem amen Mandem afyé ndu nkòp anjwi tép yi ke chòpti mò ne manyiep

ndu áyay mántay. Ne chəy yi wu ambóh nném esəhəri amem ngó ane ádu ne \*sólfo, besí bəángel Mandem ne besí Mónkwəmén. <sup>11</sup> Móngo ane áfú ndü ngó ane mmu wu achi amem apú may. Bo abhen báchyè nnya mbúmbu ne ntíako yi kenóko ne báka be mámfyé erīy nnya yə bə amuet bápú bhəy chəy neywěmuet ndü esəhəri eyap beti ne ngósi.”

<sup>12</sup> Ndu echi nə, bə bo Mandem, bə bho bəbhəre bebhé Mandem, bə bho bəbhóhó neka ne Yesu, tē ka kpirí ne ekébhéntí.

<sup>13</sup> Ngók yé eyəy ene éfú amfay érəm be, “Sīy menyīy ebhen amik: Bebhə echəy, eri echa ntá yěntiki mmu ane ágú ené yi ábháré mmuet ne Yesu Acha ne nti nemət.” Éfóhó Bedyere árəm be, “Echi tetep, chəy yi ambəy neywěmuet ndü betik ebhi mbənyune nsáy betik ebhi ákoŋo yi.”

*Enyīy ene ebhəyə be fakari ne bə ndü ngwenti mmik*

<sup>14</sup> Awu áfúéré nókó, ngó ekpókó nebhaŋ enen pépép ne mmü are chəko mbə Mmu ane áfú ntá Mandem. Nta kefə ane bəghókó ne pú abhak yi anti, ne ngak ane ácháp abhak yi awə ndu bekpət mbwət. <sup>15</sup> Ángel achak áfú amem ekerákap Mandem arem ne eyəy etaŋataŋ ntá mmü ane achi chəko ndü ekpókó nebhaŋ be, “Bo békpət mbwət ane anaŋ ape ne ngak aye mbənyune mpok beferə yə ndu betəkó mmik aghaka.” <sup>16</sup> Mmü ane achi chəko ndü ekpókó nebhaŋ áfoŋ ye ngak ane achi yi awə ndü betəkó mmik áfére mbwət nkem.

<sup>17</sup> Awu áfúéré nókó, ángel achak áfú ndü ekerákap Mandem ene echi amfay. Yi nkwo abhóh ngak ane ácháp ndü bekpət mbwət. <sup>18</sup> Ángel achak áfú kékwót éfémé akap. Awú abhóh betaŋ amfáy ngó. Arem ntá ane akeme ngak bekpət mbwət ane ácháp ne eyəy etaŋataŋ be, “Kpót kepem ének ekén bəbhəŋi be grep amik nyokoti mbənyune kénáj képe.” <sup>19</sup> Ángel wu áfoŋ ye ngak ndü betəkó mmik menkem, akpót kepeménək, anyokoti, ato amem neyaré grep. \* Eyə enkem étóh be Mandem anaŋ aběnti tontó. <sup>20</sup> Báyát kepem ekə amem neyaré grep antí etək. Manəy áfú wu are. Manəy mə ajwi amik mbə meta amət ne ebhək, ne aghəŋo kpát besap ebhi beghaka mbə bəkilometa besa byo (200).

## 15

*Jñn aghó beghori ebhen ngwenti*

<sup>1</sup> Ngó erem erīy ne erījí maknkay echak amfay. Ngó bəángel tándrámət, ne beghori tándrámət ebhen bechi beghori ebhen ngwenti mbənyune bə ke betəy beběnti Mandem ebhen bétwə ndü ngwenti. <sup>2</sup> Ngó erem enyījí maknkay mbə manyu. Ébhak mbə amanjá nebu ne énkət nəkə ŋwaŋwəŋwaŋ mbə glas ane ngó achi amem. Ngó bo abhen mánú ne nnya mbúmbu ne ntíako yi ne mpəy ane áté ndü nnyén nnya mbúmbu, mánu basət awónem. Bəbhə bátée angəkə manyu wu ne bakíy ane Mandem áchyé bhə abhak bə amó. <sup>3</sup> Bátée angəkə manyu wu mánkway nəkə nekway Moses mməbetok Mandem ne enen Mónkwəmén be, “Acha, Mandem Betaŋ Menkem, menyīy ebhen ókú chi manem menyīy ne menyījí maknkay! Wə, Mfə betək menkem, menyīy ebhen ókə bébhak chi chak. Ne əchí tetep. <sup>4</sup> Acha, agha ábhíki bhəy béchay wə? Agha ábhíki bhəy bechye wə kenókó? Wə ke óchí nyájá. Wə ké bə betək menkem bəbhóhó bétwə besí ebhe manchye kenókó mbənyune mankem mánaŋ bəghó be menyīy ebhen ókú menkem bechi chak”.

<sup>5</sup> Mánanjá nókó békway, ngó eket Mandem amem etem amfay. Ébhak fúú. <sup>6</sup> Bəangel tándrámət abhen bápókó beghori tándrámət amə báfú ndü ekeré Mandem eyə. Bəbhák ne nden pépép amuet, ne \*nkuet ene pú ambeápak. <sup>7</sup> Enyīy émət ene echi nepém ndü ebhen menwi échye bəángel bhə tándrámət bekwəp ebhen pú tándrámət. Bejwi ne beběnti Mandem ane achi nepém mpoknkem. <sup>8</sup> Móngo ajwi amem ekeré Mandem eyə. Afú ndü keném ne betaŋ Mandem. Yě mmu kebəy mbi bechwe amem ekeré Mandem. Beghori tándrámət ebhen bəángel tándrámət bakeme amə bəbhəy nyaka befəet kpik.

\* 14:19 Neyaré grep: Mbok ane báyát kepemé grep are be nnok yi ámfú, mánsət manku mmēm grep.

## 16

Jñn agho bekwobhé bebēnti Mandem

<sup>1</sup> Ngók ye eyōh etanatañ ené éfú ndü ekeré Mandem ndü éghàti bōàngel tándrámot be, “Dók ká to bebēnti Mandem ebhen bechi amem bekwobhé bebēnti ebhi tándrámot ndü mmik nkem.” <sup>2</sup> Ángel ane mbi arək apikiri eyí ekwobhé bebēnti Mandem amik. Nkúbhé mpok yō befuet ebhen ménèm tontó bété amuet bo abhen baka nyaka be mamfye bō erij ene nnya mbúmbu amuet ne báchyé mandem nsé yi kenókó.

<sup>3</sup> Ángel ane ajwi bapay apikiri eyí ekwōp amem manyu. Manyu ayibhiri arōp mbo manōñ amen ngú, ne yēntiki enyij ene echi nepém amem manyu égú.

<sup>4</sup> Ángel ane ájwí bárát apikiri eyi ekwobhé bebēnti amem manyén agho ne bōmanyén ne ndü bebhak ebhen manyiep ányay are. Manyiep mankem arōp chi manōñ. <sup>5</sup> Ngók ndü ángel ane ábhōjó betañ amfáy manyén árèm ntá Mandem be, “Wō óchí Nyájá. Wō óchí néne ne óchí nyaka! Óchí chak ndü ntēmsi ane óchyè. <sup>6</sup> Bo bákū manōñ bo Mandem ne amen baremé kep̄nti Mandem arōñ amik. Ēti yō ke óchyé bhó manōñ mányu. Eyō ékway ne bhō”. <sup>7</sup> Ngók ye eyōh ene éfú ndü éfémé akap Mandem eyō éndeme nōkō be, “Acha, Mandem Betañ Menkem, óchyè bho ntēmsi enyu ene echi sayri ne chak”.

<sup>8</sup> Ángel ane ájwí manwi apikiri eyí ekwōp ndü mmok. Báchyé mmok betañ besōñ bō mbo ngó. <sup>9</sup> Mmok ásōñ bō mbo ngó, Yē nō bō ketíknsēm ndü bebú bhap. Bó keka bechye Mandem kenókó ěti keném eki. Bāre rem chi ebúbu ěti Mandem mmu ábhōjó betañ amfáy beghori ebhō.

<sup>10</sup> Ángel ane ájwí batay apikiri eyi ekwōp ndü enókó kefō ene nnya mbúmbu. Ejuri ékwén amuet bo abhen yi achi Mfō wap. Bō bábho meña bari yap ndü beyā esōñōri ene bō bachi are, <sup>11</sup> ke bō ketíknsēm ndü bebépti menyij ebhen bō bákū. Mándeme nōkō chi ebúbu ěti Mandem mmu achi amfay mbōnyune befuet ebhap ne bebe békū nyaka bō bachi ndü beyā esōñōri.

<sup>12</sup> Ángel ane ájwí batandat apikiri eyí ekwōp amem nyén negho enen bábhij̄i be Yufretis. Nnyén nēwō nenkem bé bafō abhen báfú atú ane mmok áfú mambōñ mbi bekin̄i. <sup>13</sup> Ngó befóñó bebúbēbē berat. Bébhak mbo mánsáj̄. Emot efu anyū nnya mbúmbu, echak éfú anyū nnya mbémbé ne enéfú anyū ndemekēp̄nti nsé. <sup>14</sup> Befóñó ebhō chi befóñó bebúbēbē. Békū menyij̄i maknkay ne bérók ntá bafō mmik mankem ndu bekū bō manchēm nebhuēt amot be mánu ne Mandem Betañ Menkem ndü nywōp enen yi átāñ chōñ bo.

<sup>15</sup> Yesu Acha árèm be, “Ghó ká, métwō mbo ngép. Chōñ éndi encha ntá mmū ane achi pē ne ākēm nden eyi sayri be áké kō ebhowō, ntíanwōp ankem yi besí bho.”

<sup>16</sup> Befóñó bebúbēbē bhō békū bafō mánhem ndü nebhuēt wu nō bábhij̄i ndü eyōñ bo Israel be Amágedōn.

<sup>17</sup> Ángel ane ájwí tándrámot apikiri eyí ekwōp ndü mbúép. Eyōñ etanatañ éfú ndü ekeré Mandem nebhuēt ane yi achi ndü enókó kefō eyi be, “Ndak ámay!” <sup>18</sup> Mmyamyañ are kōt. Nefañ are sáy, nebu néndemti nōkō. Ne erémé nenyikis̄imik nékwén. Te Mandem ághókó bō, enyū nenyikis̄imik enō nébhíkí re fakari. Enō nētāj̄ necha. <sup>19</sup> Erēm etōk ékóre ndü bebhōk berat. Betōk begho ne betōk mmik bechak békwen. Mandem ake ghōkōntik erēm etōk Bábilon ndü bekū yō enyu mmém bebēnti bhi. <sup>20</sup> Betōk ebhen bechi nenti nnyén ménémsi. Njije enkem nkwo enemsi. <sup>21</sup> Amanjá nebu áfú amfay ánkwent̄i nōkō amik. Áchík̄iti enyu ené yēntiki nemot nébhak mbo bōkilo besa bep̄ay nsem byo ndü menwōp ebhi. Áre kwenti bō amuet kpát babho berem ebúbu ěti Mandem ěti esōñōri eyō.

## 17

Jñn agho ngōré-nekō amot ne nnya mbúmbu

<sup>1</sup> Ángel amot ndü abhen tándrámot abhen bakeme bekwōp tándrámot atwō arem ntá ya be, “Twó, chōñ ntōñ wō ntēmsí ane Mandem áchyē chōñ nta nném ngōré-nekō, nō chi,

erem etak ene echi kekwat ne beyã manyén agho. <sup>2</sup> Bafõ mmik bákũ epúsí ne yi, ne bõ mmik mányú mmém ami kpát bákwen, bákũ epúsí ne yi.” <sup>3</sup> Ángel Mandem wu apoko me ndũ Efónó arak amem baso. Aré, ngó ngoré amot chokó amfay nnya mbúmbũ ane ápe chuúu. Nnya mbúmbũ yó abhón bati tándramót ne babhar byo. Manyén ane básíñí abhak amuet nnya yó ne ábhák manyén ane árèm ebúbũ ãti Mandem. <sup>4</sup> Ngoré wu asobheri mmuet ne nden ene echi chuú, enyũ nden ene bafõ báfye, ne menyih pú, ne menyih nkáp, ne menyih befye emi ebhen bágghókó ne bõbatay beyã nkáp abhen bábhiñí be péł. <sup>5</sup> Mánar nyaka basiñ nnyén ndũ nefó eni. Bõ kerihí ntí nnyén eno. Nnyén éneré nébhak be, “Nném etak Bábilon chi nno baghoré-neko ne berõ menyih ndũ mmik nkem.” <sup>6</sup> Ngó bé ngoré wu anán anyũ nyaka manor bo Mandem abhen baway ãti bakojo Yesu ne nti nemot. Manor bo Mandem akém yi mbõ mmém.

Mpok ngó ngoré wu mbak maknkay. <sup>7</sup> Ke ángel arem ntá ya be, “Ndaká yí ðhí maknkay tontó? Chõ ngati wõ enyih ene echi bhésé bhésé ãti ngoré ne ne nnya mbúmbũ ane bati tándramót ane apoko yi ne babhar byo. <sup>8</sup> Nnya mbémbé ane óghó achi nyaka nepém, ke néne apet apú, ne abhõ befũ ndũ nepi enen nebhihi bhõ ngwenti, be andak ndũ nebhuet ane babhõ baway yó, ndak amay. Bo abhen babhihi siñ manyén ayap te nebhmik, bágghõ chõ yó mámbak maknkay bé achi nyaka ke néne apet apú ne chõ ampetnsem ndũ nepém. <sup>9</sup> Eyõ éyàn ye be yéntiki mmũ ámbõñ keboñ. Bati tándramót ate ndũ njie eggho tándramót ene ngoré wu áchókó are. Njie eyõ éte nkwo ndũ bafõ tándramót. <sup>10</sup> Bafõ batay bágú. Amot achi nepém. Amot achi mfõ néne. Mbák chí ane ajwi tándramót abhíkí twõ. Anán ántwõ ábhák Mfõ ndũ mómbiñí mpok. <sup>11</sup> Mbák chí nnya ane achi nyaka nepém ke apet apú, yó achi mfõ ane ajwí mánen. Achí nyaka amot ndũ abhen tándramót. Chõ mángwáy yó ndak amay.

<sup>12</sup> “Babhará nya yó byo ane õghõ áte ndũ bafõ byo abhen bábhihi re chye bhõ betar bekem kefõ. Ke chõ mánychye bhõ ne nnya mbúmbũ betar mbõ bafõ ndũ neñokó nywõp nemot. <sup>13</sup> Bafõ bhõ mankem bati byo báká eyõñ émõt bechye betar ebhap ne kefõ ekap ntá yi. <sup>14</sup> Chõ bó ne nnya mbũmbũ mánte nenu ne Mónkwómén ne yi ansot awónem amfay yap mbõnyune yi ke achi Acha Mfõ ne Mfõ bafõ. Bakojo bhi chí bo abhen Mandem ábhíñí, ayap, ne bákõño yi ne nti nemot.” <sup>15</sup> Ángel arem ntá ya be, “Manyén ane óghó ngoré-neko are chókó áte ndũ ngémtáy bho, ne manérékere bho ankem, ne bõ beyõñõtök menkem. <sup>16</sup> Chõ nnya mbũmbũ ne babhar ayi byo ane ate ndũ bafõ byo mámpap ngoré-neko. Chõ mánsot yéntiki enyih ene yi ábhónó, mankũ yi andõp ebho ewõ. Chõ mányie nyamwúét eyi ne mánsõñ yi ne ngó. <sup>17</sup> Chõ bafõ byo bhõ mánkũ nõ mbõnyune Mandem ákũ bó mámbõñ nkaysi amot ndu bekũ ene yi áyàn bõ mánkũ. Chõ mánkã ye berõ betar ebhen bõ babhõñõ mbõ bafõ amõ nnya mbũmbũ kpaté menyih ebhen Mandem atí be mémfákárí mémfakari. <sup>18</sup> Ngoré ane óghó chi nném etak ene mfõ ywi ábhónó betar amfáy bafõ betokó mmik menkem.”

## 18

*Mandem atemsi etak Bábilon*

<sup>1</sup> Ngó ángel achak ndũ áfú amfay ásèp amik. Abhón beyã betar ne bediéré ebhi bere ghõ ndũ mmik nkem. <sup>2</sup> Arem ne eyõñ etaratar be,

“Erem etak Bábilon ékwen buúp!

Érõp chi bechokó befónó bebúbebũ.

Érõp chi bechokó bebéptí befónó ne berõ kenen eken bo babhihi kõñ.

<sup>3</sup> Bábilon akwen mbõnyune ákũ bõ betok menkem mányú mmém epúsí yi. Bafõ mmik bákũ nyaka nkwo epúsí ne yi. Bakõsíe mankem fá amik bákwen bõ bakáp ãti epúsí yi.”

<sup>4</sup> Ngók ye eyõñ echak ene éfú amfay érèm be, “Bõbha, fú ká, mándo etak Bábilon keka mámfye mmuet ndũ bebú bo abhen bachi are. Fú ká, be ntemsi Mandem ane átwõ ntá yi ake bhak ne bhe. <sup>5</sup> Fú ká mbõnyune bebú bhap begghaka te amfay, ne Mandem ábhíkí ghokontik bhó. <sup>6</sup> Kemé ká ntá bõ etak Bábilon yéntiki ebéptí enyih ene bõ bákú ntá bo



bachak. Kemé ká ntá yap ndəŋ epay yěntiki enyih ene bə bákú bǝ bachak. Chye ká bhə mmém amen bátáná ndəŋ epay ndǔ nkóp ane bǝ báfyé mmém batarjatarj amem báchyé bhe. <sup>7</sup> Kə ka bo Bábilon mámbóŋ esəŋəri ne nedí kebho.

Nkúbhé mbə enyǔ bə bábhəŋ nyaka maŋák,

mpok bápà be bachi manem bho ne,

mánkə nəkə baraká bebú.

Báchi mbə ngərə ane árəm ne mmuet yi be,

‘Nchí mfo ngərə. Mpu kénkwésé!

Mbíki bhəŋ mmu ane ákway begu

měndi yi wáwák!’

<sup>8</sup> “Těndu Bábilon ápənyu enyu eyə, chəŋ bebépti menyih ebhen bétwə ntá yi méntwo menkem ndǔ nywəp nemət. Menyih ebhə chi eghorǐ neme, ne nsay ne basémé newú. Chəŋ Mandem mmu ábhóŋó betaŋ menkem antáŋ yi. Chəŋ mánsəŋ yi ne ngó.

<sup>9</sup> “Chəŋ bafǝ mmik abhen mányíé epǝ nepém, mánkə nəkə barak épusi ne yi mándi, mámfye nekwesé eni mpok bágħə mǝngo ane áfú anko nəkə amfáy ndǔ yi ásəŋə. <sup>10</sup> Chəŋ erem esəŋəri ene yi achi aré énkə bǝ mámbóŋ becháy be ékway befakari ne bhə enyu eyə, mánte nekə nesie, mándeme nəkə ne eyəŋ etaŋatarj be,

‘Erem étək Bábilon, éber ntá ye écha!

Ndǔ mandú mpok Mandem atémsí wó

ndak ye ámay!’

<sup>11</sup> Chəŋ bakǝsié fá amik mandi Bábilon tontó mbənyune yě mmu apet apú ane ákú menyih ésyé bhəp. <sup>12</sup> Bo etək eyə bákú nyaka batu pú, ne ane silbha, ne batǔ menyih besəbheri mmuet ebhen békət ŋwarjwəŋwarj, ne menyih ŋwarjwəŋ béchák. Bákú nyaka beyǎ nden chu ene nkáp menyu ne menyu ene babhijǐ be silk nkwo. Bákú nyaka menək beyǎ nkáp ne ebhen bébhóŋó erítí eriep nkwo. Bákú nyaka nkwo menyih ebhen baghoko ne babhaná nsək, ne ebhen bágħókó ne bróns, ne ebhen esé ne ebhen bágħókó ne enyǔ ntay enen bábhijǐ be mábil. <sup>13</sup> Bǝbhə bákú nyaka bawet amen erítí eriep mbə amen bábhijǐ be sínamən, ne ínsens ne mǝi ne frankinsens. Bákú nyaka beyé ebhen bébhóŋó erítí eriep ne békə nenyíé nemfuet anyu. Bə bákú nyaka mmém ne bawet ne fláwa nchwi, ne enyu nchwi ane bábhijǐ be wit. Bákú nyaka nkwo mpəŋ ne bágħəŋəmən ne mpəŋóndik ne békárik ebhen mpəŋóndik éyà. Bǝbhə bákú nyaka bakwəŋwarj nkwo mbə basem. <sup>14</sup> Chəŋ bakǝsie mándem ntá bǝbhə be, ‘Berítí menyih ebhen ókóŋ nyaka berəŋ menkem. Menyih menkem ebhen békə nyaka wə óndí besí bhə béchəŋə ne keném eke kenkem keném. Opú pere kway begħə bhə wáwák. <sup>15</sup> Chəŋ becháy ménkém bakǝsie abhen bákwéné nyaka bǝ bakáp ndu bátǐ menyih ebhap ntá bo Bábilon. Chəŋ becháy ménkem bə éti erem esəŋəri ene bǝ Bábilon bachi aré, mánte nekə nesie mándi, ne basémé anti mandeme nəkə be, <sup>16</sup> Bǝ etək Bábilon, éber ntá yeka echa! Bákú nyaka batu pú ne ane silbha ne batǔ menyih besəbheri mmuet ebhen békət ŋwarjwəŋwarj ne menyih mwarjwəŋ bechak. Bákú nyaka beyǎ nden chu ene eya nkáp ne echak menyu ne menyu. <sup>17</sup> Ndǔ mǝneŋəkó nywəp amət keném eken kenkem kéréŋ.’

“Bǝbati baya bachwi ne bǝbati bakǔ betik amem áchwí, ne bakǔ betik amem áchwí ne bakǝsie abhen bachi amem áchwí báté nekə nesie. <sup>18</sup> Ne mpok ane bágħó mǝngo ane áfú ndǔ ngó ane ásəŋ etək Bábilon chəŋ mánde rem ne eyəŋ etaŋatarj be, ‘Tě mmik abhó, yě etək ebhíkire ghaka mbə nném etək ene.’ <sup>19</sup> Chəŋ mandi kebho mánto nəkə mfok anti betóŋ kebho eken kechi bhə anti. Chəŋ mandi nəkə be, ‘Erem etək, éber ntá ye echa. Etək ene ke ékú bǝbhen babhəŋə bakáp. Ndǔ mǝneŋəkó nywəp amət, érəŋ enkem!

<sup>20</sup> “ ‘Mfay, bóŋ maŋák. Bǝ Mandem ne bǝnto ne baremé kepǐntǐ, bóŋ ká maŋák mbənyune Mandem achóŋtǐ Bábilon éti bebépti menyih ebhen yi ákú bhe.’ ”

<sup>21</sup> Ángel ane ábhóŋó beyǎ betaŋ asət ye ereme ntay enen nechi mbə ntay bekək menyih amese amem manyu, arem be, “Enyu ené ke básət chəŋ erem etək Bábilon mándep amik

ne betan, bð kepere kway begħo ya. <sup>22</sup> Ne yě mmu apú pere ghók chəŋ eyəŋə nekíŋ ne beyəŋə bakwəy bakway, ne beyəŋə babhan, ne beyəŋə mmba are. Ndü etək egħo eyə yě mmü eka apət apu. Ndaká nchwi bekək ámay ne batay békók nchwi apu pere chye eyəŋ. <sup>23</sup> Yě eróŋə épú pere ghəo amem etək eyə. Manák amen ábhək mpok mmu abhay ngəré apú pere bhák aré. Chəŋ émfakari enyu eyə ne Bábilon mbənyune bakðsié bhi abhen báchá báchák mankem bátwə nta bð mmik mankem ne bapu. <sup>24</sup> Mandem atémsí bo etək Bábilon mbənyune bó ke bawáy baremé kepinti ne bo Mandem bachak mankem. Manəŋ bð mmik mankem abhen bə baway achí bə anti.”

## 19

<sup>1</sup> Ángel ánáná nókə enyiŋ ene yi árəm, ngók ewat mbə ene ngemtay-bð amfay ndü bábik be, “Haleluya! Yí ke ápémé bhese. Kenókə ne betan bechi amó Mandem. <sup>2</sup> Achí mmu tetep ne áchyè ntémsí enyu ene echi sayri ne chak. Anáná achye ntemsi ntá nném ngəré-nekə ane áchəŋti mmik nkem ne baraká kebhure yi. Akémé kémbé bð betok abhi abhen ngəré wu ákú baway.” <sup>3</sup> Ngémtay böbhə bápət babho bebik mándeme nəkə be, “Haleluya! Məŋgo ane áfù Bábilon ákə amfay mpoknkem.”

<sup>4</sup> Böbatí bhə esə nsem manwi ne menyíŋ menwi ebhen béchí nepém bákwen besí Mandem mmu achi chəkə ndü enəkə kefə eyi mánychye nəkə yi kenókə be, “Amen. Haleluya.”

*Jñn aghə epə nebhay Mónkwəmen*

<sup>5</sup> Ngók ye eyəŋ ene éfú ndü enəkə kefə érəm be, “Bě böbetok Mandem mankem ne be bho báchyè yí kenókə, maném bho ne ndéndeme bho, bití ká Mandem aywese.” <sup>6</sup> Ngók ye ewat ene ngémtáy bho ene echi mbə ewaré tutunyén ne mbə nefan ane ásəy. Böbhə báre bik be, “Haleluya! Mandem Acha Betan Menkem aywese achi Mfə bð mankem. <sup>7</sup> Səŋák, səŋák tontó, sənchye yi kenókə mbənyune mpok nebhay Mónkwəmen akway, ne ngəré ywi anán atóŋti mmuet. <sup>8</sup> Mandem achyé ngəré mbi befye nkú mwanmwan ane ábhíki bhəŋ bakwap.” Nden eyə éte ndü menyíŋ ebhen béchi chak ebhen bo Mandem bákə.

<sup>9</sup> Ángel wu arem ye ntá ya be, “Síŋ enyiŋ ene amik. Éri echa ntá bo abhen mánaká bhə ndü epə nebhay Mónkwəmen.” Arem nkwo be, “Beyəŋ ebhen bechi tetep. Béfu ntá Mandem.”

<sup>10</sup> Nkwén bekek ebhi ndü bechye yi kenókə, ke aghati me be, “Óké kə nə wáwák! Me nkwo nchí chi nkubetik mbə wə. Nchí chí nti mmu ane nte kpirí ndü menyíŋ ebhen Yesu ákú bo bariŋi. Mandem ké óbhəŋə béchyé kenókə.” Menyíŋ ebhen Yesu ákú bo bariŋi ke béchyé baremé kepinti Mandem betan begħati bho Eyəŋ Mandem.

*Jñn aghó mmü ane ákə mpəŋəndík ane pépép*

<sup>11</sup> Ngó ye be mfay anéné. Ngó mpəŋəndík ane pépép are. Mmü ane ákə ya aka nnyén be Mbure baryep ne Ane Tetep. Áchyè bo ntemsi enyu ene echi chak. Ne enyu eyə ke yi ánü ne bömpap abhi. <sup>12</sup> Amík ayi ághə mbə nerí-ngo. Beyə ntă-kefə echi yi anti. Básiŋ nnyén yi amuet enén yě mmu abhíki riŋi, ébhíki fuet chi yímbəŋ. <sup>13</sup> Éwet ene yi afyé ebhak ene bábáy amem manəŋ ne nnyén enen bo bábhiŋi yi nébhák be Eyəŋ Mandem. <sup>14</sup> Bakwó batemé nenu abhen mfay báre koŋo yi. Bábhak amfay mpəŋəndík pépép ne nden pépép amuet ené ébhíki bhəŋ bakwap. <sup>15</sup> Akparenja ane ácháp are fú yi anyu. Akparenja wü ke yi ásət anu ne bð yěntiki etək ansət awónem. Chəŋ yi ankém kefə amfay yap ne mónəkə kefə ane bagħoko ne esé awó. Chəŋ anjati bhə amik mbə báyət kepe mé grep amem neyaré grep ndu betəŋ be Mandem Betan Menkem abenti tontó. <sup>16</sup> Básiŋ nnyén ndü nkú yi ne ndü ebhók anákak eyi ene nefí. Nébhák be, “Mfə bafə ne Acha Mfə.”

<sup>17</sup> Ngó ye ángel tē amem mmok: Anak kenən kenkem ekén kéré amfay ne eyəŋ etaŋatan be, “Twó ká manchem manyíe epə egħo ene Mandem ánaká. <sup>18</sup> Twó ká mǎnyie nyamwuet bafə ne nyamwuet böbati ne ane maném bho ne nyamwuet batemé nenu ne nyamwuet

mpwɔ́ndík ne bo abhen bákò nyaka yɔ. Twó ká mǎnyie nyamwɔ́ét bǒ mankem ené bo abhen bapu basem, ne ené bo abhen bachi basem, ené ndéndeme bho ne ené maném bho.”  
<sup>19</sup> Ngó yé nnya mbúmbu ne bafɔ́ mmik ne bakwó batemé nenu bhap ndu báchèm nebhuet amot be manu ne mmu ane ákò mpwɔ́ndík ne batemé nenu bhi. <sup>20</sup> Bákém nnya mbúmbu yɔ ne ndemekepinti nsé mmu ákù nyaka menyinjí maknkay besí nnya mbúmbu. Enyu yǒ kě yi árwɔ́ bho, báká be mámfyé bhɔ erɪ́j ené nnya mbúmbu amuet ne báchyé ntí ako yi kenókó. Bakem nɔ́kɔ nnya mbúmbu ne ndemekepinti nsé bágúer bhɔ, amík anti fúú, amem nepingo ane ádù ne sólfɔ. <sup>21</sup> Akparenja ane áfù anyũ mmu ane achi ndũ mpwɔ́ndík ane pépép awáy bafɔ́ bhɔ ne bakwó batemé nenu bhap. Ne kenem ekɔ kenkem kényié berené bawú, kejwi.

## 20

*Enyij* ene ebhɔɔ befakari ndũ mamié nka amot (1000)

<sup>1</sup> Awu áfúéré nókó, ngó ángel ndũ áfú amfay ásèp amík. Akém efɪ́jɪ nepi enen nebhiki bhɔɔ ngwenti. <sup>2</sup> Akém nnyó ane te nyaka, yó ne achi mfɔ́ befóɔ́ bebúbebu ne bábhiɪ be Satan agwót ne ngem. Abhak enyu yɔ ndũ mamié nka amot. <sup>3</sup> Agúér yi amem nepi enen nebhiki bhɔɔ ngwenti. Achók nyũ nepi, aghaɔ, be Satan áké bhɔɔ mbi befú are andɔk ambi berwɔ́ bǒ mmik mankem. Ebhak be Satan abhɔɔ bebhak amem nepi krate mamié nka amot amfuet ke mandɔ́ yi ndu mǎmbijɪ mpok.

<sup>4</sup> Ngó ye menókó kefɔ́. Báchyé bo abhen bachɔ́kɔ are betarɔ́ ndu bebhak bafɔ́. Ngó nkwo befóɔ́ bo abhen báyáy nyaka mbɔnyune bághati bo tetep ane Yesu ákú bo mandijɪ, ne éti Eyɔɔ Mandem. Bɔ bábhíkí chye nyaka yé nnya mbúmbu yé mandem nsé yi kenókó. Ne bɔ kɛka mámfye erɪ́jɪ nnya mběmbe yé ndũ bafó yap ne yé ndũ amɔ yap. Bápétnsem ndũ nepém bábhak bafɔ́ ne Kristo ndũ mamié nká amot. <sup>5</sup> Bo báchák mankem abhen bágú kepetnsem ndũ nepém mpok eyɔ. Mamié nká amot abhɔɔ nyaka befuet kpik. Neperénsem ndũ nepém enen bo Mandem nébhak ye neperénsem ndũ nepém enen mbi. <sup>6</sup> Chɔɔ éndi encha ntá bo abhen Mandem akɔ mánjámbi mampetnsem ndũ nepém. Báchi nyájá ne newú enen nejwi apay népú kway betɔ́k bhɔ. Chɔɔ bɔ mámbak bachiákɔp Mandem ne Kristo. Chɔɔ bɔ mámbak bafɔ́ ne Kristo ndu mamié nka amot.

*Jñn* aghó enyũ ndaká Satan amay

<sup>7</sup> Mamié nka amot yɔ áfúéré nókó, mándɔ́ Satan amfu ndũ kenɔɔ ekem bafye yi aré. <sup>8</sup> Yi amfú aré andɔk berwɔ́ bǒ betɔ́k menkem. Bábhiɪ betɔ́k mmik ebhɔ be Góg ne Mágɔg. Satan anchem ye bǒ betɔ́k ebhen mankem ndũ nebhuet amot be mandɔk nenu ne Mandem. Bǒ betɔ́k ebhɔ báya mbɔ ésiép ene echi angɔ́kɔ manyu. <sup>9</sup> Bǒbhɔ bárók mbarɔ enkem bákáp etɔ́k ene bo Mandem bachi are, nɔ chi, etɔ́k ene Mandem akɔɔ. Ke ngó áfú amfay ndũ nebu ásóɔ́ bɔ kurukotok. <sup>10</sup> Básɔt mfɔ́ befóɔ́ bebú mmu árwɔ́ nyaka bo mámése amem nepingo ane ádù ne ekém sólfɔ. Mámése yi ndũ nebhuet ane mámesé nnya mbúmbu ne baremé kepinti nsé. Aré, bábhak ndũ bebé ngó ane ásɔɔ́ bhɔ betí ne ngósí.

*Jñn* aghó manyé ane ngwenti

<sup>11</sup> Awu áfúéré nókó, ngó erem enókó kefɔ́ ene pépép ne mmu ane achi are chókó. Mfǎy ne mmik mánémsi besí bhi. Bákepere kway beghɔ́ mfay ne mmik. <sup>12</sup> Ngó ye bawú, maném bho ne ndéndemé bho. Bábhak tɛ besí enókó kefɔ́. Mánéne bekáti. Mánéne ekáti echak nkwo, nɔ chi ekáti nepém. Bátáj bo abhen manarɔ́ bagu nyaka békóɔ́ menyij ebhen yéntiki mmũ wap ákɔ, mbɔ enyu basijɪ amem bekáti. <sup>13</sup> Bo abhen bábú nyaka amem manyu barɔ́k nkwo be mántarɔ́ bɔ. Báfú ndũ newú ne etɔ́k bawú, bátáj bɔ mankem bekoɔ́ menyij ebhen bɔ bákú. <sup>14</sup> Mámése ye Newú ne Etɔ́k Bawú amem nepingo. Aré kě newú enen nejwi apay nechí. <sup>15</sup> Yé agha ane nnyén eni nepu amem ekáti nepém, básɔt yi bágúer amem nepingo.

## 21

Jñn aghó mmik nkə ne mfáy nkə

<sup>1</sup> Ngó ye mfáy nkə ne mmik nkə. Mfáy ane mbi ne mmik ane mbi mǎnáj mánemsi nyaka. Manyu nkwó keperere bhák. <sup>2</sup> Ngó Yerúsalem nkə, etək Mandem, ndu éfú amfay ntá yi étwò amik. Bághóko yə érí mbə ngəsóŋ ane basəbheri, achəkə anoy nəkə mmu ane ábhóŋó bebhay yi. <sup>3</sup> Ngók eyoy etajatar. Éfú ndü enəkó kefo endeme nəkə be, “Ghó ká, bechókó Mandem bechi nenti böbhi. Chəŋ yi ambak ne bhó, ne bó mámbak böbhi. Ne chəŋ mbəŋ Mandem ambak ne bhə. <sup>4</sup> Chəŋ antese bó babhese mankem amík, newú keperere bhák. Nedí kebho ne bawú bédi keperere bhák, ne bo keperere ghok bebe mbonyune menyih besí bérəŋ.”

<sup>5</sup> Mmu ane achi chəkə ndü enəkó kefo arem be, “Ghó ka, mékə menyih menkem mémbák beko.” Arem nkwo ntá ya be, “Síŋ beyoy ebhen amik mbonyune béchí tetep ne chí menyih ebhen mmu ábhóŋó ménoko.” <sup>6</sup> Aghati me be, “Ndak ámay! Mme kě nchí Alfa ne Omega, Mme ke nchí kə yěntiki enyih émbóŋ nebhənet ne ngwenti. Ntá mmu ane manyier ákwak, mēchye manyier ndéndem. Manyier mə ǎnyay ndü mbokó manyier amen áchyè nepém. <sup>7</sup> Chəŋ nkə enyu ene ntá mmu ane ánú asət awónem. Chəŋ mbak Mandem aywi, yi ambak mǎwa. <sup>8</sup> Ke mbák chí yěntiki mmu ane ábhíkí bhóŋ netaŋánti, ne yěntiki mmu ane átiknsem ntá Yesu, ne mmu epúsí, ne yěntiki ngwayti bho, ne mmü epusi, ne yěntiki mǎnjə, ne bö babú, ne mmu ane áchyè kenókó ntá mandem achak, ne basénsi mankem. Bö mankem abhen bákə menyih ebhen, chəŋ ntémsí yap ambak amem nepingó ane ádu ne sólfə. Ntémsí yə, chi newú enen nejwi apay.”

Jñn aghó Yerúsalem nkə

<sup>9</sup> Ángel amət ndü abhen tándramət abhen bakeme bekwəp ebhen bejwi ne beghori ebhen ngwenti tándramət atwó aghati me be, “Twó ntóŋ wó ngoré ane Mónkwəmen ábhay.” <sup>10</sup> Ángel apəkə me ndü Efóŋó akó amfay eremé njie ngo. Atóŋ me Yerúsalem, etək Mandem, ndu éfú amfay ntá yi ésèp amik. <sup>11</sup> Etək ére ere ghəə énkət nəkə mbə ntay enen néghə enen bábhiŋi be Jaspə, ne éŋaŋari nəkə mbə glas. Bedieré bhə bebhak bedieré Mandem. <sup>12</sup> Etək ébhóŋ ereme nkok ane akabhe yə. Nkók wu asap amfay. Ábhóŋ manyübhá byó ne apay. Yěntiki nyü-ebhá ábhóŋ ángel ane ábhəbheri wu. Básíŋ manyén maneréket Israel byo ne apay enyu ené yěntiki nyübhá ábhóŋ eni nnyén. <sup>13</sup> Manyübhá abhak arat. Árát ábhak ebhə ene mmok áfu, arat ebhə mmok ánem. Árát abhak ebhə mfay, árát anefu ábhak ebhə nten. <sup>14</sup> Nebhúéré mmik ane nkók áte amfay abhóŋ batay byo ne apay. Básíŋ byo ne apay ndü batay yə. Manyén yə abhak ané bönto Mónkwəmen byo ne apay.

<sup>15</sup> Ángel ane árəm ne me akém enək beyenti menyih awə. Enək eyə ebhak ene pú. Ayenti etək ne enək eyə. Ayenti nkwo manyübhə ne nkók. <sup>16</sup> Besabhé etək ne bechíkí etək bebhak nejye. Ángel ayenti etək ne mónək eywi. Besabhé mfáy bebhak nejye ne besabhé etək ne bechíkí etək, nə chi bəkilometa nka epay ne hóndret enwi (2,400). <sup>17</sup> Ángel ayenti nkók nkwo. Ábhak bəmeta besa berat nsem batandat. Ayenti mbə enyü bakwǎŋwəŋ báyənti menyih. <sup>18</sup> Báté nkok ne batay ŋaŋaŋ ane bábhiŋi be jáspa. Mbəŋ etək ebhak chí ne pú, éŋaŋari nəkə mbə glas. <sup>19</sup> Básót menyü batay ŋáŋaŋ byo ne apay bághóko nebhúérémik be andi amík. Enyü ntay nemət nébhák Jáspa, enen nejwi apay nébhák sáfaya, enen nejwi arat nébhák agate, ne enen nejwi anwi nébhák émeral. <sup>20</sup> Enyü ntay enen nejwi atay nébhák óniks, enen néjwí atandat nébhak kanélian. Enén néjwí tándramət nébhák kρίςolayt, enen nejwi ánen nébhak béril. Enén néjwí nénenamət nébhák tópas, enen nejwi byo nébhak kρίςópras. Enén néjwí byo ne nemət nébhák jásint, enen nejwi byo ne apay nébhak ámetis. <sup>21</sup> Bághókó manyübhə byo ne apay ne batay beyǎ nkáp ane bábhiŋi be pél. Yěntiki nyübhə abhak ntay pél nemət. Nkəngə abhak pú pú, aŋaŋari nəkə mbə ékírísú.

<sup>22</sup> Nke ghó ekerákap Mandem amem etok mbonyune ekerákap Mandem ene mánikmuet are chi Mandem Acha Betaη Menkem ne Mónkwōmen. <sup>23</sup> Ntí apu bebhōη mmok ne ntaη aré mbonyune bediére Mandem béghò aré ne Mónkwōmen achi eyí erōη. <sup>24</sup> Chōη bō mmik mankem mánkò ndū bediére etok eyō. Chōη bafō mmik mǎnchwe amem ne kenókó ekap. <sup>25</sup> Chōη manyūbha ambak fúú mpoknkem. Beti bépú bhak are. <sup>26</sup> Chōη bō mándok are ne berítí menyīη ne keném ekem betókó mmik. <sup>27</sup> Ke yě ébéptí enyīη épú chwe are. Bo abhen bákù barak abúabu ne basense bápu chwe aré. Bo abhen báchwe are chi bo abhen básínjī manyén ayap amem ekáti nepém ene Mónkwōmen.

## 22

<sup>1</sup> Ángel atōη ye nnyén negho enén manyiebhé nepém. Nére ηaηari mbō amajá nebu. Néfú ndū enókó kefō Mandem ne Mónkwōmen. <sup>2</sup> Nére fuét néntí nkōngō etok. Enok nepém ébhak angokonyén ndū bebbe bépáy. Ébhōη menyū kepeménok byo ne kepay, ne ényū kepem yéntiki ntaη ndū mmíé. Beyé bhi chi babhé amen ábù bō betok menkem. <sup>3</sup> Yě enyīη ye mmu ane Mandem árémé be eyak embak ne yi apu kway bechwe ndū etok egho eyō. Enókó kefō Mandem ne Mónkwōmen ke ebhak chōη aré. <sup>4</sup> Chōη mángō besí Mandem ne chōη nnyén eni nembak ndū bafó ayap. <sup>5</sup> Beti bépú pēre bhak chōη are. Nti apu bebhōη erōη ne mmok mbonyune bediére Mandem béghò aré. Ne chōη bōbetok Mandem mámbak bafō mpoknkem.

*Yesu arem be, “Mětwò”*

<sup>6</sup> Angel wu aghati ye me be, “Menyīη ebhen bechi tetep ne chí menyīη ebhen mmu ábhōjō menoko. Mandem Acha mmu áchyè Efóηó yi ntá baremé kepñnti ke átó ángel bé ántōη bōbetok abhi menyīη ebhen bebhōη bэфákári mandú mpok.”

<sup>7</sup> Yesu árēm be, “Ghók ká, métwò mandú mpok! Éri echa ntá mmu ane ábhàre menyīη menkem ebhen bechi amem ekáti ene. Yó érēm éti menyīη ebhen bebhōη befakari.”

<sup>8</sup> Mme Jñn, ke ngókó menyīη ebhen ne ngó bhó ne amík. Mpok ane ngókó ne ngó bho, nkwén bekak ángel ane átōη me bhō ndu béchye yi kenókó. <sup>9</sup> Ke yí aghati me be, “Kéchye me kenókó wáwák! Nchí chí mōbetok mbō wō ne bōmaye abhen bachi baremé kepñnti, ne mbō bo abhen bábhàre menyīη ebhen básínjī amem ekáti ene. Chié kenókó chi ntá Mandem.”

<sup>10</sup> Ángel wu aghati me enyīη be, “Kése ekáti nénép eyō ne ébháné be menyīη ebhen ósínjī amem mémbák bhésé bhésé.” <sup>11</sup> Bakū bebú mándok ambi beku bebú ebhap, bepō bho mándok ambi ébhak bepō bho. Bo abhen bachi chak besí Mandem mándok ambi beku menyīη ebhen bechi chak ne bo abhen bachi nyáηá mándok ambi bebhak nyáηá. <sup>12</sup> Yesu arem ye be, “Ghók ká, métwò mandú mpok! Nchí twó ne akap be nkáp yéntiki mmu békōηo betik ebhén yi ákú.

<sup>13</sup> “Me ke nchí Alfa ne Ωmega! Me ke nchí Ambi ne Ansem. Me ke nchí ndū Nebhōnet ne Ngwenti yéntiki enyīη.” \*

<sup>14</sup> Éri echa ntá bo abhen básó nden éyap be mánkwáy bébhōη betaη befuet ndū manyūbha ane etok eyō mǎnchwe amem manyíe kepem ekén énókó nepém. <sup>15</sup> Mbák chí bo abhen bachi mbō mmú, ne bō babú, ne bō epúsí, ne bawāy bho, ne bo abhen bákōηo bōmandem nsé, ne bo abhen bekōηo nsé ne básense, bó mankem bábhak chi nefí.

<sup>16</sup> Yesu arem be, “Mme Yesu nto ángel wa ntá yeka beka bōnkwo bha be ángátí bhe menyīη ebhen. Nchí nkanánok ne ebhárémō Mfō Debhít, nchí nembē ηaηaη enen neyīnywōp.”

<sup>17</sup> Efóηó Mandem ne Ngoré ane Mónkwōmen bárem ntá Yesu be, “Twó!”

Bē bo bāghòk enyīη ene,

Dem ka nkwo bé, “Twó!”

Bē bo manyiep ákwàk be, twó ká.

\* 22:13 “Nebhōnet” ne “Ngwenti” chi enyīη émot mbō “Alfa ne Ωmega”.

Twó ká mǎnyú  
manyiebhé nepém.

*Βεγῶḡ ngwenti*

<sup>18</sup> Mme Jǎn, nchí semti yǎntiki mmu ane ághòk beγῶḡ ebhen bechi amem ekáti ene ebhen bérèm ḡti menyiy ebhen bébhóḡ befakari. Mbák mmu ámaká enyiy ndũ ebhen bechi amem ekáti ene, chῶḡ Mandem amaka yi ntemsí achak. Chῶḡ antemsi yi ne beghori ebhen ntáká amem ekáti-ne. <sup>19</sup> Ne mbák mmu áféré enyiy ndu ebhen bechi amem ekáti ene ḡti menyiy ebhen bebḡḡ befakari, chῶḡ Mandem amfere aywi ákóré ndũ enókó nepém ne ndũ etókó Mandem.

<sup>20</sup> Yesu mmu ákú bo mandiyi menyiy ebhen árèm be, “Nchí twó mandú mpok!”

Amen. Yesu Acha, twó!

<sup>21</sup> Berĩndu Yesu Acha mémbák ne bo Mandem mankem. Amen!